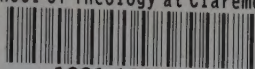
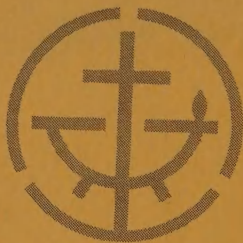

School of Theology at Claremont

1001 1398714

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

✓
Library of Anglo-Catholic Theology
v. 39

BX
5136

DEFENSIO

CT

Crakanthorpe, Richard.

1847

ECCLESIAE ANGLICANÆ.

AUCTORE

RICARDO CRAKANTHORP S.T.P.

OXONII:

APUD J. H. PARKER.

MDCCCXLVII.

LONDINI

TYPIS EXCUDEBAT G. BARCLAY, CASTLE STREET, LEICESTER SQUARE.

MONITUM.

RICARDI CRAKANTHORPII *Defensionem Ecclesiæ Anglicanæ*, contra *Marcum Antonium de Dominis* Archiepiscopum Spalatensem, librum reconditâ eruditione refertum, et doctorum virorum præconiis celebratum,* et insigni jam raritate pretiosum, Tibi, LECTOR BENEVOLE, quâ potuimus fide et diligentîâ typis recusum damus. Editionem tamen hanc nostram nævis immunem esse minimè præstamus. Opus enim ipsum,—quod sanè mireris, si egregias ejus dotes respexeris,—ab erudito auctore, cum gravissimis corporis ærumnis conflictante, et pænè extremum spiritum exhalante elucubra-

* Duos tantum citabimus; Antonius Woodius, cæteroquin in nostrum infensior, de hâc Crakanthorpii Defensione ita scribit (Athenæ Oxon. ii. 362, ed. Bliss.), "This book was held for the most exact book of controversy since the Reformation." Barlovius, Episcopus Lincolnensis (in Reliquiis, p. 86), "No book I have yet seen has so rational and short an account of almost all popish controversies."

tum, non emendatricem ejus manum expertum est, neque ullius satis gnavi correctoris, ita, ut cum primum lucem aspexit, innumeris ferè mendis scateret. Quod ideò monemus, non ut ab ejus laude detrahamus, quem primum nactum est editorem, qui, ut ait ipse, serus ad opus accessit, sed ut nostro qualicunque labori indulgentiam tuam conciliemus.

Sed hæc hactenus. De *Marco Antonio de Dominis* omnia ferè in vulgus nota sunt. Natus est is A.C. MDLXVI. Arbæ, Dalmatiæ urbe; ingenuâ prosapiâ oriundus, Laureti apud Jesuitas, deinde Patavii, literis elegantioribus et disciplinis physicis institutus, incredibilem eruditionis famam excitavit, quâ, ut videtur, nimis elatus, gloriam avidiùs quàm par erat aucupari cœpit. Claustralis vitæ impatiens Episcopalem dignitatem in Signinâ urbe adeptus est, mox Archiepiscopalem Spalati. In Pontificem Romanum Paulum V. audacter invectus, Venetorum propugnator acerrimus, suis suspectus, primò Venetias se recepit, deinde in Angliam trajecit, ubi à Rege serenissimo JACOBO prolixissimâ cum benevolentîâ exceptus, anno MDCXV. Decanatu Vindesoriensi, aliisque beneficiis Ecclesiasticis ornatus est. Hîc libros De Republicâ Ecclesiasticâ, subtilitate et doctrinâ præclaros, in lucem edidit. Sed, ut erat partorum profusus, ita inquietus, gloriosus et majorum appetens, et blandis pollicitationibus novi Pontificis Gregorii XV., *συμφοριτητοῦ* olim sui, allectus, Angliæ valedixit, et reditum in Italiam adornavit. Vix autem Romam appulit, et palinodiam cecinit, quum ob voces quasdam temerè effutitas, in carcerem Pontificium, qui Romæ est in Castello S. Angeli, conjectus

fuit, ubi animam efflavit A.D. MDCXXIV. non sine veneni suspicionem. Post mortem, hæreticæ pravitatis ab Inquisitoribus damnatus est; libri a carnifice usti, corpus exhumatum, et in campo Floræ igni crematum est.

De vitâ et exitu tam memorabili viri per Europam olim celeberrimi, Amice Lector, ipse tecum meditabere. Restat tantum ut te moneamus, numeros, quos in orâ paginarum nostrarum vides uncinis inclusos, paginas primæ editionis repræsentare. Vale.

Scripsi Prid. Kal. Jun. MDCCXLVII.

C. W.

DEFENSIO
ECCLESIAE
ANGLICANÆ,

CONTRA
M. ANTONII DE
DOMINIS, D. ARCHIEPISCOPI
Spalatensis Iniurias :

Viri omni virtute, doctrinæque Spectatissimi,

D. RICH. CRAKANTHORP, S.T.D.

*& Regiæ M. nuper Sacellani, Opus
Posthumum.*

A. D. IOHANNE BARKHAM, S.T.D.
in Lucem editum.

APOC. 14. 13.

Opera eorum sequentur eos.

LONDINI,
Ex Typographia Bibliopolarum.
M. DC. XXV.

POTENTISSIMO MONARCHÆ,

JACOBO,

MAGNÆ BRITANNIÆ REGI,

SAPIENTISSIMO, DOCTISSIMO, OPTIMO, FIDEI DEFENSORI.

EULOGIUM *Verecundiæ verè aureum semper censui, Augustissime Rex, pruriginique scripturientis ævi salutare, quod olim præscripsit, Exemplo etiam suo, Magnus* Hieron. ep. ad Paulin. *Author, Malens aliena verecundè dicere, quàm sua impudenter ingerere. Cujus præclarè Moniti partem alteram dum verecundè præstare satago, hanc alieni ingenii Minervam, in Lucem usumque Ecclesiæ publicum educens, vereor, ne in alteram minùs pudenter peccem, dum assumendum hoc meum ingeram, etiam in Lucem fulgentissimi conspectûs Vestri, Cui dedit indulgens Numen, quantum reliquos mortales splendore, potentiâ, imperio anteire, tantùm et cæteris ipsis Regibus, Sapientiâ, Eruditione, Judicio, præluere. Veruntamen in celsissimo præcellentium laudum Vestrarum Orbe, non modò conspiciuntur fulgentes Illæ, et quasi fulgura, quæ terrent arcentque, sed et amabiles Istæ, quæ, ut Solis radii, attrahunt, foventque, Pietas, et Clementia; omnium apices Diadematum, et gemmæ gemellæ: Quarum altera, Tibi ad Deum Tuum, altera Tuis ad Te, quasi Angelum Dei, placidos semper aditus dat. Quò fidentior sacras ad*

istas Aras, sed venerabundus, advolvor; et ad tanti Tutelaris genua, Orphanam hanc, posthumamque prolem voveo, Parentis modestissimè pii, solidissimè docti, non dissimilem, quam Beata Animula, ad Cælites migratura, extremis, mihiq̃ue nunquam obliviscendis votis, apud Pientiss. M. V. superesse voluit, ut Testem constantis fidei erga Christum Dominum, ita Tesseram fidelis constantiæ, observantiæq̃ue erga Christum Domini ne in ipsa morte morituræ. Atque vel hinc in Regiâ supellectile censendam esse facilè constabit, quòd M. V. justissimi Domini Characterem fronti impressum gestet. Cujus enim hæc* inscriptio et imago, nisi Cæsaris Britannici? Itaque suapte sponte, Defensio Ecclesiæ Fideique ad Defensorem Ecclesiæ Fideique properat; ut illa veteris Arca fœderis, sacris* monilibus referta, ad fundos Jehoshuæ, ita et hæc, pretiosa gestans Novi fœderis monimenta, quibus ut nullus locus satis tutus à Philistæorum Romanensium impetu, afflatuque contagioso, ita nec ullus satis aut dignus, aut idoneus, nisi in sacro Jacobi fundo. Nam, quum cujusvis non sit Trapezitæ, de monilium horum pretio, virtute, puritate, rectè judicare, sed Gemmarium peritum, perspicacemque desideret: M. V. præ reliquis visa est, quæ hæc Fidei nostræ Arcana (dolo malo suppressa diu, et quasi è Terrâ incognitâ postliminio jam recepta) cùm propter mirabile acumen penitissimè intueri possit, tùm propter summam potentiam unà ac bonitatem, et strenuè valeat, et piè soleat tueri: dum interim aliorum acumen, in machinam fallendi, potentia, in piorum oppressionem, bonitas, in materiam prædæ Pontificiæ degeneret. Ita fit, licèt non sine gravi molestiâ, summâ tamen cum gloriâ M. Tuæ, Orbisque Christiani commodo, ut gravissima Ecclesiæ Reique publicæ Christianæ momenta, ad Judicii tui Trutinam discutienda, Tuæque Authoritatis Asylum sublevanda confugiant, et Æquitatis Tuæ spectatissimo

* Defensio
Ecclesiæ.

* 1 Sam. 6.
8, 12, 14.

æquilibrium acquiescant. Scilicet, hoc est Regem Regiè præstare. Quùm enim summus è Cælis Deus, oppressæ sit Ecclesiæ suæ,* suorumque Fidei, Defensor, Vos, Reges in terris adsciscit sibi in consortium, ut Nominis istius gloriosissimi, (quid enim sublimius, quàm ab Immortali Deo,† Sponsæ dilectæ suæ Defensores cooptari?) Ita et Muneris, operisque omnium maximi: quia suscipientibus, sollicitudinis immensæ; negligentibus, infiniti periculi; præstantibus, incomparabilis hîc gloriæ, illic præmii. Hæc enim divini quasi Characteris societas, non ad ambitionis Pompam, sed ad Religionis Tutelam, à^a Deo Regibus omnibus impressa, expressa in^b optimis, (hoc est) Jacobi simillimis; adeoque emicuit in primævâ Dei Ecclesiâ inter^c Judæos, ut supremam tum in Regibus curam protegendæ Religionis consedissee, ipsi^d hostes Regum, Pontificum Pugiles, agnoscant vel inviti; et Regibus postea Christianis, Navis Ecclesiasticæ gubernacula esse commissa, Ecclesia Christiana non invita^e agnoscat. Quorum et exemplo et jure, gloriam istam longa serie à^f Lucio,^g Constantino, cæteris derivatam, sic Majores hîc Tui, sibi ferè peculiarem exceperunt, ut se à Deo constitutos^h Fidei Defensores, talesque, et dici, et esse, et esse debere, Regiis olim Rescriptis meminerint. Itaque Hen. VIII. quod antea àⁱ Deo Regnorum Authore acceperat, non modò à nupero^k Vice-deo, Regum eversore, oblatum prudens^l respuit (obtulerat enim non^m aliter quàm Diabolus regnorum gloriam Christo, omnis Regni, gloriæque justo antea hæredi) sed porro ad Defensoris, id est, Brachii, firmitatem,ⁿ Capitis etiam honorem jure apposuit, quo Ipse Successoresque, et fortiter opere, et sapienter consiliis, Religionis causam protegere monerentur. Nec Titulo tantùm, sed et Exemplo heroicè prævit; adeo ut mihi^a Leo X. eo Titulo indulto, de splendidis Henrici, ejusque Successorum ausis pro Fide,^b tanquam Pontifex Maximus

* Deus Defensor amantium eum. Ps. 145. 20. Rex Sanctorum. Apoc. 15. 3.

† Creator tuus, Sponsus tuus, Isa. 54. 5. Desponsata Christo unico viro, 2 Cor. 11. 2.

^a Dei Minister est, gladium gestans, Ro. 13. 1, 4, hæc est voluntas Dei, 1 Pet. 2. 15.

^b In terrorem malis, laudem bonis, Rom. 13. 3, 1 Pet. 2. 14.

^c In Davide, Josaphato, Ezechia, Josia, &c.

^d Salmeron, Abulensis, Soto, et alii.

^e Conc. Generale VIII, de Basil. Imp. et Tertul. à Deo secundus.

^f Vicario Dei in Regno. Eleuth. Epist.

^g Theodor. Socrat. Euseb.

^h Vide Chart. Rich. II. Univers. Oxon. et Jurament. Reg. Angl. et prima verba Magnæ Chartæ, etc.

ⁱ Caput Tribuum Israel, 1 Sam. 15. 17. Regi ut supremo, 1 Pet. 2. 13.

^k Papa sic hodiè dictus, à Maria Carafa, à Bened. de Benedictis, aliisque.

^l Quum illud, non donò Papæ, sed jure Coronæ, ut suum vendicaret. vide

* Gild. Sap.
de excid.
Brit. Polyd.
Virg. lib. 2,
Hist.

d Beda Hist.
Eccl. lib. 1,
c. 4, Antiq.
Martyr. ap.
Baron. Anno
183.

e Paneg. in
Constant.

f Vide Speedi
Hist. lib. 7,
c. 15.

illius anni prophetasse visus sit. Nam quum ab Ecclesiâ hîc fundatâ, Britanniam tuam Beatam semper censerim, quòd^e primò Regnorum omnium dederit Christo nomen, primum Regum omnium Christianum habuerit^d Lucium, primum Imp. Constant.^e genuerit, primumque Regem^f Martyrio coronatum, Edmundum: eadem jam multò beatissima censenda est, quòd in Ecclesiam hoc Regno omnium primo Reformatam, ejusdem gloriæ seriem propagárit. Henricum enim habuit, Antichristi primum extirpatorem, primum Religionis puræ Restitutorem Edwardum, primam, quæ eandem terra, marique armis tutata est, Elizabetham; primum, et verè primum, Jacobum Magnum, qui Antichristum, Divinissimis Scriptis, personâ palam exiit, Hæreticos omne genus autoritate, calamoque coërcuit, Ecclesiæ pomæria amplissimo Regnorum accessu dilatavit, Schismaticos argumentis, Sacrilegos legibus, Piorum apud exteros Invasores, potentia, gratia, consiliis compescuit, à fide denique alienos, ab amplexu scorti Babylonici in castissimum Ecclesiæ veræ sinum reduxit, exemplo, doctrina, medullâ suadæ. Quo in numero si unus Spalatensis suo scelere et infortunio, non nostro, resilierit; si Regis clementissimi munificentias, Archipræsulis, Antistitumque Optimorum largitiones rependerit, calumniis, Ecclesiæ, Hospitis sanctissimæ, disciplinam contumeliis onerárit; Quid aliud M. Tuæ et Ecclesiæ contigit, quàm Servatori? Quid aliud isti, quàm Judæ, qui redeuns ad lucrum suum, abiit ad locum suum? Homo, si homo, præ cæteris mortalibus miser, nec miserabilis, quia quàm insanus, tam insanabilis. Quid enim est, si hoc non est, mundatas ædes dæmoniis septem onare, dum adesset hîc, Avaritiâ, Ambitione, hypocrisi; quum abiret, Apostasiâ, perjurio; cùm abesset, ingratitude, calumniâ. Atqui non impunè; Totidem ei, non à Tergo, sed à Corde, flagella. Dei irascentis, Dæmonis torquentis, mordentis Conscientiæ, Mundi execrantis,

Ecclesiæ veræ dedignantis, Falsæ ulciscantis, et Authoris hujus nostri, lenissimi alioquin hominum, nunc tamen ita strenuè vindicem agentis, ut non septemplex hîc clypeus, at ne septem quidem Babylonis montes sustinendo sint. Et certè meritò; sic enim hoc ævo, Romani est, et agere et pati pro supremo* Vice-deo suo omnipotenti; cujus causâ fœdissimè lacessunt eos, qui verè supremas Dei in terris vices obeunt; dum Ignis et Fulmen, Odium et Calumnia, quatuor Pugiles Bestiæ, omnibus imminet, qui Bestiam non adorant; eoque nomine novitatis, impietatisque, schismatis, hæreseos, deformationis, ab emissariis ejus, Ecclesia Dei arcessitur. Sed quod Josephus fratribus infidis suis, id illis nos,* Vos hæc in malum * Gen. 50. 20. nobis cogitastis, sed Deus vertit in bonum. Quòd ex hisce irritamentis præcellenti hoc Opere, Dei causa, Fidei Puritas, Ecclesiæ nostræ innocentia, Sanctaque antiquitas, gloriosius emergerit. Quòd Bestiæ Romanæ furor igneus, vanitas fumosa, hæresis nefanda, horrenda impietas, spernenda Novitas, omnium oculis patuerit. Quòd denique M. V. cui non jam primò Jesuitica ostentatio innotescit, hinc facîle internoscat, cùm inter castissimam Fidei simplicitatem, et meretricios istorum fucos; tum inter fida tuorum obsequia, et eorum Pyro-pulverea blandimenta; quorum indiès sub Fidei velo, Perfidiae molitiones averruncet Deus.

Faxitque Æternus Ille fidelium è cælis Defensor, ut M. V. Veræ Fidei Defensorem hîc longævum agat, unaque cum sobole verè Regiâ, hujus, futuræque vitæ felicitate, æternùm fruatur.

Calend. Jan.

Sacratissimæ M. Vræ.

humillimus Subditus,

Johannes Barkham.

AD LECTOREM BENEVOLUM, ETIAM PONTIFICIUM.

ERUDITE *Lector*, sive *noster sis*, sive *is*, quem nostrum esse sanctè cupio, monendus hîc mihi es, et rogandus, sed illâc à me, hâc à *Typographo*. Uterque aut *Lectores* aut in iis affectus varios optamus. Ego hîc ad veritatis indaginem ingenuos, sed severos, et perspicaces : Ille ad præli lapsus faciles et conniventes ; nam vel ita facîle cernent, ad quæ faciles conniveant, difficiles offendant. De *Authore* ausim dicere, neminem majori diligentia, leniori animo, meliori fide, scripsisse : sed eo ex diuturno morbo decumbente, *Opus*, ab *Authore* benè scriptum, à *Scribâ* malè pictum, dum etiam inter operas *Latinè* minimè callentes sub prælo sudans ultra umbilicum produceretur, contraxit nævos, ex punctulis, numeris, notulis, etiam solæcismos. Quæ nec *Author*, qui aberat nimis citus, nedum ego, qui accessi nimis serus, præstando sumus. Quisquis verò hæc evolverit, vel ad veritatem amplectendam, vel ad errorem, si quis sit, refellendum, moneo, ut non alium se gerat adversus *Authorem*, quàm ille adversus suum *Adversarium* ; et sincerè internoscens inter vitia calami, et præli, discat à nostro dicere, quoties occurrant,* *Typographi* erratum arbitror, non tuum. Quod reliquum est, *Lucem tibi det Deus*, ut cernas, mentem, ut colas, conscientiam, ut agnoscas, *Veritatem* ; et *Valeas*.

* Vide. p. 385, § 12, hujus libri, et p. 408, § 13.

Tuus in Christo,
si Tu in Christo :

I. B.

ARGUMENTA

SINGULORUM HUIUS LIBRI CAPITUM,

QUÆ LOCUM SUPPLEANT INDICIS RERUM OMNIUM,
QUÆ EODEM LIBRO COMPREHENDUNTUR.

CAP. I.

	Pag.
<i>Profectionem suam in Angliam iniquè nunc damnat D. Archiep. Spalatensis; et quæ illius Causa</i>	1

CAP. II.

<i>Romana Ecclesia, Ecclesia est, sed non Sancta Ecclesia</i>	8
---	---

CAP. III.

<i>Romana Ecclesia, non est Ecclesia Catholica.</i>	14
---	----

CAP. IV.

<i>Romana Ecclesia, an sit Columna et Firmamentum Veritatis</i>	17
---	----

CAP. V.

<i>Romana Ecclesia non est Mater omnium Catholicorum, nec omnium Ecclesiarum. Non Britannicæ, nec Anglicanæ Ecclesiæ</i>	20
--	----

CAP. VI.

<i>Romana Ecclesia non est Magistra Ecclesiarum. Qualia illius Documenta: de S. Scripturis; de Rebellionem in Principes; de Æquivocatione; de Castitate</i>	25
---	----

CAP. VII.

<i>Prætextus Inscitiæ suæ, quòd causas Fidei non satis discusserat D. Archiepisc. Spalatensis, vanus esse ostenditur</i>	28
--	----

CAP. VIII.

<i>Veræ Causæ cur ad Romanam Ecclesiam redierit D. Archiepisc. Spalatensis</i>	Pag. 30
--	---------

CAP. IX.

<i>Quod ejectus sit ex Anglicanâ Ecclesiâ Archiep. Spalatensis; quòd- que invitus inde abierit</i>	36
--	----

CAP. X.

<i>Prætextus D. Archiepisc. Spalatensis, cur quæ orthodoxè scrip- serat, nunc damnet, quia non bonâ conscientia ea scripsisset, examinatur</i>	38
--	----

CAP. XI.

<i>Romana Ecclesia non nunc tenet, quod olim tenuit; et varia de hoc Exempla</i>	39
--	----

CAP. XII.

<i>De Curiâ Romanâ, ejusque Corruptissimis Moribus</i>	42
--	----

CAP. XIII.

<i>De Librorum Prohibitione, et Expurgatione</i>	48
--	----

CAP. XIV.

<i>Fides Protestantium Fidei Priscæ Ecclesiæ consona est. De Libris Apocryphis, et Traditionibus non scriptis</i>	67
---	----

CAP. XV.

<i>Dogmata Ecclesiæ Romanæ sunt Novi Articuli Fidei. De For- mulâ Fidei à Pio IV., promulgatâ; Provocatio ad primos sexcentos annos: Explicando Fidem, novam Fidem cudunt • Romanenses</i>	71
--	----

CAP. XVI.

<i>Ecclesiæ Hereticæ, ipsaque Romana, Ecclesiæ sunt, et Membra Universalis Ecclesiæ</i>	77
---	----

CAP. XVII.

<i>Fides antiqua sæpius ab Ecclesiâ Romanâ interrupta. Quatuor insigniores Rupturæ Fidei ab illâ factæ; in Hæresi Univer- salistarum, Iconolatrarum, Hildebrandinorum, et Papistarum</i>	79
--	----

CAP. XVIII.

<i>De Duratione et Amplitudine Romanæ Ecclesiæ: quòdque illius Fides, nec respectu Temporis, nec respectu Locorum, Catholica sit</i>	Pag. 83
--	------------

CAP. XIX.

<i>De Romanæ Curia Sanctitate</i>	99
-----------------------------------	----

CAP. XX.

<i>Episcopi sub Papatu, quomodo Episcopi æquivocè dici possint</i>	101
--	-----

CAP. XXI.

<i>Ecclesia Romana, ut aliæ Hæreticæ, est Ecclesia, sed morbida</i>	103
---	-----

CAP. XXII.

<i>De Papæ Suprematu: eum et à Scripturis, et à Conciliis, et à Patribus damnari</i>	104
--	-----

CAP. XXIII.

<i>Librum suum Scopulorum temerè damnat D. Archiepiscopus Spalatensis</i>	142
---	-----

CAP. XXIV.

<i>De Conciliis post annum millesimum habitis: De Tridentino Concilio, et Historia illius Concilii</i>	145
--	-----

CAP. XXV.

<i>Tenebras in Angliâ, Lucem in solâ Romanâ Ecclesiâ, falsò prædicat Arch. Spalat</i>	151
---	-----

CAP. XXVI.

<i>Petrum fuisse Romæ è Scripturis non constat</i>	152
--	-----

CAP. XXVII.

<i>Episcopi omnes jure divino cum æquali potestate Apostolis succedunt. Quæ fuerit Apostolorum ordinaria, quæ item extra-ordinaria Potestas</i>	154
---	-----

CAP. XXVIII.

<i>Episcopi omnes æquè sunt Pastores Universalis Ecclesiæ, ac est Romanus Pontifex</i>	158
--	-----

	Pag.
CAP. XXIX.	
<i>Aqua Lustralis, Grana Benedicta, Cordulæ, et similia, Nugæ sunt, et Characteres Antichristi</i>	165
CAP. XXX.	
<i>Duo solùm sunt, non septem propriè dicta Sacramenta</i>	166
CAP. XXXI.	
<i>De Suprematu, et Canonibus aliquot Concilii Chalcedonensis</i>	172
CAP. XXXII.	
<i>De Inquisitione Hæreticæ Pravitatis: et an Charitas atque Instructio sint arma Inquisitorum</i>	178
CAP. XXXIII.	
<i>Sectas complures, scilicet, Anabaptistas, Arianos, Photinianos, Puritanos, in Angliâ permitti calumniatur Archiepisc. Spalat.</i>	182
CAP. XXXIV.	
<i>Anabaptistas liberè conventus in Angliâ celebrare, calumniatur Arch. Spalat.</i>	194
CAP. XXXV.	
<i>De Primâ notoriâ Hæresi, quam Puritanis objicit Arch. Spalat. Liberum Arbitrium non dari</i>	199
CAP. XXXVI.	
<i>De Secunda notoria Hæresi, quam Puritanis objicit Arch. Spalat. Deum esse Authorem Peccati</i>	202
CAP. XXXVII.	
<i>De Tertia notoria Hæresi, quam Puritanis objicit Archiepisc. Spalatens. Deum ex solo beneplacito multos sine causâ damnare</i>	206
CAP. XXXVIII.	
<i>De Quarta notoria Hæresi, quam Puritanis objicit Archiepisc. Spalatens. Christum pro omnibus non esse mortuum</i>	210
CAP. XXXIX.	
<i>De Quinta Hæresi, quam Puritanis objicit Arch. Spalat. Christum Pœnam Damnatorum subiisse</i>	211

CAP. XL.

<i>De Sexta Hæresi, quam Puritanis objicit Archiepisc. Spalatens.</i>	Pag.
<i>quòd Infantes cum Baptismo morientes possint damnari</i>	223

CAP. XLI.

<i>Ecclesiam Anglicanam Hæreticam esse, quia cum Anabaptistis et Puritanis perpetuò communicat, calumniatur Arch. Spalat.</i>	
<i>Deque Aerii et Puritanorum Hæresi</i>	225

CAP. XLII.

<i>Ecclesiam Anglicanam Hæreticam esse ob Communionem perpetuam cum Hæreticis, calumniatur Arch. Spalat. et exemplo Acatii ac Petri Moggi futiliter confirmare conatur</i>	231
--	-----

CAP. XLIII.

<i>Ecclesiam Anglicanam Hæreticam esse, quia communicat cum Reformatis Ecclesiis Ultramarinis calumniatur Arch. Spal.</i>	
<i>Deque Lutheranorum et Calvinistarum Dissidiis</i>	237

CAP. XLIV.

<i>Ecclesiam Anglicanam Schismaticam esse calumniatur Arch. Spalat. Quodque Ecclesia Romana verè sit Babylon Apocalyptica</i>	242
---	-----

CAP. XLV.

<i>Romanam Ecclesiam esse solam Ecclesiam, et non esse Schismaticam, falsò gloriatur Arch. Spalat.</i>	251
--	-----

CAP. XLVI.

<i>Prima probatio Arch. Spalat. quòd Romana Ecclesia Hæretica non sit, quia Angli aliqui illius Hæreses non nominarent, refellitur</i>	254
--	-----

CAP. XLVII.

<i>Secunda probatio Arch. Spalat. quòd Romana Ecclesia Hæretica non sit, quia Sereniss. Rex aliique dixerunt, eam in Fundamentalibus non Fide errare, refellitur. Deque Fundamentalibus Articulis, et Fundamento Fidei</i>	257
--	-----

CAP. XLVIII.

<i>Tertia probatio Arch. Spalat. quòd Romana Ecclesia non sit Hæretica, quia dogma Transubstantiationis Panis in Corpus Christi non sit Hæresis, refellitur</i>	275
---	-----

CAP. XLIX.

Primo Ratio Archiepisc. Spalatens. quòd Papistæ non sint Idololatræ, quia Deum unum esse profitentur, refellitur . . . . . Pag. 291

CAP. L.

Secunda ratio Archiepisc. Spalatens. quòd Papistæ non sint Idololatræ, quia divinum cultum nulli puræ creaturæ competere prædicant, refutatur 296

CAP. LI.

Prætextus Arch. Spalat. quòd Papistæ non sint Idololatræ, in cultu Sanctorum Defunctorum, et Angelorum, quia non dicunt eos cultu divino colendos esse, refellitur 299

CAP. LII.

De Vigilantio. Eum negasse cultum Sanctorum calumniantur Pontificii: deque duplici tum errore, tum calumniâ Vigilantii 304

CAP. LIII.

Patres, quos citat Archiepisc. Spalatens. ut probet Papistas non colere Sanctos cultu divino, examinantur: ii sunt Origenes, Epiphanius, Augustinus, Cyrillus Alexand. et Theodoretus 309

CAP. LIV.

De Festis Sanctorum, ubi Nugamenta aliquot et Calumniæ Arch. Spalat. declarantur 316

CAP. LV.

Sanctos in particulari scire preces nostras, eaque quæ hic aguntur, non est de Fide. Et quinque, de Modo quo cognoscant ista, opinioniones examinantur 317

CAP. LVI.

Non cogimur è Scripturis fateri, Sanctos defunctos scire in particulari preces nostras, aut pro nobis in particulari intercedere, ubi xii. loca è Scripturis ab Arch. Spalat. allata examinantur 323

CAP. LVII.

Duo loca ex Chrysostomo, et Augustino, pro intercessione Sanctorum, allata ab Archiepisc. Spalatens. examinantur 335

CAP. LVIII.

<i>Angelos, etsi præsentes adessent, religiosè invocandos non esse.</i>	Pag.
<i>Deque Angelo Custode; an unumquemque talem Angelum habere certum sit, et de Fide . . . . .</i>	344

CAP. LIX.

<i>Sanctos defunctos in particulari pro viventibus intercedere, ex Cypriano, Hieronymo, Augustino, Leone, et aliis frustrà conatur probare Arch. Spalat. . . . .</i>	354
--	-----

CAP. LX.

<i>De Invocatione Sanctorum, quodque multis modis in ea peccant Pontificiù . . . . .</i>	369
--	-----

CAP. LXI.

<i>De Beatae Virginis Invocatione, pro quâ, Irenæum, Athanasium, Nazianzenum, Augustinum, et alios Patres futiliter citat Arch. Spalat. . . . .</i>	374
---	-----

CAP. LXII.

<i>Invocationem Sanctorum defunctorum, esse Traditionem Apostolicam, et ab antiquis Patribus receptam, falsò gloriatur Arch. Spalat. . . . .</i>	383
--	-----

CAP. LXIII.

<i>Prima, ac secunda ratio, quibus Pontificios ab Idololatria in cultu imaginum excusare conatur Arch. Spalat. quòd eas Latriâ non colunt, et hoc profitentur, refutantur . . . . .</i>	394
---	-----

CAP. LXIV.

<i>Tertia Arch. Spalat. ratio, quâ Pontificios ab Idololatriâ in cultu imaginum excusare conatur; quia Imaginum cultus ab Universalis et Catholicâ Ecclesiâ approbatus sit, refellitur . . . . .</i>	399
--	-----

CAP. LXV.

<i>Quarta ratio, ab authoritate Damasceni; et quinta, ab authoritate Secundi Nicæni Concilii, quibus ab Idololatriâ in cultu imaginum, Pontificios excusare conatur Arch. Spalat. refutantur: Concilium illud Nicænum, neque Generale esse, neque legitimum ostenditur . . . . .</i>	415
--	-----

CAP. LXVI.

	Pag.
<i>Sexta ratio, quā Romanenses ab Idololatriā in Cultu Imaginum excusare nititur Arch. Spalat. quòd Deus frequentibus Miraculis eum Cultum confirmavit, examinatur</i>	435

CAP. LXVII.

<i>Calumniā Arch. Spalat. quòd Cultum Imaginum ideò rejicimus, quia Deus vetat ullas Imagines formari, diluitur. Tria, in secundo decalogi præcepto prohiberi, in quibus singulis Pontificios graviter peccare, declaratur</i>	444
--	-----

CAP. LXVIII.

<i>Quatuor rationibus Arch. Spalat. pro Cultu Imaginum respondetur. Quodque secundum Decalogi præceptum sit juris naturalis, et non positivi aut ceremonialis, ostenditur: Quæ fuerit Iconoclastarum Hæresis</i>	448
--	-----

CAP. LXIX.

<i>Calumniæ Archiepisc. Spalatens. in Doct. Joh. Rainoldum diluuntur: et vana Arch. jactantia de confutando librum Rainoldi de Idololatriâ</i>	458
--	-----

CAP. LXX.

<i>Responsiones tres Arch. Spalat. ad Argumentum nostrum de Vitulo, diluuntur: prima, quòd Israelitæ vitulum ipsum aureum Deum putarent. Secunda, quòd Deum colere in imagine non sit Idololatria. Tertia, quòd Honor imaginis reddit ad Prototypum</i>	464
---	-----

CAP. LXXI.

<i>De Cultu Eucharistiæ; ubi vanitas Arch. Spalat. demonstratur, cum dicat, in Cultu quem Eucharistiæ exhibent, ne suspicionem quidem esse Idololatriæ</i>	473
--	-----

CAP. LXXII.

<i>Transubstantiatio non probatur vel ex cap. vi. Johannis, vel ex verbis Christi, Matt. xvi. Hoc est Corpus meum, Sed ex utrisque locis refellitur</i>	476
---	-----

CAP. LXXIII.

<i>Transubstantiationem Panis in Corpus Christi, à Patribus et Conciliis damnari ostenditur, deque Concilio Lateranensi Quarto</i>	501
--	-----

CAP. LXXIV.

<i>Ex iis quæ de Transubstantiatione dicta sunt, duo consequi declaratur : prius, Non esse in Missa verum et proprium Sacrificium. Secundum, Eucharistiam adorandam non esse, et Pontificios, quia eam adorant, Idololatrias esse</i>	Pag. 536
---	-------------

CAP. LXXV.

<i>De Fiduciâ, Magiâ, et Antichristianismo, apud Pontificios, in usu Aquæ Benedicti, Crucis, Agni cerei, in Habitellis, et similibus</i>	540
--	-----

CAP. LXXVI.

<i>Ecclesiam Anglicanam separasse se à Romanâ, antequam causæ pro quibus se separabant, judicatæ erant, ineptè deflet Arch. Spalat.</i>	548
---	-----

CAP. LXXVII.

<i>Hæresin nostram hanc esse, quòd in Fide solâ sic salutem reponimus, ut Operum necessitatem excludamus, calumniatur Archiep. Spalat.</i>	552
--	-----

CAP. LXXVIII.

<i>Hæresin nostram hanc esse, quòd Justorum gratia sit inamissibilis, et ipsi impeccabiles, calumniatur Arch. Spalat.</i>	554
---	-----

CAP. LXXIX.

<i>Ecclesiam Romanam verè Schismaticam esse, et imperitè ab Arch. Spalat. à Schismate excusari, declaratur</i>	557
--	-----

CAP. LXXX.

<i>Mores apud nos corruptissimos esse ; itemque Confessionem privatam, Jejunia, et Pœnitentiam, apud nos abolita esse, calumniatur Archiepisc. Spalatens. Corruptissimos Romanensium mores falsò excusat</i>	560
--	-----

CAP. LXXXI.

<i>Ratio Arch. Spalat. quòd Ecclesia Romana non sit Schismatica, quia Ecclesia est Una ; eaque est Romana, et quia Christum pro fundamento retinet, refellitur</i>	570
--	-----

CAP. LXXXII.

	Pag.
<i>Præter alias Arch. Spalat. Calumnias, de Regulâ apud nos Fidei, de Synodo Dordracenâ, de Separatione nostrâ, duæ sibi invicem contrariæ refelluntur: una, quòd parati sumus cum Romanâ Ecclesiâ communicare; altera, quòd conjungi cum eis nolumus. Deque Communione cum hæreticis non habendâ</i>	573

CAP. LXXXIII.

<i>De eo quod Arch. Spalat. ait, quosdam dixisse, malle se cum Turcis, quàm cum Papistis societatem inire; De Æquocatione et Fide hæreticis non servanda</i>	580
--	-----

CAP. LXXXIV.

<i>Calumniæ variæ ab Arch. Spalat. in Henricum VIII. Edwardum VI. et Elizabetham, ob Separationem à Romanâ Ecclesiâ conjectæ, diluuntur: Deque Disputatione habitâ cum Papistis, sub initio Regni Elizabethæ</i>	589
--	-----

CAP. LXXXV.

<i>Quàm pueriliter de Reformatione nugatur Arch. Spalat. per Reformationem non institui Religionem novam, sed antiquam restitui, et solùm deformationes purgari declaratur. Responsio ad Epilogum Arch. et illustre illius de Orthodoxia Ecclesiæ Anglicanæ elogium</i>	600
---	-----

DEFENSIO ECCLESIAE ANGLICANÆ,

CONTRA

M. ANTONII DE DOMINIS,

D. ARCHIEPISCOPI SPALATENSIS,

INJURIAS.

LIBELLI tui, M. Antoni, Domine Spalatensis, duo capita sunt, unum *Condemnationis*, alterum *Calumniæ*: In illo, *Te, profec-tionem huc tuam*, tuaque *scripta* damnas. In hoc, insignem *Orthodoxis* omnibus, nostræ inprimis sanctissimæ, ac florentis-simæ *Anglicanæ Ecclesiæ* injuriam facis: In illo, *væcordiam* tuam, in hoc, *Impietatem* prodis ac *Inscitiam*.

CAP. I.

PROFECTIONEM SUAM IN ANGLIAM, INIQUE NUNC DAMNAT
D. ARCHIEP. SPALATENSIS; ET QUÆ ILLIUS CAUSA.

Ac *Tu* quidem meritò damnatus. *Ἀποκατάκριτος* primùm, judicio tuo, scriptis tuis, ex ore tuo, à *teipso* damnatus. Quod si cor tuum te condemnet, major est *Deus* corde et Consci-entiâ tuâ, et novit omnia. Utinam verò sic vitam tuam in-stituere voluisses, ut non et *homines* quoque testes tuorum scelerum haberes. Sed profectò incurrunt in oculos omnium flagitia tua, quæ nullo nitro elui unquam possunt. Ut tuo, ita merito tuo maximo, judicio bonorum omnium damnan-dus es.

[2]

^a Consil. Prof.
et p. 14.

^b Spalat. in
Sor. Prim.
p. 196, 197.

^c Cons. Prof.
p. 3, 4, et seq.

2. Nec damnandus tamen eâ quam tu obtendis causâ, scilicet, ad ætatem benè provectam *Antichristo* servieras : ac duram sanè sub illius tyrannide servieras servitutum : *ipse* ^a*aliquæ tui coepiscopi pro pecudibus ab illo habiti*. Pertæsus tandem miserrimæ istius conditionis, subduxisti te ab Antichristi jugo ; ad Christum, et hanc Orthodoxam Christi Anglicanam Ecclesiam ultro te contulisti ; Exceptus^b hîc non benignè solùm es, sed et *honorificè, à plebe, à Proceribus, à Prælatiis, ab ipso Supremo fidei fideliumque Defensore* ; nec supra merita solùm, sed et vota ; magnis opibus, amplissimis muneribus ; ecclesiasticis, eisque opimis beneficiis, etiam et dignitatibus ornatus : ipsa pinguedine olivæ nostræ satiatu tu ac saginatus es ; et si ad cumulum aliquid defuisset, munificâ Regis manu suppleri potuisset. Quinquennium plus minùs sic transegeras, liberè, tranquillè, et nisi miser esse voluisses, beatè : in sincero, ac vero, veri Dei cultu, in Orthodoxæ fidei professione, etiam et in summâ bonorum omnium, quæ à viro bono optari possent, affluentia ; unicum hoc opinor in omni vitâ rectè abs te factum, quòd Orthodoxis te Ecclesiis conjunxeras : unicum jam hoc factum *molestè*^c *te habet animumque excruciat* : ideoque et factum hoc, et propter hoc, ipsum te condemnas.

3. Verùm bono animo sis, mi Domine ; ne te discrucies. Si ab hâc culpâ pistrinum metuis, ego pro te molam. Non est, mihi, crede flagitium, ex Ægypto in Terram sanctam, ex Babylone in Hierosolymam : è Sodomâ in Zoar, è Romanâ qualis nunc est, Hæreticâ, Schismaticâ, Idololatricâ, Apostaticâ, et Antichristianâ, in sanctam, sinceram et Orthodoxam Anglicanam Ecclesiam venisse. Nunquid hîc aliud facis, quàm quod fecit Abrahamus, Lotus, Moses, ipseque populus Dei ? Numquid aliud, quàm quod monet, imo jubet Christus ipse, Exite è Babylone, popule mi ? Quod si rem rectè reputes, exeundum inde tibi sine morâ, longeque ante fuerat, nec ad sexagesimum ferè annum procrastinanda discessio. Finge te vel lucri causâ abiisse, aut commodi ; nec *Boni*, sed *Bonorum* intuitu exiisse. Ipsa tamen è Babylone discessio, ex se, *factum bonum* : bonum, inquam, ex substantiâ operis. Tu verò *conscientiam*, et in ea *testes mille*, et quid dico conscientiam ? *Deum*^d *ipsum testem invocas, testem habes*, te *nunquam*^e *in tuo ab illis abitu, mentem ad humana et temporalia consilia direxisse* : nullius^f *unquam hominis suasionem te abduxisse ; vocationem*^g *tuam, non aliam fuisse quam divinam, et*

^d Cons. Prof.
p. 2, 4.

^e Ib. p. 3.

^f Ib. p. 4.

[3]

^g Ib. p. 3, 26.

Sancti Spiritus motionem, atque impulsum: mansisse te porrò apud eos, *reluctante tuâ perpetuò atque reclamante conscientiâ, avocante te indies et evocante Spiritu^b Sancto*, cui *diu admodum* ^{h Cons. Prof. p. 26.} *resistebas*. Tenebat te in Romanâ ecclesiâ, neque amor Dei, neque fidei veritas aut sinceritas, sed *tuaⁱ Agar* (scis quid dico) ^{i Ib. p. 25.} *te tenebat*, tenebant meretricis Babylonice amplexus, philtra, et poculum aureum mulso plenum: tenebant *rationes et suasiones solùm humane, quæ nil nisi mundum saperent et Carnem*. Quare quòd ab eis discesseris, *Factum bonum*; quòd vocante Deo, quòd conscientiâ tuâ te monente et movente, quòd veritatis, ipsiusque Christi amore discesseris, *Benè* quoque à te factum: Nec quia discesseris, reprehendendus, sed nisi discessisses, ab omnibus merito damnandus esses.

4. At *morbus*, inquis, ^k *animi atque ægritudo, Impatientia,¹ et Iracundia, quædam phrenesis*, te ut huc fugeres adegit. Camillus ^{k Cons. Red. p. 4, 5. i Ib. p. 5.} Burghesius tum pontifex *tibi infensus*; Simultas etiam tibi *cum Episcopo Traguriensi, Suffraganeo tuo*. Tu cui ingenium asperum, ferox, immite, et paris impatiens, et superioris; excandesceis hinc in Pontificem, Consilium de profectione ad nos inis, ipsamque illam *infaustam,^m infelicem,ⁿ irrationabilem,^o pestiferam,^p pessimam,^q* imò verò *diabolicam^r profectionem* suscipis. ^{m Ib. p. 3. n Ib. p. 7. o Ib. p. 5. p Ib. p. 5. q Ib. p. 4. r Ib. p. 9.}

5. Quasi verò tu ita imprudens vereque amens sis, ut quia Camillus, tibi, vel Andreutius paulò infensior, ideo te ipsum statim Archiepiscopatu tuo, bonis omnibus ac fortunis, exuas: amicos, cognatos, nepotes, neptemque charissimam deseras. Quasi non tibi cognitæ mille artes, quibus placare Romanum Jovem, et vel ipsi, vel Suffraganeo tuo caput demulcere posses. Quæ verò illa, cur Camillus tibi, aut tu illi succenseas causa? Ex redivitibus^s nimirum Ecclesiæ Spalatensis, cum ab Episcopatu Segniensi ad eam translatus esses, annuam quandam *exiguam pensionem Andreutio, rivali tunc tuo, reservavit Pontifex*; *quingentos* nempe ex tribus opinor millibus *coronatorum*. Pensionem istam, *quia injusta*, quia tu ei *nunquam consenseris*, quia *tibi inscio imposita*, solvere detrectas. Lis statim orta; Romam ad Rotam decidenda defertur. Quanta verò hîc, quamque digna tuæ fugæ, aut exilii causa? Cur succenseat Paulus, si tibi cum Andreutio ^[4] lis? præsertim cùm et justam causam tu haberes, et ille homo esset nullius meriti, nullius, si ad te conferatur, pretii: à *ligone et stivâ ad Episcopatum evectus*, et planè nihil ad Permenonis suum. Quod si hæc, aut *phrenesis* tuæ in Paulum Quintum,

^s Spalat. in Sor. Prim. p. 163.

* Archiepiscopatus ei concessus, an. 1602, profectionis suscepta an. 1616. Sor. Prim. p. 192, 193.

aut *profectionis ad nos* causa; cur non furere cæpisti, cur non etiam proficisci, ante annum à suscepto Spalatensi* Archiepiscopatu *decimum quartum*? Quo tamen tempore et lis et bilis tua maximè fervebat.

† Epist. Episc. Tragur. in Sor. Prim. p. 170.

6. Sed mitte fucos. Detraxit tibi jamdudum istam larvam, *Lohetus, Amanuensis tuus*, qui te ut scis, intùs et in cute novit. Scimus et nos cum non à manu solùm tibi fuisse, sed à mente.

‡ Cons. Red. p. 5. § Ib. p. 6.

Scripserat nimirùm Andreutius† *te ex dolore litis amissæ, odio jam plenum in Pontificem Rom. maledicta evomere, ejus authoritati derogare: Ecclesiam clerusque Romanum allatrare. Hinc tibi lachrimæ, hinc luctus et dolor.* Hæc tu paucis, et uno ferè verbo

¶ Sor. Prim. p. 193. † Ib. p. 163.

innuis, *Phrenesin*‡ vocans *iracundiæ tuæ, et stimulum exulcerati⁴ animi.* Quid ad hæc Amanuensis tuus? Dicat is, an hoc vel *phrenesis* tuæ, vel *profectionis* causa. Palàm verò ille testatur et

¶ Ib. p. 193.

clamat, etiam et demonstrat, *stultum*¶ esse hoc *propudiosi Episcopi* (Te⁷ne intelligit?) *mendacium: Te causâ⁸ non omninò cecidisse, nec litem amisisse: Ut ideò, non posses vel odio, vel phrenesi in Pontificem flagrare. Toto etiam illo tempore à causâ tuâ agitata,*

⁹ Ib. p. 169.

ⁱ Ib. p. 193.

ᵃ Ib. p. 170.

ad discessum ab eis (anni illi undecim sunt) *te⁹ nihil unquam publicè in Romanum Pontificem loquutum: ut non posset ideò Pontifex tibi esse infensus. Andreutium insuper, qui odium hoc et iracundiam, seu ut tu vocas, phrenesin, fuisse abitus tui causam confinxerat (quòd tu nunc ipse post Andreutium quoque fingis)*

ⁱ Ib. p. 193.

vocat ille, *hominem*⁹ *scelestissimum, impostorem impudentissimum, obtrectatorem*ⁱ *pessimum, calumniarum artificem, maledicum infamem, et bipedum*ᵃ *omnium mendacissimum nebulonem.* Illud

etiam quod de Mario addit Amanuensis, vide annon in te aptissimè quadret; Tu enim eandem hanc *iram*, ut Marius, *profectionis ad nos tuæ causam nobis narras, et quasi illius vomitum resorbes. Ex tam cænoso, inquit,ⁱ fonte, fætidissimâ cloacâ gutturis Andreuecciani, tu Mari* (legendum nunc, Tu Marce)

sus κορφογάγε alvum repleas tuam, ac inde mendacia eructas, evomisque, olida, fæda, stercorea. Sic te dictante, Lohetus tuus:

[5]

tua enim sunt omnia quæ ille profert. I nunc, et dic tu, ut ante te Marius, imò mentire, et finge *iracundiam tuam et phrenesin in Pontificem* fuisse *profectionis ad nos tuæ causam: vides ob figmentum hoc stultum, quàm splendidis, quamque honestis, sed te dignissimis titulis, decoravit te Amanuensis tuus: Tu interim præ Mario, cæterisque omnibus miser es, et infelicissimo sidere natus. Illos alii: Te non alii solùm, sed tute ipse, tua-*

que scripta refellunt. Neque à te quidquam, pro te tuâque quam nunc agis causâ dici, vel propè fingi potest, in quo, non et ab aliis, et à teipso mendacii convictus es.

7. Nec nego tamen, *odium tibi* in Pontificem fuisse, et illi quoque in te: etiam causa justa tibi cur Pontifici succenseres, cur *irâ* adversus illum, non tamen *phrenesi* excandesceres. Sciebas *innumerabiles*^f *novitates*, *perniciosissimos errores grassari in* ^{f Cons. Prof. p. 15, 16, 17.} *Romanâ Ecclesiâ*: sciebas *jus et honorem Universalis Ecclesiæ ad solam Romanam Curiam*, imò *ad solum Pontificem per vim et summam injuriam pertrahi*. Sciebas *innumeros fidei articulos nusquam à Christo institutos, cudi apud ipsos, et protrudi*. Sciebas *cæcas apud eos animas, simul cum suis cæcis doctoribus, in Barathrum perditionis ruere et præcipitari*. Sciebas *Ecclesiam istam Babylonem*^g *esse*: *Sodomam*^h *esse*: *Sectam*ⁱ *esse, quæ gregem Christi* ^{g Ib. p. 34. h Sor. p. 76. i Cons. Prof. p. 30.} *lacerabat, et vastabat*. Pontificem sciebas *esse Romanum*^k *Nimrodum, Tyrannum*,^l *oppressorem, hæreticum*,^m *Schismaticum, ipsum denique Antichristum*; ^{k Sor. p. 20. l Ib. p. 19. m Ib. p. 31. n Ib. et p. 76.} *n Cujus cæteri, qui, in eâ sectâ, mancipia sunt sordidissima*. Annon ad hæc excandescere te oportuit? Annon Antichristo bellum indicere, et hæreses illius abjurare? Annon è *Babylone* et *Sodomâ* exire? Coëgit te ut hæc faceres, *Charitas*^o *Dei, Zelus*^p *veritatis*: detestatio hæresum te coëgit. ^{o Cons. Prof. p. 2. p. 2.} *Ira* hæc tua, *Zelus*, et *abjuratio* laudabilis tibi ac gloriosa. ^{p Ib. p. 21. q Sor. p. 167.} *Sicut*^q *Mahumetanam superstitionem (tua verba agnosce) sic et abjurare profana Romanæ Curie contra Evangelium, contra Ecclesiam Catholicam inventa, non vitio vertendum, sed pietati religionique deputandum*.

8. Vera hæc Pontificis in te *odii*, vera etiam hæc, et unica tuæ ad nos profectionis causa. Scis fuisse in *Luthero*,^r *erant in* ^{r Chron. Ca- rion. auct. à Mel. lib. 5.} te quoque duo *peccata* vel maxima, quòd *Monachorum ventres*, quòd *coronam Papæ* attingere auderetis. Utrumque horum [6] *morbus* est, leni planè ac molli manu attrectandus; imò ne attingendus quidem: utrique nomen est, *Noli me tangere*. *Scelus*^s ^{s Sor. p. 158.} *Romæ* est vel maximum, *Tricorone Caput temerare*: unica hæc ibi hæresis, *Non*^t *esse Papicolum*. Ut ad alios illi conniveant, ^{t Ib. p. 194.} in te ista ferre quî poterant? *Tu etiam fili*? *Frendere* igitur illi, et planè furere, quòd amitterent Antonium, virum tantum apud eos, doctrinâ celebrem, prudentiâ ac rerum usu expertum, nobili prosapiâ, ex *ipsis Comitibus*^u *Palatinis* oriundum: in ^{u Ib. p. 186.} *Jesuitarum*^x *scholis enutritum, atque institutum, ad Episcopatum* ^{x Cons. Prof. p. 7. y Ib. p. 4.} primò, tum etiam Archiepiscopatum, *duorum*^y *illustrium regnorum*

Dalmatiæ et Croatiae evectum, qui jam ad sexagesimum ferè annum Romanæ Ecclesiæ non *addictus*^a solùm, sed *devotus pro eoque etiam mori paratus*, qui signifer inter omnes fueris, et *propugnator* Romanæ fidei præ cæteris strenuus; et tantùm non *Goliah Philistarum*. *Subolfecerant*^a illi jam tuos in scribendo contra Pontificem labores. Ideò odium in te conceperant, fovebant. Nec id tibi incognitum. Semel, iterum, dum Venetiis esses, per Nuncium Apostolicum de hoc crimine monitus tu, atque correptus.

^b Ib. Prospiciebas (et vel cæcutiens cerneres) *procellas*^b et *tempestatum turbines in caput tuum*, è Capitolio jamjam ingruere atque irruere.

^c Resp. Arch. Spal. ad 12 articulos. Sciebas^c *Colonie inque arcibus Hispanicis Rheno adjacentibus esse, qui præstolarentur adventum tuum, ut te interciperent ac vincirent*. Si deprehensus; sciebas equuleos tibi paratos, fidiculas, furcas, faces. Sciebas nullâ placentâ, nullâ hostiâ, nisi tuo sanguine expiari tam grande flagitium. Annon meritò hic tibi metuendum erat? annon tonante Jove trepidandum? Annon prospiciendum ut procul ab Jove esses et fulmine? Annon te fugâ eriperes ab istis, (ut ipse^d vocas) *tortoribus, sicariis, Carnificibus, et sanguinariis paricidis*? Fugisti igitur, teque in hunc tranquillum et beatum Britanniae nostræ portum opportunè recepisti. Quid enim faceres? An cervices tuas carnificum ensibus ultrò objiceres? Habes verò tuæ fugæ non comites modò, sed patronos, Mosén, Eliam, Sanctum Athanasium, Sanctos Apostolos, ipsum Christum: etiam præceptum illius habes,^e *Cùm persequentur vos in unâ civitate, fugite in aliam*. Nulla fuit, nulla omninò est in profectione hâc tuâ culpa; condemnatio nulla; In laudibus tuis vel summis hoc reponendum est.

[7]

9. Vide nunc quàm sis in Ecclesiam Dei, quàm in Deum, inque ipsum Spiritum Sanctum blasphemus; qui profectionem hanc et Consilium hoc profectionis tuæ, ut *pestiferum, infelix, pessimum*: adeòque *Diabolicam vocationem* ore maledico ac blasphemò, toties et nuncupare audes, et damnare. Quenquamne unquam Diabolus è Sodomâ, è Babylone, ab Antichristi tyrannide, ex ipso sordium ac flagitiorum omnium barathro, ad cœlestem lucem et libertatem, ad sanctissimam fidei professionem, adque ipsum Christum vocavit? An Satanás Satanam ejicere potest? An regnum ejus contra se divisum est, ut diutiùs stare non possit? *Testem*^f tu habes, et Deum, et Conscientiam tuam, quòd non^g humana ulla consilia, non effrænis ulla affectio; (non igitur Impatientia, aut ista quam nunc fingis, Iracundiæ phre-

^a Cons. Prof. p. 2.
^b Ib. p. 7.

^c Resp. Arch. Spal. ad 12 articulos.

^d Cons. Prof. p. 24.

^e Matt. 10. 13.

^f Cons. Prof. p. 2.

^g Ib. p. 7.

nesis), non casus ullus acerbus: (non igitur odium ullum aut injuria à Paulo Burghesio tibi unquam illata) *te ut ab eis discederes, impulerunt.* Sed quòd in simplicitate^h cordis, in sinceritate^h Cons. Prof. p. 2.
*Dei, et non in sapientiâ carnali, locum commutâsti: quòd vehementiⁱ Spiritus Sancti impulsu, et ejus efficaci vocatione profec-*ⁱ Ib. p. 26.
tionem huc tuam susceperis. Vocavit ille te voce^k forti, et ^k Ib.
efficaci, dicens, Egredere, Antoni, de terrâ tuâ, et de cognatione tuâ, et de domo patris tui, et veni in terram quam monstrabo tibi; vides^l et perspicis hos qui sunt in Pontificum Romanorum^l Ib. p. 21.
ecclesiis, sive doctrinam spectes, sive disciplinam, à recto tramite plurimùm deviare. Quid tu^m hâc moras nectis, in medio nationis^m Ib. p. 22.
*pravæ ac perversæ? Noli cum istis cooperatorⁿ esse, noli par-*ⁿ Ib. p. 24.
ticeps esse delictorum, ne sis et particeps plagarum. Linque^o^o Ib. p. 25.
patriam tuam, amicos, nepotes: Linque dignitates tuas, quantumvis amplas: Archiepiscopatum tuum, commoda, et emolumenta tua. Sume^p pennas columbæ, et fuge ad solitudinem:^p Ib. p. 22.
Tolle crucem meam et sequere me. Exhibe^q te ministrum Dei,^q Ib. p. 3.
in multâ patientiâ, in tribulationibus, in angustiis, in laboribus, per gloriam et ignobilitatem, per bonam famam et infamiam: Colaphos, maledicta,^r persecutiones patere, fias stultus, purga-^r Ib. p. 2.
mentum mundi, et peripsema, imò et Anathema propter Christum.
Amplectere lubens meâ causâ, convitia,^s calumnias; odium; dig-^s Ib. p. 2, 25,
nitatum et opum, famæ simul ac fortunarum omnium detrimenta,^{et Sor. Prim. p. 191.}
nudus tu nudum Christum sequere. Hisce tu hortamentis exci- [8]
tatus,^t hanc vocem sequutus, hâc vocatione animatus et permotus,^t Cons. Prof. p. 27, 28.
profectionem hûc tuam promptissimè et fœlicissimè suscepisti.
Suasiones has nisi jam plenus diabolo, diabolicas nunquam dixisses. Cave verò, ne dæmonium illud quod ex te per Spiritus Sancti digitum, ejectum scis, contra tuam scientiam simul et conscientiam, à Beelzebub expulsum dicas. Aut si blasphemus esse pergis, et diabolicum id vocare, quod scis esse divinum, exhorresce, et contremisce ad illam quam nunquam effugies, Christi vocem,^u Peccata omnia et blasphemiae remittentur hominibus; Sed quicumque blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus est æterni judicii.

10. Benè verò hic accidit, nec certè sine numine vocationem huc tuam, verbo solùm *diabolicam* dicis. Juratus verò tu, et testem Deum invocans, *divinam* esse asseveras. *Dicis* diabolicam, sed sub ferulâ jam et flagello tyranni, cujus districtum ensem tenui filo, et quavis setâ equinâ fragiliori cervici tuæ im-

pendentem, tremulis oculis aspiciebas : *Asseverâsti* verò Divinam esse, ab omni tum metu immunis ac liber, impellente te nemine, sed nec vel hortante aut invitante, sponte tuâ, arbitrio tuo liberimo, addito insuper sanctissimo Jurisjurandi vinculo asseverâsti. Si Antonio fides ulla habenda, ea sine omni dubio, non Antonio asserenti solùm, et trepidante ad lictoris vultum linguâ asserenti : sed Antonio sponte suâ ac sine omni metu non asserenti solùm, sed sanctissimè juranti, et sub juramenti religione asseveranti debetur.

CAP. II.

ROMANA ECCLESIA, ECCLESIA EST, SED NON SANCTA ECCLESIA.

[9] FÆLICEM verò te, O terque, quaterque beatum, si ut accedere ad Ecclesiam hanc, ita permanere in eâ, et rectam quam hic calcabas veritatis viam, ad calcem vitæ decurrere voluisses. Corona tibi reposta erat : sed accipiet nunc alius coronam tuam. Tu verò Luciferi instar, in cœlo, in cœlestibus ac beatis sedibus stare nescis : stare non vis. Ut Scarabeum enecat Rosa, Stercus oblectat ; sic Antonius Romano stercore ac fimo vesci amat, suaviolentia Orthodoxæ fidei fastidio illi est, planeque enecat, vertendum igitur tibi solum ; vertendum cœlum ; vertenda fides, et ut Vertumnum scias, vertenda omnia. Vide verò ac seriò perpende, à quo te vertis ad quos fugeris, et quare.

2. Non dicam, nec verè tibi dici potest, Nescis temerarie nescis, Quid fugias, ideoque fugis. Certè enim sciens tu vidensque, dictante id tibi *conscientiâ tuâ*, testante id tibi *Spiritu Sancto*, veram ac sinceram fidem, sanctissimam fidei professionem, Orthodoxam et Catholicam ipsam Ecclesiam, ideoque *Deum ipsum* deseris. Tua hæc vox est et *protestatio*^x *coram Deo et Christo Jesu Redemptore nostro, te semper ex animo agnosciturum, et palam professurum, Ecclesiam Anglicanam esse veram, et Orthodoxam Christi Ecclesiam.* Ita miser tu, sciens vidensque peris, et Deum deseris ; deserendus tu quoque ab eo, qui prædixit, *Jehova^y fuit vobiscum, dum fuistis cum eo ; si derelinquetis eum, derelinquet et vos.*

3. Quò verò fugias, rejectâ fide, nisi ad *Hæresin* et *Perfidiam* ? deserto Christo, nisi ad *Antichristum* ? relicto Deo, nisi

^x Protest.
Arch. Spal.in
Colloq. cum
Episc. Lon.
Dunel. et De-
can. Winton.
Jan. 21, 1621.

^y 2 Par. 15. 2.

ad *Diabolum*? Pessimè verò in hoc et famæ tuæ consultum et saluti. Te errores, hæreses et abominationes Romanæ Ecclesiæ sponte tuâ, exque animo condemnasse sciunt multi; scient nunc omnes, scriptis hoc tuis, et *Syngraphi tui Subscriptione* testatus es. Ipsum verò *Caput*, ac verè *fundamentum* Romanæ fidei, addito insuper sancto, et solenni sacramento, semel, iterum, sæpiùs abnegâsti, *abjurâsti*. Non pigebat te fæces illas ac sordes, quas dudum evomueras, resorbere, et deglutire? Nihil te spontanea tua professio; nihil Jurisjurandi religio; nihil diræ illæ quibus caput tuum, et animam toties devovisti, si fidem falleres; nihil sordium istarum fætor et fastidium; nihil te hæc omnia commoverunt? Non terrebant te illa Apostoli verba,^z *O insensati, quis vos fascinavit, ut veritati non obediatis?* Itanè stultus es, ut cum Spiritu inceperis, carne consumeris? Adeonè pecus esse vis, et verè sus, ut, oblatis frugibus, siliquis et glandibus vesci malis? Æquumnè putas, sic te contristare, imò affligere Spiritum Sanctum, ut spreto ac repudiato cœlesti pabulo et Mannâ in Ægyptum reverti velis, [10] cumque impiis^a illis Deo sic obgannias, *Contabescit anima mea fastidians hoc Manna: Languesco desiderio cucumerum, et pepo-num, et cæparum, et porrorum, et alliorum Ægypti?* Verè tu brevibus Gyaris, et carcere dignus es; dignus qui pro suavissimo Christi, quo te dignatus erat jugo, durum istud, ferreum, et non ferendum Antichristi jugum, et compedes omnes ac manicas perpetuò gestes. Verè enim Canis ad vomitum rediisti, et Sus ad volutabrum.

4. *Blandiris* verò hîc tibi, teque ad *Sanctam*^b *Ecclesiam* *Catholicam Romanam rediisse* clamitas: et multus in hoc es: Instar Batti, ingeminas usque ad nauseam. Semel hîc responsum habe. Romanam tuam istam, *Ecclesiam esse* do tibi non invitus: Ecclesiam illam ipsam, quam magnus inter vos athleta Gasp. Scioppius ita definit,^c *Ecclesia est Mandra sive grex aut multitudo jumentorum, sive Asinorum*: De te, de seipso aliisque hoc addens,^d *Nos Dei jumenta sumus, sive pecora subjugalia, tanquam Equi, aut Muli, sive Asini clitellarii, veterini, dossuarii, sarcinariî, aut saginariî*. Dic nunc sodes (ne fortè inscii in tuum honorem aut titulum impingamus:) ex quô in Mandram istam rediisti, in quo Asinorum ordine, tui te Muliones et Agasones collocârunt? An primæ classis jumentum es, et capitalis Asinus? An quâ es mole corporis, Dossuarius? An

Gal. 3. 1.

Num. 11. 5.

^b Cons. Red. p. 4, et seq.^c In Eccles. in Summ. c. 147.^d 1b.

verò imi subsellii Asellus? An inter Muliones te et Agasones fortè numeremus? de quibus idem vester,^e *Illi nos frænant, nos loro alligant, nos stimulant, nobis jugum et onus imponunt.* Cur verò te à Pontifice *Pecudem* vocari, molestè feras, cum ille, qui sub eodem jugo, et se, et Te, aliosque tuæ Ecclesiæ, inter *Asinos recenseat*, totamque vestram Ecclesiam *Mandram esse seu caulam Asinorum* magnopere gloriatur? Sed nihil mea nunc refert, quomodo vel voces, vel definias Ecclesiam tuam

^f Apoc. 18. 2. Romanam. Sive cum S. Johanne,^f *Domicilium dæmoniorum, et custodiam omnis volucris immundæ atque exosæ*: sive cum Nicolao^g de Clemangis, *Speluncam latronum*: sive cum Dulcino,ⁱ *Meretricem Babyloniam*: sive cum Petrarcha,^k *Sedem Antichristi: Babylonem, ubi Christus est exul, Antichristus dominus, Beelzebub iudex*:^l sive cum Gallo,^m *Synagogam Satanæ*: sive cum Scioppio tuo, *Asinorum Mandram*: Tu quomodo

vis voca illam, et defini: eam ego *Ecclesiam esse*, libens tibi largior.

5. *Sanctam* verò esse istam, quam dicis Ecclesiam, cave credas, cave sentias. Fuit olim in priscâ ac primævâ ætate, virgo intacta, fide et sanctitate illustris, celebris apud omnes, ipsiusque Apostoli encomiis meritò celebrata. *Fuit* inquam: Sed à multis retrò sæculis deflexit ab illâ fidei et sanctitatis semitâ; aurum ejus in scoriam, vinum omne in venenum versum. Virgineum omnem pudorem, ipsumque habitum virginis jamdiu abjecit, meretrix facta, retexit nuditatem suam et libidini omnium prostituta, scortata est cum omnibus gentibus, nec sic quidem satiata; Samariam, ipsamque Sodomam justificavit: amplificavit abominationes suas præ istis; ad dimidium peccatorum illius, illæ non peccârunt.

6. Audi quæ de *sanctitate* tuorum testetur Espencæusⁿ vester; *ubi sub sole major malorum omnium licentia, clamor, impunitas, ne dicam infamia, et impudentia? Talis certè ac tanta, ut nemo credat, nisi qui viderit, neget nemo, nisi qui non viderit.* Audi vestram Platinam,^o *Vitia nostra ed crevere, ut vix apud Deum misericordiæ locum nobis reliquerint. Quanta sit avaritia sacerdotum, eorum maximè qui rerum potiuntur, quanta libido, quanta ambitio et pompa, quanta ignoratio tum sui ipsius, tum doctrinæ Christianæ, quàm parva religio, eaque simulata potius quàm vera, quàm corrupti mores, vel in profanis etiam hominibus (quos sæculares vocant) detestandi, non attinet dicere,*

^e In Eccles. in Summ. c. 147.

^g De Cor. Eccles. Stat. c. 9.

ⁱ Geneb. Chr. ad an. 1297.

^k Sic cum vocasse ait Bel-lar. in Append. ad lib. de Pont. c. 21.

[11]

^l Petrarch. lib. ep. sine tit. ep. 17.
^m In Clau. Prophet. c. 19.

ⁿ In c. 1, ad Tit. p. 76.

^o In Vitâ Marcellin.

cum ipsi ita palam ac apertè peccent, ac si inde laudem quærerent.

Audi vestrum Monachum Mantuanum,^p *vivere qui cupitis sanctè* ^{p Citatur ab Espenc. in c. 1. ad Tit.} *(Audi'n sanctè) discedite Româ; omnia cum liceant, non licet esse bonum.*

7. Visne Exemplis, velut in speculo, *sanctitatem* vestrorum hominum intueri? Pontifices adi, illi apud vos *Sanctissimi*, ipsaque *Sanctitas*, audiunt. *Sanctissimus* igitur, ipsaque *Sanctitas* vobis, Johannes XII., qui (ut apud Luitprandum^q leges) *sacros* ^{q Lib. 6, c. 7.} *Ordines in equorum stabulo* (Mandræ ordines agnosce) *contulit*, *multiplici adulterio et incestu se polluit: in aleæ ludo Jovis, Veneris, et Dæmonum auxilium imploravit: vinum in Diaboli amorem bibit: qui denique in ipso meretricis suæ amplexu, à Diabolo percussus interiit.* Sanctissimus item Johannes XXIII., qui vulgò^r *Diabolus incarnatus dictus est: qui publicè asseruit* ^[12] *et dogmatizavit, vitam æternam non esse: animas hominum instar* ^{r Conc. Const. Sess. 11.} *brutorum, cum corporibus mori et extingui, et mortuorum non esse resurrectionem.* Sanctissimus Gregorius VII., qui moriens^s *con-* ^{s Matt. Paris, an. 1086, et Siegb. an. 1085.} *fessus est Deo et toti Ecclesiæ, se suadente Diabolo, contra humanum genus iram et odium concitâsse.* Sanctissimi quoque Bonifacius VIII. hoc Epitaphio ornatus,^t *Intravit ut Vulpes,* ^{t Mar. de Schis. part. 2. c. 18.} *regnavit ut Leo, mortuus est ut Canis: Alexander VI., de quo extat Epigramma,* ^{u Sannaz. Ep.} *Lucretia nomine, sed re Thais, Alexandri filia, sponsa, nurus.* Paulus II., ille *virtutis*^x *ac literarum osor; qui bonarum artium studiosos, imò eos qui nomen ipsum Academiæ vel seriò, vel joco nominassent hæreticos pronunciavit.* Leo X., qui^y *fabulam illam de Christo, sibi suisque lucrosam admodum fuisse familiari suo Bembo ridens gloriabatur.* ^{y Valer. in Leon. X.} Sergius IV., qui asseruit^z *(an ex cathedrâ tu videris) Papam non posse damnari: sed quod quicquid faceret salvaretur.* ^{z Occam. lib. 2, par. 1, c. 25.} Sanctissimi etiam et illi, quos *monstra, teterrima monstra, Baronius*^a *tuus, et Platina*^b *vocant; et* ^{a An. 931, num. 1. b In Vit. Greg. VI. c An. 901.} *quinquaginta illi, quos Apotacticos et Apostaticos vocat Genebrardus.*^c Mitto alios, ne in immensum excrescat oratio. Horum similiumque sanctitatem, si rectè perpendas, senties non sine causa à Marcello II.,^d dictum (et dictum scias in cathedrâ), *Non video quomodo qui locum hunc altissimum tenent, salvari possunt.* ^{d Onuph. in Mar. 2.} Quod si superstiti ei esse licuisset, dixisset fortè et alia, quæ parum tuis arriderent. Cautum verò ab eis, ne diceret. Nam^e *die 22 sui Pontificatus obiit, non sine veneni suspitione, quod nimium rectus quibusdam futurus videretur.* ^{e Genebr. an. 1555.} Non amat verò

tua Roma nimium bonos, nimium rectos; ostracismo ejicit omnes.

8. Quantum verò putes, quamque eximiam esse reliquorum in tuâ Ecclesiâ sanctitatem, cùm hi in eâ non sancti modò, sed sanctissimi *ipsaque Sanctitas*? Quid de monachis vestris dices, et eorum claustris? quæ non aliud verè, quàm prostibula voces, et cloacas omnium vitiorum. Quid de vestris lupanaribus? de quibus sic cecinit Poëta et Italus, et Monachus,^f *Roma ipsa lupanar reddita, fæmineo Petri domus oblita fluxu, ad stygios olet usque lares, incestat Olympum nidore hoc, facta est toto execrabilis orbe.* De quibus Stanislaus,^g *Hic quæstus Romæ est uber-*
rimus. Scorta enim Romæ, ut scitis, ex censu quotannis tributa
 [13] *conferunt. Non est locus in orbe terrarum ullus, unde meretrix Romæ non sit. Quarum censum, cum anno abhinc sexto ageret Præfectus Lictorum Urbis, censa sunt capitum quadraginta quinque millia. Continentia ibi fornicationi cessit, Matrimonium adulterio. Exterminato ex Ecclesiâ matrimonio, sublato etiam uxorum usu casto atque legitimo, pecudum ritu in fæddâ scortatione vivimus.*
 De quibus Cardinalis tuus,^h *Magistratus non peccat, si meretricibus certum locum urbis incolendum attribuit, quamvis certò sciat eo loco eas non benè usuras: potest enim permittere minus malum, ut majora impendantur.* Non nemo etiam in tuâ Sanctâ Ecclesiâ lupanaria ista vestra sic tueri non erubescit, *necessaria esse*
dicens,ⁱ licita, nec minùs quàm magistratus apud vos ullus, quàm vel ipse Pontifex, licita. Nec es nescius, censum adhuc alium (*Concubinarium* vocant) quotannis à Clero vestro pendi solitum. Eum tibi non Germani^k solùm, sed Agrippa^l vester, et Espen-
 cæus^m memorant. *Turpissimum est, inquit,ⁿ quòd et clericos cum Concubinis, pellicibus et meretriculis cohabitare, liberosque procreare sinunt, accepto ab eis atque adeo alicubi à Continentibus, certo quotannis censu; Habeat concubinam, sive non habeat, aureum solvat, et habeat si velit.* Ut non immeritò Patres Concilii Tridentini Aug. Pangertnerus Orator pro Duce Baviaræ hortatus^o
sit, tum ut Clerum reformare vellent, quia omnes ferè erant Concubinarij, tum ut conjugatos ad sacros Ordines admittant: addens insuper, Concubinatum sacerdotum, Prohibitionem matrimonij, et Communionem sub unicâ specie, causas esse præcipuas quare tam multi ad hæreticos resiliunt. Taceo interim hîc, illud flagitium de quo gravissimè omninò conqueritur Mantuanus^p vester,

^f Mant. in Nichol. Tol. lib. 2.

^g Stan. Ori-cho. lib. de lege Cælibat.

^h Bell. lib. 2, de Amiss. Grat. c. 18, § Dicet.

ⁱ Jesuitam hoc docuisse testatur Wat. quodl. 2, art. 4, p. 31.

^k Lib. Centum Gravam. grav. 6, 91. ^l Lib. de Vanit. Scient. c. 64.

^m In c. 1, ad Tit.

ⁿ Esp. loc. cit.

^o In suâ orat. habit. in Conc. Trid.

^p Lib. 3, de Calam. Temp.

Sanctus ager scurris, venerabilis ara Cinædis servit, honorandæ divûm Ganymedibus ædes. Nihil dico de Johanne Casâ, Archiepiscopo vestro Beneventano, quem^a *Sodomam justificâsse*, opinor non negabis.

^a Sleid. Com-
mem. lib. 21.

9. Obruerem planè te, et mole, et multitudine sordium vestrarum, nisi Lectoris faverem et otio, et auribus. Habe tamen unum aliud, de Sanctitate vestrà, vatis vestræ S. Briggittæ testimonium, exque eo libro,^r qui ut titulus præ se fert, *à Deo immediatè inspiratus est et divinitus revelatus.* Deum ibi Ecclesiam tuam Romanam sic alloquentem habes: *Conqueror super te Caput Ecclesiæ meæ. Tu es pejor Lucifero, injustior Pilato, immitior Judâ, abominabilior Judæis: Idèò merito conqueror super te; Sedes tua demergetur quasi lapis ponderosus, qui non subsistit, antequàm venerit in novissimum profundum: Digni, id est, assessores tui, ardebunt in igne sulphureo et inextinguibili; Brachia, id est, Vicarii tui, æternam confusionem hæreditabunt; et sicut per honorem, et superbiam super alios ascenderunt, sic in inferno præ aliis demergentur. Membra, id est, omnes sequaces eorum et fautores, abscinduntur ab eis, et disjungentur sicut murus destruendus, nec veniet super eos misericordia, sed sine fine cum capitibus suis cruciabuntur.* Accipe ad extremum tui ipsius, id est, oculati testis, de sanctitate tuorum hominum testimonium. *Si^s mores degeneres arguant corruptam fidem, comparet Suarez vitam papæ et Cardinalium ac plurimorum Episcoporum nostratum cum vitâ Christi, cum vitâ Petri et Apostolorum; et indè colligat doctrinæ quoque et fidei Apostolicæ in ipsis, ne pilum quidem superesse.*

^r Lib. Revel.
St. Brig. lib.
1, c. 41.

[14]

^s Spalat. lib.
con. Suar. c.
1, num. 8.

Noli deinceps si sapis, de *Sanctitate vestrà* gloriari, sed nec vel mutire. Mandra illa Romana verè est Augiæ stabulum, quod non sexcenti Hercules expurgent, nedum tu possis: *Sanctam* dicas Ecclesiam tuam: sed sanctam ut *Neronem, aut Diocletianum, Sanctissimos* dici posse docet Baronius,^t ut Hildebrandum sanctum, sed *sanctum Satanam*, vocat Damianus; sic tu Pontifices tuos,^u qui Neronianâ pietate Neronem ipsum antecedunt, *Sanctissimos*: ex reliquis, quot tuorum, et quos vis, *Sanctos* dicito: sanctos Cinædos, sanctos adulteros; sanctos proditores et parricidas; sanctos Apostatas, sanctos Atheos, sanctos Diabolos.

^t An. 260,
num. 22.
^u Epist. 10,
lib. 1.

10. Sed est et aliud quod te hîc nescire nolim. Ubi fides (quæ est sanctitatis omnis ac bonorum operum fundamentum)

vera non est, ubi non verus ac sincerus Dei cultus; ibi vera
x Aug. lib. 13. de Trinit. c. 20, et lib. 14. c. 1. sanctitas, opera verè bona nulla omninò sunt. *Virtutes ipsæ^x quibus prudenter, fortiter, temperanter, justeque vivitur, nisi ad fidem; (fidem illam quæ ad æterna perducit) referantur, verè virtutes non sunt.* Rectè Prosper,^y *Sine vero cultu Dei, etiam quod virtus esse videtur, peccatum est; nec placere ullus Deo sine Deo potest. Qui vero Deo non placet, cui nisi sibi et Diabolo placet?* Auream hîc habes *Sanctitatis* normam; Appende nunc ad hanc lancem sanctitatem Ecclesiæ tuæ. Fides apud vos, vera non est, sincera non est. Quod prædixit olim Apostolus,^z *Apostatavit à fide* Ecclesia vestra; Discessit à verâ fidei doctrinâ ad doctrinas dæmoniorum. Pro ipso fidei fundamento et Petrâ, quæ Christus est, Papam vobis, id est, ventilegium, seu arenam et paleam, quovis vento circumactam, pro imo ædificiî vestri et angulari lapide posuistis. Quare etsi vobis ut *sanctis*, ut *sanctissimis*, vos ipsi blandiri, et in corde vestro benedicere soletis, certè tamen non credentibus vobis, non *rectè* inquam, *credentibus*, nihil est purum, nihil sanctum. Ipsa mens vobis, et conscientia, quantò magis opera omnia polluta sunt, et inquinata: ipsæ virtutes vestræ abeunt in vitia; et ut ait Lactantius,^a *in illâ mortiferâ viâ reperiuntur quæ est tota tenebrarum.*

CAP. III.

ROMANA ECCLESIA, NON EST ECCLESIA CATHOLICA.

b Cons. Red. p. 4. QUOD proximo loco, Ecclesiam *Catholicam Romanam* vocas,^b ineptis opinor aut planè desipis. Non cohærent ista, nec alio glutine aut ligamento connecti possunt, quàm quo ille mortua jungebat corpora vivis. *Catholica Universalis* est, *tota* est, per orbem omnem diffusa ac disseminata est; Romana *pars* solum est, *particularis* est, et *Romæ pomæriis* circumscripta. Cùm *Catholicam Romanam* dicis, idem dicis ac *universalem particularem, totam partem*, id est, Catholicam non Catholicam. Extra Catholicam salus omninò nulla; Extra Romanam, et servati multi, et servandi. Ante prima Romanæ incunabula, defuncti et martyrio coronati S. Stephanus, S. Jacobus, innumeri alii in Ecclesiâ Hierosolymitanâ, in Antiochenâ, in aliis; Omnes in Catholicâ

defuncti et servati; in Romanâ, quæ adhuc nulla erat, nemo eorum omnium. Romam (quæ Babylon vobis est) ante alterum Christi adventum igne cremandam, et funditus destruendam prædicit Johannes;^c et nos, inquit Jesuita,^d adeo perspicuè cognoscimus, ut ne stultissimus quidem negare possit. An tu damnandos post id, omnes dices? Non dices: nam et post id^e erit *Catholica*, in quâ solâ salus; et non erit Romana, in quâ tum nulla salus.

2. Sed dic clariùs, cur *Catholicæ* Romanam addis? si Romana idem quod *Catholica*, nugatio est; perinde ac si Catholicam, Catholicam dicas. Si *Catholicæ* addita Romana, restringit, et distinguit *Catholicam*; erit et alia *Catholica*, quæ non Romana: et nostra erit simpliciter Catholica, licet non Romana; tua verò, non simpliciter Catholica, sed *Catholica Romana*. Quod si *Catholicam* dicas quæ est orthodoxa, quo sensu et Alexandrina à Constantino^f Magno, et civitates Africanæ multæ ab Augustino,^g et Constantinopolitana, et Antiochena, Iconiensis, ab aliis Catholicæ olim dictæ; Nos Romanam antiquam ut *Catholicam* sic agnoscimus, quæ verò nunc est Romana, quia non orthodoxa, ne sic quidem *Catholica*. Verbo tibi dico et verè, *Catholica* nullo modo est Romana. Tua verò Romana, nec *orthodoxa* est, nec *Catholica*.

3. Sed Commentator hic esse vis. Videamus verò quam sis bellus interpres. *Ecclesia*, inquis,^h dicitur *Catholica Romana*, non illa solum specialis quæ Romæ est, sed illæ omnes quæ unitate fidei et subjectione ad Rom. Pontificem illi sunt conjunctæ. Catholica verò nec sic etiam Romana. Quæ sic Romana est, *Papisticam* dicas non *Catholicam*. Pars est Ecclesiæ, non Tota Ecclesia. Quare et Catholicæ hoc sensu duæ etiam tibi partes; *Papistica*, quæ Pontifici ut Capiti; *Christiana*, quæ Christo, non Pontifici, subest. Nec refert quomodo Ecclesiæ pars sit, utrum uni loco astricta, an uni personæ, aut sedi. Donatistarum pars, illa quæ uni Africæ aut Cartennæ; Papistarum pars, illa quæ uni sedi aut Pontifici Romano alligatur; sed nec Donatistarum, quæ uni loco, nec Papistarum, quæ uni sedi adhæret, Catholica dicenda est. Quæ verè Catholica, ut nulli loco, ita nulli sedi, aut Pontifici astringitur; ut illi Catholici, qui in quâvis provinciâ orthodoxi, æquè ac qui in Romanâ: Ita et illi Catholici, qui cujusvis provinciæ Episcopo subsunt, æquè ac qui Romano.

4. Quod si Catholica non sit, quæ Pontifici Romano ut

^c Apoc. 14. 8, et c. 18. 2.
^d Rib. in c. 14. Apoc. num. 44.
^e Ib. num. 48.

^f Apud Socr. lib. 1, c. 6.
^g Epist. 48.

^h Cons. Red. p. 11.

summo in terris Judici non subest, delendæ omnes ubique Ecclesiæ non ante sexcentimum solum, sed ante millesimum planè et quingentesimum annum. Earum nulla Papæ sic subjecta; nulla per id omne tempus tuo sensu vel *Romana* vel *Catholica*.

[17] Lege Concilii Constantiensis et Basiliensis decreta. Definitum in utrisque, quòd *Concilium generale sit supra Papam*, quod Concilio generali ut superiori in terris Judici sic subsit, ut corrigi ab eo possit, et, si opus sit, deponi. Credita est hæc veritas, et pro fidei dogmate in Ecclesiâ Catholicâ, ita unanimi consensu credita, ad tempus usque Lateranensis vestri sub Leone X. Concilii, ut Basilienseⁱ Concilium non vereatur disertè asserere, *nullum unquam peritorum de eo dubitasse*.

ⁱIn Decr. 5, Concl. p. 96.

5. Tu quis es? aut quæ tua ista Romana, nupera et hæretica Ecclesia, ut adversus tam unanimem et constantem Catholicorum omnium ipsiusque Catholicæ Ecclesiæ sensum simul atque consensum, *Catholicam* dicas *eam, eamque solam, quæ Romana est*, id est, *quæ Papæ ut capiti et supremo Judici subest*. Quasi nulla in orbe terrarum ante Lateranensem istum Conventum *Catholica*; quasi Ecclesia *Catholica* genita, et in Laterano heri aut nudiustertius edita. Ista verò *Romana*, *Catholica* non est, *factio solùm est Papistica*; pars est, atque audi, pars Ecclesiæ pessima, corruptissima, et tantùm non insanibilis. Si hæc satis non sint; at obstruet tibi os Amanuensis tuus, qui contra Marium, quod Ecclesiam Catholicam Romanam diceret, sic te dictante, debacchatur.^k *O insanum caput, centies poto elleboro purgandum; numquid tota Ecclesia Universalis, est Romana!* *Hoc nemo unquam, quamvis corruptissimus papicola dixit. Fides Romana quatenus putatur esse vera fides, potest dici fides Catholica, at totam Ecclesiam Universalem, vocare Romanam, non est nisi Insani.* Vide nunc tu, quem te annuente *Insanum* vocat tuus Amanuensis, è quâ Ecclesiâ, et ad quam fugeris. Fugisti ex *orthodoxâ*, in hæreticam: è *Reformatâ*, in Deformatam: ex *sanctissimâ*, in corruptissimam: è *Christianissimâ*, in Antichristianam: ex *Universali*, in Particularem: ex *Catholicâ*, in Romanam: ex *Catholicâ reali*, in Catholicam *nominalem*: ex *Catholicâ Christianâ*, in Catholicam Papisticam: ex *Catholicâ simpliciter*, in Catholicam Romanam: id est, uno verbo, ex *verè Catholicâ*, in verè non Catholicam.

^kSpalat. Arch. sub nomine Lobeti in Sor. Prim. p. 16, 17.

CAP. IV.

[18]

ROMANA ECCLESIA, AN SIT COLUMNA ET FIRMAMENTUM
VERITATIS.

SATIN' de Ecclesiâ tuâ? An quid adhuc habes quod ad illius laudem ebuccines? Habes verò: et Elogia sanè illustria valdè. *Romana tua*, inquis,¹ *sola est, et unica veritatis columna*,¹ *et firmamentum*. Siste hic paulisper. Sola non est, aut unica columna. Etiam Ephesina, teste Apostolo,^m *Columna veritatis*^m 1 Tim. 3. 15. est: etiam Hierosolymitana, et Antiochena, et Alexandrina: etiam particularis quævis Ecclesia, *Columna*, æquè ac Romana. *Officio* quidem columnæ omnes; sic esse debent: *Effectu et actu* complures non sunt: quia quod debent, actu sæpè non præstant. Nec insolens tibi videatur hæc loquendi forma: *Sacerdos est*ⁿ *Angelus seu nuncius Domini*: qui tamen sæpè, utⁿ Malac. 2. 7. Caiaphas, figmenta sua enunciat, non eloquia Domini. Episcopus est^o *pastor gregis*, est *lumen*^p *Ecclesiæ*: quorum tamen multi (tuos Romanos vide) non pascunt, sed laniant, et mactant gregem, et tam spissis tenebris Ecclesiam obnubilant, ut in eos quadret Hieronymianum illud,^q *Non omnes Episcopi, Episcopi sunt*. Orator, definiente Catone, est^r *vir bonus dicendi peritus*: et tamen Oratores multi, qualis Curio,^s *ingeniosissimi nequam, et facundi malo publico*. Sit igitur tua Romana, *Columna*, sed *officio* sit, ut aliæ omnes particulares: omnes æquè ac tua, columnæ. Neque solus Petrus *Columna*; *Sunt*^t *et Johannes et*^t *Jacobus columna*. Nec solus Petrus *Fundamentum*: Sed *duodecim Apostoli; duodecim fundamenta*. Satis est Romanæ tuæ, ut sit una: *unica* certè non est, non *sola* *Columna*.

2. Sed parum tibi, ut Romana tua sit *Officio* columna, nisi et *Actu* veritatis columnam eam prædices, actum planè de te:^u Peristi: furca tibi statim ferenda, aut fascis. *Actu* vero neque sola nunc est; neque omnino columna est. Quæ actu, columna est, firma est et stabilis, seu ut Waldensis^x ait, *indefectibilis in fide*. Talis Ecclesia nulla (ut ille^y rectissimè docet) nisi *Symbolica seu Universalis à baptismo Christi inchoata, ad illius adventum usque propaganda*. Aliæ omnes, etiam ipsa Romana *errare potest et deficere*. Annon titubavit Romana tua *Columna* tempore Liberii? quando ipse Sirmiano symbolo (*impio*^z *illi*

¹ Cons. Red. p. 4.^m 1 Tim. 3. 15.ⁿ Malac. 2. 7.º Bell. lib. de Not. Eccl. c. 8, § Sed ut.
^p Hier. cont. Lucif. p. 138.^q Hier. Epist. ad Heliod.
^r Quint. lib. 12, c. 1.^s Pater. lib. 2.^t Gal. 2. 9.^u Apoc. 21. 14.^x Doct. Fid. tom. 1, lib. 2, art. 2, c. 19.
^y Ib.

[19]

^z Impiæ professioni subscripsit, Binnot. in Conc. Sirm. p. 474 a.

^a Ep. 7, Libe-
rii.

*hæretico et Ariano symbolo) libenti^a animo in nullo contradicens subscripsit: et dogmaticam insuper Epistolam addidit, in quâ Arianam istam professionem pro fide Catholicâ omnibus promulgavit: quando non Liberius solûm, sed tota ferè Occidentalis Ecclesia, in Arianam perfidiam sic consensit, ut ex quadringentis Arimini coactis Episcopis, vix viginti in fide starent; nec perstarent tamen. Quo tempore nisi beatus Athanasius verè tum *Columna fidei*, labenti Ecclesiæ suos humeros supposuisset, per Atlantem tuum Romanum non stetit, quo minùs de Catholiciâ fide tum conclamatum esset. Vacillavit iterum *columna**

^b Apud Bar.
an. 553, à nu-
mero 50 ad
210.

*tua, et quidem fœdissimè tempore Vigili. Extat^b Apostolicum illius decretum, cui Occidentalis consensit Ecclesia, pro Tribus Capitulis, in quo virus omne Nestorianarum hæresum dogmaticè, definitivè, ex Romanâ Cathedrâ, non definitur modò, sed defenditur. Actum tum quoque de Ecclesiâ fuisset, si Vigilio ad votum successisset Decretum. Sed enim Sanctissimus Imperator Justinianus, et sanctissimum quintum Concilium, fœliciter se Catholicæ fidei *columnas* tum præstiterunt. De quo toto Concilio conscriptum scias à me Librum integrum, in quo innumera- biles Baronii fraudes, mendacia, etiam et hæreses palam detectæ. Ex eo, si evulgari unquam contigerit, et ad manus tuas pervenire, intelliges atque perspicies, quàm Romana tua fragilis sit, et verè arundinea columna. Titubavit denuo columna ista, in*

^c Conc. Gen.
6. Act. 13, 14.

Honorio, qui^c scriptis suis eisque dogmaticis, Monothelitarum hæresin confirmavit: In Cælestino III. cujus hæresin indicabit tibi pro me Alphonsus. Etiam Papa, inquit,^d in fide errare potest. Nam Cælestinum Papam errasse circa matrimonium

^d Alp. à Cast.
de Hæ. lib. 1,
c. 4.

^e Cap. Quan-
to de Divor-
tiis, lib. 4, de-
cret. tit. 19.

(cujus vinculum,* si conjugum alter in hæresin labatur, solvi docebat) res est omnibus manifesta. Neque hic Cælestini error talis fuit, ut illum errasse dicamus velut privatam personam, et non ut Papam, quoniam Cælestini definitio habebatur in antiquis Decretalibus, quam ego ipse vidi, et legi. Sed cautum nunc à vobis, ne alii hæreticam illam definitionem, vel legant, vel videant. Titubavit iterum in Johanne XXII., qui^e in tribus Constitutionibus definitivè ab ipso promulgatis, contra veritatem Catholicam intrepidè scripsit. Ex tribus istis, triginta novem errores aut hæreses enumerat tibi Occamus. Quartam deinde addidit, in quâ plures alios, numero triginta duos errores aut hæreses adinvenit, quas in ipsâ constitutione definiendo scripsit, docuit, et pertinaciter defensavit, ac in suâ Bullâ, mundo tradidit,

^e Occam. in
Compend.
Err. Job 22.

tanquam Catholicas veritates. Inter alias, et istam,^f quæ per Theologos Parisienses damnata fuit, coram rege Philippo cum sono buccinarum, *Quòd Animæ beatæ non vident Deum, nisi post resurrectionem.* Tu'ne illam *veritatis Columnam* dices et firmamentum, quæ tam sæpè, tam turpiter in hæreses lapsa?

3. Demus verò, *Columnam* eam fuisse in priscâ illâ ac primævâ ætate. At Romana hæc tua, jamdudum deflexit à rectâ viâ; apostatavit à fide, nec aliud nunc est quàm hæresum asylum, et Domicilium Antichristi. Docebo enim hîc te, id quod opinor nescis. Te verò Episcopum decet esse, qualis Cyprianus,^g *non doctum modò, sed et docibilem.* Hora hæc, hora Antichristi est: et fuit ab anno post Christum natum propè sexcentesimo. Ecclesiam tuam Romanam, id est, *Factionem* Papæ ab eo tempore adhærentem, non solùm *Mandram asinorum*, sed et *Vitulum* esse docet tuus Scioppius,^h *vitulo* eam assimilat, *vitulum* vocat. Vitulus iste Romanus, natus ac in lucem editus sub Bonifacio III., quando is *Universalis Episcopi* titulum ac

nomen, Sancto Gregorioⁱ profanum, blasphemum, et Antichristianum, sibi suisque successoribus vendicavit. Lascivire mox cæpit iste *vitulus*, et cornua gestare: Eorum robur primò inter Episcopos, et contra *Episcopos* experiri voluit, in Concilio Nicæno secundo. Postquam adeo robusta vidit, ut Episcopos pulsare ad libitum, et quò vellet, pellere posset ac depellere, cum Regibus deinceps ac Imperatoribus certamen inire gestit. Et quia *Vitulus* jam in *Taurum* excreverat, ferox ac ferociens in Hildebrando bestia, prosternit sub pedibus Imperatores, sceptrâ ac diademata vel pede solum et ungula dat eis, adimitque: cervicibus eorum inculcat: eosque pro libito proculcat instar luti:

Regem se Regum, Mundi Monarcham, *unicum*^k in *spiritualibus* simul ac *temporalibus* Dominum promulgavit. Quid supererat, nisi ut cum Lucifero in Thronum Altissimi ascenderet? Factum et id quoque cùm in conventu Lateranensi sub Leone X., se

supra Concilia omnia Generalia, supra Universalem Ecclesiam evexit. Verè tum Caput ille Ecclesiæ factus est, et *Judex in fide summus, Petra fidei, Fundamentum* ipsum et Lapis Angularis, cui, quod Christi solius est proprium,^l scis tu à Gnathone tributum, qui *vitulum* istum digito demonstrans, ita occinit,^m *Ecce vobis lapidem in fundamentis Sion, lapidem probatum, angularem pretiosum.* Ecce vobis etiam *Hominem illum peccati, filium perditionis*, qui sedet in Templo Dei quasi Deus, et

^f Gerf. Serm. Fest. Pasc.

^g Aug. lib. 4, de Baptis. c. 5.

^h In Ecclesiast. c. 38.

ⁱ Lib. 4, epist. 32, 36, 37.

^k Decrevit hoc Bonifacius VIII. ut dicitur in App. ad Mart. Polon. an. 1301.

[21]

^l 1 Pet. 2. 6.
^m Bell. Præf. in lib. de Pont. § Quæ.

extollit se super omne quod vocatur Deus. Ætates vides Antichristi, *nascentis* sub Bonifacio III., *exultantis* et lascivientis sub Hadriano I., *Regnantis* in Hildebrando, *Triumphantis* in Leone X. Exinde verò consenuit atque decoxit Ecclesia tua, jamque diutina tabe marcescens ad funus festinat, quod cum hymnis Angelorum simul atque hominum, sub adventu Christi celebrandum manet. Tu'ne istam Ecclesiam, in quâ et *incunabula* Antichristi, et *incrementa*, et *imperium*, et *Triumphus* agitur. Tu'ne istam, *Veritatis columnam* censes? Ne senseris. Quin audi verum verbum, et disce sapere. Ex quo Ecclesia vestra in *Asinorum Mandram*, et Pontifex vester in *Vitulum* transubstantiatus est; etiam et *Columna* vestra in *arundinem* quassatam, firmentum vestrum in *fumum*, Petra in *arenam*, et Templum, quod erat *Christi*, in sedem et solium *Antichristi* mutatum est et transformatum.

CAP. V.

ROMANA ECCLESIA NON EST MATER OMNIUM CATHOLICORUM,
NEC OMNIUM ECCLESIARUM. NON BRITANNICÆ, NEC AN-
GLICANÆ ECCLESIAE.

^a Cons. Red.
p. 9.

^b Heb. 5. 12.

[22]

^c Matt. 10. 37.

^d Cons. Red.
p. 4.

AT Romanam istam, *tuam matrem dicis*:^a Colenda igitur tibi, et visenda. Quare verò non visas? Quare non ad mammam redeas? Sexagenario tibi, fasciis adhuc opus et incunabulis; pappare minutum poscis, aut lallare. Nihil ad te Archiepiscopum, illud Apostoli,^b *Oportuit vos pro temporis ratione Doctores esse; sed lacte nunc opus est non solido cibo*. Pudeat verò te istius matris; Mater illa, mater fornicationum est: Mater Idololatriæ; quodque tu non nescis, meretrix est; libidini omnium gentium prostituta; et quia meretrix illa, Tu quoque adulterinus es, et filius populi. Quòd si ex Deo esses, et ab illo genitus, fugisses omnino, imò odisses cane pejus et angue, mores, et meretricios amplexus istius matris: Nec, dum matri obsequens esse vis, Patrem deseruisses: non cum *Patrem*, qui præcipit, *Honora patrem, et matrem*. Sed immemor tu illius moniti,^c *Qui amat patrem aut matrem supra me, non est me dignus*.

2. Quod verò addis,^d *Romanam istam, non tuam solùm, sed*

et Catholicorum omnium matrem esse: erras toto cœlo. Non est Catholicorum omnium: nec ut patres Tridentini sæpè^r gloriantur, *Ecclesiarum omnium Mater*. Certè enim non Apostolorum mater; qui tamen opinor Catholici: Non Ecclesiæ Hierosolymitanæ, non Samaritanæ, non Antiochenæ, non aliarum in Judæâ; non ullius earum omnium (quas fuisse quamplurimas nulli dubium) quæ ante quadragesimum quartum à nato Christo annum ab Apostolis fundatæ; non earum, millies mille myriadum, qui in his Ecclesiis Catholicorum. Nisi forte matrem tuam tam miraculosè fæcundam credas, ut antè gigneret filias, quam ipsa in lucem edita esset, vel genita. Non mater etiam ullius Ecclesiarum omnium quæ vel^s à Thomâ in Indiâ, vel ab Andreâ in Epiro, vel à Johanne in Asiâ Minore, vel à Paulo in universitate gentium, vel ab aliis à Petro Apostolis fundatæ. Apostoli omnes autoritate sibi à Christo* immediatè donatâ, Ecclesias fundabant. Non Petrus magis illarum parens, quas illi, quàm illi parentes Romanæ, aut aliarum quas Petrus fundavit. Quòd verò unus hanc potius provinciam alias alii obirent, non id factum est, vel sorte, ut putavit Socrates^t et Nicephorus,^u vel jussione ullâ aut missione à Petro quasi ipsius legati, ut tui^x fortè somniant, sed nutu, instinctu, et, ut loquitur Didymus,^y Dispensatione speciali Spiritus Sancti: qui dixit,^z *Segregate mihi Barnabam et Paulum*: qui Philippo dixit,^a *Surge et vade meridiem versus*: de quo Paulus ait,^b *Certi facti sumus, quòd vocasset nos Deus evangelizare eis qui in Macedoniâ*. Idem in aliis omnibus Apostolis factum, ne dubites. Singuli in eas regiones profecti, non quò vel casus illos tulit, vel Petrus amandabat, sed quò divinitus eos Spiritus Sanctus suo nutu vocabat; ut si rectè rem reputes, duodecima solùm omnium per universum orbem ecclesiarum portio, à Petro plantata; nedum ab Ecclesiâ Romanâ omnes. Etiam et à Petro ipso complures ante Romanam fundatæ. Nec Antiochena solùm, sed ut te Sophronius^c Patriarcha Hierosolymitanus docet, ea quæ in Beritho, Tripoli, Laodiceâ, Cappadociâ, Ancyra, Nicaâ, Nicomediâ, et Syracusis, quibus Cardinalis^d tuus Byzantium addit, ut scias Constantinopolitanam privilegiis parem, ortu priorem Romanâ.

3. At *Occidentalium*, inquires, *omnium Romana est mater*. Imò non omnium. Non *ecclesiæ Gallicanæ*. Quò, proximo post ascensionem Domini anno, (is erat Tiberii decimus nonus) Josephum, nobilem illum ab Arimathæâ discipulum, cùmque

* Sess. 7, can. 3, de Baptis. et sess. 22, c. 8.

* Hier. Epist. ad Marcell. et Greg. Nazianz. orat. 24.

* Matt. 28. 19.

^u Lib. 1, c. 15.
^v Lib. 3, c. 1.
^x Cajet. de Auth. Papæ et Conc. c. 3.
^y Lib. 1, de Spirit.
^z Act. 15. 2.
^a Act. 8. 26.

^b Act. 16. 10.

^c Lib. de Certam. et Peregr. Petri et Pauli, tom. 7, BB. p. 127.

^d Bar. an. 44 num. 11, 12.

ipso *Mariam Magdalenam, Martham atque alios navi absque remigio impositos, venisse et Divinâ providentiâ Massiliam recepisse*, docebit te antiquus manuscriptus Codex Vaticanus.^e De Britannicâ verò nostrâ, tam liquidum est fuisse eam aliquot ante Romanam annis fundatam, ut ineptire planè vestri videntur, cùm vel Romanam hujus *matrem*, vel Romanum Pontificem, *Patriarcham illius* aut ullam in hâc Ecclesiâ patriarchalem auctoritatem antiquitùs habuisse, tanto boatu, tanto fastu et supercilio clamitent. Indicabit tibi hoc testis fide dignissimus, Gildas, ipse Britannus, *Sanctus* quoque; etiam et *Sapiens* cognominatus. Primùm verò te *ex Gildâ* doceat Polydorus,^f *ab initio orti Evangelii, Britanniam fidem recepisse*; Ab initio verò Romam recepisse nunquam quisquam ex tuis probabit. Sed ipsius Gildæ verba habe, quæ à vobis, ut veritatem hanc offuscare possitis, in editione Parisiensi miserè corrupta: *Gla-*

^e Ap. Bar. an. 35, num. 5.

^f Pol. Virg. lib. 2, Hist.

^g Gild. lib. de Excid. Britan. in initio.

^h Suet. in Tiber. c. 73.

ⁱ Bar. an. 39, num. 1.

^k Ib. an. 45, num. 1.

[24]

^l Pars. in Tripl. Cun. part. 1, c. 1.

^m Lib. 2, c. 40.

ⁿ In diem 10 Maii.

^o In Synops.

^p In. Sanct. Brit. Catal.

^q Ap. Cam. in Com. Sommer.

^r Ap. Cam. ib.

^s Lib. 2, de Vitâ Caroli Simpl.

^t Lib. 4, de Sig. Eccl. c. 1.

^u Ap. Cam. loc. cit.

^x Bed. Hist. lib. 2, c. 2.

^y Ib.

Sed tu vel extremum diem intellige. Incidit is^h in 17 Kalendas Aprilis, annoⁱ Christi trigesimo nono. Natalitia^k verò Romanæ Ecclesiæ in 15 Kalendas Februarii anno Christi quadregesimo quinto. Disce jam hinc sapere; Disce Romanam Ecclesiam Britannicæ nostræ non *Matrem* esse, sed *sororem*: atque audi, *sororem integro quinquennio minorem*. Disce Ecclesiam hanc Britannicam, nec à *Petro*, ut futiliter nimis Jesuita^l opinatur: nec à *Simone Zelota*, ut Nicephorus,^m et Græcum Menologium,ⁿ nec ab *Aristobulo*, ut Dorotheus:^o sed à *Josepho Arimathensi*, fundatam esse et constitutam, ut non solùm Capgravius,^p S. Patritius,^q Gulielmus Malmsburiensis,^r et post hos Papir. Massovius^s et Bozius,^t sed ipsa Glasconiensis Ecclesiæ à Josepho fundatæ antiquissima et fidissima monumenta^u testantur.

4. Quòd si Britannicæ Romana mater, quí factum ut aliter hanc quàm cæteras omnes filias suas instituerit? unde tam *dispare in Baptismo^x ritus*? unde tam diversa planeque ad-versa *Paschatis^y aliorumque multorum observatio*? Orthodoxam hanc fuisse, ideoque bene satis moratam, nemo vestrum om-

nium negare audet. Dein, si Pontifex Romanus Britannicæ vel Monarcha, vel Patriarcha, quî factum ut Innocentius, petentibus id Augustino et aliis, Pelagium Britannum non ad suum tribunal sistendum, sed ad *vicinorum*^z *aliquem Episcopum vocandum* censuerit? Quî denique factum, ut Aug. Monacho à matre suâ, à Patriarchâ suo, ad eos misso, tam constanter se opponerent, ut *nec*^a *in leviculis ritibus illi cedere vellent*? Visne horum ^a Bed. loc. cit. omnium veram causam audire? Sciebant *Orthodoxi* illi et Sancti^b Episcopi *Martyrio*^c *etiam non diu pòst coronati*, suum esse, inter ipsos, cui illis parendum erat, *Patriarcham*.^d Sciebant Ecclesiam Romanam *sororem* ipsis esse, non *matrem*. Sciebant æquum non esse (nec erat sanè) ut vel Romana, *sorori majori* jugum imponeret, vel ut ipsi à *minore sorore*, velut impiosâ Dominâ, sibi imponi sinerent, eique servirent.

^z Innoc. Epist. inter Aug. epist. 95, 96.

^a Bed. loc. cit.

^b Bern. in Vitâ Malac. § Et Dominus.

^c Martyres esse creduntur, Rich. Vitus Bas. in Hist. Britan. lib. 8, p. 55.
^d Bert. Diatr. 2, c. 4.

5. Nec te latere hîc volo, Romanam tuam, ne *Saxonica* quidem, seu *Anglicanæ* nostræ Ecclesiæ, *matrem* esse. Certè enim ecclesiam apud Anglos non fundavit Augustinus ille à Gregorio missus, ut vestri insolenter, et frequenter, sed falsò gloriantur. Ante Augustini huc adventum *erat*^e *inter Anglos* ^e Bed. Hist. lib. 1, c. 25, 26. *prope Cantuariensem civitatem Ecclesia*. In eâ *Ethelberti Regina*, ipsa tum *Christiana* piè atque assiduè *Christum colere*, [25] *fidem Christi inviolatam servare ac profiteri solita*. *Episcopus etiam ei aderat Luidhardus*, qui Christi Evangelium ac fidem publicè annunciabat. *Et Regina Bertha, et Episcopus ille, ambo à Galliâ erant*, et fidem Christianam è Galliâ, ad Anglos foelici omine adduxerunt. E Galliâ dico; ubi non à Petro, sed à *Josepho Arimathensi*, postquam illuc appulerat, Ecclesiâ fundatâ; quæ in unitate ejusdem fidei, *alios atque diversos à Romanâ ritus, alias consuetudines* (sicut etiam nostra Britannica) *observabat*, ut testantur^f tibi Augustinus ipse, et Gregorius. Ecclesiæ^g ^g In Epist. Synod. Conc. 2, ap. Theodor. lib. 5, c. 9. sic apud Anglos fundatæ et inchoatæ superstruxit solùm Augustinus: fundamento illi, quod posuerat Luidhardus, superædificavit auri multum et argenti, sed et fœni aliquid ac stipulæ. Amplificavit inter Anglos Ecclesiam, non fundavit. Fundamentum ut *Gallicanæ*, ita *Anglicanæ* Ecclesiæ, nobili Arimathensi per Luidhardum debetur. Romana, ut Gallicanæ et Britannicæ, sic et Anglicanæ *soror* solum est, non *mater*. Omnium verò ipsius etiam Romanæ, *mater est Hierosolymitana*, quæ verissimè rectissimeque ἀπαὼν τῶν ἐκκλησιῶν μήτης appellatur à sanctissimo secundo Generali Concilio,^g in ipsâ Synodali totius

Concilii Epistolâ, ad Damasum Pontificem et Romanam synodum missâ. Cede nunc tu ; Cedat etiam factio tua Tridentina, tam antiquo tam amplo Concilii et œcumenici et sanctissimi, id est, *totius Catholicæ Ecclesiæ* judicio : Tantâque nube testium convictus, concede Titulum hunc et Honorem, *Matrem dici omnium Ecclesiarum*, non Romanæ, sed *soli Hierosolymitanæ Ecclesiæ*tribuendum. Ex eâ ut Petrus, ita Josephus, et quidem ante Petrum, imperante adhuc Tiberio, in Occidentem venit : nec ille vel in Galliam, vel in Britanniam à Petro missus, sed^h *persequentium furore in exilium pulsus, divinâ providentiâ navem sine remigiis dirigente, in Galliam primùm, tum in Britanniam advectus est.*

^h Codex Vatican. suprà cit.

[26]

6. Quia verò Gregorii operâ et consilio factum, ut fides ac religio jam antè fundata, valdè inter Anglos propagata sit et disseminata : ideò Romanam illam quæ tum fuit, *matrem* hujus vocare licet : matrem dico, non *Parentem*, sed *Nutriciam*, non à quâ genita aut nata, sed à quâ enutrita solùm sit hæc ecclesia et educata : Illam verò Romanam *Anglicanæ matrem* dici, sicut tuæ et hodiernæ Romanæ honori non est, sic neque nobis rubori esse debet. Quin talem se nunc præstet tua Romana, qualis tum sub Gregorio fuerat : et nos eam ut matronam, ut *matrem nutriciam*, non inviti colemus. Doceat cum Gregorio *Regiam*ⁱ *potestatem cœlitus esse Imperatori super omnes homines datam : populum*^k *ab Imaginum adoratione prohibeat, et zelum eorum laudet, qui nihil manufactum adorari volunt.* Doceat *Sanctorum*^l *fœlicitatem non meritis acquiri, sed misericordiæ tribuendum : omnem*^m *humanam justitiam, injustitiam esse, si districtè judicetur, et justitiam nostram succumbere discussam, sola judicis pietate convallescere.* Doceat *libros*ⁿ *Macchabeorum esse non Canonicos, sed ad ædificationem ecclesiæ editos.* Doceat *in volumine sacro*^o *scripta esse, et contineri omnia quæ erudiunt, cuncta quæ ædificant.* Et necesse esse prædicatori, ut *causarum origines à sacris paginis sumat, ut omne quod loquitur, ad divinæ autoritatis fundamentum revocet : quia hæretici, dum sua studeant perversa astruere, ea proferunt quæ in sacrorum librorum paginis non tenentur.* Doceat *Episcopi universalis titulum, quem appetivit Constantinopolitanus, sed sibi suisque successoribus obtinuit, et adhuc usurpat Romanus episcopus, nomen*^p *esse novum, superbum, temerarium, stultum, scelestum, perversum, nefandum, vanum, prophanum, blasphemum, Antichristianum, et*

ⁱ Greg. lib. 2, epist. 62.

^k Ib. lib. 7, epist. 111.

^l Ib. in Psal. 7, in ea verba, Audiam fac mihi misericordiam tuam.

^m Ib. lib. 9, in Job, c. 14.

ⁿ Ib. lib. 19, in Job, c. 17.

^o Ib. lib. 1, in Eze. Hom. 9 ; ib. lib. 18, in Job, c. 14.

^p Lib. 4, epist. 32, 36, 38.

Diabolicum. Dicat tua Romana, et doceat hæc intrepidè, quæ et pater Gregorius et illius conjux ecclesia Romana illius ætatis, et credidit, et constanter docuit, et vide an nos aut quivis ex verè Catholicis aversi ab eâ futuri simus. Sed enim Romana tua jamdiu facta est ex matronâ *meretrix*, et ex matre *noverca*: pascit jam gregem non lacte, sed *felle*, non verbo, sed *gladio*; Pastores ejus in *vitulos*, imò *Lupos*; oves in *asinos* Clitellarios, pedum in *mucronem*, imò in serpentem, Circaeo poculo transformavit. Antiquam Romanam, matrem multarum ecclesiarum fuisse libenter agnoscimus: Tua verò ista, nullius Ecclesiæ Catholicæ, nullius verè Catholici, nedum *Ecclesiarum et Catholicorum omnium* mater aut est, aut dici debet.

CAP. VI.

[27]

ROMANA ECCLESIA NON EST MAGISTRA ECCLESiarUM. QUALIA
ILLIUS DOCUMENTA; DE S. SCRIPTURIS: DE REBELLIONE IN
PRINCIPES: DE ÆQUIVOCATIONE: DE CASTITATE.

RESTAT nunc ultimum, quo Romanam tuam ornas, encomium.

Magistram^q eam *Ecclesiarum omnium* prædicas. Scilicet; sic enim eam Tridentina^r factio celebravit. Tuum verò est, cum Gnathone, Ait, aio succinere. Atenim Magistram tuam rarissimè nunc docentem audimus. Obmutuit opinor sexaginta his novissimis annis. Oportuisset verò eam juxta salubre Martini quinti Decretum,^s *decennio saltem quovis scholam* ingredi, et magistraliter prælegere aliquid eis qui in tuâ Mandrâ. Sed nimirum Scholam ipsam malè metuit nunc ipse tuus Ludimagister, ferulam credo timet, aut quod ferulâ deterius. Johannes, Gregorius, Eugenius illi ante oculos. Ne Basilienses patres reviviscant extimescit. Scis à quo^t dictum, *Papam non secus Concilium atque Iliacam passionem horrere*. Obmutescite jam tuo Ludimagistro, spes vobis omnis discendi in pædagogis sita est et Hypodidascalis. Scholas illi magistræ tuæ et vice et nomine, in omnibus pene angulis et angiporis aperiunt; Nec Romæ solùm, sed Ingoldstadii, Salamancæ, Duaci, ultra Garamantas etiam et Indos. Insusurravit illis in aurem Magistra tua, aut insufflavit eorum mentibus quæ illi doceant, quæ cum

^q Cons. Red.
p. 7.
^r Sess. 22, c. 8.

^s Conc. Constantin. sess. 39.

^t Georg. Hilburg. in sua Appell.

usus erit, sua dicet. Ea quàm sancta sint et salubria documenta, vide paucis et perpende.

2. Discas ab his Papam Dominum^a Deum tuum salutare: esse aliquam^x Idololatriam licitam. Latriam^y (id est, cultum soli Deo debitum) quibusdam Imaginibus exhibendam. Scripturas^z non esse simpliciter nec semper verbum Dei: esse nasum^a Cereum, qui se horsum illorsum, et in quam volueris partem trahi, retrahi, fingique facillè permittit. Esse regulam^b Lesbiam et plumbeam, quam ad quid volueris facillè accommodes: Eas scriptas^c esse, non ut præessent fidei ac religioni nostræ, sed ut subessent potiùs. Eas nonplus^d Authoritatis vel ligandi vel solvendi habere, quàm ipsa Ecclesia voluerit: cùm nec habeat aliud Authoritatis quàm uti per Ecclesiam dictatur. Discas Scripturas^e non esse authenticas sine authoritate Ecclesiæ; etiam et pio^f sensu, pieque dici posse (quod dixit Wolfgangus vester) Scripturas si destituantur Ecclesiæ authoritate, non plus valere quàm Æsopi Fabulas. Discas textum^g illum Scripturæ, Prov. 26, esse Salomonis non Papæ, sed quia est canonizatus à Papâ, fidem facere, et inducere necessitatem, sicut si esset editus à Papâ.

3. Discas ab aliis, quàm in reges officiosi sitis, et morigeri. Docebunt te Imperatores ac Reges esse vasallos^h Papæ, etiam et mancipia;ⁱ quod servire debeant huic domino, non ad pelvim^k solum et fercula,^l sed ad Caballos^m etiam et Stapedam: humerisⁿ quoque eum gestare; etiam et cervices^o suas illius pedibus conculcandas substernere. Discas reges^p omnes non Papæ solum et Cardinalibus, sed et cuiusvis sacrificulo etiam et Diacono postponendos. Sacerdotes^q tantum regibus præstare, quantum homo bestiae, et si id parum, quantum homini Deus. Discas licere subditis quoties Romano Jovi fulminare libitum est, violatis omnibus obedientiæ, fidei, et sacrosancti jurisjurandi vinculis, contra reges suos, unctos Domini, arma capessere, eosdem non regnis^r solum et diademate, sed et vitâ exuere. Nec licere solum hæc subditis, sed et secus non licere discas. Non^s licet eis tolerare regem hæreticum: id est, qui Papicola non sit. Talis consensu (tuorum) omnium potest, imò debet privari suo dominio. Si hoc priscis temporibus minus factum sit, causa est, quia deerant vires. Si vires adsint, et quàm primùm adsunt, intonabit mox Pontifex,^t Præcipimus, singulis subditis ne Elizabethæ obedire audeant.

4. Fidei verò quanta et quam sancta apud tuos religio?

^a Gloss. in Extr. Johan. in c. Cum inter, De verborum signif. x Greg. de Val. lib. 3, de Idol. c. 7.

^y Aquin. par. 3, q. 25, art. 3, 4.

^z Stapl. Rele. cont. 4, q. 5.

^a Pigh. lib. 3, Eccles. Hier. c. 3.

^b Ib. lib. 1, c. 2. [28]

^c Cusan. Epis. 2, ad Bohem. d. Ib.

^e Ecc. Enchir. c. de Eccles. d. Hosius, lib. 3, de Author. Sac. Scrip. § Fingamus.

^f Gloss. in c. Sicut noxius, lib. 2, Deoret. tit. de Præsump.

^h Mart. lib. 1, c. 18, in Summar.

ⁱ Innocentii IV. verba ap. Matth. Paris. an. 1253, p. 1162.

^k Lib. 1, Sac. Cærem. sect. 3, fol. 43.

^l Ib. fol. 45, 61. Ib. fol. 38, 61.

ⁿ Ib. fol. 38, 61. Ut Fridericus collum conculcavit Alexand. III, Naucl. ad an. 1177.

^p Bell. Apol. c. 4.

^q Orichov. in Chinær. p. 97.

^r Becan. con. Ang. c. 3, q. 3, et alii.

^s Bell. lib. 3, de Pontif. c. 7, § probatur, et § tertio.

^t Bull. Pii V. adv. Eliz.

Discas ab illis,* etiam et ab ipso Archididascalo^u in tuâ scholâ, *Fidem non esse hæreticis servandam, sed peccare te mortaliter si servabis.* Etiam et quare non sit servanda discas : *Quia indigni^x illi quibus præstetur. Frangenti fidem fides frangatur eidem.* Nec fidem solùm violare tibi fas, sed et juramenta quævis : mendaci tibi esse et perjuro per eorum documenta licet. Tua apud Amanuensem^y tuum, verba ista, *Nonne vestra Romanensium doctrina est, licere in loco jusjurandum per mentales reservationes et æquivocationes intervertere ?* Addis, *pestiferum, execrandum, et planè tartareum esse hoc eorum æquivocationis dogma.* Et iterum, *vestra arbitraria et ludicra æquivocatio, rationi primum bellum infert, deinde etiam religioni. Unicum illud religiosum vinculum ; quo omnis veritas fidelitasque stabilitur, penitus ex humanâ societate tollit. Hâc pestiferâ doctrinâ semel admissâ, licebit, appositâ æquivocatione, omnia tyrannorum, et fidei persecutorum tormenta diffugere : in ipsorum verba jurare : Idololatram profiteri : Christum abnegare. Quærenti an sacerdos sis ? dicere ; etiam et jurare tibi licebit, non esse, non quidem Apollinis sacerdotem ; ut ex tuis non nemo^z hâc arte respondit.* Discas ex his etiam et uxor tua discat (nam conjugatum te esse suspicatur Fidelis)^a postquam^b scortata sæpius sit, tamen licere ipsi se adulteram non esse, etiam et juramento adhibito, marito asseverare : tacitè apud se hoc intelligens, *Non ut tibi confitear aut revelem.* Non sic opinor, nec in vestrâ scholâ Augustinus^c institutus, cùm dixit, *Qui jurat tanquam verum sit, quod scit esse falsum, videtis quàm ista bellua detestanda sit, et de humanis rebus exterminanda.* Nesciebat vir sanctus et simplex, Jesuiticum^d illud dogma, *Omnia pro tempore, nihil pro veritate.* Discas ab illis (et te probè hæc didicisse memorant) *Adulterium^e inter minora crimina censendum : esse aliquam^f honestam fornicationem : Secundam^g uxorem accipere, secundùm Apostoli præceptum licitum esse, secundùm veritatis autem rationem esse verè fornicationem.* Gravius^h peccare sacerdotem si uxorem ducat, quàm si domi concubinam, imò concubinasⁱ plurimas foveat.^k Quòd mulieres accipientes pretium pro actu illicito carnis, non obligantur ad restitutionem, quia actio ista non est mala contra justitiam, sive virgines sint, sive conjugata.

5. Hæc et infinita similia documenta sunt, quibus suffar-
cinati eorum libri, qui è vestris scholis velut ex equo Trojano
prodierunt : qui ad pedes Magistræ tuæ ab unguiculis instituti

* Simanch.
Inst. Cathol.
tit. 46, num.
52, 53.

^u Mart. 5, in
Epis. ad Alex.
ducem Li-
tuan. ap. Co-
cleum, lib. 5.
Hussit.

^x Becan. cont.
Ang. c. 3, p. 3.

^y Spalat. in
Sor. Prim. lib.
5, p. 167, 168.

[29]

^z Conf. Doct.
de Æquiv. per
Epi. Covent.
p. 92.

^a Lib. de Hy-
poocr. M. An-
ton. Spal. p.
38.

^b Tolet. lib. 4.
Inst. Sacer.

^c c. 21.
^e Serm. 28, de
Verb. Apost.

^d Discur.
Compen. de
Jesuit. Angl.
p. 15.

^e De Judiciis,
lib. 2, decr.
c. Sicerici.
^f Cans. 31, q.
1, c. Hac ra-
tione.

^g Ib.
^h Coster. En-
chir. c. 15,
prop. 9.

ⁱ Dictum
Card. Cam-
pegii in Con-
vent. Nurim-
bur. ap. Sleid.
Com. lib. 4.

^k Tolet. Inst.
Sacerd. lib. 5,
c. 15.

sunt: quibus ut Archimandritis te tuosque condiscipulos in istâ Mandrâ instituendos tradit. Plaude verò tibi in his eorum tam sanetis, tam salubribus, tamque te dignis præceptis. Nos Magistram talem nullam habemus, nec optamus quidem. Præstat indoctissimos esse, quàm doctrinâ vestrâ vel instructis-
^m Matt. 23. 8, simos. ^{10.} *Unus nobis Doctor,*^m *unus Magister* est, is de quo cœlitùs dictum,ⁿ *Ipsium audite*, Tibi tuisque, qui unico hoc Magistro non contenti, à Magistrâ quoque istâ doceri amatis: qui istis aliisque documentis, præter et ultra Magistri Regulam sapere vultis, dicimus ut olim Acesio hæretico Sanctus Constantinus,^o *Quære tibi scalam, Antoni, et istis gradibus ad cælum solus ascendito.*

^m Matt. 23. 8, 10.

[30]

ⁿ Matt. 17. 5.

^o Ap. Sacr. lib. 1, c. 7.

CAP. VII.

PRÆTEXTUS INSCITIÆ SUÆ, QUÒD CAUSAS FIDEI NON SATIS DISCUSSE-
 RAT D. ARCHIEPISC. SPALATENSIS, VANUS ESSE OSTENDITUR.

VIDES nunc à *Quibus* fugeris, et ad *Quos*. Quæ verò Reditus tui ac Palinodiæ *causa* fuerit operæ pretium est videre. Hic tu insciam tuam incusas, quasi per eam abreptus à rectâ quam olim tenebas viâ, et ad nos abductus fueris. *Nondum*, inquis,^p *dogmata controversa ad veræ Theologiæ lapidem Parium admoveram, nec ea perfectè discusseram*. Quid audio? Te Magistrum in Israel principia fidei nescire? Te impingere in Hieronymianum^q illud, *Disce quod possis docere, ne miles antequam tyro, ne priùs Magister sis quàm discipulus?* Te, virum *propè sexagenarium*^r in scholis Jesuitarum^s enutritum, eorum Cratippos non annum, sed triginta plus minùs annos audientem, in omni doctrinarum^t genere, cum summâ apud tuos laude versatum, in Mathematicis, in Logicis, in Philosophiæ studiis instructum; helluonem librorum, *præsertim Conciliorum*,^u et *Patrum*, qui in studiis^x immersus, in Museo quasi sepultus, annos in *Episcopatu viginti*,^y in Archiepiscopatu sexdecim^z agentem. Te infantiam nunc et ignorantiam prætexere? Ubi igitur illa quæ ut vobis propria decantare soletis encomia? In *Ecclesiâ Romanâ*, *Magistri*^a in suis scholis omnem veritatem docent,

^p Cons. Red. p. 6.

^q Hier. Epist. ad Rusticum.

^r Cons. Prof. p. 4.

^s Ib. p. 7.

^t Ib. p. 11.

^u Ib. p. 21.

^x Resp. Arch. Spalat. ad art. 12.

^y Cons. Prof. p. 10.

^z Fit. Arch. an. 1602, Sor. Prim. p. 192.

^a Brist. Quæst. 1.

discipuli omnem veritatem discunt. Apud nos^b integrum Theologiae corpus, uno quadriennio, et quidem accuratè prælegitur et absolvitur. Præter alias sola Scholasticae Theologiae lectio (in quâ integrum perfectè Theologiae corpus continetur) omnia fidei Catholicae capita sic docet, ut intelligant seduli illius auditores, non modò quæ in sacris literis ad fidem spectant, sed et quæcunque in tomis Conciliorum, in scriptis Patrum, et in ecclesiastica historia voluminibus traduntur. Cùm hæc omnia strepant in vestris scholis; cùm sint omnibus obvia, cùm uno Quadriennio hæc omnia accuratè et docentur apud vos, et discuntur, quem te facis, mi Antoni? stipitemne et truncum, an verè asinum dossuarium, qui ferè sexagenarius, decurso omnium artium et studiorum curriculo, Episcopus, etiam et Archiepiscopus, ista nescis?

[31]

2. Quem deinde *lapidem Parium* nobis commemoras? An non in controversiis fidei Concilium Florentinum, Lateranense, Tridentinum, Lapides tibi Parii videntur? An post decreta in illis fidei dogmata, *Lapis alius Parius* tibi quærendus est, aut admovendus? Tu verò quis es, qui discutias quæ in tot Conciliis, iisque Ecumenicis, non ventilata solùm, sed definita habes? An post tot Pontificum et Conciliorum ventilabra, quidquam adhuc furfuris aut paleæ superest, quod tuo cribro discutiendum sit? An ad tuam limam et lapidem revocanda quæ illi poliêrunt? An ad tuam lancem examinanda, quæ ab illis appensa sunt et consignata?

3. Non patiar te, tantum vel ingenii, vel industriæ tuæ laudibus detrachere, ut ad nugamenta ista et pueriles excusationes, ne sub ferulâ quidem, nedum sub togâ et *pallio Archiepiscopali* admittendas, te demittas. Prætextus hic, sicut libelli tui maxima pars, scio nec à mente tuâ est, nec ad mentem. Non dictavit hæc mens tua; non vel sensit: sed torvum te intuentem Inquisitoris Lictore, quæ illius virga aut securis suggestit, tu volens, nolens exarabas. Certè enim ubi libera tibi vox, ubi nullus fascium, aut Lictoris metus, longè aliam canis cantilenam. Sic enim narras. Priusquam è *Babylone^c exires, diuturna^d tibi* ^{c Cons. Prof. p. 34.} *rerum omnium pensitatio: non præceps ruebas in amplexum doctrinæ nostræ: ^e Integro decennio,^f eoque ampliùs, discussa tibi hæc:* ^{e Ib. p. 2.} *maturo concilio, exquisitâ deliberatione usus es. Et quia sciebas^g* ^{f Ib. p. 1, 4.} *spiritus probandos esse, si ex Deo sint,* ^{g Ib. p. 3, 4.} probâsti doctrinam nostram ad *Lapidem Lydium*, (nam *Parius* tuus sculpturæ aptior

^b Narrat de Seminar. Angl. Romæ, cit. à Joh. Rainold Colloq. cum Hart. c. 1, divis. 1.

^h Cons. Prof. p. 5. quàm examini) ad *Sacras Scripturas*,^h ad *scripta sanctorum patrum*, examinasti et probasti doctrinam nostram. Decennalis hæc
ⁱ Ib. p. 4. tibi probatio, *adhibito eo omni tempore frequenti*ⁱ ad *Patrem luminum accessu*. Post hanc tam diuturnam, tam exquisitam,
^k Ib. p. 15. tam sedulam, et sanctam probationem, *Vidi*, inquis,^k *vidi apertissimè, penitusque perspexi Romæ novos fidei articulos cudi, et obtrudi, eos etiam qui manifestam in se continent falsitatem*. Scis tu, scit et Amanuensis tuus, vera esse hæc quæ dico.
 [32]
^l Spalat. Sor. Prim. p. 166. *Certè*, inquit,^l *de discessu non cogitavit, nisi postquam jam plenè errores sectæ vestræ agnoverat*. Hoc jam plenè cognito, *Planeque*
^m Cons. Prof. p. 5. *perspecto, Soli*^m *sancti Patres, præter Spiritum Sanctum, professionis ad nos tuæ, et renunciandi Romanam fidem, tibi duces et authores extiterunt*.

4. Fidem nunc tuam, utra ex tuis verior professio? Illanè quæ tuâ sponte, quæ post serium et decennale examen facta? an illa quæ sesquimense, quæ sub lictoris flagello extorta? utra sanior et sanctior profectio illanè quæ conscientia tuæ testimonio, *sanctos patres, Spiritumque ipsum Sanctum* authores habet, an illa quæ ad novam sub initioⁿ *Pontificatus Gregorii affulgentem tibi Romæ facem*, repentino motu suscepta?

ⁿ Cons. Red. p. 23, 24.

CAP. VIII.

VERÆ CAUSÆ CUR AD ROMANAM ECCLESIAM REDIERIT
 D. ARCHIEPISC. SPALATENSIS.

VERUM age, mentire fortiter ac strenuè: Dic tibi dogmata fidei non fuisse plenè discussa: Dic hanc tuæ ad nos profectio-
^o Ib. p. 5. *mentiendi atque fingendi* te artificem profiteris,^o spera te posse hisce fucis ac ficulneis foliis, his pigmentis et figmentis tuos fallere et demulcere: Non tamen unquam falles *Scrutatorem cordium ac renum*: oculi Ejus videbunt te fraudesque tuas omnes. Non falles tuam ipsius Conscientiam, quæ noctes ac dies, surdis verberibus pulsabit tibi mentem, et Carnificis instar torquebit. Sed nec diu mihi crede, homines ipsos falles. Scient et illi quæ sit *illa fax*, quodnam illud præfulgidum sidus, quod Româ tibi sub Gregorio XV. illuxit, teque verè fatuum, igne suo fatuo ex

Hierosolymis in Sodomam illexit. Horoscopum hîc tuum habemus: 'Sciunt apud nos complures veram reditus tui et Pali-
nodiae causam. Dignum quoque, quod et tui sciant, ut quàm
sanctum tuum fuerit in eo consilium, quantique te æstimare
debeant intelligant.

2. *Visne* verò me apertè eloqui, et ex Horoscopo tuo judi-
cium ferre? Arrige igitur aures. Non te, ut ab hâc Ecclesiâ
sanctâ atque orthodoxâ exires, commovit vel hæresis vel schis-
matis labes in eâ ulla. Caligabant solùm tibi oculi, et qui verè
Christus erat, spectrum tibi videbatur; ideoque infelix tu, re-
fugisti eum, et aversatus es. Non te, ut ad Romanam redires,
commovit vel veritatis apud eos amor, vel vitæ sanctitas, vel
fidei ac religionis sinceritas. Non nascitur, neque invenire est,
in jumentorum et Asinorum Mandrâ vitæ arbor, non Aeizoon, et
Vitalis. Quærendi hi vitæ fructus in hortis Edenis, non in
pomæriis Romanis. Absinthium ibi, Cicuta et Carduus, Hyos-
cyamus, et Paliurus, infelix lolium, et steriles dominantur avenæ.
Quid igitur tandem te commovit? Causa duplex: Prior plus
æquo carnem sapit. Visenda tibi *patria*,^p inque eâ amici, cog-
nati, nepotes, neptesque. Tua verba agnoscis. Sciunt verò
omnes, qui vestro idiomate *Nepotes, Neptesque*. Tu illis parentis
loco es. Prospiciendum omnibus erat, et in primis tuæ Nepti,
quæ—sed reprimo me. Non te ego accusaturus sum, qui præter
aliorum scripta, et famam nihil habeo. Sunt ex tuis qui accusant.
Seis quid tibi jamdudum exprobat non nemo. Nec *Marius* solùm,
licet ille tibi *Catholicus*, sed et es qui *Catholicus* simul et *Fidelis*
audit, etiam et *Verementanus*. Crimen ipsum ob modestiam et
verecundiam silentio tegit. Tegam et ego. Pessimè verò ab
Amanuensi tuo factum: qui cum in aliis quæ minuta sunt, et
levicula incalescit plus satis, hîc in re omnium calidissimâ planè
friget:^a tuamque causam sic agit, ac si vinci velit. Tu si quid
habes lixivii, si quid saponis aut smegmatis, admove tuam
manum, aut ei quo te mundet, porrige. Saltem velamentum
aliquod adinveni, ne latius evagetur, et sit in ore omni populo,
ea quæ fertur mala fabula de te. Pudeat interim istud à *Fideli*
dici potuisse, et à te non potuisse refelli. Una jam hæc tui
reditus causa; in quâ non veniam modò, sed quâ es in tuos
tuasque charitate laudem expectes. Quare enim tuos non in-
viseres? Quare tuis non prospiceres? Quare vel illæ tui, vel
tu illarum desiderio diutiùs flagres, et languescas? Quare

[33]

^p Resp. Arch.
Spal. ad art.
2, Feb. 18, an.
1622.

^a Sor. Prim.
p. 196.

non hâc tam justâ sanctâque causâ, è Sione redeas ad tuam Sodomam?

[34]

3. Causa altera mundum redolet et Plutonem. *Erant tibi*

^r Resp. Arch. *quod nos* (sic tu^r ais) *ex redditibus Ecclesiasticis, non multum* Spal. ad 2, art. Feb. 18, *supra quadringentas libras annuas.* Sit ita. Annon *quadringentæ* an. 1622.

annui census libræ redditus tibi satis ampli videntur? Tibi, in-

^{*} Cons. Prof. quam, hospiti hîc ac peregrino; qui huc solùm ut *in portum*^s p. 28.

^t In lectione, confugeris: cui non aliud in votis quàm ut in otio et literis^t

et scriptione, consenesceres: qui *deposueras*^u *affectum omnem, gustumque terre-*

norum: qui ex Hieronymo^x didiceras, victum ac vestitum esse

divitias Christianorum: et illud ejusdem^y—Affatim dives est,

qui cum Christo pauper est. *Qui*^z *non tua quærebas, sed quæ*

Jesu Christi: qui *exul*^a et *penè nudus, nudum Christum seque-*

baris (Talem te nobis tuis scriptis exhibuisti) annon census iste

annuus *mille et sexcentorum Coronatorum*, homini tali satis erat?

^y Epist. ad Scis verò tu, præter annum istum censum, tantam indies in te

^z Cons. Prof. fuisse Regiam munificentiam, tantam Reverendiss. Archiepiscopi

^a Sor. Prim. Cantuariensis, et aliorum Episcoporum, Procerum etiam et mag-

natum nostrorum (ut alios taceam) tantam erga te fuisse benefi-

centiam: scis hîc omnia velut ex Amalthææ cornu tam affluenter,

etiam dormitanti tibi atque oscitanti fuisse suppeditata, ut nisi

ingratus, id est, homo omnium pessimus esses, numerum istum

plus quàm duplicâsses. Tu certè egenus non fuisti, qui cùm

unam domum Windesoræ, alteram Londini, amplam satis splen-

didamque haberes, volebas tamen senex, ac peregrinus tertiam

struere; quod te mente agitâsse, crebroque sermone usurpâsse

tum plures cognoscunt, tum tu ipse negare non potes. An tu

Hirudo es et insatiabilis? At enim avaro nimium sæpe datur,

numquàm satis.

4. Persentiscere hîc jam cæperant pulsum tuum ex Catholicis

tuis nonnulli, quibus prudentiâ ac rerum usu, pusio tu et verè

vappa es. Sentiunt spiritum tibi ad honores, ad aurum et opes

vehementiùs anhelare; vident quâ tu decipulâ facile capi, quo

hamo inescari posses, et Romam abduci. Vident Judæ mentem

quasi metempsychosi quâdam in te transmigrâsse: dicturum te

et facturum quidvis, vel Dominum Deum tuum proditurum, si

aurei numerentur, et postulato tuo, *quid vultis mihi dare?* fiat

satis. Ethnicum Prætextatum, aut quid deterius, in te vident,

^b Hier. Epist. Ille,^b *Facite me Romanæ urbis Episcopum, et ero Christianus.* Tu

ad Pammach. tom. 2, p. 166. longè deterius, *Facite me vel Salernitanum* solùm Episcopum, et

[35]

ero *Antichristianus*. Ipsum tuum nomen, omen illis erat: *A Dominis* vocâris, et à *Dominis* es: sed sensu alio, quàm alius quivis è tuâ prosapiâ. Solus tu ex omnibus, *Dominis* multis servire didicisti, *Deo simul ac Mammonæ*: Domino *Christo* et Domino *Antichristo*.

5. Postquam te talem senserunt, agunt illi (clàm te ansiente tu videris:) sed agunt cum Gregorio XV. de re revocando, et ad Episcopatum evehendo, *Oblata mox tibi Ecclesia, eaque* (tua^c verba agnosce) *valdè opima*, valdè! sed quam valdè? Hæret enim semper tibi in mente, *Quid quantumque vultis dare?* Responsum habes, *Annuum^d illius Censum esse duodecim millia Coronatorum*: id est, juxta calculum tuum, *Octuplicis stipendii summam*, si ad hanc nostram conferatur. Conjicitis nunc opinor, quare tam profusus sit in laudibus Gregorii: quàm etiam salutifera illa fax sit, quàmque aureum jubar, quod Româ ei affulgebat, sub initiis Pontificatus Gregorii. Nihil jam ad reditum supererat, nisi *Breve Apostolicum*, quo et venia tibi, et Ecclesia promissa obsignaretur. Literæ igitur Româ ad te missæ 6 Nonarum Januarii, anno 1622, in quibus à Cardinale Millino, et de *Brevi* (quod *Bruxellis te expectabat*), et de *propenso in te Pontificis animo*, et de *Ecclesiæ valore annuo* (nam in eum oculi tibi semper) certior factus es. Quid nunc faceres? Annon Babylonem tanto stipendio conductus redires? vix tam opulentâ mercede persuasus Balaamus ut Israeli malediceret: et non faceret idem Balaamus Antonius? An Judas tam vili summulâ, *triginta solùm argenteis* (id est, quindecim^e solùm coronatis) Christum traderet? Et non Judas hic Spalatensis, *duodecim millium coronatorum* stipendio conductus, fidem Christi abnegaret, proderetque? Quid censetis facturum, si dæmon ei aliquis dixisset, *Omnia hæc tibi dabo?* Non opus est, inquis, dari omnia: Da vel dimidium, bone dæmon; da vel *duodecim millia coronatorum*, et eris mihi semper Deus; procumbam ad pedes tuos; adorabo te et deosculabor, dæmonis aram sæpe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus.

6. At tibi profectò parum id videbatur, esse te Apostatam, Atheum, et mancipium Satanæ, nisi *Patronum quoque te Atheismo* præstares: nisi aliis omnibus, instar Samosatensis illius scurræ, scholam Atheismo aperires, et quo Apostasias suas tueri possent, patrocinium offerres. Agnosce enim hæc tui syngraphi verba:^f *Non eodem perpetuo flante vento navigamus; sed prudens*

^c Resp. Feb. 18, ad art. 2, 1622.

^d Ut Rev. Decano Winton ipse fassus, Jan. 22, 1622.

^e Argenteus idem fuit quod Siclus seu stater; ut liquet ex Eusebio, qui lib. 4, demonst. Evang. τριάντα στατήρας, vocat. Stater autem et Siclus sacer valet ex nostro, 2^a. 6^a. Breir. lib. de Pond. et Preitiis, c. 1, 5.

^f Resp. ad Art. 3, Feb. 18, 1622.

nauta variis flatibus, variis velorum obversionibus, clavique flexionibus ad designatum portum dirigit. Portum tibi sciunt omnes esse *Plutonium*, et insulas auríferas: vela tibi fides, probitas, æstimatio, fama, et quodvis tuorum vitiorum velamentum. Tu qui præ cæteris Nauticæ artis peritus es, *Æolo* ubique obsequendum (nam et is opinor unus tibi de Dominis) et vela hæc cum omni vento vertenda doces: et ipse vertis. Si in occasu apud Orthodoxos, et in beatissimis his Britanniæ Insulis lucris spes sit, et *quadringentarum librarum*, arripis statim vela orthodoxa, et cum Euro, imò ocius Euro, è *Babylone* hùc adnavigas. Si rursus fulgor auri et *fax duodecim millium coronatorum* Româ tibi affulgeat, flante mox Favonio, vertis te cum vento: pandite socii vela Romana Catholica, solvite citi navem, impellite remis; lacus et mare sentit amorem festinantis heri: quo me cunque rapit Mammon Deus afferor hospes. Annon satis erat probri, fecisse te hoc, nisi insuper facto tam sacrilego patrocineris? Nescis majori impietate defendi scelus, quàm patrari? et causam non bonam, patrocínio pejorem reddi? An obsurduisti ad illam Apostoli^s vocem, *Non tantùm faciunt ista, sed et facientibus applaudunt?*

^s Rom. 1. 32.

7. Recognosce præterea Apologiam tuam, tuâ manu conscriptam, consignatam. Cùm veniam discedendi à Serenissimo nostro Rege humiliter peteres, Regiaque Majestas magnam sibi abs te injuriam fieri significâsset, sic tu Apologiam instituis, indignam non Archiepiscopo solùm, sed vel homine Christiano, Te verò et Atheo dignissimam. *Non possum*, inquis,^b *percipere quomodo sit serenissimo Domino Regi injuria, si exterus homo, vel amore patriæ, vel pretio octuplicis stipendii, à suo vel alieno Principe illectus, humiliter bonam discedendi veniam peteret, et cum bonâ veniâ ad alium Principem se transferret. Itane ergo unus aliquis ex medicis exteris suæ Majestati inserviens (ut hoc etiam exemplo mihi appposito utar), injuriam fecisse eidem Majestati reputaretur, si à Rege alio invitatus, et multo majori stipendio auctus, à suâ Majestate veniam peteret discedendi? Quid faciunt quotidie duces militares? annon ab uno Principe ad alium citra infamiam, citra injuriam commeant ad altiore militarem gradum, et ad ampliora stipendia evecti?* Agnoscis scio hanc tuam Apologiam hæcque in eâ ipsissima tua verba. Et hic quidem tui ad Romanam Ecclesiam reditus causam, animo sincero, severo, ac vero vultu, depositâ omni larvâ ac fuco, omnibus patefacis. Es

^b Resp. ad Art. 2, Feb. 18, 1622.

tu scilicet *Episcopus mercenarius*, *Conductitius Theologus*, cui non alia Religio quàm quæ aurifera, nec pietas alia quàm lucrum. *Miles tu stipendarius* es: Quicumque conduxerit, illius pugnam tu pugnabis: pro illo plus quàm pro aris et focis dimicas. Modò in orthodoxâ meres, modò in Romanâ ecclesiâ, modò sub Christo, mox sub Antichristo. Ubicumque verò et sub quocunque meres, si alibi uspiam, vel sub Mahumete, vel sub ipso Beelzebubo, stipendium amplius et opulentius, si *octuplicis stipendii pretium* numeretur, statim te transfugam fore profiteris: et violato sanctissimo illo militiæ, quo obstrictus es, Sacramento, rejecto fidei scuto, abjectâ militari tesserâ, profugus à Christo, transfers te in Antichristi, in Mahumetis, in Moloci aut Baalis, in cujusvis Dæmonii, imò in Dæmoniorum omnium servitium et castra. O hominem vilissimum, Apostatam, Atheum, Omnifidium, Nullifidium, bipedum omnium miserrimum, cujus cordi ac fibris plus fraudis et fellis inest, quàm Magi Simonis: qui fidem ac religionem non aliter quàm marsupio tuo metiris: cui non lingua solùm, et stylus, et manus, et mens, sed religio, fides, etiam et Deus ipse venalis est. Vident verò nunc omnes, quid te in Romanam reduxit Ecclesiam, non ulla fidei sinceritas, non religionis ullus amor, non ulla vitæ sanctitas, non denique Deus alius, nisi *Deus venter* et *Deus Lucrio*; nec Diva alia, nisi *Diva Volupia*, et *Diva Moneta*.

8. Perge verò, et tuâ ito viâ; adimple mensuram iniquitatum tuarum, *vende animam lucro*. Sed memineris tamen uxoris Lot. *Respexit* illa solùm Sodomam, tu in eam rediisti. Illa in *statuam salis* conversa, ut te aliosque condiret, Tu quia illius exemplo sapere non vis, factus es *sal infatuatus*, omni jam [38] usui ineptus, foras et in sterquilinium abjiciendus. Memineris Jacobi Latomi,ⁱ Guarlaci Lovaniensis,^k Francisci Spieræ,^l Cardinalis Crescentii,^m qui in Tridentinâ vestrà factione dominabatur. Horum miserabilis et *desperabundus* exitus atque exitium sapere te quoque monent. Eorum omnium sepulchris insculptum habes, quod olim Sethonis,ⁿ *In me intuens, pius esto*. Memineris Balaami, et Judæ, qui conducti pari ferè *octuplicis stipendii* pretio, abierunt ad loca sua, et mercedem, quæ te quoque nisi resipiscas, manet, reportârunt. Aut si ad hæc connivere potes et surdescere,

ⁱ Epist. Senarc. ante Hist. de Mor-te Joh. Dia-zii, cit. in Act. et Monu. Joh. Foxi.
^k Ib.
^l Sleid. Com. lib. 23.
^m Ib. lib. 22.
ⁿ Herod. lib. 2.

° Matt 16.
25, 26.

audies velis nolis illam Omnipotentis vocem,° *Quicumque voluerit* (per terrena hæc et mundana), *animam servare, perdet eam; quid verò prodest, si totum mundum lucratus fuerit, animæ verò jacturam patiatur, aut quam dabit compensationem pro animâ suâ?*

CAP. IX.

QUOD EJECTUS SIT ANGLICANA ECCLESIA ARCHIEP. SPALATENSIS : QUODQUE INVITUS INDE ABIERIT.

* Mart. 30,
an. 1622.

SED est quoque de *Abitu* tuo, quod te postremo monendum censeo. Abiisse te ais : Sed nec libero pede, nec mente liberâ abiisti : verè enim ejectus ex hoc Regno eras, teque ut Apostatam expuit sanctissima hæc Dei Ecclesia. Scis regiam sententiam quæ in Curiâ illâ amplissimâ, in præsentîâ multorum reverendissimorum Episcoporum, aliorumque Honoratissimorum Judicum, non multis ante abitum tuum diebus,* Lambethæ tibi denunciata est. Postulaveras tu sæpe ac suppliciter à Sereniss. Majestate *discedendi veniam. Veniam ille negavit.* Sed quod Regem piissimum decuit, *mandavit ut intra viginti dies regno hoc sic exires, ut in nullam unquam Sereniss. Regis ditionem post id reverterere.* Ita *Apostata* simul et *Exul* hinc existi : Imposuit Jehova Caino signum ; et egressus est Cain in terram Noddi Orientem versus.

[39] 2. Nec libera tibi valdè ad abeundum mens. Possem tibi Reverendos illos viros nominare, quibuscum clanculùm tu, sed seriò, post literas à Card. Millino missas, post Breve Apostolicum Bruxellis allatum, post octuplicis stipendii pretium oblatum et promissum, etiam post Sententiam de *Exilio tuo* latam, agebas, ut Serenissimus Rex *Abitum tuum nihilominus prohibere dignaretur* : quò sic in sincero hîc Dei cultu, in hâc florentissimâ Ecclesiâ, inque his beatis Insulis, commorandi tibi potestas esset ac degendi. Cùm hoc frustrâ tentatum esset, volens, sed nolente animo, abiisti, quia perfidum et Apostatam diutiùs ferre et fovere non potuit vel Respublica hæc vel Ecclesia.

3. Et sanè jam tum malè tibi ominari cæpit tua ipsius mala mens et conscientia. Sciebas quid meritis esses; teque juxta merita tractandum malè metuebas. Sciebas Romanam fidem in Punicam jamdiu degenerâsse. Sciebas te Sinonem egisse, ideoque sæpissimè tuo animo obversabatur Sinonis illud, Heu, quæ nunc tellus, quæ me æquora possunt accipere? aut quid jam misero mihi denique restat? Cui neque apud Danaos usquam locus, et super ipsi Dardanidæ infensi pœnas cum sanguine poseunt. Et erant tibi præter antiqua, recentiora aliqua (quorum adhuc cruor calet) tuorumque familiarium ante oculos posita exempla. Non scripserat *Scopulos*, non *Rempublicam Ecclesiasticam* Pater Paulus, vir doctrinâ et integritate valdè spectabilis. Stabat solùm pro antiquo Venetorum jure, et pro Ecclesiæ libertate in Causâ Interdicti. Pontificis tamen iram homo prudens et catus non vitavit, Capite pugiunculo confossus et gravissimè vulneratus est. Fulgentium quoque Minoritam vide seriò, et perpende. Eum blanditiis multis, et pollicitationibus, Venetiis, Romam pellexerunt. *Salvum Conductum*, cujus exemplar nunc in manibus habeo, consignavit Fulgentio Berlingerus Gessius Episcopus Ariminensis et Apostolicus, apud Venetos tum Nuncius. Non obstante tamen vel Pontificis *fide* et promisso, vel Apostolico *Salvo conductu*, vel aliis amoris ac favoris *indiciis*, postquam aliquandiu gratulationibus et festivis epulis hominem lusissent, fasci tandem et foco adjudicârunt, et in Campo Floræ Vulcano sacrificârunt. Sapito tu alienis nunc malis. Primus tibi adhuc agitur fabellæ Actus. Læta in eo ac lauta omnia. Cardinalatus, fortè etiam *Pontificatus* (nam eo [40] te aspirare et inhiare narrat Fidelis^p) spe illudunt: Dapibus saginant torquentque culullo. Sciunt in te Calumniarum esse, quem adhuc exhaurire non possunt, puteum et Abyssum. Prædico tibi, et me vatem veracem metue. Ut in uno Cæsare multos olim Marios, sic in uno Antonio multos Fulgentios vident Romani Lyncei. Actus te postremus, et serus vesper manet. Debes eis ob tuos Scopulos, saxum Tarpeium, debes ob Rempublicam tuam *pontificiæ reipublicæ Flagellum*, infaustum et funestum quod setâ equinâ cervici tuo impendet exitium. Cogita apud te, et indica nobis an promissam tibi duodecim millium Coronatorum Ecclesiam, an auream quam captabas prædam obtinueris? Æsopi canis dum umbram grandiore persequitur, carnem amittit. Infatuato et credulo pauca pro desiderio, paucissima pro

^p Papatum votis omnibus expetis; illi olim certâ spe inhiaveras. Cogita veras Papatum familiæ tuæ alligare; Ecclesiæque Monarchas relinquere nepotulos tuos in infinitum. Fid. Anon. in Hypocrisis. M. Anton. Spal. detect. p. 145.

expectatione cadunt. Palpa interim tu Pontificem, blandire Inquisitoribus, et quo hos promereri possis, despuma virus tuum in orthodoxas Ecclesias. Quod facis, fac citò, ut sic tandem in locum tuum cum Judâ, sicca si fas sit morte, nisi cum Petro seriò resipiscas, descendas.

CAP. X.

PRÆTEXTUS D. ARCHIEPISC. SPALATENSIS, CUR QUÆ ORTHODOXÈ SCRIPSERAT, NUNC DAMNET, QUIA NON BONÂ CONSCIENTIÂ EA SCRIPSISSET, EXAMINATUR.

[41] HACTENUS *te* damnâsti : et damnatus es. *Scripta* nunc tua damnare vis, detestari, abominari. Nos quoque eadem damnamus ; nec vel flocci pendimus. Ecquid in eis nisi quod nostrum est, et ex nostris, solidæ doctrinæ, et maturo judicio elaboratum ? quod vel Pluteum cædit, vel demorsos sapit ungues ? Quam multa verò in eis enervia, elumbia, et planè plumbea ? adeò insipida, ut non à ratione solùm, sed et à sensu abhorreant ? Veritates illæ ipsæ quas hîc illic errorum sordibus admisces, quæque nobis, quâ Dei sunt et à Deo, gratissima sunt ; quâ apud te, et abs te, ingratae fiunt : tam inconcinnæ, et incomptæ prodeunt, tam pingui Minervâ, tam crasso stylo et filo contextæ sunt, ut culinam potiùs oleant quàm lucernam, et Bacchum magis sapiant quàm Apollinem. Audias in compitis et triviis. *Quis leget hæc ?* Miser certè tu, qui cùm omnia ad gratiam facias, nulli tamen gratus es : cujus scripta ab amicis simul, ac inimicis damnantur. Apud tuos prohibentur legi, Vulcano adjudicantur. Apud Orthodoxos, sic indigna legi censetur, ut scombris metuant et thus.

^a Cons. Red.
p. 8.

^b Præf. in lib.
1, de Repub.
num. 6.

^c Cons. Prof.
p. 5.

2. Quare verò tu illa damnas ? Quia scilicet ? *Non^a ex cordis simplicitate, non ex bonâ conscientia scripta.* Quid tibi ergo sonant illa verba ? *Deponite^b mecum obsecro affectum omnem gustumque terrenorum ; Sinus omnes tabulæ cedrinæ, et odoratæ. Non res ulla terrena, non fulgor purpuræ, non pondus auri, non mundi vanitas, non odium, non cupiditas, non amor turbet, aut nos transversos agat.* Quid et illa, *fateor^c coram Deo, qui corda et renes scrutatur, me mentem in meâ deliberatione ad*

humana consilia nunquam direxisse? Et iterum hæc, Gloria^d *nostra est testimonium conscientiæ nostræ, quòd in simplicitate cordis, in sinceritate Dei, et non in sapientiâ carnali, locum mutem.* *Quid demum et ista? Deum*^e *immortalem testem, Judicem, vindicem invoco, me non gloriolæ cupiditate delinitum, non novitatis studio addictum; non sectæ cujusquam spe captum, curvam mihi pravamque ex ingenio meo regulam confinxisse, sed antiquissimam, certissimam, Deo hominibusque probatam, sequutum esse. Cui unquam mortalium fides habenda, si Sacerdoti, si Archiepiscopo, eique juranti, et Deum Judicem simul ac vindicem invocanti, habenda non sit? Vides intereà, mendacii istius quod nunc condemnationi scriptorum tuorum prætexis, testem te habere, et cor ac conscientiam tuam, et qui corde tuo potentior est, Deum. Cui insuper fidem unquam facies, hæc quæ nunc dicis, et trepidans sub lictoris secure dicis, à corde tuo et animo potiùs proficisci, quàm ea, quæ cùm libera esset tibi et mens et manus, cùm affectus omnes liberos haberes sponte tuâ, et liberrimo arbitrio, etiam juramento obstrictus professus es? Rectissimè Athanasius,*^f *Quæ per tormenta contra priorem sententiam extorta sunt, ea jam non metuentium, sed ita cogentium voluntates habendæ sunt.* Quòd tua scripta probas, à mente tuâ est: quod eadem nunc condemnas, non est tuum, sed lictoris et flagelli judicium.

^d Cons. Prof. p. 2.

^e Præf. in lib. 1, de Repub. Eccl. num. 5.

^f Epist. ad Solit. Vit. Agent. p. 230.

CAP. XI.

[42]

ROMANA ECCLESIA NON NUNC TENET, QUOD OLIM TENUIT: ET
VARIA DE HOC EXEMPLA.

AT *hæreses*^g *apertas in se continent.* Sanè: Et eas nos cum authore damnamus et execramur. Sed eas hæreses, Tu nullâ liturâ deles, nullo obelisco transfigis. Sed nec pro hæresibus censes. Quid enim tibi hæresis? *Quod contrarium est,* inquis,^h *ei doctrinæ quam tenuit et tenet Ecclesia Romana.* Ineptè. In ipso limine impingis; et quod dici solet, *in portu naufragium.* Certè enim non cohærent hæc duo, *Quod tenuit et quod tenet:* nullâ catenâ, ne adamantinâ quidem, colligari unquam possunt. Quod olim tenuit Romana, nunc anathematizat. Quod nunc

^g Cons. Red. p. 7.

^h Ib.

* Rom. 3. 28. tenet, olim hæreticum censebat. Tenuit olim, *hominemⁱ justificari per fidem absque operibus legis*. Nunc justificationem illam per *solam fidem* ut *fictitiam^k* deridet et *imaginariam*. *Fidem solam justificare, pestilentissimum dogma^{*} vocat*. Et^l si quis dixerit, *sola fide impium justificari, Anathema sit*. Tenuit olim, ei qui justus et sanctus est, *ipsi etiam Abrahamo^m fidem imputari ad justitiam*: nam *credidit Abraham Deo, et imputatum est ad justitiam*: id est, *Abrahæⁿ licet is justus jam esset et sanctus, propter fidem tamen, non propter opera, justitia dicitur esse imputata*. Si^o quis verò nunc dixerit, *justificari homines solâ imputatione justitiæ Christi, Anathema sit*. Tenuit olim, *vitam^p æternam gratiam esse*: et *gratiâ^q nos servari, non ex operibus*; nam si per^r gratiam, non jam ex operibus; alioquin gratia non esset gratia: et si ex operibus, non jam ex gratiâ, alioquin opera non essent opera. Si^s quis verò nunc dixerit, *bona opera non verè promereri, non esse verè^t et propriè merita, et merita non cujus-* de Just. c. 1, *cunque præmii, sed vitæ æternæ*: id est, non esse ita merita, ut sint^u pretio, valore, pondere et dignitate æqualia, etiam quoad pondus et mensuram æqualia, præmio vitæ æternæ, *Anathema sit*.

* Rom. 8. 1. 2. Tenuit olim, *nullam^{*} condemnationem esse iis qui sunt in Jesu Christo, sed qui filii^v sunt, eos esse hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*. Tenet nunc et *fidem^z et gratiam* [43] *justificationis ita penitus totaliter simul ac finaliter amitti, ut qui verè^a filii Dei veritate essentiæ fuerint, à Christo æternum separentur, et fiant in æternum filii diaboli*: et qui^b vera ac viva membra Christi, in inferno æternum torqueantur. Et iis^c qui *fidem et gratiam sic amitti negant, Anathema denunciat*. Tenuit olim, *omnes^d homines in Adamo peccasse*: omnes^e deflexisse à viâ, non esse justum quenquam, non esse qui faciat bonum, non usque ad unum: sed conclusisse^f Deum omnes in peccato, ut obstruatur omne os, et obnoxius fiat totus mundus condemnationi. Tenet nunc omnes non peccasse, sed rectè^g ac piè existimari, beatam Virginem ab omni omnino peccato fuisse immunem; munem^h semper fuisse ab omni originali simul et actuali culpâ: etiam Chrysostomi sententiamⁱ (quæ fuit et aliorum patrum) ubi illa verba Apostoli, *Non est qui faciat bonum, non usque ad unum, ad beatam Virginem extendit, nec probam esse dicunt, nec probabilem*: Chrysostomus in hoc et veritatis et pietatis terminos excessit, cum sit indubitatum et certum in Ecclesiâ Romanâ,

^k Fevard. in c. 2, Jacob.

^{*} Stapl. qu. quod. lib. 3, § cum itaque, 594.

^l Conc. Trid. sess. 6, can. 9.

^m Rom. 4. 3.

ⁿ 5, 9.

^o Perer. in c. 4, ad Rom. disp. 2.

^p Conc. Trid. sess. 6, c. 11.

^q Rom. 6. 23.

^r Eph. 2. 9.

^s Rom. 11. 6.

^t Con. Trid. sess. 6, can. 16.

^u Bell. lib. 5, de Just. c. 1.

^v Nos.

^w Rhem. in c. 3, epist. 1, ad Cor. num. 2.

^x Rom. 8. 1.

^y Ib. ver. 17.

^z Conc. Trid. sess. 6, c. 15.

[43]

^a Bell. lib. de Eccl. Mil. c. 7, § Altera.

^b Ib. c. 4, § Ad illud.

^c Conc. Trid. sess. 6, can. 15, 16, 27.

^d Rom. 5. 12.

^e Rom. 3. 11, 12.

^f Rom. 11. 32, et c. 3, 19.

^g Bell. lib. 4, de Amis. Grat. c. 15, § Quod attinet.

^h Conc. Basil. sess. 36.

ⁱ Per. in c. 3, ad Rom. disp. 6.

beatam Virginem, omnis peccati etiam levissimi ac minimi, per omnem vitam fuisse expertem. Tenuit olim, æternam mortem^k Rom. 6. 23. esse stipendium peccati; peccati inquam omnis, nam maledictus^l Gal. 3. 10. omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. Tenet nunc esse multa^m peccata venialia; venialia nempe exⁿ naturâ suâ, sic ut suâ naturâ non mereantur ullâ ratione mortem æternam: etiam aliqua^o peccata esse, de quibus non constat, an mereantur aliquam pœnam, an nullam.

3. Tenuit olim omnem^p animam subdi debere potestatibus sublimioribus, id est, Imperatoribus ac Regibus, quos^q solos intelligi, Augustinus, Chrysostomus, atque omnes ferè veteres docent, et ipse textus ac series verborum Apostoli per se indicat. Et cùm omnem animam dicit, nullos eximit: Non monachi,^r non Episcopi, non Prophetæ, non Apostoli, non ipse Petrus, nedum illius successores, ab istâ universalitate excepti: si quis^s tentat excipere, conatur decipere. Tenet nunc vice versâ, Reges omnes ac Imperatores esse, ac debere esse Papæ subjectos, etiam et vasallos:

Subesse^t Romano Pontifici omni humanæ creaturæ de necessitate salutis esse definit: Nec solùm Pontifex jam exemptus, sed et Cardinales, et Episcopi, et Clerici apud vos omnes. Non^u possunt Clerici à Judice sæculari judicari, etiamsi leges civiles non servant. Lex^x canonica simpliciter eos eximit, in omnibus causis tum civilibus, tum criminalibus. Respectu^y Clericorum Principes non sunt superiores potestate, nec tenentur Principibus parere, neque jure humano, neque jure Divino. Tenuit olim eos^z qui resistunt et se opponunt potestati Principum, Dei ordinationi resistere, et damnationem sibi acquirere. Tenet nunc non licere solùm subditis, suis Dominis, et unctis Domini resistere, sed et debere in eos si Papicolæ non sint, insurgere ac arma capessere.

Non^a licet eis tolerare talem Principem: Tenentur^b non pati super se talem Regem; Debent^c talem regnis, dominio, diademate privare. Quin et laudem, et mercedem, etiam coronam gloriæ huic tam immani et sacrilego sceleri pollicentur. Meritorium^f esse vitæ æternæ prædicant. Eos insuper, qui ob capitale hoc læsæ Majestatis crimen, æquissimo judicio in crucem acti, ut sanctos illi et martyres colunt ac venerantur: Hinc apud eos colluvies illa sanctorum, Sanctus Feltonus,^g Sanctus Storeus, Sanctus Garnettus,^h Sanctus Oldcornus, quibus (ut alios taceam) ab Hildebrandi sæculo flagitiosos magis perduelliones non vidit Styx, aut Phlegethon: quos nil aliud dicas quam faces rebellionum,

^m Conc. Trid. sess. 6, c. 11.
ⁿ Bell. lib. 1, de Amiss. Grat. c. 9, § Nunc, et § Rursus.

^o Ib. § Est aliud, et § Ex his.
^p Rom. 13. 1.
^q Perer. in c. 13, ad Rom. disp. 1.

^r Chrys. in 13. ad Rom.

^s Bern. Epist. 42.

^t Bonif. VIII. in c. unam sanctam, Extrav. Com. de Major. et Obed.
^u Bell. de Exemp. Cler. c. 1, § tertia.
^x Ib. § secundò.

[44]
^y Ib. § Responsæo nihil.
^z Rom. 13. 2, 3.

^a Bell. lib. 5, de Pont. c. 7, § tertia.
^b Ib. § probatur.
^c Bulla Pauli III. cont. Hen. VIII.

^f Lit. Card. Comens. ad Farrem.

^g Brist. Moti, 15.

^h Apol. pro Gar. p. 169.

Signiferos perfidiæ, et qualis Hildebrandus eorum pater, *sanctos Satanas*.

6. Possem hoc idem in aliis omnibus doctrinæ vestræ capitibus demonstrare: sed non hîc opus. Quod *Tenuit* olim Romana, Nostrum est, Orthodoxum est, Apostolicum est. Quod nunc *Tenet* Romana tua, Papisticum est, Hæreticum est, et Antichristianum. Noli sic deinceps desipere, ut quod *Tenuit*, dicas et *Tenet*. Non Cælum magis à Tartaro distat, quàm quod Romana *Tenuit*, ab eo quod *Tenet*. Mitte quod *Tenuit*: Quid ad te, quid vel ad Pontificem tuum, quod olim *Tenuit*? Tene quod nunc *Tenet*; gratum opus hoc Pontifici, Rex eris, ait. Hæresis igitur tibi, *quod adversatur doctrinæ quam nunc Tenet tua Romana*. Id verò *Hæresin* esse, licèt ad ravim vocifereris, nunquam cordato ulli probabis, ni priùs efficias Candida de nigris, et de candentibus atra.

[45]

CAP. XII.

DE CURIÂ ROMANÂ, EJUSQUE CORRUPTISSIMIS MORIBUS.

DISCENDIS pòst, ad eorum enumerationem, quæ in tuis scriptis ut *hæretica* damnas, vel ut tibi *ingrata*. *¶* Displicet primum in tuo profectionis consilio, quod *Romanæ*¹ *Curiae mores à te reprehensi*. An igitur Curiae istius mores ulcera tibi videntur, ut eos attrectari vel attingi nefas sit? An consuendi pulvilli aut cervicalia, quæ axillis pontificum substernas, quo peccatis suis securiùs indormiscant? Connive verò tu ad ista, oculos tibi erue, simul et linguam, ne fraudes et imposturas, ne abusus, et abominationes illius Curiae eloqui possis aut videre. Habet Romana Curia, semperque habebit etiam ex tuis, qui inter vos doctrinâ sunt ac pietate celeberrimi, suæ laudis idoneos præcones. Lege centum illa Germanicæ nationis gravamina: Lege Arrestum Parlamenti Parisiensis: Lege Nicolai de Clemangis planctum Ecclesiæ: eundem de corrupto Ecclesiæ statu; de Præsulibus Simoniacis; de Annatis non solvendis: Lege Cardinalem Alliacensem de Reformatione Ecclesiæ: Lege Parisiensis Curiae pro libertate Ecclesiæ Gallicanæ adversus Romanam aulam defensionem: Lege vel Monachi Mantuani

¹ Cons. Red.
p. 9.

poemata, in quibus fundit pro vestris sanctis moribus, gemitus, lamenta, dolores : vel Matthæi Parisiensis historiam : vel Claudii Espencæi libros, ferè quos vis : vel Sarisburiensis Polycraticon, vel Blesensis epistolas : vel denique Adriani VI. ad Principes Germaniæ rescriptum : et luce clariùs perspicies, tot esse illius Curia, tamque intolerabiles et detestabiles abusus, *ut nulla*^{k Nic. Clem. de Corrup. Eccl. st. c. 10.} *prorsus ad hæc verba sufficiant, nullum ingenium, nulla facundia.*

2. Visne me ex his nonnulla delibare ? Quanquam animus meminisse horret, et Camerinam istam movere molestissimum sit, pauca tamen, et paucis accipe. Videas illic,^l *esse in Romanâ*^{i Ib. c. 9.} *Curiâ velut in abyssu, innumeras fraudes, dolos, calumnias contra innocentium jura : videas judicia venalia : novas regulas et Constitutiones per unumquemque pontificem edi, quæ nil sunt aliud, quàm captiosi laquei et uberrima litium materia, quibus contra jus* [46] *et veritatem mille nocendi artibus abutuntur : videas Jurisdictionem*^m *in istâ curiâ tam violenter et tyrannicè exerceri, ut homines*^{n Ib. c. 14.} *magis eligant tyrannorum immanissimorum quàm Ecclesiæ judicia subire. Videas Cardinales*ⁿ *qui Papæ assident, esse Superbiæ*^{n Ib. c. 10.} *simulachra, qui se non Episcopis solùm (quos per ludibrium Episcopellos passim vocant) sed Archiepiscopis et Primatibus antepone- re etiam et Regibus se æquiparare volunt. Videas eos Avaritiâ tam insatiabili esse, ut unus*^o *ex eis beneficia possideat, non quidem*^{o Ib. c. 11.} *tria, decem, aut viginti, sed centena, etiam ducenta, quandoque etiam quadringenta, vel quingenta : nec ea tenuia, sed omnium pinguis- sima et optima. Nec tamen tantâ beneficiorum undâ extinguitur eorum sitis, sed vehementiùs ardet ; et arentes eorum fauces magis accenduntur : novas è Curia gratias, novas concessiones, novas vacantias exposcunt : omnia rapiunt, omnia auferunt, nihil omnino, saltem quod fructuosum sit, aliis partiendum relinquitur, non fructibus omnium toto orbe Ecclesiarum, non totâ auri mole quam Tagus voluit aut Pactolus, eorum animi satiari possunt aut expleri. Nec enumerare, inquit,*^p *volo adulteria, stupra, for-*^{p Ib. c. 12.} *nicationes, quibus Romanam Curiam etiam nunc incestant.*

3. Videas illic,^q *Theologiam habere paucos sectatores propter*^{q Card. de Aliac. lib. de Refor. Eccl. c. de Refor. Religionum.} *abusum Romanæ Curia, quæ Theologos contempsit, et in omni Ecclesiastico gradu lucrativarum scientiarum studiosos præposuit : videas Ecclesiam quam primitivi Theologi edificaverunt, per barritatores illos (Canonistas intelligit) destrui, et nunc quasi ad extremam ruinam deduci : aded ut in proverbium abierit, Ad hunc statum venisse Ecclesiam, ut non sit digna regi nisi per reprobos. Videas*

^r Cent. Gra- *per illicita^r legum ac constitutionum humanarum reticula, im-*
^{vam. grav. 1.} *mensam nummorum copiam à Germanis, ab Anglis,^s etiam et*
^{• Matt. Paris.} *Gallis^t expiscatam: videas importabile^u indulgentiarum onus,*
^{in Hen. III.} *quibus sub specie et personâ pietatis, Romani Pontifices omnem*
^{• Defens. Li-} *exuxerunt pecuniarum medullam: videas quæstuarios,^x Stationa-*
^{bert. Gall. c.} *rios et Terminarios prædicatores, pauperum ac simplicium san-*
^{4, 5, 7 9, &c.} *guinem vorare. Videas non^y ferenda onera à Curtisanis imponi,*
^{• Lib. Cen.} *cogentibus ad annuas et gravissimas pensiones, per Gratias, Reser-*
^{Grav. grav. 3.} *vationes, Ingressus, Regressus, Accessus, Incorporationes, et alia*
^{• Ib. grav. 7.} *ad emungendas crumenas, excogitata vocum incantamenta, technas*
atque decipulas: Istos etiam nebulones Curtisanos, hæc facere
[47] *authoritate Romanorum Pontificum et Regularum Cancellariæ:*
quæ omnes quotidie pro libidine Curtisanorum figuntur ac resi-
guntur: priores non admodum æquas abolent, et ferunt iniquiores.
^{• Peror. Gra-} *Videas Germanos hæc^z aliaque innumera, penitusque non ferenda*
^{vam.} *onera, diutiùs neque perferre velle, neque tolerare posse. Audias*
^{• Duar. de} *alium cum stupore conquerentem, Quis^a est adeo imperitus rerum,*
^{Sacr. Eccl.} *ut Romanæ Curiae artes non norit, et quantum ea Hirudo Gallici*
^{Minist. lib. 1,} *exorbeat sanguinis? Dicam, quamquam incredibile videtur, quod*
^{c. 6.} *à viris peritissimis accepi; quotannis variorum diplomatum à*
pontifice obtentorum nomine, ad septuaginta, aut eò ampliùs aure-
orum millia Romam hinc exportari. In proverbium jamdudum
abiit Romana permutatio, plumbi videlicet cum auro. Accipit
aurum, verba dat.

4. Dispensationes adi, vide: In eis triumphat Plutonium istius Curiae regnum. Scis qui dixit, Bene^b dispensat Dominus Papa contra Apostolum; Benè^c itidem in Henrico nostro, contra legem^d et mandata Dei. Lege Taxam Cameræ Apostolicæ: Taxam^e illam, inquam, multis meritò maledictis multorum taxatam, et nihil minùs quàm Apostolicam; Libellus est te dignus, habes illic scelorum tuorum antidotum. Ex eo etiam plus scelerum discas, quàm in omnibus omnium vitiorum Summistis et Summariis. Et plurimis quidem licentia, omnibus autem empturientibus absolutio proponitur. Liberi non vulgò solum concepti, sed ex damnato coitu inconcessisque Hymenæis pecuniæ vi non solum legitimantur, sed ad omnium dignitatum capacitatem idonei redduntur: cum adulteris, perjuris, simoniacis, falsariis, usurariis, et schismaticis ita benignè dispensatur, ut ad sacros ordines, ad honores et dignitates, ad beneficia quæcunque, quocunque, et qualiacunque promoveri liceat. Numeratâ etiam pecuniâ, dispensa-

^b Extra. de Renunc. c. post translationem.

^c Sand. de Schis. Ang. lib. 1, p. 3, 4.

^d Levit. 18. 16; Matt. 14. 3.

^e Espenc. in c. 1, ad Titulum.

tionem indulget parricidis, presbytericidis, fratricidis, infanticidis, uxoricidis, veneficis, incantatricibus; incestis cum affinibus, cum consanguineis, denique contra naturam, cum brutis. Annon meritò hîc exclamet? Habeat jam Roma pudorem; et tam nullius frontis criminum omne genus, Catalogum prostituere desinat. Annon meritò Æneas Sylvius^f queritur? *Nihil est quod absque argento Romana Curia dedat. Ipsa manuum impositio, et Spiritus Sancti dona venduntur, nec peccatorum venia nisi nummatis impenditur.*

Omnis^g noxa, omnis error, omnia maleficia per pecuniam laxantur ac delentur: Ille maximè reus est, qui rerum maximè inops est: qui^h nihil numerat indispensatus, perpetuò manet: Scilicet, in Romanâ Curiâ, Nullum majus est peccatum, quàm carere nummis, creditur ingens pauperies vitium, et est barbaries grandis habere nihil.

5. Videas harum omnium abominationum fontem ac scaturiginem non alium esse, quàm Romanos Pontifices et Romanam Curiam. Audi monachum vestrum deflentem hoc, et deplorantem: *Romanaⁱ gravi maculata veneno Curia, quæ terras spargit contagia in omnes; postremum est oppressa fides. Audi Papam ipsum Adrianum liberè hoc atque ingenuè agnoscentem. Scimus, inquit,^k Scimus in hâc sanctâ sede multa abominanda fuisse; abusum in spiritualibus, excessus in mandatis, et omnia in perversum mutata. Ægrotudo hæc à Capite in membra, à summis pontificibus in alios descendit. Omnes nos Prælati declinavimus, nec fuit jam diu qui faceret bonum, non fuit usque ad unum. Addit etiam, Omne hoc malum à Romanâ Curiâ processisse, inde corruptionem in inferiores omnes emanâsse.*

6. Videas^l universum mundum sub his tot, tam inveteratis, tamque non ferendis abominationibus ingemiscere, et Reformationem avidiùs desiderare. Atenim insanabilis est hæc et Curiae et Ecclesiae tuæ Romanæ plaga. *Tot^m annis, et annorum Centenariis nihil in eâ emendatur: Imò, Tridentinæ factionis mirâ fraude factum est, ut nihil deinceps in eâ emendari unquam possit. Adeo illaⁿ Romanam Curiam repurgari non permisit, ut quacunque vel de inferiorum reformatione præscripsit, in his omnibus salvam semper sedis Apostolicæ (quæ reformationem nullam audire amat) auctoritatem et esse, et intelligi declarârit. Ita reformationi apud vos via omninò omnis est obstructa: et quod miserrimum est, Reformandi vel Ecclesiam istam, vel Curiam spes^o omnis abrupta, et species ablata est; cum ipsi Pontifices, qui ante omnes, et*

^f Epist. 66.^g Nicol. Clem. lib. cit. c. 14.

[48]

^h Espenc. in c. 1, ad Titum.ⁱ Mant. ad Leo. X. lib. 4, Fasto.^k Epist. Hadr. 6, ad Princ. Germ.^l Hadr. lib., et Cent. Grav., et Esp.^m Espenc. in c. 1, ad Titum.ⁿ Ib.

^p Espenc. in c. 1, ad Titum.

^q Dist. 40, c. Si papa.

^r Gloss. in c. Non nos, dist. 40.

^s Cons. Prof. p. 28.

^t Ib. p. 33.

^u Ib. p. 28.

^x Ib. p. 31.

^y Spal. lib. 9, de Repub. Eccl. c. 11, num. 11.

^z Cons. Prof. p. 32, 33.

^a Esai. 1. 10.

maximè omnium in ordinem cogendi sunt, tam ab omni emendatione abhorreant, ut non^p vel *Rex, vel Cæsar, non populus, non Clerus, non generalis Synodus, non tota denique Ecclesia Papæ dicere possit vel audeat, Domine, cur ita facis?* Imò in Decreta^q relatum est, quòd si *Papa vel negligens fraternæ salutis, vel inutilis in suis operibus, vel à bono taciturnus, innumerabiles populos catervatim secum ducat in gehennam, hujus tamen culpam redarguere præsumit mortalium nullus.* *Sacrilegii^r enim instar est, vel disputare de facto Papæ.*

7. Hi sunt Romanæ Curix mores, quos vel attingere, religio tibi nunc est et piaculum. Ubi igitur ille Marcus Antonius, qui magno animo, et ardente zelo nuper dixerat, *Audio^s vocem illam in aures meas perpetuò intonantem, Clama, ne cesses. Eam vocem sequor. Clamores^t vocis Dei, Sanctorum patrum et Conciliorum ingeminabo. Clamores^u meos audiet Ecclesia; loquar ad cor Hierusalem: Audiet^x et illa Spalatensis Eccles. quæ sub jugo papæ cum reliquis gemit: Audiet illa quæ ruinas à Romanâ Curia^y patitur, Radix^y omnium malorum est Romana Curia. Non^z est tanta Papæ majestas ut terrere debeat. Quid stertimus? quid dormimus? Frater noster (Pontifex Rom.) perit, et secum Ecclesiæ in perditionem trahit, et nos non occurremus? Taceant omnes, quiescant omnes; Ego tamen Catellus qualicunque latratu meo excitabo acres molossos, à papatu mirâ arte sopitos, qui lupum arceant, et ovile Christi, ut par est, tueantur. Macte Antoni. Non Catellus hîc tu es, sed verè Molossus. Tune verò, qui nunc ad Papæ et papalis Curix nomen trepidas; Tune idem ille Marcus Antonius? Hei mihi, quàm dispar? quantum mutatus ab illo Hectore, qui venit spoliis oneratus Achivûm? At non offam opinor, aut frustulum, sed prægrandem aliquem et præpinguem bolum, duodecim millium Coronatorum, in os tibi aut guttur injecit Pontifex? hinc tu non Cynanchem pateris, sed Argyranchem; suffocavit bolus iste Molossi vocem, ut latrare diutiùs non possit. Quod si vir esses; si vel mica ulla, aut semisextula bonæ mentis tibi inesset, etiam Romæ jam, ad portarum fores in summo turbarum, in ipso Capitolio, aut Lateranensi basilicâ attollereres instar tubæ aut buccinæ vocem tuam, et tuo Pontifici, ac purpuratæ isti Catervæ non tam cocco, quàm cruore rubenti inclamares. Audite verbum Domini,* vos principes Sodomorum, percipite auribus, vos populus Gomorrhæ. Contentio est Domino vobiscum, quia pejerando, et mentiendo,*

et occidendo, et furando, et adulterando effringitis legem, et cædes aliæ aliis sunt contiguæ. Aut si ad eloquendum ista cordatus satis et animosus non sis, literas saltem ad eos trans-
mitte, illas inprimis poëtæ vestri et monachi: *Ite,^a Ite lares Italos, et fundamenta malorum, Romuleas arces et pontificalia tecta, Colluviem scelerum, temerate faventibus auris.* Sin et manus tibi ad hæc trepidat, et vox faucibus hæret, Scias tamen ipse et discas ab aliis, iisque Romano-Catholicis, *Curiam istam papalem, esse immensam,^b et inextricabilem voraginem, esse^c Charybdim: esse Barathrum^d avaritiæ: esse Augiæ^e stabulum: esse Lernam^f et Hydram vitiorum, in quâ regnant sævus Aper, Tigres rapidæ, truculenta Leonum semina, multicolor Pardus, Gryphs, Panther, et Ursa.*

8. Vide insuper quàm tu pulchrè et argutè Romanæ hujus Curiae mores defendis. *Non deerant, inquis,^g Romæ, nec desunt hodiè pietatis et omnium virtutum Christianarum plurima exempla conspicua, quæ religiosos animos delectare possunt et allicere.* Quid verò si Romæ non desint? An tibi *Curia* idem quod *urbs*? Sit igitur et *Pontifex* idem, qui *Prætor*. Putemus deinde (et verè quidem putamus) esse nonnullos Romæ eo candore animi, et ingenii simplicitate, ut artes Romanas et inexplicabiles papalis Curiae fraudes, aut omninò nesciant, aut si sciant, detestentur. Quid hoc ad *Curiam*? Quid ad *Papam*? ad Cardinales, ad Papalis Curiae vel Judices, vel Barritatores, ut Cardinalis vester vocat, vel Actuarios in eâ et Pragmaticos? De Curiae moribus tu agebas; currente rotâ, cur, urceus exit?

9. Suntne verò Romæ *plurima*, eaque *conspicua* exempla, nec in unâ solùm, sed in *omni virtute ac pietate*? Cur non ex *plurimis* aliquos, cur non *unum* saltem ex omnibus nominas, ut ad Phœnicem talem visendum Romam, ubi rarissima hæc avis, nos omnes accurramus? Audi, mi Domine, Indica mihi vel unum talem, non dico, ex *plurimis* illis et *conspicuis*, sed vel ex omnibus qui Romæ sunt papicolis, Indica, inquam, et digito sic demonstra, ut possit dicier, *Hic est*: et ego statim Romam advolo, tenebo eum, et amabo eum plus quàm animæ dimidium meæ: etiam si ferreus essem, attrahet ad se, imò rapiet talis Adamas. At enim mihi crede, vivitur Romæ non cum perfectis, qui cumulo omnium virtutum instructi sunt, sed cum ipsâ facie Romuli, quibuscum præclarè agitur, si insint simulachra virtutis.

^a Mant. lib. 2, de Calam. Temp.

[50]

^b Nic. Clem. loc. cit. c. 10.
^c Pet. Bles. ep. 39.

^d Bar. Ang. ap. Matt. Paris, an. 1216, p. 373.
^e Espenc. loc. cit. p. 90.

^f Mant. lib. 3, de Cal. Temp.

^g Cons. Red. p. 9.

[51]

* Spalat.
Resp. ad
Suar. c. 1,
num. 21.

^b Lib. 5, cont.
Fast. c. 11.

ⁱ Ib. c. 5.

Divæ Lavernæ Romæ litatis, et metuentes audiri preces illas funditis; *Pulchra Laverna, Da mihi fallere, da justum sanctumque videri: Noctem peccatis, et fraudibus objice nubem.* Tua* hæc verba: *Nobis Romanis alia sanctitas non est, nisi tota externa, et ut plurimum hypocritica.* Dico iterum tibi, nam vel invitum cogis. Fides vobis vera non est, non sincera, non Orthodoxa. Ubi autem fides ipsa (si Augustino^b fidem habes) ficta est, et qui eâ simulatè utitur, fallit, et qui veram existimat, fallitur, nec potest ex eâ bona vita existere. Dicimus vobis et quidem aptissimè, omninò enim dicendum est, quod olim Manichæis idem Augustinus,ⁱ *Quid vos tanquam de mandatorum Dei perfectione jactatis? Quid illa prodessent, ubi non est fides vera, etiamsi verè implerentur à vobis?* Non desunt Romæ qui pietatis et virtutum simulachris conspicui sunt: Qui verâ pietate, aut ullâ verâ virtute præditus sit, non est Romæ è papicolis quisquam; non est qui opus verè bonum facit, non usque ad unum.

CAP. XIII.

DE LIBRORUM PROHIBITIONE, ET EXPURGATIONE.

^k Cons. Red.
p. 9.

^l Bull. Pii IV.
antè Ind. Lib.
Prohib.
^m De Rep.
Eccl. lib. 5,
c. 9, num. 24.

ⁿ Scripta
hæreticorum
non solùm
edita, sed et
edenda pro-
hibentur.
Ind. Lib. Pro-
hib. in Præf.
^o In prima.
^p Spal. in
Cons. Prof.
p. 9.

^p Dionys. ap.
Euseb. lib. 7,
c. 6.

SECUNDÒ, te molestè habet, quòd pontificiam librorum^k prohibitionem culpaveras. An verò non culpanda, per quam Pii IV. decreto,^l *excommunicationem ipso facto, seu latâ à jure sententiâ incurrit, qui (vel te Judice^m) bonos et pios libros ad sinceritatem fidei ediscendam, ad papales abusus detegendos, ad veram salutis viam ostendendam, ad dolos et insidias Religiosorum aperiendas, ad falsitates averruncandas conscriptos legerit; non aliunde malos, nec damnatos, nisi quia Papa sibi cavens suisque Ecclesiis turpiter illudens, talia scripta nondum lectaⁿ damnat, ac ne legantur, interdicit?* Annon ea culpanda quæ interdicit talium librorum lectionem? Et interdicit non solùm idiotis vestris, et semidoctis, sed et benè literatis,^o etiam post peracta Theologiæ studia, etiam post assumptos gradus in Theologiâ, etiam post promotionem ad Episcopatus. At enim Hieronymus, Dionysius Alexandrinus, et Theophilus, quosvis hæreticorum libros sibi evolvendos censuerunt. Nec factum hoc sine visione divinâ; vox ad aures meas ait Dionysius,^p *cælitus demissa est, quæ sic præcepit, Omnes*

libros quos sumis in manus, evolve sedulò. Hieronymus¹ etiam suum factum tuetur, et è *sacris literis* ac Apostoli præcepto: *Omnia probate, quod bonum est tenete, et Christi mandato* (traditione opinor accepto) quodque Apostolicum vocat Dionysius,^r *Estote boni trapezitæ, boni nummularii, qui res divinas ut monetam trutinant, et libros bonos à reprobis ac adulterinis secernant.* Theophilus^s quoque reprehensus quòd libros Originis legeret, quos ipse damnaverat, respondit, *Se ideo legere, ut velut in prato omnibus florum generibus referto, quod bonum est inde exciperet, quod malum et aculeis pungens, respueret.* Concilium etiam Carthaginense,^t licèt *Gentilium libros ab Episcopis legi vetuit, hæreticorum tamen pro necessitate et tempore legendos docet.* Quo spectat illud Hormisdæ^u de Fausti hæretici libris agentis: *Non improbatur diligentia per multa discurrens, sed animus à veritate declinans. Nec vitio dari potest, nosse quod fugias. Atque ideò, non legentes incongrua in culpam veniunt, sed sequentes.* Quin et Cardinalis^x tuus, *Hieronymo, aliisque doctis viris, suo jure licuisse libros omnes legere fatetur.* Quare igitur nunc Episcopi vestri, alique docti viri, veterani Ecclesiæ pugiles, quare illi *suo quoque jure* similes libros non legant? Quare licentiam ab Inquisitoribus expectent, aut à Pontifice? Cur non eis *suo jure* uti datur? An non tibi bilem et meritò moverat, quòd isto *suo jure*, in tuâ Republicâ legendâ viris inter vos doctis, imò ipsis Episcopis uti non licuerit? quòd *Pontifex per suos Inquisitores, per Nuncios Apostolicos, per Episcopos, per Principes etiam ac Magistratus caverat, ne vel ad Episcopos ipsos Respublica tua accessum haberet?* Et tamen *Deum testem tu invocaveras, etiam cùm Ecclesiam Romanam pro Catholicâ, Papam pro sanctissimo et beatissimo Patre, ac Prælato tuo habueras, te et examen librorum tuorum à sanctitate suâ humilimis precibus expetere, et si erroris convictus esses, paratum corrigi, et ad sensum Catholicum ultimâ manu redacturum omnia; nec scripta solùm tua, sed et omnes cogitationes, Ecclesiæ Catholicæ te planè subdicere.* Sed profectò surdo canebas, et saxo. Vota hæc omnia, et vanas voces vacuas jactabas in auras. Nihil obtestationes illæ et supplices tuæ preces, nihil humillima tua submissio, nihil in matrem tuam Catholicam zelus et obedientia, nihil illæ amœnissimæ blanditiæ, quibus Patrem tuum *Sanctissimum, Beatissimum* filius tu obsequens blandiensque palpabas et titillabas, nihil hæc omnia inexorabilem illum, et illachrima-

¹ Epist. ad Miner. et Alexand.

[52]

^r Loc. cit.

^s Soc. lib. 6, c. 15.

^t Con. Cart. 4, can. 16.

^u Epist. 70.

^x Bell. lib. de Laicis, c. 20, § Adalia.

^y Spal. lib. 7, de Repub. c. 7, num. 22.

^z Præf. in lib. 1, de Repub. num. 11, 12.

[53] bitem Romanum Rhadamanthum flectere potuerunt, vel movere. Scilicet Tricorone tu illius caput attingere, et papales aliquot abusus velut *sacra Cereris*, vulgare ausus: sacer ergo eris et instabilis; ergo ibit in ignem decennale tuum, quo Trojam expugnâsti, volumen: tuaque Respublica ex Rebus publicis omnibus, ex ipsâ Catholicâ Ecclesiâ, perque ipsam Catholicam Ecclesiam, et beatissimum tuum Patrem, proscribenda est, eliminanda, Vulcano et Orco devovenda.

2. An non hanc tam severam, et ut tu vocas, *rigorosam* in libris prohibendis curam ac vigilantiam, videant tecum omnes, *Nihil^a aliud esse nisi Pontificem et ipsius pugiles conscios sese prodere suæ imbecillitatis, ac optimè nosse se malam causam fovere, nos nostrosque bonam? ideoque congressum vitare, in quo succumbendum sibi esse non dubitent? Annon verè tecum sentiant* videantque omnes, *exactam^b illam atque exquisitam librorum prohibitionem, et expurgationem huc spectare, ne in miserâ cæcitate tot næniarum Romanarum jacentibus lux ulla veritatis possit ne per rimulas quidem angustas oboriri? Annon tecum jure optimo dicant omnes, Vis^c hæc ingens, ne dicam tyrannica, in libris et novis supprimendis, et veteribus sub prætextu expurgandi, corrumpendis, mirum profectò, (mirum, inquam, et ad stuporem planè mirandum), quòd oculos multorum non aperiat, satisque significet, arte, non veritate, vi, non doctrinâ, dolis, non argumentis, papatum et papismum sustentari?*

3. Est insuper in istâ Pii IV. prohibitione, quod ex te ego te monendum censeo. Hortari alios, monere, minari etiam, ne libros hæreticorum legant; et cum legisse eos constat, tum demum censuris et excommunicationibus uti in eos Episcopi possunt. Horum utrumque liberum eis est, et licitum. At *prohibitionem^d aliam jurisdictionalem Ecclesia facere non potest: Sub excommunicatione ipso facto incurrendâ, prohibere librorum lectionem non potest. Et rationem das,^e quia Excommunicatio quæ Juris dicitur, sive latæ sententiæ, aut ipso facto, pro crimine non commisso, sed committendo, nihil prorsus valet, nihil efficit: nihil^f in animâ operatur, neminem lædit; neminem ligat, etiamsi factum illud committat, propter quod excommunicatio facta est; imò Nulla penitus est. Hoc postquam rationibus variis probaveras, sic ais,^g Rationes meæ non video quidni habeantur demonstrativæ; quibus fretus, contra torrentem Canonistarum, Summistarum, Scholasticorum intrepidus milito: idque eò, animosiùs*

^a Spal. lib. 7, de Repub. c. 7, num. 22.

^b Ib. num. 23.

^c Ib.

^d Ib. num. 15.

^e Ib.

^f Ib. lib. 5, c. 9, num. 23, 24.

^g Ib. num. 24.

quòd consultissimum et maximum virum Gersonem cum suo præceptore in eâdem mecum sententiâ invenio. His aliisque demonstrationibus tu nixus, confidenter sic doces^h et constanter; *Decretales omnes, quæ statuunt latæ sententiæ excommunicationes, quia id quod est irrationabile et impossibile astruunt, nihil penitus quoad effectum actualis excommunicationis sunt timendæ.* Etiam *talis sententia*ⁱ est notoriè vel *Nulla*, vel *injusta*, vel *utrumque*, *ideò*ⁱ *penitus contemnenda est, non curanda est.* *Contemptus clavium Ecclesiæ magis invenitur in Prælato taliter abutente suâ potestate, quam in non-obediente.* Imò *meritorium est atque honorificativum Ecclesiæ, tali Prælato in faciem resistere.* Ita te Judice prohibitio illa Pii IV. non solùm *impia* est, et *injusta*, sed et in sese *Nulla*: neminem, etsi omnes legat Lutheri et Calvini libros, ligat; neminem lædit. *Monitoria* solùm est, aut *Minatoria*, *Jurisdictionalis*, aut *Ligatoria* non est.

4. Sit verò valida: Nullitas in eâ nulla sit: liget quantum vis. At *Pontificios* tantum ligat, non alios. Papæ fulmina quem feriunt? quem nisi papicolam? *Excommunicatio* vestra non transit mare, non attingit Protestantes. Culpanda tamen ea, quia vos ligat; eoque magis culpanda, quòd magis valida est, magisve ligat. Vide enim quantæ hic nassæ, quamque execrabiles, quibus vestri ligantur, animarum laquei. Per illam Pii prohibitionem, nefas vobis legere non nostra solùm, sed et ex Catholicis vestris quamplurima scripta: Si legitis, excommunicationem *ipso facto* incurritis. Non legenda^k vobis *Æneæ Sylvii*,^k quæ inter illius scripta optima: non *Steph. Gardineri* liber de verâ obedientiâ: non *Theodorici de Niem de Schismate*: non *Ambrosii Catharini* quæstiones de *Eucharistiâ*: non *Jacobi Fabri* commentaria in *Evangelia*, aut *Epistolas*: non aliorum quàm plurimorum, *nisi expurgentur*, id est, mutilentur, mutantur, et vestra fiant, non authorum, scripta: non *And. Masii* Commentaria in *Joshuam*: non *August. Eugubini* *Cosmopœa*: non *Franc. Zabarellæ* liber de *Schismate*: non *Hieronymi Savanarolæ* *Conciones*: non *Polydorus Virgilius* de *Inventoribus rerum*: non *Nicol. Clemangis* opera: non *Suidæ*: non *Alberti Krantii*: non *Alberti Argentinensis*: non *Guiccardini* *historiæ*: Reliquos mitto; innumeri sunt; Eos Indices vestri tibi indicent.

5. An Ecclesiam illam veritatis vel alumnam dicas, vel amicam, quæ tam immaniter in testes veritatis sævit? quæ tot Catholicorum scripta explodit; mutilat addendo, detrahendo

^h Spal. lib. 7, de Rep. c. 7, n. 24.

ⁱ Ib. num. 25.

^k Ind. Lib. Prohib. Author. Pii IV. edit.

¹ Aul. Gel.
lib. 20, c. 1.
^m Novel.
Leon. const.
76, 77.

ⁿ Grets. lib. 2,
de Jure Pro-
hib. Lib. c. 9
^o Mitto, et lib.
1, c. 1, § Porro.
^o Prov. 30. 20.

^p Jer. 2. 35.

^q Rog. With-
ring. Apol.
Bell. num.
450.

mutat? Quæ sic ab eis falsata, castrata et adulterata scripta, ut non authorum, sed sua sint, pro *veris et genuinis authorum scriptis* obtrudit, et haberi mandat? Ubi nunc illa duodecim tabularum lex, quâ ¹ *falsi testes è saxo Tarpeio dejiciantur*? Ubi illæ Imperatorum leges, quæ ^m *bonis omnibus, exilio, etiam et supplicio capitali falsarios mulctari mandant*? An *Testamentarii*, et in causis pecuniariis *falsarii*, aut *monetæ adulteratores*, fortunis, et capite luent, et in causis fidei *falsarium* agere et *impostorem* laudi ducetur, et ut *misericiordiæ* ⁿ *opus celebrabitur*? At hæc meretricis ^o est, et vestra via; adulteratis, et perfrictâ paulum fronte, mox dicitis, non sumus operati malum. Est verò, qui *olim disceptaturus* ^p *est tecum, eò quod dicis, Non peccavi.*

6. Quare interim *Testes* fidei nostræ per singula sæcula nominari, et in lucem produci postulatis? *Perfidia* ipsa vestra, fidei nostræ *testis* est vel locupletissimus. Cavistis sedulò et à multis retrò sæculis, ne nominentur, ne vel extent. Adverte quid doceat vir apud vos Catholicus, qui doctrinâ nec tibi cedit, nec Cardinali. De uno ille dogmate agit: Sed quod in illo uno, idem in aliis omnibus à vobis factitatum esse, ne dubita. *Tam Pontifex ipse*, inquit, ^q *quam locorum Ordinarii atque Inquisitores satis sunt solliciti, ne libri aliqui qui potestati Pontificiæ ullo modo derogare videntur, in publicum prodeant; et si prodierint, ut vel omnino supprimantur, vel expurgentur. Atque ita difficillimum est hisce præsertim temporibus, aut in libris Catholicorum clausulam ullam reperire, quæ temporalem Pontificis potestatem in controversiam vocandi vel tantillam speciem habet, aut certò cognoscere, quid librorum authores circa hujusmodi potestatem senserint: sed potiùs quam opinionem librorum censores sequuti fuerint: cum illi non semper propriis, sed istorum verbis loqui, illorumque sententiam proferre, quamvis inviti sæpissimè compellantur.* Reddite verò nobis scripta authorum, qui jam extant integra, incorrupta, et minimè per Carnifices vestros castrata, minimè mutilata et mutata: Reddite insuper nobis myriadas scriptorum, quæ quia vobis ad palatum non erant, flammis unà cum authoribus devorâstis, et ad Romani Pharaonis mandatum extinxistis, nec ab Hildebrandi solùm, sed à Zôsimi, et Bonifacii ævo, qui tum quoque vestram hanc falsandi artem exercuerunt; Hæc, inquam, reddite, et tum provocate nos ad *Testes*, ad *Numerum* et *Nomina* testium: Certè ut dignitate ac pondere, sic et numero testium per singula sæcula facilè vinceremus.

7. Recentiores, inquires, sunt hi quos nominavi, et *scripta*^r recentiorum, fas vobis vel prohibere, vel purgare, vel mutare in eis aliquid vel addere, aut demere: Antiqui autem minimè prohibentur à vobis, nihil in eis purgatur, nihil mutatur: Imo, et Antiqui à vobis prohibentur, et fas vobis illos quoque prohibere defenditis. Quo^s jure Gelasius *scripta* quorundam olim vetuit, eodem hâc ætate vetat Ecclesia lectionem eorum, qui exitium creare possunt, sive libri illi sint veterum, sive recentiorum authorum. Ecce, veteres et Antiquos prohibendi vobis nunc Jus. Sed et actu quoque prohibetis. Carolus Magnus nonne Antiquus vobis Author? vixit, et in Regem unctus est anno 754. Is libros illos quatuor suo nomine, suâque authoritate edi ac evulgari voluit, qui ab ipso Carolini vocantur. Eorum partem aliquam ipsum conscripsisse liquet. Hoc opus, inquit,^t aggressi sumus in Regno à nobis concesso: et quatuor omnes eum scripsisse docet Eckius^u vester, et Bernardus Luzenburgus;^x Librum illum Caroli Imperatoris in Indice Pii IV. prohibitum^y negare non potes. Et cur non prohibeat, non damnet? Ni faciat, actum planè de Nicæno vestro Conciliabulo. Nam illud in eo libro Concilium vel generale, vel legitimum vocari prohibetur.^z

8. Bertramus item Carolo ferè contemporaneus, nonne Antiquus vobis Author? Ille quoque à Clemente omnino prohibetur,^a et de ejus prohibitione^b per varios Catalogos constat. Quare verò exurendus non sit, indicant in Belgico Indice Censores Duacenses. Et dignum certè est quod sciant omnes; quod postibus templorum omnium ac ædium vestrarum, etiam aris, literis aureis inscribatur, ut fraudes vestras, mendacia atque imposturas in causis fidei tractandis non videant solùm, sed et palpent. Sic enim dicitis:^c Bertramus, Catholicus presbyter ac monachus Carolo carus ac venerabilis, juvat historiam ejus ætatis. Cumque in Catholicis veteribus aliisque plurimos feramus errores, et extenuemus, excusemus excogitato commento, persæpè negemus, et commodum eis sensum affingamus, dum opponuntur in disputationibus, aut in conflectionibus cum adversariis; non videmus cur non eandem æquitatem et diligentem recognitionem mereatur Bertramus: ne hæretici obganniant, nos antiquitatem pro ipsis facientem exurere et prohibere. Revolve ista, et perpende. Quod in Bertramo, asserente in^d Eucharistia esse panis et vini substantiam, figuram verò Corporis Christi: idem in aliorum omnium antiquorum scriptis strenuè præstatis. Ut Bertramus, sic illi

^r Grets. lib. 2, cit. c. 9, § Perg. et c. 10, § Respondeo, ut.

^s Grets. lib. 2, c. 10, § Deinde.

^t Præf. in lib. 1, p. 97.

^u In Ench. tit. de Imag. Crucif. p. 160.

^x In Catal. Hæret. lib. 1, c. 14.

^y Indic. Lib. Prohib. p. 36.

^z Lib. Carol. p. 96.

^a Ind. Lib. Prohib. fol. 5, Possev. in Appar. in Bertram.

^b Ind. Ex-purg. Belg. in Bert. p. 12.

^c Ib.

^d Lib. de Corp. et Sang. Domini, p. 182, et seq.

quoque à nobis stant, pro nobis sententiam ferunt. Vos quoque estis acumine, excogitato commento *affingitis* eis, et quidem mendacissimè, alium et ab ipsorum mente alienissimum sensum. Verùm dic clarè et apertè. Si Bertramus verè vester sit, cur à Clemente et Pio *omninò prohibetur*? Cur ab aliis^e inter *hæreticos* numeratur? Si verè vester non sit, cur *Catholicum* disertè in Indice Belgico vocatis? Cur illius verba excogitato commento eludenda docetis? Hæret, scio, hîc clepsydra. Certè enim Bertramus Catholicum fuisse negare non audetis, et nostrum verè fuisse, nisi excogitato mendacio, negare non potestis.

9. Ain' Antiquos à vobis non prohiberi? Atenim ex eis multi prohibentur, quorum ullum *legere* vobis, aut *habere* nefas. Cassianus^m unus est, Chrysostomi discipulus, quem *insignem et facundum scriptorem Prosper*,ⁿ *pium Antistitem, magno zelo, pietate et cælestis sapientiæ profunditate insignem*, Marc. Hooperus;^p et sacrum Scriptorem Gaulterius^q vocat. Prohibetur legi Sozomenus,^r qui Gaulterio^s vestro inter *sacros*, Cano^t inter *probata fidei Scriptores*, et Cardinali^u tuo inter *antiquos Patres* numeratur: nec legendus Victorinus^x Episcopus Pictaviensis, non *sanctus* solùm et *antiquus* Pater, sed et *Martyr*.^y Nec vel Lactantius,^a quem *flumen eloquentiæ* vocat Hieronymus,^b nec illius præceptor Arnobius,^c qui præstantes illos libros tanquam obsides fidei suæ, cùm ad baptismum admitteretur, dedit: qui ambo Gaulterio^d vestro *sacri Scriptores*. Nec Julius Africanus,^e eruditus et antiquus scriptor, qui etiam inter *sacros*:^f nec Clemens Alexandrinus^g *beatus^h presbyter, vir illustris ac probatus, ac omni doctrinæⁱ genere instructissimus: cujus insignia^k feruntur volumina plena et eruditionis et eloquentiæ*. Non historia^l Eusebii Cæsariensis, quamvis et ipse non Episcopus solùm et Confessor, sed *in sanctorum^m* quoque numerum relatus sit; et Historia ejus tanti facienda, ut de eà sic interpretⁿ vester, *Eusebius sic historiam texuit, ut D. Hieronymus cum primis approbet: sic veritati adhæsit, ut nihil omninò erroris in eo reperiatur: quare cum tot utilitates complectatur, quisque se in ejus quasi familiaritatem crebrâ lectione insinuet*. Nec legenda vel Tertulliani, vel Originis scripta,^o qui ambo Cardinali^p tuo *veteres Patres*, ambo tuo Gaulterio^q *Scriptores sacri*, licèt eorum neuter Episcopus, uterque verò *Hæresiarcha* fuerit. Nec liber Hermetis^r qui Pastor dicitur, licèt ei (si Pio^s tuo, illius fratri fides) *Angelus de Cælo in habitu pastoris, qui eum institueret apparuit*, licèt de eo^t libro antiquitùs dubitatum sit,

^e Jac. Gault. in Tab. Chron. Sæc. 9.

^m Prohib. à Gelas. in Rom. Conc. 1. ⁿ In Chron. an. 436.

^p Præf. in Lib. Damasc. ^q Tab. Chron. sæc. 5.

^r Greg. lib. 6. ep. 31.

^s Sæc. 5. et in Indic. Sacr. Scrip.

^t Lib. 11, c. 5.

^u Bell. lib. 2.

^x de Pont. c. 15.

^y Gelas. loc. cit.

^a Hier. Epist. ad Paul. de Instit. Monach.

^b Gelas. ubi sup.

^c In Catal. Scrip.

^d Gelas. ubi sup.

^e Sæc. 4.

^f Gelas. ubi sup.

^g Gault. Sæc. 3.

^h Gelas. loc. cit.

ⁱ Hier. in Catal.

^j Jac. Bill. ap. Possev. in Clement.

^k Possev. in Clement.

^l Gelas. sup.

^m Usuard. in Mart. Jun. 21.

ⁿ Joh. Christ. of. Præf. in Euseb. Hist.

^o Gelas. ubi sup.

^p Bell. lib. 2. de Euch. in Præfat. et lib. eod. c. 15.

^q et lib. 1, de Miss. c. 14, et alibi.

^r Sæc. 2, 3.

^s Gelas. ubi sup.

^t Pius I. epist. 1.

^u Possev. in Herma.

[58]

an inter Canonicos esset numerandus : talisque sit, ut *hodieque*^u in Canonem, cùm vobis visum, *referri possit* : non denique legendi habendive Apostolorum Canones :^x illos dico octoginta quinque, quos omnes ut genuinum Apostolorum fætum sic amplectitur et tuetur Jesuita^y vester et pugil, ut ne illum quidem extremum excipiat, in quo tertius liber Maccabeorum, et Epistolæ duæ Clementis, ejusdemque Constitutiones (quæ mole suâ novum ferè Testamentum æquant) pro Canonicis, eodem, quo Evangelia ipsa, modo numerantur. Scripta hæc omnia (ut alia omittam) sic à Pio IV. et Clemente VIII. etiam sub excommunicationis pœna prohibentur, quomodo olim à Gelasio. A Gelasio^a autem ita rejiciuntur, ut non solùm *repudiata, sed ab omni Romanâ Ecclesiâ eliminata sint* ; et quod de sanctis, quales (exceptis duobus illis hæresiarchis, vestris patribus) priores omnes, de sanctis inquam audire horrescas, *Scripta hæc unâ cum Authoribus suis, authorumque sequacibus sub Anathematis indissolubili vinculo in æternum damnantur*. Ubi jam locus ullus licentiæ, quò ista legatis, vel obtinendi, vel dandi ? ut sit ; quis ferè vestrum omnium, qui vel sciolus sit in Theologiâ, aut ullâ doctrinâ tinctus, qui non scripta hæc ante licentiam ullam quæsitam aut obtentam legat ? Quis satis dignè miseras vestras deploret, quorum vix ullus, qui non *ipso facto*, et Pii. IV. excommunicatione, et Gelasiani illius indissolubili anathematis vinculo in æternum ligatus sit ?

10. Nec fas solùm vobis Antiquos et Patres prohibere, fas quoque est eorum quosvis pro vestrâ erga eos misericordiâ expurgare, corrigere atque emendare. Sic enim vester in hac causâ athleta,^b de antiquis agens, ait, *Si integrum librum proscribere fas est, fas etiam erit proscribere partem libri, seu magnam, seu parvam eum exscindendo, delendo, obliterando, vel simpliciter omittendo, idque ob lectoris utilitatem*. Fas hoc vobis ; et quia fas est, facitis. Ut in filios, ita et in Patres Ecclesiæ vos admodum misericordes. Chrysostomum vide, vel Authorem Operis imperfecti in Matthæum, *opus communi^m consensu Ecclesiæ approbatum* ; quod sub^o Chrysostomi nomine, inter divinas laudes, publicè et autoritate Romanæ Ecclesiæ legitur. Ex unâ illius libri Homiliâ,^p supra septuaginta lineas expurgâstis. Magnum certè hoc misericordiæ Opus. Utile omninò Lectori, ne sciat, ne Chrysostomum vel Authorem tam antiquum sensisse sciat, in rebus fidei ad nullam rem nisi ad Scripturas confugien-

^u Staplet. Doct. Princ. lib. 9, c. 14.

^x Gelas. loc. cit.

^y Turr. lib. 1, pro Canon. Apost. c. 11, 20.

^a Gelas. cum Synod. Rom. 1.

[59]

^b Grets. lib. 2, de Jure Prohib. Lib. c. 10, § quarto.

^m Six. Senens. Biblioth. lib. 4, p. 266.

^o Ib.

^p Ex Hom. 49.

dum, veramque Ecclesiam non aliunde nunc cognosci, nisi tantummodo per Scripturas. Ne hoc sciat Lector, expungatur, expurgetur, et contra fidem antiquorum codicum, deleatur: et^q in editionibus aliquibus verè deletum est. Sic in Cyrillo; ob lectoris utilitatem, expurganda ea Cyrilli^r verba,^s quibus *fidei gratiam satis ad emundationem peccatorum valere*; et *Christum per fidem in cordibus habitare* docuit. Utile scilicet lectori, nescire istam fidei gratiam ac dignitatem, nescire Cyrillum tantis fidem encomiis ornâsse. Ob eandem lectoris utilitatem Cypriani^t textum fœdissimè, et contra plurimorum, simulac optimorum, fidissimorumque còdicum fidem, corrupistis: Cypriani verbis, vestrum, non falsum modò, sed et inèptum, et Cypriano repugnans assummentum intexiistis, hæc aliaque verba addendo,^u *Petro primatus datur*; etiam eo ipso in loco addendo, ubi disertissimè Primatum illum evertit Cyprianus, et *parem omnibus Apostolis potestatem tribuit*. O falsarios execrandos! qui nec fortunis, nec deportatione, nec vel capitibus vestris, hæc tam immania flagitia, unquam expietis. Vides interim non *recentiorum* modò, sed et *Antiquorum*, etiam et *sanctorum Patrum* scripta, à vobis purgari simul atque prohiberi.

[60]

11. Utinam verò in *nostris*, in *Antiquorum* etiam, et *Patrum* scriptis Prohibitionis vestræ meta, nec plus ultrà auderetis! Ipsa verò sacra Dei Biblia populo Dei interdici: eorum in vulgares linguas versiones damnari: Illorum, in quibus animarum pharmaca, et omnes sapientiæ thesauri expositi sunt, horum, inquam, lectionem sub anathemate *ipso facto* incurrendo, prohiberi, nimis impium est et execrabile, nec cujusquam lachrymis, aut lamentis satis unquam deplorandum. Hebræas ante omnia et Græcas Scripturas, quæ immediatè Amanuensibus Dei per *Spiritum Sanctum dictatæ*, quæ Dei ipsius digito illorum mentes, manus, et calamos dirigente exaratæ, in quibus non Iota unum, non apex ullus erroris est, esseve potest, quæ versionum omnium unica norma, et lapis Lydius, ad quem explorandæ omnes et examinandæ, has, inquam, vos pro *authenticis*, id est, purum putum *Verbum Dei*, pro *Verbo Dei* haberi prohibetis.^x Obstupescite Coeli, et exhorrescite: Dereliquerunt fontem vitæ et veritatis, ipsam scaturiginem aquarum perennium, et effoderunt sibi Cisternam,^y cisternam fractam, et humani ingenii fæcibus oppletam lacunam. Inauditum à sæculo scelus. Pro *Authentico Testamento*, et sacrosancto Dei *Autographo*, vilem, vitiosum, et adul-

^q In Edit. Antwerp, an. 1537, in 8, et deletum hunc totum locum fatetur, Bell. lib. 4, de Verb. Dei, c. 11, § Sexto.

^r Cyril. Com. in Isai. cc. 1, 51.

^s Ex textu deleantur illa verba Index Hispanic. Gasp Quirog. in Cyril.

^t Cypri. Tract. de Unit. Eccl. vel Simplic. Prælat.

^u Adduntur in edit. Pamel, p. 254.

^x Conc. Trid. Sess. 4, et Bell. lib. 2, de Verb. Dei, c. 7, § Jam verò.

^y Conc. Trid. loc. cit. Bell. lib. cit. c. 10, § Tert. ubi Latina editio authentica vocatur.

terinum Codicillum, quod nemo Falsariorum aut Testamentariorum ante Tridentinos unquam ausus, supposuerunt. Lex Cornelia, quousque dormis? Evigila.

12. Ut *Lucem* ac *Fontem*, Lucem aut Fontem dici prohibetis, ita ne *versionum* radii aut rivi populum Dei illustrent, rigentve, seriò vetatis, et cavetis sedulò. Postulârat à Gregorio VII. Bohemorum Dux Uratislaus, ut sacra Scriptura et officium divinum in vulgarem ipsis linguam verteretur: Respondit Apollo^a vester, *Imprudenter id exposci, ideoque ne fiat, auctoritate Beati Petri inhibemus, teque huic vanæ temeritati totis viribus resistere præcipimus.* Pius quartus,^b ne quis, sine *licitiâ* *Episcopi aut Inquisitoris* Biblia etiam à Catholicis in vulgarem linguam versa legat, aut habeat sub excommunicationis^c pænd interdicit. Malè omninò factum quod interdixit: in eo tamen Pius, quòd *licitiam Biblia Catholica* legendi indulisit. Vide verò quid post Pium Clemens octavus, parùm certè clementer decrevit. Ille^d prohibitionem priorem corroborans, *illam ipsam facultatem, licentiam quibusdam dandi, à Pio concessam penitus sustulit.* Ut jam Clementis Decreto, sub excommunicatione ipso facto incurrendâ, sine spe *licitiam* ullam obtinendi, prohibitum vestris omnibus sit (quod vidit, agnovitque vester Azorius^e) *sacra Biblia*, aut *ullas Veteris, aut Novi Testamenti partes, vulgari linguâ*, etiam à Catholicis editas, vel legere, vel habere; et quidem inviolatè hoc præcipitur observandum: Legat quis; fulmine illicò et ipso facto ictus occumbit. In *Indice quoque Hispanico*, verba sunt Azorii,^f *Prohibentur Biblia vulgari linguâ cum omnibus suis partibus.*

^a Greg. VII., lib. 7, epist. 11.

^b Ind. Lib. Prohib. Reg. 4.

^c Bull. Pii IV. ib. [61]

^d Ind. Lib. Prohib. à Clemente recognitus, in observ. circa Reg. quartam.

^e Instit. Mor. lib. 8, c. 26, § Quæres.

^f Alp. à Castro, lib. 1, cont. Hæres. c. 13.

^h Eras. in Ind. Oper. Hieron.

ⁱ Epis. Eliens in Resp. ad Apol. Bell. c. 11.

13. Scitis etiam, qui edicto suo (meritò ut ait Alphonsus^g laudando) sub gravissimis pœnis prohibuerit, ne quis sacras literas in vulgarem linguam transferret, aut ab alio translatas, quoquo pacto retineret. Scitis etiam à quo^h dictum, *Scripturam divinam Dalmaticè* vertit Hieronymus; At hodie piaculum existimant sacras literas vulgari linguâ legi. Scelus hoc vobis capitale, famâ, fortunis, ipsoque capite vix expiandum. Senserunt id Patrum nostrorum ævo innumeri ex nostris: etiam non multis ab hinc annis sensit idem Johannes Moravius,ⁱ Mercator Aberdonensis. Habebat secum in navi Testamentum Novum, delatus illico et raptus ad Inquisitorum tribunal, et rem amisit, et vitam. Et quis ferè è vestris, qui non hunc lapidem movet? qui non in Scripturarum versionem, et lectionem similiter debacchatur?

Petra hæc, vobis Petra offensionis est, et Petra contradictionis. Hinc illa axiomata et emblemata, quibus vestrorum scripta velut tesserulis vermiculantur. Hæresin* esse, si quis dicit, Necessarium esse, ut Scripturæ in vulgares linguas convertantur. Diaboli^j inventum esse, ut populus Biblia legere permitteretur: Curiositas^k ista legendi Scripturas non modò non necessaria populo, sed et exitiosa est: Babylonem^l potius inde extrui, quàm Hierosolymam: Scripturarum^m versio nec absolutè necessaria est, nec utilis: Exⁿ istâ Scripturas transferendi, et promiscuæ multitudinì prostituendi, (audi) prostituendi licentiâ, pestes hæ fluunt, et velut ex equo Trojano proficiscuntur. Religionì consultius esset, ut hæc facultas populo penitus adimeretur.

14. Annon vester ille,° qui dixit, *Totam Scripturam divinam, etiamsi ea probè sit translata, (nota mihi, probè translata) populo permittere, res est plena periculi, et multarum esse potest occasio malarum cogitationum, si fæminis, virginibus, et adolescentibus historia Lot, et filiarum ejus, Judæ quoque et Thamar, pleraque alia exempla et historiæ proponantur. Annon Treichtonus^p ille Episcopus vester, qui Forettum presbyterum, quòd Scripturas populo diebus singulis Dominicis explanaret, graviter increpuit, suoque exemplo à Scripturis ipsi abstinendum esse monuit? Ego, inquit, Deo gratias habeo; quid vel Vetus, vel Novum Testamentum sit ignoro; nihil ultra Missale aut Portiforium scio, aut scire volo. Disce puer virtutem ex me. Disce Theologiam ab Episcopo tuo. In Missali, et Portiforio duæ Herculis columnæ. In his illud “non ultra” figendum. Non ultra has metas, quidquam Theologo, ne Episcopo quidem investigandum. Non ille item Buenehamus^q vester, qui Biblia nec vertenda, nec vulgò legenda, è suggesto docuit? Ne fortè agricolæ agriculturam, Pistores panificium relinquant, ne alii oculis sibi eruant, et Cyclopibus orbem impleant: Cùm vel hi legant, audiantve illud, Si oculus facit ut offendas, erue eum; vel illi, Pauli illud, Modicum fermenti totam massam fermentat. Vel isti, illud Christi, Nemo admovent manum aratro, et retrò respiciens, aptus est Regno Cælorum. Lepidum sanè hominem. Scilicet genio vobis prospiciendum est, et ventri. Sacra Biblia neque vertenda, neque legenda populo Dei, ne quid Monachorum ventres, et Epicureorum Respublica detrimenti capiat. Annon ille^r quoque pugil vester qui dixit, et dictum ejus observatu certè dignum? Hæc profana mysteriorum divinarum patefactio,*

* Sand. Vissib. Monar. hæ. 191.

^j Peres. de Trad. part. 1, ass. 3, p. 30.
^k Staphil.

Apol. de Bib. Ver. p. 68.

^l Hos. de Sacris Vernac.

Legend.

^m Rhemens. præf. in Nov. Test. n. 2.

ⁿ Gul. Reginal in suo

Calvino-Turcis. lib. 4, c.

7, p. 824.

[62]

^o Staph. loc. cit.

^p Act. et Monum. in Thoma Foretto, p. 1153.

^q Ib. p. 1574.

^r Guil. Rainold. loc. cit. p. 825.

ab ipsâ mysteriorum naturâ, et Dei naturâ abhorrere mihi videtur. Ubi enim erit reverentia sacris literis debita, si tanquam Æsopi Fabulæ, omnium manibus et sermonibus conterantur?

15. Sed et alia vobis argumenta fortia valdè et festiva. Scripturæ populo non vulgandæ, *Quia non debent Margaritæ mitti ante Porcos.* Sic Staphilus,^s populus nempe Dei vobis *porci* ^{s Lib. cit. p. 68.} sunt. Etiam et *Canes Scioppio,*^t *Sanctum autem canibus non est* ^{t In Eccl. c. 107.} *projiciendum.* Quia *Jobi primo dicitur; Boves arabant, et asinæ pascebantur juxta eos.* Sic Aquinas.^u Angelica nimirum ratio. [63] ^{u 2 Secundæ, q. 2, art. 6.} Vulgus et minores *Asinæ*, illi sunt; sunt itidem et Gratiano^t *Asinæ*, Prælati verò *Balaami.* In eis, quæ credenda sunt, *Majoribus suis*, nempe Balaamis, asini isti *adhærere debent*, non quæ credenda sunt, suis aratris, quod Boves et Balaami faciunt, investigare atque eruere. Quia denique *statutum est in Lege, ut Bestia, quæ tetigerit montem, lapidetur.* Sic Innocentius III.,^u ^{u Extr. de Hæret. c. Cum ex instructo.} qui hinc cathedraliter admodum, utque Pontificem decet, concludit, *non debere simplices et indoctos ad subtilitatem Sacræ Scripturæ pertingere.* *Bestias* verè, *Porcos* et *Asinos* esse oportet, qui inventis frugibus, vestris glandibus vesci amant: qui vobis tam insigniter eos palpum obtrudere, et naso vos suspendere æquè ferant et patienter.

16. Nolite deinceps causari Bibliorum, quas prohibetis versiones, quasi *pravæ sint, distortæ, aut hæreticæ.* Non hoc est, quod in eis vos mordet. Etiam quæ *probè translatae*, etiam quæ à vestris, quæ calculo Inquisitorum approbatem, hæ ipsæ à Clemente prohibentur. Putemus esse aliquos in versionibus Protestantium nævos; aliquos humani ingenii lapsus. Humanum sciat omnes esse, errare et labi. In tam arduo, tam spisso, tamque opere in longo, fas est obrepere somnum. At quid censetis, si Bibliorum in vulgares linguas versiones, sine omni mendâ, sine omni labe ac lapsu, cœlitùs vobis, ipsiusque sancti Petri dextrâ porrigerentur? An vel *eas* populo Dei liberum per vos erit et legere, et nocturnâ versare manu, versare diurnâ? Nihil minus. Audite enim stupenda planè athletæ^x vestri verba, ad quæ non erubescere vos, sed horrere et contremiscere decet. ^{x Guil. Rainold. loc. cit. p. 931.} *Multitudo, inquit, et magnitudo malorum, quæ ex his Scripturarum translationibus manârunt, satis magnam vim habere debet ad istas translationes penitus suppressendas, etiamsi divinâ et Apostolicâ autoritate niterentur.* At quæ demum illa mala? Omnibus scilicet unum crimen, cujus etiam hæc, *quæ divinâ et Apostolicâ*

[64]

authoritate niteretur, rea esset. Omnes populo Dei oculos aperiant, ut errores, hæreses, Idololatrias, et abominationes Romani Antichristi, et illius satellitum conspiciant. Omnes verè *Buccinæ arietinæ*: Dum hisce buccinis clangunt Sacerdotes, et vociferantur voce magnâ populus Dei, corruunt ad clangorem buccinarum muri Jerechuntis, et ruit alto à culmine Roma. Unum hoc in omnibus crimen: unum hoc in omnibus vos tangit et angit.

17. Vim hanc et virtutem harum buccinarum didicerant à Deo sancti patres et Duces Israelis; ideoque ad clangendum his buccinis clamabant strenuè, clamabant assiduè. Audi clamantem Hieronymum.^y Sæculares ille, etiam mulieres sic instituit: *Pro gemmis et serico divinos codices amet, discat primò Psalterium; in Proverbiis Salomonis erudiat: in Ecclesiaste consuescat quæ mundi sunt calcare: In Job, pietatis et patientiæ exempla sectetur. Ad Evangelia transeat, nunquam ea positura de manibus: Apostolorum Acta, Epistolas totâ cordis imbibat voluntate: mandet memoriæ Prophetas: Reddat tibi pensum quotidie de Scripturarum floribus carptum. Caveat omnia Apocrypha, et sciat multa his admixta vitiosa: et grandis esse prudentiæ, aurum in luto quærere: Audin' obiter hoc de vestris Apocryphis, id est, de luto? Viden' lectionem Scripturarum esse pensum puellarum? et pensum quotidianum? Et ad Gaudentium de educatione Pacatulæ, Cùm, inquit, virgunculam septimus ætatis annus exceperit, discat memoriter Psalterium, et ad annos pubertatis libros Salomonis: Evangelia, Apostolos, et Prophetas sui cordis thesaurum faciat. Celebrat quoque summis laudibus Hilarionem,^z et Paulam,^a quòd Scripturas sanctas memoriter tenerent: Eustochium quoque et sorores, quòd manè horâ tertiâ, sextâ, nonâ, vespere et noctis medio per ordinem Psalterium cantabant. Nec licebat cuiquam sororum ignorare Psalmos, et non de Scripturis sanctis quotidie aliquid discere. Audi Chrysostomum;^b Audite quotquot estis sæculares, et uxoribus præestis ac liberis, quomodo et vobis potissimum præcipiat Scripturas legere, idque non simpliciter atque obiter, sed magnâ diligentiam. Sermo Christi, inquit, inhabitet in vobis opulenter. Audite^c obsecro, sæculares omnes: Comparete vobis Biblia animæ pharmaca. Si nihil aliud vultis, vel Novum Testamentum acquirite: Apostolum, Acta, Evangelia, continuos doctores. Hoc malorum omnium causa est, quòd Scripturæ ignorantur. Hoc^d est quòd omnia quasi unâ peste corrumpitis, quoniam lectionem Scripturarum divinarum ad solos putatis mo-*

^y Epist. ad Lætam de Instit. Filiae.

^z Hier. in Vit. Hilar.
^a In Epita. Paul.

^b Hom. 9, ad Coloss.

^c Ib.

^d Ib. Hom. 2, in Matt.

nachos pertinere ; quum multò magis vobis, sit quàm illis necessaria. Audi Augustinum,^e qui plebem sic alloquitur ; *Non vobis sufficiat, quòd in Ecclesiâ divinas lectiones auditis, sed etiam in domibus vestris, aut ipsi legite aut alios legentes requirite ac libenter audite.* [65]
Si Scripturas divinas, aut ipsi non legimus, aut legentes alios non libenter audimus, ipsa nobis medicamenta convertuntur in vulnera, et inde habebimus judicium, unde potuimus habere remedium. Ut alios qui innumeri sunt omittam, Audi Nicænos patres, de quibus Agrippa vester, Lutheri hostis, quem *hæresum Germanicarum ducem* vocat.^f *Nicæna, inquit,^g Synodus decretis suis cavit, ne quis è numero Christianorum sacris Bibliorum libris careret.*

^e Serm. 55, de Temp.

^f Agrip. de Vanit. Scient. c. 6.
^g Ib. c. 100.

18. Pudeat jam, si pudori locus apud vos ullus reliquus sit, Scripturarum lectione populum Dei interdicere, ad quam tam vehementer, tantoque consensu, patres hortantur. Pudeat *Patribus*, pudeat ipsis *Scripturis* bellum indicare. Sed profectò metuendum vobis ac regno vestro, et metuere vos sciunt omnes à *Scripturis* et earum lectione. Scitis ex earum lectione et auditione concussa jamdiu, et ruinam expectare Jerechuntis vestræ mœnia. Manet altâ mente repostum, quid aliis innumeris, quid Admiraglio Galliæ acciderit. Febri^h gravi laborabat, ^h Meter. lib. 1. revalescens paulùm dum curas ac sollicitudines *sacrorum Bibliorum lectione* fallere conatur, eâ permotus, *Reformatae religioni constanter adhæsit.* Ut non immeritò ab Episcopo Italo dictum sit, *Conterraneosⁱ suos à studio Theologiæ et divinarum Scripturarum^j deterredi, ne sic fiant hæretici.*

ⁱ Espen. in c. 1, ad Titum.

Inveneras, inquis,^k in scriptis nostris quæ prohibentur, doctrinam falsam, hæreticam, scandalosam, pestiferam : atque idèò ab eorum lectione, velut à venenato pabulo, populus arcendus. Imò non inveneras. Et si quæ fortè in eis inveniri possent, vos non ea prohibetis, non deletis ; sed doctrinas veras, orthodoxas, sanas, ac salutes ; illas quæ sacris literis, et sanctorum Patrum scriptis consonæ sunt vel maximè. Cape ex infinitis unum alterumve exemplum, et vide seriò annon ipsius Scripturæ, et sanctissima Patrum dogmata per latera eorum, quæ vos deletis ac damnatis, jugulentur. Habetur in Indice operum Augustini, *Fides sola justificat : deleatur.^l* *Opera etsi nonificent, sunt tamen ad salutem necessaria : deleatur.^m* Habetur in Indice operum Chrysostomi, *Fide solâ hominem justificari : deleatur.ⁿ* *Salutem esse ex solâ gratiâ, non ex operibus neque ex lege : deleatur.^o* [66]
 Annon hoc ipso, et hâc unâ ardeliâ, hæc eadem in sacris literis,

^k Cons. Red. p. 10.

^l Ind. Ex-purg. Belg. in Aug.
^m Ib.
ⁿ Ib. in Chrys.
^o Ib.

in patribus delenda? non et in illis prohibenda docetis? Certè enim hæc in illis totidem ferè verbis, sensu planè eodem habentur, quo in Indicibus. Damnite igitur et dispungite è Sancto

^p Rom. 3. 28.
^q Eph. 2. 8.
^r Can. 8, in
Matt.

Paulo, *Fide^p justificari hominem absque operibus legis: Gratiâ^q estis servati per fidem, non ex operibus.* Delete ex Hilario,^r *Fides sola justificat*; quæ sunt ipsissima verba à vobis deleta ac damnata: ex Ambrosio,^s *Impius per solam fidem justificatur apud Deum: Abraham non ex operibus legis, sed solâ fide justificatum vident.* De beatis hoc sanxit Deus, ut solâ fide justificentur apud

^s In c. 4, ad
Rom.

^t In c. 3, 4 ad
Rom.

Deum. Ex Hieronymo,^t *Impiam per solam fidem justificat Deus: ad Christum veniens solâ, cùm primùm credit, fide salvatur: Abrahamæ fides sola præ omni justitiâ docetur accepta: ut Abrahamæ, ita omnibus qui ex Gentibus credunt, sola fides ad justitiam repu-*

^u Hom. 12, in
Matt.
^x Conc. de
Humil.

tatur. Ex Chrysostomo,^u *Nobis pro cunctis sola fides sufficit: Ex Basilio,^x Hæc est perfecta gloriatio apud Deum, quando non ob justitiam suam quis se jactat, sed novit quidem seipsum veræ justitiæ indignum esse, Solâ autem fide in Christum justificatum.*

Sola fides, quid tanti meruisti? ut in nostris scriptis pestilentissimum dogma* voceris; pro Hæreticâ damneris, ac delearis? cùm in Pauli et Patrum scriptis orthodoxa perstes, et censearis? Aut dicite Paulum, Hilarium, Ambrosium, Hieronymum, Chrysostomum et Basilium hæreticos, aut agnoscite nos unâ cum ipsis et ipsorum Solâ fide, esse Catholicos.

* Stapl. in
Specul. Pra-
vi. Hæret.
Quodlib. q. 3.
Cum itaque,
p. 594.

^a Gloss. in
Dist. 16, c.
Canones.
^b Ind. Ex-
purg. Belg.
in Censur.
Glossæ.

19. In glossa^a Juris Canonici deletis^b ac damnatis verba hæc: *Atque inter Apocrypha, id est, sine certo authore deputantur: ut Sapientia Salomonis, liber Jesu Filii Sirach, qui dicitur Ecclesiasticus, et liber Judith, et Tobiae, et liber Macchabæorum: Hi Apocryphi dicuntur, et tamen leguntur, sed fortè non generaliter.* Cur non damnatis quoque et deletis hoc idem in Hieronymo? Is certè multò quàm Glossator luculentius libros istos omnes è Canone expungit, nec pro auro habet, sed luto. *Sicut^c Judith, et Tobiae, et Macchabæorum libros, legit quidem Ecclesia, sed eos inter Canonicas Scripturas non recipit, sic et hæc duo volumina (Sapientiam Salomonis et Ecclesiasticum) legat ad edificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam.* Vide, de Canone agit Ecclesiæ non Judæorum, ut quidam è vestris somniant. *Ecclesia, inquit, legit: Ecclesia non recipit inter Canonicos: non inter Canonicos qui ad fidem confirmandam Canonici.* Itidem in Prologo Galeato, enumeratis illis ipsis viginti duobus libris, quos nos pro *Canonicis*

^c Hier. Præf.
in Proverb.

amplectimur, hæc addit : *Quicquid extra hos est, inter Apocrypha est ponendum : Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inscribitur, et liber Jesu Filii Sirach, et Judith, et Tobias, et Pastor, non sunt in Canone.* Non in Canone *Ecclesiæ*, quod rectè vidit tuus Cardinalis :^d nam extra Canonem Judæorum Pastorem posuisse, perridiculum fuisset. Reliqui igitur *extra eundem Canonem Ecclesiæ*, extra quem et Pastor. Quare et hîc quoque aut sit Hieronymus cum glossa hæreticus, aut cum Hieronymo sit et glossa, quam damnatis, orthodoxa.

^d Bell. lib. 1, de Verb. Dei, c. 10.

20. Mitto innumera his similia. Roberti Stephani Biblia ægrè admodum omittam. E marginalibus ibi notis et Indicibus ista deletis^e et damnatis, quæ nisi me mens fallit, textus ipse Bibliorum clarè exprimit. *Abraham fide justus : Christus justitia nostra. Omnes homines peccatores. Deus non habitat in Templis manu factis. Fide purificantur corda. Nemo coram Deo justus. Justificamur fide in Christum.* Deleantur, deleantur hæc omnia. Quæ tamen qui in sacro textu haberi nescit, aut negat, impudens sit oportet, aut imperitissimus. Si hæc, certè cum his, ipse textus Bibliorum damnandus, et delendus. Et quis novit, quo hoc Expurgandi malum evadat? Quis scit, annon olim in ipsum sacrum Bibliorum textum irruant, involent et unguis violentos injiciant isti Harpyiæ, qui contactu omnia fœdant immundo? Pessimum certè omen, quod non nemo è vestris ausus dicere, et auditus* dicere, *Sanctum quidem Petrum Catholicum fuisse. Paulum verò nisi cautè exponatur, hæresin olere : cerebrosum^f hominem fuisse, qui in suis scriptis zeli et fervoris vehementiâ supra modum abripi sit solitus : illius assertiones non magni æstimandas : periculosum esse eum legere, ut qui hæresin alicubi sapiat : fortè etiam præstitisset nihil unquam ab eo scriptum fuisse.* Inaudivit etiam testis fide dignissimus,^g *Quosdam è vestris qui dicerent, seriò apud vos deli-*
beratum, quo pacto censuris vestris castigari possent sancti Pauli Epistolæ.

^e In Ind. Expurg. Hisp. et Roman.

* Audi, inquit, Leon. Sharp, Epist. præfix. Speculo Papali.
^f D. Edw. Sand. in Relat. de Relig. num. 34.

^g Ib.

21. O nos beatos, qui tecum, beatissime Paule, hæretici [68] censemur, qui cum Apostolis et Prophetis hæreseos damnatur, et comburimur! Sævite interim vos: Prohibete, non *nostra* solùm, sed Prophetarum et Apostolorum scripta. Pugnate non *Indicibus* solùm vestris, sed quod facere soletis, facibus, ferro, furialibus flammis, et tartareâ omni vi ac fraude. Factitârunt hoc majores vestri, Antiochus,^h Herodes,ⁱ Diocletianus.^k Nec

^h 1 Maccab. 1. 59.

ⁱ Euseb. lib.

1. c. 8.

^k Ib. lib. 8, c. 3.

nobis rubori est, pati quod patiuntur Apostoli, nec vobis honori est facere, quod fecerunt tyranni. Veritatem Dei et veros illius cultores premere potestis, non opprimere. Quo magis hæc extinguere pedibus, manibusque laboratis, et veritas ipsa eò clariùs vestris flammis purgata elucescet, et Israelitæ, quò magis premuntur, magis erumpent in multitudinem. *Auge-*

¹ Lact. lib. 5, c. 20.
^m Tert. Apol. c. 50.
ⁿ Lib. 22, de Civit. Dei, c. 6.
*tur*¹ religio Dei quò magis premitur: Plures^m efficitur quoties metimur à vobis: semen est sanguis Christianorum: Ex eorum nos stirpe, de quibus Augustinus,ⁿ *Ligabantur, includebantur, cedebantur, torquebantur, urebantur, laniabantur, trucidabantur, et multiplicabantur.*

^o Cons. Red. p. 10.
22. At, inquis,^o ad Pastores spectat de rebus fidei iudicium, non ad privatos, non ad oves. Illorum est, et de pascuis, quæ salubria sunt judicare, et à venenatis oves arcere. Audi; Pastorum sanè iudicium est: sed Pastorum, non Luporum: Qui vobis pastores vocantur, Lupi rapaces sunt, et immites tigrides: nec pascunt oves Christi, sed vorant: et pabuli loco, cicutam ovibus et venena toxica propinant. Si pascere illis in animo sit, cum pastore^p optimo inclament, *Scrutamini Scripturas*: deducant oviculas ad has caulas herbidas, et fluenta aquarum salientium ad vitam æternam. Ab his pascuis, vos arte omni ac Marte longissimè gregem Domini abigitis, ad stagna verè Stygia, et de mari mortuo deductos canales, in quibus certa est et præsentanea animarum mors, adigitis, et cogitis. *Absurda* vobis^q et stolidi, imò stolidissima planè quæstio; *Ubi scriptum est?* At Pastori optimo, ipsi etiam Sapientiæ, non alia frequentior in ore vox, quàm *Quid^r scriptum est in lege? Quomodo legis? Non^s legistis in lege? Nunquam^t legistis in Scripturis?* stolidissima scilicet vobis, quæ pastori bono sapientissima sunt.

^r Joh. 5. 39.
^a Sciop. in Ecclesiast. c. 90.
^r Luc. 10. 26.
^s Matt. 12. 5.
^t Matt. 21. 42.
^u Matt. 22. 29.
[69] Pastoris^u optimi illa etiam vox. *Erratis, nescientes Scripturas.* Vobis nescire Scripturas, nescire cum Treichtono Vetus et Novum Testamentum, in lucro est, etiam et laudi ducitis, et quasi de singulari beneficio Deo gratias habetis: Canendum id vobis, docet magnus inter vos magister,^x *Ut jumentum factus sum: id est, gessi me humiliter, tanquam rerum divinarum non plus intelligerem, quàm asinus ille clitellas vehens.* Ad veros Pastores, ad illum in primis Pastorem optimum nos ultrò provocamus. Horum iudicio, ad oreum et inferos damnata jamdiu vestra dogmata. Episcopi verò vestri, non ovium Pastores, sed quod Scioppios tuus te docet, jumentorum sunt, et Asinorum Aga-

^x Sciop. lib. cit. c. 78.

sones. Quid Agasoni cum ovibus? frænum ille et flagellum tractet, non pedum. Frænet^y suos *Asinos, loro alliget, stimulet*, ^{y Scop. c. 147.} *jugum et onera imponat*, in Mandra sua se contineat, illic regnet, illâ se jactet in aulâ.

23. Nullumne dein privatis, nullum ovibus judicium? At et illis opinor dictum: *Estote^z boni Trapezitæ: Probate^a spiritus an ex Deo sint: Omnia^b probate, quod bonum est tenete*: ^{z Ap. Hier. suprâ.} *Oves^c meæ vocem meam audiunt, et sequuntur me*. Qui verè ^{a 1 Joh. 4. 1. b 1 Thess. 5. 21. c Joh. 10. 27.} *Oves*, sciunt illi vocem Christi, et quia sciunt, à stridore Antichristi eandem discernunt: ideòque sequuntur *Pastoris vocem*, non Lupi ululatum. *Spiritualis^d discernit omnia*. Qui nescit, ^{d 1 Cor. 2. 15.} qui non dijudicat quid distent æra lupinis, quid pabulo intersit et fimo, non ovis ille Christi censendus est, sed Asinus aliquis Clitellarius, aut dossuarius, cui palatum et labra sic occalluêrunt, ut carduis vesci malit, quàm lactucis: et aconito inebriari potiùs, quàm nectare satiari et ambrosiâ. Sic nimirum se res habet. Judicant oves, et privati omnes *judicio Discretivo*: Judicant Episcopi et pastores, *judicio Directivo*, et *Clavium potestate Coactivo*, sed judicant sæpè errante clave; quo casu videntur solùm ligare, non ligant: Judicat Christus solus *judicio Infalibili*, nec unquam errante clave. Non sic vel Pontifex vester è suo tripode, vel Concilium, vel Ecclesia tota judicat.

24. Ad extremum addis,^e *Nihil in scriptis nostris, quæ prohibetis, contineri, quo doctrina vestra convelli possit. Argumenta nostra fallacia sunt, sophistica, et facillimas habent solutiones*. ^{e Cons. Red. p. 10.} Satis sanus es? Nonne vides, te hîc, non nobiscum, sed tecum ipso pugnare? Si tam levia sint, et enervia, si nihil in eis periculi, si tam facilè ac nullo negotio solvi possint, quare vos timetis, ubi non est timor? Cur quasi vinci metuentes, vetatis? Sed profectò typhum hæc ingenii tui sapiunt, non nos quidquam pungunt. Experire vires tuas; tenta vel tu, vel quivis ex tuâ mandrâ illa solvere; erumpent in nervum conatus omnes vestri; verè Gordios ibi nodos reperietis. Dissecare fortassis, vi et gladio discindere, et nos poteritis, et illa: Dissuere verò, et quod Theologos decet dissolvere, aut enodare nunquam poteritis. Hydram ibi esse et Herculem sciunt, qui è vestris cordati. Ne verò pusillanimi suis videantur, ne quæstûs, quem ex magnæ Dianæ templo percipiunt eorum artifices, jactura fiat, ne alios si verum fateantur, planè exanimis reddant, pellem solùm in eis, aut inanimem clavum subesse fingunt. Solenne hoc vestris est;

[70]

ut viri videantur et plausum apud suos excipiant, deterere primùm atque elumbare argumenta nostra, nec eorum vim ac robur vel tenere vel exprimere: tum deinde cum figmentis suis inani sciomachiâ strenuè, velut ad palum pugnare. Et postquam, instar Ajacis mastigophori, in vervecem aliquandiu debacchati sint, victoriam statim et triumphum quasi prostrato hoste canere: cum nos intereâ, vulnere nullo sauciati, sed ne icti quidem, amentiam istam atque fatuitatem, instar invicti Ulyssis videmus securi, ac ridemus. At dum sic elati et jactabundi inceditis, meminisse vos oportuit* Hieronymianum^f illud, *Imperitia Confidentiam, Scientia timorem creat*. Te verò, qui sic scripta nostra et argumenta elevas, meminisse oportuit, quid tuo Suarezio à te ipso, et verissimè scriptum sit:† *Numero sapientum videtur Suarez gloriari*. At verò Reformati à suis *habent partibus totam patrum antiquorum cohortem; nullos verò Ecclesia Romana pro suis additamentis*. Et nostrâ ætate, *Protestantes (quid quod clarum est asserere dubitemus?) sapientia vera et Theologica, hoc est genuinâ sacrarum literarum cognitione, sanctorum Patrum, et Ecclesiasticæ antiquitatis dexterâ dijudicatione, necnon et reliquâ literaturâ longè superant Pontificios*. Quid enim hactenus majoris momenti scripserunt Pontificii in controversiis, quod non fuerit penitus à Protestantibus dilutum, ac diflatum? Multi autem et insignes libri scripti sunt à Protestantibus contra doctrinam Pontificiam, quâ Pontificia est, quibus nemo Pontificiorum (quantum hactenus vidi), aut scivit, aut potuit respondere. Jam enim contra eos duo duntaxat eximii Pontificis pugiles insurgunt; ignis et fulmen. In his solis ei tota spes victoriæ.

[71]

Claudam nunc locum istum de Prohibitione, osque tibi tuis^g ipsius verbis, verbis quæ virum et verè Theologum decent, occludam. Si Romanus pontifex impedierit scripta nostra, si de more igni addixerit, aut Ecclesiis sibi subjectis exterminari curaverit; non potest orbis universus Christianus non advertere et agnoscere, ipsum non ratione, sed vi suas tueri velle usurpationes, ecclesiamque oppressam falsitatibus detinere: adeòque causæ suæ diffisum, cum clypeum nullum habeat, loricam nullam, nullum adversus tela intorta honestum munimentum, ignavâ declinatione, imò fugâ uti turpissimâ: ac sedulò cavere, non quidem ne vincatur, sed ne victus suis appareat asseclis: à quorum conspectu, propterea et tela nostra, et vulnere sua abscondit. Si debilis, si inanis

* Respexisse videtur ad Thucydidis illud, Ἀμαθία μὲν Σεάσος, λογισμὸς δ' ὀκνον φέρει, lib. 2.
^f Epist. ad Evagr. t. 3.
[†] Spalat Resp. ad Suar. c. 1, n. 30.

^g Spal. in præfat. lib. 1, de Repub. Eccl. n. 11.

impetus noster sit, si ipse fidei Clypeum gestet, quid timeat? Cur refugiat? Cur quibus impetitur, tela abscondat? Verte te, et vade quo vis; at hærebit in æternum hæc tui pontificis lateri letalis arundo.

CAP. XIV.

FIDES PROTESTANTIUM, FIDEI PRISCÆ ECCLESIAE CONSONA EST.
DE LIBRIS APOCRYPHIS: ET TRADITIONIBUS NON SCRIPTIS.

DIXERAS, et verè dixeras, *fidem nostram esse puræ ac priscæ Ecclesiæ consonam*. Hoc te dixisse nunc malè habet. *Dogmata*, inquis,^h *omnia in quibus à vobis discrepamus, priscæ Ecclesiæ dogmatibus sunt prorsus contraria*. Non omnia, mi Domine, sine dubio, non dogma illud, quòd *libri vestri Apocryphi* è numero Canonicorum rejiciuntur. Docet te hoc clarissimè et certissimè Hieronymus nuper citatus. Docet antiquissimus omnium qui Canonem recenset, Melito:ⁱ apud quem ne unus quidem ex vestris Apocryphis in Canone habetur. Nam quod Cardinali^k tuo scrupulum movit, *Sapientiæ liber* apud Melitonem, idem planè est qui Proverbiorum. Titulus apud eum libri, *παροιμία ἡ σοφία*, vel ut nonnulli^l legunt, et multò significantiùs *ἡ καὶ σοφία*, *Parabolæ, quæ etiam Sapientia vocatur*. Docet idem Athanasius,^m qui recensitis Canonicis addit, *Præter istos sunt adhuc alii libri non Canonici, qui Catechumenis tantum leguntur*. *Illi sunt Sapientia Salomonis, Sapientia Jesu Filii Syrach* (qui est Ecclesiasticus). *Ester* (intelligit ut ipse explicat, adjectiones illas post caput nonum), *Judith et Tobias*: *Isti*, inquit, *sunt libri veteris instrumenti non Canonici*. Maccabeorum libros in nullo numero habet, ne vel inter Apocryphos quidem Veteris Testamenti libros enumerandos censet, nedum inter Canonicos. Docet idem Hilarius,ⁿ qui duos solùm et viginti pro Canonicis numerat: quo in numero nulli ex vestris Apocryphis. Docet idem Epiphanius,^o qui ne unum quidem ex vestris illis in Canonem recipit, sed eos *dubiæ fidei, Apocryphos, et non^p Canonicos* vocat. Docet idem Ruffinus,^q qui *patrum monumenta, et majorum traditionem* se in suo Catalogo sequi profitetur, ut in ejus testimonio *judicium Patrum et priscæ Ecclesiæ consensum* clarissimè conspicias. In Canone Bibliorum utriusque Testamenti, eosdem omninò nobis-

^h Cons. Red. p. 10.

ⁱ Melito ap. Euseb. l. 4, c. 25.
^k Bel. lib. 1. de Verb. Dei, c. 13.
^l Denique.

[72]
^l Ut notatur in margine ad Euseb. in edit. Græcolat. Christ.
^m In Synops.

ⁿ Præf. in Ps.
^o Hæres. 8.

^p Lib. de Mens. et Ponder.
^q Expos. in Symbolum.

cum enumerat, non plures, non pauciores: additque, *Hæc sunt quæ Patres intra Canonem concluderunt, ex quibus fidei nostræ assertiones constare voluerunt. Sciendum tamen est, quòd et alii libri sunt, qui non Canonici, sed Ecclesiastici à majoribus appellati sunt; ut sunt Sapientia Salomonis, et alia Sapientia quæ dicitur Filii Sirach, qui Ecclesiasticus appellatur, libellus Tobiae et Judith, et Maccabeorum libri. In Novo Testamento liber Pastoris. Quæ omnia legi quidem in Ecclesiis voluerunt, non tamen proferri ad auctoritatem fidei ex his confirmandam. Hæc nobis à patribus tradita sunt.*

2. Possem idem ex Origene,^r ex Cyrillo^s Hierosolymitano, ex Eusebio,^t ex Amphilochio,^u ex Gregorio^x Nazianzeno, ex Gregorio^y Magno, ex Damasceno,^z ex Isidoro,^a ex Leontio,^b ex Rabano,^c ex Nich. Lyrano,^d Johanne Driedone,^e Abulensi,^f Antonino,^g aliisque quamplurimis demonstrare. Sed quid opus? Tam perspicuum est, libros istos, quos si ad Canonicos conferantur, *Lutum* vocat Hieronymus, extra canonem ab Ecclesiâ priscâ positos, ut Cardinalis vester Cajetanus^h pedibus in nostram eat sententiam. *Reliqui, inquit, videlicet, Judith, Tobiae, Maccabeorum libri, cum Sapientiâ et Ecclesiastico, à divo Hieronymo inter Apocrypha locantur. Nec turberis novitie, si alicubi reperias libros istos inter Canonicos supputari, vel in sacris conciliis, vel in sacris doctoribus. Nam ad Hieronymi limam reducenda sunt tam verba Conciliorum, quàm Doctorum, sic ut libri isti non sint Canonici, id est, regulares ad firmandum ea quæ sunt fidei, possunt tamen dici Canonici, id est, regulares ad ædificationem fidelium.* Vecordiam nunc tuam agnosce, qui dogmata nostra omnia, in quibus à Tridentinis dissidemus, *Contraria prorsus priscæ Ecclesiæ dogmatibus, tam futiliter pronuncias. Doce tu si potes, vel quivis ex vestris, ante annum à Christo sexcentessimum, libros istos omnes, quos nos consensu priscæ Ecclesiæ Apocryphos vocamus, sic in Canonem receptos, ut essent ad firmandam fidem, ad fidei dogmata infallibiliter inde stabilienda Canonici. Laterem laves.*

3. Visne aliud exemplum? Dogma nostrum est *Contrarium Tridentino decreto, Sacram Scripturam esse integram et absolutam credendorum Regulam, ideòque Traditiones vestras non scriptas, quas sacrilego Decretoⁱ Scripturis æquârunt Tridentini, inutiles esse, atque in fidei causis rejiciendas. Conspirat hîc mirificè nobiscum prisca Ecclesia. Quàm illustria illa Augus-*

^r Ap. Euseb. lib. 4, c. 24.

^s Cat. 4.

^t Ap. Turrian. lib. 6, Defens. Decret. Epis. c. 11.

^u Ib.

^x In Carmin. y Lib. 19, in Tob. c. 5, 6.

^z Lib. 4, c. 18. [73]

^a Lib. 1, de Offic. Eccl. c. 11, 12.

^b Lib. de Sec. Act. 2.

^c De Justic. Cler. lib. 3, c. 7.

^d Sup. Esdra. c. 1, et sup. Tob.

^e Lib. 1, de Eccl. dogm.

^f In Matt. c. 1. § P. 3, tit. 18.

^g In fine com. in Hist. Vet. Test.

^h Conc. Trid. sess. 4.

ⁱ Conc. Trid. sess. 4.

tini^k verba, *In iis quæ apertè in Scripturis posita sunt, inven-*<sup>k Lib. 2, de
Doct. Chr. c.
9.</sup>
iuntur illa omnia, quæ continent fidem moresque vivendi. Viden'
omnia? viden' apertè omnia? Quàm clara illa Chrysostomi,<sup>l Hom. 3, in
2 ad Thess.</sup>
In Scripturis divinis quæcunque necessaria sunt, manifesta sunt.
Habemus^m omnium exactissimam trutinam, gnomonem ac regulam,<sup>m Chr. Hom.
13, in 2 ad Cor.
n Chr. in Ps. 95</sup>
divinarum legum assertionem. Siⁿ quid dicitur absque Scripturâ,
auditorum cogitatio claudicat, nunc annuens, nunc hæsitans: verùm
ubi è Scripturâ divinæ vocis prodiit testimonium, et loquentis Ser-
monem, et audientis animum confirmat. Quàm et illa Hierony-
mi,^o Ut hæc quæ scripta sunt non negamus, ita ea quæ non sunt<sup>o Cont.
Helvid.</sup>
scripta, renuimus. Christum natum de Virgine credimus, quia
legimus, Mariam nupsisse post partum non credimus, quia non
legimus. Hoc^p quia de Scripturis non habet authoritatem, eâdem<sup>p In Matt. c.
23.</sup>
facilitate contemnitur, quâ probatur. Quàm illud Tertulliani,^a Adoro
Scripturæ plenitudinem: Doceat Hermogenis officina, scriptum esse:
Si non est scriptum, timeat væ illud adjicientibus aut detrahenti-
bus destinatum. Et illud Origenis,^r Necesse est nobis Scrip-
turas sanctas in testimonium vocare: Sensus quippe nostri et enar-
rationes, sine iis testibus non habeant fidem. Et illud Hilarii,^s Quæ<sup>r Hom. 1, in
Jerem.</sup>
in libro legis non continentur, ea nec nôsse debemus, non ut fidei^{s In Ps. 132.}
dogmata nôsse. Et illud Basili,^t Manifesta est elapsio à fide et
superbiæ crimen, aut reprobare quid ex his quæ scripta sunt, aut<sup>t Ser. de Fidei
Confess.</sup>
superinducere quid ex non scriptis. Et illud Cyrilli,^u Non omnia
quæ Dominus fecit conscripta sunt, sed ea quæ scribes tam ad<sup>u Cyril. Alex.
in Johan. lib.
12, c. 68.</sup>
mores quàm ad dogmata putabant sufficere: (audi sufficere) ut
rectâ fide ac operibus rutilantes, ad Regnum cælorum perveniamus.
Et ut alios omittam, illud Bedæ,^x Nobis in sacris literis unica est
credendi simul, ac vivendi regula præscripta. Vides Scripturam
unicam ideòque totalem esse fidei Regulam, non ut tui sentiunt
mutilam, mancam, aut partialem. Vides in honoris hujus so-
cietatem non admitti Traditiones non scriptas, nedum delira-
menta vestra. Annon hic tantus in hoc dogmate Antiquorum
consensus te in stuporem vertit? Non vos pudet tam densâ
testium antiquorum nube circumfusus, et planè victos de Tradi-
tionibus vestris, de Patribus, de Antiquitate adhuc garrire?

4. Percommode verò hîc accidit, quòd Coryphæus^y vester,
 veritatis vi coactus, *omnia quæ populo Dei necessariò vel credenda*
sunt vel facienda, omnia quæ Apostoli palàm omnibus prædicabant
scripta esse agnoscit. Certè enim Apostoli omne^z Consilium Dei
palàm annunciabant, ideòque mundi à sanguine omnium. Fide-
<sup>y Bell. lib. 4,
de Verb. Dei,
c. 11, § Nota
secunda.</sup>
<sup>z Act. 20. 26,
27, 31.</sup>

^a Matt. 28. 19. liter illi præstiterunt, quod mandârat Christus,^a *Prædicate Evangelium omnibus gentibus, omni creaturæ, docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis.* Quod^b dico vobis in tenebris, dicite in luce, quod in aurem auditis, prædicate in solaris. Non ex hoc opinor genere Traditiones vestræ: Non ex eis quæ vel Christus mandavit, vel Apostoli populo Dei annuntiabant. Sicut *Judæi^c Cabalam se habere gloriabantur, inque eâ doctrinam quandam occultiore ac mysticam, non omnibus evulgandam, sed quibusdam ex senioribus et perfectioribus per manus sibi à Mose sine Scripturâ traditam: Itidem planè et vos Cabalam habetis Traditionum vestrarum, occultior^d vobis in eâ mysticâ et verè Cabalisticâ Theologia, non omnibus, non populo Dei vel necessaria, vel evulganda, sed senioribus et Electis solùm vestris per manus sine scripturâ tradita.* Cur igitur Traditionibus vestris, quæ minimè populo Dei necessariæ, molesti sitis? Cur Cabalisticam vestram doctrinam velut Cereris sacra evulgatis? Cur populo obtruditis, et aures omnium, imò orbem ferè omnem Traditionum vestrarum strepitu obtunditis? cùm neque populo eas annunciare vobis fas sit, neque populo Dei easdem scire necesse sit. Sic nimirum se res habet, ut olim hæretici, sic ad istam Cabalam, velut ad sacram anchoram vos hodie confugitis. Hæretici, ut ait Irenæus,* cùm ex Scripturis arguuntur, accusant Scripturas, quasi variè aut ambigüè sint dictæ: quasi ex his sine Traditionibus veritas inveniri non possit, quasi veritas per literam tradita non sit, sed per vivam vocem, unde et Paulus dixit, Sapientiam loquimur inter perfectos. Hæc inter alia illorum subterfugia. Annon vides in his tuorum hominum effigiem, et vivum doctrinæ vestræ Cabalisticæ specimen? Scripturæ vobis ambigüæ† sunt, horsum,^e illorsum in quam volueris partem trahi, retrahi, fingique possunt. Scripturæ^f sine traditione non sunt sufficientes: earum^g sensus plurimis in locis, nisi accedat Traditio, certò haberi non potest: non^h è Scripturâ, sed ex Traditione habetur: veritatesⁱ quàm multæ seorsim fidelibus ac perfectis commendatæ sunt, quomodo et Paulus dixit, Sapientiam loquimur inter perfectos. Pari hîc ut vides passu cum hæreticis inceditis: sic eorum premitis vestigia, ut ne textum quidem illum, Sapientiam loquimur, ab illis usurpatum, omittere velitis. Sed neque locum illum alium^k præteritis, qui verè latebra hæreticorum omnium, Multa^l habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò: de quo sic Augustinus,^m Omnes vel insipientissimi hæretici, audacias figmentorum

^a Matt. 28. 19.
Mar. 16. 15.

^b Matt. 10. 27.

^c Pet. Galat.
Cathol. Ver.
lib. 1. c. 6.

[75]

^d Bell. lib. 4.
de Verb. Dei,
c. 11, § Nota
secunda, et
§ His notatis.

* Lib. 3. c. 2.

† Bell. lib. 3.
de Verb. Dei,
c. 1, § Si verò,
et lib. 4. c. 4,
§ sept.

^e Pigh. lib. 3.
c. 3.

^f Bell. lib. 4.
de Verb. Dei,
c. 5, § Demon-
stravimus.

^g Bell. lib. eod.
c. 4. § Sept.

^h Lib. eod. c.
7, § Kem-
nisius.

ⁱ Lib. eod. c.
11, § Nota se-
cunda.

^k Joh. 16. 12.

^l Ex his verbis
probare vult
Traditiones
non Scriptas,
Bell. lib. 4.

^m de Verb. Dei,
c. 5, § Ac pri-
mum.

ⁿ Tract. 97,
in Joh.

suorum hâc occasione Evangelicæ sententiæ colorare conantur : quasi hâc ipsa (quæ illi docent) ea sint, quæ tunc Discipuli portare non poterant.

5. Sed advertite Irenæum hâc in antiquis illis, hâc eadem in vobis subterfugia gravissimè reprehendentem. Audite etiam Augustinum,ⁿ cujus verba non vos minùs arguunt, quàm Manicheos, aliosque hæreticos, qui *secretam*, nec *scriptam*, sed fidelibus, et sapientioribus vivâ solùm voce traditam doctrinam præ se ferebant. *Nulla videtur esse necessitas, ut aliquæ secretæ doctrinæ taceantur, et abscondantur fidelibus parvulis, seorsim dicendæ majoribus, hoc est sapientioribus.* Quæ una Augustini sententia Cabalam vestram, et Traditiones omnes non scriptas jugulat. Denique Hieronymi illud de Jejuniis, humi dormitionibus, et aliis non scriptis traditionibus, in vestras omnes verissimè apertissimèque quadrat. *Quæ° absque autoritate et testimoniis Scripturarum, quasi traditione Apostolicâ, sponte reperiunt atque confingunt, percutit gladius Dei.*

ⁿ Tract. 98, in Joh. [76]

^o Hier. Com. in c. 1, Agg.

6. Possem idem in reliquis fidei nostræ Capitibus facilè demonstrare : Sed specimen solùm in his dare volui. Quæcunque antiqua sunt in fide, omnia nostra sunt : nec nostrum quidquam, nisi sit et antiquum.

CAP. XV.

DOGMATA ECCLESIAE ROMANÆ, SUNT NOVI ARTICULI FIDEI. DE FORMULÂ FIDEI À PIO IV., PROMULGATA ; PROVOCATIO AD PRIMOS SEXCENTOS ANNOS : EXPLICANDO FIDEM, NOVAM FIDEM CUDUNT ROMANENSES.

DISPLICET quarto loco, quòd *Novos fidei articulos Romæ cudi et promulgari dixeras.*^p Dogmata fidei Romanæ nova nulla sunt : Antiqua omnia, et antiquis consona. Quid igitur ? An tibi antiquum videtur, quòd *Reges omnes ac Imperatores Papæ subiecti sint ?* At certè ignotum hoc dogma, Tertulliani ævo. Fuit hâc tunc Christianorum omnium professio. *Colimus^q Imperatorem ut hominem à Deo secundum, et solo Deo minorem. Ipse omnibus major est, dum solo Deo minor est.* Ignotum S. Optati ævo, cujus illa vox,^r *Super Imperatorem non est nisi solus Deus, qui fecit Imperatorem.* Ignotum Cyrilli ævo, cujus^s

^p Cons. Red. p. 11.

^q Tert. ad Scap. c. 2.

^r Opt. lib. 3.

^s Cyr. de rect. fide in Princip.

illa ad Imperatorem oratio, *vos omni terreno fastigio superiores estis: dignitatum fontes, humanæ felicitatis origines. Quicquid usquam est gentium hoc totum Regni vestri soliis subjectum est.*

^t Chrys. hom. 2, ad Pop. Antioch.

[77]

^u Greg. lib. 2, epis. 62.
^x Id. lib. 4, epis. 34.

^y Agath. epis. in Conc. Gen. 6, Act. 4.

^z Epag Basilii in Conc. quod vocatur 8. Act. 1.

Ignotum Chrysostomi ævo, qui Imperatorem vocat,^t *Summitatem et Caput omnium super terram hominum: qui non habet parem ullum super terram.* Ignotum Gregorii Magni ævo, qui sic Imperatorem alloquitur,^u *Potestas Dominorum meorum pietati cælitus data est super omnes homines. Deus^x pietatem vestram universo mundo præesse constituit.* Ignotum Agathonis Papæ ævo, qui^y *Imperatoris se famulum, eique studiosam obedientiam ac promptam obsequentiam debere profitetur.* Ignotum Basilii Imperatoris ævo, qui^z *gubernacula Ecclesiasticæ navis* (id est, summum Ecclesiæ regimen) *sibi à Deo commissa*, in Concilio, quod vobis est generale octavum, assentientibus omnibus illius Concilii Episcopis, professus est. An tu hoc dogma vestrum, quod octingentis et plus eo annis in Ecclesiâ ignotum, imò ab Ecclesiâ damnatum vides, an tu hoc antiquum dices?

2. An et illud quoque antiquum dogma, quòd *sacra publica, linguâ vulgò incognitâ celebrentur*? Totius certè antiquæ Ecclesiæ praxi contrarium testantur Justinus,^a Ambrosius,^b Hieronymus,^c Chrysostomus,^d Augustinus,^e et ut alios omittam, Basilius,^f apud quem clarissimè videas *in publicis sacris, alternâ vicissitudine Psalmos à populo cantari, omnesque in commune velut ex uno ore, et uno corde confessionis Psalmum proferre Domino.* Hanc etiam consuetudinem non apud Græcos solùm, sed apud *Ægyptios, Libyas, Thebanos, Palestinos, Arabas, Phœnicas, Syros*, et in summâ, *Ecclesias omnes, apud quas preces, et communes Psalmodiæ in honore sunt*: Audias insuper in priscæ Ecclesiæ sacris *Promiscuum^g sonum virorum, mulierum, et puerorum, velut undarum fremitum, per preces eorum ad Deum emitti solitum.* Tam perspicuum sanè hoc de priscâ Ecclesiâ, ut athleta vester fateatur: *Hinc, inquit,^h illæ Patrum cohortationes, ut omnes simul psallant, idque faciant attentè et intelligenter, vocemque suam cum Sacerdotum vocibus conjungant; quandoquidem linguâ auditoribus non ignotâ omnia peragebantur: et consuetudo ita ferebat, ut tota Ecclesia simul psalleret.* Etiam et Cardinalisⁱ vester, non solùm hoc in priscâ Ecclesiâ observatum agnoscit, sed et perpetuò in Ecclesiis omnibus observandum docet: *Ex hâc, inquit, Pauli doctrinâ habetur, quòd melius est ad Ecclesiæ ædificationem, orationes publicas, quæ audiente*

^a Just. orat. ad Anton. Imp.

^b Hexam. lib. 3, c. 5.

^c Præf. in lib. 2, ad Galat.

^d Hom. 18, in 2 ad Cor. et hom. 35 in 1 ad Corinth.

^e Lib. 2, cont. epist. Farm. c. 7.

^f Epis. 63.

^g Basil. Hexam. hom. 4.

^h Grets. Def. c. 16, lib. 2, de Verb. Dei, p. 927.

ⁱ Cajet. Com. in c. 14, ad 1 Cor.

populo dicuntur, dici linguâ communi clericis et populo, quàm dici Latinè.

3. An etiam antiquam dices vestram *Eucharistiæ sub unâ specie communionem*? Novum omninò est, et illius novitatem luce clariùs demonstrant tibi verba Cassandri vestri, qui Lutheranos^k omnes et Calvinianos pro Anticatholicis habet. *Com-* [78]
pertum est, inquit,^l universalem Christi Ecclesiam in hunc usque diem, occidentalem verò, seu Romanam mille amplius à Christo annis, in solenni et ordinariâ hujus sacramenti dispensatione, utramque panis et vini speciem omnibus Christi membris exhibuisse: id quod ex innumeris veterum Scriptorum, tam Græcorum quàm Latinorum testimoniis manifestum est.

^k Cass. de
 Offic. Viri Pii.
^l Extat.
ⁱ Cass. Con-
 sult. art. 22.

4. Non est mihi in animo alia fidei vestræ dogmata hîc persequi. Perlege et perpende sedulò Bullam Pii IV. super formam juramenti. Habes in eâ solennem fidei professionem, cui omnes apud vos, qui Ecclesiis ullis præficiuntur, sive Cathedralibus et superioribus, sive parochianis aut inferioribus, non consentiunt modò, sed *eandem se integram et inviolatam constantissimè ad extremum spiritum retenturos et docturos jurant*; Istam, inquam, illâ Formulâ præscriptam fidem, esse *veram et Catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, juramento interposito profitentur*. In illâ fidei formulâ, quam *Symbolum hodiernæ Romanæ fidei* verissimè dicas, habes post Symbolum Constantinopolitanum ibi recitatum alios fidei articulos (vestri illi articuli) qui neque in Symbolo Apostolorum, neque in Niceno, neque in Constantinopolitano, nec ullo omninò Symbolo, quod Ecclesia, aut orbis vidit ante sexcentos post Christum annos, reperiuntur. Audi enim quid hîc constanter dicam. Demonstra vel tu, vel quivis ex vestris, non dico Ecclesiam Catholicam, sed vel particularem ullam Ecclesiam, etiam ex tot mille millibus myriadum, qui fidem Christi professi sunt, vel unum aliquem ante sexcentiesimum à Christo annum, qui fidem istam Tridentinam, (quam vos *Catholicam, extra quam nemo salvari potest dicitis*) docuit, tenuit, ac professus sit, et herbam dabo: Viceris; Ego me statim antiquitatis fidei vestræ præconem libentissimè profitebor. Nunquamne de Juello nostro audisti? Verè gemma Juellus erat, cui non Amiantus, aut inextinguibilis Asbestus, non Jaspides aut Topazii, non Chalcedonii, et Chrysolithi omnes conferendi. Fuit hæc illius^m ad primævam Eccle-

^m Conc. Juel.
 habita 1560.

[79]

S. Pauli *justissima provocatio*. Et quidem Juellus ille immortalitate dignus Juellus, obiit: Abiit ad sanctos omnes patres sanctus hic Pater, currus Israëlitis et auriga ejus. Sed Elishas complures post se reliquit, nec deerunt unquam in castris Domini exercituum multi fortissimis Davidis persimiles, qui ad hoc certamen Philistæos omnes et Goliathos vestros, sint quantumvis gloriabundi, intrepidè provocent. At enim nemo unquam ex vestris, licèt sæculis omnibus illustrem ac conspicuam fuisse vestram Ecclesiam gloriari soletis, nemo, inquam, vel unum per tot annorum centenarios proferre poterit, qui in fide istâ Tridentinâ, quam solùm *antiquam vos et Catholicam* dicitis, vobiscum conspiret. Nec verò audax valdè sit aut temerarius, qui numerum istum plusquam duplicet. Nam ut in aliis fortè dogmatibus, phaleratis verbis et distortis antiquorum sententiis fucum (et verè fucus tantùm est) vestris faciatis; certè in *suprematu Papæ*, quod caput vobis est et Fundamentum fidei, nihil unquam efficietis. Tam novum hoc est et nuperum fidei dogma, ut Papam non *fallibilem* solùm esse, sed *generali Concilio ita subesse*, ut ab eo tanquam à superiori Judice coërceri possit, corrigi, ac, si opus sit, deponi; hoc, inquam, à Catholicis omnibus, et ab ipsâ Catholicâ Ecclesiâ tam constanter, tamque unanimi consensu creditum semper est et defensitatum, post etiam annum quadringentesimum supra millesimum, ut à Generali vestro Basiliensi Concilio dictum sit, *nullum unquam peritorum de eo dubitasse*.

5. Fave hîc paulisper tuâ linguâ, et paucis quod res est dicam. Sparsa quidem erant et pullulârant in Ecclesiâ priscâ errorum et hæresum quædam semina. Sed pastorum vigiliâ et Imperatorum pietate simul ac autoritate factum est, ut vel radicîtus extirparentur, vel fluctuarent solùm in paucorum mentibus, radices altas sæculis illis nunquam egerunt; nunquam ut Ecclesiæ dogmata ante annum sexcentesium recepta sunt. Post annum sexcentesium, natus mox est Romanus vester, quem Scioppius depingit, vitulus: et cum nato vitulo, fides quoque vituli, et aliquot illius dogmata unâ nata sunt. Defectio omnium prima, quæ in Romanâ Ecclesiâ prævaluit, et per quam Ecclesia illa in Mandram, et Pontifices ejus in vitulos versi sunt, accidit sub Bonifacio III., anno à nato Christo sexcentesimo sexto (natalem hunc vituli annum dixeris) quum titulum illum *universalis Episcopi*, Titulum, teste Gre-

gorio, *superbum, vanum, profanum, diabolicum, et Antichristianum* multis precibus ille à Phoca obtinuit. Prout viribus et cornuum robore crevit vitulus, accrevit unà nova vestra et Romana fides. Quamprimùm enim adolevisset vitulus, cæpit supra modum picturis, pupis, et imagunculis oblectari. Diù igitur cum Episcopis lucta fuit pro earum cultu ac veneratione. Vicit tandem, sed non sine multo sudore ac sanguine in Concilio vestro Niceno: Excudunt mox ubique spirantia simulachra, et vivos ducunt de marmore vultus, vix angulus in Mandrà ullus, qui non dives pictai vestis et auri. Elatus hâc victoriâ vitulus, cæpit non diu post in Hildebrando Regibus bellum indicere, et quia jam in taurum robustum excreverat, Reges ille quosvis pro libito prosternit, proculcat, calcibus ferit atque ungulis, sic rempublicam cædibus, perjuriis, seditionibus, prodicionibus, Ecclesiam hæresibus implet. Subjugatis in hunc modum singulis, *Episcopis* primò, tum *Imperatoribus*, restabat solùm *universalis Ecclesia*, quæ cum bestiâ certamen jam iniret. Et hæc strenuè quidem ac viriliter ferocienti bestiæ se diù opposuit, nuper in Conciliis Constantiensi ac Basiliensi rationis septo eam coërcuit, et in ordinem coëgit. Bestia, omnis tum jugi ac fræni impatiens, furit, frendit, tumultuatur, nec placidam membris dat cura quietem, donec tandem in Lateranensi conventu *universalis id Ecclesiæ* jugum excuteret, seque *Judicem supra omnia Concilia*, supra universam ipsam Ecclesiam, *Judicem in terris supremum, Judicem infallibilem* esse decerneret. Nulla deinceps Bestiæ lex alia, quàm illa Donatistarum,ⁿ *Quod volumus sanctum est*: Non alius tum fidei Canon, quàm ille Tyranni,^o *Quod ego volo pro Canone sit*: Nemo qui ei vel obstrepere tum auderet, non Episcopi, non Imperatores, non ipsa universalis Ecclesia ei dicat,^p *Domine, cur ita facis?* Didicerat ille è Tragœdiâ,^q *Quodcunque libuit facere, victori licet*. Sic sensim, ut vides, ac paulatim, accrevit vitulus, et sensim cum eo accrevit nova vestra et vitulina fides. Accrevit ille in tam immensam molem, ut tandem evaderet in Romanum hoc monstrum, horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum; lumen illud dico cœleste, quo gregem suum omnem illuminat Deus. Accrevit illa in Tridentinos illos tam numerosos fidei articulos, ut jam arthritide laboret, sicque intumuit vitulina ista et Tridentina fides, ut nescias utrum magis horrendum et informe monstrum sit, vitulus

ⁿ Aug. lib. 2, cont. Epis.
^o Parm. c. 13.
^o Constantii
 Vox apud
 Atha. epist.
 ad Solit.
 vitam agent.
^p Espenc. in
 c. 1, ad Tit.
^q Sen. in
 Troade, act. 2.

ipse, an fides vituli. Tantæ molis erat Paparum hoc condere regnum, Romanamque fidem.

6. At novi, inquis,^r *non cuduntur à vobis Articuli, sed declarationes et explicationes articulorum apponuntur.* Imo et novum posse articulum Papam inducere discas è glossâ,^s etiam et *Declarando potest multa Papa*: ut eadem ait glossa. Et quidem declarando novum sæpè cuditis fidei articulum. Explicationes vestræ tam Scripturæ, quàm patrum, quales sint et quàm bellæ, probè scimus. Non aliæ quàm illa Glossæ,^t *Statuimus, id est, abrogamus. Bibite ex hoc omnes*; Explicate nunc hoc, et fiet statim, non omnes ex hoc bibere necesse est. Ecclesia enim *declarat^u nullo divino præcepto Laicos, aut Clericos non confidentes ad bibendum obligari.* Explicatione vestrâ fecistis ex Mandato non mandatum. Deo soli *λατρεύσεις*, illi soli Latriam exhibebis. Explicate hoc, et sensus erit ex diametro planè contrarius. Deo soli non exhibebis Latriam, sed et *Cruci^x et Imagini Crucifixi Latriam exhibebis. Non facies tibi sculptile,* non quidem Dei, *Cui^y enim similem facietis Deum, aut quam imaginem ponetis ei,* et *Nefas est,* ut ait Augustinus,^z *Deo simulachra in Templis collocare.* Explicate vos hæc, et nefas non erit, sed licebit^a Deo simulachra collocare, quia *Ecclesia^b non toleraret si esset illicitum.* *Fides sola justificat,* ait Hilarius:^c *Declarate hoc, et fiet statim, Fides sola non justificat: fiet ille qui id dicit hæreticus et anathema, quia si^d quis dixerit solâ fide impium justificari, anathema sit.* *Omnis^e anima subdita sit potestatibus superioribus,* id est, sæcularibus: *Regibus^f ac Imperatoribus, ut Augustinus, Chrysostomus, et omnes ferè veteres intellexerunt, utque ipse contextus per se indicat.* Explicate vos ista, et fiet novus, imò contrarius fidei articulus, quòd omnis anima istis potestatibus non est, ne *de jure* quidem, subdita; *non^g anima Pontificis vestri, non anima ullius Episcopi, Presbyteri, aut Clerici.* Explicate hoc paulò adhuc clariùs, et tum propter hoc ipsum Apostoli mandatum, et ex his ipsis verbis, *Omnes^h Reges ac Principes Papæ potestati tanquam sublimiori subditi erunt*: Potestates illæ superiores apud Apostolum, *Papalis fiet potestas*; nec ille cuiquam, sed illi omnis anima subdita erit. *Reges brachia erunt, Papa Caput*; et *Insania est dicere, Capitis in brachia,* Papæ in Reges non esse imperium: Sic explicatione vestrâ, antiquo fidei articulo, aut Apostoli

^r Cons. Red. p. 11.

^s Extrav. Joh. 22. de Verb. Signif. c. Quia quorundam.

^t Gloss. in Dist. 4. c. Statuimus.

^u Conc. Trid. sess. 21, c. 1.

^x Aquin. p. 3, q. 24, 25.

^y Isa. 40. 18.

^z De Fid. et Symb. c. 7.

^a Bell. lib. 2, de Imagin. c. 8, § Ego.

^b Ib. § ult.

^c Can. 8, in Matt.

^d Conc. Trid. sess. 6. c. 9.

^e Rom. 13. 1.

^f Perer. disp. 1, in c. 13, ad Rom.

^g Bell. de Exempt. Cler. c. 1.

^h Scop. Eccl. c. 141.

verbis credere, non fides est, sed *mera Insania*. Sic nimirum Scripturas, sic et Patres tractatis, quomodo Bertramum; Si quid in eis palato vestro non sapiat, excogitato commento explicatis, et sensum eis affingitis. Commentum illud quia vestrum est, et Papæ arridet, fiet illicò fidei articulus: Quid vobis aliâ ad fabricandos fidei articulos incude opus. *Declare* solùm hunc esse illius in Scripturâ textûs sensum; affingite quem lubet, illicò tam certus erit ille, tamque antiquus fidei articulus, quàm si in Apostolorum Symbolo expressum haberetis. Verba Papæ operatoria hîc sunt, Dixit, et factum est. Sit hoc fidei articulus, est vel antiquissimus. Declarando fidem, fidem antiquam aboletis, explicando fidem, novos quoties visum est, fidei articulos cuditis.

CAP. XVI.

ECCLESIAE HERETICÆ, IPSAQUE ROMANA, ECCLESIAE SUNT, ET
MEMBRA UNIVERSALIS ECCLESIAE.

QUINTO locoⁱ tuam Cramben sæpiùs hîc recoctam de *Catholicâ Romanâ Ecclesiâ* reponis, illius laudes ad nauseam ingeminas. Responsum à me priùs habueras: illud repete. Nam morus sit, qui Battum hunc in suis tautologiis vel sequi velit, vel persequi.

Cons. Red.
p. 11.

2. Philosopharis deinde de Ecclesiâ. Dixeras Ecclesias hæreticas, ut Ecclesiæ Catholicæ sana membra censendas esse. Emendas nunc hoc, sed emendas ut illi de quibus Poeta, Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt. *Ecclesias^k hæreticas, ne Ecclesias quidem omninò esse nunc vis.* Ecclesia tibi nunc *nulla, nisi solùm Romana.* Quasi non sit modus in rebus: quasi inter avarum et vappam nihil intersit, tu ut Scyllam vites, in Charybdim te præcipitas. *Ecclesiæ hæreticæ sana membra sunt Ecclesiæ Catholicæ: Ecclesiæ hæreticæ non omninò sunt Ecclesiæ, nec Ecclesiæ membra;* utrumque ineptè: et pharmacum tuum ipso morbo læthale magis est, ac mortiferum. Ecclesias hæreticas sana esse Ecclesiæ membra qui sentit, malesanus sit oportet: Si sana membra sint, quare hæreticas, id est, *non sanas* dicis? Si et sanæ illæ sint, et non sanæ, tu quoque simul et sanus sis et

^k Cons. Red.
p. 12.

insanus. Quòd si omninò Ecclesiæ membra non sint, quid ad forum vestrum qui foris sunt? Cur vos de iis, qui foris sunt judicatis? Cur Alphonsus¹ vester tam confidenter asserit, *Fateor, et meo iudicio negari non potest, hæreticum esse partem Ecclesiæ, et membrum esse illius, et non esse omninò ab illà separatum.* Verissimè; non omninò. Nam quoad professionem fidei Christianæ et Verbi Dei, quoad Sacramentorum administrationem, quoad aliqua fidei dogmata ab eis recepta (in quibus ipsa essentia visibilis Ecclesia posita est) non separantur. Sed quoad integritatem tamen fidei, quoad internas virtutes, quoad sanam Doctrinam, ab Ecclesiâ Catholicâ separantur: ut Sacramenta apud eos vera sunt, sed ipsis non prosunt: sic et ipsi in Ecclesiâ verè sunt, sed quia per fidem et charitatem Christo Capiti verè connexi non sunt, ideò salubriter in Ecclesiâ non sunt. Esse verò in Ecclesiâ, et non salubriter in eâ esse, nec illis, nec Catholico cuiquam prodesse potest. Si hæretici omninò in Ecclesiâ non sint, quomodo de illis ait Ambrosius,^m *Apostolus domum magnam, non mundum dixit, sed Ecclesiam, in quâ omnes* (Hæretici simul ac Catholici) *sub unius Domini sunt nomine. Uno enim sui Domini nomine censentur omnes, id est, Christiani.* Quare etiam Cardinalisⁿ tuus ex Augustino^o docet, *Hæreticos etiam postquàm exierunt, esse in Ecclesiâ propter Sacramentorum administrationem, id est, in Ecclesiâ esse secundùm aliquid, licèt non simpliciter.* Quòd si hæreticas Ecclesias, expungis penitùs ex albo Ecclesiæ, actum planè de tuâ Romanâ, quæ non hæretica solùm est, sed et Idololatrica, et quod in se omne continet hæresum atque impietatum virus ac venenum, Antichristiana. Hæc tamen ipsa tua Romana, in Ecclesiâ est, et Ecclesia censenda: non quidem *simpliciter*, non secundùm *integritatem fidei*, non secundùm *ullam virtutem internam*, non *salubriter*, sic ut ad salutem cuiquam prosit in eâ esse, sed Ecclesia tamen est secundùm *quid*, secundùm *externam fidei*, et Verbi Dei professionem, secundùm *administrationem* Sacramentorum, secundùm *aliqua verè fidei dogmata*; quibus velut externis quibusdam ligamentis orthodoxis ac Catholicis Ecclesiis adhuc connectitur, ut alias omnes hæreticas, sic et tuam hanc Romanam, *Ecclesiam* esse non negamus: sed Ecclesia tamen est, non quomodo reliquæ omnes hæreticæ. Uno illæ, alterone errore aut hæresi, velut intemperie quâdam laborant? Romana tua, hæresum earumque maximè læthaliū, et mole et multitudine opprimitur. Pesti-

¹ Lib. 2, de Just. Hæret. Punit. c. 24.

^m Com. in c. 2, epist. 2 ad Timoth.

ⁿ Bell. lib. de Eccl. Milit. c. 4, § Resp. varias.
^o Lib. 4, de Bap. c. 12.

fera hæresum gangrena, totum illius corpus, omnes venas, artus, arterias, omnes fidei articulos sic pervagatur, imò sedem ac solium suum in eis collocavit, ut Ecclesia illa non solum de vitâ periclitetur, sed jam planè proxima morti, ægrè admodum vitalem spiritum ducat, et tantum non animam suam tenues profundat in auras.

CAP. XVII.

FIDES ANTIQUA SÆPIUS AB ECCLESIA ROMANÂ INTERRUPTA.

QUATUOR INSIGNIORES RUPTURÆ FIDEI AB ILLÂ FACTÆ: IN
HÆRESI UNIVERSALISTARUM, ICONOLATRARUM, HILDEBRAN-
DINORUM, ET PAPISTARUM.

PRORUMPIS hîc iterum in *laudes Romanæ tuæ Ecclesiæ*, et quidem contra ordinis et methodi leges omnes in illas proruis. Ordinem tu hîc nullum vel sciebas, vel sectabaris, nisi quem lictoris virga dictabat, aut securis. Ignoscite Aristotelici, silent inter plagarum et fascium strepitus ordinis leges. Quid verò nunc in istâ Ecclesiâ dilaudas? *Perpetua*, inquis,^p *nunquam interrupta, nunquam interrompenda fidei duratio, et firmitas in eâ consistit.* Tace de interrompendâ. Waldensis^q tuus hîc tibi aurem vellit: *Ecclesia nulla indefectibilis, nisi Symbolica: Aliæ omnes, etiam ipsa Romana errare potest, et deficere.* Etiam et actu in Romanâ fidem interruptam docet Alphonsus^r in Cæle-
stino: et sæpius interruptam didiceras ex Liberio, Virgilio,^r Honorio, Johanne XXII. Sed rupturæ illæ mox coaluērunt; curâ atque arte Chirurgorum convaluit ab illis Ecclesia vestra. Videbant hæreses istas ab aliis inventas, et ab Ecclesiâ ante
[85]

^p Cons. Red.
p. 13.

^q Fid. Doct.
tom. 1, lib. 2,
art. 2, c. 19.

^r Alp. à Cast.
de Hær. lib.
1, c. 4.

Christi nomine Antichristianismum paulatim erigere laborabant. Vide enim quantà versutià, quibusque gradibus rupta primùm sit à vestris, post etiam eversa fides.

2. Sexcentis annis, ipsa Gregorii aetate *Universalis Episcopi titulus et autoritas, ut superbum,* vanum profanum, et Antichristianum nomen damnatum est.* Biennio post Gregorii mortem anno nimirum sexcentesimo sexto, nomen hoc sibi suisque successoribus obtinuit Bonifacius. Primus hic est, et quasi angularis *Antichristiani Regni* lapis: primus hic, quo fidem antiquam concusserunt Pontifices vestri, aries. Audi enim quæ de hoc Titulo, Gregorius. *In isto[†] scelesto vocabulo consentire, nihil est aliud quàm fidem perdere.* Consensit Bonifacius, et Ecclesia vestra in hoc vocabulo. Consensu hoc vestro fidem perdidistis, hæretici facti estis. Iterum; *Hortor[‡] et suadeo, ut nullus vestrum hoc nomen aliquando recipiat, nullus consentiat, nullus scribat, nullus, ubi fuerit scriptum, admittat, sed integrum se ab hujusmodi venenatà infectione custodiat; quoniam hoc in totius Ecclesiæ injuriam ac discissionem fit.* Consensit cum Bonifacio Ecclesia vestra in hoc vocabulum. Consensu hoc vestro venenatà infectione Rupturam, Schisma, et discissionem fecistis totius Ecclesiæ. Iterum; *Ego[§] fidenter dico, Quisquis se universalem sacerdotem vocat, vel vocari desiderat, in elatione suâ Antichristum præcurrit; quia superbiendo se cæteris præponit.* Desideravit Cyriacus; Bonifacius non desideravit solùm sic vocari, sed ipse et successores ejus omnes sic vocati. Antichristum vides et in Bonifacio, quem in desiderio hujus vocabuli præcurrit Cyriacus: et in omnibus Bonifacii successoribus, quos in hoc Superbiæ, quo vocantur omnes titulo, præcurrit Bonifacius. Rupturam hic vides; et rupturam primam; per quam, Ecclesia tua Romana, et quia fidem in hâc perdidit, facta est hæretica, et quia venenatà contagione ac discissione se ab Ecclesiâ orthodoxâ ac sanâ separavit, facta est *Schismatica*; et quia hoc superbiæ Titulo, quo Pontifex vester vocari voluit, *se cunctis[¶] præposuit, solusque omnibus præesse, omnesque sibi subesse voluit, facta est Antichristiana.*

[86]

* Greg. lib. 4, epist. 32, 34, 36, 38.

† Greg. lib. 4, epist. 39.

‡ Greg. lib. 7, epist. 70.

§ Greg. lib. 6, epist. 10.

¶ Greg. lib. 4, epist. 38.

‡ Greg. lib. 9, epist. 9.

3. Plusquam sexcentis annis pro fidei dogmate per Catholicam et totam Ecclesiam habitum est: *Imagines non esse colendas.* Testis hujus Catholici dogmatis vester Gregorius,[‡] qui sic Sereno Massiliensi Episcopo, *Quòd adorari vetuisses, omninò laudamus. Imagines sanctorum in Ecclesiis non ad adorandum, sed instituen-*

dum, collocantur. Abruptum à vobis hoc fidei dogma anno septingentesimo, sexagesimo septimo, quando in Concilio vestro Nicæno, *Imagines adorandas esse decrevit* Hadrianus et illius factio. Ruptura hæc secunda antiquæ fidei, quæ nunquam coaluit; et quia grandis per vos iterum hîc facta Ecclesiæ scissura, bis jam *hæretica*, bis quoque *schismatica* est Romana tua Ecclesia, et ad *Antichristianum* suum regnum viam latam munivit.

4. Octingentis et plus eo annis, pro fidei dogmate in Ecclesiâ Catholicâ creditum est, *Imperatores ac Reges esse à Deo secundos; Papam eis subesse debere*, ut ex Tertulliano, Cyrillo, Chrysostomo, Gregorio Magno, Agathone, et Basilio Imperatore, qui an. 886 obiit, superiùs demonstravi. Creditum hâc eâdem de causâ, *subditos teneri fidem illis ac obedientiam præstare, nec juramentum fidelitatis, quo regibus sunt obstricti, violare.* Ab-

rupit hoc sanctissimum fidei dogma anno 1076^a ille fax seditionum, flagitiosorum signifer, pestis et hostis humani generis Hildebrandus, quando in Concilio Romano,^b *consentientibus suæ factionis Episcopis*, Henricum Imperatorem regno privavit, et *Christianos omnes à juramenti, quo Regi obstricti erant, vinculo absolvit*, atque ita perjuriis, seditionibus, fandis omnibus ac nefandis flagitiis Ecclesiam simul atque orbem implevit. De hâc Rupturâ audi Sigebertum:^c

Hæc sola novitas, ne dicam hæresis, necdum in mundo emergerat, ut Sacerdotes illius, qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, doceant populum quòd malis Regibus nullam debeant subjectionem, et licèt ei fidelitatis Sacramentum fecerint, nullam tamen debent fidelitatem, nec perjuri dicantur, qui contra Regem senserint; imò qui Regi paruerit, pro excommunicato habeatur, qui contra Regem fecerit, à noxâ injustitiæ ac perjurii absolvatur. Nullius^d hæresis tempore, sancta

Ecclesia graviori schismate scissa fuit, his (Imperialibus) pro justitiâ: illis (Hildebrandinis) contra justitiam agentibus. Audi de hâc eâdem Hildebrandinâ hæresi, alterius et sanioris Con-

cilii,^e Romæ non diu^f pòst habiti, iudicium: *Nolumus ignorare prudentiam vestram (omnes Deum timentes alloquuntur) quòd ad destruendas hæreses noviter ab Hildebrando inventas, et ad defensionem fidei Catholicæ, et ad exterminandam impietatem eorum, qui noviter ipsam fidem Catholicam, quantum in ipsis erat, scindere non timuerunt, Deo authore convenimus. Testes invocamus contra eos, Cælum et terram, quòd nullum consensum adhibemus illorum perversitati: et in testimonium illius, in medio Ecclesiæ in con-*

^a Lamb. Scaffn. an. 1076. Bar. an. eod. n. 26. ^b Hab. an. 1076. Bin. to. 3, con. p. 1282.

^c Ad an. 1088.

[87]

^d Sigeb. a. 1074.

^e Extant Acta Conc. in lib. Imper. Constitut. tom. 3, p. 315. ^f Habitum est an. 1098.

spectu Angelorum et hominum, incendio tradimus decreta illorum hæretica, quibus orbem terræ perverterunt. Rupturam hîc vides, quæ nunquam coaluit, tertiam, per quam Ecclesia Romana tertio jam hæretica, et tertio schismatica in Regnum suum Antichristianum evecta est.

5. Addam unam aliam *Rupturam*; plusquam mille quadringentis et quinquaginta annis pro fidei dogmate habitum est à Catholicâ Ecclesiâ; *Papam non esse vel infallibilem, vel supremum in terris Judicem*. Testis huius Catholici dogmatis habes Constantiense^g atque Basiliense^h Concilium. In utroque decretum, *Papam sic Concilio generali subesse, ut tam in eis quæ fidem spectant, quàm quæ mores, non corrigi solùm, sed si corrigi renuat, deponi possit*. Decretum insuper in Basiliensi,ⁱ Dogma hoc, *Esse fidei Catholica dogma, cui qui pertinaciter repugnat, hæreticus censendus est*. Etiam in decreto suo declarat idem hoc Concilium, quod tu mihi sæpè monendus es, dogma hoc fidei Catholicæ tam firmiter, tam constanter, tanto tamque unanimi consensu à Catholicis omnibus, ab omnibus doctis ac peritis viris per quatuordecim illa continua Ecclesiæ sæcula creditum esse, ac defensitatum, ut non vereantur asserere,^k *Nullum unquam peritorum de eo dubitasse*. Si qui fortè dubitârunt, rudes illi, indocti, et Concilii generalis iudicio imperiti fuerunt: *Doctorum hominum et peritorum nemo, ne unus quidem de hoc dogmate vel dubitavit*. Disrupit hoc Catholicum Catholicæ fidei dogma Leo decimus, anno millesimo quingentesimo decimo sexto, quando in conventu suo Lateranensi abrogavit et reprobavit^l hoc Basiliensis Concilii decretum, quando Papam^m supra omnia Concilia auctoritatem habere, atque ita *Supremum* planè esse in terris, ideòque *infallibilem Judicem* decrevit. Rupturam hîc vides quartam, et planè omnium, quæ vel præcesserunt, vel sequentur, gravissimam. Per hanc sic Triumphum agit in Ecclesiâ Antichristus, ut ad fastigium hoc et culmen impietatis vix quicquam jam addi possit.

6. Nihil interim hîc dixi de *Transubstantiatione*, de *Adoratione triticeæ Collyridis*, de *Purgatorio*, de *Communione sub unâ specie*, aliisque novis Ecclesiæ vestræ dogmatibus. Unoquoque eorum fidei Catholicæ per vestram Ecclesiam ruptura facta: sed eminentiores ego tantùm Rupturas hîc velut digito monstrare volui. Hoc unum adjiciam, verum quidem verbum, sed haud scio an ad palatum vestrum.

^g Sess. 4.

^h Sess. 2.

ⁱ Sess. 33.

^k Basil. Conc. Cus. in Decreto Quinquæ Conclusionum.

[88]

^l Bell. lib. 2, de Conc. c. 17, Denique.
^m Conc. Later. sess. 11.

7. Per quatuor has insignes et insanabiles, quæ nunquam coaluerunt *Rupturas*, verè et *hæretica*, et *schismatica*, et *Antichristiana* facta est Ecclesia vestra : sed non æquè per omnes vel hæretica, vel Antichristiana. A malo semper in deterius profecistis. Per harum primam, vagiente tum in cunis Romano Antichristo, facti vos et Ecclesia vestra ex Catholicis, *hæretici Universalistæ*, seu *Bonifaciani* : per secundam, tripudiante tum vestro Antichristo, facti estis præter Universalistas, *Iconolatræ* : per tertiam, regnante tum in Ecclesiâ Romano Antichristo, præter Universalistas, et Iconolatræ, facti estis, *Hildebrandini* : per quartam quæ est omnium planè maxima et Suprema, Triumphante tum in Ecclesiâ Romano Antichristo, facti estis *Suprematistæ*, seu *Papistæ*. Hoc uno nomine et priores omnes hæreses, et Transubstantiariorum, et Purgatorianorum, et aliorum omnium hæreticorum dogmatum, quibus suum patrocinium vel jam dat Papa, vel deinceps dare illi libuerit, continentur. Sicut nos à Christo, qui nobis est unicum fidei et Orthodoxæ doctrinæ *fundamentum*, *Christiani et Orthodoxi* : sic quia omnium omninò vestræ fidei dogmatum Papa, seu *Antichristus* vobis *fundamentum* est, ideò ab illo jure optimo *Papistæ*, seu, quod idem valet, *Antichristiani* summo in gradu, dicendi estis. Sed de Rupturis satis.

[89]

CAP. XVIII.

DE DURATIONE ET AMPLITUDINE ROMANÆ ECCLESIAE : QUÒDQUE ILLIUS FIDES, NEC RESPECTU TEMPORIS, NEC RESPECTU LOCORUM, CATHOLICA SIT.

LAUDAS post hæcⁿ *Romanam tuam Ecclesiam*, quòd *ipsius* ^{n Cons. Red. p. 13.} *fides ad omnia loca, ad omnes nationes sit dilatata : ut meritò nunc Catholica dicenda sit, quia illa eadem quæ et olim ejus fides, ab ortu solis ad occasum, et ad ultimos terræ fines sit propagata.* Quid tanto tibi hiatu opus ? Quis nescit quantâ insolentiâ plumas hîc vestras expanditis ? Quàm magnificè plusquam admirandam *Ecclesiæ vestræ Amplitudinem*, et *Durationem* ornatis, et supra sidera fertis. *Ecclesia vestra*^{o Bell. lib. de Notis Eccl. c. 7, § quarta.} *omnia tempora complectitur, omnia loca, omnes Nationes, omnia hominum genera.* Vos illi *Catholici*, quos depingit *Lirinensis* : *Tenetis id quod*

p Stapl. lib. 1, de Mag. Eccl. Roman. c. 3. *semper, quod ubique, quod ab omnibus creditum est. Ecclesiæ^p vestræ fines amplissimi, et latissimè propagati, universum terrarum orbem occupârunt. De illâ jactatis illud, et canitis;*

q Ib. c. 5.

*Roma^q fuit quondam terræ Regina marisque;
Nunc mare, nunc terras, amplius illa regit:*

r Ib.

s Tho. Boz. de Sig. Eccl. lib. 3, c. 3, § Abeant.
t Epist. Apologica, præmissa Resolu. fidei, § 10, p. 118.

u Brist. post. 40.

Unus scilicet vobis non sufficit orbis. *Eadem^r per sedecim jam sæcula statque floretque gloriosa. Vobis^s nulla fides, nisi quæ per orbem totum diffusa, constanter et perenni præconio ad vestra deducta est tempora. Authoritates^t omnes, tempora omnia, loca omnia, fidem vestram propugnant; nostram omninò nihil. Nobis nullus in orbe locus, nullum tempus, nulla autoritas, planè nulla; Nullo^u unquam, ante hoc nostrum, tempore fides nostra in orbe audita.*

[90]

2. Ponite paulisper typhum hunc et phaleras: deponite Typhoëa et sequipedalia verba. Spectate verum et nativum Ecclesiæ vestræ vultum: habeant Orthodoxi suas, quibus vos exornâstis, plumas: tum profectò omnibus Romana illa tua moveat cornicula risum, *Furtivis nudata coloribus.* Tria sunt omninò Ecclesiæ tempora, et quasi *Periodi*, distinguenda accuratè singula, et sedulò perpendenda. Primum, quod *Antichristum præcedit*: Alterum, quo sensim ac paulatim ad *culmen Antichristianismi* ascendit: Tertium, quo *inclinare* cœpit ac ruere.

3. Ex his tribus primum, quod ad *sexcentimum* annum pertingit, totum nostrum est: Ecclesia illius temporis *tota nostra*: Nihil omninò ab eâ vel decretum, vel receptum pro fidei dogmate, quod non et nostrum. Totis illis *sexcentis annis*, non ulla per orbem omnem Ecclesia, non ulla provincia, non ulla civitas, non pagus ullus aut vicus, non ex omnibus Christianis vel unus aliquis, qui *Romanam vestram à Pio Quarto promulgatam fidem, et illos Tridentinæ fidei articulos* professus est. Torque et fatiga te tuosque quoad vis, non vel unum istius fidei vestræ comitem reperies unquam, aut demonstrabis. Nostra illa fides, quæ sæculis illis per orbem totum propagata est. Nostra fides,

x Rom. 10. 18.

y Rom. 16. 26.

z Colos. 1. 6.

a Isa. 2. 2.

b Ps. 72. 8.

de quâ Apostolus; x In omnem terram exivit sonus, et in fines orbis terrarum verba eorum. Manifestum^y factum est Evangelium, gentibus declaratum omnibus. Evangelium^z prædicatum est vobis et universo mundo; de quâ et Esaias; a Confluent ad eum omnes gentes. De quâ et Psalmista, b Dominabitur à mari usque ad mare. Fides illa nostra est, ad quam per tot sæcula conversæ

gentes; illa, quam prædicavit, ut vos^e docetis, *Petrus in Italiâ*; ^{c Stapl. lib. 1, de Mag. Eccl. Rom. c. 4. Tho. Boz. lib. 4, de Sig. Eccl. c. 1. d Ib. c. 3.} *Paulus in Græciâ*; *Andreas in Achaiâ*; *Johannes in Asiâ*; *Philippus in Phrygiâ*; *Bartholomæus in Scythiâ*, in utrâque Indiâ tam Orientali quàm Occidentali^d *Thomas*; in Æthiopiâ *Matthæus*; in Persiâ *Simon*; in Mesopotamiâ *Thaddæus*; in Hispaniâ *Jacobus*; in Britanniâ *Josephus Arimathensis*. Ut si ulla verè Catholica sit, et omnibus gentibus prædicata, nostra certè ea est, nec ad Romanam tuam vel hilum spectat. Aureum hoc planè Ecclesiæ tempus: quod quia totum nostrum est, videte an non millies potò elleboro purgandi sint, qui^e ante *Lutherum natum*, ^{* Champ. Rat. 3, Brist. post. 40.} nec natam Ecclesiam nostram, nec conspectam in orbe stultissimè blaterant.

4. Proximum Ecclesiæ tempus, quod *Chrysochalceon* dicas et *Mixtum*, per nongentos annos, à sexcentesimo, ad millesimum quingentesimum decimum sextum porrigitur. Dogmata tunc nova, ærea primùm, mox ferrea, ad extremum verè plumbea et lutea in Ecclesiâ, et ab Ecclesiâ recepta sint. De hoc omni tempore verissimè dicendum, *Nec meum, nec tuum, sed dividatur*. Alii tum pro *Christo*, pro *auro*, ad sanguinem usque et extremum spiritum dimicabant: Alii *Antichristo* militabant, pro *ære*, *plumbo ac luto* pugnantes. In aliis aurum eminebat, licèt viliori sæpè metallo admixtum. In aliis, prædominabatur quidem æs, plumbum, aut lutum, sed et auri aliquid adhuc supererat. Paucos opinor, postremis præsertim sæculis invenias, quos sic æquus amavit Jupiter, et queis tali tamque purâ materiâ finxit præcordia Titan, ut nulla prorsus in eis fuerit æris, plumbi, aut luti mistura. Omnes hi in *Ecclesiâ*. Omnes illius tum *mixtæ Ecclesiæ* membra. Ex his verò omnibus sive à Christi parte stabant, sive ab Antichristi; sive plus eis auri, sive minus inerat; Quicumque *aurum ullum* retinebant, et aurum illud omne nostrum est, et illi eatenus nostri; quicquid in ullo omnium luti, plumbi, aut æris inerat, in illud, nec aliud quidquam in eis vestrum; et illi ipsi eatenus vestri. Quatenus *aurum*, quod Christi est, tuentur, et pro *aureo ullo dogmate* dimicant, eatenus nostri sunt, Christi sunt, Antichristi hostes sunt. Quatenus ex his quisquam Antichristi *lutum, æs, aut ferrum* amplectitur, pro eoque pugnat, eatenus vester est, Antichristi est. Quare si rectè vis, quinam et quot illis sæculis nostri, qui item quotque vestri, discernere causam, quam vel propugnant, vel oppugnant, discernere ante omnia necesse est: an pro *aureo ullo fidei dogmate*

pugnent, an pro *ferreo*, aut *plumbeo*. Certè enim nec amplitudo, nec numerus, nec opes, nec splendor, nec dignitas, nec auctoritas pugnantium, sed *Causa sola* pro quâ pugnant, Christianum facit, aut Antichristianum.

5. Demonstravi tibi nuper *quatuor aurea fidei dogmata*. Quatuor illa dogmata abruptis Ecclesiam tuam Romanam, et juxta proverbium, χρυσέα χαλκείων, pro illo Christi *auro*, *æs*, *ferrum*, *plumbum*, ac *lutum* Antichristi substituisse demonstravi. Vide, an illis sæculis, dogmata ista vestra *plumbea* Catholica fuerint? An *omni loco*, an ab *omnibus* defensitata? An non sæculis singulis, prout vel irreperent, vel irrumperent in Ecclesiam illæ hæreses, fuerint non pauci, qui pro *auro*, et *aureis Christi dogmatibus* dimicabant?

6. Irrepsit primò in Ecclesiam *Universalistarum hæresis*, magnâ astutiâ, blanditiis multis et *obtestationibus*,^f si non et aliis quoquè artibus, obtinuit id ab impio parricidâ et Regicidâ Bonifacius. Nulline tum, qui antiquum et *aureum* dogma tuerentur? An uno biennio extincta Gregorii fides? Ipsa Catholica fides? Nulline, qui *Primum illum Papæ* supra omnes Episcopos oppugnant? At fuerunt certè innumeri. Orientem adi, et Græcas Ecclesias. Illæ omnes hîc *nostræ* sunt. Dimicant omnes contra *Universalistas* pro antiquo et Catholico dogmate. Lege ex omnibus Nili Archiepiscopi Thessalonicensis libellum,^g *Primum ille Universalis vestri Episcopi*, validis et solidis rationibus non oppugnat solùm, sed evertit.

Lege Alphonsum^h tuum, aut Præcolum;ⁱ utrique *Græcos*, non *minùs*, quàm *Lutherum Papæ primatui adversatos* testantur; eo usque etiam abominati, ut non modò *summum Pontificem*, omnesque *Latinos ei adhærentes pro excommunicatis haberent*, sed si^k *quando Sacerdotes Latini super eorum celebrassent altaria*, non priùs in eis *sacrificare volebant*, quàm ea quasi per *Latinos inquinata lavissent*, ut Concilium te Lateranense docet. Tanto

insuper in *Papæ primatum odio* flagrârunt, ut *Imperatorem*^l suum *Palæologum sepulturâ sacrâ prohibuerint*, eò quòd *Occidentali Ecclesiæ Græcam subicere in Lugdunensi Concilio consensisset*. Tentatum quidem in Florentino Concilio, ut ad subjectionem Latinæ pertraheretur Græca Ecclesia, sed tentatum

frustrâ, nam *nec*^m *iis, qui à Græcis missi erant, de eâ re tractandi auctoritas ulla data est*; et qui ex omnibus doctissimus erat, *Scholaris, ut et Marcus Ephesius nunquam*ⁿ *consenserunt, et qui*

^f Plat. in Vit. Bonif. III.

[92]

^g Nil. de Primatu Papæ.

^h Lib. de Hæ. tit. Papa.
ⁱ Lib. de Hæ. voce Græci.

^k Conc. Later. 4, c. 4.

^l Æneas Silv. in epist. de-cad. Blundi, lib. 9.

^m Conc. Flor. sess. ult. p. 476.
ⁿ Leon. Chalcond. de Reb. Turc. 6

assenserunt, domum reversi his quæ in Concilio acta fuerant, stare noluerunt. Unde factum est, ut Græci in hoc, ut in compluribus aliis fidei dogmatibus, etiamnum à Romand^o Ecclesiâ dissentiant. ^o Ib. lib. 1. Aut si tuis verbis hoc audire malis, Papatui Oriens nunquam est assensus, sed vehementissimè restitit, et etiamnum resistit. Quomodo etiam Moscovitarum Ecclesia, quæ Græcis in hoc consentit? Nam cùm Isidorus^p Metropolitanus kioriensis, qui in Concilio Florentino Papæ consenserat, domum reversus, obedientiam Romanæ Ecclesiæ popularibus suis prædicaret, non solum bonis eum ac fortunis spoliârunt, sed in necem extremam (crucem opinor aut restem) impulerunt.

7. Orientalem, seu Græcam Ecclesiam nostram hîc esse vides. Sed nec Occidentalis quidem tota vestra. Non Ecclesia Gallicana: In quâ Rothaldum^a Episcopum Suessionensem etiamsi ad Pontificem appellaret, Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis, et Concilium Sylvanectense deposuit. Hocque jure ab illis factum, neque licuisse ipsi per antiquos canones^r ad Pontificem appellare declarat idem Hincmarus: etiam licèt semel, sæpiùs restitui eum mandaret Nicolaus, tamen Apostolica^s monita vilipendit, et sprevit idem Hincmarus, vir^t et scientiâ Canonum eruditissimus, et in Theologicis facultatibus excultissimus. Nec, opinor, Guntharius Agrippinæ Coloniensis Archiepiscopus, et Theutgaudus Archiep. Treverensis, in Primum Papæ nimis propensi. Hos^u sine Synodo, sine Canonico examine, nullo accusante, nullo testificante, suo solius arbitrio, et tyrannico furore damnavit Nicolaus: Quid illi Nicolao respondeant, audi: Sententiam^x tuam pravam, injustam, et irrationabilem, canonicis legibus contrariam, nequaquam recipimus; imò cum omni cœtu fraterno (audi, cum omni cœtu) quasi nefas et maledictum contemnimus, atque abjicimus, Tibique anathematizatorum, et religionis sacræ contemptorum fautori, et communicatori, communicare nolumus; contenti totius Ecclesiæ (audi iterum totius Ecclesiæ) communionem. Nihil tibi tuæque sententiæ cedimus: sciesque nos non tuos esse, ut tu jactas, clericos, quos ut fratres, et cœpiscopos recognoscere, si elatio pateretur, debueras. Et hæc tibi respondemus, nostri ordinis non nesciù, non quasi ad illatam nobis contumeliam provocati, sed contra tuam iniquitatem, Ecclesiastico zelo accensi. Nec in Primum propensiùs Concilium Rhemense^y sub Johanne XV. habitum. Papæ decretis se non obviaturos dicunt illius Concilii Episcopi, sed salvâ tamen

^p Matt. à Michon. de Sarm. Europ. lib. 2, c. 1.
^a Spal. contra Suar. c. 1, n. 19.

^a Epist. Rothal. ad Nichol. ap. Bar. an. 863, n. 70, et seq. et Nicæ 1, epist. 28, et

[93]

³², et Bin. in Not. ad Conc. Sylvan.

^r Hinc epist. ad Nicol. ap. Bar. an. 865, n. 47.

^s Nich. epist. 37.

^t Bar. an. 882 n. 15.

^u Epist. Gunthar. et Theutg. ad Nich. in Annal. Franc. à Pithæo ed. ^x Ib.

^y Ap. Baron. an. 992, n. 15, 20, 22.

authoritate Nicæni Concilii; Si Nicænis canonibus Papa contradicat, illi obviabunt. Pontifices etiam Romanos non solum *Monstra hominum ignominia plena, scientiæ vacua*, sed et *Idola*, et *Antichristos* vocant.

8. Non Ecclesia nostra Anglicana. Licentiam petiit Anselmus^a à Rege Gulielmo, ut *Papam, ab eo pallium suscepturus, adiret. Rex, Papâ nominato, vehementer excanduit.* Quid credis in isto Pallio Regi displicuisse? An pannus laneus illi aut cuiquam tam exosus? Imò, sub ovinâ pelle et lanâ latebat lupus. Pallium istud non Christi pallium est, sed Antichristi; Pallio hoc perfidiam suam, seditionem, Rebellionem, flagitia omnia palliabant, et adhuc palliant Episcopi vestri; unâ cum Pallio,^b *suscipiebant Juramentum: se Papæ, et illius decretis obtemperaturos: papatum^c Romanæ Ecclesiæ se contra omnes homines defensuros: Qui pallium accipit, obedientiam jurat.*^d Juramento isto, fit ex libero *servus*, ex subdito Regis *Papæ mancipium*. Hoc regibus, regnisque omnibus exitiale, et meritò exosum. Pallium hoc Anselmum recipere aut induere noluit

^b Distinct. 100, c. Novit.
^c Cap. Ego N. de Jurejur. et Sigon. de Regno Ital. lib. 2, an. 708.

^d Gloss. in c. Novit. dist. 100.

^e Matt. Paris. loc. citat.

^f Ib.

Gulielmus: ideò pallium hoc suscepturo respondit,^e *Neque Archiepiscopum neque Episcopum quenuquam sui Regni, Curia Romanæ, aut Papæ subesse.* Recepit verò pallium istud Anselmus; cùmque iterum à Rege peteret, ut, juxta Pallii legem, Papam visitaret, respondit Rex,^f *Quòd si cæptis his desisteret, si juramento suscepto promitteret, se neque Apostolorum limina visitaturum, nec pro quovis negotio* (adverte quovis) *Romanæ sedis audientiam appellaturum, tum rebus suis cum omni tranquillitate frueretur. Si secus faciat, exilium perpetuum ei denunciatur.*

^g Epist. Ansel. in Act. et Mon. Jo. Foxi in Hen. I. p. 178, et Hist. Journ. et Covent. ap. Antiq. Brit. in Anselm.

9. De investituris quantæ apud nos, ut et in Imperio, tragœdiæ? Bolum hunc præpinguem Regibus et Laicis semper invidēbat Papa; et eripere eis contendit. Regnante Henrico primo, luctatur in hâc causâ Anselmus. *Decretum^g Apostolicum Regi Proceribusque profert, proponit; ne quis manu Regis aut Laici Ecclesiæ cujusvis* (diœcesana sit seu parochialis) *investituram accipiat. Rex, regnique Proceres, etiam et Episcopi, hoc præter Regni hujus consuetudinem fieri asserebant, addunt insuper, se nunquam tam iniquo Papæ decreto assensuros; sed potiùs Anselmum exterminaturos, et ab Ecclesiâ Romanâ penitè discessuros, priùs quàm hanc Papæ sententiam à jure Regio regnique consuetudine prorsus alienam ratam haberent.* Regnante eodem Henrico, Thurstanus, electus Eboracensis Archiepiscopus, Con-

secrationem^h à *Calixto Papâ* obtinuit. *Rex, ut primùm ei inno-*^h *Matt. Paris.*
tuit, omnem locum suæ dominationis Episcopo interdixit. Possem^{in Hen. I. an.}
singulis ferè nostrorum Regum temporibus idem demonstrare,
et libro alioⁱ ex parte à me demonstratum est. Hoc unum nunc
satis erit, quod consensu totius Regni, Clericorum simul ac
Laicorum, regnante Henrico VIII., testatum sit,^k *Exactiones,*ⁱ *De tempo-*
Provisiones, Bullas Papales, Appellationes ad Papam, aliasque^{rali Papæ}
Papæ usurpationes, non solùm Juri ac æquitati, sed et Imperiali^{Monarch. c.}
Regum Angliæ diademati, et antiquis Regni juribus penitus^{12.}
repugnare.^k *Statut. Par.*
^{an. 24 Hen.}
^{VIII. c. 12,}
^{et an. 25, c.}
^{21.}

10. Nec Germanis gratus admodum hic Papæ primatus. [95]
Celebrabat^l aliquando Moguntiæ divina officia Luitpoldus Ar-^l *Abb. Ur-*
chiepisc. Moguntinus, præsentē Henr. III. Imperatore, et^{sperg. ad an.}
Leone IX. Papâ. *Ob festi venerationem, præter Romanæ ec-*^{1053.}
clesiæ morem, Lectionem decantabat Diaconus. Decantationem
illam semel, iterumque Diacono interdicit Pontifex. Interdictum
Papæ contemnit Diaconus. Quare finitâ lectione, Papa honoris
sui zelo accensus, Diaconum degradavit. Ægrè se continuit
Moguntinus. Cùm igitur, peracto Offertorio, ad sacrificium
perventum esset, recedit Archiepiscopus, et in suâ sede resedit :
Palam omnibus contestans, nec se, nec alium quenguam (ne Papam
quidem ipsum) completurum illud officium, nisi ministrum suum
recipiat. Papa constantiam hanc Moguntini conspiciens, Dia-
conum statim restituit, Moguntino cessit, et ut ait Urspergensis,
in Moguntinâ diœcesi cedendum ipsi perpendit. Pessimum certè
Primatûs tui indicium, si Papa in Diœcesi aut provinciâ Mogun-
tinâ primus non sit. Nec Bremensi Ecclesiæ gratior : in quâ^m *Greg. VII.*
et Legatis Gregorii VII. constanter restitit *Liemarius illius sedis*^{lib. 2,}
Archiepisc. nec eos in suâ provinciâ Concilium habere, vel quid-^{epist. 28, et}
quam in eâ corrigere passus est : Et Papæ insuper ipsius^{Bar. an. 1074,}
mandatum, quo eum Romam accersivit, pro nihilo habuit.^{n. 4, 5.}

11. Ludovico Imperatoriⁿ *diras dixit Johannes XXII., sacra*ⁿ *Avent. lib.*
publicè privatimque fieri vetuit. Vide quomodo Primatum hunc^{7, Annal. p.}
excipiunt Germani. Renoburgi Concilium habet Ludovicus ;^{610.}
adfuere in eo Principes et Episcopi Germaniæ. Ex Concilii
decreto declaratum est,° Vana esse Pontificis acta, omnesque qui° *Ib. Ubi eti-*
ea tuerentur, hostes esse reipublicæ. Pontificem non modo Hære-^{am Edictum}
siarcham, sed et Antichristum, qui spiritum Satanæ sibi sumit,^{Ludov. extat,}
vocant. Concilium adhuc aliud Francofurti celebrat idem Ludo-^{p. 613.}
vicus. In eo^p à Papâ ad Concilium generale provocat. Quòd si^p *Decret.*
an. eodem,^{Conc. Fran-}
n. 7.^{cofurt. ap.}
^{Naucier. an.}
^{1338, et Zovia.}

dicatur, Papam non habere superiorem, ad quem appellari possit, hoc (ut in decreto dicitur) non obstat, quia manifestum est secundum doctrinam Catholicam, quòd Papa, ubi de fide agitur, subest Conciliis. De consensu insuper et Consilio Prælatorum omnium, et Principum Alemanicæ, decretum est, processus Pontificis nullos esse, nullius roboris aut momenti. Universis etiam et singulis sub Imperio degentibus; cujuscunque statûs aut conditionis fuerint, districtè præcipitur, ne dictas Papæ sententias execrationis et interdicti observare præsumant. Quicumque autem contrà fecerint, eos omnibus feudis, quæ ab Imperio tenent, omnibus gratiis, privilegiis, libertatibus et immunitatibus privant.

[96]

12. In Italiam jam tandem redi. In eâ opinor, si usquam, *primatum* invenias. Nec in Italiâ tamen fuit hoc istis sæculis catholicum dogma. Mediolanensem Ecclesiam vide, missus erat ad eam ordinandam legatus Leonis IX. Petrus Damianus.

q Sigon. lib. 9.
de Regn. Ital.
an. 1059.

Rumor^q mox inter Mediolanenses increbuit, Ambrosianam Ecclesiam antiquis patrum institutis liberam; nec Romanis legibus obnoxiam esse: neque pontificem Romanum jus ullum in suâ Ecclesiâ ordinandâ atque constituendâ habere. Eandem Ecclesiam ducentis annis obedientiam Romanæ tuæ denegâsse docet te tuus Sigonius^r et Platina.^s Aquileiensem Ecclesiam, et illius Episcopos spectâ; ut Romani, sic et illi Patriarchæ,^t et beati Patriarchæ vocati: Ecclesia hæc Patriarchalis centum^u et plus eo annis ad Sergii primi tempora à Romanæ tuæ communione se separavit: sine dubio non factura, si Primatum Romani, cui alios Episcopos omnes subesse, eique parere oportet, agnovisset. Perusiæ quid factum sit attende. Franciscanos^x fratres, quia Christum et Apostolos nihil proprium habuisse docebant, sententiâ suâ ut hæreticos^y condemnavit Johannes XXII. Stolidas eos pecudes vocavit, et perniciosas vulpeculas, qui simulatâ religione mundo imponerent. Franciscani non diu pòst celebrem habent Perusiæ conventum. Ibi universis suffragantibus Theologis, à Papâ ad universale Concilium provocant. Papam autem ipsum Antichristum esse, aut illius Ante-ambulonem asserunt. Eundem vocant simulachrorum cultorem, et insatiabile avaritiæ barathrum. Nec certè immeritò. Sic ille Christianum orbem expilaverat, ut moriens inestimabilem auri thesaurum post se reliquerit, videlicet decies^a septies centena florenorum aureorum millia, seu ut apud Pinedam,^{*} aliqui dicunt, viginti quinque ducatorum milliones. Sed ex omnibus Ravennatem Ecclesiam mihi vide; Hanc à

^r Lib. 5, de
Reg. Ital. an.
845.

^s In Vit.
Steph. IX.
^t Paul. Diac.
de Longob.
lib. 2, c. 12.

^u Bin. Not.
in Conc.
Aquil. habi-
tum an. 553.

^x Edict. Lud.
4, ap. Avent.
lib. 7, p. 613.

^y Valer. in
Joh. XXII.

^a Papir. Mass.
in Vit. Joh.
XXII.

^{*} Lib. 22, de
Monarc.
Eccl. c. 1, § 4.

Primatu tuo aversam, eique adversam senties. Maurum^b illius sedis Episcopum, cùm se Romano opponeret, Romam ad se accersit Papa Vitalianus. Quia venire contempsit, fulminat in eum Romanus Jupiter, *eumque excommunicat*. Maurus Papæ auctoritatem tam nihili fecit, ut sicut tui^c loquuntur, *Romano fulmini oppedere ausus sit, eandemque Anathematis sententiam in Vitalianum tuum reciprocârit, ac retorserit*. Etiam Romano primatui ita ille infensus, ut^d *moriens clericis suis præceperit, ne quando Romano pontifici parerent*. Successit non diu pòst in eâdem sede Fœlix: *Roman^f ut à Papâ consecrationem acciperet se contulit*. *Moris tunc erat, ut Episcopi antequam consecrentur rationem non fidei solùm (antiquitùs hoc factum) sed et obsequii sui in Papam ederent, eamque in pontificum Tabularium referrent, quod Cautionem^g in Scrinio facere dicebant*. Non tunc satis erat Literis, Formatis, aut communicatoriis, unitatem fidei, et cum aliis communionem testari: non satis eis Primatum honoris (quis hunc ei invidisset?) Papæ deferre: Potestatis primatum super alios Episcopos exigebat tum Papa: *Universalis hæc Romani Episcopi tessera tunc erat hæc professio*. Cautionem istam à Fœlice exigit. *Cautionem^h istam facere detrectat Fœlix*. *Domumⁱ etiam reversus, Ravennâtes ab obedientiâ Romani Episcopi, propositâ antiquâ sedis suæ libertate ac dignitate, avertit*. Nec Papæ suasiones, nec Justiniani Rhinotmetis (quem in suas partes attraxerat tum Pontifex) tyrannis, Fœlicem ad istam obedientiam pertrahere potuit. *Cendenti^k laminâ se luminibus^l orbari, exilium ferre, quidvis facere, quidvis pati voluit Fœlix potius quàm in universalis tui Episcopi obedientiam consentire*. Eâdem constantiâ *Nicolao¹ primo se opposuit Johannes: et Hildebrando Guibertus, quo^m nemo vehementiùs Romani tui pontificis superbiæ adversatus est*. Sic *quadringentis post Maurum annis jugum hoc universalis tui Episcopi ferre nesciebant Ravennates*.

13. Neque solùm singularibus his in Italia Ecclesiis hoc onus exosum, sed et ipsis ibidem habitis Conciliis. Lege ex omnibus Romanum illud sub Othone, an. 963. Adfueruntⁿ in eo, præter exteros è Franciâ, et Saxoniâ, Cardinales quatuordecim, Rodulphus Patriarchæ Aquileiensis locum tenens, Walbertus Mediolanensis, Petrus Ravennas, et alii ex Italiâ Episcopi triginta, *Communi^o totius sancti Concilii consensu depositus est Johannes Apostata* (duodecimi Johannis id cognomen) inque

^b Sigon. lib. 2, de Regn. Ital. an. 657, et Bar. an. 669, n. 1.

[97]
^c In Ind. Sigon.

^d Sig. lib. 2, cit.

^f Ib. an. 708.

^g Anast. in Vit. Constantini Papæ.

^h Anast. loc. cit.

ⁱ Sig. loc. cit.

^k Ib.

^l Anast. in Vit. Nicol. I. an. 1106, Sig. lib. 10, an. 1106.

ⁿ Ut ex Ast. patet ap. Luitpr. lib. 6, c. 6, et seq.

^o Ib. c. 11.

[98]

illius locum electus ac constitutus Leo octavus. Illosne credis primatum tuum agnovisse, qui Primum illum (cui omnes subesse ac parere oportuit) deponendi sibi jus esse demonstrârunt?

14. Calculos nunc sume: Computa: Confer cum tuis Universalistis eos, qui pro antiquo et verè Catholico dogmate dimicant. Vide primùm, an non Orientalis Occidentali Ecclesiâ sit longè major? Vide dein quanta Occidentalium quoque pars nostra hîc sit; et quò hæc rectiùs discernas, vide quæ in Concilio Rhemensi dicta sunt: *Urbem^p omnium gentium dominam humanis ac divinis destitutam subsidiis videmus, ut enim planiùs dicamus, palamque fateamur, post Imperii occasum, hæc urbs Alexandrinam Ecclesiam perdidit: Antiochenam amisit, et ut de Africâ taceamus et Asiâ, ipsa jam Europa discedit: Nam Constantinopolitana Ecclesia se subduxit; Interiora Hispaniæ ejus judicia nesciunt. Hæc omnia amissa; et dogma primatûs tui, dogma hoc Universalistarum, Catholicum tu vocabis?*

15. Proximum erat de Imaginibus certamen. Earum cultum Conciliabulum Nicænum pro Antichristo dimicans decrevit.^a Nulline tum erant, qui pro antiquo et aureo dogmate pugnarent? Erant certè. Opponit se forti et invicto animo Carolus^r Magnus Imperator. Opponit se unà cum Carolo Concilium illud Plenarium,^s Magnum,^t Generale,^u seu Universale, Francofurtense; in quo ex^x Italiâ, Galliâ, Germaniâ, ex omnibus^y Caroli Regnis convenerunt Episcopi trecenti,^z et totus^a Catholiciæ pacis clerus. Consensu omnium Imaginum adoratio, ut impudentissima^b traditio, et Synodus illa Nicæna, ut purgamentum^c despicitur, rejicitur, damnatur. Decretum insuper, ut Conciliabulum istud è numero^d universalium Conciliorum penitus deleatur, neque vel septima,^e vel universalis habeatur, aut dicatur: sed vel secunda,^f vel tertia post Ariminense, inque eodem cum Ariminensi ordine collocetur. Opponit se Ludovicus Imperator, et cum eo Synodus Parisiensis, in quâ docetur,^g Hadrianum indiscretè jussisse imagines adorari, cum eas adorare nefas sit; ipseque^h Ludovicus longè acriori libro insectatus est imaginum cultum, quàm Carolus. Opponit se Ecclesia nostra Anglicana. Missis enim in Britanniam Nicænæ Synodi, decretis, scripsitⁱ Episcoporum ac Principum nomine Albinus, seu Alcuinus nostras, magnus ille, Caroli Magni magister: et dogma istud de Imaginibus adorandis, quod omninò execratur Ecclesia Dei, autoritate Scripturarum mirabiliter refutavit. Dimicârunt in hâc causâ, etiam ad mar-

^p Verb. Conc. Rhem. apud Bar. an. 992, n. 31.

^a Conc. Nic. 2, Act. 7.

^r In Præf. ad lib. Carol.

^s Verb. Conc. Francof. in libel. suo sacrosyll. p. 418.

^t Sic vocatur à Regin. ad an. 794.

^u Sic vocatur ab Hincm. in lib. contra Hincm. Landun. c. 20, p. 93.

^x Ego. Mo. nac. in Vita Karoli, ap. Pitheum ad an. 794.

^y Swarsab. monac. in continuat. Abb. Ursper.

^z Laur. Sur. in Admonit. ante Conc. Franc.

^a Act. Conc. Francof. in epist. Synod. ad epis. Hispan.

^b Præf. in lib. 1, Carol. p. 96.

^c Ib.

^d Ib. p. 97.

^e Athel. in Annal Franc. an. 794.

^f Præf. in lib. Carol. p. 97.

^g Synod. Paris. in initio.

^h Hincm. Rhem. cont. Hincm. Land. c. 20.

[99]

ⁱ Roger Hoved. Annal. part. prior. an. 792.

tyrium usque; dimicârunt innumerabiles Waldensium^k atque Albigensium catervæ: ut nullo unquam ævo Iconolatrarum dogma *Catholicum* fuisse, quivis perspiciat.

16. Sequitur *Hildebrandina hæresis*; dogma verè ferreum: Regiam ille *dignitatem* ac *authoritatem*, subditorum *obsequium* ac *fidelitatem infregit*. Soluta jam in Hildebrando, qui per mille annos vinctus fuerat, Satanâ, irrupit, ac turbinis instar irruit in ecclesiam hæresum turma, Transubstantiatio, Adoratio, Purgatorium, Indulgentiæ, et quodvis Bestiæ placitum: et robustior simul ac truculentior jam factus Antichristus, sævire supra modum cœpit ac furere. Non deerant tamen ferreis his sæculis, qui constanter se et intrepidè bestiæ opponerent. Insurgunt pro antiquâ et Orthodoxâ fide, Ecclesia Leodiensis,¹ et Laurishamensis,^m Concilium Wormatiense,ⁿ Papiense,^o Gerstaganense,^p Moguntinum,^q Brixienne,^r et Romanum, cujus antè memini. Episcopi complures in Germaniâ, Galliâ, et Italiâ, Venerius Vercellensis,^s Conradus Trajectensis,^t Osbertus Leodiensis,^u Episcopus Trierensis,^x Episcopus Virduvensis,^y Walterus Medeburgensis,^z Gualterus Naumbergensis,^a *Plerique omnes boni, aperti, justî ac simplices, qui Antichristi tum Imperium cœpisse, Hildebrandum Antichristum^c esse, in Babyloniâ, in Templo Dei sedere prædicabant*. Recense ad unum *Hildebrandinos* tuos; Ausim dicere, *Imperiales*, illius sæculi et pietate illis, et virtute ac probitate, et doctrinâ, et numero fuisse longè superiores.

17. Omitto reliquos, de quibus fusiùs est à me libro alio disputatum. Perpende seriò vel illos solùm, qui à vobis Albigenses, Waldenses, Pauperes de Lugduno, Leonistæ, vel alio non dissimili nomine per ludibrium vocantur. Vide quanto illi numero, quantâ animi magnitudine et constantiâ non solùm factionis istius superbiæ ac tyrannidi, sed et vestris Iconolatrarum, Hildebrandinorum, Transubstantiariorum, Purgatorianorum, et aliorum, qui pro *Antichristo* tum stabant, hæresibus sese opponerent. Audi imprimis quid de his, de eorum pietate, numero, duratione, ac amplitudine testetur tuus Rainerius capitalis eorum hostis.

18. *Inter omnes, inquit,^d sectas, quæ sunt vel fuerunt, non est perniciosior ulla ecclesiæ Dei (Dei Papæ) quàm Pauperum de Lugduno: tribus de causis. Prima, quia diuturnior; eam alii à Silvestri, alii ab Apostolorum tempore durâsse dicunt. Secunda,*

^k Claud. Cons. confut. errorum Wald. c. 34.

¹ In Ep. ad Pasc. II. an. 1107.

^m In suo H-bello supplicii, p. 233.

ⁿ Ap. Ab. Ursperg, an. 1076.

^o An. 1086, vid. Bin. in id. Conc.

^p Ap. Waltr. lib. 2, Apol. pro Hen. IV. c. 19.

^q Ap. Sigeb. an. 1079.

^r Ap. Albert. Stadens. an. 1080.

^s Lib. de Unitate Eccles. b

^t Ap. Avent. lib. 5.

^u Lib. de Vitâ Hen. IV.

^x In sua Ep. quæ extat inter Imperial. Constit. t. 1, p. 49.

^y Ib.

^z Ap. Dodech. in append. ad Marian. Scot. an. 1090.

^a Lib. de Unitate Eccl. et Imperii.

^b Avent. lib. 5, p. 470.

^c Ib. p. 455,

et lib. 7, p. 547.

[100]

^d Rainer. Bohem. Script.

quia Generalior, Ferè enim nulla terra est in quâ hæc secta non serpit. Tertia, quòd omnes aliæ cum immanitate blasphemiarum in Deum, horrorem inducant ; hæc Leonistarum magnam habet speciem pietatis: eo quòd coram hominibus justè vivant, et benè omnia de Deo credant, et omnes Articulos, qui in symbolo continentur. Solam Romanam ecclesiam blasphemant, et oderunt. Unicum hoc in eis crimen; unica hæc Romæ hæresis, non esse papicolam. Sit Leonista quis, sit vel dæmon, vel Satanas, si procumbere sciat ad pedes Romani vituli, et Bestiam coccineam adorare, sanctus mox audiet, et clara deûm soboles, magni Jovis incrementum, etiam et Divorum inscribitur albo.

* Lib. de
Hæres. in
voce Albigen-
ses.
■ Ad an. 1199,
n. 33.
■ Bar. eo an.
n. 7.
■ Guliel. Ar-
mor. Philip.
lib. 8, truci-
dant millia
bis triplicata
decem. Et
Bzou. falso
ait fuisse so-
lum 17000, ad
an. 1209, n. 1.
■ Bzou an.
1209, n. 1.
■ Ib. an. 1211,
n. 10.
■ Ib.
■ Ib. n. 9.
■ Ib. an. 1213,
n. 7.
■ Prat. de
Hæres. in
Albigens. p.
18.
■ Guil. Ar-
mor. in Chro-
MS. 5 de
reb. a Philip.
gestis quod
est in nobili
Biblioth.
Dom. Rob.
Cottoni.

[101]

■ Matt. Paris.
an. 1236, p.
574.
■ Vignier.
Hist. Eccl.
an. 1242.
■ Quorum
summa est
142,990.

19. Audi de his Prateolum^e tuum, et Bzovium,^s Albigenium hæresis (factionis hoc vestræ idioma) tempore Innocentii III. circa annum 1216, tam valdè cæpit pullulare et excrecere in comitatu Tolosano, ut omne triticum fidei gentis illius versum videretur in lolium. In tantum enim invaluit eorum error, ut brevi temporis intervallo infecerit mille propemodum civitates: Adeo quidem, ut si gladiis (ferrea hæc sunt, et vestra argumenta) repressus non fuisset, brevi temporum interstitio universam Europam corrupisset. Atenim gladiis illi repressi; tanta, tamque infanda strages eorum facta, ut anno^h 1183, uno die, in unâ urbe Bituricensi, septem millia eorum trucidata sint. Iterumⁱ an. 1209, in eâdem urbe sexaginta millia interfecta: Iterum^k eodem anno in Castro Minervæ, centum et octoginta vivi cremati: Iterum^l anno 1211, ad Pulchram vallem quadringenti combusti: Iterum^m eodem an. Lavauro, octoginta in furcas acti: Iterumⁿ eodem anno in Vauro octoginta nobiles securi percussi, nec à mulieribus ibi temperatum: Iterum^o anno 1213, ad Mirellum, multi gladio, plures flumine absumpti, viginti, aut ut Prateolus^p ait, septuaginta millia interfecta. Iterum^q an. 1219, Miromandæ, quinque millia occisa. Iterum^r anno 1236, circiter quinquaginta combusti, aut vivi sepulti. Iterum^s anno 1242, in arce quâdam Tolossanæ diocæsis circiter ducenti cremati. Et hi^t quidem omnes in uno, ut opinor, Galliæ regno, et infra sexaginta annorum spatium, trucidati. Quis verò non dico enumerare, sed vel mente concipere potest, quot myriadum myriadas per omnes Europæ ditiones, per omnes illos quadringentos, et plus eo, ab Hildebrandi papatu annos flammâ et ferro devoravit truculenta hæc cæde ac sanctorum sanguine inebriata bestia? aut quis talia fando, temperet à lachrymis? Sed sic profectò, Bestiam, sic et

Bestiæ satellites pro suis hæresibus pugnare decuit. Quivis interim facilè ex his perspiciat, *Hildebrandinas* vestras, quas ferreis hisce argumentis fovistis, hæreses, ne sæculis quidem illis, quibus *regnavit Antichristus*, fuisse Catholicas: Non aliter Catholicas, quàm fuerunt Neronis, aut Diocletiani dogmata Catholica.

20. Superest jam quartum illud *aureum* fidei dogma, *Quòd Papa judicio universalis Concilii tam in eis, quæ ad fidem spectant, quàm ad mores, subjectus sit.* Utri verò illis sæculis in hoc Catholici, non est tibi, opinor, dubium. Certè enim Ecclesiæ, quæ illis sæculis ubique per orbem erant omnes, in hoc, *nostræ* sunt. Docti etiam omnes, sive pro Christo dimicabant, sive pro Antichristo in hoc omninò nostri; imò Christi sunt. *Peritorum nemo*, ut te docet Concilium Basiliense, *de hoc dubitavit.* Per id omne tempus ipsa vestra Romana, quæ in multis Antichristiana tunc erat, in hoc tamen et nostra erat, et Christiana. Quandiu aureum hoc et Catholicum, Catholicæ fidei dogma incolume in Ecclesiâ vestrâ stetit, *lascivire, regnare*, grassari, et *furere* in eâ potuit Papa, ad thronum tamen et culmen Antichristianismi, quò aspirabat, ascendere nunquam potuit. Concilium ei in morâ erat et obstaculo, velut habenâ et camo frænabat hominem peccati, ne vel facere, vel in fide quicquid luberet, statuere posset. Abrogatum est et *reprobatum* à vobis hoc fidei dogma in conventu vestro Lateranensi sub Leone X. 14° die Kalend. Januarii, anno millesimo quingentesimo decimo sexto. Die illo, ^u*Papam esse Conciliis omnibus superiorem, ideòque, supremum atque infallibilem* in terris *Judicem* decrevistis. Die illo, factus est Papa vobis *fundamentum fidei*, et lapis ille^x *angularis, pretiosus et probatus, quem prædixit Isaias.* Dies ille, verè *Natalis est Ecclesiæ vestræ*, qui quotannis vobis celebrandus est dies. Die illo et *nova* vobis nata fides, et *Novum fidei fundamentum*, et novum etiam *Nomen* inditum, ut à *Papâ*, qui vobis fidei fundamentum, et *Papistæ* vocemini, et Ecclesia vestra *Papistica*, id est, *summo in gradu Antichristiana* dici mereatur.

21. Scit bene tuus Cardinalis proprium esse hoc vobis nomen, et tantum non in eo gloriatur;^y attestari enim veritati, quam

^u Bulla Leonis X. quâ hoc decernitur, eo die Romæ data est. Concil. Lateran. sub Leon. X. sess. 11, p. 640. [102]

^x Bell. præf. in lib. de Pontif.

^y Lib. de Not. Eccl. c. 4, § At.

Verè tibi dico, Non à Papâ Christo, non à Papâ Petro, non vel à Papâ Bonifacio, non à Papâ Hildebrando, non à Papâ Innocentio, non ab ullo tam antiquo vel patre, vel Papâ, sed à *Papâ solùm Lateranensi et Leonino* inditum hoc vobis cognomen. A Leone geniti, in Laterano nudiustertius editi vos, vestraque, qualis nunc est, Ecclesia. Eratis quidem olim, Evandri prope sæculo, à Christo Christiani, à Petro Orthodoxi, et Apostolici. Humilis nimis hæc vobis familia, et fortasse fumosi nimis hi majores. Transistis igitur jamdudum ab his in magis florentem ac splendentem in hoc orbe, magisque orbi gratam et gratiosam familiam, unde prædia et hæredia multò certè ampliora, quàm à piscatore, aut fabro expectare, nec injuriâ, possitis. A Bonifacio in *Universalistarum*: ab Hadriano in *Iconolatrarum*: à Gregorio VII. in *Hildebrandinorum*: ab Innocentio III. in *Transubstantiariorum*: denique à Leone X. in novissimam sed ditissimam planè Antichristi familiam, quæque reliquis omnibus est ex asse hæres, ascripti estis: ut deinceps non nisi à *Papali hoc fidei vestræ fundamento*, Papistæ vocandi sitis. Vidit hoc, agnovitque Cassander^z vester. *Sunt, inquit, alii, qui Pontificem Romanum, quem Papam dicimus, tantum non Deum faciunt: ejusque auctoritatem non modò supra totam Ecclesiam, sed supra ipsam Scripturam divinam efferunt, et sententiam ejus infallibilem fidei Regulam constituunt, hos non video, cur minùs Pseudocatholicos, et Papistas appellare possis.*

^z Cassan. de
Offic. Viri
Boni, § Sunt
alii.

[103]

22. Vides nunc quàm minimè ante annum 1500, Catholica sit illa vestra Ecclesia, et fides, quam vos per *omnia sæcula*, per *omnia loca* diffusam in orbe jactatis. Nuper ea, et Lutheri solùm tempore sub Leone nata. Nec ab eo tamen ad umbilicum perducta: Lambenda erat hæc recens nata Leonis proles, et à Pio IV. ac Tridentinis Patribus, *novis aliquot fidei Articulis*, velut armillis et bracteolis ornanda simul et ditanda. Nam si quis *non integrè, non integram Tridentinam fidem, et singulos illos viginti quatuor fidei à Pio IV. promulgatos articulos* amplectitur: nec ille vobis verè nunc *Catholicus*, nec ille nobis *Papista*, nec vel nobis vel vobis pro *membro Ecclesiæ vestræ*, ille habendus est.

23. Pervenimus jam ad tertiam illam et postremam Ecclesiæ *periodum*; quando separatione ab Ecclesiâ Antichristianâ factâ, labi ille indies, et declinare cœpit. Et quidem ante Lateranense Conciliabulum, quandiu in Ecclesiâ vestrâ auri adhuc aliquid, et aureum illud fidei *fundamentum*, licèt multis luti ac scorix sori-

dibus deturpatum remanserat, discessio hæc insignis facta non est: florebat adhuc et indies amplificata est Ecclesia illa, quæ tum Romana. Opinor enim (nec vana fides) etiam propter pauxillum illud, quod in eâ supererat *nostri tritici*, in ipsâ Zizaniâ vestrâ: propter *botrum unum* alterumve in totam vestram vineam: propter unum *Lotum*, in totam Sodomam benedictiones non paucas à Deo effusas. Postquam verò Conciliabuli istius decreto *fundamentum aureum* penitùs eversum est, et illius loco Lateranense illud, luteum planè et latericium fundamentum est à vobis positum, discessio statim facta, inchoata foeliciter à *Luthero ipso*, *proximo* post Lateranense decretum anno.^b Exin, sani à leprosis, *Orthodoxi* ab hæreticis: *Catholici* à Papistis, *Christiani* ab Antichristianis, sicut Abrahamus à Chaldæis, sicut Lotus à Sodomitis, sicut Israelitæ ab Egyptiis et Babyloñiis segregati sunt. Ex illo ruere res vestra, et retro sublapsa referri. Vide enim mecum, et perpende paulisper, quantilla ea orbis pars sit quam tenetis: quàm verè punctulum sit, et instar nihili, quod vos *Catholicum* vocatis, quod tu et Thrasones vestri [104] tanto hiato jactitant, ac si fidei et Ecclesiæ vestræ amplitudo *universum planè orbem, Orientem simul et Occidentem*, regna omnia, et regiones impleret ac possideret.

^a Cœpit Lutherus Papæ se opponere an. 1517.

24. Scripsit de hâc re verè aureum libellum, vir ingenio admirabili, ac omni doctrinæ genere instructissimus, amicus olim ac familiaris meus Ed. Breirwooddus,^c cujus ego bonis literis, ac bonis omnibus immaturum obitum sæpissimè, nec unquam tamen satis deplorare soleo. Peragratur ille, ac velut manu te ducit per singulas orbis cogniti partes ac regiones. Quantum spatii in Europâ primùm, tum in Africâ, pòst in Asiâ, postremò in Americâ, et Insulis cuique adjacentibus, vel *Christiani* occupent, vel *Mahumetani*, vel *Pagani*, seu *Idololatræ*, accuratè et velut in speculo tibi demonstrat. Tu illum consule: nolo ego actum agere: Summa huc redit. *Divide*^d *in triginta æquales* partes orbem universum jam cognitum: *Ex triginta his, novemdecim* à *Paganis* occupari; à *Mahumetanis sex*; à *Christianis quinque partes* declarat. Ut si amplitudo, quod vos docetis, veritatis vera *Nota* sit, Christiana ipsa religio, nonnihil à *Mahumitanâ sectâ*, longissimè verò à *Paganismo* superetur.

^e Lib. de Inquisit. linguarum et religionum diversarum per orbis partes præcipuas.

^d Edw. Breirw. lib. cit. c. 14.

25. Ex *Christianis*, præter Protestantes et Papistas *undecim omninò sectæ*^e numerantur: Inter eas, tres eminent, ad quas ^e Ib. c. 15. reliquæ ferè reducuntur. *Græci*, ad quos revocantur *Syriani*,

Georgiani, Moscovitæ seu Russiani. Nestoriani, quibus adjicias *Indianos*, seu *Christianos S. Thomæ, Jacobitæ*, ad quos spectant *Cophthitæ*, sive *Ægyptii, Armeni, Habassini*, et *Maronitæ*. Ex his, si vel *Græcos solos, eosque qui illorum sectæ adherent, spectes, et numero^f illi, et locorum amplitudine, Romanam vestram longè superant, si demas quæ apud Indos à vobis finguntur*. Quantula verò, quàmque exigua vobis portio linquetur, si Romanam vestram ad *undecim illas omnes sectas conferas, quæ in Asiâ et Africâ latè diffunduntur!* In Europâ etiam *Christianos^g ferè omnes complectuntur, qui in Græciâ, Macedoniâ, Epiro, Thraciâ, Bulgariâ, Serviâ, Bosniâ, Walachiâ, Moldaviâ, Poloniâ, et Moscoviâ, et bene magnâ Dalmatiæ tuæ et Croatiæ parte. Si rectè calculum subducas, invenies, opinor, nostram, vestramque conjunctim religionem, non nisi duas, aut ad summum tres, ex quinque Christiani orbis partibus possidere: reliquum verò undecim illis sectis relinquendum esse.*

26. De duabus ergo aut tribus ex *triginta orbis partibus*, certamen vobis nobiscum est: cumque partes duædetriginta ad neutros spectent, de duabus solùm tribusve particulis dimicatis nobiscum. Et de Amplitudine interim vestrâ, quasi *orbis univsus* vester esset, plusquàm Thrasonicè gloriari soletis. Mittamus hîc Indos; licèt illic^h et olim, hodieque, annunciata sit et fructificet nostra fides; eademque nostro ævo, *prima omnium* foelicissimis auspiciis orbem totum circumnavigavit,^k et ab utroque axe, ab ortu etiam et occasu, orbem lustravit, salutavit, beavit. Sed mittamus tamen. Scimus quàm bellè à vobis Indi conversi sint: nec tam *Indianos ad fidem, quàm Indianum aurum et opes in vestram fidem recepta. Scimus etiam quàm in fingendo audaces sitis. De his eorumque ad fidem vestram conversione non aliud hîc addam, quàm tua ipsius, eaque vera verba: Egre-*giam, inquis,^l *gentium conversionem, imò eversionem, quæ in Indiis exantlata est. Multa misellorum virorum, faminarum, puerorum millia devoravit et Orco misit gladius ferreus; gladio autem ancipiti Verbi Dei vix pauci, credo, homunciones ad salutem Christi et Evangelii cognitionem adducti sunt, utcumque de messe suâ spirituali nostri glorientur. Qui penitiùs hæc intrò spexerunt, nostri etiam Patres Societatis, viderunt in paucis et exiguis illis locis, ubi Christi nomen auditum est et religio Christiana jam vigere jactitatur, vix Christianismi corticem manere, aut certè plantatum fuisse: salutarem Christi cognitionem haud imbiberunt,*

^f Edw. Breirw. lib. cit. c. 18.

^g Ib. c. 15.

[105]

^h Tum in Virginia, in quâ Anglorum Colonia: tum in Insulâ Barmudes, et alibi.

^k Dracus erat primus totum qui circuit orbem: Et victor foelix itque reditque domum, Jac. Daltoni epig.

^l Spalat. cont. Suar c. 1, n. 31.

quia fortè vix unquam audierunt. Ut aurum, aliaque eorum bona miseris, non ut eorum animas Diabolo eripiant, properant eò classes, milites, religiosi. Longinquas igitur istas mittamus oras, de quibus incerta hîc fama, incerta penè omnia. Dispiciamus in bene noto hoc orbe, ex duabus illis partibus quid nostrum, et quantillum vestrum sit. Audi quid de Luthero scribat Cardinalis^m tuus; Occupavit Lutherus brevi non solùm ^{m Bell. lib. 3, de Pontif. c. 23, § Similitudo.} multa Regna in partibus Septentrionalibus, sed etiam usque ad Indos excurrere ausus est. Quæ verò illa Regna? Nostris, ^{n Lib. eod. c. 21, § At postea.} inquit,ⁿ temporibus tam prosperè illi omnia successerunt, ut Romana sedes magnam Germaniæ partem amiserit, Suetiam, Gothiam, Norvegiam, Daniam universam, bonam Angliæ, Galliæ, Helvetiæ, Poloniæ, Bohemiæ, et Pannonia partem. Adeò ut si prosperè agere nota sit Antichristi, non Papa, qui tot provinciis exutus est, sed Lutherus pro Antichristo habendus est. Enumera tu, si potes, ex Europæis tot Regna ac provincias, quæ vestræ, aut Papæ factioni adhærent. Vix alias, opinor, quàm Italianam nominabis et Hispaniam. Sunt^o verò et in Italiâ non pauci ^{o D. Ed. Sand. in Relat. Religionum, n. 43.} regionis Pedemontanæ, Salustanæ, Luccæ, et Venetiarum, qui Luthero plus favere, quàm Pontifici dicuntur. In Hispaniâ quoque, in unâ Sevilâ,^p supra viginti millia nostræ fidei addicti perhibentur. Ac nisi per Inquisitionem staret, brevi tota Regio regnumque nuncium Pontifici missura creditur. Reduc nunc omnia ad calculum. Perpende sæculorum omnium seriem; Regiones omnes perlustra: Dic deinde seriò, an Papistica tua fides et Ecclesia, vel tempore, vel loco, Catholica sit, aut sit dicenda, quæ nec ante annum quingentesimum supra millesimum nata, nec unquam adhuc trigesimam, id est, vel unam integram ex triginta noti orbis partibus occupavit?

[106]

^p Ib. n. 44.

CAP. XIX.

DE ROMANÆ CURIÆ SANCTITATE.

ITERUM me hîc^r revocas ad Romanam Curiam, Veniam ab eâ ^{r Cons. Red. p. 14.} supples deprecaris, quod novitates illius, et errores reprehenderis. Redeam? non si me obsecres. Tibi illa sæpiùs placanda; sæpiùs illi blandiendum fuit. Metuebas à virgis, aut securi.

^s Cons. Rom.
2, sub Silvest.
c. 16.
^t Cons. Red.
p. 14.

^u Lib. Epist.
sine titulo,
epist. 7.

^x Ib. epist. 15.

^y Ib. epist. 9.

^z Cantic. 92.

^b Ib. in
Cantic. 108.

^b Citat. in
Catal. Test.
in Petrar.

Sciebas in eam verè quadrare quod habet Romanum tuum Concilium,^s *Curiam à cruore dici*. Quia verò tu sic nunc cæcutis, ut nullo^t in eâ errores, novitates nullas, scandalosum nihil, nihil quod animabus mortiferum sit aut letale in eâ conspiciere possis; etsi mihi quoque contrà asserere satis esset, nihil in eâ non novum, non mortiferum, non letale: quò tamen errores aliquos et letale in eâ aliquid clariùs intuearis, perspicilla tibi ex Petrarchâ vestro suppeditabo. Sic enim ille^u de Aulâ istâ Romanâ. *Quicquid de Assyriâ, vel Ægyptiâ Babylone, quicquid de quatuor labyrinthis, de Averni limine, de Tartareis sylvis sulphureisque paludibus legisti, huic Tartaro admotum, fabula est. Hic turrificus simul ac terrificus Nimroth, hic pharetrata Semiramis, hic inexorabilis Minos, hic Radamanthus, hic Cerberus universa consumens, hic tauro supposita Pasiphaë, mixtumque genus prolesque biformis, Veneris monumenta nefandæ. Hic quicquid confusum, quicquid atrum, quicquid horribile usquam est aut fingitur, aspicias. Quicquid^x usquam perfidiæ et doli, quicquid inclementiæ superbiæque, quicquid impuditiæ effrænatiæque libidinis, quicquid impietatis, et morum pessimorum sparsim habet, aut habuit orbis terræ, totum istic cumulativè videas, acervativè reperias. Nulla^y ibi pietas, nulla charitas, nulla fides habitat. Tumor, livor, luxus, avaritia regnant, pessimus quisque provehitur, justus opprimitur: Simplicitas amentię, malitia sapientię nomen habet: ibi Deus spernitur, nummus adoratur, calcantur leges, irridentur boni, ut jam ferè nullus, qui irrideri possit, appareat! Tu nunc cæcutiens, videre ista non vis, ideòque in istum Tartarum ruis: vidit ille, et vitavit, ideòque lætabundus canit,^z *Ego aufugi ex impiâ Babylone, à quâ exulat omnis pudor, in quâ nullum bonum reperitur, quæ est hospitium doloris, domicilium^a irarum, officina fraudum, mater et schola errorum, templum hæreseon*. Nec addam plura, de Romanâ Curiâ. Tu vide, an plura, aut magnifica magis encomia desiderari debeant. Nisi et illud Coronidis fortè loco hic addi vis, quod emblematis vice Corollæ, aut Cathedræ tui Pontificis ex eodem Petrarchâ^b inscribatur, *Nullum cuiquam majus malum optari posse, quàm ut fiat Papa*.*

CAP. XX.

EPISCOPI SUB PAPATU, QUOMODO EPISCOPI ÆQUIVOCÈ
DICI POSSINT.

DIXERAS *Episcopos sub Papatu esse æquivocè Episcopos*. Revocas nunc^c hoc. Et sensu aliquo merito certè revocas. ^c Cons. Red p. 14. Sunt enim verè et *univocè* Episcopi, si *Ordinationem* spectes, et *Characterem*: Sin *Authoritatem administrandi* munera Episcopalia et *Jurisdictionem* exercendi spectes, non injuriâ alios à Papâ omnes *æquivocè* Episcopos dicas. Ut Pharaonis macilentæ vaccæ pinguiores; itidem eorum omnem authoritatem devoravit vitulus ille Romanus: In illius *universali Jurisdictione*; et incircumscriptâ supra omnes authoritate, absorpta planè est aliorum omnium *Jurdictio et autoritas*: Omnis ab eo uno, velut à fonte promanat; omnis ab eo, illiusque unius arbitrio dependet. Hinc vester August. Triumphus,^d *Quantum*, inquit, *ad Jurisdictionem, Papa est immediatè Episcopus cujuslibet Ecclesiæ, quia Jurdictio omnium Episcoporum derivatur à Papâ: Respectu verò administrationis, non est Episcopus immediatè cujuslibet Ecclesiæ*, quia alii, licèt sub ipso et ab ipso, munera illa administrant. Hinc et Marta^e vester, Papam *unicum in orbe Pontificem vocat*. Si ille *unicus*, alii certè non nisi *æquivocè* Episcopi. Docent illi, ordinant, Sacramenta administrant, ligant, et solvunt: respectu *actus et exercitii* hujus, *verè Episcopi* sunt: sed quia faciunt hæc omnia non nisi ad nutum et arbitrium Papæ, ideò respectu *authoritatis exercendi* ista, non nisi *æquivocè Episcopi* sunt. Sensu hoc, nec alio à Gregorio^f dictum, *Si unus universalis est, restat ut vos Episcopi non sitis*. Et, *Qui^g universalis appellari vult, solus conatur appellari Episcopus*; et iterum,^h *Despectis fratribus, Episcopus appetit solus vocari*. Solus quidem, qui *universalis*, solus respectu *authoritatis à nullo alio dependentis*, solus qui *nulli alteri subjectus*, solus qui *aliis omnibus*, ut Episcopalia munera pro illius solius arbitrio præsent, *licentiam dat*: At respectu *Characteris*, respectu *essentiæ Episcopalis*, respectu *actûs exequendi*, aut præstandi Episcopalia munera, nec Constantinopolitanus unquam sic *solus* esse desideravit, nec Romanus vester *solus* est, nec quisquam sic solus esse potest. *Summus* hoc sensu est, non *solus*: neque alii non *omninò* Epi-

[108]

^d Quæst. 19, art. 3.^e Præfat. ad Paul. V. ant. lib. de Jurisdict.^f Lib. 7, epist. 70.^g Lib. 4, epist. 34.^h Lib. 4, epist. 38.

scopi, sed non *quales esse debent* Episcopi sunt: Ad universalis illius nutum, voluntatem, et arbitrium Episcopi sunt. Episcopi tamen sunt, licet sub impio, tyrannico et Antichristiano *universali* vestri Episcopi Dominio, Imperio, et jugo. *Sacerdotum* ⁱ *omnium honor adimitur, dum ab uno universalis super omnes auctoritas arrogatur.* Honor debitus, et *auctoritas*, non Episcopalis *essentia*, non Episcopale *nomen* adimitur. *Privantur* ^k *honore debito universi, dum quod aliis commune est, ut privatum uni tribuitur.* *Coercendus* ^l *ille qui corde tumet, et honori imperii cæterorum se per privatum vocabulum superponit.* Superbiendo *superponit* se Episcopis omnibus, ut ita præ aliis solus sit; non tollit alios, ut ita *solus* ille Episcopus sit. *Qui* ^m *cupit se vocabulo elationis aliis præponere, eorum nomen sui comparatione cupit calcare.* *Calcere* vult Episcoporum nomen, dignitatem, auctoritatem: *Calcere*, inquam, non *abolere*, non *extinguere*. Episcopi quidem sunt: sed *comparatione illius*, Episcopi non sunt: *Absolute* sunt, idè verè et *univocè* sunt; *comparatè* non sunt, idè comparatè non nisi *æquivocè* sunt. Si *essentiam* spectes, *univocè* sunt; si *Jurisdictionem* ab illo derivatam, ab illo *dependentem*, non nisi *æquivocè* sunt.

2. Discas hoc ab ipso Episcoporum juramento. Lege Caput,

Ego N: (lege formulam à Pio IV. præscriptam.) *Romano* ⁿ *Pontifici veram obedientiam spondeo, ac juro.* Obedientia autem non alia illi vera, nisi quæ sic cæca, ut nec aliud docere audeat in causis fidei, quàm ille præscribit, nec alios, quàm pro illius libito, vel solvere, vel ligare, nec aliam vel dicendi, vel tacendi, vel ligandi, vel solvendi rationem scire, quàm *Sic volo, sic jubeo.* Juramento hoc fiunt Episcopi omnes ex *Patribus, Filii*; ex *Pastoribus, Oves*; ex *Episcopis, Papæ vasalli*. Ab ejus nutu sic pendent, ut nec aliud, nec aliter quàm ille mandat, vel *docere* audeant, vel *facere*. Quòd si fortè rupto hoc sacrilegi juramenti vinculo, quidquam contra illius votum et voluntatem doceant aut decernant, licet in eo omnes per orbem omnem Episcopi consentiant, instar nihili habendum est. Illi in Conciliis et causis fidei definiendis, *Assessores* illi solùm sunt aut *Consiliarii*, non *Judices*. Nam ^o *si Judices, standum esset eorum sententiæ, quia isti ita statuerunt.* Ferant jam in Concilio sententiam Episcopi per orbem omnes, damnent, anathema denuncient in aliquod dogma quod hæreticum judicant, dissentiente solo Romano Pontifice; putasne *Episcoporum omnium* sententiæ

ⁱ Greg. lib. 4, epist. 32.

^k Ib.

^l Ib.

[109]

^m Ib. lib. 4, epist. 38.

ⁿ Form. jura. in Bull. Pii IV.

^o Bell. lib. 1, de Con. c. 18, § Est ergo.

standum esse, non *Papæ*? Erras turpiter. *Papa*,^p ut *Princeps Ecclesiæ*, *judicium eorum retractare potest et irritare.* *Uni*^q *Petro atque ejus Cathedræ, non Sacerdotali quantocunque Concilio impetratum est Christi oratione, indefectibilis fidei Privilegium.* *Longè*^r *certius est unius Apostolicæ sedis cum Concilio domesticorum Sacerdotum judicium, quàm sine Pontifice judicium universalis Concilii totius orbis Sacerdotum.* *Causæ*^s *in Conciliis non numero judicantur, sed pondere.* *Pondus autem Conciliis dat summi Pontificis gravitas et autoritas, quæ si adsit, centum Patres satis sunt; sin desit, [non] centum millia Patrum, imò nulli* [110] *satis sunt, sint quamlibèt plurimi.* *Papæ*^t *sententia totius orbis placito præfertur; et Hostiensem docere notat Alvarus,*^u *quòd si totus mundus sentiret in aliquo negotio contra Papam, Papæ tamen sententiæ standum esset.* Vide jam an dictum tuum de *Æquivocis* vestris Episcopis revocandum tibi fuerit, an potiùs *explicandum, aut distinguendum.*

^p Bell. lib. 1, de Con. 3. 18, § Dico.
^q Pigh. lib. 6, Hier. Eccl. c. 9, § Et quamquam.

^r Ib.

^s Canus. lib. 5, loc. Theol. c. 5, § Non itaque.

^t Radul. Cupers. in c. Oportebat, p. 11, n. 13.
^u De Planet. Eccl. lib. 1, c. 6.

CAP. XXI.

ECCLESIA ROMANA, UT ALIÆ HÆRETICÆ, EST ECCLESIA,
SED MORBIDA.

DAMNAS deinde^x quod *dixeras sub Romano Episcopo Ecclesiam non esse.* Quid verò opus tibi hoc damnare? Satis erat et hoc quoque *explicuisse.* Lapsus hic non mentis tuæ erat, aut judicii, sed *incuriæ.* Poteras facilè uno adjecto verbulo rem totam expedire. Quæ subest Romano Pontifici, *verè quidem Ecclesia est, sed languida, morbida, et moribunda Ecclesia. Orthodoxa non est, non vel Catholica, vel sanum membrum Ecclesiæ Catholicæ.* Doceat te hoc Cassander^y vester. Romanam Ecclesiam, ait, *Multis morbis ac vitiis deformatam esse, et nonnunquam gubernatorum tyrannide miserabiliter pressam.* *Eam tamen, inquit, ut veram Ecclesiam magnæque illius, et Catholicæ Ecclesiæ non contemnendum membrum amplector, et veneror.* Idem planè de Ecclesiâ qualis nunc est Græcorum, de Nestorianorum item, et Jacobitarum Ecclesiis dicendum. Hæreticæ omnes, ut et tua Romana; Ecclesiæ tamen: morbidæ et corruptæ omnes, sic et tua Romana; Hoc uno latum inter vos

^x Cons. Red. p. 14.

^y Lib. de Officio viri Pii, § Cum igitur. Hoc item strenuè probat D. Rainold. Thes. 5, disput. Oxon.

discrimen. Illæ febre quasi, aut uno alterove morbo; Romana tua, peste et leprâ insanabili, et quod in se hæresum omnium colluviem continet, *Antichristianismo*, eoque ad vestigium jam evecto laborat. Malè omninò factum, quòd negaveras hanc esse *Ecclesiam*, sed emendas pessimè cùm hanc *solum esse Ecclesiam* contendis.

[111]

CAP. XXII.

DE PAPÆ SUPREMATU: EUM ET À SCRIPTURIS, ET À CONCILIIS,
ET À PATRIBUS DAMNARI.

* Cons. Red.
p. 15, 16.

ACCEDIS nunc^z ad id quod est in tuo libello palmare, *Suprematum Papæ*. Damnas quæ adversus eum à te in Consilio tuæ projectionis scripta sunt. Nî facias, fascem jamdudum sensisses aut securim: ut ab illis te eriperes, *Primum*, parum id est, nec nobis de eo lis, *Suprematum Papæ* plenis buccis prædicas. Ille totius *Ecclesiæ Caput*: Ille *singulare fidei oraculum*: Ille *Orientis simul ac Occidentis Magister*; et ut te Antichristi satellitem ex *Bestiæ* Characterè sciant omnes, Ille unus, Ille solus *supremum visibile Ecclesiæ Caput*: Solus ille *totum Christi Spiritum pro decernendis et judicandis fidei dogmatibus obtinet*: In illo solo totus *Christi Spiritus residet*.

2. Atenim per mille et quingentos annos non in illo solo, non in illo omninò *Supremus* ille *Judicandi Spiritus* residebat. Totis illis quatuordecim sæculis *Judicem* ille *Superiorem*, et in fide et in moribus, habebat. Concilium generale per id omne tempus, sic supra Papam, Papa sic Concilio suberat, ut et judicari à Concilio posset, et corrigi, et deponi. Hocque per tot sæculorum curricula fidei *Catholicæ* dogma, creditum à *Catholicâ Ecclesiâ*, à Catholicis omnibus, à doctis ac peritis omnibus, tam unanimi consensu, ut *Nemo*^a *unquam Peritorum de eâ dubitârit*. Anno verò abhinc centesimo septimo, *Ecclesia* vestra in *Lateranensi* seu *Babylonicâ* arce, inebriata phialâ aureâ, somno vinoque sepulta, dum altum dormiret, *Dæmonem* incubum, seu *Ephialtem* passa, Deum esse mendacissimè finxit. Exin *Bestia*, quasi in coelum tertium rapta esset, et cœlesti numine afflata, quoties *Tripodem* ascendit, suis canit, *Est Deus in nobis, agitante calescimus illo*. At certè *Bestiam* à *Cacodæ-*

* Cons. Basil.
in Decret.
quinq. Concl.

mone deceptam fuisse docent, imò demonstrant tibi Theologi Parisienses. Sic enim illi^b quarto post Lateranense illud et Leoninum decretum mense: *Leo decimus in quodam cœtu, in Romand civitate, nescimus qualiter, non tamen in spiritu Domini congregato, præmissa tam salutaria statuta, abroganda esse censuit, contra fidem Catholicam, et auctoritatem sacrorum generalium Conciliorum veniendo, sacrum Basiliense Concilium damnavit.* Viden' *Conventum* istum Lateranensem, in quo *Suprematus Papæ* decernitur, *cætum* vocari, non *Concilium*; nedum sanctum, nedum Œcumenicum Concilium? Viden' *cætum* istum, *non in nomine Domini* congregatum fuisse? In cujus ergo, nisi *Caco-dæmonis* nomine? Viden' decreta istius *cœtus fidei Catholicæ, fidei sacrorum generalium Conciliorum* contravenire? Dic nunc an *cœtui* isti, aut *Leoni*, insederit *totus Christi*, an *totus maligni dæmonis spiritus*. Vix cuiquam fidem unquam facies, *Spiritum Christi*, fidem Catholicam, fidem sacrorum, et generalium Conciliorum immutabili decreto *oppugnaturum* atque *eversurum*. Spiritûs *Antichristi* hoc opus est, non Spiritûs *Christi*.

3. At è Scripturis, ex ipsâ Evangelicâ institutione habetur *Papæ Suprematus*: *A Christo Domino immediatè ille institutus est.* Rideat profectò quivis, quoties Scripturas à vobis in hanc rem vel nominari audiat. In eis de *Suprematu Papæ*, nec vola, ut aiunt, nec vestigium, nec mentio ulla est, nec intentio. Etiam de *Papâ vestro* in Scripturis, ne gry quidem, nisi ad Thessalonicenses, et in Apocalypsi. Luculenter verò illic de illius ortu, incremento, apostasiâ, fastu, tyrannide, etiam et exitio vaticinia. Scis verò quàm ægrè ista vel attrectari feratis. Scis quàm oculi vobis doleant, quàm trepidetis ad conspectum, etiam vel ad strepitum eorum, quæ de *homine peccati* illic dicuntur de *septicolli Babylone*, de *Meretrice purpuratâ*, de *Bestiâ coccineâ*, de *Bestiâ habente duo Cornua similia Agni*: de *decem Regibus qui meretricem comedent*, et *Romam incendio tradent*, eamque in cineres vertent et favillas. *Apocalypticum* hunc vestrum *Papam* novimus, inde et ipsum, et illius *suprematum* facilè demonstres: *Evangelicum* alium *Papam* nusquam, nec ante Græcas Calendas unquam reperies.

4. Ubi verò Evangelica illa *Papæ vestri*, aut *Papalis suprematûs* Institutio? Ubi ille *immediatè à Christo*, uti jactas, *institutus*? Ubi ulla in Evangelio illius vel mentio? In *Petro* scio, dices, et illius *Primatu*. Hui, Quid *Primatus* ad *Suprema-*

^bAppel. Univ. Parisien. an. 1517, Martii 27.

tum? Quid *Apostolicus* ad *Papalem*? Quid ad *Papam* *Petrus*?
 [113] Quid pedum et baculus ad Sceptrum et Diadema? Curta nimis est et angusta Petri et Apostolorum omnium potestas: Longè infra *papalem* vestram subsistit. Vix Calcaneum, aut imum pedis digitulum, nedum *os illius grandia* loquens et blasphema, nedum *Diadema triplex*, quo Petrus, opinor, vix unquam usus, nedum *Omnipotentiam Pontificis* (qui titulus et *datus*^d *Papæ* est, et gratus) attingit. Citiùs oceanum urceolâ contineas; Citiùs Davidis calceum Goliatho, quàm *Primum Petri* tuo *Papæ* induas. Vide enim quàm illi dispares. Cui unquam Apostolorum dictum est quod tuo *Papæ*,^e *Potestas tua est supra omnes potestates, tam cæli quàm terræ*? Quis Apostolorum omnium unquam dixit, quod de se solet *Papæ*,^f *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terrâ*? Cui Apostolorum unquam dictum, quod dudum *Papæ*,^g *Unicus in orbe Pontifex, Imperator, et Rex*? Ubi unquam de Primatu Petri dictum est, ut de Papatu,^h *Est Principatus tam in spiritualibus, quàm in temporalibus*? Quando unquam de se dixit Petrus, ut de se *Papâ*,ⁱ *Dominum se esse in spiritualibus et temporalibus in universo mundo*? Si Petro *Papam æquare vis*, torvum te Procrusten facias oportet, et vel Petrum ad necem usque distendere, vel pontifici tuo *Papalia omnia*, nec solùm caput, sed et pectus, et crura, et suras, imò talos et malleolos amputare, eumque non cothurnis, sed socco induere. Cùm de *Suprematu* agas et *Papâ*, tace omninò de *Primatu* et *Petro*, nisi culicem Elephanti, aut Pygmæum Herculi æquare vis.

5. Sed et ubi in Evangelio datus iste Petro, quem jactatis,
 * Matt. 16. 18. *Primatus*? Non certè in verbis illis,^k *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*. Petra illa Christus est, non Petrus. Super illam Petram et ipse Petrus ædificatus est. Nec dixit Dominus, *Tu es Petrus, et super hunc Petrum*, quod oportuisset, si Petrus Petra illa fuisset: sed *tu es Petrus, et super hanc Petram*. *Tu Petrus*; Ego *Petra*: *Tu lapis* es, ædificandus es; Ego *Petra* sum, super me ædificandus es. Quòd si Petrus, illa Petra sit, super Petram illam Petrus ipse ædificatus non est: Ipse sibi Petra, sibi fundamentum esse non potuit. Clarissimè Augustinus,^l *cujus verba torqueas licèt, et te et ipsa nullo unquam astu eludes: Tu es, inquit, Petrus, et super hanc Petram, quam confessus es, super hanc Petram quam cognovisti dicens, Tu es Filius Dei vivi, ædificabo Ecclesiam*

^d Paulo V. Omnipotentia Pontificis propugnatori D. Marta. Consecratori acerrim. Th. Mar. Carafa.
^e Orat. Steph. Patracens. in Conc. Lateran. sub Leo. X. sess. 10.
^f Sacr. Cærem. lib. 1, tit. de Ense dando, p. 85.
^g D. Mart. præfat. ad Paul. V. ante libros de Jurisd.
^h Alu. Pelag. de planet. Eccl. c. 13.
ⁱ Bonif. VIII. decret. ap. Mart. Polon. an. 1301.

^k Serm. 13, de Verbis Domini.

*meam : id est, super me ipsum Filium Dei vivi ædificabo Ecclesiam meam. Super me ædificabo te, non me super te : et iterum :^m Lib. 1, Re-tract. c. 21. Non dictum est ; Tu es Petra, sed, Tu es Petrus ; Petra autem erat Christus, quem confessus est Simon. Eadem ferè Beda,ⁿ In Joh. 21. Super hanc Petram quam confessus es, ædificabo Ecclesiam meam ; Petra enim erat Christus, super quod fundamentum etiam ipse Petrus ædificatus est. Eadem Anselmus,^o Super hanc Petram,^o Matt. 16. id est, super me, ædificabo Ecclesiam ; et Liranus,^p Super hanc^p Ib. Petram quam confessus es, id est, Super Christum ædificabo Ecclesiam meam. Sit igitur illa Petra, Christus. Super Petram Christum ædificatur Petrus, ædificantur Apostoli omnes, et Ecclesia tota Christi. Nihil hîc omninò Petro singulare. Primatus hic omninò nullus. Non super Petrum ædificatur Johannes, ut nec super Johannem, Petrus. Unus quidem ex proximis, qui huic Petræ immediatè innituntur, Lapidibus Petrus : Unus item ex proximis, qui eidem Petro innituntur lapidibus, Johannes, cæterique omnes Apostoli ; Nec Petrus solus fundamentum, et super Petrum fundati alii Apostoli, sed *duodecim Apostoli, duodecim fundamenta*, omnes eidem Petræ, eâdem omnes vicinitate illi Petræ inniteutes.*

6. Nec in verbis illis^q Primatus ullus, *Tibi dabo claves*, et, ^q Matt. 16. 19. *Quicquid ligaveris et solveris, erit ligatum et solutum. Promissæ* solùm hîc Petro claves, non *dataæ*. Et ut hîc Petro, sic Matt. 18.^r *Promissa* omnibus eadem clavium, eadem ligandi^v v. 18. et solvendi potestas. *Quæcunque ligaveritis in terrâ, erunt ligata in Cælo : et quæcunque solveritis in terrâ, erunt soluta in cælo.* Utrobique eadem clavium potestas *omnibus promissa*. Ubi etiam dantur claves, dantur eadem omnibus. Dantur autem, cùm non Petro soli, sed *omnibus*, ut Petro, dictum^s est : *Sicut*^s Joh. 20. 21, 22, 23. *misit me Pater, ita et ego mitto vos : Accipite Spiritum Sanctum : Quorum remiseritis peccata, remittentur eis ; Quorum retinueritis peccata, retenta erunt.* Rectè hîc tuus Cardinalis,^t *Omninò*^t Bell. lib. 1, de Pont. c. 12, § Verum. inquit *idem est solvere et aperire, claudere et ligare.* Quicquid ergo per claves, quæ claudunt et aperiunt, Petro promissum, idem omninò per *solvere, et ligare*, quod omnibus dictum est, omnibus datur : Docet hoc Hieronymus,ⁿ *Cuncti Apostoli claves regni cælorum accipiunt : Docet Ambrosius,* Quod Petro dicitur, cæteris dicitur, Tibi dabo claves.* Docet Origenes,^x *An soli Petro dantur à Christo claves regni cælorum ?* et id inter omnes commune docens, quod dicitur, *tibi dabo claves*, addit, *Apud Johan-*

[115]

^u Lib. 1, cont. Jovin.^v In Ps. 38.^x Hom. 1, in Matt.

nem dans Spiritum Sanctum Jesus discipulis suis, dicit, Accipite Spiritum Sanctum, quasi omnibus talibus constitutis, qualis erat et

^y In Matt. 16. Petrus. Similiter Theophylactus,^y Quamvis soli Petro dictum sit, Dabo tibi claves, omnibus tamen Apostolis concessæ sunt.

Quando? Cum dixit, Quorumcunque remiseritis peccata, remittuntur. Et Anselmus,^z Notandum est, inquit, quòd hæc potestas clavium non solùm Petro data est, sed in Petro omnibus hanc potestatem dedit: undè post passionem dictum est, Quorum

^a Lib. de Sac. c. 26. remiseritis peccata, remittuntur. Et Hugo,^a Ne autem hoc, Tibi dabo claves, soli Petro datum esse putes, audi quod omnibus Apostolis, et per hos omnibus Apostolorum successoribus dicat. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis, et quorum retinueritis, retenta erunt. Docet hoc idem

Cyprianus,^b Hilarius,^c Augustinus,^d Leo,^e Euthymius,^f Beda,^g Lyranus,ⁱ et Concilium Coloniense;^k ut meritò et verè à te^l ipso dictum sit, Monstri planè simile esse hanc clavium promissionem, ipsiusque executionem ad Petrum solùm arctare.

7. Spes nunc omnis in Triariis vestris, Tribus nempe illis vocabulis, *Pasce^m oves meas*. Verba hæc vobis *mystica* sunt, imò verè *Magica*, quibus simplices incantare soletis, eosque dementare. In hâc *Triade* Ecclesiæ *Caput, Rector, Pastor, Rex, Grex*: *Pedum* simul et *sceptrum*, *duo gladii*: *Triplex diadema*: *Imperialis* simul et *Pontificalis, Spiritualis, et Temporalis* potestas, ipsaque *plenitudo Papalitatis*. Hoc vobis *Promptuarium fidei*, è quo Transubstantiationem, Purgatorium, Indulgentias, quævis fidei mysteria, quicquid ubique est, eritve *salutaris pabuli*, quoties lubet, depromatis.

8. At certè, si rem rectè putetis, non est hic *Primatus* omninò ullus, nedum *Papatus*. Quid enim? An *pascere oves Christi*, solius Petri munus? Annon et Johannes, et Paulus, et Apostoli omnes *Pastores ovium Christi*? Sine dubio omnes. Hoc clarissimè te docet Augustinus;ⁿ *Cùm dicitur Petro, ad omnes dicitur, Pasce oves meas*. Iterum,^o et *Petrus Pastor, et Paulus Pastor, et ceteri Apostoli Pastores*. Chrysostomus^p paulò clariùs de Paulo, quem *universi orbis gubernatorem, seu pastorem vocat, cui terræ ac maria, atque universi orbis habitatio commissa erat*. Hocque ita clarum est, ut veritatis hîc vi victus, agnoscat tuus Cardinalis:^q *Apostoli, inquit, omnes dicuntur fundamenta, respectu gubernationis, Omnes enim erant Capita, Rectores et Pastores Ecclesiæ Universæ*. Nihil igitur hîc Petro

ⁿ De Agon. Christ. c. 30.

[116]

^o Tract. 47, in Joh.

^p Hom. 2, de laud. Pauli.

^q Bell. lib. 1, de Pont. c. 11, § Tertio.

singulare: Ille Gubernator, Rector, et Pastor omnium ovium: *Apostoli item omnes*, fatente Cardinale, Gubernatores, Rectores, et Pastores universæ Ecclesiæ, id est, ovium omninò omnium Christi.

9. Est verò adhuc aliud, idque majoris longè momenti, quod te hîc monendum censeo; hîc enim sæpius, adeoque fœdissimè tu, tuique impingitis. Sentiant nimirum illi ^r *Potestatem Clavium, quas antea Petro Christus promiserat, Potestatem pastorem, eamque amplissimam Petro his verbis, Pasce oves meas, datam*; Dico tibi paucis, et verè. Nulla omninò potestas, neque ampla, neque angusta, est vel Petro, vel cuiquam Apostolorum illis verbis data aut concessa. Neque Petrus illis verbis, neque quisquam Apostolorum, *Rector* aut *Pastor* vel universæ Ecclesiæ, vel ullius particularis in Ecclesiâ provinciæ, institutus tunc est, aut ordinatus. Monet solùm Christus et hortatur Petrum (qui, quoniam præ omnibus Dominum abnegaverat, præ omnibus hortandus erat) Monet, inquam, Petrum, et in Petro cæteros omnes, ut *Pastoralis illius officii*, ad quod eos antea vocasset, memores essent; ut strenuè, sedulò, ac fideliter munus id *Pascendi*, quo eos ante ornaverant, exequantur. Verba illa *Præceptiva* tantùm sunt, non *Ordinativa*: *Hortantis* solùm sunt, non *Instituentis*. Sicut et postea, cum dixit^s Petro et reliquis omnibus, *Prædicare Evangelium omni creaturæ, et Docete*^t *omnes gentes*, non tum eos *instituit* aut *ordinat* vel Præcones, vel Doctores, vel Apostolos suæ Ecclesiæ, sed *monet* tantùm, ut quod est officii illius, ad quod eos vocasset, sedulò præstent, Docendo et Evangelizando.

10. Quando igitur inquires, Pastor Ecclesiæ factus est Petrus? ubi, et quando institutus est orbis Magister, ovium omnium Pastor? Sine dubio, et eodem loco, et eodem tempore, et eisdem verbis, quibus reliqui omnes Apostoli. Ter Christum post Resurrectionem se Apostolis manifestasse, narrat S. Johannes. Primò^u *Hierosolymis*, illo ipso quo resurrexit die, Diem inchoando, quomodo occidentales solemus, à mediâ nocte. Iterum^x *Hierosolymis* etiam, et die etiam Dominico, octo nempe post primam manifestationem diebus, præsentem tum, qui priùs abfuerat, Thomâ. Tertiò^y postquam Hierosolymis in Galilæam ad propria remeassent Apostoli, ad littus maris Tiberiadis, piscantibus ibi tunc Apostolis. De die quidem hîc non constat: sed ex itineris longitudine, non ante decimum sextum, fortè

^r Bell. lib. 1, de Pont. c. 12, § U^t autem, et c. 13, per totum, et c. 14, et Jansen. Conc. Evang. 147, 148.

^s Marc. 16. 15.

^t Matt. 28. 20

^u Joh. 20. 19, et seq.

^x Ib. 20. 26.

^y Ib. 21. 1, 14.

non ante vigesimum sextum factam istam manifestationem verisimillimum est. Distat enim Hierosolyma à Bethsaidâ (quæ

* Joh. 1. 45.

* Hier. distat ab Acone leucis 36. Broc. descrip. Terræ Sanct. in descrip. civitat. Hier. p. 512. Bethsaidâ autem seu Ptolemais plus quàm Acon ab Hier. distat, ut videre licet ex Tab. gen. Adri. et in Tab. Zabul. * Joh. 21. 14. * Ib. 20. 21.

Petri, Andreæ, et Philippi natale^z solum) *plus quàm triginta sex leucis*, id est, centum et octo miliaribus, ut ex Brocardo^a colligas.

Tertiâ^b jam hâc manifestatione dictum est Petro, et in ipso omnibus, *Pasce oves meas*. Petrum verò, et Apostolos omnes, *sexdecim minimum antè diebus* Pastores totius Ecclesiæ instituerat Christus, quando Hierosolymis, eo ipso Dominico quo resurrexit die, dixit^c eis, *Sicut misit me Pater, ita et ego mitto vos*, et in signum potestatis illius tum omnibus datæ, *afflavìt omnibus, et dixit, Accipite Spiritum Sanctum* : et qualis illa potestas esset, quidve per claves antè promissas, nunc datas præstarent, explicuit, dicens, *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, quorum retinueritis, retenta erunt*. Hoc loco, hoc sancto, et *Christi exemplo sanctificando deinceps die*, his ipsis verbis, et Petrus, et cum Petro Apostoli omnes *Pastores ovium omnium, Rectores universæ Ecclesiæ, Magistri, et Doctores orbis terrarum instituti sunt*. Idem æquè omnibus dictum, eadem omninò potestas æquè omnibus, iisdem omninò verbis donata, sic enim sonant Christi verba : Sicut ego Spiritu Sancto plenus, ut Doctor et Rector totius Ecclesiæ, ut Pastor totius gregis Domini à Patre missus sum : *Ita et mitto vos*, et Spiritu Sancto, id est, *Spirituali autoritate* instruo, et cum eâdem Ecclesiasticâ Potestate mitto vos ut *Doctores, Rectores, et Pastores* Ecclesiæ totius, et ovium omnium mearum. Sicut ego missus cum clavibus regni cœlorum, utque mihi data est clavium plenaria potestas, aperiendi, claudendi, ligandi, solvendi, remittendi, retinendi, *Ita et ego mitto vos* cum eisdem meis clavibus regni cœlorum, et do vobis plenariam potestatem earundem clavium, sic ut quæcunque *his meis clavibus*, vel ligatis vel solvitis, vel clauditis, vel aperitis, vel remiseritis vel retinueritis, eadem et ego rata habebò, eadem ligo, claudio, retineo ; eadem solvo, aperio et remitto. Sicut ego missus à Patre cum potestate, et autoritate mittendi alios, et dandi illis *Spiritum Sanctum*, seu potestatem hanc meam spiritualem : *Ita et ego mitto vos*, cum potestate mittendi alios, et dandi aliis *Spiritum Sanctum, seu autoritatem*^d hanc eandem spiritualem, sic ut illi quoque aliis eandem dent, usque ad consummationem sæculi. *Sicut ego missus à Patre, Ita et mitto vos*. Clara hæc et consona omnia. *Instituit*, et ut Cyrillus^e disertè loquitur, *Ordinavit* his verbis orbis Doctores, qui universum terrarum orbem illumi-

^a Donum Spiritus Sancti, vocari Spiritum, declarat abundè. Chrys. hom. de Sancto Spirit. ^b Lib. 12. in Joh. c. 55.

nent: *Ordinavit* tunc Petrum, et alios omnes Apostolos, *Pastores omnium suarum ovium*. Nec facilè cuiquam persuadeas, Christum per verba illa, *Pasce oves meas*, Petrum reordinâsse, aut dedisse Petro pastorem ullam potestatem, quam omnem et Petro priùs dederat, et Petrus jam ante acceperat, habueratque.

11. Nec sanè opus erat iterum dari vel Petro, vel cuiquam Apostolorum aliam ullam potestatem: Suprema omninò Ecclesiastica potestas jam antè data erat Petro, data omnibus Apostolis. Certè enim *potestas^f clavium, potestas est suprema in universam Ecclesiam*. Potestas verò clavium antè promissa Petro, et ipsi et omnibus data est, uti jam docui, cùm dixit Christus, *Sicut misit me Pater, ita et mitto vos*. An potuit Petro *Supremâ potestate* ampliorem dare? Vidit hoc Cardinalis^g tuus, idèoque *summam potestatem collatam omnibus Apostolis agnovit*. Vidit tuus Victoria,^h *Apostoli, inquit, omnes habuerunt æqualem potestatem cum Petro. Quilibet eorum habuit potestatem Ecclesiasticam in toto orbe, et ad omnes actus, ad quos Petrus habuit*. Vidit et demonstravit idem Card. Cusanus,ⁱ *Scimus, inquit, quòd Petrus nihil plus potestatis à Christo recepit aliis Apostolis. Nihil enim est dictum ad Petrum, quod etiam aliis dictum non est. Et postquàm hoc probâisset, Idèò, inquit, rectè dicimus, omnes Apostolos esse æquales cum Petro in potestate*. Suprema nimirum potestas data et Petro; Suprema eadem potestas data et omnibus. Suprema inquam, non *Positivè*, sic ut ullius eorum potestas sit supra cæteros: sed *suprema Negativè* sic, ut nullius eorum omnium potestas sit supra ipsos.

12. Intelligis hinc, opinor, quàm insipidè Cardinalis^k tuus aliique in tuâ sectâ arguentur, *Apostoli alii omnes erant oves Christi: Petrum igitur, cui dictum est, Pasce oves meas, illorum esse Pastorem necesse est. Illi Petro ut oves Pastori subesse debent*. Dicas pari argutiâ, Petrus fuit unus ex creaturis, unus ex populo qui in gentibus omnibus: Apostoli igitur omnes, quibus dictum est, *Prædicate omni creaturæ, et docete omnes gentes*. Petri esse Doctores et Magistros necesse est. Petrus illis omnibus ut *Discipulus*, suis Magistris subesse debet. Sic Petrus illos *pædo pastorali*, illi vicissim Petrum *virgâ Apostolicâ* regent, corrigentque. Eòque validiùs hîc arguas, quia non est generaliter dictum Petro, *Pasce omnes oves meas*: sed dictum est generaliter Apostolis, *Docete omnes gentes, et prædicate omni*

^f Bell. lib. 1, de Pont. c. 13, § At nos.

^g Bell. lib. 1, de Pont. c. 12, § Ut autem.

^h Relect. 2, de Potest. Eccl. conc. lib. 4.

ⁱ Lib. 2, de Concord. Cath. c. 13.

[119]

^k Bell. lib. 1, de Pont. c. 16, § Nobis.

creaturæ. Etiam et sic arguas, Johannes, Jacobus, aliique omnes Apostoli erant (fatente et quidem verè tuo Cardinale)¹ *Capita, Rectores et Pastores universæ Ecclesiæ.* Quare cùm Petrus sit sine dubio *pars universæ Ecclesiæ*, Apostoli alii omnes erant Petri *Capita, Rectores et Pastores*: Petrus eorum singulis, ut suo *Capiti*, à quo dirigatur; ut suo *Rectori*, à quo castigetur; ut suo *Pastori*, à quo gubernetur, subjectus erit. Aut si adhuc argutior videri vis, sic quoque argutari licet. Petrus verè est (et sic esse nos libenter concedimus) *Caput, Rector, et Pastor universæ Ecclesiæ.* Quare cùm ipse sit universæ Ecclesiæ pars, ipse etiam erit sibi ipsi *Caput, Rector et Pastor*: Ipse ut *Caput*, seipsum ut *Pedem* diriget: Ipse ut *Rector*, seipsum ut *subjectum* corrigit, Ipse ut *Pastor*, seipsum ut *ovem* pascet, sibi ipsi ut ovi præerit. Nobis non licet esse tam argutis. Nec libet sanè. Nos *Pastores* ab ovibus, *Capita* à membris, *Magistros* à discipulis, sicut Christus ipse, distinguimus. Petro et Apostolis omnibus, ut *Pastoribus Ecclesiæ supremis*, oves omnes quæ tantùm oves sunt, pari jure à Christo commissæ sunt. Ipsis verò Pabulum, ut eorum *Pastor*, non alius quisquam præbet, nisi Christus ipse. Sed pabulum tamen, quoties opus est, eorum quisque cuique præbet, ab unoquoque vicissim quisque accipit: sed accipit non ut à superiore pastore, sed ut à *Pari conservo*. Nec docentur alii à *Magistro Petro*, sicut nec docetur Petrus à *Magistro Johanne*, aut Paulo; sed docent singuli et docentur à singulis, ut à *Condiscipulo* docetur *Condiscipulus*. Unumquemque instruit, monet, arguit, dirigit etiam et corrigit eorum unusquisque: sed hæc omnia præstant per *fraternam in alios charitatem*, nemo omnium per *paternam in eorum ullos auctoritatem*. Par est in omnibus *potestas*, sed est in omnibus etiam *fraterna* in quemvis *charitas*, in nullo omnium supra eorum quemvis est *ulla auctoritas*.

[120] 13. Primatum adhuc vides in Petro nullum. Nec tamen *Primatum* nos illi negamus. Sit ob *ætatem*, ob *morum gravitatem*, ob *zelum* aut *pietatem*, inter omnes Primus. At certè ex Christi institutione, ex verbis Evangelicis, *primus* non est. Sed de *Primatu* non contendimus. *Suprematum* illum Petro datum, quem Papa nunc arrogat, et ex Evangelii verbis arrogat, hoc seriò pernegamus: hoc ex omnibus Papæ asseclis nemo unquam probare valuit, aut valebit. Vide enim paucis quantæ hîc salebræ, quot scalæ, et climaces ascendendæ sunt, priusquàm à

¹Bell. lib. 1,
de Pont. c.
11, § Tertio.

Petro, ad Pium IV. aut Gregorium tuum, *Suprematum* deducere possis aut derivare. Sic nimirum fidem vestram ædificatis super Petram Papam. Credisne dogmata Tridentina, et Symbolum illud fidei à Pio IV. promulgatum? Tenesne hæc *certitudine fidei*, cui *falsum subesse non potest*? Credo firmiter, inquis, et fide divinâ ac infallibili teneo. Unde verò tibi hæc divina, hæc tam firma ac infallibilis fidei certitudo? Quia *Petri suprema et plenaria regendi* universam Ecclesiam potestas, alicui post ipsius obitum relicta est et commendata. Quare autem credis Romano potiùs quàm ulli alteri per orbem Pontifici relictam esse? Quia *Petrus Romæ jubente Domino obiit*, suoque facto sedem suam ibi fixit et successoribus suis commendavit. Quare verò credis, *Pium IV. aut Gregorium XV. esse Petri successores*? Quia ritè et legititimè ordinati sunt et electi in Romanos Pontifices. Tres hi sunt vestræ scalæ gradus: quorum si ullus fallax, periit [121] omninò omnis vobis *fidei certitudo*. At quis eorum omnium, tibi aut cuiquam, *fide divinâ et infallibili* constat? Omninò nullus: De nullo eorum per Verbum ullum Dei, neque *scriptum* neque *traditum*, liquet. Fides horum omnium *humana* solùm est, *moralis et conjecturalis*.

14. Primus, *ratione solùm humanâ* nititur, nec aliud illius fulcrum vel invenire vel excogitare potuerunt tui Cardinales: ^m *Christus suæ Ecclesiæ sic prospexit, ut esset in eâ perpetuò universalis aliquis et infallibilis Judex*. Ratio solùm *humana* hoc dictat; nec legitur hoc, nec traditur. Ratio verò *humana* in rebus fidei fallax est, et hîc certè fallit. Prospexit Ecclesiæ suæ Christus, non per *ullum unum universalem* visibilem et *infallibilem* Judicem, sed per *verbum suum*, quod infallibiliter, quicquid ad fidem spectat, docet, per Episcopos omnes, qui ut Christi vicarii, ex Verbo Dei, regant et dirigant Ecclesiam; per Spiritum Sanctum præcipuè, per quem præstò semper est Ecclesiæ, ut ipse promisit, ⁿ *Ego vobiscum sum in consummationem sæculi*. Fides hîc vestra non alia omninò quàm *humana*.

15. Alter gradus totus lubricus est, et ab *humanâ* solùm fide et conjecturis pendet. *Jus^o successionis Pontificum Romanorum in eo fundatur, quòd Petrus Romæ sedem suam jubente Domino collocaverit, atque ibidem usque ad mortem sederit*. Ratio ^p *successionis ex facto Petri initium habuit*. Deus ^q *ipse jussit Romæ figi Apostolicam sedem*. Incerta hîc omnia. Verbum Dei, *Verbum fidei* omninò nullum. Non constat fide divinâ,

^m Bell. lib. 2, de Pont. c. 12, § Nos et Bar. an. 34, n. 208.

ⁿ Matt. 28. 20.

^o Bell. lib. 2, de Pont. c. 1, § Constitutis.

^p Bell. lib. eod. 2, c. 12, § Ut autem, ^q Ib. lib. 4, de Pont. c. 4, § Secundo.

vel Christum Petro Româ exeunti *apparuisse*, vel Christum, ut in urbem rediret Petrus, imperâsse: vel Petro *prædixisse*, eum Romæ crucifigendum: vel Petri sedem illic ubi moreretur *esse figendam*: vel Deum jussisse, ut ibi *figeretur*: vel plenariam ipsius potestatem successoribus quibuscunque *relinqui*: vel relinqui *ulli uni*, non pluribus, non omnibus Episcopis, *ordinariam Petri potestatem*. Nutant hîc planè omnia: et præclare vobiscum ageretur, si horum vel moralem certitudinem habere possetis. *Conjecturis* nituntur ista, non ullo Verbo Dei. Audi enim qualis Cardinali tuo, qui in his sudavit, de his fides sit. *Non^r est improbable Dominum apertè jussisse, ut Petrus sedem suam Romæ figeret. Fortè^s non est de jure divino, Romanum Pontificem Petro succedere. Romanum^t Pontificem succedere Petro non habetur expressè in Scripturis. Non^u est de fide, divino et immutabili præcepto Romæ sedem Petri esse constitutam; est tamen probabilissimum, et piè credendum. Hæccine fides divina? Hæc fidei certitudo, cui falsum nullo modo subesse potest? Quæ fide divinâ, et fidei certitudine tenentur, ita necessaria sunt omnia, ut aliter se habere, quàm quomodo creduntur, non possint. Vestra hæc Probabilia sunt; aut probari possunt, aut improbari; et quasi audaciùs dictum sit Probabilia, sunt non Improbabilia. Fortè ita sunt, fortè etiam ita non sunt. Quæ fide divinâ et Verbo Dei vel scripto vel tradito nituntur, ea omnibus necessariò credenda sunt: Hæc vestra, non credenda necessariò, sed piè credi possunt. Non ex debito tenetur quis ea credere, sed ex pietate solùm et devotione: Credere licet si libet: etiam et non credere licet, si libet. Ubi jam fides vestra Catholica et divina? ubi vestra fidei certitudo? Si successio hæc certa vobis non sit, si non certâ certitudine fidei, nec certum vobis est, aut esse potest ullum omninò fidei dogma. A successione, id est, à tenui et fragili Probabilitatis filo pendent omnia: Nullius dogmatis fides vobis est, sed opinio: nec certitudo fidei de ullo dogmate, sed certitudo solùm moralis aut conjecturalis. Et vos tamen Catholici?*

16. Nec in tertio gradu certitudo major. Quis mortalium omnium, Pium quartum, aut Gregorium XV. verè Episcopos esse, imò vel sacerdotes, vel baptizatos, vel ullum unquam Sacramentum aut recepisse, aut aliis ministrâsse certus est, aut esse potest? Nescis Sacramenta apud vos omnia ab intentione ministri pendere, nec ullum^x confici, nisi ille intendat facere quod

^r Bell. lib. 2, de Pont.
c. 12, § Et quoniam.
^s Ib. § Observandum.

[122]

^t Ib.
^u Ib. lib. 4, c. 4, § Accedit.

^x Conc. Flor. in Decret. Eugen.

facit Ecclesia? De *Intentione Ministri* conjectare, bene opinari, piè credere potes, de eâ certus, *certitudine infallibili* esse nunquam potes. Crede hîc Dominico^y tuo, *Quòd nullus vel infans* ^{y Dom. Sot. Apol. adver. Cathar. c. 5.} *vel adultus fidem habeat se esse baptizatum, firmiorem quàm quæ est moralis, evidentissimum est; quia illis non certissimè constat baptizantis intentio.* Crede And. Vegæ,^z *Nemini potest per* ^{a Lib. 9, de Justif. c. 17.} *fidem constare, se recepisse vel minimum Sacramentum. Estque hoc ita certum ex fide, ac clarum est nos vivere. Nulla siquidem est via, quâ, citra revelationem, nosse possumus intentionem ministrantis vel evidenter, vel certò ex fide.* Crede Cardinali ^a tuo, *Non potest quis esse certus certitudine fidei, se percipere verum Sacramentum, cùm Sacramentum sine intentione ministri non conficiatur, et intentionem alterius nemo videre potest.* Ita vel Paulum quartum, vel ullum in Tridentino cœtu, fuisse *Episcopum* aut *Sacerdotem* vel *baptizatum*, et sic *membrum Ecclesiæ*, certus neque es, neque esse potes. Quis prætereà mortalium, fide aut *certitudine infallibili* sciat vel Pium quartum, vel Leonem decimum, vel Gregorium XV., vel quemvis ex vestris pontificibus *verè esse Episcopum Romanum*, rite et legitimè electum in Rom. Pontificem? Non audisti unquam de Bullâ Julii II., qui Leonem X. proximè antecessit, quam Cardinales omnes, quamprimùm Conclave ingrediuntur, se observaturos jurant? Constitutum ibi,^b *ut si contingat* (quod contingit sæpissimè) *Simoniacè quenkum ad Pontificatum promoveri, electio ipsius seu assumptio ad Pontificatum, eo ipso nulla existat, nec ullam electo seu assumpto administrandi facultatem vel in spiritualibus vel in temporalibus tribuat; utque à nullo pro pontifice Romano habeatur. Utque ejusmodi Simoniaca electio, nec per subsequentem electi inthronizationem, nec per temporis cursum, nec per omnium Cardinalium adorationem seu obedientiam, ullo unquam tempore convallescat: sed ut liceat omnibus electum talem ut Magum, Ethnicum, Publicanum, et Hæresiarcham evitare.* An tu aut quispiam è vestris sciat certitudine fidei aut infallibili, Leonem X., Paulum III., Pium IV., aut Gregorium XV. Simoniacè non fuisse promotos? Annon hîc saltim hæsites, præsertim in eâ urbe, ubi *Templa*,^c *sacerdotes, altaria, sacra, coronæ, Ignes, thura,* ^{c Mant. lib. 3, de Calum. Temp.} *preces, cælum est venale, Deusque?* Cautior hîc et prudentior Alphonsus,^d *Quamvis, inquit, credere teneamur ex fide, verum Petri successorem esse supremum totius Ecclesiæ Pastorem, non tamen tenemur eâdem fide credere Leonem, aut Clementem esse*

^a Bell. lib. 3, de Justific. c. 8, § Dicens. [123]

^b Bulla Jul. II. in lib. Constit. Pont. Constit. 1.

^c Mant. lib. 3, de Calum. Temp.

^d Lib. 1, cont. Hær. c. 9.

verum Petri successorem; quoniam non tenemur ex fide Catholicâ credere eorum quemlibet ritè et canonicè fuisse electum. Vides hîc iterum evanuisse certitudinem vestram omnem, et in Opinionem solùm aut incertam Conjecturam abiisse. Nulla vobis omninò de Pauli IV. aut Pii IV. successione, infallibilis certitudo: Nulla igitur de ullo Tridentino dogmate, nulla de Pii IV. Symbolo infallibilis certitudo: *Opinio* vobis hîc; piè creditis; [124] *Certitudo fidei* non est, nec necessariò ea credenda sunt. Nisi fortè sequatur juxta Regulas illas *Prudentiæ*, quas dudum

* Bell. lib. 1, de Purg. c. 4, § Respondeo, Non.

Cardinalis^e tuus cudit, quòd juxta *Logicæ-Regulas* sequi impossibile est, ut *Conclusio firmior vobis sit quàm præmissæ*, aut ut *Conclusio sit certa de fide, et infallibilis*, cùm præmissarum una aut ambæ incertæ sint et fallibiles. Nutant jam in *Suprematu* tuo omnia. Nec Petro in Scripturis *Primatus* ullus datur: nec à Petro illiusve *Primatu*, nisi per gradus lubricos nimis et incertos *Suprematus* ad Pontifices tuos unquam deduci potest.

^f Cons. Red. p. 15.

17. Scripturis *Traditionem* addis.^f Ex eâ quoque *Suprematum Papæ* patere ais. Ineptè. Si *Suprematus* iste *scriptus* sit in Libro Dei, certè *Traditio* esse non potest, aut pars Verbi *non scripti*: Nisi idem tibi et *scriptum* sit, et *non scriptum*. Si *scriptus*, quomodò sine scripto traditur? *Id enim vobis^g Traditio*. Si *sine scripto* traditur, quomodo scriptus? Deserenda omninò tibi Scriptura, quoties *Traditione* dogma ullum stabilire vis. Agnosce primò *Suprematum istum* è Scripturis non posse concludi, non in Verbo Dei vel *expressè*, vel per *firmam consequentiam* scriptum: mitte illa verba, *Super hanc Petram*, et *Quodcunque ligaveris*: dimitte Triarios tuos, *Pasce oves meas*; nos deinde an sit *Traditio non scripta*, an in *Cabalâ* reperiatur, non inviti inquiremus. Nî facitis, aut si pergitis, idem et *scriptum* esse et *non scriptum* esse, asserere, omnibus ludibrium debetis.

^g Peres. de Tradit. p. 1, Tit. quid sit Traditio? Est doctrina in libris authenticis minimè contenta. Et Bell. lib. 4, de Verb. Dei, c. 2, Traditio significat doctrinam non scriptam, et sic nos eâ voce utimur.

^h Cons. Red. p. 15.

18. Lapidem dehinc omnem pro *Suprematu* moves. Concilia; Pontificum decreta; Patres; Historicos; et universam Ecclesiam. Sed ut Sisyphus, saxum volvis, et nitendo sudas, neque proficis hilum. Ais,^h in *Synodis et Conciliis generalibus* *Suprematum Papæ definitum esse, et hoc quoque patere* ais. Ego contrà et constanter assero, in nullâ unquam sanctâ Synodo, in nullo generali et legitimo Concilio unquam definitum. In utrisque, *generalibus* simul et *non generalibus*, damnatur.

19. Damnatur anno 258, in Concilio Carthaginensiⁱ sub Cypriano, in quo decretum, *Ne quisquam se Episcopum Episcoporum constituat, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigat : quando habeat omnis Episcopus pro licentiâ libertatis et potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non possit, cùm nec ipse possit alterum judicare.* In quo Stephani Papæ fastum factumque taxari, eò quòd se *Episcopum Episcoporum scripsisset*, et aliter sentientibus *excommunicationem comminatus esset*, et res ex se clara est, et agnoscit tuus Cardinalis.^k [125]

ⁱ Extat ap. Cypr. tom. 2, Oper. Cypr.

20. Damnatur anno 325, in Concilio sanctissimo Nicæno, et bis damnatur. Nam et *limites Jurisdictionis Romano Episcopo* haud secus ac Alexandrino et Antiocheno præscribuntur;^l et decretum^m insuper, ne qui *ab Episcopis in unâ provinciâ à communione segregantur, ab aliis ullis, ne Romano quidem aut judicentur, aut in communionem recipiantur.* Sed si appellare visum sit, ad Conciliumⁿ suæ provinciæ, aut universale provocent.

^k Bar. an. 258, n. 42.

^l Can. 6.

^m Ib. 5.

ⁿ Ut declar. sensum Nicæni Canonis Patres in Conc. Afric. c. 105.

^o Can. 15.

21. Damnatur anno 341, in Concilio Antiocheno, ubi itidem decretum,^o ut *damnatus ab omnibus Episcopis suæ provinciæ, apud alios nullo modo judicetur, sed provinciæ Episcoporum firma maneat sententia : nisi fortè ad^p Concilium majus, seu universale provocandum esse reo videatur.*

^p Ib. 12.

22. Damnatur anno 381, in Concilio generali secundo, in quo decretum,^q ut *Episcopi qui extra diocesim sunt, ad Ecclesias quæ extra terminos eorum sunt, non accedant, neque confundant aut permisceant Ecclesias secundum regulas constitutas, nempe in Nicæno Concilio.* Nec certè limites istos et lapides terminales, contra tot, tantorumque conciliorum decreta, unquam movisset Pontifex Romanus, nisi ruptis omnibus divini simul et humani juris repagulis, nec Deum metuens nec homines, væ illud flocci fecisset, *Maledictus^r qui movit lapidem limitaneum proximi sui, et dicit omnis populus, Amen.*

^r Deut. 27. 17.

23. Damnatur anno 407, in Concilio Carthaginensi,^s in quo decretum,^t ut *quicumque non communicant seu è communione ejiciuntur in Africâ, si in transmarinis (Romanam potissimum Ecclesiam intelligunt) ad communicandum obrepserint, jacturam clericatûs accipiant.* Suprematum omninò tollit, qui vel *appellationes ad Pontificem, vel illius de appellantis judicium rejicit, vel ad eum appellantes tam severè castigat.* Sed huic morbo,

^s Act. Concil. hujus extant inter Afric. Conc. ap. Bin. p. 641.
^t Cap. 72.

quem tum fovere videbant Pontifices Romanos, medicina mordens et acerba erat adhibenda.

[126]

u Cap. 22.

24. Damnatur anno 416, in Concilio Milevitano secundo, cui interfuit Augustinus, in quo similiter decretum,^u *ut si qui presbyteri aut diaconi ab Episcopis Africanis judicati, à sententiâ illorum provocandum censeant, non provocent, nisi ad Africana Concilia, vel Primatem suarum provinciarum. Ad transmarina autem* (id est, Romanam^x sedem, ad quam perdit homines appellare consueverunt) *qui putaverit appellandum, à nullo intra Africam in communionem recipiatur.* Quod idem de Episcopis censuerunt patres Africani, idque ex Decreto ipso Concilii Nicæni. *Nam si de inferioribus, inquit,^y Clericis, vel Laicis, in Concilio Nicæno hoc præcaverunt* (ne ipsi ad Romanum Pontificem appellent) *quantò magis de Episcopis voluit observari?* Atque hic idem Concilii Milevitani Canon à Concilio Carthaginensi,^z cui interfuit etiam Augustinus anno 418, *repetitur^a atque confirmatur.*

x Ut rectè notat Bin. ad illum, c. p. 604.

y Ep. Afric. Conc. ad Cœlest. c. 105.

z Cujus act. extant ap. Bin. 643.
a Can. 92.

b Conc. Afric. c. 105.

25. Damnatur anno 424, in Concilio alio Africano tempore Cœlestini, in quo per literas suas ad Cœlestinum missas graviter omninò, sed et vehementer atque acriter, Pontifices Romanos increpant,^b quod Apiarium *presbyterum flagitiosum*, et ob multa ipsius scelera ab Africanis, *à communione exclusum* atque ejectum, non modò in *communione suam receperant* Rom. Pontifices, sed ut restitueretur etiam pristinæ dignitati laborarent. Violatos in hoc à Pontificibus *Nicænos Canones* demonstrant. Etiam per eos Canones, tam *Presbyterorum quàm Episcoporum, causas illic finiendas esse, ubi ortæ sunt, declarant*, nec ad alium quenquam *Appellationem permitti*, nisi vel ad *Concilium suæ provinciae, vel universale.* In eo insuper fastum Romanorum Pontificum arguunt, quòd *Legatos à latere ad ipsos misissent*: monentque ne deinceps quibuscunque *petentibus executores suos vel mittere velint, vel concedere, ne fumosum typhum sæculi in Ecclesiam Christi inducere videantur.*

c In Act. Conc. Ephes. tom. 2. Act. in Ap. prima, c. 4, p. 768.

26. Damnatur anno 431, in Concilio Ephesino, quod est tertium generale. In eo^c decretum, *Ab omnibus provinciis ac diœcesibus observandum proponitur, ut nullus Episcoporum aliam provinciam, quæ non antea et ab initio fuit sua, sub suam manum trahat: ne sic Patrum Canones prætereant aut transgrediantur: ne sub Sacerdotii prætextu mundanæ potestatis fastum subintroducant, ne paulatim et clam libertas amittatur. Visum igitur*

[127]

Sanctæ et universali Synodo, servare unamquamque provinciam puram, et nullam tyrannidem pati jus vetus et consuetudinem.

Vel ut alii^d vertunt, ut *singulis provinciis pura et inviolata quæ ab initio habent, sua jura serventur, ut unusquisque Metropoli-^a Caranz. in suum Conc.* *secundum priscum morem, æqualiter facultatem obtineat, proprium-^e Pelt. in summâ illius capituli.* *que jus firmum possideat.* Quo decreto, ut rectè notat Jesuita,^e *cavetur, ne ullus omninò Episcopus alterius diœcesin quovis modo inturbet.* At profectò ruptis his sanctissimis sanctissimi Concilii repagulis, Romanus Davus inturbavit jamdiu omnia: nec diœceses solùm et provincias, sed cælum terræ jam miscuit et mare cælo.

27. Damnatur anno 451, à Concilio Chalcedonensi, quod est quartum generale. In quo,^f *judicio universalis Concilii, Constantinopolitanam Ecclesiam in secundam Patriarchalem sedem evecta fuisse declaratur, reclamantibus licèt et pertinacissimè reluctantis Leone illiusque legatis: Definitum^g insuper, quòd^g Act. 15, can. 28, et Act. 16, et Epist. Synodali ad Leonem.* *Suprematûs tui jugulum petit, illum ipsum, qui datur Episcopo Romano, Primatum, nec ob ullum Petri primatum, nec ab Apostolico ullo aut Evangelico præcepto, nec jure divino, sed propter Imperialem ibi sedem, quia urbs illa imperaret, id est, jure humano et positivo ei concessum esse. Quâ eâdem de causâ Patres secundi generalis Concilii, quorum sententiam laudant approbantque Chalcedonenses, sanctissimo novæ Romæ, id est, Constantinopolis, throno æqualia cum Romano privilegia tribuerunt, quòd urbs illa Imperatrix tunc esset. Quare aut utrisque aut neutris, judicio sancti et Œcumenici Concilii, Suprematus tribuendus est.* ^g Act. 15, can. 28.

28. Damnatur anno 553, in Concilio generali quinto, quod tantum abfuit, ut Suprematum tui Papæ agnosceret, ut non modò *Vigilium ipsum, sed et Apostolicum illius pro Tribus Capitulis editum decretum, ut hæreticum damnent^h et anathematizent, quod alio libro est à me abundè contra omnes Baronii tergiversationes et effugia demonstratum.* ^h Collat. 8.

29. Damnatur circa annum 608, in Concilio Anglicano.* *Missus erat à Pontifice in Angliam Augustinus Monachus, ut Britannis Episcopos præsetter, eosque ad ritus Ecclesiæ Romanæ reduceret. Catholici illi Britanniae Episcopi, se nullam Augustino obedientiam debere, nec velle vel ipsi, vel Pontifici in rebus illis leviculis cedere constanter in Synodo sunt professi.* ^{*} Bed. Hist. lib. 2, c. 2. [128]

Pessimum certè Suprematûs Pontificii indicium, cum Apostolo Pontificis (sic Augustinum vocatis) et subjectionem et obedientiam denegent Catholici illi, et, ut ante ostendi, Sancti Britannorum Episcopi.

30. Damnatur anno 681, in Concilio generali sexto, in quo Honorium Pontificem tuum infallibilem, *dogmaticis*ⁱ *suis Epistolis, ad instruendam*^k *ambigentium notitiam Scriptis, Hæretica*^l *et impia dogmata confirmâsse* demonstrant illius Concilii Patres: ipsumque *Honorium et hæreticum*, et hæreticam doctrinam dogmatizantem *anathematizant et execrantur*; *Honorio hæretico Anathema exclamant*^m universi. Etiam in Canonibus illis, quos ut hujus sexti Concilii genuinos Canones recipit non Tharasiusⁿ solùm, sed et Papa vester Hadrianus,^o doctrina^p Romanæ Ecclesiæ *de cælibatu Sacerdotum, ut sacris literis, et Apostolicis Canonibus ac doctrinâ repugnans*, rejicitur, omnesque qui Romanæ tuæ in hoc consentiunt *deponendi hâc ipsâ de causâ judicantur*.

ⁱ Act. 13, p. 67, a.

^k Ib. p. 71, b.

^l Ib. p. 67, a.

^m Act. 13, et Act. 16.

ⁿ In suâ Ep. quæ extat in Conc. Nic. 2. Act. 3.

^o In suâ Ep. ad Tharas.

^p Act. 2, illius Nic. Conc.

^q Can. 13, Conc. quod Quinisex. per ludibrium vocant Bar. et Bin.

^r Epist. Syn. 1, ad August.

^s Epist. Syn. 1, ad August.

^t Can. 1.

^u Athelm. in An. Franc. ad an. 794, et præf. ad lib. Carol.

^v Acta ejus extant in Conc. quod vulgo 8 gen. vocat. Act. 7.

^w Act. 10, c. 2.

^x Act. 1.

^y Act. 10, c. 2.

^z Act. 1.

^{aa} Act. 10, c. 2.

^{ab} Act. 1.

^{ac} Act. 10, c. 2.

^{ad} Act. 1.

^{ae} Act. 10, c. 2.

^{af} Act. 1.

^{ag} Act. 10, c. 2.

^{ah} Act. 1.

^{ai} Act. 10, c. 2.

^{aj} Act. 1.

^{ak} Act. 10, c. 2.

^{al} Act. 1.

^{am} Act. 10, c. 2.

^{an} Act. 1.

^{ao} Act. 10, c. 2.

^{ap} Act. 1.

^{aq} Act. 10, c. 2.

^{ar} Act. 1.

31. Damnatur anno 787, in Concilio Nicæno secundo, quod vobis est generale septimum, in quo,^a ut antè in sexto, *Honorius ut hæreticus, et hæretica dogmatizans* anathematizatur, Canones etiam illi ipsi, Concilii sexti, in quibus Romanæ Ecclesiæ doctrina damnatur, ab eodem Concilio^r approbantur.

32. Damnatur anno 794, in Concilio Francofurdensi (quod veriùs rectiùsque septimum generale censendum est). In eo,^s Nicæna vestra, ab Hadriano confirmata Synodus, non *respuitur solùm ac damnatur*, sed decretum insuper, ne *Synodus omninò vocetur, nec alio quàm Ariminense Concilium ordine à quoquam habeatur*.

33. Damnatur anno 868, in Concilio Romano^t sub Hadriano II. habito. In eo, non solùm *sexti Synodi de Honorio quemvis Pontificem judicari*, definitur. Qui verò ullâ in causâ judicio aliorum subest, *Supremus* certè non est.

[129] 34. Damnatur anno 870, in Concilio Constantinopolitano quarto, quod vos octavum generale, sed falsò, vocare soletis. In eo non solùm Acta Concilii Romani sub Hadriano II. *disertè approbantur*,^u sed in eodem^x quoque, nemine omnium Patrum dissentiente, *Ecclesiasticæ navis gubernacula Basilio Imperatori à Deo commissa* esse dicuntur. Si Basilius Rector, et *Thalassi-*

archa, Pontifex certè tuus in Ecclesiasticâ hâc navi non nisi Subrektor est, *Celeustes* aliquis, aut *Hyponauclerus*: Nec clavum ille tenet, sed buccinam, quâ possit

Ære ciere viros, Martemque accendere cantu.

35. Damnatur anno 879, in Concilio alio Constantinopolitano. Hoc, si ullum, pro octavo generali censendum est. In eo^y 383 *Episcopi*, inter quos Johannis Papæ Legati, qui^z eidem *subscripserunt*. Octavum^a hoc vocant Græci. Vulgò^b Octavum habetur et nominatur. In hoc Nicolai, et Hadriani *judicia multis Synodis contra Photium declarata, rescissa penitus atque abrogata*, et ut Turrianus tuus, qui acta Concilii vidit, ait^c Canone 4, Synodos illas omnes, Nicolai et Hadriani temporibus contra Photium habitas, explodit et rejicit, imò ut de Synodorum numero tollantur jubet. Canone item primo decretum,^d ut qui à Photio depositi essent vel excommunicati, illi à Romano Pontifice non restituerentur, vel absolverentur: sicut nec qui à Romano Pontifice excommunicati essent aut depositi, à Photio restituerentur, vel absolverentur. Suprematus hîc aut tui Papæ nullus, aut idem omninò, est Constantinopolitani Patriarchæ; aut uterque supremus est, aut neuter.

36. Damnatur anno 963, in Concilio Romano sub Othone, in quo^e monstrum illud humani generis Johannes XII. homicida, perjurus, sacrilegus, incestuosus, apostata, *judicio totius Concilii depositus*; Judicem superiorem tum sensit Supremus tuus Judex.

37. Damnatur anno 1046, in Concilio Sutрино. Erat^f tum *pu-
denda Romanæ Ecclesiæ confusio, tribus invasoribus sedem simul
occupantibus*. Primus horum, verus^g quoque vobis et genuinus Papa, est Benedictus IX., qui puer^h duodecim circiter annorum Papa creatur. In sedeⁱ Petri monstrum erigitur, et statuitur portentum. Romani^k illius turpitudinem diutiùs ferre non valentes, ejiciunt ipsum, ac Sylvestrum in illius sede constituunt. Sylvestrum paulò pòst deturbat idem Benedictus: qui jam sedi suæ restitutus, eandem^l sex coronatorum millibus Gratiano cuidam, qui Gregorius vobis sextus dicitur, divendit. Triceps tum Romæ, ut verè ait Cardinalis,^m ab inferis emergens bestia, triceps Cerberus. Audiens ista, venit Sutrium Henricus III. Imperator, ibique Convocatoⁿ ex Italiâ, exterisque gentibus universali^o Synodo, tricipitem hunc Romanum Cerberum confodit, novus

^y Tur. lib. de sexta, sept. et octav. Synod. p. 91.

^z Bar. an. 879, n. 70.

^a Tur. loc. cit. et Bar. an. 879, n. 19.

^b Tur. loc. cit. p. 100.

^c Ib. p. 95.

^d Ib. p. 93.

^e Acta Conc. extant ap. Litpr. lib. 6, c. 6, 7, &c.

^f Otho Frisin. lib. 6, c. 32.

^g Bin. in Vit. Ben. IX. et Gaul. sec. 11. b Glab. lib. 4, c. 5, cit. à

Bar.

ⁱ Bar. an. 1033, n. 3.

^k Herm. cont. an. 1044, et Bar. an. 1044, n. 2.

[130]

^l Valer. in Bened. IX.

^m Bar. an. 1044, n. 5.

ⁿ Naocl. an. 1046.

^o Leo Ost. in Chron. Cass. lib. 2, c. 80.

^p Leo Ost. in ille et *cælitus*^p orbi dimissus Hercules. Nam, ut inquit Sigebertus,^q uno contra duos, et duobus contra unum de papatu contententibus, Rex contra eos vadit, eosque canonicè et Imperiali censurâ deponit. In câ Synodo, ait Naclerus,^r *Benedictus IX. Sylvester III. et Gregorius VI. fuerunt condemnati*: et ut Plati^s vester, *Henricus, habitâ Synodo, tria ista teterrima monstra*

^r Ib.

^s In Vit. Greg. VI. *abdicare se magistratu, id est, papatu coëgit.*

38. Damnatur anno 1076, in Concilio Wormatiensi. In eo

^t Ab. Ursperg. *præsentes universi*^t penè Teutonici *Episcopi Hildebrandum Papam*

^u Lamb. Scof. *abdicârunt, sententiam*^u *promulgârunt, quòd Papa esse non possit, utque*^x *bannum Hildebrandi nullus curaret, decreverunt.*

^x Mar. Scot. an. 1077.

39. Damnatur anno eodem 1076, in Concilio Papiensi. In

^y Bin. not. in Conc. Papien.

eo Episcopi^y *Anathema in se prolatum in Hildebrandum Pontificem retorserunt: Eosque excommunicatos esse decreverunt, qui Pontificem à nemine judicari, aut excommunicari posse docerent.*

40. Damnatur anno 1080, à Concilio Brixiensi, in quo sic

^z Ap. Ab. Ursperg. an. 1080.

Episcopi, Nos^z *Deo authore congregati in unum, Hildebrandum procacissimum, sacrilegia et incendia prædicantem, perjuria et homicidia defendentem, Catholicam et Apostolicam fidem in quæstionem ponentem, divinationum ac somniorum cultorem, manifestum necromanticum, pythónico spiritu laborantem, à verâ fide exorbitantem judicamus canonicè deponendum et expellendum, et nisi ab ipsâ sede his auditis descenderit, in perpetuum condemnandum.*

41. Damnatur anno 1085, in Concilio Moguntino, in quo

^a Ap. Alb. Stad. an. 1085.

omnes^a *qui Papæ Gregorio, quem Traditorem, et Ecclesiasticæ pacis perturbatorem nominat Synodus, adhærent, anathemate condemnantur.*

42. Damnatur anno 1089, in Concilio Romano^b *quod ad*

^b Cujus acta habentur tom. 3, Imp. Constit. p. 317.

destruendas hæresis noviter ab Hildebrando inventas, et ad exterminandam impietatem eorum, qui noviter ipsam fidem Catholicam, quantum in eis est, scindere non timuerunt, congregatum est, in quo etiam incendio tradita hæretica Hildebrandinorum, quibus orbem terræ perverterunt, decreta.

[131]

43. Damnatur anno 1164, in Concilio Anglicano Claren-

^c Matt. Paris. an. 1164.

donensi, in quo^c *decretum est, juxta antiquas Regni consuetudines, non licere, vel Archiepiscopis, vel Episcopis, vel aliis personis exire Regnum absque licentiâ Regis. De Appellationibus etiam decretum, Ultimò perveniendum ad Regem, ita quòd non debet ulterius procedi absque assensu Domini Regis. Cùmque Thomas*

Cantuariensis contra hoc decretum ad Papam appellasset, proditor habitus est, clamantibus^d post eum omnibus, Quo prodigredis, proditor? De his etiam decretis seu consuetudinibus conqueritur Thomas in suis ad Papam literis, ex quo, quæ mens eorum sit et sensus, clariùs perspicias. Hæc, inquit,^e sunt quæ in illo scripto specialiter condemnavi. Quod non appelletur ad sedem Apostolicam qualicunque de causâ (non de Ecclesiasticâ quidem) sine assensu Regis. Quòd non liceat Archiepiscopo aut Episcopo exire Regno, et venire ad vocationem Domini Papæ sine licentiâ Regis.

^d Rog. Hoved. in Hen. II. fol. 283.

^e Epist. Tho. Cant ap. Rog. Hoved. fol. 289.

44. Damnatur anno 1240, in Concilio^f Reginoburgi habito. Sollicitabat et rogabat Albertus Romanum Flaminem, ut pacem, quam inibant Germani, suo jure inturbet. In eo Concilio declaratur ab Eberherdo, cui reliqui assentiebantur, Sub Pontificis maximis Titulo, et Pastoris pelle, lupum sævissimum sentire. Romanos Flamines arma in omnes Christianos habere: eosdem audendo, fallendo, et bella ex bellis serendo, oves trucidare, concordiam terris depellere, intestina bella, domesticas seditiones ab inferis elicere, indies magis ac magis vires omnium debilitare, ut capitibus omnium insultent, et universos in servitutem redigant. Hildebrandus, ait, ante annos centum et septuaginta, primus specie religionis, Antichristi imperii fundamenta jecit. Hoc bellum nefandum primus auspicatus est, quod per successores hucusque continuatur; Credite experto, non cessabunt, donec Imperatore in ordinem redacto, Romani imperii honore soluto, pastoribus veris, qui pascant, oppressis, canibus, qui latrare queant, sublatis, omnia extinguant. Flamines illi Babyloniam soli regnare cupiunt, ferre parem non possunt; non desistent donec omnia pedibus suis concalcaverint, atque in Templo Dei sedeant, et extollantur supra omne id quod colitur. Qui servus servorum est, Dominus Dominorum, perinde ac si Deus foret, esse cupit. Nova Concilia sub pectore volutat, ut proprium sibi constituat Imperium. Contaminat, diripit, spoliat, fraudat, occidit perditus ille homo quem Antichristum vocare solent; in cujus fronte Contumeliæ nomen scriptum est, Deus sum, errare non possum. His dictis, Senatûs decretum fit, sicut ille censuerat.

^f Ap. Avent. lib. 7, p. 546, et seq.

[132]

45. Damnatur anno 1300, in Concilio Parisiensi,^g Execra-
verat Philippum Franciæ Regem Bonifacius VIII. Ille Prælatos
omnes Franciæ, et Barones in Concilio Parisiis congregat. A
Pontificis sententiâ appellavit, et ad futurum Concilium provocat

^g Nauc. an. 1300, et Papir. Masson in Vit. Bonif. VIII.

adversus Bonifacium. Etiam Bonifacium, ut reum hæresis Simonæ, homicidii, et aliorum scelerum de jure à Papatu deponendum esse declarat.

46. Damnatur anno 1409, in Concilio Pisano, in quo non Benedictus solùm, sed et Gregorius XII. Qui verus^h erat ac legitimus Pontifex, ut hæreticiⁱ ac schismatici deponuntur. Cùmque Gregorius, Cardinalibus^k ne id tentarent, mandaret, illi, supremum suum Judicem nescientes, à Papâ ad Concilium generale appellârunt.

47. Damnatur anno 1414, in Concilio Constantiensi, quod vobis^l *Æcumenicum*. In eo, non solùm *triceps tum Ecclesiæ Caput* (Cerberum, ut illud priùs diceret Cardinalis) amputatur, sed et *Papam Concilio generali, tam in eis quæ ad fidem spectant, quàm ad mores subesse, definitur*.^m

48. Damnatur anno 1431, in Concilio Basiliensi. In eo^o non solùm *Constantiense prius decretum roboratur, sed definitur*^p *insuper, esse Dogma et veritas Catholica fidei, cui quicumque pertinaciter resistit* (quod vos nunc omnes facitis) *hæreticus censendus est*. Etiam in *Decreto*^q Concilii additur, *Neminem unquam peritorum de hac veritate dubitasse*. Est verò horum Conciliorum Constantiense dico, et Basiliense, longè majus quàm tu fortasse suspicaris, pondus et autoritas. Utrumque vobis^r *generale est et Æcumenicum*: utrumque Ecclesiam universam repræsentat. In priori Patres^s ferè mille. In altero non multò fortassè pauciores: *vix unquam* (inquit Julianus^t) *legitur aliquod Concilium tot autoritatibus innixum, sicut hoc Basiliense*. Utrumque^u à Pontifice convocatum: utrumque etiam quoad hoc ipsum Decretum à Pontifice confirmatum. Decretum Constantiense *confirmat*^x *nondum adhuc Pontificatu exutus* Johannes. Johanne deposito, Decretum idem *per suos procuratores*^y *confirmat* Gregorius. Horum verò unus sine dubio verus erat et legitimus Pontifex. Confirmavit etiam hoc decretum Constantiense Martinus V. *Eum docuisse, de necessitate salutis esse, credere Concilium generale habere supremam autoritatem in Ecclesiâ, testantur* Patres Basilienses,^z adduntque, eundem Martinum, *ea quæ circa principium Constantiensis Concilii definita sunt, approbasse*. Hoc verò decretum sessione 4, factum. Quod nisi validum fuisset, et depositio Johannis ac Gregorii, et ipsius Martini electio fuisset invalida, ut rectè monet Cardinalis Julianus.^a Concilium quoque Basiliense, hocque ipsum in eo

^h Bin. Not. in Conc. Const. voce Concilium.

ⁱ Anton. III. p. hist. c. 5, § 3, et Bin. in Conc. Pisan.

^k Gobel. Pader. de hoc Conc. et ex eo Bin.

^l Bin. Notis in Conc. Constant. in voce Æcumenicum, et Gault. sæc. 15. m Sess. 4.

^o Ib. 2. p. Ib. 33.

^q Decret. 5, conclus. post sect. 45.

^r Æcumenicum fuisse (Constantiense) nulli dubium esse debet. Bin. Notis ad id Conc. voce Æcumenicum. Et de Basiliensi ait, Æcumenicum fuisse nemo negaverit. Not. in id Conc.

[133] ^s Bell. lib. 1, de Concil. c. 7.

^t Epist. Jul. Cadin. ad Eugen. inter Opera Æneæ Silv. p. 79.

^u Bin. Not. in Concil. Constant. voce Concil. et § Not. in Conc. Basil. voce Æcumenicum.

^x Joh. Act. Concilii confirm. sess. 11, p. 1585, et seq. Deponitur, sess. 12.

^y Sess. 14, p. 1590, et 1591, et 1595.

^z In Epist. Synod. ad omnes Ch. fideles, p. 143.

^a In Epist. ad Eug. ante cit. p. 76.

decretum, approbatum ab Eugenio, ex suâ Dissolutionis Revocatione liquet. *Sacrum, inquit,^b generale Concilium Basiliense purè, simpliciter, cum effectum, ac omni devotione, ac favore prosequimur.* Hâc suâ adhæsiione (*adhæsiionem maximam* vocat Concilium^c) Eugenium decreta hæc Concilii autoritate suâ firmasse, et intellexerunt Basilienses^d Patres, et demonstrârunt. Sic enim de his Decretis, aiunt,^e *Quæ decreta ipsius Eugenii subsequenti adhæsiione corroborata sunt, ac per suos Oratores præsidentes, saltem nominibus propriis jurata.* Etiam et Nicolaum quintum eadem illa *Basiliensis Concilii decreta approbâsse et ratificâsse*, ex ipsius Bullâ^f de approbatione actorum in Concilio Basiliensi perspicias.

^b Lit. Eug. ad Conc. Basil. sess. 16.

^c In Decr. 5, Conclus.

^d In Epist. Synod. de Auth. Conc.

^e p. 105, Sess. 29.

^f Extat Bulla Nicol. post Conc. Basil. p. 97.

^g Gagnin. in Vit. Car. VII.

49. Damnatur anno 1438, in Concilio Bituricensi,^g in Pragmaticâ illâ sanctione ibi editâ, quam cane pejus et angue exosi semper sunt Pontifices vestri. In eo sic sancitum, *Basiliensis^h Concilii autoritas, et decretorum ipsius constantia, perpetua esto, quæ nemo unquam, ne ipse Romanus Pontifex, tollere aut infirmare præsumito.*

^h Ib.

50. Damnatur anno 1549, in Concilio Coloniensi, quod habitum est quadriennio post inchoatum Tridenti Conciliabulum. In eo declaraturⁱ *Promissiones illas Christi, Tibi dabo claves, et quodcunque ligaveris* (in quibus plenitudo est Ecclesiasticæ potestatis) *non ad unum Petrum pertinere, sed in omnes Apostolos transmissas.*

ⁱ In Medio sexto de Re. form. p. 761.

[134]

51. Et quid hîc plura commemorem? Nulla Synodus, nullum unquam fuit in Ecclesiâ Concilium, in quo vel mica ulla restabat, aut scintilla fidei orthodoxæ, quod non *Suprematum Papæ* damnavit. Ad unum omnia post annum sexcentimum, quinque prima et sanctissima Œcumenica Concilia amplexa sunt, et eorum fidem confirmârunt. Eorum autem omnium, præsertim Quinti Concilii hæc fides erat, *Romanum Pontificem in decernendis fidei dogmatibus fallibilem esse, et nonnunquam hæreticum.* Damnant itaque Concilia omnia *Suprematum* tuum. Atque ab hâc generalitate, ne Lateranensem quidem tuum conventum, et Tridentinum excipio. In istis quoque *quinque illa sanctissima Concilia* approbantur: et in hâc eorum Approbatione, damnatur ille ipse, quem docent et definiunt, *Papæ Suprematus.* *Suprematum* hunc *Implicitè* damnant, *Explicitè* probant: Sed verè tamen in eis et probatur *Suprematus* iste, et damnatur. Contradictoria nimirum definiunt ista duo Conciliabula, et credenda

omnibus proponunt. Contradictoria omninò sibi repugnans est jam fides, religio, et professio vestra. Et *Implicita* quidem vestra veritatis professio valet ad convictionem, sed ad salutem est prorsus invalida : *Explicita* verò hæresis hujus professio, quæ Implicitam evertit, ad condemnationem est, eritque validissima.

52. *Decreta illa plurima Pontificum tuorum*, quæ proximo loco^k jactas, non moramur. Domestici illi testes sunt, quibus in suâ causâ fides debetur omninò nulla. Rei ipsi sunt, Judicis personam sustinere non possunt. Inimici nobis capitales sunt, an eos æquum in nos judicium ferre ? Si urgeas ; Opponimus Athanasii^l illud, *Lex Dei inimicum, neque testem neque Judicem esse vult*. Opponimus illud Chrysostomi,^m *Vocavit nos ad judicium, nondum dilutis quæ adversus se erant causis ; id quod contra omnes Canones est et Leges*. Neque enim congruum est, ut *judicet, qui ipse reus est, inimicus et hostis*. Opponimus juris Axioma,ⁿ *Nullus idoneus testis in re suâ intelligitur*. Opponimus Papam ipsum vestrum Nicolaum,^o *Quòd suspecti et inimici, Judices esse non debeant, ipsa ratio dictat*. *An judicium potest apud ipsos agitari ? ut iidem sint Inimici, Testes, et Judices ? Tali judicio nec humana debent committi negotia ; quantò minùs divina, et Ecclesiastica ?*

Quid quod illi testes parum fidi ? Eorum operâ ac nutu confictæ olim *Decretales Epistolæ* complures, quæ tritis saccis et calceamentis indutæ, cùm verè Canaanitæ sint, se è longinquo et antiquo ævo venisse mentiuntur. Nota dein omnibus Pontificum vestrorum fraus in Nicænis canonibus falsandis. Detecta ea jamdiu luce clariùs in Apiarii causâ, à patribus Africanis : nec istam labem ulla ætas, nec vos ullo nitro unquam elüetis. Tales nos neque testes, nedum Judices in hæc causâ esse volumus.

53. Sed et illud quoque te verbo moneo : Eorum nullus *Suprematum Leoninum*, ante Lateranense Conciliabulum docuit. Nec *Hildebrandinum* quidem *Suprematum*, ante millesimum à Christo annum habuit eorum quisquam. Scis trecentis^p post Hildebrandum annis, dictum et scriptum, ab eo, qui juris omninò peritissimus, *Si^q quis diceret Imperatorem non esse Dominum, et Monarcham totius orbis, esset Hæreticus : quia diceret contra determinationem Ecclesiæ, et contra textum sacri Evangelii*. Scis et ab alio eodem sæculo dictum, *Papa,^r si vult retinere temporalia quæ Imperatores ipsi dederunt, tenetur jurare*

^k Cons. Red. p. 15.

^l Apol. 2.

^m Epist. ad Innocentium.

ⁿ Dig. lib. 22, tit. 5, c. 10.

^o Nic. I. epist. 8, § Igitur.

^p Barth. Flor. an. 1350, Geneb. et alii.

^q Ib. lib. Hostes tit. de Captivis.

^r Phil. Achil. in Som. Virid. lib. 1, c. 163.

tanquam vassallus Imperatori. Scis quadringentis post Hildebrandum annis, à Concilio generali definitum, *Hæreticum*^s *eum* ^{s Conc. Basil. sess. 33.} *esse, qui Papam supra Concilium esse, pertinaciter asserit.* Sed nec Bonifacianum quidem *Suprematum* ante annos sexcentos habuerunt Pontifices tui. Notum omnibus illud Gregorii,^t *Nullus unquam decessorum meorum hoc tam profano vocabulo* ^{t Lib. 4, epist. 36.} *(Episcopi universalis) uti consensit.* Scriptum hoc à Gregorio anno sexto^u ante sexcentimum. Ut si Pontifices ipsos Judices hic admittamus, ne ex illis tamen *Suprematum* tuum ^{u Ind. nempè 13, qui est Chris. 594.} evincas.

54. At *ex Patribus*, inquis,^s *liquet Suprematus ille, quem* ^{s Cons. Red. p. 15.} *Papæ tribuis.* Imò liquet hinc te mendosum esse, ac mendacem. Qui suprematum tuum doceant, Patres ante *sexcentos annos* nulli sunt: Nec verò *Peritorum ullus*, ut Basiliense te Concilium docet, ante mille et quadringentos annos, *Suprematum Lateranensem* agnovit. Non agnovit eum Pater Clemens Romanus, *Ille*^t *non Petrum solùm, sed Johannem quoque et Jacobum summum dignitatis gradum à Domino adeptos docet.* ^{t Ap. Euseb. lib. 2, c. 1, vers. Chris. [136]} Non Pater et Martyr Cyprianus,^u *cujus hæc sunt verba quæ nunquam eludes, Apostolis omnibus post Resurrectionem æqualem potestatem tribuit Christus. Hoc erant utique et cæteri Apostoli, quod fuit Petrus: pari consortio præditi et honoris et potestatis.* ^{u Tract. de Unit. Eccl.} Omnes etiam, qui Basilidem et Martialem in communionem reciperent (inter quos Stephanus Papa) *fidem*^x *conturbare, et* ^{x Cypr. lib. 1, Ep. 4.} *deificam disciplinam negligere asseverat.* Non Pater Firmilianus, qui Stephanum Papam ait,^y *Se abscindere à charitatis unitate;* ^{y Epist. Firmil. ad Cyprian.} *contra sacramentum et fidem contumaci discordiæ furore rebellare;* *per stultitiam de Episcopatûs sui loco gloriari, quòd se successionem Petri tenere contenderet.* Stephanum quoque arguens, quòd Cyprianum pseudochristum, pseudoapostolum, et dolosum operarium vocâsset, addit, *eum alteri per mendacium objicere, quæ ipse ex merito audire deberet.* Non pater Polycrates,^z nec patres illi antiqui Ecclesiæ Orientalis et Asiaticæ: *Hos*^z *omnes, quia auctore Johanne Evangelistâ, quartâ decimâ lunæ Pascha celebrabant, excommunicavit Victor.* ^{z Nicol. I. Epist. 9, § Verum.} An obtemperant illi supremo tuo Judici? supremo Domino? Nihil minùs. *Illi omnes non solùm Victori manus non præbuerunt, verùm etiam pertinaciæ redarguunt.* Et meritò certè redarguendus tum Victor; qui propter dissonantiam rituum solveret consonantiam fidei. Certè enim à Blasti et Quartodecimanorum hæresi, qui diem istum 14, neces-

sariò, et vi legis Mosaicæ observandum putabant, quique Judais-
 mum sic introducere volebant, longissimè aberant Asiatici. Non
 Pater Augustinus, qui de causâ Cæciliani jam à Miltiade,
 * Epist. 162. mandato Imperatoris judicatâ, ait,^a *Restabat adhuc plenarium
 Ecclesiæ concilium, ubi etiam cum ipsis Judicibus* (cum ipso
 Miltiade) *causa posset agitari, ut si malè judicâsse convicti essent,
 eorum sententiæ solverentur.* Non pater Hieronymus,^b cujus illa
 b Epist. ad Evag. vox in ore omnium volitat, *Si autoritas quæritur, orbis major est
 urbe*; et illa,^c *Super omnes Apostolos Ecclesia fundatur; Cuncti
 c Lib. 1, cont. Jovinian. claves Regni cælorum accipiunt, et ex æquo* (audin' ex æquo?)
super eos Ecclesiæ fortitudo solidatur. Non pater Gregorius, cui
 d Greg. lib. 4, Ep. 36. ut duobus Patriarchis ita diceret,^d *Obtestor vos ut constanter
 servetis Ecclesias, et nihil sibi in vobis hæc tentatio diabolicæ
 usurpationis adscribat. State fortes, scriptaque cum universalis
 nominis falsitate, nec dare unquam, nec suscipere præsumatis.*
 [137] Non pater et Archiepiscopus Nilus, qui sic ait,^e *Quòd Papa
 omnes judicet, ipse verò à nemine judiciter, falsum est, et ab Apo-
 stolice institutis dissentaneum. Petrus patitur se à Paulo in-
 crepari quo pacto igitur Papa Romanus instar tyranni nullam
 admittit vitæ suæ censorem?* Etiam et Romanum Pontificem,
 eo ipso, quem olim jure obtinuerat, *primatu, suprematum* sibi
 f Lib. eod. p. 28. arrogando, amisisse docet. *Conturbatâ*, inquit,^f *per eum Ec-
 clesiæ pace, ipse quoque iis quæ illi debentur, excidit; et quatuor
 Patriarchalium sedium primatu privatus est. Nec hoc opinor
 g Leo. I. Ep. 54. immeritò dictum: Nam Leone^g vestro Judice, Propria perdit,
 qui indebita concupiscit. Huic si vis, adde Barlaamum; is rec-
 h Lib. de Papæ Princ. p. 216. tissimè successionis vestræ rationem explicans,^h Papas vestros
 (Bonifacianos), Petro quidem succedere agnoscit, sed *ut morbum
 sanitati, ut tempestatem serenitati, ut tenebras luci succedere.**

55. Sed inter patres omnes Chrysostomum unum mihi vide:
 quo arbitro, malè metuo ne *primatum* Petro abjudices. Sic
 enim illeⁱ de Paulo, *Beato Paulo nullus major est, aut etiam
 æqualis: Ille^k Angelis ipsis atque Archangelis in nullo inferior:
 Ille^l alter Michael Christianorum Dux; alter Gabriel, qui Christi
 ortum cunctis gentibus nunciavit; alter Moses, qui gentes omnes
 à tyrannide Diaboli reduxit, orbemque^m convertit universum; al-
 ter Aaronⁿ totius mundi populis inunctus sacerdos. Ille^o Ecclesiæ
 columna, saxo seu petrâ et ferro firmior: Cui^p omnis prædicatio,
 res orbis, mysteria cuncta universa dispensatio est à Deo concre-*

ⁱ Chrys. lib. 1, de Provid. Dei.

^k Ib. lib. 1, adv. Vitup. Vit. Monast.

^l Ib. hom. 8, de Laud. Paul.

^m Ib. hom. 2, ad Tit.

ⁿ Ib. hom. 8, de Laud. Paul.

^o Ib. hom. 2, ad Rom.

^p Ib. hom. 18, ad Rom.

dita : Ipse^a Paulus se cæteris Apostolis honore parem ostendit, nec^a se reliquis illis, sed ipsi summo comparat, declarans quòd horum unusquisque parem sortitus sit dignitatem. Et quod è Chrysostomo præcipuè observes velim, Paulus^r quasi unam domum, vel^r navem unam, totum orbem gubernat. Quia verò in hac navi unicus vobis^s est Naclerus, vide, annon ad mentem hujus patris, Paulus solus ut Gubernator ad clavum sedeat ? annon Petrus ad remos, et transtra ablegandus jam sit ? Aut quia re verâ Gubernatores hujus navis sunt à Christo instituti multi, omnesque æquali peritiâ, æquali potestate ac dignitate imbuti, vide an non Ambrosius hîc meritò audiendus, qui eleganter hunc nodum solvit, etiam et Chrysostomo lucem affert. Navem, inquit,^t debemus accipere Ecclesiam in salo mundi istius constitutam, quæ, etsi crebris ventorum flatibus et undarum fluctibus vexetur, nunquam tamen naufragium sustinere potest : quia in arbore ejus, seu carinâ, Christus ut fundamentum ponitur, in puppi pater residet gubernator : proram paracletus servat Spiritus : duodecim Apostoli, velut duodecim remiges, eam in portum ducunt. Videsne quàm hîc quadrent omnia ? Ut singulis suum et peculiare in hac nave munus ? Certè enim propriè nec Petrus nec Paulus, nec quisquam Apostolorum, vel Fundamentum hujus navis, vel Naclerus, vel qui ad proram dirigat Vicarius. Relinquant quod Christi est, Christo, ut Is Fundamentum sit : Patri quod suum est, ut Is Naclerus sit : Spiritui Sancto quod suum est, ut Christi Vicarius Ille sit. Remiges agant Apostoli, remos tractare discant : Hæ illis erunt artes, hæc in illâ Navi ipsorum munera. Quòd si, post Deum, gubernatores etiam illos vocare libet (et sic certè vocare licet) gubernent tamen Remis, non Sceptris : nec ut Navarchæ, sed ut Remiges : ut Remiges etiam ex æquo omnes : Splendidiori forsitan aut eminentiori unus alio sede aut sellâ, sed in eisdem omnes paribusque transtris, pari omnes potestate, paribusque remis. Consilio, auxilio, præconio, velut mutuo celeusmate quisque aliis opem ferat, nullus cuiquam autoritate vel potestate imperet, aut dominetur.

56. Poteram integras Patrum phalanges per singula sæcula agglomerare ; qui omnes, velut agmine facto, *Suprematum tuum* oppugnent. Sed quid opus ? De orthodoxis ad unum omnibus eo ipso quod Conciliis quinque primis consensisse eos non est dubium, liquet etiam ab omnibus *Suprematum istum* tuum, qui in eis damnatur, anathematizari. Ex his quæ jam adduxi, per-

^a Chrys. in c. 2, ad Galat.

^r Ib. hom. 25, in 2 ad Cor.

^s Bell. lib. 1, de Pont. c. 9.

[138]
^t Ambr. lib. 4, de Salom.

pende, an singulare quidquam in Petro, quod non in aliis Apostolis, vel in Papâ, quod non in aliis Episcopis, invenire possis. Usque adeò profectò nihil, ut ipsa nomina ac tituli honoris communia sint. Ecclesiæ *Caput* Petrus? Etiam Ecclesiæ uni-

versæ *capita*,^u sunt Apostoli omnes. Pontifex Ecclesiæ Petrus? *Pontifex etiam et Sacerdos*^x totius orbis Paulus? Pastor et Rector Ecclesiæ Petrus? *Pastores*^y etiam et *Rectores* universæ Ecclesiæ Apostoli omnes. Gubernator Ecclesiæ Petrus? Etiam

[139]

^u Chrys. hom. 25, in 2 ad Cor.

^x Apoc. 21. 14, et Hier. lib. 1, cont. Jov.

^y Chrys. hom. 2, ad Rom.

^c Ib. hom. de Prof. Evang.

^d Ib. hom. 1, de Laud. Paul.

^e Bell. lib. 1, de Pont. c. 11, § Tertio.

^f Ib. c. 27, § Testatur.

^g Greg. VII. in sua Exe-

crat. ap. Plat. in ejus Vit.

^h Orig. hom. 1, in Matt.

ⁱ 2 Cor. 12. 11.

et Paulus orbem universum ut *unam navem gubernabat*.^z Fundamentum Ecclesiæ Petrus? *Fundamenta*^a etiam Ecclesiæ ex æquo Apostoli omnes. Columna Ecclesiæ Petrus? Est et Ecclesiæ *Columna*^b Paulus, non Petro solùm (qui quandoque nutavit) sed saxo et *petrâ* firmior. Curam totius Ecclesiæ suscepit Petrus? *Curam totius*^c orbis suscepit Paulus, et *universum*^d orbem studuit offerre Deo. Summam et amplissimam potestatem habuit Petrus? *Summam*^e et *amplissimam potestatem* in universam Ecclesiam habuerunt Apostoli omnes. Princeps Apostolorum Petrus? *Princeps*^f *Apostolorum* etiam et Paulus: et *Principes*^g *Apostolorum* Petrus et Paulus. Petra vocatur Petrus? Sunt quoque et *Petræ*^h omnes Apostoli. Ut non immeritò de se dixerit Paulus,ⁱ *Nullâ in re inferior sum summis Apostolis*.

57. Nec etiam Romano ullus honoris titulus olim datus, qui non et Episcopis aliis tributus. Ille Papa vocatur: vocatus sic ab Hieronymo^k *Augustinus*, imò *antiquitùs*, *Papæ nomen omnibus commune erat Episcopis*. Sed ut^l *Tyranni* nomen olim regibus omnibus commune, postea iis solùm, qui ad insolentiam et libidinem suam autoritate Regiâ abutebantur, accommodatum: Sic et *Papæ* nomen, olim honestum, modestum, et gratiosum erat, omnibusque Episcopis commune, postea cùm Romani Episcopi hoc specioso et grato nomine suas usurpationes palliabant, *Romano Tyranno* peculiare factum est et proprium. Ille^m *pater Patrum*, et *Episcopus*ⁿ *Episcoporum* dictus. Sic et *Pater Patrum*, et *Episcopus Episcoporum* apud Sidonium^o dictus Lupus Galliæ Episcopus: et de Magnerico Treverensi Episcopo cecinit Venantius,^p *Culmen honorificum, Patrum pater Archiepiscopus*: et in Concilio^q generali sub Mennâ, Johannes Hierosolymitanus, à Concilio Constantinopolitano; et in Concilio^r Generali VI. Sergius Constantinopolitanus; et à Theodoro Balsamone,^s Marcus Episcopus Alexandrinus, *Pater Patrum* vocantur: et verè omnes non *Patriarchæ* solùm, sed *Archiepiscopi*

^k Epist. ad August. quæ est 13, inter Ep. Aug.

^l Onuph. not. in Vit. Bon.

^m III. et Bell. lib. 2, de Pont.

ⁿ c. 31, § Quamvis.

^o Sid. lib. 6, Epist. 1.

^p Lib. 3, c. 11.

^q Act. 5, p. 451.

^r Act. 13, p. 68.

^s Lib. 5, Resp. p. 362.

seu *Metropolitani*, quia Episcopis multis præsunt, *Patres patrum*, et *Episcopi Episcoporum* vocari possunt.

58. Ille non Patriarcha solum, sed et *Patriarcharum*^t *Episcopus* dictus. Sic et rectè vocari possunt *Patriarchæ* alii, et *Primates Patriarchales* omnes. Nam eorum singulis Metropolitani, seu Archiepiscopi aliqui subsunt. Metropolitani verò [140] seu Archiepiscopi omnes, quia Episcopis, id est, Patribus multis præsunt, ideò *Patriarchæ* et vocari possunt, et olim^u *vocati* sunt. Sic *Metropolitanos omnes Patriarchas* nominat Evagrius: ^x Etiam et eo ipso loco, ab Athalarico Italiæ Rege vocantur, ubi Romanum tuum *Patriarcharum Episcopum* vocat. *Alios*, inquit,^y *in Comitatu nostro Patriarchas jubemus*. At certum est, in ditione Athalarici, præter Romanum non fuisse alios *Patriarchas*, nisi *Metropolitanos*, seu *Archiepiscopos*. Tales erant Aquileiensis, Venetiarum, Foro-Julienensis, et Gradensis Patriarchæ. Alexandrinus igitur, Antiochenus et Constantinopolitanus Patriarcha, etiam et Episcopus Carthaginensis, et quilibet *Primas* (qualis is erat) *Patriarchalis*, tam verè, et eodem planè sensu, *Patriarcharum Episcopus* dici debet, quàm ab Italiæ Rege dictus est Romanus tuus, *Patriarcharum Episcopus*.

59. Ille *summus*^z *Sacerdos*: *Pontifex Maximus et Princeps*^a *sacerdotum* dictus. Sic Nazianzenus^b Athanasium vocat orbis oculum, et Ἀρχιερέα τῶν Ἀρχιερέων, id est, *Principem Episcoporum*, seu Archisacerdotem Sacerdotum. Sic Felicem Episcopum Comensem, *Summi Sacerdotii gubernacula suscepisse*, ait Ambrosius.^c Sic literas suas inscribit Tharasius,^d *Ad summos Sacerdotes Antiochiæ, Alexandriae, et Sanctæ urbis*. Sic in Concilio quoque Aurelianensi,^e Episcopi illic congregati vocantur *Summi Antistites*: Et in Concilio Agathensi^f Episcopi omnes nominantur, *Pontifices in summo Sacerdotio constituti*: Et in Concilio Toletano^g sexto, *Convenientibus*, inquit Episcopi, *nobis Hispaniarum Galliciaque Pontificibus summis*. Sic apud Rabanum^h *Episcopus Antiochenus et Alexandrinus, Summus Episcopus, Princeps Episcoporum, et Pontifex maximus nuncupatur*. Etiam apud Gelasium,ⁱ Episcopus quivis *Summus sacerdos* vocatur. Fuitque hoc olim tam frequens et usitatum, ut Episcopi omnes, *Summi Pontifices*, et *Summi Sacerdotes*, utque Metropolitani *Principes Sacerdotum*, appellarentur, ut in Carthaginensi Concilio^k III. cautum sit, *ne quis deinceps vel Princeps Sacerdotum, vel summus Sacerdos, sed tantum primæ sedis*

^t Papa sic vocatur ab Athalarico ap. Carsiod. lib. 9, Ep. 15.

^u Archiepisc. in Occidente Patriarchæ vocari ceperunt. Bar. an. 533, n. 36, et Bert. Diat. 2, c. 4, p. 183.

^x Lib. 4, c. 11, et sic eum rectè exponit Bert. loc. cit. ^y Edic. Athal. ap. Cass. loc. cit.

^a Sic Damasum vocat Hier. Præf. in Evang.

^b Utroq. hoc nomine se Papam vocasse, indignatur, Tert. lib. de Pudic. c. 1. ^c Orat. 22, quæ est ad Heron.

^d Lib. 1, Epist. 5.

^e In Conc. Nic. II. Act. 3.

^f Conc. Aurel. 1. c. 3.

^g Can. 6.

^h In initio.

ⁱ Lib. 1, de Inst. Cler. c. 5.

^j Epist. 9.

^k Can. 26.

Episcopus vocaretur. Atenim jam Papæ non est satis, ut sit
 [141] *Pontifex maximus, major ille Maximo, et superior Summo esse*
vult.

60. Ille *Christi Vicarius*¹ dictus. Sunt quoque, et sic vo-
 cantur à Chrysostomo^m *Episcopi omnes, Christi Vicarii: qui*
injuriunt, inquit, aut ledunt Sacerdotes, sordidi sunt et insen-
sati, nec considerant Christi Sacerdotes esse Christi Vicarios.
Ille Columna Ecclesiæ dictus. Sic et Athanasius Ecclesiæ Co-
*lumna à Nazianzeno,*ⁿ *Episcopi omnes Columnæ Ecclesiæ ab*
Eusebio^o *vestro Papâ vocantur. Ille Fundamentum Ecclesiæ.*^p
Sic et Episcopi omnes et prædicatores dicuntur à Gregorio,^q *Fun-*
damenta et Bases, quibus Columnæ nituntur. Ille Caput^r *Ec-*
clesiæ. Dictus quoque est à Basilio,^s *Athanasius κορυφή τῶν ὅλων,*
universorum apex, seu Caput omnium: quem et orbi leges tulisse
ait Nazianzenus,^t *et de Nicetio Treverensi Episcopo canit*
Venantius,^u *Splendor, apex fidei, Pontificumque Caput. Dicta*
quoque Constantinopolis à Chrysostomo,^v *Totius orbis Metro-*
polis, à Nicetâ,^z *Civitatum regina. A Justiniano,*^a *Caput omnium*
civitatum.

Ille *Pastor*^b *Ovilis Domini* dictus. Etiam et omnes Episcopi
 Pastores ejusdem^c *Ovilis à Cypriano vocantur. Pastores, inquit,*
multi sumus, unum tamen gregem et oves Christi universas pasci-
mus. Ille Rector^d *domûs Dei. Rector quoque ejusdem domûs*
Athanasius, de quo sic Nazianzenus,^e *Universi orbis præfectura*
illi concredita est. Ille Doctor^f *Christianorum. Etiam et Cypri-*
anus Doctor omnium Christianorum, quem tu ex antiquorum
judicio, Universalis Ecclesiæ Oraculum,^g *et rectè nominas.*
Dictus ille Apostolorum^h *successor. Etiam Episcopi omnes Apo-*
*stolorum successores: omnes*ⁱ *Apostolorum vicem in Ecclesiâ*
tenent; et decedentibus^k *Apostolis, successerunt Episcopi, qui sunt*
constituti per totum mundum in sedibus Apostolorum. Ille Spon-
sus (non opinor Principalis sed Ministerialis) Sponsus^l *tamen*
Ecclesiæ vocatur. Dicuntur itidem et omnes Episcopi^m *Ecclesiæ*
*Sponsi: sic eos disertè vocat Demetrius*ⁿ *Bulgarie Archiepi-*
scopus, etiam Episcopali annulo, suam eis Sponsam, ut loquitur
Innocentius,^o *subarrhat Christus. Ille denique universalis*^p *seu*
Ecumenicus Patriarcha dictus. Dicitur quoque similiter Jo-
 hannes Hierosolymitanus à totâ Synodo Constantinopolitanâ^q

[142]
 lib. 2, de Rit.
 Eccl. c. 9, n. 37. ^o Lib. 1, Myster. miss. c. 61. ^p Sic in supplicibus libellis Theodori, Ischyronis, et
 Sophronii vocatur Leo in Conc. Chald. Act. 3, et Agapetus à Monachis, in Conc. sub. Menna. Act. 1.
^q Ib. Act. 5, p. 451.

¹ Ber. lib. 2,
de Cons.

^m Hom. 17,
in Matt. Oper.
Imper.

ⁿ Orat. 18.

^o Eus. Pap.
ep. 3.

^p Bell. lib. 4,
de Pont. c. 3.

^q Contra.
Lib. 19, in

^r Joh. c. 10.
Con. Chalc.

^s in relat. ad
Leon.

^t Ep. 52.
Orat. 18.

^u Lib. 3, c. 9.

^v Prosp. lib.
de ingr.

^w In Verb.
Isa. hom. 4,
tom. 1, fol.

^x 439.

^y Nic. David
in Vit. Ignat.

^z p. 81.
Institut. lib. 4,
de Satisfat.

^a § 7.

^b Amb. Ep. 81.

^c Lib. 3, Ep.
13.

^d Amb. in 1
ad Tim. c. 3.

^e Orat. 18.

^f Conc. Flor.
sess. 16.

^g Spalat. lib.
2, de Repub.
Eccl. c. 7, n.

^h 6.

ⁱ Petri et
Pauli, qui
ambo Rom.
fundabant
Eccl. Iren.

^j lib. 3, c. 3.

^k Rab. lib. 1,
de Inst. Cler.

^l c. 5.

^m Ib. c. 4.

ⁿ Conc. Lugd.
sub Greg. X.

^o in c. Ubi Pe-
rieulum, tit.
de Electione,
in Sext. dec.

^p Evarist.
Ep. 2.

^q Ap. Durant.

Œcumenicus Patriarcha: et Mennas sæpissimè *Œcumenicus Patriarcha* à Generali Concilio^r vocatur: à sanctissimo quoque Imperatore Justiniano,^s idem Mennas eodem *Universalis Patriarchæ* nomine appellatur. Sic Sergius Episcopus Constantinopolitanus in Concilio^t Generali sexto: sic Tharasius in Concilio^u Nicæno II. *Universalis Patriarcha* dicitur; nec solùm ab Episcopis Orientis, sed et ab ipso Hadriano^x Romano Pontifice. Quin et Episcopos omnes universales Episcopos, et esse, et dicendos esse discas à tuo Cardinale. Docet ille,^y *Idem esse omninò dicere totius Ecclesiæ curam alicui commissam à Domino; ac dicere, eundem esse Episcopum universalem à Christo constitutum.* Omnibus verò Episcopis Ecclesiæ universalis est à Christo commissæ cura, ut non solùm Eleutherius^z vester sed et Johannes^a primus clarè judicat. Sensus hoc Eleutheriano, et Orthodoxo, *Universalis Episcopus* est quilibet Episcopus, ut et tuus Romanus: *universalem* dico sic, ut *curam habeat universalis Ecclesiæ*. Universalis verò sensu Gregoriano, Bonifaciano, seu Antichristiano, sic ut *unus omnibus præsit, et super omnes potestatem habeat*, nullus eorum omnium, ne Romanus quidem tuus est, aut esse debet *universalis Episcopus*. Alia tibi quærenda sunt Suprematûs tui fulcra, eum è Scripturis, è Conciliis, è Patribus, nunquam stabilies.

61. Dilaudas post hæc tuum Papam,^b *quòd is pro singulari Oraculo fidei, pro magistro Orientis simul atque Occidentis habitus sit.* Qualis verò ille magister habitus in meridie à Sancto Cypriano, cùm ab illo in causâ Rebaptizationis instrui noluit? Qualis iterum in Oriente Firmilianus, et Orientali totâ Ecclesiâ in eâdem causâ habitus, quando illum ut superbum, ut stultum, ut Pseudochristianum derident? Qualis in Oriente simul et Occidente, à S. Irenæo, S. Polycarpo, et aliis in causâ Paschatis quando eum et temeritatis arguunt et pertinaciæ? Qualis ab Africanis tempore Augustini, qui cùm per viam Appellationis in ipsorum provincias, fimbrias suas dilatare moliebatur, illi et typhum ejus, et fraudem in corrumpendis, et perfidiam in violandis Nicænis Canonibus constanter et reprehenderunt et repulerunt? Quale habitus Oraculum ab universâ Ecclesiâ, et Orthodoxis ubique omnibus vel Liberius, vel Vigilius, vel Honorius, quando ille Arianam, iste Nestorianam, hic Monothelitarum hæresin dogmaticis suis et Apostolicis scriptis confirmavit? Quale Oraculum habitus Hildebrandus in causâ depositionis

^r Conc. sub. Men. Act. 4, p. 437, 438, 440, et sæpe alibi.

^s Novel. 42, Act. 13.

^u Ib. 3.

^x In suâ Ep. ad Tharas. in Conc. Nic. II. Act. 2.

^y Bell. lib. 2, de Pont. c. 31, § Primò quia.

^z Ep. ad Galiliæ Epis. ^a Ep. 1.

^b Cons. Red. p. 15.

Regum, et solvendis à fidelitate subditis, quando illi tuum Papam ut divini simul ac humani juris conculcatorem, ut perfidiæ ac perjurii magistrum, etiam ut Antichristum ipsum, tyrannicè tum regnantem boni omnes, et Concilia quamplurima aver-sati sunt? Quale denique Oraculum habitus Leo X. in causâ superioritatis Papæ supra Concilium, cùm hæreticum illius dogma tam unanimi Orthodoxorum omnium consensu dam-natum sit, ut per annos mille et quadringentos peritorum nemo de eâ vel dubitârît? Sit Pontifex vester *præco* fidei, non *Oraculum*: *Discipulus* sit, non *Magister* Ecclesiæ. Aut si Apol-linem ipsum esse vis et Oracula fundere, ea sine dubio non *divina* sunt, sed *Delphica*, Oracula ambigua, fallacia, mendacia.

62. Ad Effecta postremò Pontificum pergis, et ex illis
^c Cons. Red. p. 16. Suprematum Papæ colligis. *Illi, inquis,^c Patriarchas Orientales et Primates monent, docent, arguunt, increpant.* Næ tu ferulâ dignus es aut crepundiis, qui ex istis *Suprematum* extrui putas?
^d Lib. I, Ep. 3 Cornelium Papam et Stephanum *docet* Cyprianus,^d *Uniuscu-jusque causam illic audiendam, ubi est crimen admissum, ubi et accusatores habere, et testes sui criminis possunt; nec oportere ipsos perditos ac desperatos homines ab Episcopis in suâ provinciâ excommunicatos, qui Romam cum mendaciorum merce navigant, in suam communionem recipere.* Arguit et *increpat*, quòd in causâ Fortunati et Basilidis id fecissent. *Docent* Bonifacium et Coelestinum Africani^e Patres, *per Canones Nicænos non licere ipsis, ab Africanis judicatos, in suam Communionem recipere, aut Appellationibus eorum aures præbere.* *Increpant* acriter, quòd in Apiarii causâ hoc ab ipsis factum sit: *monent* ne deinceps *typho inflati* hoc faciant: *Doceant* Canones Nicænos ab eis falsatos esse: *increpant* et meritò Paparum in hoc perfidiam. Tu opinor, qui sic bellè arguis, *Suprematum* ob hoc Cypriano et Africanis patribus dabis. Tu ipse in literis tuis, anno post adventum tuum in Angliam, ad Cyrillum Patriarcham Alexandrinum, quem *Judicem Œcumenicum* vocas^f missis, *doces eum, Angliam nostram esse terram Goshen, ubi splendida veritatis lux fulget; mones eum et hortaris seriò, ut Pharaonis et Antichristi Romani tyrannidi se opponat: Doces^g Paulum V., et Gregorium XV., Apostolos omnes in omni potestate fuisse inter se pares et omninò æquales: Doces^h Romanam Ecclesiam non magis Petri sedem Episcopalem fuisse, quàm multas alias: Docesⁱ primatum Romanum longè majora, et immaniora monstra peperisse, quàm Con-*

^f In Inscript.
Ep. ad Cyril.

^g Spal. lib. 1,
de Repub.
Eccl. c. 3.

^h Ib. lib. 4, et
seq.

ⁱ Ib. lib. 4, c.
4, et seq.

[144]

stantinopolitana habuit Ecclesia: Doces^k *Suprematum, quem nunc* ^{k Spal. lib. 4, de Repub. Eccl. c. 1.} *Pontifex tuus vindicat, sic nutare, ut mirum prorsus sit, quòd* ^{quivis propiùs intuens non planè cernat patentissimam illius vanitatem, Paparum fastum,^l spurcitiem,^m tyrannidem, sæpissimè} ^{l Ib. lib. 2, c. 6, n. 15, et lib. 4, c. 7, n. 40.} *justissimèque arguis et increpas, et falsè satis, Papam, Deum* ^{ridiculum et vicedeum vocas.ⁿ} ^{m Ib. lib. 4, c. 7, n. 34, 35.} *Vide nunc an per hanc Arguendi,* ^{n Ib. lib. 2, c. 6, n. 16.} *atque Docendi argutiam, Caput tibi tricornone factum sit? an* *sua Cathedram tibi cesserit tuus Gregorius? Sic te delirare* *decurrit, qui Antichristi causam, contra conscientiam tuam, contra* *Christum ipsum propugnas?*

63. Effectum aliud et multò quidem nobiliùs adjungis: *Pontifices, inquis,* ^{o Cons. Red. p. 16.} *instituunt orientales Patriarchas, eosdem de-* *stituunt et restituunt, damnant, deponunt, et absolunt.* Magna profectò hæc et magnifica encomia, si *jure et suo jure* faciant. Sed et hæc quoque quàm instar nihili sunt ad *Suprematum* tuum? *Supremum* hinc eum inter *Episcopos* conjicias: At ille *Rex regum* audire amat, et *Dominus dominantium, Judex orbis, Judex fidei infallibilis* esse vult. Vide dein quàm et hîc quoque desipias, et te decipias. De Patriarcharum *Institutione* primùm agamus.

64. Ecclesiam in sua Diœcesium et Provinciarum divisione ac regimine, civilem formam et Regimen sequutam esse, neminem qui antiquitatis paulò studiosior est, latere arbitror. Docet hoc præter alios Concilium Chalcedonense.^p Hinc factum, ut sicut ^{p Can. 17, et 28.} Imperium Romanum in duas generales partes, seu duos *Orbes* (sic vocari^q solebant) divideretur; ita Ecclesiam generaliter primò, in *Orientalem* et *Occidentalem* partirentur. Ut in Oriente^r septem erant Imperii *Diœceses*, in Occidente,^s præter Romanæ urbis *Præfecturam*, sex: Itidem et *quatuordecim diœceses* antiquitùs habuit Ecclesia. Septem Orientis tam Imperiù^t quàm Ecclesiæ^u Diœceses hæc erant. 1. *Ægyptus*, cujus ut et Libyæ, Thebaidis, ac Pentapolis Provinciæ, *Alexandrino* suberant Patriarchæ. 2. *Oriens*, cujus Provinciæ *Antiochena* Patriarchæ subjectæ. 3. *Asiana*, cujus olim Provinciæ *Ephesino* Primati, pòst *Constantinopolitano* Patriarchæ subditæ. 4. *Pontica*, cujus Metropolis *Cæsarea*. 5. *Thracia*, cujus Provinciæ Græcia, Achaia, aliæque *Thessalonicensi* olim Episcopo, ut primati, Diœceseos, pòst *Constantinopolitano* Patriarchæ subjectæ fuerunt. 6. *Macedonia*, et 7. *Dacia*. Septem quoque in Occidente. Prima omnium erat Romana, cujus propria, et, ut Hincmarus^x vocat, ^{q Conspirant gemini fræn- nis communi- bus orbis. [145]} ^{r Claud. de Bell. Gild. et Gemini commercia mundi Cor. de Laud. Inst. cit. à Berter. r Bert. Diatr. 1, c. 2. s Ib. c. 3. t Ib. c. 2. u Ib. Diat. 2, c. 2.} ^{x Ep. 6, c. 4.}

specialis Diæcesis, erant illæ Provinciæ, quæ *Suburbicariæ* dictæ sunt, quia *Vicario Imperatoris* in civilibus, in Ecclesiasticis *Romano Patriarchæ* suberant, quæque^f ab *Italiæ Provinciis* omninò secernuntur. Quis vel certius cognoscere potuit, vel rectius explicare Romani Pontificis antiquos limites, quàm Rufinus, Presbyter ipse *Romanæ Ecclesiæ*: in eâ *enutritus*; in his pervestigandis *diligenter versatus*? Is^z de industriâ quasi *explicans Nicænum Canonem* Romano Episcopo non alias quàm *suburbicarias attribuit Provincias, aut Ecclesias*. Hæ in univ-
ersum decem erant Provinciæ. Insulæ tres, Sicilia, Corsica, et Sardinia; et septem aliæ in eo Italiæ tractu, qui ad Orientem vergit et Austrum: ad Occidentem verò non ultra Macram fluvium, qui Hetruriæ limes, et *Asium*^a fluvium (Esis Plinio^b et Blondo^c vocatur) non longè ab Anconâ protendebantur. Cujus illud certum omninò indicium, quòd Piceni (in quo Ancona sita) pars una *Picenum Suburbicarium*^d dictum sit, altera *Annonarium*,^e quia in Picenâ regione *suburbicarum provinciarum terminus*. Si igitur Italia juxta Antonini Itinerarium in sedecim, aut rectius juxta *Notitiam*, in *septemdecim Provincias* dividatur, præter tres illas Insulas, 4. Campania, 5. Tuscia, 6. Picenum suburbicarium, 7. Apulia cum Calabriâ, 8. Brutium, 9. Samnium, et 10. Valeria, quia *Suburbicariæ regiones, et Provinciæ* erant, *Romano* subjectæ Patriarchæ, illiusque *diæcesis* propria ac peculiaris fuerunt. Secunda, *Italica Diæcesis* dicta est, quæ septem^f alias Italiæ complectebatur Provincias, 1. Venetias nempe, cum Istriâ, 2. Æmiliam, 3. Liguriam, 4. Flaminiam cum Piceno Annonario, 5. Alpes Cottias, 6. Rhætiâ primam, 7. Et Rhætiâ secundam; quæ omnes Provinciæ, ut in civilibus, suo ab Imperatore illis dato Vicario, ita in Ecclesiasticis, *Mediolanensi*^g *Primati* ut suo Metropolitano parebant. Quare ab Athanasio,^h *Mediolanum Italiæ Metropolis, sicut Romanæ Ditionis Metropolis Roma* nominatur. Ita in *duas Diæceses* Italiaⁱ olim divisa, una *Italiæ* appellationem retinuit, altera ab *urbe et Suburbicariis Provinciis* nomen accepit. Illa *Romano*, hæc *Mediolanensi* Episcopo sub-
jecta. Tertia, *Africana Diæcesis* erat, in quâ Episcopi olim plusquam ducenti,^k Metropolitani etiam complures; qui omnes et ipsorum Provinciæ, Carthaginensi Episcopo^l ut *Primati totius diæcesis* suberant. Quarta *Illyrium*, quæ ut suas Provincias,^m ita suum, qui eis præerat, *Primates* olim habuit, sed pòst, tota ipsa Diæcesis Constantinopolitanoⁿ subjecta erat Patriarchæ.

^v Lib. 1. Si per obrep. et lib. 9. de Annon. et Trib. Cod. Theod. et Ber. Diat. 1. c. 3.

^a Ruf. lib. 1. Hist. c. 6.

^b Sic. à Ptol. dicitur, ut testatur Ortel in Synon. Voce Æsis. ^c Ortel. ib.

^d Lib. de Ital. Inst. in Pisen.

^e Lib. 12. de Indulg. deb. Cod. Theod.

^f Notit. Provinc. lib. 2. p. 117.

[146]
^g Not. Prov. loc. cit.

^h Bert. Diat. 2. c. 4. p. 177. et seq. ⁱ Ep. ad Sofe. Vit. Agent. p. 228. 229.

^j Bert. Diat. 1. c. 3.

^k Leo IX. ep. 3 et 4.

^l Ib. et Bert. Diat. 2. c. 4.

^m Lib. de Sacros. Eccl. Cod. Just.

ⁿ Ib.

Quinta est *Gallia*, cujus olim *Metropolis*^o fuit Augusta Tre-
 verorum, et totius Diœcesis Primas Treverensis Episcopus : sed
 ea dignitas ad *Arelatensem*^p postea translata. Sexta *Hispaniarum*,
 cujus ut Regia, ita *Metropolis*^q quoque *Hispalis* fuisse videtur :
 postea unâ cum Regiâ, primatus quoque dignitas *Toletano* con-
 cessit Episcopo. Septima est *Britanniarum*, cujus ut olim Re-
 gia, ita et *Metropolis Eboracum* fuisse conjicitur :^r sed ista à
 multis retrò sæculis *Cantuariensi* Episcopo ut Primati aut (ut
 eum *Malmsburiensis*,^s et Glossa^t Juris vocant) *Patriarchæ* Diœ-
 cesis tota subjecta. Et quidem antiquitus hæc Diœcesium in
 Ecclesiâ, juxta Imperii formam facta divisio : sed ea et mutata
 sæpius à Conciliis, et ab Imperatoribus, per Pontificis verò
 Romani fastum, sic ubique conturbata est, ut non facillè jam
 vestigia antiquarum *Diœcesium* invenire queas.

65. Nec in Divisione solùm *Diœcesium*, Imperium sequuta
 est Ecclesia, sed et in ipsius regimine, mirum omninò est, quàm
 illius formam imitata sit. Nam sicut in *quatuordecim* illis *Diœ-*
cesibus erant^u in universum *Provinciae centum, et octodecim*, ita
 et totidem Provincias numerabat Ecclesia. Ut in singulis Pro-
 vinciiis erant complures urbes, quibus singulis inferioris ordinis
 Judices civiles, quos *Defensores*^x *civitatum* ferè vocabant, præ-
 ponebantur, ita in singulis civitatibus *Episcopos* suos, qui eas
 cum parœciâ totâ circumjacente gubernabant, præficiebat Ec-
 clesia. Ut *Provinciae singulae*^y suos habebant *Proconsules*, *Con-*
sulares, aut *Provinciarum præsides*, qui in *Metropoli* *Provinciae*
 residentes, aliis in eâ *Provincia* autoritate præbant, itidem
 habuit et Ecclesia *Episcopos suos Metropolitanos*, seu *Archi-*
episcopos, quibus ut *Præsidi* *Provinciae*, cæteri illius *Provinciae*
Episcopi subjecti erant, ut singulae illæ *quatuordecim Diœceses*
Vicarios^z *Imperatores Augustales*, *Præfectos Prætorio*, aut alio
 nomine vocatos, in primariâ urbe, seu *Metropoli totius Diœcesis*,
 velut generales illius Rectores habuit, quorum tanta autoritas,
 ut nulla post Imperatorem major, itidem et Ecclesia in singulis
 suis *quatuordecim Diœcesibus*, Primarios quosdam et præ om-
 nibus eminentes suos habuit Episcopos, qui κατ' ἐξοχήν *Pa-*
triarchæ, vel *Primates Patriarchales* dicebantur, qui in primariâ
 sede et totius *Diœcesis Metropoli* constituti, non Episcopis solùm
 qui *Paræcias*, sed et *Metropolitanis* qui *Provincias* regebant, præ-
 ponebantur, quorum singulorum tanta est in Ecclesiâ autoritas,
 ut non sit in Episcopo ullo post Imperatorem Jesum Christum,

^o Bert. Diat.
2, c. 4, p. 184.

^p Ib. p. 187,
188.

^q Roder. lib.
3, c. 24. Bert.
Diat. 2, c. 4,
p. 192.

^r Ib. p. 198.

^s In Prolog.
ad lib. de
Gest. Angl.
Pontif.
^t In Cap.
Cleros Dist.
21.

^u Pancirol.
Com. in Not.
Province. p. 4.

[147]

^x De quibus
vid. Cod.
Just. lib. 1,
tit. 45.

^y Bert. Diat.
1, c. 4.

^z Ib. c. 8.

ulla major. Ut in toto Imperio antiquitùs tres inter omnes eminebant Civitates, Prima urbes inter, diûum domus, aurea *Roma*. Secunda, *Alexandria*, quæ à Dione Chrysostomo^a per excellentiam *Civitas*; et *secunda omnium, quæ sub sole sunt*, vocatur. Tertia, *Antiochia*, quæ teste Hegesippo^b *tertium omnium in orbe civitatum locum obtinet*: Itidem in Ecclesiâ, tres illarum urbium Episcopi præ aliis omnibus insignes erant et spectabiles: ideòque per excellentiam *Patriarchæ* dicti: cùm reliqui *undecim Diæcesium* Episcopi, licèt *Patriarchali omni potestate* illis pares, non *Patriarchæ*, sed *Primates* dicerentur: *Primates*, inquam, *Patriarchales*, non solùm *Metropolitani*: et *Primates Diæcesium* suarum *Patriarchalium*, non *unius Provinciæ Primates*. Hæc antiquitùs et Divisio et Regimen in Ecclesiis instituta. Nec certè vel ad *pacem* in Ecclesiâ conservandam, vel ad *jurisdictionem* cuique Episcopo suam sartam tuendam, aut facilius aut commodius ulla *Paræciarum, Provinciarum, et Diæcesium* distributio fieri potuit, aut inveniri.

[148]

66. Hanc tu à Pontifice tuo *institutam* censes. Ne erra. Nihil hîc Romani Episcopi proprium. *Morem antiquum* vocat Nicænum Concilium.^c *Mos* verò, nisi ex *consensu utentium*, vim habere non potest; Episcoporum consensus omnium hoc firmavit. Nec factum sanè sine *nutu et Consilio*, licèt sine *mandato* Apostolorum. Si mandâssent Apostoli, nunquam *Morem* dixisset Nicænum Concilium. Etiam à *Patribus* præminentias illas sedium, respectu ad *Imperatorias urbes* habito, tributas Episcopis testatur Concilium Chalcedonense.^d *Patres*, opinor, non dicturi, si ab Apostolis *mandatum* ullum tradi cognovissent. Ita nec ex *jure divino*, neque ex Apostolico ullo *mandato*, neque ex ullâ Pontificis Romani *authoritate*, sed ex *more* Ecclesiæ, et *consensu Episcoporum*, aliorum æquè ac Romani, nata hæc, et consuetudine firmata *divisio*; sed sic firmata, ut ex pari Patrum et Ecclesiæ consensu, mutari possit quoties et quando ex usu ipsis visum sit. Ejusdem enim potestatis est solvere, cujus est ligare.

67. Ac, ut clarissimè perspicias *Orientales Patriarchas* à Romano tuo nec institui posse, nec destitui, ponam tibi ante oculos pauca, sed luculenta admodùm in hac causâ exempla. In Concilio^e Generali II. *Patriarchalis et dignitas et autoritas* Constantinopolitano Episcopo data est. Pontifices Romani arte omni ac Marte restiterunt: Præcipuè Leo, qui ne honor ille in

^a Orat. 32, ad Alexandr.

^b De Excid. Hieros. lib. 3, c. 5.

^c Can. 6.

^d Ib. 28.

^e Ib. 3.

Concilio Chalcedonensi ei firmaretur per *litteras*^f *suas*, per *legatos*^g *suos* contendit, lapidem híc omnem movit, pedibus manibusque laboravit, et quod de hoc Leone dici doleo, Leonis exuviis vulpinas addidit. An destituere potuit Patriarchatu suo Episcopum Constantinopolitanum? Non potuit. Res diu ac diligenter ventilata est in Concilio Chalcedonensi, et ad æternam Leonis ac Legatorum ipsius ignominiam, *inhæret*^h *eorum contradictio*ⁱ *gestis* illius Synodi. Frustrâ tamen, non obnitente solum, et reluctantem, sed et *repugnante* Leone, *Patriarchalis honor* *judicio totius Concilii*ⁱ *Constantinopolitanae* sedi confirmatus est.

^f Leo I. ep. 53, 54.
^g In Conc. Chalced.

^h Ib. Act. 16.

ⁱ Ib. et in ep. Synod. ad Leon.

68. Habe aliud in sede Antiochenâ exemplum. Meletium, *admirabilem*^k illum et *Deo plenum*^l Meletium Episcopatu Antiocheno *sententiâ*^m *suâ* privaverat Damasus: eundemque Episcopatum Paulino *adjudicaverat*:ⁿ Judicium hoc Damasi, Basilie, aliisque in Oriente *Episcopis cognitum*.^o An vel *institutionem* Paulini per Damasum, vel Meletii per eundem *depositionem*, ab Ecclesiâ ratum aut validum habebatur? In utroque, *judicium* Damasi planè rejectum: et id quidem iudicio sancti et generalis Concilii secundi. In eo, Meletius, approbante toto Concilio, ut *Episcopus Antiochenus sedit, suffragium dedit, subscripsit*. Etiam et Flavianus, qui Meletio, dum Concilium ageretur, defuncto, et vivente tum Paulino, successit, ut verus et legitimus Antiochiæ Episcopus acceptus est, illiusque electio, Damasi spreto iudicio, *communi totius Concilii*^p *consensu approbata est*.

[149]

^k Admirabilem virum vocat Basil. ep. ad Terent.

^l Sic eum vocat Nazia. in Carm.

^m Qualis sententia fuerit Damas. Bar. an. 372, n. 51,

in marg. et Meletius privatus sede.

Bar. ib.

ⁿ Bar. an. 382, n. 15, et Bin. Not. in Conc. Rom. 4,

sub Damaso.

^o Basil. ep. ad Terent.

^p Ep. Conc. Constantin. 2, tempore Damasi.

69. Tertium habe in sede Alexandrinâ exemplum. Athanasium vide, virum doctrinâ et pietate insignem, et unicum Ecclesiæ suo sæculo columnen. Multum ille et terris jactatus et alto vi, fraude et calumniis Arianorum. Quater ille suâ sede ejectus, quater restitutus: nec vel semel à Papâ restitutus. Ejectus primò temerariâ Constantini Patris sententiâ: Et (quod Pater intenderat) à *Constantino*^q *filio tum restitutus est*. Pulsus iterum post Concilium Antiochenum in Encænii, quando Gregorius Cappadox in illius sedem intrusus. *Tenuit*^r *Gregorius iste per vim et tyrannidem sedem Alexandrinam sex annis*. Eo omni tempore Athanasius exul oberrat, *modò Romæ*,^s *modò Mediolani*, *modò in Galliis*, *modò Naissi*, *modò Aquileiæ*, aliisque Occidentis partibus commoratus. Ut non sine fœdissimâ labe ac lapsu, eum à Julio restitutum, et Alexandriam ad suam sedem reversum dicat Sozomenus.^t Nec enim à Julio vel Athanasius restitutus, vel Gregorius depositus sexennio integro post intru-

^q Athan. Apol. 2.

^r Theod. lib. 2, c. 4.

^s Athan. Apol. ad Constantium in init. 10.

^t Lib. 3. c. 7.

sionem Gregorii. Gregorius quoque, post omnia per Julium tentata, à Concilio^u generali Sardicensi deponitur, et ad Athanasium, non ad Gregorium sedem illam jure spectare judicatur. Quorum neutrum à Sancto Concilio judicari necesse fuisset, si jam antè à Julio vel iste *depositus* fuisset, vel hic *restitutus*. Sed nec à Concilio Sardicensi ille *restitutus*: *restituendum* quidem judicârunt; sed per vim et tyrannidem Constantii *restituere* non poterant. Anno integro^x post id Concilium, et defuncto tum Gregorio, à Constantio ille *restitutus*; qui tum, partim *litteris sui fratris*, partim odio *Eusebianorum* (quorum tum calumnias clarè detexerat) inductus, æquior in Athanasium esse cœpit. Sic enim tum Constantius,^y *Justum est, ut ille et voluntate optimi, et judicio nostro patriam et Ecclesiam recipiat*, et iterum,^z *Admonemus vos, ut Episcopum nostrâ voluntate huc remissum libenter suscipiatis*.

[150]

^x Bar. an. 349, n. 1.^y Ep.1, Const. ap. Athan. Apol. 2.^z Ep.2, Const. ib.

^a Ut liquet ex Athan. ep. ad Solit. Vit. agent. p. 238.
^b Ib.
^c Athan. Apol.2, p.162.

^d Theod. lib. 3, c. 3.^e Sozom. lib. 5, c. 14.^f Greg. Naz. Orat. 18.

70. Tertiò, ejectus paulò post^a Concilium Mediolanense, persequente tum iterum Orthodoxos omnes Constantio. Intrusus tum Georgius,^b alter Cappadox. Athanasius verò in^c *eremum se contulit*, ibique quinquennii spatio delituit. Restitutus etiam tertiò, non per Pontificem Romanum (ille seipsum, nisi abnegando fidem, ab exilio restituere non poterat) sed per Julianum Imperatorem, qui *edicto*^d suo *Episcopis omnibus à Constantio ejectis, liberum fecit, ut ad suam quisque Ecclesiam rediret*. Eâ lege promulgatâ, Athanasius Alexandriam rediit. Nondum biennium transierat, cùm persequente crudeliter Episcopos omnes illo Apostatâ, Athanasius quartò tum *Episcopatu*^e suo *ejicitur*. Et quartâ hac vice, non à Pontific^e, sed à Jo-viâno, qui Juliano successerat, restitutus est. Ille, inquit Nazianzenus,^f *Episcopos omnes, et ante omnes eum qui virtute superabat omnes, Athanasium ab exilio revocavit*. Nugas tu planè nectis, cùm Pontifici tuo aut *instituendi* aut *destituendi* Patriarchas Orientales jus vendicas.

71. Illud verò quod velut Colophonem addis in Pontificum tuorum laudibus, superat ipsam Thaidem. *Orientales*, inquis,^g *Patriarchas Pontifices increpant: illi verò ab eis increpati humiliter audiunt, parent, non resistunt, aut renituntur*. Mentem tibi opinor non oculos solùm eruit tuorum Pontificum vel fulgor, vel metus. Deliros audiui multos, multos legi; qui te magis deliraret, nec audiui unquam quenquam, nec legi. Increpat Stephanus Papa Cyprianum, et Firmilianum: An illi humiliter

^g Cons. Red. p. 16.

audiebant, cùm Stephanum *arrogantia*,^h *stultitia*, et ut *Pseudo-christianum redarguunt*? Increpat Orientales Episcopus Julius: an et illos humiliter audivisse, an et paruisse, nec vel reniti ausos dices, cùm illiⁱ *Julium communionem interdixerunt, etiam et Episcopatu Romano abdicârunt: cùm per literas suas, Episcopis omnibus significârunt, ut neque in communionem eum admitterent, neque scriberent ad eum, neque literas ab eo scriptas reciperent*? Increpat et meritò Dioscorum Alexandrinum Patriarcham Leo Romanus, an ille humiliter audivit, an paruit, qui tamen ausus^k *in Leonem sententiam ferre, eumque excommunicare*? Increpat Defensores Trium Capitulorum, in eo orthodoxus tum et Catholicus, Papa Vigilius. An illi humiliter audiunt? an parent? nec vel reniti tentârunt? Imò *Africani Episcopi* (qui tuo Cardinali^l Catholici) *coacto Concilio*, ut testatur Victor^m Turonensis, *Vigilium Romanum Episcopum Synodaliter à Catholicâ communionem recludunt*. Idem iterum Vigilius cum vento (quod tu facere soles) vela vertens, increpat et *Apostolicâ auctoritate*ⁿ damnat eorundem Trium Capitulorum damnatores; an tum Eutyechius Constantinopolitanus, Apollinarius Alexandrinus, Domninus Antiochenus Patriarcha, humiliter audiverunt, an et paruerunt? Imò ab omnibus his Patriarchis, cumque ipsis à toto sancto et generali Concilio^o quinto, pro hæretico *damnatur, et anathematizatur* tuus Vigilius. Increpat Photium Patriarcham Constantinopolitanum Nicolaus. An et ille quoque ne obniti quidem ausus? At ausus tamen *Nicolaum*^p *Papam coactâ Synodo damnare, anathematizare, etiam et exauthorare*: ausus quoque eundem Nicolaum ut *sexcentorum criminum reum, et à generali Concilio deponendum*, suâ ad Orientales Episcopos encyclicâ Epistolâ^q declarare. Omitto alia; Infinita planè sunt in hoc genere: nec quidquam vel imperitiùs vel stolidiùs à quodam dici potuit, quàm *Orientales à Papâ correptos, nec vel reniti voluisse*. Sed sic te desipere decuit, qui virgarum metu aut flagelli, fastum et tyrannidem tuorum Pontificum contra scientiam simul et conscientiam tuam propugnare non erubuisti. At enim te jam senio provectum, et morti vicinum meminisse illud oportuisset, *Christianus*^r *neminem timet: Catholicus neminem formidat: Ignis ponatur et dicimus, Si homines timerentur, Martires non essent*.

^h Ut supra ostensum.

ⁱ Sozom. lib. 3, c. 10.
[151]

^k Conc. Chalced. Act. 3.

^l Bar. an. 547, n. 30.
^m In Chron. ad an. 10, post Conc. Basilii.

ⁿ Vigil. Const. ap. Bar. an. 553, n. 208.

^o Collat. 8.

^p Nicet. Dav. in Vit. Ignat. ap. Rader. p. 145.

^q Quæ extat ap. Bar. an. 863, n. 42.

^r Dictum ab Episc. Ægypt. in Conc. Chalced. Act. 1.

72. Dimitto nunc Pontificem tuum, de quo nec tu tam magnifica, nec ego tam multa hîc dixissem, nisi sciremus uter-

[152]

* Greg. de
Valem. in 2,
2 Disp. 1, q.
1, punct. 7,
p. 131.

que, *Caput hoc, caput summum esse, et inum fidei vestræ fundamentum.* Certè enim fides omnis et religio cum hoc *Capite* statque caditque tua. Nemo^s vobis Catholicus *esse potest*, nisi qui hoc credit, hæreticus nemo, nisi qui hoc non credit.

CAP. XXIII.

LIBRUM SUUM SCOPULORUM TEMERÈ DAMNAT D. ARCHIEPISCOPUS SPALATENSIS.

* Cons. Red.
p. 16.

* 1 Pet. 3. 15.

DAMNAS proximo loco^t *tuos Scopulos*: Scopulos, inquam, illos, ad quos Romanam Ecclesiam naufragium pati verè dixeras. Dictum hoc nunc te angit. Ais *libellum istum sine delectu, et tumultuariè à te conscriptum.* Quid verò si tumultuariè, si stans pede in uno scripsisses? An in nonum annum premendi libri populares? In quibus non acumen ostentandum, sed fidei veritas et sinceritas omnibus patefacienda. Fides non eget verborum phaleris. Nuda conspici vult et aperta. Etiam et mandatum omnibus ab Apostolo:^u *Estote semper parati ad respondendum cuilibet petenti rationem fidei et spei vestræ.* Non te pudet mandati hujus immemorem, te Archiepiscopum, te sexagenarium paratum non fuisse? Quid verò si eum post decennale examen, ut *Rempublicam tuam*, edidisses? An ideò nunc arriderent tibi illi Scopuli? An sic Gregorio tuo gratos fore opinaris? Si dixeris: actum est, ilicet, perîsti. Non quia tumultuariè et subitò, sed quia orthodoxè tum scripti, ideò nec damnati tui Scopuli.

2. Ain', *libellum illum tumultuariè à te scriptum*? At scriptus tamen, quando libera tibi, et mens, et manus. Non sic scriptum hoc *tui Reditus Concilium*: bipennis hic tibi pro calamo, lictor manum, et has atras lineas ducebat. Et bene actum, quòd atras: ne purpureas, et cruore tuo rubentes duceret, trepidabas tu, nec certè injuriâ.

* Cons. Red.
p. 16.

3. At *scripsisti*, inquis,^x *non quod verum esset, sed quod hostibus Ecclesiæ Catholicæ placeret.* O hominum omnium miserimum, mentiendi ac fallendi, simulandi ac dissimulandi callentissimum! Sinonianis, Simonianis, et artibus omnibus diabolicis instructissimum: qui non Deo, non populo Dei, sed *hostibus*

ipsis Ecclesiæ placere studes; qui aliud linguâ profers, aliud mente regis; qui in omni vitâ Hypocritam agis, et Histrioniam exerces; qui larvatus in fide ubique incedis. Cùm Spalati [153] esses, Papistam, sed sub larvâ agebas. Cùm in Angliâ Orthodoxi larvam induis, Romæ jam et Papista es, et Orthodoxus es. Et quia Romæ quoque larvatus es, idcò nec Papista nunc, nec Orthodoxus es. Utrumque es, et Neutrum es. Neutralis tu nimirum es, qualis Metius Suffetius: dignus quoque, qui cum Metio turbatis distractus equis, et *utriusque* fias, et *neutrius*. Verè omninò tu *de Dominis es*, Domino Deo servis, et Domino diabolo, utriusque amanuensis es. Scribis pro Ecclesiâ; scribis etiam *pro hostibus Ecclesiæ*; scribis non quod tibi verum videtur, sed *quod hostibus Ecclesiæ placeat*. Non pensi habes si fallas hominesque Deumque, populo modo si placeant, quas fecisti fabulas. Redi verò citus ad sanam mentem. Redi non ad nostram, ea te exspuit, et ut salem infatuatum in sterquilinium projecit: sed redi tamen ad Orthodoxam et Catholicam, è quâ stultus existi, Ecclesiam. Depone nunc tandem larvam. Agitur jam tuæ vitæ catastrophe, peracta penè jam tua fabula: Es ut scis, in ipso limine sepulchri, utinam non et orci. Cùm exhibis (et scis brevi exeundum) velis nolis, exuenda tibi hæc larva, nec cothurnos solùm, sed et soccos pones. Exhibet tunc tua animula, vagula, blandula, et scis quæ abibit in loca, horridula, pallida, nudula, nec ut solet, dabit ludos. Alia tunc scena: actus tuæ fabulæ alius, isque omnium extremus agendus tibi, nec peragendus tamen unquam. Vera illic et severa, tartarea et tragica senties, omnia horrore, ejulatu, luctu et lamentis plena. Non falles illic, nec effugies vel Æacum, vel tricipitem Cerberum, vel Stygias, per quas toties pejerásti, undas. Initium esse solùm hoc malorum scias, quod mendaciis tuis, perjuriis, fraudibus, hypocrisi, et perfidiâ factus jam sis velut sentina vitiorum, ipsumque nomen tuum sic fætere feceris in oculis omnium, ut non sine præfatâ aurium reverentiâ, vel nominandus videaris inter bonos et honestos viros. Scribe deinceps non quod *verum* credis, sed quod *hostibus Ecclesiæ placeat*; si hominibus tamen placere vis, servus Dei esse non potes.

4. Addis, *Te dum in Angliâ esses, librum hunc tuum detestatum esse*. Sic nimirum te dixisse scimus. An verè id dixeris; an vel jam Romæ ex animo detesteris, omninò incertum. Quin [154] et illud adde: non priùs detestatum, quàm tædere te cœpit

γ Cons. Red.
p. 16.

quadringentarum librarum. Postquàm vero *octuplicis stipendii* tu certior factus, postquàm postulato tuo, *Quid vultis dare*, factum satis, annon tum tempus *tuos Scopulos*, fidem Catholicam, etiam et Christum ipsum abnegandi, detestandi? Vide quid faciat aurum, et *duodecim millium coronatorum stipendium.*

5. Sed quæ nam illa quæ in tuis *Scopulis* detestari te dicis?

▪ Cons. Red.
p. 17, et seq.

Enumeras^z octodecim fidei nostræ dogmata, quæ omnia *ut errores, ut deliramenta, ut manifestas hæreses rejicis, abominaris, detestaris, anathematizas.* Et quasi hoc ad demulcendum Pontificem satis non sit, enumeras *octodecim contraria fidei vestræ dogmata*, à Tridentino Conciliabulo definita, quæ *te ut veritatis Catholicas amplecti dicis.* In utrisque agmen ducit, supremum illud fidei *Caput, Pontificis Suprematus.* Dicis, ista *hæreses, hæc Catholicas veritates* esse. Dicis, inquam, sed non audes, quod olim in amplexu nostrorum dogmatum feceras, *Judicem et vindicem in Caput tuum Deum advocare*, te veracem hîc esse, et vel ista *hæreses, vel hæc veritates Catholicas* esse, et te sic sentire.

6. *Dicis* insuper ista : sed *dicis tantum, non probas.* Verba das, non rationes. Presta verò te non Thrasonem, sed pugilem ; aciem instrue tuarum rationum ; descende in Campum hunc verè Martium, et responsum habebis : Causa cum *causâ*, Ratio cum *Ratione*, pugnabit viro vir. Si *Ratione* viceris, herbam do. Interea, satis esse scias, verba verbis opponere, tuis *nostra* : Antichristianis, *Catholica* et *Orthodoxa.* Antonius ait, Nos negamus : utri creditis ? Marcus Spalatensis ait : Marcus Evangelista negat : utri creditis ? Marcus Antonius Spalatensis tum *orthodoxus*, tum *liberâ* mente, tum etiam *juratus* ait : Marcus idem Antonius jam *Apostata*, et *Papista*, jam sub *flagello* tremens, jam etiam *injuratus*, negat : utri creditis ? Nec responsum tu à me aliud expecta. Ego te, *æque lector*, Hieronymi^y verbis nunc appello, *Meum fuit, testes recitare, Tuum sit, de fide testium judicare.*

* Ep. ad Evag.
tom. 3.

CAP. XXIV.

[155]

DE CONCILIIIS POST ANNUM MILLESIMUM HABITIS : DE TRIDENTINO CONCILIO ; ET HISTORIA ILLIUS CONCILII.

SCOPULOS jam tuos facili satis et felici cursu prætergressi sumus : nisi quòd ad extremum² in *Florentinum* et *Tridentinum* Concilium, velut in Scyllam incidis et Charybdin. Quid dixi, incidis ? imo ruis, et præcipitem te in ista das. Nullus te rerum ordo, nulla ratio te ad hæc duxit, nisi et ista quoque inter *Scopulos* numeranda censes. Verè enim illa *Scopuli* sunt, et *Scopuli* Ecclesiæ Dei longè periculosissimi, quibus si quis adhæserit, aut ad ea impingat, certissimum facit et fidei et salutis naufragium. Dilaudas eorum *Decreta ut saluberrima, ut plena fide, et Catholicis omnibus amplexanda*. Vellem et *Lateranense*, quod inter ea medium fuit, hæc adjunxisses. Tria enim ista, ex Conciliis omnibus verè *vestra* dixeris : nec ferè laus ulla *Florentino* debetur aut *Tridentino*, quod non meritò, suoque jure vindicet *Lateranense*. Conspirant mirè, et adversus fidem Catholicam sic conspirant hæc tria, ut pernitiōsa magis Conciliabula nusquam sint in Ecclesiâ, nec unquam habita. Cedunt ultrò tribus istis, et palmam porrigunt *Ariminense*, *Mediolanense*, et *Ephesium* ; cedunt omnia antiquorum hæreticorum latrocinia. Si ad hæc conferas, sancta fuisse dixeris et salubria Concilia : In hæc, velut in sentinam Conciliorum, hæresum omnium fæces et sedimenta confluxerunt.

2. Dispice mecum paulisper Tridentinum illud, corculum scilicet tuum, et delitias. Si tam *sanctum* id Concilium, cur Galliæ Rex^a literas suas illuc missas sic inscripsit, *Conventui Tridentino*, frementibus Episcopis, quòd *Conventum* dixisset, non *Concilium* ? Cur Rex idem^b per Jacobum Amiotum *publicè in eo Conventu protestatus*, quod et Romæ etiam notum fecit, *se illud neque pro Ecumenico, neque pro legitimo habere, sed pro privato Conventu, in quorundam privatorum gratiam et utilitatem convocato, seque ac suos subditos nullo vinculo ad parendum eis, quæ illic decreta fuerint, obstrictos iri* ? Hancque suam protestationem in *Acta Synodi referri volebat*. Cur illustrissimi Electores^c ac Principes, Numburgi congregati, Zachariæ Delphino, et Francisco Commendonio Legatis Pontificis, qui eos Pontificis nomine

² Cons. Red.
p. 20.

^a Innoc.
Gentil. exam.
Conc. Trid.
sess. 12, et
Hist. Trid.
lib. 4, p. 318.
^b Gentil. ib.

^c Ep. Rerum
gest. sub
Ferdinand. I.
an. 1561, ap.
Sleid.

[156]

ad Concilium vocabant, responderunt, *Mirari se quâ opinione aut spe fretus Pontifex celsitudinibus suis Concilii indictionem obtrudere, eosque Tridentum vocare ausus sit, nec fas esse, neque vel divino, vel humano juri consonum, Pontificem Judicis officio fungi, à quo destructiones et dissensiones in Ecclesiâ ortæ sunt?*

3. Et à quo Spiritu profectum credis cruentum et sæculis omnibus inauditum Pontificis Concilium? Quum Concilium haberi cœpisset, Pontifex^d clam cum Imperatore agit, ut *armis ac bello sacro Protestantes internecioni daret: Auxilia^e quoque promittit, equites quingentos, peditum millia duodecim.* In Concione etiam coram Cæsare, classicum canit Franciscanus monachus:^f *Nimis diu, inquit, cessatum est, jam pridem oportuisset rem hanc confectam. Exere, Cæsar, vires tuas, et pestiferum illud genus hominum è medio tolle. Nefas est eos diutius solem intueri. Neque verò te facturum dicas, Jam enim, jam, inquam, fieri debet, nec interponi moram ullam oportet. An tu hoc Concilium, an Latrocinium voces? An Pacis tibi hoc videtur, an Concilium sanguinis et furoris, in quo non Helena solùm, sed Megæra regnabat, et furiarum maxima Erinnyes?*

4. Qui deinde illi in hoc tam sancto Conventu? Indicent tibi illi ab Apuliâ Episcopi, qui aliorum omnium Episcoporum^m nomine in Concilio vociferati sunt, *Nihil aliud sumus præterquam creaturæ et Mancipia Pontificis.* Verè. Nam ad unum omnes Juramento Papæ astricti. Nec Dioscori catenæ, fustes, et gladii, sic in obsequium cogeant, ut sacrilegum istud, quo concatenati tunc erant omnes, *Juramentum,ⁿ Papatum Romanum adjutor ero ad defendendum contra omnes homines, sic me Deus adjuvet, et sancta Evangelia.* Sed et eorum multi alio etiam nomine *Papæ mancipia.* Eorum complures, tibi omninò persimiles, ingenio levi, vili ac sordidâ mente, mercenarii milites, linguas habentes et manus venales, stipendio à *Pontifice^o conducti*, ad ejus nutum, sicut nunc tu, dicebant, faciebant omnia. Ex hoc numero præter alios, *Nobili^p, Bertinorii, et Chiosæ Episcopi, quibus à Pontifice quadraginta ducatorum pensio annua solvebatur.* Sed quid hoc ad *octuplicis tui stipendii* summam? Ex eodem numero, Olaus^q ille Magnus, titulo solùm Archiepiscopus Upsaliensis in Gothiâ, quæ regio nec Pontificem, nec Ecclesiam Romanam tunc agnovit. Ex eodem numero Robertus Venantius^r titulo solum Archiepiscopus Armachanus, homo nullâ doctrinæ aut virtutis, sed *viridarii laude insignitur nobilitatus.* Inopes istos, *Eleemosinarios, et rerum*

^d Gent. lib. cit. sess. 3.
^e Sleid. com. lib. 16.

^f Ib.

^m Carol. Molm. Conc. super Cono. Trid. n. 21.

ⁿ Cap. 3. N. Extra de Jurejuram.

^o Hist. Conc. Trid. lib. 6, p. 543.

^p Ib. lib. 2, p. 124.

[157]

^q Gent. lib. cit. sess. 1.

^r Ib. et Hist. Trid. lib. 2, p. 140.

omnium egenos Episcopos Nullatenses, qui buccellâ panis, aut pari calceorum, vel in Tartara, jusseris, irent, *aluerat Romæ aliquot annis Pontifex*, et in Tridentinos sanctos Patres jam evexit: ac, ut scias eos Papæ *Creaturas*, Papa mirabilem in modum creavit eos *Archiepiscopos*^s *sine Archiepiscopatu, sine Ecclesiâ, sine Diœcesi, sine clero, sine ullo censu aut redditu*, nisi quòd vili summulâ Venantium, et Olaum, *menstruâ quindecim aureorum pensione* sustentaverat Pontifex, et hâc mercede eorum sibi et linguas et manus obstrinxerat. Ex istiusmodi mancipiis conflatum fuit tuum sanctum Concilium.

5. Quot insuper in isto *Œcumenico* Concilio Episcopi? In sessione illius quartâ, dogmata maximi omninò momenti, de *Scripturis Canoniciis*, de *Traditionibus*, de *Editione Scripturæ authenticâ*, de *Judice in causis fidei*, agitata sunt et definita. Quotnam putas in eâ sessione Episcopi? Non ducenti; non centum, non sexaginta: *quinguenta*^t *solum et tres* tunc aderant. Cùm tamen in uno Concilio^u Romano, eoque non generali, *ex Italiâ solum* (si Cardinali^x tuo fides) *convocati sunt Episcopi ducenti, ac triginta*. Nobile profectò, plenarium et verè *Œcumenicum* totius orbis Concilium, in quo res omnium maximas definiunt pauci, *ique nec docti*^y *satis, nec probi*, insuper et *mancipia* Antichristi: qui sic illi catenati, ut verè de istis dicas, quod olim ab Æneâ Sylvio^z scriptum, *Etiam verum dicere contra Papam, est contra juramentum Episcoporum*.

6. Quænam porro in isto *Conventu*, vel *libertas* in loquendo, vel in audiendo ac Judicando *æquitas*? Conquesti de hoc gravissimè Hispaniarum Regis Legati, literis ad Dominum missis, *nullam*^a *esse in Concilio libertatem*, apertè testantes. Et verò quæ esse potuit? Cautum ante omnia, ne vel verbo læderetur Pontificis autoritas: *Ne*^b *quid dicatur, quo illius Majestati præjudicium ullum fieret, si quis in hoc peccet, Concilio pellatur*: *Ne*^c *quid nisi cum reverentiâ de Apostolicâ sede loquantur*: *Ne*^d *ullo pacto illius autoritas, ne Papatus, ne Romana Curia in questionem vocentur*: Is tamen, ante omnia, in ordinem redigendus et cogendus erat. Ille tum effrænis et exlex, Reges omnes et leges conculcare pro libito, per sanctos tuos Patres liberè permittitur. *Salvam in omnibus illius auctoritatem*, id est, Tyrannidem Antichristianam *esse decernunt*.^e Ulcera ista Pontificis non sanare non vel attingere iis permissum.

7. Quid etiam aliud istius *Conventûs Decreta, nisi Pontificis*

^s Gent. lib. cit. in sess. 1.

^t Hist. Trid. lib. 2, p. 163, et hoc liquet ex subscriptionibus in illa 4 sess.
^u Conc. Rom. 2, sub Silvest.
^x Bar. an. 324, n. 124.
^y Hist. Conc. Trid. p. 163.

^z In Ep. ad Mogunt. Capitulum celsit. in lib. Gravam.opp. Conc. Trid. part 2, p. 52.

^a Hist. Conc. Trid. lib. 6, p. 55.

^b Valer. in Vit. Martel. 2. [158]

^c Hist. Conc. Trid. lib. 2, p. 135.

^d Ib. lib. 6, p. 543, et lib. 7, p. 603.

^e Sess. 25, c. 21.

^f Espenc. in
c. 1, ad Tit.
^g Sleid. Com.
lib. 22.

^h Molin. lib.
cit. n. 21, et
22.

placita? An tu nescis^f Helenam quandam fuisse, quæ Tridenti nuper obtinuit? An nescis unde proverbium illud^g natum, Spiritum sanctum Romæ subinde Tridentum manticæ inclusum deferri? An et nescis quâ arte Decretum^h illud laudabile, in quod propendebant Patres, et quo cavere volebant, ne in eo casu vel ipse Papa dispensare possit, impeditum sit? Pontificis astu in sesquimenssem causa illa ampliata est. Interea ex Apuliâ et Siciliâ collecti quadraginta levis armaturæ milites, tenues Episcopelli, qui mox velis remisque Tridentum advecti, Decretum optimum suo numero statim profligârunt.

ⁱ Gent. lib.
cit. in Sess.
15.

^k Idem de
Nullit. Conc.
Trid. Null. 2,
p. 317.

^l Ib. p. 320.

8. Nostris verò in eo Conventu nec locus ullus, nec loquendi libertas concessa. Veneruntⁱ Tridentum Johannes Brentius, alique è Protestantium numero Theologi, viri insigniter docti, pietate et modestiâ illustres. Legatum Cæsaris Montefortium adeunt, *obsecrant ut apud Patres Concilii intercedat, ut illis pro causâ fidei suæ in arenam disputationis descendere liceret. Nullâ ratione impetrari potuit, ut in disputationem committerentur, licèt se certamini offerebant. Nunquam admitti^k poterant, ut vel suam fidei Confessionem in publico Synodi Conventu exhiberent. Nullus^l unquam Protestantibus liber ad Concilium aditus patefactus est.*

^m Canus loc.
Theol. lib. 12,
c. 13, § Extat.

ⁿ Valer. in
Vit. Martel. 2.

9. Sed nec Pontificiis ipsis vestris impunè fuit, si quid fortè veriùs aut liberiùs ab eis dictum. Dixit^m in Concilio, et quidem verissimè Cornelius Bitontinus Episcopus, *Christum in cænd non obtulisse Corpus suum et sanguinem: à Patribus Tridentinis explosus est. Dixitⁿ in eodem Conventu Episcopus Claudiæ Fossæ Jacobus Nachiantes, Non posse se Decretum illud probare, quo Traditiones parì pietatis affectu, ac reverentiâ, ac Sacræ ipsæ* [159] *Scripturæ suscipiendæ mandantur: Non impunè dixit, Concilio pulsus est. Dixit^o Gulielmus Venetus Dominicanus, Concilium Constantiense fuisse supra Papam, et rationem dedit, quia Concilium illud Papam deposuit: acriter ille primò correptus, tum etiam Concilio exclusus est. Accessit^p Tridentum Paulus Vergerius Episcopus Justinopolitanus: Mandat Pontifex, quia in suspicionem Lutheranae hæresis venerat, ne locum ei in consessu illo tribuant; sed alio discedere jubeant. Ille ad hunc modum eliminatus, Venetias abiit. Monuerat^q Patres Concilii alter Episcopus, ut quoniam Deus in Scripturis Sanctus vocatur, satis esset, Papam quoque Sanctum vocare, non Sanctissimum, nec ampliorem illi titulum, quàm Deo ipso concedere. Papa de hoc certior*

^o Ib.

^p Sleid. Com.
ment. lib. 21.

^q Molm.
Consil. lib. 21.
Trid. Conc.
n. 22.

factus, Episcopum Tridento Romam vocat, et satellitibus suis de gradu dejiciendum, ac duriter tractandum propinavit. Sed aveo ex teipso audire, quàm liberum fuerit hoc et sanctum Concilium.

Tute^r ais, Concilium illud non immeritò contemni et irrideri: ad-
disque, *In eo, libertate amissâ, et rebus ad Papæ libidinem com-*
positis, etiam ii qui aderant, fremebant, et vel pretio vel minis, si
quid bene sentirent, id intra dentes comprimere, et contra conscien-
tiam proferre illud, Placet, cogebantur. Et iterum^s *Cumulus om-*
nium errorum et excessuum in doctrinâ fidei factus est in Concilio
Tridentino; in quo inutiles, imò falsi, et perniciosi articuli veræ
fidei adjecti sunt. Et iterum^t *Tridentini patres abusum* (in papa-
libus concessionibus) *viderunt, mala plurima in his agnoverunt,*
de remedio etiam cogitârunt. Sed nihil actum: quia radicem
omnium malorum in Curia Romanâ fixam altissimè tangere no-
luerunt. Ubi pietas istorum Patrum? ubi Concilii libertas?

10. Accipe tu quoque à me verbum unum, sed verum de
Tridentino hoc tuo, etiam Lateranensi, Florentino, cæterisque
illis, quæ post annum millesimum, pro Conciliis Generalibus
celebratis, magnique facitis. Nulla eorum omnium vel ritè ac
legitimè convocata, vel ritè ac legitimè gubernata. Omnia^u *papali,*
Nullum omnium *Imperiali,* quæ sola legitima est, autoritate
coactum est et convocatum. In omnibus etiam *Præsedit Papa,*
nec *Episcopali* solùm præsentia (quæ etsi illi non debetur, eam
tamen illi nos non invidemus) sed *coactivâ, supremâ,* et plusquam
Imperiali autoritate præsedit: In nullo eorum omnium præse-
derunt *Imperatores* aut *Reges,* qui soli legitimè in omnibus Con-
ciliis Generalibus, ut Moderatores ordinis, præsidere debent et
præesse. Ita nec *legitimâ autoritate* convenerunt illa Concilia,
nec *legitimo ordine et autoritate* quidquam decreverunt Illegi-
tima omnia sunt, tum ex *defectu legitimæ vocationis,* tum ex *de-*
fectu legitimæ Præsidentia. Utroque etiam hoc modo *illegitima*
sunt eorum omnia *decreta.* Nam quia legitima non erat *Præsi-*
dentia, ideò sine Synodali ordine, ideòque *illegitimè* decreta sunt,
quæcunque statuisset videntur. Quia verò ab illis Episcopis
statuta sunt, qui legitimâ nullâ autoritate *convocati,* se instar
pecudum in istas mandras congregârunt, ideò nec omninò *Syno-*
dalia Decreta sunt. *Autoritas, Decretum, Ordo, legitimum De-*
cretum facit. Quæ vos istorum Conciliorum *decreta* vocatis, nec
legitima decreta sunt, nec omninò *Decreta Conciliorum:* sed Con-
venticulorum solummodò, et Conspirationum (in quibus nulla

^r Spalat. con-
tra Suar. c. 2,
n. 15.

^s Ib. c. 1, n. 1.

^t Ib. lib. 10.
de Repub.
Eccl. c. 11,
n. 11.

^u Hoc de singulis testatur
Bin. in suis
ad ista Con-
cilia Notis.
^x Hoc etiam
testatur, Bin.
locis eisdem.

omninò est faciendi *Synodale Decretum* autoritas) Placita. Quod à me fusiùs in eo libro, quem de Concilio quinto conscripsi, declaratum. Hîc solùm verbo te monere volui, ne tu jam delirus deinceps pro gemmis *lutum* et stercus, pro auro vilissimos *Carbones* vendites.

^y Cons. Red.
p. 20.

11. Elevas post hoc^y *Historiam Tridentini Concilii à Petro Soave*, diligentissimè atque accuratissimè conscriptam: in quo non acta modò istius Conciliabuli, sed nefandæ etiam, atque infandæ pontificum vestrorum fraudes, doli, technæ, subterfugia, in Concilio isto cogendo, in revocando, in transferendo, in instruendo, in Decretis ac Canonibus proponendis, discutiendis, definiendis, luculenter, et graphicè delineantur, ac velut in pulcherrimâ tabellâ, conspicienda depinguntur. Cur verò istam eleves? Quasi tu homo illaudatus, cujus perfidiæ, ac doli, mendacia, ac perjuria omnibus in aprico posita sunt, tam *illustri historię* fidem ullam ex parte derogare possis. Quasi non cordati omnes, quia tibi Sycophantæ ac Apostatæ displicet, non magis eam probent, ac deosculentur. Sed profectò nec encomiis tuis, quæ illa respuit, indiget; nec calumniis tuis et mendaciis, quæ meritò spernit, lædi aut dehonestari potest illa *Historia*. Fides ei abundè constat, ex scriptoris probitate, integritate, fide, diligentia planè admirabili, tum in eruendis ex tenebris, tum in evolvendis, tum in Historiæ ordinem pulcherrimum dirigendis, tot et rerum et annorum scriptis, immensis laboribus atque impensis, ab eo conquisitis simul, et in unum collectis. Ex Registris, Diariis, Hypomnematis, Commentariis, Archivis fidis-
[161] simis, Autographis ipsis, et Authenticis eorum scriptis, qui Concilio isti non interfuerunt modò, sed et præfuerunt, contexta et conscripta illa *Historia*, calumnias tuas et convitia nec metuit, nec curat.

^{*} Cons. Red.
p. 20.

12. Sed et in hoc quoque, tu vanus, quòd *Historiam illam tuâ operâ in lucem produisse* ais.^z Debemus nos, debet et Christianus omnis orbis tantum beneficium *Regi nostro serenissimo Regi Jacobo*. In *illius*^a post Deum, *honorem*, tot tantique, ab authore hujus Historiæ suscepti atque exantlati labores. *Illius* admirabilis doctrina, Pietas, Prudentia, et in fide Catholicâ defendendâ Constantia, quibus ille conspicuus apud omnes, per orbem omnem illustris et famâ super æthera notus: Hæc animus Authori dederunt *Historiam illam et contexendi et edendi*. *Historiam* ille suam in quâ inexplicabiles fraudes, et machina-

^a Doct. Brent.
in ep. dedi-
cat. illi Hist.
Præfix.

menta deteguntur, quibus ad oppugnandam fidem Catholicam *Tridentini Patres* usi sunt, apud eum, et sub illius scuto atque alis, patrocinium habere voluit, qui justissimo suo Titulo, *Defensor fidei Catholicæ* audit, quique re ipsâ suis scriptis, aureis planè atque immortalitate dignis, Imperatoribus omnibus ac Regibus totique orbi, dignissimum se tanto Titulo esse demonstravit. Nec *vanitate* tuâ Regi pientissimo ac sapientissimo debitam gloriam, nec Historiæ Rege tanto dignissimæ fidem tuis *mendaciis* detrahare unquam, nec vel minuere poteris.

CAP. XXV.

TENEBRAS IN ANGLIÂ, LUCEM IN SOLÂ ROMANÂ ECCLESIA,
 FALSÒ PRÆDICAT ARCH. SPALAT.

A SCOPULIS, ad *Concionem*^b tuam progredieris. *Concionem*^b illam quam Londini in solenni ac sacro cœtu in Italicâ apud nos Ecclesiâ, et Italicè habuisti: in quâ invocato prius divino numine, tu coram Deo, Angelis, et hominibus, fidei tuæ professionem edidisti: *Tibi tuisque mirificè congratulans*,^c quòd è densissimis Ecclesiæ Romanæ tenebris in *Lucem*^d *cælestem Anglicanæ Ecclesiæ*, et te et illos liberâsset Dominus. Destestaris^e nunc hoc: et verso cum vento et velis stilo, *Lucem veritatis in Romanâ Ecclesiâ, in eâque solâ fulgere*, imprudens tu et talpa prædicas: *extra eam, præsertim in Angliâ, nil nisi densissimas ubique tenebras esse calumniaris.*

2. Atenim scotomate te, ut olim Sodomitas percussit Angelus Domini. Aciem tuæ mentis eripuit cervici tuæ impendens tyranni mucro. Nam nisi amens aut cæcus esses, eandem per Dei gratiam cælestem fidei lucem in Angliâ, velut è Pharo gentibus circumquaque omnibus splendentem ac radiantem; tuam verò istam mandram tenebris non Cimmeriis, sed Tartareis circumfusam conspiceres, et vel invitus agnosceres. An tu tam citò oblitus, quid Cyrillo Alexandrino Patriarchæ de nostrâ Angliâ à te scriptum? *Mihi*^f *sub virgâ Romanâ nato, educato ac promotò, tenebras antiquas Ægyptiacas sub occidentali Ægypto diroque illo Pharaone diu experto ad terram Goshen* (Hæc tibi Anglia) *ubi splendida lux fulget, fuit omninò confugiendum; seriò*

^b Habit. an. 1617.

[162]

^c Conc. p. 29.

^d Ib. p. 61.

^e Cons. Red. p. 21.

^f Ep. M. Ant Spalat. ad Cyril.

cogitate de vestrarum orientalium cum hâc nobilissimâ, et florentissimâ Ecclesiâ Anglicanâ unione. Sic contra Pharaonem imò verum Antichristum facillimè prævalebimus, et tyrannidem ipsius à Christi Ecclesiâ procul amandabimus. An et oblitus quid tuo Suario à te dictum: qui de fide Catholicâ et illius Defensore, serenissimo nostro Rege Jacobo, verba faciens, Nisi, inquis,^g et divinæ gratiæ resistere, et Regi solidissimè respondententi ac disputanti obfirmato animo, velles contra conscientiam reluctari, in Catholicam Regis sententiam breviter transiturum non dubito, et Papatui, Transubstantiationi, Purgatorio, Invocationi Sanctorum et similibus nugis valedicturum. Lucem tu hanc, Noctua nunc ac Lucifuga factus, animo simul et corpore cæcutiens, intueri nec vis, nec audes: sed obfirmato animo, et cauteriatâ conscientiâ, contra fidem Catholicam, contra conscientiam tuam, contra Deum ipsum onagri instar recalcitras. Annon væ illud veritus (quod certè meritis es, et expecta) væ^h dicentibus de malo bonum, et ponentibus lucem pro tenebris, et tenebras pro luce?

^g Idem in
Præf. ad lib.
cont. Suar.

^h Isa. 5. 20.

[163]

CAP. XXVI.

PETRUM FUISSE ROMÆ È SCRIPTURIS NON CONSTAT.

DAMNAS deindèⁱ *tanquam fædum et inscitiae plenum mendacium, quòd in eâ Concione Petrum nunquam fuisse Romæ dixeris. At certè non dixeras: sed prurigo quædam et mentiendi atque calumniandi cacoëthes sic te dementavit, ut de ipso te tuisque scriptis mendacia confingas: nec te scelerum tuorum pœnitet, pœnitet id dictum quod non dictum, sed novo scelere à te nunc confictum est. Dixisti in Concione,^k In sacris literis nihil inveniri, unde S. Petrum Romæ fuisse constare possit. Romæ illum fuisse, Romæ martyrium subiisse non nesciebas, et nos omnes ultrò fatemur. Testantur hoc scripta complura sanctorum Patrum. Credimus hoc humanâ, morali, et fallibili fide. In Scripturis verò nusquam hoc asseri, vel ex iis solidè hoc unquam probari posse, nobiscum verissimè dixisti. Nec est quod te hujus dicti pœniteat: nisi jam fidem divinam et infallibilem ex humanis et fallibilibus testimoniis pendere aut extrui posse sentias. Credulitatis hoc est, non certitudinis, opinionis, non fidei. Tu ipse de-*

ⁱ Cons. Red.
p. 21.

^k Ib. p. 41.

monstras,¹ *ex sacris literis constare, Petrum ante annum Christi 49*¹ *nunquam è Judæa egressum. Doces^m Romanam Ecclesiam à*¹ *Paulo fundatam esse, integro ferè decennio priusquam Romam ad-*¹ *venisset Petrus ; et omninò negandum esse, Petrum Romam venisse,*¹ *ut Ecclesiam illam fundaret, quam, cum advenit, egregiè reperit*¹ *fundatam : Docesⁿ falsum esse et Scripturæ valdè repugnans, dicere*¹ *Petrum Evangelium primò Romæ annunciâsse. Petrum tamen*¹ *Romæ fuisse clarè doces,^o et probas : sed doces non è Scripturis,*¹ *non ut fidei dogma : sic enim ais, Est quidem probabile, Petrum*¹ *tandem Romam venisse. Probabile, non certum, non in Scrip-*¹ *turis traditum. Addis^p etiam quod, præ cæteris observatu*¹ *dignum est, Præviderat, inquis, ut mihi videtur, Spiritus Sanctus,*¹ *ex Petri nomine, et laboribus, si qui fuerint, Romæ exantlatis,*¹ *occasionem aliquando arreptum iri, ut Romana Ecclesia ad inde-*¹ *bitam consurgeret Monarchiam, et alias sibi Ecclesiis gravissimo*¹ *cum scandalo, et Schismate intolerabili subdere niteretur, ac prop-*¹ *terea noluit, ut Canonica Scriptura quidquam de Petri Romam*¹ *adventu commemoraret.*¹

2. Nam quòd *Babylonem* apud Petrum,^q *Romam esse con-*^q *tenditis,^r leviculum nimis est ac ludicrum. Cur Petrus formidet*^r *Scapham, Scapham, aut Romam, Romam nominare ? Cur ille*^r *nomen Romæ metuat magis quàm Paulus ? Cur in Epistolis,*^r *mysticum illud et inusitatum loquendi genus usurpet ? Et si*^r *locus Tropicus sit, et mysticus, quidni et Marcus, et Petrus ipse*^r *mysticus sit ? Conjecturæ hic locus est, non fidei : nec est Theo-*^r *logia hæc mystica apud Theologos argumentativa. Papiæ, Hiero-*^r *nymi, et Eusebii (qui sic exponunt Babylonem) autoritas, pro-*^r *babilitatem hîc aliquam faciat ; fidem infallibilem, qualis vestra*^r *est de Petri Romam adventu, nunquam faciet. Ex Scripturis*^r *Petrum Romæ fuisse non constat, te verò tua ipsius scripta fædis-*^r *simè mentiri liquidò constat.*

¹ Lib. 4, de
Repub. Eccl.
c. 1, n. 20.
^m Ib. n. 28,
31, et in Tab.
Chronog.

ⁿ Ib. n. 29.

^o Ib. n. 28.

^p Ib. n. 16.

[164]

^q 1 Pet. 5.

^r Bell. lib. 2,
de Pont. c. 2,
et Anglo
Rhem. Not.
in 1 Pet. 5.

CAP. XXVII.

EPISCOPI OMNES JURE DIVINO CUM ÆQUALI POTESTATE APOSTOLIS SUCCEDUNT. QUÆ FUERIT APOSTOLORUM ORDINARIA, QUÆ ITEM EXTRAORDINARIA POTESTAS.

DIXERAS in Concione, *Apostolos in fundandâ et gubernandâ Ecclesiâ fuisse æquales*. Hoc ut *Hæreticum et Evangelii contrarium nunc damnas*.^s Hæreticus igitur tibi Hieronymus,^t *Ex æquo*, inquit, *super omnes Ecclesiæ fortitudo solidatur*. Hæreticus Cyprianus^u qui omnes docet *pari fuisse præditos et honore et Potestate*. Hæretici Patres antiqui omnes, qui *easdem claves*, et *eandem clavium potestatem* Apostolis omnibus datam unanimi consensu docent. Præstaret longè, te Hæreticum talem esse, qualis Cyprianus, Hieronymus, et Sancti patres, quàm quales tu nunc, et Romanenses omnes estis *Antichristiani*.

2. Dixeras *Episcopos omnes Apostolis æquali potestate succedere*. Damnas^x nunc hoc, et dictum pœnitet. Ne pœniteat. Nam et hoc quoque sic à te dictum,^y *ut jure divino æquali omnes potestate succedant*. Humano autem et Ecclesiastico jure, alios
[165] aliis præesse, nec tu negaveras, nec à quoquam, si cerebrum ei sanum sit, negari potest. Ut hoc clarè perspicias, *Ordinaria* Apostolorum potestas ab *Extraordinariâ* accuratè tibi distinguenda est. Vos, ut scis, hîc semper et libenter impingitis. Quid *Ordinarium* in Apostolis fuerit, quid item *Extraordinarium*, vel non omninò intelligere vultis, vel non agnoscere. Hinc fit ut Petro *Ordinariam*^z quandam confingatis datam esse potestatem, quæ cæteris non est data Apostolis: et Petrum, *Ordinariam* quandam potestatem successoribus suis commendâsse, qualem cæteri Apostoli nec habebant, nec successoribus suis reliquerunt. Figmenta hæc sunt, et meræ verborum strophæ: quibus neque veritatis, neque sanæ ac solidæ Theologiæ quidquam subest: Rem ipsam ut verè est intueamur.

3. *Ordinaria potestas* est, quæ ad Ecclesiæ regimen *Ordinarium*, perpetuum, et sæculis omnibus duraturum, Apostolis à Christo data est; et data Apostolis omnibus per illa Christi verba, *Sicut misit Me Pater, ita et Ego mitto vos*. Complectitur autem hæc *Ordinaria potestas*, authoritatem et potestatem *ubique gentium*, seu in quâvis orbis regione, aut parte *Docendi*, et prædi-

^s Cons. Red.

p. 21.

^t Sup. citat.

^u Ib.

^x Cons. Red.

p. 21.

^y In Conc. hab. Londini,

p. 41.

^z Bell. lib. 1, de Pont. c. 12, § Ut autem, et c. 11, § Tertio.

candi Evangelium; *Administrandi Sacramenta, pascendi et regendi Ecclesiam*; *Judicandi* ex verbo Dei causas et controversias fidei; *Jurisdictionem exercendi*, et per Ecclesiasticas censuras alios vel ligandi vel solvendi; *Instituendi ritus et ordines* in Ecclesiâ idoneas ac decentes; *Ordinandi denique alios* qui in eâdem hâc potestate ipsis ad consummationem sæculi succedant. Sine his Ecclesia constare nullo pacto, nullo sæculo potest: His orbata *Ecclesia, non acies ordinata*, sed *tumultus et turba* dicenda foret. In his, ipsa *Episcopalis essentia*, et *Pastoralis potestas*, quæ perpetua esse debet, sita est. Et licèt nullam aliam potestatem Apostolis dedisset Christus, per hanc tamen, illi omnes vice Christi, *Ordinarii Ecclesiæ Pastores, Rectores*, et propriè *Episcopi* constituti sunt.

4. Quia verò Apostoli jam immediatè à Christo ad hoc munus vocati ac missi, homines alioqui rudes erant et illiterati, quo hæc illis demandata officia, rectiùs, faciliùs, atque alacriùs præstarent, et mirabile illud ac gentibus inauditum de Christo mysterium intrepidè annunciare possent, ornavit eos Christus potestate aliâ *Extraordinariâ*, ipsisque peculiari. Dedit eis tantam tamque locupletem sui Spiritûs mensuram, ut *linguis omnibus loqui*, ut morbos omnes etiam verbo aut nutu *sanare*: ut *miracula* quævis, quoties opus esset, edere: ut *infallibiliter docere* populos tam verbo quàm scripto possent. Illis, et illis solis dictum est,^a *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris* [166]
vestri, Is est qui loquitur in vobis. Illis, et illis solis dictum est, *Spiritus*^b *ducat vos in omnem veritatem.* Hæc et si quæ his^b Joh. 16. 13.
similia, *Extraordinaria* sunt, propriè *Apostolica* sunt; velut ornamenta *Episcopali potestati* superaddita, et in cumulum adjecta sunt. *Privilegia* fuerunt hæc in Apostolis *personalia*, quæ ipsi in alios transferre non poterant. Nam *privilegium*^c *per-* ^c Reg. juris, 7.
sonale personam sequitur, et cum personâ extinguitur.

5. Percurre nunc et perpende omnia. Nihil omninò invenies in Petro singulare; potestatem in eo omninò nullam, sive *Ordinaria* sit, sive *extraordinaria*, quæ non et in Apostolis omnibus. Nihil etiam omninò invenies à Petro suis successoribus relictum, quod non ab Apostolis omnibus suis item successoribus pari modo, pari jure commendatum sit: *Extraordinaria* Petri potestas nulli relicta, *Ordinaria omnis*, Apostolorum omnium potestas, quæ eadem fuit et Petri, Apostolorum omnium uti et Petri successoribus, id est, *Episcopis omnibus* à Christo per

Apostolos commendata est. Nihil omninò à Christo et Apostolis habet *Romanus*, quod non habet et *Eugubinus* Episcopus. Per sacras literas, et Christi missionem, Episcopus omnis, sive Romæ sit, sive Rhegii, sive Alexandriae, sive Tanais, ejusdem est sacerdotii, ejusdem potestatis, eandem in causis fidei definiendis auctoritatem, idem in Conciliis suffragii jus habet: Potentia divitiarum, et paupertatis humilitas; eminentia sedis, et vilitas civitatis, potestate sublimiorem, aut subjectione inferiorem *jure divino* Episcopum non facit. Cùm Apostoli omnes, ut demonstravimus, potestate pares et æquales fuerint, potestatem imparem et inæqualem successoribus suis relinquere non potuerunt: Nemo dat quod ipse non habet,^d *nec potest plus juris in alium transferre, quàm sibi competere dignoscitur*. Parem habuerunt, parem dederunt: potestatem super alios Apostolos nemo eorum habuit, potestatem super alios Episcopos nemo successori suo reliquit, aut relinquere potuit.

^d Reg. Juris, 79.

[167]

6. Hinc fit, ut sicut Apostoli omnes *Principes* fuerunt Ecclesiæ: ita Episcopi omnes *Principes Ecclesiæ* et sunt, et vocantur. Sic Optatus,^e *Principes ac Apices omnium*, vocat omnes. Sic et Leo^f *Principes Ecclesiæ* nominat. Sic et Hieronymus,^g *Principes Ecclesiæ, id est, Episcopi constituti sunt*. Sicut Apostoli omnes, *Columnæ* Ecclesiæ, sic et Episcopi omnes *Columnæ Ecclesiæ* à Basilio^h vocantur. Sicut Apostoli omnes Ecclesiæ *fundamenta*, sic Episcopi omnes *Fundamenta* et *Bases*, quibus *columnæ innituntur*, vocantur à Gregorio:ⁱ Sicut *potestatem Clavium* acceperunt omnes Apostoli, ita *eandem clavium potestatem* accepisse omnes Episcopos docet Leo,^k *Quod dicitur Petro, Tibi dabo claves, et, Quæcunque ligaveris, erunt ligata, Transivit in omnes Apostolos vis potestatis illius, et ad omnes Ecclesiæ Principes* (sic Episcopos vocat) *decreti hujus constitutio commeavit*. Docet idem Concilium^l Hierosolymitanum, *Qui dedit Petro ligare et solvere, hoc communiter donavit Sacerdotio*, id est, Episcopis. Sicut Apostoli omnes *Pastores ovium*, ita earundem ovium *Pastores* et omnes Episcopi. Qui *Petrum*, inquit Basilius,^m *Pastorem Ecclesiæ suæ constituit, Is et omnibus deinceps Pastoribus et doctoribus æqualem potestatem exhibuit: Nota æqualem; et æqualem omnibus*. Testatur idem clarissimè Ambrosius,ⁿ *Petro dictum est à Domino, Pasce oves meas. Quas oves et quem gregem non solùm tunc beatus suscepit Petrus, sed et nobiscum eas suscepit, et cum illo nos suscepimus omnes*. Sicut

^e Lib. 1, con. Parm.
^f Ser. 3, de Annivers. die Ascent.
^g In Ps. 44.

^h Ep. 70.

ⁱ Lib. 19, in Joh. c. 9, 10.

^k Loc. cit.

^l Cujus Act, habentur in Conc. sub. Menna Act. 5, p. 456.

^m Const. exercit. c. 21.

ⁿ Lib. de Dignit. Sacer. c. 2.

Apostoli omnes *vice Christi* in pascendis ovibus fungebantur, Christique in hoc munere *Vicarii* fuerunt: Ita et Episcopi omnes in eodem pascendi munere *Christi vice* funguntur: nec *Romanus* solùm, ut vos^o pueriliter nimis somnialis, sed *Episcopi* omnes, Christi Vicarii et sunt et vocantur. Audisti nuper verba Chrysostomi, quibus disertè eos omnes vocat^p *Vicarios Christi*. Audi Eusebii^q Papæ tui verba, *Caput Ecclesiæ Christus est: Christi autem Vicarii Sacerdotes sunt*. Audi et Ambrosium,^r *Episcopus personam habet Christi: quasi ergo ante Judicem, sic ante Episcopum, mulier subjecta esse debet, quia Vicarius Domini est*. Audi Augustinum,^s *Episcopum cæteris puriorem esse oportet, Dei enim personam habere videtur, Est enim Vicarius ejus*. Audi Bernardum,^t Abbates qui Episcopis obedire nolebant, sic arguentem, *Ite nunc resistere Christi Vicario, cum nec suo adversario Christus restiterit*. Audi Blesensem,^u sic Episcopum quasi definientem, *Ordinatur Christi Vicarius, Ecclesiæ Prælatus, piscator hominum, pastor animarum*. Et iterum,^x *Christi Vicarius est homo columbinus, veritatis filius, Ecclesiæ Prælatus*. Audi patres Concilii Carissiaci,^y Ludovicum Imperatorem sic alloquentes, *Rectores et Pastores Ecclesiarum ut patres et Christi Vicarios colite, sicut Scriptura Sancta præcepit*. Audi patres Concilii Meldensis.^z Nos^a omnes licèt indigni, Christi tamen Vicarii, et Apostolorum successores: et iterum,^b Nos Dei iudicio, sui ab illo Vicarii constituti. Audi patres Concilii Compendiensis,^c *Scire*^d omnes convenit, quale sit Episcoporum ministerium, quos constat esse Christi Vicarios, et Clavigeros regni cælorum, quibus à Christo tanta est collata potestas. Vides omnem Apostolorum, etiam ipsius Petri ordinariam potestatem, in omnes omninò Episcopos transmitti: ut non immeritò in Concilio Carthaginensi^e sub Cypriano assentientibus omnibus dictum sit, *Dominus potestatem sibi à Patre datam, Apostolis permisit, quibus nos successimus, eadē potestate Ecclesiam Dei gubernantes*. In Ordinariā Petri, et Apostolorum omnium potestate, succedunt omnes Episcopi æque ac tuus Romanus. In Extraordinariā vel Petri, vel cujusquam Apostolorum potestate, nec Episcoporum quisquam succedit, nec tuus Romanus. Extraordinariam potestatem, nemo eorum omnium habet: Ordinariam, eandem et æqualiter omnes habent.

^o Probatur primatus Papæ, ex eo nomine Vicarius Christi, Bell. lib. 2, de Pont. c. 31. § Sextum.
^r Hom. 17, in Oper. Imp. in Matt.
^q Ep. 3.
^s In c. 11, Ep. 1 ad Corinth.

[168]
^t Lib. quæst. Vet. et Nov. Test. q. 127.
^u Ep. 42.

^x Serm. 47.

^y Ib. 48.

^z Cujus Concilii Ep. extat ap. Bar. an. 858, n. 25.

^a Habiti tempore Serg. II.

^b In Præf. Conc.

^c Cap. 80.

^d Habit. est Conc. hoc an. 833.

^e In initio Act. illius Conc.

^f Habit. an. 258.

CAP. XXVIII.

EPISCOPI OMNES ÆQUÈ SUNT PASTORES UNIVERSALIS ECCLESIAE,
AC EST ROMANUS PONTIFEX.

^f Tract. de
Unit. Eccl.
seu Simpl.
Prælat.

[169]

^g Cons. Red.
p. 21, 22.

DIXERAS *Episcopos omnes esse in solidum universalis Ecclesiæ Episcopos seu Pastores*. Hoc idem, sensu planè eodem dixit ante te Cyprianus, ^f *Episcopatus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur*. Sed doctrina fidesque Cypriani tibi nunc *hæretica* est, et sordet. Corrigitur igitur nunc, et ais, ^g *Alios omnes non nisi particularium Ecclesiarum Episcopos, et in solâ particulari curâ Pastores esse; Generalem verò totius Ecclesiæ Pastorem, non alium esse, quàm Romanum tuum Pontificem*. Semper tu hâc oberras chordâ, ut cæterorum quivis est *particularis suæ Ecclesiæ Pastor*, sic omninò et suæ Romanæ pastor particularis est tuus Romanus. Ut tuus Romanus *totius Ecclesiæ pastor* est, sic et quivis alius totius Ecclesiæ pastor est: Utrumque de tuo Romano, utrumque de quovis Episcopo verè dici potest. Episcopi omnes, *quâ Episcopi*, universalis Ecclesiæ Pastores sunt, et *Jure divino* sic pastores sunt. Episcopus item unusquisque particularis suæ Ecclesiæ pastor est, non *quâ Episcopus*, sed *quâ Romanus est*, aut *Alexandrinus Episcopus*: nec *jure divino*, sed *humano solùm et Ecclesiastico* Pastor sic est. Cura omnium ovium *quâ Episcopi* sunt ad omnes spectat: Cura hujus aut illius particularis ovilis aut parœciæ (sic olim dicta quæ nunc diœcesis) ad hunc vel illum spectat, non quâ simpliciter Episcopus, sed *quâ Romanus est*, aut *Alexandrinus Episcopus*. Distingue hæc accuratè, prout re ipsâ distinguenda sunt, et ibit æquis passibus cum tuo Romano omnis per orbem omnem Episcopus.

2. *Universalis* hæc et *pastoralis Cura*, quæ omnibus Episcopis *quâ Episcopi* sunt, convenit, exerit se et eminet in Conciliis generalibus. In illis Episcopi omnes, ut *summi in terris in causis Ecclesiasticis definiendis Judices*, et ut *gubernatores universalis Ecclesiæ*, ea quæ ad fidem totius Ecclesiæ spectant, definiunt ac declarant: et cum *summâ autoritate* ac potestate Ecclesiasticâ, sub poenis anathematum, aliarumque censurarum credenda docent: hæreticos damnant, et ab universali Ecclesiâ exterminant: Leges Ecclesiasticas, quæ totam obligant Ecclesiam,

ferunt. Hæc omnia tum faciunt *quâ simpliciter Episcopi* sunt, et quatenus cura totius Ecclesiæ ad eos spectat, non *quâ Romani sunt*, aut *Alexandrini* Episcopi.

3. Etiam et singulis *extra Concilium* incumbit hæc eadem universalis Ecclesiæ cura, ut Ecclesiæ totius incolumitati, quantum in eis est, prospiciant, *consulendo, hortando, monendo, arguendo, increpando*, scriptis simul et voce alios omnes *instruendo*, [170] et cùm vel hæresis ulla, vel schisma in Ecclesiâ grassari cœperit, velut incendium publicum illud *restrigendo*, et ne latius serpat *providendo*. Innumera exempla hîc in promptu sunt. Officii hujus memores, quicunque in Ecclesiâ celebres unquam fuerunt Episcopi. Athanasium vide, de quo sic Basilius,ⁱ *Tantum geris* ^{i Ep. 72.} *omnium Ecclesiarum curam, quantum ejus quæ tibi peculiariter à Domino credita est.* Quo respexit Gregorius Nazianzenus,^k cùm ^{k Orat. 18.} de eodem Athanasio dicit, *Populi illi est concredita præsidentia, hoc est dicere, Orbis universi præfectura.* In illâ scilicet Alexandrini Episcopatus, ut et cujusvis alterius præfecturâ, *Cura orbis universi*, ut rectè sensit Nazianzenus, Episcopo commendatur. Tu si fortè apud Patrem ullum Liberio Romano, *Præfecturam universi orbis* creditam legisses (sed nusquam leges) *Primum* mox, imò *Supremum* tui Papæ, inde omnibus constare vociferareris; Jovem Lapidem jurares Papam *Monarcham* esse Ecclesiæ inde demonstrari. Athanasio, licèt *Præfecturam universi orbis* illi creditam vides, non *Supremum*, non *Primum*, ne *curam quidem universalis Ecclesiæ* concedes. Homini homo quid præstat? Papa Patriarchæ, Athanasio Liberius? Alexandrino Romanus? Catholico Hæreticus? Orthodoxo Antichristianus? Stulto intelligens, quid interest?

4. Cyprianum adi. Habes in eo quoque luculentum valdè *universalis hujus curæ* et documentum, et exemplar. *Pastores*, inquit,^l *multi sumus, unum tamen gregem pascimus, et oves uni-* ^{l Lib. 3, Ep. 13.} *versas, quas Christus suo sanguine et passione quæsit, colligere et fovere debemus.* Et quod docuit, ipse præstitit. Basilidem et Martialem, ab Hispaniæ Episcopis, ob *tetra scelera ac flagitia* justissimè ab Episcopatu depositos, in communionem recepit Papa Stephanus: etiam ut *restituantur* laborat. Hispani Cyprianum hujus rei certiore faciant. Ille pro suâ quam gerebat *universalis Ecclesiæ curâ*, statim se Stephano et viriliter opponit,^m ^{m Cyp. lib. 1, ep. 4.} *quòd jus Ecclesiæ violaret, quòd falcem suam in alienam messem immitteret, docetque, spretis Stephani actis, Basilidem et Mar-*

tialem omninò rejiciendos, standumque provincialibus actis, reluctantante licèt tuo Pontifice. Fecit idem in causâ Felicissimi, Fortunati, et aliorum, tantamque curam universalis Ecclesiæ habuit, ut sic nec immeritò à Nazianzeno^o celebretur. *Non soli Carthaginensium Ecclesiæ præsedet, seu Africæ, sed et Occidenti universo, et Orienti ferè ipsi ad finem usque Meridiei et Septentrionis.* Profer si potes tu, ex iis qui Nazianzeni ævo vel antè floruerunt, tam clarum pro Stephani *Suprematu* testimonium. Et hic tamen quia *Romanus, Pastor universalis, Pastor Orbis* audit. Sanctum verò Cyprianum, qui *quatuor* ut vides *mundi plagis* quaquaversum præsedet, non nisi Carthaginensis solius Ecclesiæ curam habere vis. *Universalis Ecclesiæ cura* nulla ei commissa: Hæc nimirum Stephani corolla est, et *Papalis honoris* privilegium.

^p Ep. Epiph.
ad Joh.
Hierosol.

5. Quid deinde dices Epiphanio Cypri Episcopo? Monasterium^p Bethlemiticum pabulo spirituali penè destitutum erat. Succurrit ei, licèt extra suam provinciam, Epiphanius, et pro *universali* quam gerebat *Ecclesiæ curâ*, egregiè instruit, *Diaconum quoque ibi ordinat et Presbyterum.* Offensus hoc facto, Johannes Hierosolymitanus excandescit valdè, et stomachatur. Scribit ad eum Epiphanius literas increpatorias, Johannem acriter objurgat, rectèque id à se factum sic demonstrat: *Ob Dei timorem hoc facere sumus compulsi: maximè cum nulla sit diversitas in sacerdotio Dei: et ubi utilitati Ecclesiæ providetur. Nam etsi singuli Ecclesiarum Episcopi habent sub se Ecclesias, quibus curam videntur impendere, et nemo (audiat hoc tuus Papa) nemo super alienam mensuram extendatur, tamen præponitur omnibus charitas Christi.* Sensit Epiphanius et verissimè sensit, Episcopalem ordinem, *quatenus est à Deo, quatenus in se et simpliciter* consideratur, non admittere has diversitates, ut unus *hic*, alii *aliis certis* ac definitis locis ministrent, aut ordinent. *Humanum* hoc totum est, et ab humanis legibus. Charitati autem Dei, publicæ utilitati, et Ecclesiæ necessitati cedunt omnes humanæ leges; *Charitas Dei et Ecclesiæ necessitas* humanis legibus constringi nec vult, nec debet.

^q De Laud.
S. Eustat.

6. Quid etiam Chrysostomo^q respondebis, qui Eustathium Antiochenum celebrans ait, *Edoctus probè fuerat à Spiritûs gratiâ, Ecclesiæ Antistitem, non de illâ solùm, quæ ipsi à Spiritu est commissa, curam debere gerere, verùm etiam de universâ quæ per orbem terrarum degit.* Ecce Spiritus Ipse Sanctus docet,

Pastoralem totius Ecclesiæ curam Episcopis omnibus incumbere ; [172]
quam tu ab alio, eoque *Papali* spiritu edoctus, peculiarem esse
Pontificis tui curam, illique soli competere contendis.

7. Quid item Augustino, qui, contra Pelagianam hæresim
insurgens, ita Bonifacio Papæ scribit,^r *Communis est nobis omni-*
bus, qui fungimur Episcopatus officio, quamvis ipse in eo celsiore
fastigio præmineas, specula pastoralis? Quid audio, Augustine?
Communis tibi et Papæ specula pastoralis? Specula tua *par-*
ticularis est, nec ultra *Hipponensem* parœciam tibi speculandum:
Bonifacii specula *universalis* est, *Orbis omnis* illius specula est.
Non te tam parvis componere magna decebat, Hipponem orbi,
Speculam tuam Papali. Quid ad Hipponensem Episcopum
Pelagius et Ecclesia Britannica? Quid ad te si vel proximus
ardet Ucalegon? Estne tibi tantundem otii abs re tuâ, aliena
ut cures; eaque quæ ad te nihil pertinent? An tu custos
fratris tui Pelagii? an tu Britannorum Pastor? Spartam tu
nactus es, hanc orna. Cura *Hipponensem* tuum gregem; linque
Bonifacio *Curam et speculam universalis Ecclesiæ*: At certè
Augustino aliter visum.

8. Quid Eleutherio^s tuo priùs citato? quid Johanni Papæ
respondebis, qui Zachariam Archiepiscopum sic alloquitur,^t
Vobis et nobis sancta est commissa Ecclesia, ut pro omnibus
laboremus, et cunctis opem ferre non negligamus. Quid item
Simpliciano^u Papæ, qui sic Acatio Constantinopolitano Patri-
archæ scribit, *Fidelis servus ostenderis, si non tantum in Ecclesiâ*
cui præsidet, sed ubicunque potueris pro unitate Catholicâ sudare
non renuis.

9. Dies planè me deficeret, si Irenæum, Hilarium, Cyrillum,
Ambrosium, Theodoretum, Theophilum, Fulgentium commemo-
rare velim. Nemo est omnium Episcoporum cui non una
eademque *Ecclesiæ universalis cura* commissa est quæ tuo
Pontifici. Omnes in hoc, non minùs Pauli successores se esse
sciunt, quàm est Romanus tuus Petri, *Sollicitudo*^x *mihî de*
omnibus Ecclesiis. Sciunt omnes, tales se Episcopos constitutos
esse, qualis erat Timotheus, *Ephesinus*, ut sciunt omnes, *Epi-*
scopus,^y *cujus curæ* imò *Præfecturæ orbem terrarum* commissum
ait Chrysostomus:^z *Ille, inquit, sanctus, ille justus, Orbis præ-*
fecturam suscepit. Tu fortè ab hâc Timothei curâ et Præ-
fecturâ Linum excipias et Cletum, et Clementem, et Anacletum:
tot ille Pontifices Romanos vidit.^a At ne illos quidem excipit

^r Lib. cont.
duas Ep.
Pelag. in
Præfat.

^s Ep. ad Gall.
Episc.
^t John 1.
Epist. 1.

^u Ep. 17.

^x 2 Cor. 11.
28.

^y Euseb. lib.
3, c. 4.

^z Hom. 6, 8,
adversus
Judæos.

^a Timotheus
obiit 109, Bar.
eo. An. n. 55.
Is est, 7,
Anacleti.

^b Ep. 20.

Chrysostomus: nec re verâ excipiendi sunt: etiam et *eorum curam* habuit Timotheus. In Episcopos omnes multò rectiùs quadrat illud, quod de se presbyter solùm Bernardus^b dixit, *Etsi tanti non sim ut Romæ habeam propria negotia, nulla tamen quæ Dei esse constiterit, à me aliena duco.*

^c Lib. 1, ep. 3.

10. Ut in *Curâ universalis Ecclesiæ* Episcopi omnes pares tuo Romano; sic et ille, eodem omninò jure parique modo quo alii omnes, *particularis suæ Ecclesiæ Episcopus est et pastor.* In eum, ut et in omnes convenit illud Cypriani,^c *Singulis pastoribus portio gregis est ascripta, quam regat unusquisque et gubernet.* Ascripta quidem singulis; sed à quo? Certè non à Christo: non *jure divino* ascripta. Sic enim nec transferri posset quisquam ab unâ portione aut sede in alium: nec illæ ipsæ portiones vel ampliari possent, vel minui, vel mutari, quæ tamen omnia et legitimè et frequenter in Ecclesiâ fieri videmus. Ut ipsæ Ecclesiarum *portiones, et limites*, jure humano, *jure Ecclesiastico* constant, sic et ab Ecclesiâ est et *humano jure*, quod quis huic aut illi portioni astrictus, et *his limitibus* circumscriptus sit. Episcopus quidem unusquisque, ubicunque sors ei contigerit, parœciæ illi, provinciæ, aut Diœcesi à *Spiritu Sancto* verè præponitur. Singulis dicitur, quod illis Ephesinis, *Attendite^d vobis et toti gregi, in quo Spiritus Sanctus vos constituit Episcopos.* Sed constituti, non *immediatè* ullâ Spiritûs Sancti vocatione; sed Ecclesiæ lege, judicio et vocatione *mediante.* Ampla sit aut angusta tua parœcia, provincia, aut Diœcesis, Romæ sit an Rhégi, Carthagine an Carassi, nihil hoc ad Spiritum Sanctum, aut jus divinum; *essentiam Episcopalem* nihil quidquam vel minuit, vel ampliat, vel mutat. Hæc omnia in arbitrio Ecclesiæ, *Spiritus ipse, qui præest Ecclesiæ, reliquit*: quamcunque portionem gregis dominici Ecclesia tibi ascribit, eandem *Spiritus ipse* tibi assignat, *illius te Episcopum* ipse constituit.

^e Lib. de potest. Eccl. Cons. 9.

[174]

11. Ac *humano jure* hæc constare docet te Gersonus,^e qui et *distinctionem* illam portionum, et *limitationem* potestatis Episcopalis, ad pacem Ecclesiæ conservandam, et confusionem vitandam, *consensu totius primitivæ Ecclesiæ factam* declarat. Docet idem Gratianus, qui complura Ecclesiastica decreta ad hanc limitationem spectantia in unum collegit. Caus. 9, Quæst. 2. Docet idem Alphonsus^f tuus, *Fateor*, inquit, *hanc Episcopatum divi-*
sionem, quâ quisque Episcopus suos habet peculiariter subditos, jure humano introductam esse: et meritò, ad evitandam confusionem.

^f Alp. à Cast. lib. 2. de Just. Hæret. Punit. c. 24.

At quòd Episcopus potestatem Jurisdictionis (aliorumque Episcopali-
um munerum) *habeat, ex solo divino pendet jure, non humano.*
Ex jure divino hanc habet potestatem factus Episcopus: sed jure
humano fit illi hæc potestas determinata, circa has aut illas oves.
Docet omnium clarissimè Concilium Nicenum,^s ubi, horum limi-
tum mentionem faciens, sic decernit, *Mos antiquus perduret.*
Moris esse antiqui, judicat, non præcepti aut juris divini. Et
quia *juris humani* est, mutabile est: eodem humano jure, et pro
ejusdem Ecclesiæ arbitrio limitatio illa mutari potest. Et sæpè
quidem mutata est. In 2. Generali Concilio^h Patriarchalis et
dignitas et autoritas Constantinopolitanæ data est Ecclesiæ: et
eidem, multæ *paræciæ* ac integræ *provinciæ* subjiciuntur, quæ
priùs Ephesino et Thracio Primati, aut aliis subditæ erunt. In
Chalcedonensi Concilioⁱ *permutatio provinciarum decreta est*, sic
ut Hierosolymitano Episcopo *tres Palestinæ; duæ Phænices, et*
Arabia Antiocheno Episcopo subditæ essent. In Concilio Gene-
rali quinto^k evecta est in *Patriarchalem dignitatem Ecclesia Hiero-*
solymitana. Et quoniam habere non posset vel suffraganeos vel
Diocesium, nisi ab aliis Patriarchis aliquid detraheretur, idèd,
totius Concilii decreto, *subtraxerunt provincias aliquas ab Anti-*
ocheno, alias, ab Alexandrino Patriarchâ.

^s Can. 6.^h Can. 2, et 3,
et Conc.
Chalc. Act.
16, et Socr.
lib. 5, c. 8.ⁱ Act. 7.^k Frag. Conc.
Gen. 5, quod
extat post
acta Conc.

12. Nec nego tamen in istâ Ecclesiarum limitatione consensum suum et auctoritatem Apostolos ipsos præbuisse. Hoc enim suadet aurea illa Augustini^l regula, *Quod universalis tenuit Ecclesia, quodque non à Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolicâ auctoritate traditum rectissimè creditur.* Traditum igitur ab Apostolis: sed traditum ut *mutabile*, et pro usu ac arbitrio Ecclesiæ *mutandum.*

^l Lib. 4. de
Bapt. c. 24.

Nec sanè *consensu solùm Apostolorum* factum, ut Episcopi omnes suis quisque Jurisdictionis finibus circumscriberetur, sed et *suo facto* exemplar hujus regiminis dederunt Apostoli. Illi omnes verè ac propriè *Episcopi* fuerunt, totamque *Episcopalem auctoritatem* Christus ipse immediatè illis commendavit; eandem in universo orbe exercere eos voluit ac mandavit. Eorum singuli verè *totius orbis Episcopi* erant: Episcopalia omnia munera in quâvis orbis parte præstare suo jure, et *jure divino* poterant: visum tamen Spiritui Sancto, quò commodiùs ubique terrarum Evangelium disseminari, et Ecclesiæ plantari possent, singulis Apostolorum singulas quasi provincias dispertiri, in quibus eorum aliqui præ cæteris Episcopalem istam auctoritatem

[175]

^m Gal. 1. 8, 9.

exercerent. Hinc *Johannes in Asid*, *Thomas in Indid*, in *Occidente ferè toto Paulus*, alii in aliis regionibus, præcipuè ac præ cæteris laborârunt. Hinc etiam factum, ut cum divinâ quâdam dispensatione, *efficacior^m esset Apostolatus Petri apud Judæos, et Pauli apud Gentes*; ideò annuente Spiritu Sancto, quasi inito fœdere, Petrus, Johannes, et Jacobus consenserunt, *et dextras Paulo et Barnabæ dederunt*, ut illi *inter Gentes* præcipuè, hi *in circumcissione* similiter Apostolatu fungerentur. Ita *potestas illa Episcopalis* Apostolorum, quæ in se nullis finibus terminari potuerat, consensu et fœdere mutuo, nec sine Dei instinctu, ad quasdam præcipuè gentes et nationes non tam *limitata*, quàm in eis, præ cæteris, *quoad actum et exercitium conspicua* facta est. Similiter ferè sæculis omnibus factum videas. *Potestas illa Episcopalis* in Episcopis omnibus cùm ordinantur, ex se *illimitata* est, et *jure divino* indifferens ad quamcunque in orbe toto parœciam, provinciam, aut diœcesin; sed *legibus Ecclesiæ* ad Romanam Parœciam Romanus Episcopus, ad Alexandrinam Alexandrinus, ad Romanam provinciam et diœcesin Romanus Metropolitanus, et Patriarcha, ad Alexandrinam, Alexandrinus, aliique ad alias vel parœcias, vel provincias, vel diœceses, *sic arctantur*, utⁿ *extra suam*, ut loquitur Epiphanius, *mensuram*, aut ut Cyprianus vocat, *Portionem Episcopalia munera legitime præstare nequeant*; aut, si *præstare tentent*, pro irrito^o habeatur: talis^p *judicatio, ordinatio, excommunicatio, vel damnatio, nec rata erit, nec vires ullas habebit*.

ⁿ Conc. Gen. 2, can. 2.

^o Conc. Antioch. tempore Julii, c. 13, et Conc. Sardic. can. 19.

^p Caus. 9, q. 2, c. Nullus et seq.

[176]

13. Utque Apostoli omnes, qui potestatem habuerunt ubivis gentium munera sua Episcopalia exercendi, ideò Episcopi erant *habitu, et potestate* totius orbis: *Actu* verò, et *quoad Exercitium* illic solùm, ubi suam potestatem et Episcopalia munera actu exercebant; Romani Episcopi, cùm Romæ, Ephesini, quando Ephesi; Hierosolymitani, quando Hierosolymis; *plures actu ejusdem loci Episcopi*, quando in ullâ civitate aut parœciâ, *plures actu commorabantur Apostoli*. Ita planè et Episcopi omnes *habitu et potestate* Episcopi sunt, cujusvis in orbe vel parœciæ, vel provinciæ, vel diœcesis, quia in quâvis apti sunt habiles et idonei exercere Episcopalia sua munera, quando illuc legitime vocantur ac mittuntur; *Actu* verò, et *quoad legitimum exercitium*, ibi solummodò Episcopi sunt, ubi per missionem et vocationem illam *mediatam Dei*, quæ per Ecclesiæ ministerium, vice et autoritate Christi fit, huic illivè parœciæ, provinciæ, aut diœ-

cesi præficiuntur. Discrimen hîc unum necessariò observandum est. Apostoli, quia à Christo *immediatè* missi sunt, et sic missi, ut ubicunque essent, *pascant*, seu regant illam Ecclesiam, idè lege nullâ humanâ impediri poterant, quin ubicunque essent unus, pluresve, illius loci omnes *actu Episcopi essent*. Secus est in aliis omnibus Episcopis. Illi, quia non *immediatè* à Christo, sed *illius vice ab Ecclesiâ* mittuntur, et sic mittuntur, ut non alibi (nisi cogente necessitate) Episcopalia ulla munera exerceant, quàm in illâ solùm portione gregis, quàm vice Dei illis Ecclesia assignat, idè legibus Ecclesiæ impediuntur, *ne vel*^q *plures sint ejusdem loci Episcopi*, vel ulla Episcopalia exequantur^r officia, nisi ubivel in *sedem aliquam vacantem* ab Ecclesiâ instituuntur, vel Ecclesiâ jam plenâ, ab *Episcopo illius loci permit-*
tuntur.

^q Conc. Later.
4, sub Innoc.
3, c. 9.
^r Conc. Sard.
can. 19, et
Conc. Ant.
can. 13.

14. Sed nolo pluribus hoc persequi. Vides hinc, luce clariùs, Episcopos omnes *Jure divino* æquè Pastores et Rectores esse totius Ecclesiæ ac est tuus Romanus. Vides Romanum tuum, ad *paræciam suam Romanam* quâ est Episcopus, ad *provinciam suam Romanam*, quâ est Metropolitanus; ad *Diæcesin suam Romanam*, quâ est Patriarcha, æquè constringi ac quemvis alium in toto orbe *Episcopum, Metropolitanum, aut Patriarcham*, seu *Patriarchalem Primatem*. Vides etiam eum, ut et alios, sic adstringi, ut *extra suos limites*, extra portionem illam aut mensuram ei ab Ecclesiâ assignatam (et quæ illa Portio sit priùs declaravi), *nullum omninò Pastorale aut Episcopale munus legitimè præstare possit*: sed illius censuras, excommunicationes, judicia, decreta, omnesque omninò Episcopales actus, *quos extra aut ultra istos limites præstare tentat, aut exercere, irritos planè omnes esse, et pro nullis habendos.*

[177]

CAP. XXIX.

AQUA LUSTRALIS, GRANA BENEDICTA, CORDULÆ, ET SIMILIA,
 NUGÆ SUNT, ET CHARACTERES ANTICHRISTI.

DIXERAS in Concione,^s *nugas esse Aquam lustralem, Grana, * P. 49. Cruces, Imagines, benedictas, Benedictionem Papalem et Episcopalem, Stationes, Habitella, Cordulas, Corrigias, visitationes Ec-*

^t Cons. Red.
p. 22.

^u Conc. Arch.
Spal. p. 50.

clesiarum et Altarium, Rosarium, Processiones et similia. Hæc nunc^t tibi Nugæ non sunt, sed pietatis et devotionis excitamenta. Tu verò qui ista, prout à vobis usurpantur, nugas esse negas, Nugator es vel maximus. Etsi enim horum fortè aliqua ex sese mala non sint, fiduciam tamen (quod vos, te ipso^u teste, facere soletis) in istis ponere: credere vos, ex istis aut receptis, aut sinu gestatis Deo reconciliari, peccatorum veniam consequi, sanctioresque apud Deum esse, aut horum quidquam velut tesseram obedientiæ vestræ Romano Antichristo usurpare; non superstiosum solùm est, sed et impium, execrandum, et verè Antichristianum. Fiunt ista omnia, quoties sic usurpantur, Characteres Antichristi, quos vel apertè in frontibus vestris, vel occultius in dextrâ manu insculpta ab illo et inusta gestatis: ut hinc magni illius Agasonis pecudes vos esse, et asinos subjugales, sarcinarios, aut dossuarios dignosci ab omnibus possit. Ita et illæ Nugæ sunt perniciosissimæ, et tu, qui ista ut adjuvamenta pietatis venditas, nugigerulus es et nugivendulus.

CAP. XXX.

DUO SOLUM SUNT NON SEPTEM PROPRIÈ DICTA SACRAMENTA.

^x P. 45.

^y Conc. Red.
p. 22.

[178]

DIXERAS in Concione,^x *duo esse tantùm Sacramenta, Baptis-
mum et Eucharistiam. Revocas nunc^y hoc, et septem esse vera
Sacramenta prædicas. Nimis hoc laxè; nimis inscitè, et frigidè
à te dictum. Quid septem memoras? Posses septuagies septem
vera Sacramenta facillè numerare. Signum^z Crucis, Exorcismi,^a
Insufflationes, Panis benedictus,^b qui dari solet Catechumenis,
Polygamia^c Patrum, Sacramenta vera Augustino^d sunt omnia.
Aqua benedicta, Sacramentum verum Alexandro^e tuo Papæ,
Lotio pedum Cypriano,^f Ambrosio,^g et Bernardo.^h Atque audi,
de Lotione pedum multò clariùs certiùsque constat Sacramentum
esse, quàm de quinque vestris. Hæc et enumera his similia vera
Sacramenta sunt, id est, signa et Symbola rei sacræ.ⁱ Dixisses
igitur non tam tepidè. Sacramenta vera esse, sed clarè et apertè
dixisses cum Tridentinis Patribus, et eorum asseclis, Septem esse*

^z Aug. in
Psalm. 141.

^a Ib. lib. 4, de
Symb. c. 1.

^b Ib. lib. 2, de
Pec. Merit. et
Remiss. c. 26.

^c Ib. lib. de
Bono Conjug.
c. 18.

^d Ut agnoscit
etiam Bell.
lib. 2, de Sacr.
in gener. c.

24, § Nunc
superest.

^e Alex. I. ep.
1, c. 5, et Bell.
loc cit.

^f Serm. de lot.
pedum.

^g Lib. 3, de Sacram. c. 1.

^h Serm. de Cœnâ Dom.

ⁱ Sic Sacramentum definit. Bell. lib. 1, de Sacr. in gen. c. 11, § Secunda, et Durand. in Rat. divin. c. 9, n. 3, et Conc. Trid. Sess. 13, c. 3.

proprie^k dicta Sacramenta: Septem ea esse, et nec plura^l nec pauciora; Dixisses ista omnia^m fuisse in novo Testamento à Christo instituta: Dixisses omnia non significare solùm, sed et conferreⁿ ex opere operato gratiam. Gratiam^o dico justificantem, et in dignè recipientibus efficere^p sanctitatem seu sanctificationem, eosque sanctificare, et vi^q ipsius Sacramenti efficere istam sanctitatem. Sic te dixisse oportuisset, et tum dogma nostrum de duobus, ut hæresin, Tridentinam tuam de septem Sacramentis, ut Catholicum jactitasses.

2. At enim nihil horum à te dicitur, nec à quoquam ista verè dici possunt. Ubinam, quæso, illa quinque, quæ vestra verè dicas Sacramenta,—Confirmatio, Ordo, Pœnitentia, Matrimonium, et Unctio? Ubi ullum horum à Christo institutum? Ubi ullius ex istis vel *Materia* seu sensibile signum, vel verbum Sacramentale, seu *Forma*, à Christo præscribitur? An ille ea instituisse dicendus est, qui nullam essentiae partem, qui neque *Materiam* ullius eorum, neque *Formam* indicavit? Ne significavit quidem? Quomodo vel Matrimonium vel Pœnitentia à Christo, ut *proprie dictum novæ legis sacramentum* instituta, cùm utraque tam verè sacra, tam *proprie*, quàm nunc sunt Sacramenta, ab orbe ferè condito fuerunt? Cui unquam persuadeas omnes omninò, qui dignè ordinantur, unguuntur, et Matrimonio junguntur, *justificatos* esse et *santificatos*, ideòque vera esse ac viva Christi membra, hæredes Dei et cohæredes cum Christo? Cur vos^r *Celibatum tam longè Conjugio anteponitis*? Cur in Sacrificiis vestris *Conjugium Adulterio et Concubinatui^s postponitis*? Conjugium, ut vos docetis, *ex opere operato justificat, sanctificat et hæredes Dei ac Regni Cælorum efficit*. Vix opinor usquam tam magnificum encomium *cælibatûs*, sine dubio *Concubinatûs*, nunquam invenies.

3. Quàm egregium deinde hoc fidei Catholicæ dogma, quod priscae et Catholicæ Ecclesiæ ita incognitum fuit, ut Cardinalis^t tuus, qui in his sudavit, ante millesimum à Christo annum, neminem nominet (nominaret ne dubita, si vel unum invenire potuisset) qui *septenarium vestrum Sacramentorum numerum* statuât. Primus^u omnium testem, quem hujus Catholici dogmatis invenire potuit, est Petrus Lombardus, homo Bonifacianus et Hildebrandinus: Primum^x etiam Concilium, in quo definitum hoc reperire potuit, est Florentinum, cujus tu encomia priùs audisti. Quin et Cassander^y vester disertè docet, *Vix quenquam*

^k Bell. lib. 2, de Sacram. in gen. c. 24. § Quantum.

^l Conc. Trid. Sess. 7, c. 1. ^m Conc. Trid. ib.

ⁿ Ib. c. 8. ^o Bell. lib. i. cit. c. 13.

^p Sexto. ^q Conc. Trid. Sess. 7, can. 6, et Bell. lib. 1, cit. c. 12.

^r Prima. ^s Bell. lib. c. 11. § Quinta.

^t Bell. lib. 2, de Sacram. in gen. c. 25.

^u Ib. c. 8. ^x Secundum. ^y Cons. c. de Numero Sacram.

[179]

^r Bell. lib. 2, de Monach. c. 28, § Nunc. ^s Cost. Enchir. c. 15, propos. 9.

reperiri ante Petrum istum Lombardum, qui præter duo nostra, certum aliquem et definitum Sacramentorum numerum statuerit. Nec tamen vel Lombardus, vel Florentinum Concilium, septem ista, esse propriè dicta Sacramenta docent: neque verò sic præcisè septem statuunt, ut *nec plura sint, nec pauciora*. Debetis hoc canitie suâ venerandum sanè dogma Tridentinis patribus; Natum hoc nostro ævo, et Tridenti editum; Hos, nec alios ut parentes suos veneratur. Felices omninò illi, in decrepitâ hâc mundi senectâ, tantâ sobole, et tam pulchrâ prole, parentes.

4. Sed operæ pretium profectò est videre, quàm bellis rationibus *Septenarium* istum numerum probetis. *Mysterium* nimirum, ut notat Cassander^z in *Septenario* repererunt homines acuti. Mysticas hîc habetis rationes, quas *Congruentias*, et *Con-*

^z Loc. cit.

^a Bell. lib. 2, de Sacr. in gen. c. 26, § Catholici. et § Sed hæc.

^b Bell. lib. 1, de Purg. c. 4, § Respondeo non.

^c Aquin. par. 3, q. 65, art. 1, et Bell. lib. 2, de Sacr. in gen. c. 26, § Catholici.

[180]

^d Sic arguebant patres aliqui in Conc. Trid. Hist. Trid. Conc. lib. 2, p. 234, 235.

^e Ib.

^f Ib.

^g Ib. Hæc sequentia citantur à Bell. loc. cit.

ⁱ Ex. 29. 30, 35.

^k Levit. 8. 11.

^l Ib. 13. 4.

^m Ib. 23. 7. 4.

ⁿ 2 Chron. 29, 21.

^o 2 Reg. 5. 10.

^p Job 42, 8.

^q Sic probat

7, Sacram

author. Com-

pendii Theol.

ex Schol.

^r Ex. 37. 23.

^s Matt. 13. 36.

^t Zach. 3. 7.

^u Apoc. 1. 12.

^v Ib. 1. 16.

^y Ib. 5. 1.

^z Ib. 8. 2.

^a Loc. cit.

formitates vocat tuus Cardinalis.^a Lepidus certè ille homo, qui novam nobis Logicam, novum arguendi genus, novos argumentorum locos, qui nec Demonstrativi sunt, nec Dialectici, excudit; locos et *regulas*^b *prudentiæ*, locos item et *Regulas Congruentiæ*, quibus locis in Aristotelis Organo locus omninò nullus, nisi inter *locos Sophisticos*. Audiamus verò vestras illas à *Congruentiâ* rationes. *Septem*,^c scilicet *requiruntur ad vitam corporalem*. Congruum igitur, ut septem Sacramenta ad vitam spiritualem instituantur. *Septem*^d *sunt mortalia peccata*, septem igitur et sunt *vitæ medicamenta*. *Septem*^e *sunt virtutes*, septem igitur sunt quæ virtutes illas ex opere operato efficiant Sacramenta. *Septem*^f *sunt Planetæ*: *Septimo*^g *die cessavit à creatione Deus*: *Septem*^h *diebus*ⁱ *utetur Pontifex veste sacrâ*; *septem diebus consecrabis manus eorum*. *Asperges*^k *altare septies*; *Recludes*^l *leprosum septem diebus*. *Septem*^m *diebus azyma comedetis*. *Obtulerunt*ⁿ *tauros septem, et arietes septem, et agnos septem, et hircos septem pro peccato*. *Naaman*^o *lavari septies jubetur in Jordane*. *Sumit Job*^p *septem tauros et septem arietes*. *Fecit septem*^q *lucernas*^r *in usum tabernaculi*. *Septem*^s *panibus saturavit turbam*. *Septem*^t *oculi super lapidem*. *Septem*^u *candelabra*. *Septem*^x *stellæ in manu ejus*. *Septem*^y *sigilla libri*. *Septem*^z *tubæ septem Angelorum*. Annon faceta hæc simul, et fortia? Annon jam *congruum est*, ut sint et hoc eodem tam mystico numero septem Sacramenta? Annon ex his meritò cum Divo Thomâ^a concludas, *Ex his patet septenarius Sacramentorum numerus*?

5. Atenim non sine magno errore et scelere, duo hîc ommissa quæ in Scripturis septenaria; quæ rem ipsam acu tangunt, et

ad probandum vestrum Sacramentorum numerum, præ omnibus typica sunt et mystica, et inter omnia sic eminent, velut inter viburna cupressi. *Septem*^b primò erant *Pharaonis vacca fœdæ*^b Gen. 41. 3. *et macilentæ*. Annon vides in hoc *typo* clarum præsagium, et indicium, septem vestra Sacramenta *Pharaonis* esse non *Josephi*, non *Christi*? *Ægyptiaca* esse, non *Hierosolymitana*? *Vituli Romani* esse, et jumentorum in istâ mandrâ, non *Agni* et eorum qui sequuntur *Agnum*?

6. Septenarium aliud habes in Apocalypsi, quod velim seriò perpendas, verè enim mysterium, et ut Angelus ipse vocat,^c *Sacramentum est mulieris et bestia*. Scis *Babylonicæ*^d *meretricis*^d Ib. 17. 5. *fronti inscriptum nomen, Mysterium*. Scias quoque ab oculato teste,^e nomen hoc ipsum (*Mysterium*) Pontificis tui *infule aut diademati aliquando inscriptum*. *Mysterii illius magni pars, hoc Mysterium, quòd Bestia*^f *coccinea, cui meretrix insidet, habet septem capita*: et ipsa *sedet super septem montes*. Dic nunc, clarè perspicis in hoc *mystico septenario* septem sacramenta? Sed adverte simul, *Bestiæ* sunt, non *Agni* Sacramenta. *Septem montes*, septem mysteria: *septem Bestiæ capita*, septem *Bestiæ* [181] sacramenta: *Duo Agni*^g *cornua*, duo *Agni* sacramenta.

7. Quòd si et nobis fas sit, ex isto *Congruentiæ* loco arguere, pro uno Septenario, septem centena *Binaria* proferre facile possemus. Fecit^h Deus in Cœlo *duo magna luminaria*. Congruum igitur ut in Ecclesiâ Dei duo sint *magna Sacramenta*. Quæ præter hæc sunt, *minuta* sunt: *stellulæ* sunt, cæque, infra sextam magnitudinem, obscuræ: nec vel à *Deo* pro Sacramentis facta; nec in Cœlo, aut Cœlesti Ecclesiâ locata, sed à *Dei æmulo* in spissâ *inferni orbis* caligine condita et collocata. Dedit homini Deus *duos oculos*, ut Duo solùm videat Sacramenta: *Duas aures*, ut de duobus solùm audiat: *Duos pedes*, ut duobus solùm Ecclesiam sustentet: *Duo brachia*, ut duo solùm porrigat: *Duas manus*, ut duo solùm recipiat: *Duos etiam pollices*, ut notetur duo hæc cæteris omnibus præpollere. *Animantia*ⁱ Ib. 7. 9. omnis generis *duo et duo* in Arcam recepta, in Arcâ servata. Congruum igitur, ut duo solùm Sacramenta in Arcâ Ecclesiæ serventur, reliqua diluvio sunt et undis submergenda. *Duæ*^k Ib. 25. 23. *gentes* in utero Rebeccæ. *Duæ*^l *legis divinæ tabulæ*. *Duo*^m Exod. 24. 12. *Cherubin*: *Duo*ⁿ *lapides Sardonichi*, in quibus sculpta nomina *filiorum Israël*. Offeres^o *duos arietes*: *duos*^p *Agnos anniculos*: *duos*^q *turtures*: *duos*^r *pullos Columbarum*: *duos*^s Ib. 23. 17.

^a Vidi, inquit, et consideravi. Declar. Franc. Breton. Monach. publicè facta Vendom. Jan. 28, an. 1601.
^f Apoc. 17. 4, 9.

^g Apoc. 13. 11.

^h Gen. 1. 16.

ⁱ Ib. 7. 9.

^k Ib. 25. 23.

^l Exod. 24. 12.

^m Ib. 25. 8.

ⁿ Ib. 28. 9.

^o Ib. 29. 3.

^p Ib. 38.

^q Levit. 5. 7.

^r Ib. 16. 7.

^s Ib. 23. 17.

^t Num. 7. 83. *panes primitiarum: duos Boves^t in hostias pacificas. Facies*
^u Ib. 10. 2. *duas^u tubas: duo ostia^x de lignis olivarum: duas^y columnas:*
^x 1 Reg. 6. 32. *duos^z retiacula: duo^a hæc audiui: duo^b rogavi te, ne deneges*
^y Ib. *mihi: duo^c ubera tua, sicut duo hinnuli: duo^d calathi plenificis:*
^z Ib. *duas^e Olivæ super caput ejus. In^f ore duorum testium stabit*
^a Ps. 62. 12. *omne verbum. A duobus^g mandatis tota lex pendet: Ecce^h duo*
^b Prov. 30. 7. *gladii hæc, et dixit, Satis est: duo Agniⁱ cornua; duo Cande-*
^c Cant. 4. 5. *labra: k duo^l Olivæ; duo^m Prophetæ: duoⁿ testes: duo denique*
^d Jer. 24. 1. *Dei testamenta, in quibus duo solùm Dei Sacramenta. Con-*
^e Zach. 4. 3. *gruentiis facilè vinceremus, si vobis in hunc campum descendere*
^f Matt. 18. 16. *libet. Sed nobis certè non licet esse tam argutis. Satis nobis*
^g Ib. 22. 40. *in hæc causâ, quòd antè millesimum à Christo annum, septena-*
^h Luc. 22. 38. *rium vestrum nemo docuerit: duo verò nostra ab ipsâ Christi ascen-*
ⁱ Apoc. 13. 11. *sione ad hunc usque diem docuerunt omnes, semperque docebunt.*
^k Ib. 11. 4. *8. At duas tu majoris ponderis Rationes pro septenario*
^l Ib. 4. *isto numero subnectis.^p Prior est, quia Romana Ecclesia sic*
^m Ib. 10. *decrevit, est autem certissimum Decreta Romanæ Ecclesiæ non*
ⁿ Ib. 3. *vacare ratione. Sanè certissimum. Ratione nunquam vacat*
ista Ecclesia. Rationalis valdè est Romana Bestia. Sed ejus
Ratio est illius generis, quam brutis omnibus Franciscus Vale-
sius,^q et ante eum Stator^r tribuit: Non ratio divina, sæpè ne
humana quidem, sed bruta et bestialis Ratio. Conculcant Reges,
et Regum sceptrâ Hildebrandus, Alexander, et Bonifacius Octa-
vus, subditos à sacrosancto fidelitatis vinculo suis decretis solvunt.
An sine ratione hæc ab eis facta? Ne cogita, avaritia, fastus,
insolentia, tyrannis, odium in Henricum, Fredericum, et alios
Imperatores capitale, Hæc illis Ratio erat. Ratio quidem bruta
nimis, et bestialis, Sed ratio tamen: et illis ratio. Decrevit
Leo Decimus, Papam Concilio generali superiorem, ideòque supre-
rum esse in terris Judicem. Quæ illi ratio? Nimirùm, ut
Pontifex, excusso Regum omnium, omnium etiam Conciliorum
jugo, exlex, et nullius judicio obnoxius, dominetur in orbe
universo, et sedeat in Templo Dei tanquam Deus. Non est
hæc vel ratio, vel sapientia supernè descendens, sed ut docet
S. Jacobus^s terrena, animalis, Diabolica. Sapientiam tamen ipse
vocat. Ratione tali terrend, bestiali, et Diabolicâ ab Hildebrandi
et Bonifacii III. ævo nunquam vacavit tua Romana; ut desint
rationes aliæ, una ista semper ei in promptu est,

[182]

^p Cons. Red.
^p 22.

^q Lib. de
 Sacra. Philos.
^c 55.
^r Ib.

^s Jac. 3. 15.

Quod volumus, sanctum est: Stat pro Ratione voluntas.

9. Altera tua ratio ab authoritate Scholasticorum ducitur. Illi septem Sacramenta docent, *Certissimum*^t *verò et hoc quoque,*^t *eorum doctrinam esse sanctorum Patrum sensui omninò consonam.* Ain' omninò? etiam et *certissimum* id esse? Tam dissoni illi à sanctis Patribus, etiam in Capitibus fidei, ut δις διὰ πασῶν, ab illis discrepent. Quæstionum suarum et argutiarum tricis, ac quisquiliis, ita turbârunt sanam ac priscam doctrinam, ut non immeritò de eis dicat Erasmus,^u *Totam theologiam à capite usque*^u *ad calcem retexuerunt, et ex divinâ Sophisticam fecerunt.* Stili^u insuper tanta barbaries, tamque illis in deliciis, ut ab eodem Erasmo^x non minùs verè quàm lepidè dictum sit, *Græcè scire*^x *aut expolitè loqui, hæresin inter hos haberi.* Nec à patribus^x solùm discrepant, sed ita inter se quoque digladiantur, *Thomistæ* [183] cum *Scotistis*, et cum utrisque *Occamistæ*, ut non Cadmea proles sic pugnet, ac inter se dimicat gens hæc clypeata virorum, Marte suoque cadunt per mutua vulnera Fratres.

10. Vide, uno exemplo, quanta ipsorum sit cum Patribus harmonia. *Matrimonii Sacramentum confici*, sive celebretur à ministro Ecclesiastico, sacris illis et solennibus verbis, *Ego vos conjugo*, et benedictione Sacerdotali; sivè absque tali ministro, et benedictione, per *sola verba conjugum*, docet Thomas,^a Hugo^b de Sancto Victore, Petrus Paludanus,^c et ut testatur tuus Cardinalis,^d *omnis schola Theologorum.* An hoc consonum patribus, audi ex tuo Cano,^e qui contrarium acerrimè asserens, ita ait, *Patrum memoriâ matrimonium propriè Sacramentum esse, ita demum proditum est, si Sacerdotis ministerium interveniat.* Sic *Calixtus*, sic *Nicolaus*, sic *Hormisda*, *Evaristus*, *Isidorus* prodidère: Sic et *Concilium Carthaginense*, *Concilium Lugdunense*, *Concilium Lateranense*, *Concilium Constantinense sub Martino V.* Sic *Clemens*, et *Ambrosius*. Tantique facit Canus hunc consensum Patrum, licèt à Scholasticorum omnium sententiâ dissonum, ut non vereatur dicere,^f *Ego si Thomistæ omnes cum*^f *Scotistis existant, si cum antiquis juniores velint contra me pugnare, tamen superior sim necesse est.* Non enim quemadmodum nonnulli (tu unus ex istis) putant, omnia sunt in Theologorum authoritate: Est quædam ita perspicua veritas, ut eam infirmare nulla res possit. Annon miraris hîc, planeque obstupescis ad hunc Scholasticorum cum patribus consensum?

11. Putemus et eos consentire Patribus, et Patres veritati, actum penitùs est de *septenario* tuo, et Tridentino Sacramen-

^t Cons. Red. p. 22.^u In Præf. ante Oper. Hier.^x Paralip. Ab. Ursperg. p. 455.^a In 4, Sent. doct. 26, q. 2, ar. 1.^b Lib. de Sacra. par. 11, c. 5.^c In 4, Sent. dist. 5, q. 2.^d Bell. lib. 1, de Matrim. c. 8, § Si de.^e Lib. 8, loc. Theol. c. 5, p. 486.^f Ib. 478.

torum numero. Quis Scholasticorum docet septem esse, *nec plura propriè dicta Sacramenta*? Non Holcottus, ille^g *Confirmationem propriè Sacramentum* esse negat. Non Petrus Lombardus, qui negat^h *in Matrimonio gratiam conferri*, ideòque matrimonium negat esse propriè dictum Sacramentum. Non Durandus, qui disertè ait,ⁱ *Matrimonium non esse univocè Sacramentum, sicut sunt alia novæ legis*: nec *conferre gratiam habenti*, ideòque non esse Sacramentum propriè et strictè dictum. Non Hugo de Sancto Victore, non Bonaventura, non Alexander Halensis, non Altisiodorus, qui omnes^k docent *Extremam unctionem non fuisse à Christo institutam*: Si Scholastici, ut tu ais, Patribus, Patres Scripturæ et veritati consentiant, certè *Septenarius* ille et Tridentinus numerus, nec *Patribus* est, nec *Scripturis*, nec *veritati* consentiens.

^g Ut testatur Cassan. Consult. cit. de numero Sacram.
^h Ib.

ⁱ In 4, Sent. dist. 26. q. 3.

^k Suarez. tom. 4, disp. 39, § 2, n. 1.

CAP. XXXI.

DE SUPREMATU, ET CANONIBUS ALIQUOT CONCILII
CHALCEDONENSIS.

^l Cons. Red. p. 22.

^m Can. 16, Rom. 2, sub. Silv.

ⁿ Cons. Red. p. 23.

VOCAS me hîc iterum^l *ad Romanam Curiam*. Non sequar te: Cur enim ad istam Curiam redeam? Vetat Romani tui Concilii Canon^m *vel Clericum, vel Diaconum, vel Presbyterum, propter causam suam quamlibet intrare Curiam, quia omnis Curia (sine dubio tua Romana) à Cruore dicitur, et eam intrare immolatio simulacrorum est*. Sis tu simulacrorum cultor, non ego. Nec cruoris ego mei tam prodigus sum, ut cruentam istam Curiam adire nunc velim; tua me vestigia terrent.

2. Iterumⁿ quoque non *laudes* solùm, sed et *felicitatem* planè *Ecclesiæ tuæ* ebuccinas: Credat et hanc quoque Judæus Apella; non ego. Nec tu tamen omnibus his blanditiis, et assentatoriis artibus, *Episcopatum* illum, et *octuplicis stipendii* pretium à Gregorio promissum, obtinere adhuc potes. Sensisti etiam scio, nec sine magno tuo malo, ex quo è beatis hisce Insulis abiëris, an pepones, allia et cepia Ægyptiorum, cum Mannâ, nectare, et ambrosiâ Israëlitarum; an Cardui, vilis alga, et Cynosorchides jumentorum, cum Vineis et Olivis, cum viridariis et pomariis, quæ Adonidis hortos superant, in quibus tu nec pistrinum metuens, nec fascies, oblectare te in Angliâ solebas

et saginare, sint conferenda. Sed quia desipere vis, ego te miserum jubeo esse libenter.

3. Quòd vero Pontificis tui *Suprematum* hîc^o iterum inge-^o Cons. Red. p.23.
minas, qui ut *Pastor summus, supremâ suâ autoritate omnes in officio continet*, vellem libenter hunc tam fœdum et crassum errorem ex animo tuo penitùs evelli. Quare iis quæ hactenus à me dicta sunt, unum aliud, et id quidem non levis momenti, hîc adjiciam. Lege Canones Concilii Chalcedonensis. *Antiquum* valdè scias esse Concilium, habitum anno post Christum 451. [185] *Sanctum* etiam est, et *Æcumenicum*, quartum ex iis quæ Gregorius^p Magnus *ut quatuor Evangelia suscipit ac veneratur.* ^p Lib. 4, ep. Nec quisquam Catholicus, nisi qui illius Concilii Decreta exosculetur. Canone 28, decernitur, Constantinopolitano Episcopo *eundem Patriarchalem honorem, eadem omninò et æqualia privilegia* tribuenda, quæ Romano dantur: *Secundum verò post Romanum esse.* Loco et ordine *secundus* est, potestate et autoritate non secundus, sed *par penitùs et æqualis*. Per hunc Canonem, sicut Romanus *Paræciæ* suæ quâ Episcopus; *Provincia* suæ, quâ Metropolitanus; *Diœcesi* suæ, quâ Patriarcha præest; itidem planè, et omni *æquali jure* Constantinopolitanum et *Paræciæ* suæ, et *Provincia*, et *Diœcesi* præesse decernitur. Nihil quidquam poterat Romanus in suâ Diœcesi vel dirigendo alios, vel regendo, vel appellationes recipiendo, vel causas judicialiter terminando, quod non et in Diœcesi suâ poterat Constantinopolitanus, utque Constantinopolitan', licèt Patriarcha sit secundus, nullam omninò potestatem habuit in Alexandrinum, qui tertius, neque hic in Antiochenum, qui quartus: ita potestatem omninò nullam habuit Romanus in quenquam horum, licèt ille omnium primus esset. Primatus ille *Ordinis* tantùm erat, non *Potestatis*: *Ordine* alium præcedit, primus secundum, secundus tertium, et sic deinceps, *potestate* verò pares omnes incedunt.

4. Duo verò alii Canones sunt, nonus et decimus septimus, quibus, in causâ appellationum, *Potestas* etiam datur Constantinopolitano, longè et major et amplior, quàm Romano. In iis decernitur, ut *si Clericus contra Clericum negotium habeat, causam apud proprium Episcopum agat.* Quòd si Clericus habeat *causam adversus Episcopum proprium, vel adversus alterum, apud* ^q Ut exponit, can. 9, Conc. Chalc. Theo. Balsam. in eum can.
Synodum provinciae, seu apud Metropolitanum ^q provinciae, *judicetur.* Si quis verò *adversus ejusdem provinciae Metropolitanum*

Episcopus vel Clericus habet querelam, petat aut Primatem Diœcesis, aut sedem Regiæ Urbis Constantinopolitanæ, et apud ipsum judicetur. Canonem vides, quem verum ac genuinum esse Concilii Chalcedonensis Canonem tam disertè testatur Nicolaus primus,^r ut dubium de hoc nulli esse possit. Canones hi sic miserè torserunt Bellarminum,^s Binium,^t Turrianum,^u Turrecrematam,^x etiam et Nicolaum^y ipsum primum, ut quò se tutò recipere non poterant. Officias tantùm aliquas, è Canonum verbis arreptas, objiciunt; ut lectores fallant, sed illi ipsi se desipiunt planè hîc et fœdissimè falluntur. Quænam credis illis *Diœcesis* ejus hic mentio? *Orbis scilicet universus.* Quasi verò, in toto orbe, unica tantùm Diœcesis; quasi non antiquitùs complures Ecclesiarum Diœceses fuisse, omnes sciant. Quis deinde illis *Primas seu Exarchus Diœcesis?* *Unicus scilicet Papa Romanus.* Quasi Primates Diœcesum non plures fuerint quàm Romanus: An risum cohibere potes, cùm Magistros in vestro Israël sic pueriliter nugari vides, et delirare? *Provocandum est*, inquit,^z per hos Canones, à *Metropolitano ad Romanum Papam*: hoc omnibus, ubicunque terrarum sint, præcipitur et jubetur in Canone. Provocare ad Constantinopolitanum Episcopum, *Hoc iis qui vicini illius sunt, et urbi illi propinqui permittitur solùm, et indulgetur.* Annon animadvertis quàm turpiter infantiam suam et fatuitatem hîc omnibus patefaciant, et ludibrio exponant? Videsne quàm stultos faciant sexcentos illos sanctissimos Chalcedonenses Patres? quasi appellandum esse ad Romanum, tanquam supremum Judicem decernant, qui *æqualia privilegia* Constantinopolitano Episcopo tribuunt. Summus igitur *uterque* Judex, et ex omni orbe *ad utrumque*, non permissum solùm provocare, sed et *imperatum*: a Constantinopolitano ad Romanum: à Romano vicissim ad Constantinopolitanum, et sic in infinitum.

5. An etiam sanctos illos patres prohibuisse putemus, ne quis à *Metropolitano ad Patriarcham suæ Diœcesis* appellet? Præsertim cùm à *majoribus*^a (Nicænis opinor Patribus) *constitutum fuerit, ut à Metropolitano ad Patriarcham illius Diœcesis appellatio detur.* Nugæ, nugæ, et quod dici solet, germanæ gerræ. Ego Davis vestris, qui hîc stupidi planè sunt et insensati, novus Œdipus, Sphingis hoc ænigma paucis enodabo. Diœceses olim erant in Ecclesiâ, ut ante monui, quatuordecim. Singulis Episcopus unus patriarchali potestate præditus, præerat.

^r Ep. 1.
§ Red ne.

[186]

• Lib. 2, de Pont. c. 22.
† Not. in eum can.

• Lib. 3, pro Ep. Pontif. Decret. c. 4.
* Super Can. si Clericus Caus. 11, q. 1.
y Loc. cit.

• Nich. I. Bell. Bin. Turrian. loc. cit.

• Lib. Sanctimus, de epist. audient. n. 1.

Et variis quidem ille nominibus insignitus fuit, quòd multis errandi occasionem dedit. Nam præter illud *Patriarcharum* nomen, quod primò *trium* post *quinque sedium* Episcopis datum [187] est, vocabantur communiter omnes, et *Metropolitani*, et *Primates*, et *Principes seu Exarchi* suarum Diöcesum. In Concilii Ephesini actis^b Johannes Patriarcha Antiochenus, *Orientis Diöcesis Metropolitanus* disertè dicitur. Sic Episcopus Carthaginensis, qui Patriarchalem habuit in Africâ auctoritatem, *totius Africæ Metropolitanus* à Leone^c IX. vocatur. Et hoc sensu capienda^d Africani Concilii^d verba, cùm dicunt, *Nicænos patres, Clericos omnes et Episcopos suis Metropolitanis commisisse*; tam scilicet *Provinciae*, quàm *Diöcesis* Metropolitanis. *Primates* itidem dictos esse, notum omnibus. Ex Anacleto et Aniceto docebit te hoc Gratianus;^e cujus quoque ipsius verba idem demonstrant, cùm ait, *Ab Archiepiscopo*^f (id est, *Provinciae* cujusvis Metropolitanus) *Episcopi quoties opus est, ad Primates appellant*. *Primates* nempe non *Provinciae*, talis enim est quilibet Archiepiscopus; sed ad *Primates Diöcesis*, qui soli *Primates Patriarchales* sunt, et in quâvis Diöcesi Archiepiscopis omnibus majores. *Principis* verò et *Exarchi* nomen idem sonat; et utrovis nomine hi *Primates* frequenter vocati. De primo, Turrianus^g hîc tuus, testis sit; *Unusquisque Patriarcha Princeps est suæ Diöcesis*: et in Concilio Chalcedonensi,^h de Johanne Antiocheno Patriarchâ legas, *Sequitus est Johannes, Princeps Orientis*. Quòd si Patriarchæ omnes, et *Primates patriarchales*, *Principes Diöcesum* sint, erunt etiam sine dubio *Diöcesum suorum Exarchi*. Et hoc clarè tibi indicat Balsamon,ⁱ *Exarchus Diöcesis non est cujusvis provinciae Metropolitanus, sed totius Diöcesis Metropolitanus*. Sicut igitur antiquitùs erant quatuordecim Diöceses, ita etiam quatuordecim erant *Primarii Episcopi patriarchali æquâ*, et eâdem potestate præditi omnes. Quorum, ut dixi, primò *tres*, pòst *quinque* Patriarchæ specialiter dicti sunt; omnes verò quatuordecim *suæ quisque Diöcesis*, et *Metropolitanus*, et *Primas*, et *Princeps*, et *Exarchus* vocabantur.

6. Sensum jam horum Canonum hinc non obscurè perspicias. In utroque *Exceptio* est ab antiquo, quòd per Nicænos patres constitutum erat appellandi genere. Per hos,^k *ab Episcopo ad Provinciae Metropolitanum*, ab hoc, ad *Primates, Principem, Exarchum*, aut *Metropolitanum Diöcesis*, nec ad alium quemvis, nisi Concilium Generale, *provocare licitum erat*. Chal-

^a Tom. 2,
Act. Conc.
ep. fin. c. 1.

^d Ep. 3.

^e Cap. 105.

^f Dist. 99.

^g Ib. in initio.

^h Turr. lib. 3,
pro Ep. Pont.
c. 4.

ⁱ Act. 1, p. 22.

^j In can. 9,
Conc. Chalc.

^k Ut indicat
lex Imperialis,
cap. Sancimus,
Ep. Audient.
Cod. Justin.

cedonenses igitur patres, propter dignitatem Regiæ tum et Imperialis sedis, Constantinopolitano Episcopo hunc honorem tribuunt, ut cuiusvis Episcopo, in quâvis Diœcesi, licitum sit, prætermisso iudicio sui Patriarchæ, aut Primatis Patriarchalis, à *sententiâ Metropolitanæ suæ Provinciæ*, aut Synodi provincialis, ad *Constantinopolitanum Episcopum*, si quis velit, *appellare*. In arbitrio cujusvis Episcopi, qui se læsum senserat, reliquerunt Chalcedonenses patres, vel ad *Exarchum*, seu *Primatem suæ Diœcesis*, vel ad *Constantinopolitanum Episcopum* provocare. Hoc in utroque Canone perspicuè decernitur.

7. Alia verò est in Canonibus his *exceptio*. Nam cùm ante Concilium Chalcedonense, nemini licebat à *sententiâ¹ aut iudicio sui Patriarchæ, aut Primatis Patriarchalis ad alterius cujuscunque Patriarchæ, aut Episcopi iudicium appellare*; honorem hunc alium Imperiali sedi tribuunt Chalcedonenses patres, ut etiam cùm sententia sit lata à Patriarchâ, seu Primate alteri² cujusvis Diœcesis, *ab ipsius sententiâ* sic lata, ad Constantinopolitanum Episcopum illiusque iudicium, si quis velit, appellare liceat. Atque hoc, licèt obscuriùs, ipso verborum ordine significari videtur, *adeatⁿ Exarchum Diœcesis, vel Regiæ Urbis sedem seu Episcopum*; quasi post Exarchum Diœcesis, Constantinopolitanum Episcopum, læsum adire permittant. Sed *praxis*, quæ legum est interpretes, et Imperatoria lex, hoc apertè

indicat. Sic enim habet, *Si^o remissâ causâ ad sanctissimum Patriarcham, aut ad aliquem ex religiosissimis Metropolitanis, aut ad alium Dei amantissimum Episcopum sententia lata sit, quæ alicui parti displiceat, ac provocetur: ad Archiepiscopalem hanc sedem referatur appellatio, in quâ (ut adhuc servatum est) lis cognoscatur*: Quare quòd Bellar.^p opponit, *Consuetum nunquam fuisse, ut ex aliâ, quàm suâ Diœcesi ad Episcopum Constantinopolitanum appelletur*: id lex Imperatoria manifestè refellit. Consuetum enim hoc fuisse clarè indicat, cùm ait, *Sicut adhuc servatum est*. Ita è quâvis Diœcesi, et à cujusvis alterius Patriarchæ aut Primatûs Diœcesis sententiâ, ad Constantinopolitanam sedem *appellatio* conceditur: illiusque ut ultimi inter Episcopos singulares, Iudicis sententiæ standum erat; nec ulteriùs, nisi ad Concilium generale provocandum. Nam ad *Concilii talis iudicium*, à quibusvis Patriarchis provocare, liberum fore, decreverunt Nicæni patres;^q nec decretum illud æquissimum, ullo pacto infringere volebant Chalcedonenses.

¹ Contra horum antistitum sententias, non esse locum appellationi à maioribus constitutum est, ib.

ⁿ Can. 9, et 17, Conc. Chalc.

^o Lib. Sanctimus de ep. audient. n. 2.

^p Lib. 2, de Pont. c. 22, § Secundo.

^q Ut docet Conc. Afric. c. 105.

8. Simile quiddam viderunt hi sancti patres, à Concilio Generali Sardicensi definitum. Decretum in eo,^r postquam Episcopus quis à Synodo provinciali iudicatus sit, *Si is bonam causam se habere putet, et iudicium renovari cupit, ut tum Episcopi, qui iudicium tulerunt, Julio Romano scriberent: et si ille iudicaverit renovandum esse iudicium, renovetur, et det Iudices:* reservatâ hîc quoque ad Concilium Generale à Julii sententiâ provocandi libertate. Simile dixi; et simile sanè est decreto Chalcedonensi; licèt in nonnullis sit valdè dissimile. Per utrumque Canonem liberum erat, *omisso Primatis suæ Diœcesis iudicio*, appellare ad alterius Diœcesis Episcopum. Sed neutrius Concilii Canone permissum erat, ut vel Julius, vel Episcopus Constantinopolitanus causas ex aliâ Diœcesi (nisi appellatione priùs factâ) *ad se trahere* possit: neutri suâ authoritate poterant iudicatos à Metropolitanò *ad suum tribunal vocare*. In hoc pares sunt Conciliorum Canones. In uno verò dissimiles vel maximè. Per Sardicensem Canonem conceditur quidem potestas appellandi, sed ad *Julium Romanum*, non ad *Papam Romanum*. Per Chalcedonensem verò Canonem conceditur libertas appellandi, non ad *Anatolium*, sed ad *Episcopum Constantinopolitanum*. Privilegium Sardicense *Personale* fuit, Julio non *sedi Romanæ* indultum, ideòque cum personâ Julii extinctum est. Privilegium Chalcedonense *Corporale* fuit, non *Anatolio*, sed *Constantinopolitanæ sedi* indultum, ideòque cum sede illâ manet, et in eâdem residet: quoad, per æqualem potestatem, iudicium nempè Generalis Concilii (quod hætenus nunquam factum est) abrogetur.

9. Ita cuivis Clerico, sive Episcopo, in quâcunque Provinciâ, etiamsi in Romanâ fuerit à suo, si ab illo se læsum sentiat, Metropolitanò, etiamsi Romanus is sit, *Appellatio ad Constantinopolitanum Episcopum*, per sanctum hoc et Generale Concilium conceditur. A Constantinopolitano verò, aut quovis alio *cujusvis Diœcesis Primate*, illiusve sententiâ, ad Romanum Episcopum appellatio nulla, neque ullâ in causâ conceditur. Tu nunc vide, [190] annon his Sancti Concilii Canonibus *Suprematus* tui Papæ penitùs juguletur. Et quia *Suprematus* iste non modò articulus fidei vobis est, sed articulorum omnium *caput*, vide annon tua^s verba veriora sunt quàm putâras. *O miseram fidem Catholicam, cujus vertex et cardo est humanum avaritiæ et ambitionis inventum, Romanus Papatus, totus commentitius, totus usurpatus, totus Tyrannicus!*

^r Conc. Sard. can. 3.

^s Spal. con. Suar. c. 1, n. 27.

CAP. XXXII.

DE INQUISITIONE HÆRETICÆ PRAVITATIS: ET AN CHARITAS
ATQUE INSTRUCTIO SINT ARMA INQUISITORUM.

^a Cons. Red.
p. 23.

EXTREMO loco,^a *Inquisitoribus* adblandiris. *Sanctæ Inquisitionis benignam ac paternam curam super Dominicum, gregem seriò invigilare prædicas. Illius arma ordinaria* dicis esse *sanam doctrinam, plenamque charitatis Instructionem.* O hominem cordis plumbei, frontis adamantinæ, cui ferrum et æs triplex circa pectus est, duris gemuit quem cautibus horrens Caucasus, Hyrcanæque admôrunt ubera tigres, qui *Inquisitorum vestrorum arma, plena charitatis arma* non erubescis vocare. Quasi non sciant omnes, Tribunal illud tuum *sanctum* esse sanctorum carnificinam, et tartaream tormentorum omnis generis officinam, longèque alia esse, quàm *Instructionem, sanam doctrinam, et charitatem* Inquisitorum arma. Arma illis, secures, furcæ, funes, forcipes, cruces, cippi, numellæ, fidiculæ, scalæ, *Ignes lenti* tauro Phalariidis severiores, *Garuchæ*, seu Trochilæ, madidum velum gutturi immissum, evulsum, quod *Burru*m vocant et *Asellum*. Et tu hæc arma plena charitatis arma vocas? Quasi à doctrinâ sanâ, Instructione, aut Charitate metuissent Lusitani, *cùm semel,*^b *iterum, Philippo Secundo etiam et Philippo Tertio, octoginta millia Coronatorum* ultrò obtulerunt, *ut Lusitaniam suam ab istâ sanctâ Inquisitione immunem permitterent.* Quasi non alia arma ex-

^b Relat. de
Statu Relig.
n. 44.

^c Joac. Ursin.
in præf. ad
lib. Reginal
Gonsal. de
Inquis. Hisp.

[191]

^d Gons. ib. c.

14, p. 174.

^e Ib. p. 179.

^f Ib. c. 15, p.

196.

^g Ib. p. 216.

pertus sit Regis ipsius et filius et hæres Carolus, qui^c *quòd hæreticis favere putaretur, neque ille in suæ ætatis flore Inquisitorum arma mortifera effugere, neque pater filium ex eorum sanguinolentis manibus eripere potuit.* Quasi non alia arma experti sint Nicholaus Burtonus^d Anglus, Maria Bohorquia^e nobilis Hispanensis femina, Johannes Pontius^f Legionensis, Christophorus Losada^g Medicus, aliique complures quos apud Gonsalvium legas.

2. Belgas adi: unum mihi Albanum ibi vide, vel illos, vel Albanum interroga, annon sint Sancti tui Tribunalis, quod *ipseⁱ in Belgiâ stabilivit, arma alia quàm doctrina sana et Instructio?* Albanum dixi, cui truculentiâ, feritate, ac sævitiâ, *nec Phalaris,^k nec Pharao, nec Nero, nec Herodes, nec quisquam alius Tyrannus ethnicus conferendus sit.* In omnes ille *cujusvis or-*

ⁱ Met. Hist.
Belg. lib. 3,
p. 65.

^k Ib. lib. 4,
p. 127.

dinis, cujusvis sexûs, cujusvis ætatis, nobilibus simul et ignobilibus, divitibus pariter et pauperibus, viduis et virginibus, detestabilibus atque hactenus inauditis tormentorum generibus, cremandis eis, suffigendis, suspendendis, capite truncandis, dissecandis, rotâ contundendis, crudelissimè debacchatus est. Tam strenuam in hæresum (ut vocabat) Zizaniis extirpandis operam navavit, ut publicè in mensâ gloriatus sit, se sex tantùm annorum spatio circiter octodecim hominum millia per exquisita supplicia tormentaque carnificibus excrucianos, trucidandosque tradidisse; præter eos quos per bella, per odia, et cædes privatas, neci dederat, quorum numerus opinor erat supra numerum. Et tamen Vargæ, sanctæ tuæ Inquisitionis illic Præsidi, numerus ille exiguus nimis videbatur: ideòque conquestus ille de Albano, nimîâ misericordiâ Belgas reddi deteriores. Feminis¹ etiam gravidis ventres disse-

¹ Lib. eod. p. 128.

cuere, fætus eorum in uteris trucidantes. Maritis etiam vivis excoriatis, eorum pelles tympanis suis obduxerunt; alios ignibus exiguis ustuldrunt; alios ignitis forcipibus discerpserunt; aliaque plurima belluinæ crudelitatis scelera designârunt. Nec in vivos tantùm, sed et in mortuos sævitum. Plurima^m defunctorum^m corpora, licèt jam dies aliquot terræ mandata fuissent, refossa, et ad patibulum rapta, suspendit aut concremavit: Causam hanc sanctam prætexens, quòd sine confessione, pœnitentiâ, et sacramenti sumptione vitâ excessissent.

^m Ib. p. 129.

Tunc hæc arma plena charitatis vocas? Quantò rectiùs dies noctesque lugeas Sanguinariⁿ istius Senatûs sævitiam? Cujusⁿ leges omnes sanguine exaratæ: Cujus enses, equulei, arma omnia, ipsæque vestes quantumvis atræ, sanguine sic rubent, ut purpuram vincant et ostrum dibaphum: cujus ædes omnes etiam et aræ sanctorum sanguine madent et opplentur.

ⁿ Ib. lib. 2, p. 65, 67.

[192]

*Quid tale immanes unquam gessisse feruntur
Vel Sinis Isthmiacâ pinu, vel rupe profundâ
Sciron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sylla?
O mites Diomedis equi; Busiridis aræ
Clementes! tu Cinna pius; tu Spartace lenis,
Romanis collatus eris.*

3. Tace deinceps, si me audis, de benignâ et paternâ vestrâ curâ et affectu: de Charitate vestrâ et Armis. Scit orbis terrarum omnis Bestiam istam Romanam coccineam esse et ebriam jamdiù Sanctorum sanguine. Scit quibus artibus atque armis ab

Hildebrandi ævo fidem suam defensitavit, ac propagavit. Audi
 ° Eccl. c. 38. de Armis vestris Scioppium tuum,° *Christus manu Ecclesiæ suæ*
(nota mihi Ecclesiæ) Indianos et Americanos gladio et virgâ ferreâ
pavit. O te veracem Romani Pastoris præconem! ‡Pascit ille
ferro et gladio. At hoc duro et ferreo pabulo nec oves nec
 agnos pavit unquam Petrus. Pabulum hoc Papæ tui pabulum
 est: Papæ proprium est: præter *Romanum Pastorem*, nemo
Gladio pascit et *Ferro.* At quomodo pavit Ecclesia tua Ameri-
 canos suo gladio? *Pavit*, inquis, *et contrivit.* Te verò si quis
 ita pascat, ecquid erit pretii? Et dignus tu tamen, quem sic
 pascat bonus Pastor. Rectiùs dixisses, *contrivit, non pavit.*
 Tantùm enim tamque miserabilem eorum stragem edidit, ut
 teste Episcopo vestro Barthol. de Casa,^p qui oculatus ibi testis
 aderat, *Intervallo quadraginta annorum, quindecim* (aut veriùs*
 viginti) *hominum milliones trucidatæ sint et extinctæ.* Novum
 hoc funestum et luctuosum pascendi genus. At sic *Romanus*
Pastor, sic *Ecclesia tua* pascit.

^p De Indis
 Occid. prope
 initium.
 * Append. ad
 lib. Barth. de
 Casa. in fine.

4. Nec sanè aliter Europæos pavit, et etiamnum pascere solet
 tua *Ecclesia.* Testis Urbani, vel Turbani veriùs decretum,^q *Non*
arbitramur eos Homicidas, quos zelo Catholicæ matris Ecclesiæ
ardentes, excommunicatorum aliquos trucidasse contigerit. Annon
 tu^r meritò hîc exclames, *Vah decretum sanguinarium: vah aper-*
tam homicidiûs, imò Regicidiûs fenestram: idque sub zeli ac Ca-
tholicæ Matris vexillo. Si fulmen è Capitolio vibret Romanus
 Jupiter in Imperatorem quemvis, Regem, vel populum; si in
 [193] Albigenses aut Waldenses; si in Lutheranos aut Protestantes
 (qui omnes per *Bullam Cœnæ excommunicati*) classicum eanat;
Exurge tu Juliane, tu Alberte, tu scelere ante alios immanior
 omnes, Albane, *surge*, inquam, *manduca, macta, satia te* istorum
 quem semper sitisti sanguine. Pasce illos gladio, in guttura
 eorum, in viscera, in ipsos feminarum uteros capulo tenùs in-
 gesto: Ne metue à *Regicidio*, ne ab *Homicidio* quidem: Homi-
 cidium et culpa, *Papæ ipsius Decreto* in hoc facinore nullum.
 Facies quod *Romano Catholicum*, quod virum zelo *Ecclesiæ*
 ardentem, quod opilionem *magni illius Pastoris*, facies quod
Albanum decet. Testis Germania, in quâ, sub initiis^a Tridentini
 Concilii, Cæsarem ad Protestantes bello delendos incitavit simul
 et inflammavit Paulus III. *Cujus^t impulsu, bellum incruentum et*
[†] *calamitosum in Germaniâ susceptum.* Quin et inter magna
 ° Eccl. c. 115. Caroli V. peccata recenset Scioppius, quòd Protestantes ille

^q Gent. Exam.
 Conc. Trid.
 sess. 3, et
 Sleidan. lib.
 16.
[†] Gent. ib. n.
 6.

non ferro pasceret et gladio: quòd *Lutherum, Bucerum et Hedionem non ultimo supplicio afficeret*: quòd vel *Lutheri sepulchro pepercit, nec eum exhumatum concremavit*. Ob hæc et similia peccata, *Diffidentiae in Deum* atque *Incredulitatis* Imperatorem arguit. At in eâdem Germaniâ,^x *Henricus Zutphaniensis, Wolphangus Schucus, Leonardus Keiser, Georgius Carpentarius,* alique plures Inquisitorum arma non evaserunt.

5. Testis Gallia, olim Albigenisium Pharsalia, in quâ multæ myriades eorum crudeliter mactati. In quâ inchoato tum Tridentino Concilio, nullâ omninò instruendi curâ habitâ, *tanta*^y *tamque miserabilis Waldensium strages in Narbonensi ac Provinciae oppidis vicisque operâ Pontificis facta est,* ut Regem Galliae graviter acriterque in publicis Germaniæ convitiis perstringeret Carolus V. tum Imperator, quòd *subditum*^z *sibi populum, nullâ sexûs, nullâ ætatis ratione habitâ, vastâsset.* In quâ iterum nostrâ ætate, illa nunquam satis et deflenda et detestanda Laniena,^a non Parisiis solùm, sed et Lugduni, Rhothomagi aliisque Galliae urbibus facta, ut *totam Hugonotarum progeniem uno velut ictu è medio tollerent*: quo tempore tantum sanguinis effusum, ut *passim rivuli ejus in plateis fluerent, ipsaque flumina* tam inutilia reddita sunt, ut non accolæ solùm, sed ipsi etiam pisces, Carnificinam istam sentirent et execrarentur. Utinam verò et hodiè, istis *Ecclesiae tuæ armis*, fidem propagare, imò *sanguinem innoxium fundere*, volupe vobis non esset.

6. Testis Anglia, quam vidisses Mariano illo sexennio, et Sanctorum *sanguine madentem*, et eorum rogis ac *flammis ferventem*. Testis Scotia, quam Georgius Wishertus,^b Thomas Forettus,^c Robertus Fosterus,^d Patricius Hamletonus^e regio stemmate oriundus, alique et generis splendore et virtute clari, gloriosissimâ Martyrii sui coronâ nobilitârunt. Testis Hispania, in quâ Johannes Gonsalvius,^f Cacalla, Johanna Bohorquia Heroïna, Johannes Moravius, alique, aut mortem aut supplicia mille mortibus redimenda, Sambinetos, Garuchas, Trochilos, et Asellos senserunt. Testis Italia, quæ præter alios Hieronymum Savanarolam^g virum doctrinâ et pietate illustrem, quemque *sanctum Prophetam* vocat Comes Mirandulanus, exustum, illiusque cineres in Arnum projectos vidit.

7. Testis Bohemia, insignis *duobus Testibus*, Johanne et Hieronymo: quorum et ipsi cineres, æterni perfidiæ vestræ et crudelitatis testes, clamant è terris; et sanctæ eorum ac beatæ

^x Joac. Urs. loc. cit.

^y Ib. et Hist. Conc. Trid. lib. 2, p. 119.

^z Joac. Urs. loc. cit.

^a Met. Hist. Belg. lib. 4, et Joac. Urs. loc. cit.

[194]

^b Act. et Monum. p. 1158.

^c Ib. p. 1153.

^d Ib.

^e Ib. p. 887, et seq.

^f Reg. Gons. de Inquis. Hisp. c. 14, 15, 16.

^g Catal. Test. in Hier. Savan. et Act. ac Monum. p. 672.

animæ, sub Altari clamant in cœlo, *Usquequo, Domine, non judicas et vindicas sanguinem nostrum, reposcendo eum à perfidâ et sanguinolentâ natione?* Sed nec horum cruore satiata bestia.

^b Æneâs Silv.
Hist. Bohem.
c. 48.

Ad extirpandum Hussitas missus^b in Bohemiam à Martino V. Julianus Cardinalis, *exercitum ducens valdè numerosum, equitum supra quadraginta millia, et totidem ferè peditum. His sacris armis multæ Hussitarum villæ incensæ, oppida direpta, in quibus (verba sunt tui Papæ) non avaritia tantùm, sed et crudelitas militum grassata est: mares cum feminis, senes puerosque, passim necavere. Albertus præterea, qui in auxilium Juliano venerat, Moravium ingressus, supra quingentas villas ferro ac igne delevit, oppida multa cepit, diripuit, maximamque cædem fecit.*

ⁱ Joac. Urs.
loc. cit.

8. Testis Westphalia, Ducatus Juliensis, et vicinæ regiones: Heu quanta in his, et quàm fœda immanitatis vestræ vestigia!ⁱ In viros et feminas, in senes, adolescentes et virgines, in Conjuges et cœlibes, in doctos et indoctos sævitium. *Mulieres gravidæ tabulato clavis affixæ, ventre dein aperto, fœtus extracti, in frusta discerpti, ori parentum alligati: Patres diuturnâ fame ad propriæ sobolis carnes comedendum adacti. Infantes bimuli in apertos matrum ventres inclusi, et materno sanguine suffocati; viri, ipsis (quod dici pudet) pudendis ad perticas appensi. Ubi pudor? ubi rubor? Et quod tandem in Europâ Regnum, quæ Regio in terris nostri non plena cruoris? Quæ Regio in terris vestri non plena pudoris? I nunc, et arma Ecclesiæ tuæ plena charitatis arma jactita.*

[195]

CAP. XXXIII.

SECTAS COMPLURES, SCILICET, ANABAPTISTAS, ARIANOS, PHOTIANOS, PURITANOS, IN ANGLIÂ PERMITTI CALUMNIATUR ARCHIEPISC. SPALAT.

SEQUITUR nunc altera libelli tui pars: quæ tota *Calumniarum* est et *Convitiarum*. Hæc ita tumultuariè, sine ordine omni, ac methodo à te tractatur, ut faciliùs multò sit tua refutare quàm in ordinem cogere. Premam tamen vestigia tua.

2. *Calumniæ duæ capitales* sunt. *Hæresin* primò objicis Ecclesiæ Anglicanæ, tum *Schisma*. In utroque audacter satis, quod calumniatorem decet; sed in utroque etiam mendaciter,

quod virum bonum non decuit, virus tuum instar aspidis aut rubetæ despumas in Ecclesiam Anglicanam. De *Hæresi* primùm audiamus, et quàm argutè Ecclesiam nostram *Hæreticam* esse doces, videamus.

3. *Sunt, inquis,* in Angliâ plures sectæ: Puritani, seu rigidi Calvinistæ; Protestantes, seu Reformati, qui Mitiores Calvinistæ: Sunt Anabaptistæ, sunt Ariani, sunt et Photiniani.* Atenim unam tu hîc omittis *Sectam*, quæ Arianos, Photinianos, Anabaptistas, et omnes quæ usquam fuerunt sectas, scelere vincit et impietate; *Papistarum illa Secta* est: Hanc ex omnibus omissam non oportuit. Sed age: Quid si sint in Angliâ tot sectæ? An et propterea sunt in *Ecclesiâ Anglicanâ*? Sunt in Italiâ, sunt et Romæ, nec procul à Vaticano, *Judæi,*^b sunt etiam et Athei non pauci. An quia Romæ illi sunt, tu in Romanâ Ecclesiâ *Judæos* et *Atheos* numerabis? Si ab istis poteris Romanam, etiam et Anglicanam debes à *Puritanis, Anabaptistis, et Papistis* qui in Angliâ sunt secernere. Hæretici illi sint in *Angliâ*, ne sit ob istos hæretica *Ecclesia Anglicana*.

4. Putemus te in hoc (licet verè mendax sis) veracem esse: putemus esse in Angliâ, etiam in ipsâ Anglicanâ Ecclesiâ Anabaptistas, Arianos, Photinianos, aut sectarios alios non dissimiles, à fide devios. An ob hoc *Ecclesiam Anglicanam* dehonestari sentias? Erant Christi ætate in Judæorum Ecclesiâ sectæ multæ, *Pharisæi, Sadducæi, Esseni, et Herodiani, qui omnes Epiphanio*^c *hæretici*; omnes tamen in eâ quæ tunc sola fuerat Dei *Ecclesia*. Erant Pauli ætate in Ecclesiâ Romanâ, sectæ eorum qui^d non *Deo, sed ventri suo serviebant*. Erant sectæ in Corinthiâ, cùm^e *diceret unus: Ego sum Pauli, alius, Ego sum Cephæ, alius, Ego sum Apollos, alius, Ego sum Christi*. Erant in eâdem^f qui Simonis,^g Carpocratis,^h et Severiⁱ hæresin sectantes, *Resurrectionem negabant*. Erant in Galatarum Ecclesiâ, qui^k *Circumcisionem Evangelio, Mosen Christo* jungebant, atque ita *Evangelium penitus*^l *evacuârunt*. Erant in Ephesinâ^m Hymenæus et Alexander, qui *bonam conscientiam* (quod tu quoque fecisti) *repellentes, blasphemabant, et fidei naufragium fecerunt*: Erant in Smyrnensi,ⁿ qui dicebant se *Judæos, cùm essent Synagoga Satanae*: Erant in Pergamensi^o et Thyatirensi^p Ecclesiâ, qui tenebant *doctrinam Nicolaitarum, et Jesabelis*, quos cum Epiphanio^q Gnosticos verè dicas, spurcissima, Deo exosa, et ne nominanda quidem dogmata docentes, et flagitia perpetrantes. Hæ tamen

^a Cons. Red. p. 24.

^b Lib. Rat. recusand. Eccl. nostras, is Howletti putatur, et Litg. in suâ peregr. p. 9. [196]

^c Hæres. 10, 14, 16, 20.

^d Rom. 16. 17.
^e 1 Cor. 1. 12.

^f Chrys. hom. 38, in 1 ad Cor.

^g Aug. de Hæres. hæ. 1.

^h Ib. hæ. 7.

ⁱ Ib. hæres. 24.

^k Gal. 3. 1, et seq.

^l Gal. 5. 2.

^m 1 Tim. 1.

19, 20.

ⁿ Apoc. 2. 9.

^o Ib. v. 15.

^p Ib. v. 20.

^q Hæ. 25, 26.

omnes, non veræ solùm Ecclesiæ, sed lampades etiam aureæ in dextrâ Christi. Quæ unquam Ecclesia in quâ non sectæ et hæretici? In Antiochenâ Paulus Samosatenus, in Alexandrinâ Arius, Origines, et Dioscorus; in Africanâ Tertullianus, in Constantinopolitanâ Nestorius, Eutyches, et Sergius; in Romanâ Liberius, Vigilus, Honorius; in ipsâ universali Ecclesiâ hæreses omnes et sectæ tam natæ sunt quàm propagatæ. Sola *Anglicana*, quia sectas aliquas et hæreticos in eâ te videre somnias, ea sola non *Catholica*, ne *Ecclesia*^r quidem omninò apud te erit.

^r Cons. Red.
p. 25.

5. At nos Ecclesiam Anglicanam scimus talem esse, quales [197] orthodoxæ aliæ omnes: et qualem ipse Christus suam esse testatur. Esse *agrum*,^s in quo et triticum à Domino, et *Zizania* ab inimico homine, ab *homine peccati*, et seminantur, et simul cre-
^t Cant. 4. 12. scunt: esse *hortum*^t *conclusum*, in quo vites sunt, ficus, et olivæ,
^u Matt. 13. 47. sed vepres quoque, tribuli, ac rhamni: esse *Sagenam*,^u quæ ex omni genere congregat, nec pisces solùm, sed hydras etiam, et
^x 1 Pet. 3. 20. exotras: esse *Arcam*,^x in quâ animalia munda^y cum immundis
^y Gen. 7. 8. conclusa: esse *Aream*,^z in quâ cum frumento palea coacervatur:
^a John 10. 16. esse *Ovile*,^a in quo cum agnis lupi; esse *Domum*^b *magnum*, in quâ vasa aurea et argentea, sed et lignea quoque ac testacea.
^b 2 Tim. 2. 20. In Ecclesiâ, ut in^c *omni conditione, optimis mixta sunt pessima: nec*^d *paucorum error aut culpa præjudicat religioni. Oportet*^e
^c Hier. ad Rust.
^d Hier. adv. Vigil.
^e 1 Cor. 11. 19. *hæreses esse inter vos, ut qui probati sunt manifesti fiant. Ne-*
^f Matt. 18. 7. *cesse*^f *est ut veniant scandala; vae autem homini illi per quem*
^g DeCat. rud. c. 25. *veniunt scandala. Cavendum est, inquit Augustinus,*^g (et te hic cavere moneo) *ne quis per eos tentetur aut decipiatur, qui in ipsâ Catholicâ Ecclesiâ, velut cum tritico paleæ, usque ad tempus ventilationis sustinentur. Non cujusquam sectæ aut hæretici commistione pollui Ecclesiam Christi, rectissimè docet idem Augustinus:*^h *Ipse, inquit, Dominus Jesus nullâ contagione malignitatis in Judæorum gente pollutus est, neque cùm prima illa Sacramenta factus sub lege suscepit, neque postea quando cum suo traditore usque ad extremum osculum vixit. Ejus exemplo inter paleam frumenta secuta sunt, etiamsi in eâdem segete usque ad messem, in eâdem arêâ usque ad ventilationem, intra eadem retia usque ad separationem, boni tollerent malos.*

^h Lib. 2 cont.
ep. Parm. c.
17.

6. Ain' deinde, in Angliâ esse complures sectas? Nullæne verò in Romanâ Ecclesiâ sectæ? An tu Lamiarum unus es qui, foris sic egregiè oculatus, domi plusquam talpa cæcutis? qui, cùm ad Angliam te vertis, oculos induis, et tam cernis acutum,

quàm aut aquila aut serpens Epidaurius; Romam verò et domum tuam reversus, exiis mox oculos, in pixidem recondis aut quasillum? An et à me monendus es, quæ qualesque in Romanâ tuâ sectæ? Nullane unquam apud vos interⁱ Franciscanos et Dominicanos etiam, et in *fidei dogmate* dissensio? quando Scotus et Dominicani B. Virginem omnis etiam originalis peccati immunem docebant: Thomas contrà, et cum eo Franciscani, in originali conceptam ubique prædicabant? etiam contrariam sententiam tenentes, *hæreticos esse* constanter asseverabant, [198] donec Sixti IV. Constitutione sub excommunicationis gravissimâ censurâ, non vetiti solùm essent ita asserere, sed ista quoque eorum assertio, ut *falsa, erronea, et à veritate aliena*, autoritate Apostolicâ *damnata esset et reprobata*. Vobis scilicet exin non licet cum Beato Paulo^k vel dicere vel credere, *In omnes* ^{k Rom. 5. 12.} *homines mors pervasit, in quo omnes peccaverunt*. Non licet vobis cum Augustino^l dicere, *Exceptâ Christi carne, reliquam omnem humanam carnem esse peccati*. Non licet cum vestrâ Juris glossâ^m dicere, *Festum Conceptionis non est celebrandum, quia B. Virgo in peccatis concepta fuit, sicut et cæteri sancti*. Contra patres, contra Scripturas ipsas, contra veritatem luce ipsâ splendidiorⁿ *piè dicere, piè credere*, vobis licet, *B. Virginem omnis etiam originalis peccati immunem esse; etiam impeccabilem^o prorsus fuisse*. Vides interim aliquas esse apud vos sectas, imò pugnas, et bella per Italicos plusquam civilia campos. Certè enim dimicatum hîc utrinque, et diu et acriter. Vi tandem vestrâ, suppressa aliquandiu est hæc, pro quâ Franciscani strenuè depugnabant, veritas. Oppressa tamen non est. Agnosce enim hæc tua^p ipsius verba, *Inter Scotistas nostros et Thomistas sunt acerrimæ dissensiones. Schisma proculdubio facerent etiam nostræ Romanensium sectæ, modò à me nominatæ, nisi illos ignis et securis in officio contineret*.

7. Nullane etiam sectio, nulla Secta inter Jesuitas vestros, et Sæculares? At hi tamen à Principe et Coryphæo^q Jesuitarum *Calumniatores,^r factiosi,^s turbulenti,^t malè sana^u cerebra invidia stimulis turpiter agitata, seditiosi,^x scandalosæ^y doctrinæ Patroni, periculosi schismatis^z authores, qui obfirmato^a animo in contentione perseverare intendunt: rebelles^b etiam et proditores^c causæ Catholicæ passim censentur*. Sæculares ex adverso, Jesuitas, et qui ipsis adhærebant, separationem et *Schisma fecisse* clamitant, eos *Donatistas, Anabaptistas, Arianos vocant*:^d sicque graphicè eos

ⁱ Plat. in Vit. Sixt. IV. alii que.

^k Rom. 5. 12.

^l Lib. 5, cont. Julian. c. 9.

^m Gloss. in cap. Pronunciandum dist. 3, de Consec.

ⁿ Bell. lib. 4, de amiss. grat. c. 15, § Nos, et § Quod.

^o Alp. a Cast. lib. de Hæres. in voce Peccatum.

^p Spal. contra Suar. c. 1, n. 30.

^q Rob. Pars. in Apol. Eccl. subord.

^r Ib. c. 4, p. 40, et c. 11 fol. 160.

^s Ib. c. 4, p. 29, 30, et passim fac-tionem vocat.

^t Ib. c. 4, p. 40, 42, et c. 8, p. 118.

^u Ib. c. 4, p. 41.

^x Ib. c. 8, p. 115, et c. 10, p. 156.

^y Ib. c. 8, p. 112.

^z Ib. c. 8, p. 118.

^a Ib. c. 10, p. 158, 159, et c. 6, p. 66.

^b Ib. in Tab. Calum. Præf. p. 3, et c. 11, p. 169, et cap. 13, p. 206.

^c Ib. c. 4, p. 36.

^d Ib. c. 6, p. 67, et p. 74, 77.

^e Wats. Quod. 3, art. 3, et Quod. 9, art. 6.

[199]

^f Compend. Discurs. de Jesuit. Angl. p. 70.

^g Ep. 18, sacrificorum, ad pat. Wal- leni, apud Pars. in Apol. cit. c. 6, p. 72.
^h Lib. eod. c. 11, p. 169.

ⁱ Prat. de Hæres. in Hermanno, et Gault. Sec. 13.
^k Ib.

^l In Piseno.

^m Matt. Paris. ad an. 1254,

ⁿ Naucl. ad an. 1254, et Bzou, an. 1258, n. 8.

^o Matt. Par. loc. cit.
^p Naucl. loc. cit.
^q Ib.
^r Prat. de Hæres. in Guliel. de Sanc. Amore, et Gault. § 13.

depingunt, ut apertè testentur *Jesuitica Consilia^e ac stratagemata, esse Ethnica, Tyrannica, Atheistica, Satanica, iposque tales esse, ut Aretinum, Lucianum, Matchiavellum etiam et dominum tuum Luciferum impietate superent et Atheismo*. Subordinationem verò illam à Clemente VIII. institutam, non verentur talem esse demonstrare, ut^f *Catholici omnes Anglicani dependere debeant à Blackwello, Blackwellus à Garnetto, Garnettus à Parsonio, Parsonius à Diabolo*. Sic à primo ad ultimum, à quo Catholici vestri dependeant, quàmque necessaria concatenatione ei cohæreant, et subordinentur, facilè ex *Soritis* legibus concludas. Nulla tamen hîc tibi inter hos secta: *Romanenses omnes; individua verò vobis proprietas est, Unitas, Consensus, et Conspiratio*. Et tamen nonnulli ex vestris^g unitatem istam sic describunt, *Quotidianæ hîc rixæ, jurgia, contumeliæ, calumniæ, pugnæ etiam et usque ad sanguinis effusionem dimicationes, Archipresbyter^h bellum renovat*.

8. Sed nec tu opinor in Italiâ vides Hermannum, ipsum Italum, quiⁱ *multis post mortem annis pro Divo colebatur, cuiusque secta apud Italos, ne ipso quidem viginti post mortem annis exhumato, et combusto, exterminari potuit*. Anabaptistas^k Italiæ ejus Sectarios jure voces, ferè enim idem sentiebant. *Promiscuos concubitus non docebant solùm, sed laudabant, speciosas quasque virgines ad sua nocturna sacra alliciebant, peractis de more sacris abominanda quæque flagitia, quæ apud Blondum^l legas, non perpetrabant modò, sed et imperabant*. Potesne Anabaptistas aliquot in Angliâ; in Italiâ nullos videre? At tibi oculi ad hos in Capsulâ reconditi sunt.

9. Age, ut ad hos cæcutias, at *Fratres^m illos mendicantes, vestros fuisse et è vestrà Ecclesiâ negare non potes, qui Evangelium quintum quod Æternum vocabant, et prædicabant, et defensitabant; in quoⁿ abolenda esse hæc Jesu Christi Evangelia, et novum suum blasphemum Evangelium recipiendum docebant*. Oppugnabat eos et eorum hypocriticam sanctitatem, præter alios multos, vir doctrinâ et pietate illustris Gulielmus à Sancto Amore. Crebrescentibus scandalis et odiis, causa ad Alexandrum IV. delata est. Ille, ut Fratrum istorum honori consuleret, *librum^o istum Evangelii Æterni secretò, et si fieri posset sine Fratrum scandalo, comburi jussit: etiam et^p dictos Fratres exaltavit*: Gulielmum verò, qui se illis justissimè opposuit, *deposuit^q ab omni dignitate, et per Bullam^r suam pro hæretico*

damnavit. Sectarii tamen apud vos nulli, ne *Sectatores* quidem illi, ut eos vocat Platina,^s *qui Evangelium hoc æternum amplexi* ^s In Vit. Alex. IV.
sunt.

10. Nec Gulielmum Postellum Jesuitam authorem Sectæ [200] illorum, qui *Postellani*^t dicti, in Romanâ et ex Romanâ tuâ ^t Prateol. in Postellano- rum hæres. et Gaultier. sæc. 16. Jesuit. c. 10. fuisse Ecclesiâ negare potes; qui^u triginta plùs minùs ab hinc annis *librum edidit, quem Victoriam feminarum vocavit.* In eo libro, horrendâ atque execrabili, non hæresi solùm, sed blasphemîâ, *Jesum Christum, viros tantùm et mares redemisse; Matrem verò Joannam, quam ille comitem circumduxit, ad redimendum feminas et femineum sexum, à Deo missam esse docuit ac defendit.* Liber ille Jesuitæ, blasphemiarum plenus, tantùm abfuit ut à vobis exustus sit, ut publicè *eundem venalem fuisse testentur tui Catholicici.*^x

11. Mirum verò, si sectas vestras circa Temporalem Papæ Monarchiam ignorare te dicas. Bellum certè de hoc et diuturnum inter vos fuit et exitiale. Prodit ex unâ parte, *quòd Papa directè Monarcha non sit, nec directè ullam temporalem potestatem habeat,* Cardinalis Bellarminus,^y qui longum et in- ^y Lib. 5, de Pont. c. 1, § Tertia. victum planè post se agmen ducit, Henricum Gandavensem, Johannem Driedonem, Albertum Pighium, Thomam Waldensem, Petrum de Palude, Franciscum à victoriâ, Dominicum Soto, Sanderum, virum verè pugnacem, et in ipsâ acie atque armorum strepitu insanientem simul et occumbentem: Cardinales etiam nonnullos, Turrècrematam, et Cajetanum. Ex alterâ parte stat quoque densa militum caterva, quam ducit secum Alexander Carerius,^z et Franciscus Bosius.^a Hi secum in aciem producunt Theologos, Canonistas, Pontifices, Divum Thomam, Sanctum Antonium, Rodericum Sancium, Alexandrum Halensem, Hugonem à Sancto Victore, Bonaventuram, Petrum de Tarantusiâ, Petrum Lombardum, Rainerium, Durandùm, Capistranum, Gabrielem Bielum, Ægidium Romanum, Sanctum Bernardum, Gulielmum Cremonensem, Silvestrum Pierium, Franciscum Maironem, Franciscum Ferrariensem, Celsum Mancinum, Lælium Zecchum, Bonifacium Octavum, Gregorium VII., Nicolaum Primum et Secundum, Leonem IX., Gregorium Primum, Gelasium, Leonem Magnum, Sylvestrum Primum, Anacletum, Clementem Primum, et sanctos ipsos Apostolos Petrum ac Paulum. Asperum hoc et cruentum inter vos bellum dubiisque volat victoria pennis. Nulla tamen omninò tibi hîc secta: licèt

^z Lib. 2, de Potest. Pont. c. 9, 10.
^a Lib. de Temp. Papæ Monarch.

^x Ib.

[201]

^b Alex. Car.
in Tit. libri
sui.
^c Ib. lib. 2, c.
12, § Quorum.

à posterioribus^b priores *impij politici, et hæretici vocantur*, et eorum rationes^c *ut falsæ, ut hæreticæ, ut freneticæ, ut authoritati Ecclesiæ repugnantes*, non rejiciuntur modò, sed profligantur, et ut vento paleæ diffiantur. An tot hæretici, Athei, Blasphemi in Ecclesiâ, etiam et ex Ecclesiâ Romanâ esse possunt, et tu exandescis si Puritanos aliquot aut Calvinianos in Angliâ te vidisse opineris? Festucam videre potes in Ecclesiâ Anglicanâ; in Romanâ ne trabem, ne montem quidem videre vis.

^d Lib. cont.
Suar. c. 1, n.
12.

12. Sed tibi qui tot Sectas in Angliâ non quidem conspicias, sed confingis, ego hîc tua ipsius et vera et verè aurea verba opponam. Sic tu^d Suarezio tuo, Hieronymi de antiquâ Româ encomium proferenti rescribis: *Si nunc viveret Hieronymus, ad Regem piissimum Jacobum scriberet ex urbe Romanâ, quæ ex Oriente scripsit olim ad Damasum in urbem Romanam; diceretque, profligato à sobole malâ patrimonio, apud vos solos Britannos et adhærentes incorrupta Patrum servatur hæreditas. Ibi cespitem terra fecundo dominici seminis puritate centeno fructu refert. Hîc Romæ obruta sulcis frumenta in lolium avenasque degenerant. Nunc in Occidente sol justitiæ oritur, in Oriente autem, id est, Romæ, quæ Angliæ est Orientalis, Lucifer ille qui ceciderat, supra sidera, id est, supra omnes Episcopos et Principes posuit thronum suum. Vos Britanni estis lux mundi, vos sal terræ, vos aurea vasa et argentea. Hîc testacea vasa vel lignea, virgam ferream et æternum operiuntur incendium. Ita profectò et meritò scriberet nunc, si alloqueretur Angliam Hieronymus.* Revolve hæc tua et vera verba, et desines sectas aut Hæreses Anglicanæ Ecclesiæ objectare: in Romanam tuam regeres, quæ est loliorum et veprium, hæresum et sectarum fœdissima sentina.

13. Sed est et aliud quod te verbo hîc monendum censeo. Frequens tibi tuisque in ore est, sed à Dæmone injecta, et malignitate summâ à vobis ejecta calumnia, quòd per opprobrium nos *Calvinianos, Lutheranos et Puritanos* passim vocitetis. Non est hoc novum, fecerunt hoc idem *Hæretici*, majores vestri: passi sunt et olim, similem nobiscum calumniam *orthodoxi*. Sanctissimi illius Ephesini Concilii Patres, orthodoxi ad unum omnes atque Catholici: A Nestorianis tamen et ipsorum tum Ephesi collecto Conciliabulo, sanctissimus Cyrillus et Memnon (prout à vobis nunc Lutherus et Calvinus), *Hæresiarchæ, et hæretici dogmatis authores et Principes habiti sunt et vocati*. Qui Cyrillo in sanctissimâ fide adhærebant, à Nestoriano Concilia-

[202]

^a Act. Conc.
ciliab. Ephes.
tom. 3, act.
Conc. Ephes.
c. 1, p. 774,
et seq.

bulo *Cyrelliani*^f (ut nos à vobis *Calviniani*), dicti sunt: Nec *Cyrelliani* solùm, sed et^g *Ariani*, *Apollinariani*, *Eunomiani* à Nestorianis frequenter vocati sunt: quos opinor tu hîc imitatus, *Arianos* nos et *Photinianos* appellas. Utque à vobis Lutherani et Calviniani, sic à Nestorianis *Cyrelliani* pro *hæreticis*^h *accusantur*, sicque plus millies vocantur, pro *hæreticis damnantur* et anathemate feriuntur. Nimirùm, nihil facilius est quàm maledicere et convitiari. Sed et nihil magis gloriosum, quàm propter Christum et sanctæ fidei professionem malè audire et opprobriis vexari. *Regium esse*, dixit Antisthenes,ⁱ *malè audire*, *cùm benè feceris*; et *beatos* pronunciavit Christus, qui *ipsius causâ*^k *convitiis afficiuntur*.

^f Ep. legat. Conciliab. Ephes. tom. 3, Acto Conc. Eph. in Append. 2, c. 10, p. 791.
^g Ca. 1, cit. et passim in actis illius Conciliab. Tom. illo 3, Act. Eph. p. 775, et passim.

ⁱ Diog. Laert. in Vit. Antisth.

^k Matt. 5. 11.

14. Lutherum nos et Calvinum, ut conservos nostros, doctrinâ, pietate et constantiâ insignes honoramus. Beata erit apud pios bonosque omnes eorum memoria, et ut unguentum odoratum diffundentur per Ecclesiam Dei ipsorum et nomina et encomia, cùm Antichristi Romani omniumque illius satellitum nomen exosum erit, et ut fimus, in naribus Dei hominumque abominandum. Sed nos eos honoramus ut *servos Dei*, non ut *fidei Dominos*. Honoramus eos sicut olim Nepotem Dionysius:^l *In multis Nepotem laudo et diligo: et propter fidem, sedulitatem, et exercitium in Scripturis, hominem admodùm veneror, præsertim tanquam eum qui jam ad quietem præcessit. At veritas amica est, et præ omnibus honoranda. Si quid rectè ab eo dicitur, laudandum est, et sine invidiâ approbandum; sin quidquam parùm sincerè et integrè dictum sit, hoc cum diligentia et disquirendum est et coarguendum.* Calvini scripta et Lutheri sic recipimus, quomodo olim Cypriani literas Augustinus:^m *Quod in eis divinarum Scripturarum authoritati congruit, cum laude ejus accipio, quod autem non congruit, cum pace ejus respuo.* Vos quia in Papæ decreta *jurati*ⁿ *estis*, verè *Papistæ* et estis et vocandi estis. Nos quia non sic Luthero aut Calvino addicti, *Lutherani* aut *Calvinistæ* nec sumus, nec nisi per calumniam vocamur. Nos à Christo, qui nobis fundamentum est et Caput fidei, *Christiani*: vos à Papâ, qui vobis fundamentum est, et fidei vestræ Caput, *Papistæ* dicendi. Nos quia fidem (quæ verè *Catholica est*) protestamur et amplectimur, verè *Catholici*; vos quia fidem Papæ pro *Catholicâ* tenetis, *Papistæ* estis. Aut si Catholici, quod nos sumus, audire vultis, Nos reipsâ, vos nomine solo Catholici. Nos simpliciter et sine additione *Catholici*, vos non simpliciter, sed

^l Dion. Corinth. ap. Eus. lib. 7. c. 23, et juxt. Christ. c. 19.

^m Lib. 2, cont. Creston. c. 32.

ⁿ Bull. Pii. IV. super formâ Juramenti.

Romano-Catholici: Nos *Reformati*, vos, si ullo modo, *Deformati Catholici* vocandi estis.

15. Idem ferè de *Puritanis* observes. *Puritanum* qui *Hæreticus* sit, tu, opinor, in Angliâ neminem unquam conspexisti. Cum illis quos tu *Puritanos* vocas, non est nobis de *fide aut fidei dogmate* lis ulla. De *Ritibus illi et disciplinâ Ecclesiæ* nostræ contendunt. In *fide* consensus, in *Ritibus* solùm et disciplinâ, dissentimus. Nec tu hoc nescis, quin Suarezio tuo hoc et verè ipse^o testaris. *Puritani*, inquis, *qui vocantur, circa articulos fidei non dissentiunt, sed circa ritus, et externam Ecclesiasticam disciplinam*. Cur tu hos qui in *fide* non dissentiunt, pro *sectâ hæreticorum* hîc censes? Delendi omninò *Puritani nostri* ex tuo hoc *Hæreticorum Catalogo*.

^o Lib. cont.
Suarez. c. 1,
n. 30.

^p Cons. Red.
p. 25.

16. Sed leviculum tibi videbatur, dixisse *sectas* istas et *Hæreses* esse in Angliâ: Calumniam addis, quâ Calumniarum et mendaciorum ipsum parentem vincas. *Hæc*, inquis,^p *hominum farrago, licèt publicè non permittantur suos errores profiteri, non ejiciuntur tamen nec puniuntur, sed, suum virus dum spargunt, tolerantur*. O hominem nullius *fidei* aut *pudoris*! Evenit aliquando in Angliâ, quod in aliis omnibus *Rebuspub.* et *Ecclesiis* contingere solet, ut homines fanatici non *hæreticas* solùm, sed et *blasphemias opiniones*, et imbibant ipsi, et aliis propinent. Talis in primævâ *Ecclesiâ*, ille *Hæreticorum omnium* parens *Simon Magus*, qui^q *Deum se esse, Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum dicebat*. Talis *Menander*, qui^r *se Salvatorem mundi*, *Montanus*, qui^s *se Paracletum* vocabat. Tales, *Multi*^t *extremo Hierosolymitanæ obsidionis tempore, qui se Christos esse jactitabant*. Talis in *Cretâ* *Judæus* ille veterator, qui^u *se Mosen esse et cælitis à Deo missum, ut Judæos in antiquas sedes per mare ab ipso siccandum reduceret, stultis et credulis persuasit*. Talis in-

^q Iren. lib. 1,
c. 20.

^r Ib. lib. 1, c.
21.

^s Aug. de
Hæres. par.
c. 26.

^t Hier. in c.
24, Matt.

^u Socr. lib. 6,
c. 37.

^x Mart. Polon.
an. 590.

^y Hollinsh. in
Henric. III.

[204]

^z Ib.

^a Prat. de
Hæres. in
Dan. Georg.

^b Pars. cont.
D. Francisc.
Hast. Parlia.
1, c. 8.

sanus ille^x in Galliâ, cui *adhærebant ex populo multi, qui Christum se esse mentiebatur, et pro Christo se adorari jubebat*. Tales quo illi *Impostores* tempore nostri *Hen. III.*, quorum^y uterque *Christum se esse dicebat, et uterque meritò in crucem actus*: duæ etiam sub idem tempus *feminæ*, quarum^z una *Mariam Magdalenam*, altera *beatam Virginem* se esse mentiebantur. Talis priore sæculo *Gaudavensis* ille nebulo *David Georgius*, qui^a se *tertium Davidem, verum Messiam è Spiritu Sancto natum gloriabatur*. Nec miretur quis, aut (quod tui^b faciant), *sacrarum Scripturarum, vel lectioni, vel prædicationi vitio vertant*, si simile

quid apud nos in hâc luce Evangelii quandoque contingat. Te potiùs mirentur omnes, qui, si fortè Arianus quis, aut Anabaptista, aut blasphemator inter nos exoriat, eos *tolerari apud nos*, nec *puniri* asseveras. Atenim et Reipublicæ legibus et Ecclesiæ nostræ Canonibus tales plectendos esse sciunt omnes. Etiam juxta legum ac Canonum normam, justo pro ratione delicti supplicio affectos esse, publica nostra Acta et Annales testantur.

17. Regnante Edvardo VI., Joanna Bourcheria^c Anabaptistarum simul, et Arianorum hæresi infecta, *Infantes baptizandos, Christum à Beatâ Virgine carnem suscepisse negavit.* Georgius item Parisius,^d Arianus, *Christum Patri æqualem esse inficiebatur.* Anabaptista^e alter Colcestrensis, *Baptismum nihili faciendum asserebat.* An impunè tulerunt? An tolerati nec puniti sunt? *Imò puniti,^f incendio adjudicati, et in cineres versi omnes.* Anno 3. Elizabethæ Jeffraius^g quidam amentia correptus, *Johannem Morum Christum esse aiebat publicè.* Ambo, Londini *flagris cæsi*, stultitiam suam agnoverunt, nec sic tamen à supplicio immunes, sed *carcere sesquianni spatio conclusi.* Anno 17 Elizabethæ Londini apprehensi et in judicium vocati Anabaptistæ^h viginti septem, *Eorum duo in Smithfeldiâ combusti: quatuor errores suos revocant, abjurant, et publicè ad crucem Sancti Pauli pœnitentiam egerunt, fascēs, quos nisi resipissent, sensissent, bajulantes: reliqui igni quidem adjudicati, sed commutato supplicio, in exilium pulsi sunt.* Anno 21 Elizabethæ Hamontus quidam,ⁱ homo Arianus insolenti amentia, *Christo et Evangelio maledicebat. Christum Deum esse negabat.* Norwici *in cineres exustus*, justissimas et acerbissimas suæ blasphemix pœnas luit. *Similes planè blasphemias*, triennio post id evomere cœpit Johannes Lewisius,^k *pari supplicii genere Norwici quoque ille exustus est.* Hacketti et Copingeri freneticorum hominum insania vel lippis nota est et tonsoribus. Ille^l consentiente Copingero, *Christum se esse, et Judicem Orbis stultus prædicabat.* An illi passi *virus hoc suum impunè spargere?* Hackettus inspectante, atque execrante eum *omni populo in crucem Londini actus*, alter ne laqueo vitam finiret, fame *contabescere maluit*, sicque in carcere Bridewellensi obiit. Regnante Serenissimo nostro Rege Jacobo, Legattus quidam *Arianæ hæresis convictus*, in *Smithfeldiâ justissimo supplicio igne crematus est.* Supplicia similia fanatico huic hominum generi apud alias

^cStow.Chron. an. 3 Edw. VI.

^dIb.

^eIb.

^fIb.

^gIb. an. 3 Eliz. et Holinsh. Chron. in Eliz. an.

^hStow, et Holinsh. Chron. in eum an.

ⁱIb. in eum an.

^kStow in anno 25 Eliz.

[205]

^lLiber de Consp. pro disc. reform. et Stow anno 33 Eliz.

^m Prat. de
Hæres. in
Serv.
ⁿ Gault. in
Chr. p. 795.
^o Prat. lib.
cit. in Valen-
tino.

^p Ib. in Dio.
Georg.

^q Matt. Paris.
ad an. 1254.
^r Gault.
Chron. sec.
16.

^s Geneb.
Chron. an.
1566.

[206]
^t Sauder
visib. Monar.
Hæres. 221,
et Gault. p.
728.

etiam reformatas Ecclesias infligi quis nescit? Michael Servetus^m natione Hispanus, perfidiâ Arianus, quiⁿ *se Orbis Prophetam esse jactitabat, Genevæ crematus*. Valentinus Gentilis^o natione Neapolitanus, qui *Trinitatem negabat*, nec personam ullam, præter Patrem Deum esse docebat, *Argentorati exustus*. *Cadaver^p quoque blasphemi illius Davidis Georgii Basilie flammis donatum est et devoratum*. Sed mitto alias Ecclesias: de nostrâ nunc ago. In quâ cum tot tamque illustria videas in *Anabaptistas*, in *Arianos*, in phreneticos *blasphematores* supplicia, quâ tu aut fide es, aut fronte, qui istos in *Ecclesiâ Anglicanâ tolerari, et impunè virus suarum hæresum in vulgus spargere calumniaris*? Doce verò tu, si potes, vel *Postellum Jesuitam*, vel *Fratres vestros mendicantes*, qui æquè horrendas ac detestandas blasphemias non spargebant modò, sed voce ac scriptis publicè defensitârunt, pari à vobis supplicio affectos. Non potes: Calumniari Ecclesiam Anglicanam poteris, excusare Romanam tuam nunquam poteris. Nam *Fratres^q illos exaltavit Papa; et Postellus^r centenario major Catholicus Lutetiæ obiit*.

18. At in *Puritanos* nos mitiores. Certè. An tu eodem loco *Errorum et Hæresin; Contumaciam et Perfidiâ* habendam censes? An æquum, ut eodem supplicio afficiantur, qui fide integrâ, *Ritus solùm et Disciplinam* externam spernunt; et qui *fidem integram*, ipsumque *Christum* abnegant? Iniquus, imprudens, imò verè fungus es et stipes, si sentias. Sed neque illi *Contumaciam suam, et Perviciaciam impunè tulerunt*. Pro meritis suis severo certè, sed justo simul supplicio castigati sunt. Consule vel tuos. Indicabunt illi,^s *Puritanos bonorum amissione, et vinculorum perpeffione à nobis mulctari*. Quære ab eis quid Samsoni factum? dicent^t tibi, *Eum mille annui redditus aureos amisisse, quia Sacerdotali habitu et pileo quadrato uti renuisset*. Sed et exempla tibi alia proferre in promptu est. Cartwrightus in carcerem conjectus. Brightmannus Sacerdotio exutus et exauctoratus est: Wiggontonus, Culverwellus, Salsburius, Fieldus, Hildershamus, Parkerus, Stoughtonus, Smithus, Jacsonus, alique Beneficiis, quibus gaudebant, privati, à functione etiam Sacerdotalium munerum suspensi, Udallus, et Penryus, cum contumaciæ suæ, opprobria in Rempublicam, et Regiam Majestatem adderent, Capite alter, alter capitali sententiâ pœnam luebant. Nec alios libet commemorare. Utinam verò et hi, et illi erga suam

matrem morigeri magis fuissent, et obsequentes : utinam errorem suum et cernere voluissent, et deponere. Certè enim aliòqui, eorum ferè nullus, cui quisquam inter vos pietate, et vitæ sanctimoniâ, doctrinâ etiam (vel tu quidem qui Magister es in tuo Israele) paucis eorum conferendus es. Sed illi profectò fervore nimio, et zelo, sed non secundùm scientiam abrepti, ne illa quidem quæ in se adiaphora sunt, à Christi Ecclesiâ, simul et Antichristi Synagogâ usurpari volebant. Res ipsas, errore grandi, putabant esse *Characteres Antichristi*, quæ cùm ab Ecclesiâ Christianâ et Orthodoxâ imperantur, verè tesserae sunt obedientiæ nostræ, quam Christo ejusque Sanctæ Ecclesiæ debemus omnes ; tum solùm Characteres fiunt Bestiæ, *quando à Bestiâ mandatæ, ad nutum et obsequium Bestiæ observantur*. At horum supplicio sapere alii didicerunt, nec jam multis ab annis errore isto, vel Ecclesiæ nostræ turbas, vel sibiipsis damnum creare ausi sunt. Et quidem sopita, imò extincta penitùs jamdudum apud nos fuisset hæc secta, nisi ab emissariis vestris, qui in omnibus Ecclesiis simul ac Rebuspublicis flabra sunt seditionum, hîc, illic, fuisset et excitata et fota. Atenim à Macchiavello Magistro vestro edocti, libenter *id didicistis*,^x *quod ubique in usum actionemque quotidie ducitis, Divide et Impera*. Hæ vestræ artes ; Hæ fundi nostri fuit calamitas.

^x Disc. Comp. de Jesuit. Anglis, p. 17, et Wats. Quodl. 3, art. 4, p. 69.

19. Vides interim, quàm tu improbus calumniator sis : vides, neque *Arianos*, neque *Anabaptistas*, sed nec eos quidem quos *Puritanos* vocas, sine supplicio, ut tu calumniaris, tolerari. Verè enim tibi dico, Ne horum quidem quisquam est, qui *vel verbo* [207] *lædit^y auctoritatem aut dignitatem Ecclesiæ nostræ*, quin idem culpæ convictus, dignas et meritas temeritatis suæ, irreverentiæ aut insolentiæ poenas luat. Non tolerantur ulli, nisi quoad convincuntur ; *quamprimùm convincuntur, puniuntur* ; et vel ipsi corriguntur, et purgantur à peccato ; vel si corrigi nolunt, Ecclesia nostra per illorum exclusionem purgatur à peccante. Nunc vos illud cum Augustino^z admoneo, *Ut aliquando Ecclesiæ nostræ Catholicæ maledicere desinatis, vituperando mores, quos et ipsa condemnat, et quos quotidie tanquam malos filios corrigere studet*. Quisquis^a verò *vel quod potest, arguendo corrigit, vel quod corrigere non potest, salvo pacis vinculo excludit, vel quod salvo pacis vinculo, excludere non potest, æquitatem improbat, firmitate supportat, hic Pacificus est, et ab isto maledicto immunis, quòd Scriptura dicit, Væ qui dicunt quod malum est bonum ; vel*

^y Can. Eccl. Decr. in Synod. Lond. an. 1603. c. 6, et Wats. 7, 8, 9, 27, 110, 141.

^z Lib. 1, de Morb. Eccl. Cath. c. 34.

^a Aug. lib. 2, cont. Ep. Parm. c. 1.

^b Lib. de
Verâ Relig.
c. 6.

quod bonum est malum. Talemque tu scias esse nostram Ecclesiam, qualem describit idem Augustinus.^b In hac Ecclesiæ areâ, pro voluntate suâ quisque, palea sit, vel frumentum; tam diu sustinetur peccatum ejus aut error, donec aut accusatorem inveniatur, aut pravam opinionem pertinaci animo defendens excludatur. Exclusi autem, aut pœnitendo redeunt, aut schisma faciunt ad exercitationem nostræ patientiæ, aut hæresin gignunt ad examen et occasionem nostræ intelligentiæ. Sed quid ego te tot Augustini verbis vel instruam, vel moneam? Nec intelligere vis, ut sapias: nec silere vis, ut sapiens videaris. Imperito homine nihil quidquam est injustius, imperito simul et pervicaci, nihil quidquam est intolerabilius.

CAP. XXXIV.

ANABAPTISTAS LIBERÈ CONVENTUS IN ANGLIA CELEBRARE,
CALUMNIATUR ARCH. SPALAT.

^c Cons. Red.
p. 25.

[208]

PERGIS nunc ad eas quas enumerâsti sectas. Et quoniam in istâ de *Arianis* et *Photinianis* calumniâ, mendacem te esse, tua tibi dictabat conscientia, de illis altum deinceps silentium; et ne *γῆδ* quidem. De *Anabaptistis* ais,^c *eos et hæresibus scatere, et Conventus suos in Angliâ liberè celebrare.* Annon te vanitatis tuæ pudet? An nescis quàm exosi nobis Anabaptistarum et mores et hæreses? An illi liberè apud nos conventus celebrant, qui et *legibus* prohibentur, et quoties reperti fuerint, gravissimis etiam *capitalibus suppliciis* coercentur? Qui *carcere, cruce, exilio*, etiam et *flammis* puniuntur? *Liberum* tu hoc vocas? Imò liberum tibi facis, mentiri et calumniari.

ons. Red.
5.

2. At Calumniam hanc aliâ eâque atroci magis calumniâ stabilire vis. Regem ipsum nostrum Serenissimum calumniæ tuæ testem hîc advocas: nec veritus es homo ingratisissimus Majestati ipsi Regiæ, à quâ tot tantisque beneficiis ornatus eras et oneratus, injuriam insignem ac calumniam, cui satisfaciendo impar omninò es, sacrilegâ linguâ, ac manu facere atque inferre. *Narravit, inquis,^d tibi Rex serenissimus, Londini in conventu quodam Anabaptistarum feminam et Concionem publicam habuisse, et ab ipsis putata Sacramenta ministrâsse. Imò non narravit tibi Regia Majestas, feminam illam putata sacramenta ministrâsse.*

Nec sanè ministravit. Tua hæc est Regiæ narrationi addita calumnia. *Concionem habuisse* feminam illam dixit: Et quidem (quales sæpè apud Anabaptistas) *Concionem* habuit: At non Londini (hæc tua strophe est) sed in civitate Wellensi, centum penè à Londino milliariibus. Verum dic ingenuè: An et nihil tibi de *illius feminae supplicio* dixit tum Regia Majestas? Nihil etiam dixit, quàm illi *exosa Anabaptistarum* ista *conventicula* et *Conciones*? Dixit certè, et præsentibus simul ac audientibus compluribus; aliquot etiam Reverendissimis Episcopis (à quibus ipse certior factus sum) Sacrilega ista Anabaptistarum Sacra *se ex animo detestari* dixit: Supplicia etiam pro delicti ratione infligi seriò mandavit, te et præsentem tum et audiente. Et juxta Regium mandatum supplicia pro meritis sensit illa quam narras femina, Dorothea Kennalla: Id ei nomen. Vocata et adducta est Lambetham, in judicium 11 die Maii, 1620, coram Reverendiss. Archiepiscopo Cantuariensi, Reverendis Episcopis Londinensi, Eliensi, Roffensi, aliisque in amplissimâ illâ Curiâ, dignissimis atque æquissimis Judicibus. Criminis illius convicta, quòd in Conventiculo quodam *Verbum Dei exponere* auderet: De putatis (quæ tu per calumniam objicis) Sacramentis ne suspicio quidem ulla. *Carceri adjudicata* est, et decretum, ut publicè tam in Ecclesiâ Wellensi, ubi crimen admissum, quàm in parochiali illâ Londinensi Ecclesiâ, ubi tum commorabatur, *conceptis ad mentem Judicum verbis*, culpam suam et crimen *humiliter supplex* et *pœnitens* agnosceret. Factum hoc ne dubita, si è carcere liberata sit. Quin potiùs tu illius exemplo tot mendaciorum et criminum convictus, pœnitentiam maturè ac seriò agere discas, qui ut calumniam veteratoriè struas, et serenissimo nostro Regi et sanctissimæ Ecclesiæ injuriam facias, de *Concione* illius crepas, et *Sacramentis*; de *suppliciis*, Regio *mandato*, et Ecclesiæ *Judicio* inflictis, omninò siles. Non hoc Archiepiscopum decuit: Calumniatorem, *Teque* maximè decuit.

3. Cur verò Anabaptistis vos ob hoc infensi sitis? Quis nescit *Feminis* apud vos^e *permissum*, imò *licitum esse docere*? Nec *docere* solum, sed Jurisdictionem spiritualem exercere? *Abbatissa*, ait Glossa,^f *potest suspendere ab officio et beneficio Clericos suæ Jurisdictioni subjectos: Suspendere*^g autem et *interdicere pertinet ad Claves*. Nec verò *Clavem*^h seu *potestatem Ecclesiasticam delegatam solum habent Abbatisæ*, quod tuentur D. Thomas, Durandus, Silvester. Dominicus Soto permultique

^e Bell. lib. 1, de Bapt. c. 7, § Secundo, et § Quarto, et Bin. Notis in Conc. Carth.

^f In cap. Dilecta de Major. et Obed.

^g Ib. ^h Step. Alvin. lib. de potest. Abb. et Abbatiss. c. 2, n. 3, et 4.

alii: sed ut Canonistæ docent, Jurisdictionem Spiritualem et Ecclesiasticam Ordinariam exercere possunt. Potest, inquit Miranda,ⁱ summus Pontifex Spiritualem Jurisdictionem concedere alicui feminæ, seu alicui Abbatisæ, et hoc tenet D. Thomas, Soto, Navar. et Ugolinus. Papa, inquit Paludanus,^k potest clavem Jurisdictionis et Laico et feminæ committere. Etiam et excommunicare feminis apud vos licitum. Papa, inquit Paludanus,^l potest sicut Laico, sic et mulieri committere quòd excommunicet: et loquens de tonsurâ clericali addit, Papa, qui est supra totum jus, potest mulierem facere capacem ita faciliter, sicut de illegitimo facere legitimum, et similiter dare ipsi potestatem excommunicandi. Quod idem sensisse Navarrum, docet te Steph. de Alvin,^m Hoc, inquit, non obstante ob prædicta ex D. Thomâ collecta, concludit (Navarrus) feminam ex privilegio posse etiam excommunicare.

4. Sacramenta verò feminas administrare, et frequens apud vos, et per vosⁿ licitum esse nemo nescit. Nec tamen per antiquum Canonem id licitum. Mulier^o baptizare non præsumat. Præsumunt verò mulieres vestræ, et præsumptionem earum probatis vos et laudatis. Et certè cur non probetis, qui in aliquo casu non Laico solùm, sed Judæo et Pagano, baptizare licitumⁱ esse docetis? Qui baptismum ab ipso dæmone celebratum, ratum habetis:^k qui et illum baptismum ratum esse docetis,^l cùm quis omisâ ipsâ formâ baptismi, in Christi solius, non in Trinitatis nomine baptizatur: licèt Zachariæ^m Papæ decreto et Synodali sententiâ definitum sit, Quòd si vel una de Trinitate persona in baptizando non nominetur, illud baptismum verum esse non possit: Etiam et non nemo è vestris,ⁿ quod pudeat dici, illum quoque baptismum validum censet ac ratum, nec formam in eo vitari, si quis alium baptizet, In nomine Patris, Filii, Spiritûs Sancti, et diaboli. Cur non ut Anabaptistis, ita et feminis vestris hîc succensetis? An vobis solis Hæreticis et Pepuzianis esse licet? At nimirum Pepuza vestra Jerusalem: vestra Sodoma, Sion: vobis ut olim Donatistis lex hæc una propria est, Quod volumus, Quod dicimus, Quod facimus, sanctum est.

5. Scias verò tu, sciant tui omnes, Anabaptistas, eorumque et mores et dogmata tam à nobis non probari, ut et ipsos tanquam phreneticos et eorum dogmata, ut hæretica, fanatica, et blasphema, nec Ecclesiis solùm, sed rebus publicis etiam omnibus perniciosissima detestemur atque execremur. Lege libros nostrorum, adversum eorum blasphemias accuratè conscriptos: vel

ⁱ Ludov. Miran. Tract. de Monial. q. 6, art. 5, Concl. 1.

^k In 4 Sent. Dist. 19, q. 2.

^l Ib.

^m Steph. de Alv. lib. cit. c. 3, n. 13.

ⁿ Bell. et Bin. loc. cit.

^o Conc. Carth. 4, can. 100.

[210]

ⁱ Nicol. I. apud Grat. Dist. 4, de Cons. c. A quodam et c. Romanus, et Bell. lib. 1, de Baptis. c. 7, § Cæterum.

^k Biel. in 4 Sent. Dist. 6, q. 1.

^l Nic. I. loc. cit. c. A quodam, et gloss. ib.

^m Ca. In Synodo, dist. 4, de Consec. in cap. Si non sanctificatus dist. 4, de Consec.

Lutherum de Ecclesiâ et Conciliis, vel Calvinî Instructionem adversus Anabaptistas, vel Instructionem aliam adversus furiosam Libertinorum sectam: vel Zwinglii Ecclesiasten, vel doctissimum nostrum Whitgiftum^o Archiepiscopum olim Cantuariensem, vel Richardi Hookeri, viri ob singularem doctrinam celeberrimi, de Ecclesiasticâ politiâ libros, vel aliorum quæ innumera recenseri possent, Scripta: intelliges ex eis, et nos et bonos omnes furiosam istam hæreticorum sectam non odisse solum, sed ad orcum damnare. Et verò quis nisi mente motus sit eorum dogmata vel probet, vel à nobis probari sentiat? Ita *spirituales*^p *toti sunt, ut nihilo pluris faciant Sacro-sanctum Dei Verbum, quàm fabulas. Scripturas*^q *ita depravant, ut diabolicis suis opinionibus violenter servire cogant.* Scriptores etiam sacros probrosis^r scommatibus incessant, atque insectantur, Paulum vas confractum, Petrum Dei abnegatorem, Johannem adolescentem stolidulum, Matthæum feneratorem, per ludibrium vocitantes. Christum^s ex Mariâ carnem accepisse negant. Baptismum Ecclesiæ ut rem profanam damnant. Si^t quando, *Scripturæ ipsi obijciuntur, respondent, se Literæ non esse obnoxios: Spiritum qui vivificat sequi oportere clamitant, Scripturam literam esse mortuam, et occidere dicunt.* Utinam verò in hoc tam insolenti Scripturarum contemptu non et vestri Anabaptistis nimis similes essetis. Scripturam certè neutri vestrûm, pro *integrâ*^l *fidei ac morum regulâ* habere vultis: utrique *Regulam* istam vobis vestroque arbitrio subjecitis, et instar Regulæ Lesbiæ quod lubet flectitis. *Spiritui* literam servire cogitis: Illi suo *privato*, vos *Papæ spiritui*. Illis, *privatus spiritus susurrus*, vobis *publicus Papæ clamor*, pro *Regulâ* est. Utrumque maligni spiritus et vox et norma: per utrumque *fidei regula* vilipenditur et conculcatur: in utroque certum fidei naufragium.

6. Quis dein sobrius amentiam Anabaptistarum ferat, dum cælum terræ miscentes, docent, *Non^m licere homini Christiano Magistratum gerere; non Regem esse aut Principem; non debere inter Christianos esse prætoria, leges, judicia, aut jus gladii: nonⁿ licere Christiano juramentum suscipere:* Etiam et Gnosticorum flagitia sectantes, *promiscuos^o concubitus, communitatem^p bonorum, uxorum, et liberorum docebant.* Nec docebant ista solum, sed et opere præstiterunt; quasi *Deo mandante*, bella movent; seditionibus republicas implent; Reges aliosque omnes qui furori eorum non assentiebantur, extinctum eunt. Dux eorum Mun-

^o Repl. adv. T.C.

^p Calv. Instr. adv. Anabap. § Si adversus.

^q Ib. ^r Calv. Instr. adv. Libert. c. 3.

[211]

^s Sleid. Com. lib. 10, p. 131. ^t Calv. Instr. cont. Libert. c. 9.

^l Bell. lib. 4, de Verb. Dei, c. 12, § Respondeo Ad. et § Dico secundo.

^m Calv. Instr. lib. 4, c. 20, n. 2, et Bell. lib. de Laic. c. 1, et Prat. de Hær. in Anabap.

ⁿ Calv. Instr. cont. Libert. art. 7.

^o Prat. loc. cit. et Gault. sæc. 16.

^p Sleid. loc. cit. p. 127, 128, et lib. 5, p. 55, et Sand. Hæres. 198.

^q Gault. § 16, in Anabapt.

^r Sleid. lib. 10, p. 126, 128.

^u Prat. loc. cit.

^t Gault. loc. cit.

^u Sleid. lib. 10, p. 128.
[212]

^v Ib. p. 133.

cerus homo phreneticus, sibi^q à Spiritu revelatum gloriabatur, quòd gladio Gedeonis, quem se à Deo accepisse dicebat, universum orbem cogere deberet ad novum Christi Regnum instituendum, id est, ut Anabaptistæ fiant omnes, et vel rebaptizentur, vel^r ut Paganì et impii occidantur. Unde brevi cruentis bellis, rapinis, incendiis, homicidiis Germania sic vexata, ut^s centum quinquaginta millia hominum tunc trucidata sint. Muncerus ipse fax seditionum, in carcerem,^t primùm conjectus, tum capite truncatus est. Huic in Anabaptistico furore successit Johannes Leidensis cerdo, cui^u sicut et fanatico illius Prophetæ, revelatum et mandatum à Deo jactitabant, quòd Cerdo iste Leidensis orbis totius imperium sibi capesseret, ut reges omnes ac Principes promiscuè interficiat, ut sic oppressis ubique impiis soli pii, id est, Anabaptistæ in orbe regnent. Nec destitit blasphemias similes evomere Johannes iste, donec ignitis^x forcipibus cum Prophetis suis discerptus, acerbissimas simul ac justissimas insanix suæ pœnas dedisset.

^y Ib. p. 129.

^z Spalat. Resp. ad Suar. c. 1, n. 21.

7. An tu hæc deliramenta, hocque pestiferum hominum genus à nobis probari, aut in Ecclesiâ nostrâ tolerari, nec puniri sentias? Cur Lutheranis illi magis probentur, quàm Pontifici? Horum^y enim, illa vox erat, Duos esse Prophetas justos, Davidem, et Johannem Leidensem: Duos item injustos, Pontificem Romanum ac Lutherum: et hunc quidem illo deteriorem. At tu non credis, scio, hos à nobis tolerari, et non puniri. Ut alii, ut tui sic credant, suades: fortè etiam persuadeas. Sunt enim creduli hîc nimis, et mendaciis de Ecclesiâ nostrâ per vos confictis libenter auscultant. Sic tu^z de illis ipse testaris: Sparguntur certè à nostris (qui mendacia ejusmodi pietati deputant) inter nostros Romano jugo subjectos populos, fabulæ, quæ risum simul stomachumque moveant; post ejectum Papatum in Angliâ, nullum esse publicum Dei cultum, nullam Liturgiam, nullas Ecclesias: omnia impietate et Atheismo squalere. Hæc improbi Monachi fingunt, cæci et stulti credunt: Sic ipse Spalatensis Archiepiscopus. Tale omninò tuum est hoc de Anabaptistis à nobis toleratis, et non punitis figmentum. Improbis Monachus hoc confinxit, cæci apud vos et stulti credunt. Improbum te, illos cæcos et stultos à te agnoscì patior libenter.

CAP. XXXV.

DE PRIMA NOTORIA HÆRESI, QUAM PURITANIS OBJICIT ARCH.
SPALAT. LIBERUM ARBITRIUM NON DARI.

AB *Anabaptistis*, progredieris ad *Puritanos*. Eorum *notorias*^a *hæreses* nobis notas. Prima est, *Liberum arbitrium non dari*. O hominem insensatum, et phialâ meretricis infatuatum! An quis sanæ mentis, hoc *Puritanorum hæresin* vocat? An hoc Puritani nota, *Liberum arbitrium in primâ hominis ad Deum conversione negare*? Lutheri hoc olim dogma habitum: Lutherus verò plus quàm viginti annis^b ante obierat, quàm nota aut nata in orbe *Puritanorum* vel factio vel nomen. *Orti Puritani*, ut te tui^c docent an. 1566, *cujus sectæ authorem et primum ducem*, Sampsonem illum (cujus ante memini) fuisse testantur. Non est hoc de libero arbitrio tam nuperum et novitium dogma. Puritanus in hoc non Calvinus solùm et Lutherus, sed ante mille et ducentos annos Augustinus. Is eodem omninò sensu, quo Calvinistæ et Lutherani, negat liberum esse ad bonum in non renatis arbitrium. *Certum est, inquit,^d nos velle cùm volumus, sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est, Præparatur voluntas à Domino. Certum est nos facere cùm facimus, sed ille facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, de quo dictum est, Faciam ut in justificationibus meis ambuletis. Nec^e solùm Deus, posse nostrum donavit atque adjuvat, sed etiam velle atque operari operatur in nobis. Volumus ergo nos; nec Puritanorum quisquam hoc negat: sed Deus operatur in nobis velle, Deus facit ut velimus. Quomodo verò hoc facit Deus? In hoc enim totius causæ cardo. Facit ille hoc, non solùm ut vos^f somniatis suadendo intùs, et invitando: sed voluntates nostras efficaci suâ gratiâ sic flectendo, ad bonum inclinando, retinendo, et determinando, ut illius suasiones, positâ hâc efficaci gratiâ, rejicere aut respuere homo non possit. Hæc gratia, inquit Augustinus,^g quæ occultè humanis cordibus divinâ largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur: ideo quippe tribuitur, ut cordis durtia primitùs auferatur: ideo tribuitur, ut faciat^h ex nolentibus volentes. Et iterum,ⁱ Non est dubitandum Dei voluntati humanas voluntates non posse resistere, quo minus faciat ipse*

^a Cons. Red. p. 25.

^b Luther. obiit an. 1544, Genèb. ad an. 1549.

^c Sand. Hær. 221, Genèb. Chron. ad an. 1566, Gault. § 16.

^d Aug. de Grat. et lib. Arbit. c. 16.

^e Lib. Arbit. l. cont. Pelag. et Celest. c. 25.

^f Bell. lib. 4, de Grat. et lib. Arb. c. 12, § Hoc loc. et § Vides, et § Hic Verò. et § Denique.

^g De Prædes. et Grat. c. 8.

^h Ib.

ⁱ Aug. lib. de Correp. et Grat. c. 14.

[213]

quod vult : quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cùm vult, facit. Exemplum adhibet de populo Israelitarum, voluit Deus et fecit ut se subderent Sauli. Hoc tamen, inquit,^k non fecit, nisi per ipsorum hominum voluntates, sine dubio habens humanorum cordium, quò placeret, inclinandorum omnipotentissimam potestatem. Idem et exemplo Davidis docet, de quo dictum est, Ambulabat David proficiens, et Dominus erat cum illo : tum addit Augustinus,^l Nam quid ille posset adversari voluntati Dei, et non potiùs ejus facere voluntatem, qui in ejus corde operatus est per Spiritum suum, ut hoc vellet, diceret, et faceret. Iterum et aliud affert^m exemplum, de eis qui Davidem Regem constituerunt : *Suâ illi voluntate, suâ bonâ voluntate et corde pacifico, Davidem Regem constituunt : Quis hoc non videat ? Quis neget ?* Et tamen Omnipotens, inquit, qui erat cum Davide, adduxit istos ut eum Regem constituerent. Et quomodo adduxit ? Nunquid corporalibus ullis vinculis alligavit ? Intus egit, corda tenuit : corda movit : eosque voluntatibus eorum quas ille in eis operatus est, traxit : magis habens in suâ potestate voluntates hominum quàm ipsi suas. Plenus est his et similibus Augustinus. Non Lutherus aut Calvinus, non Calvinistarum quisquam tam est in hac causâ Puritanus, quàm est ipse Augustinus.

ⁿ Eph. 2. 1.

Puritanus etiam hîc sanctus Paulus. *Mortui*, inquit,ⁿ *eratis in peccatis vestris*. Non languidos, non infirmos, aut ægros, sed planè *Mortuos* in peccatis dixit : Ad bonum quodvis opus, aut convertendum ad Deum, non plus in nobis virium habentes, quàm habuit ad resurgendum ex sepulchro Lazarus. Et iterum,^o *Non sumus sufficientes ex nobis ipsis ut cogitemus aliquid*. Heu, quàm hoc minutum et exile ? et tamen sufficientes non sumus ne cogitare quidem quidquam quod bonum est : sed *facultas ipsa* (cogitandi bonum) *ex Deo est*. Ille^p *ut velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens : ut velimus, sine nobis* (nota mihi sine nobis) *operatur ; cùm autem volumus, et sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur : Sive ille et operante ut velimus, et cooperante cùm volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus*.

^p Aug de Grat. et lib. Arb. c. 17.

^q Cant. 1. 4.

Quid quod et Puritana in hoc ipsa Christi Sponsa ? quæ sic Sponsum suum alloquitur,^q *Trahe me, et post te curremus*.

^r Joh. 6. 44.

Trahi se vult ; quia *Nemo^r potest venire ad Christum, nisi Pater cælestis traxerit eum*. Et quando dicit, *Nemo potest venire,*

frangit, ut ait Hieronymus,^s superbientem Arbitrii libertatem : simul et hoc animadvertendum, quod qui trahitur, non sponte currit, sed aut retractans et tardus, aut invitatus adducitur.

Puritanus etiam hîc et ipse Christus, cujus illa ad suos vox,^t *Sine me nihil potestis facere.* At tu Puritano huic obgannies et dices : Imò, possum sine te aliquid facere. *Actus* quidem prior in meâ conversione, tuus est : Tu suades,^t tu invitans, tu allicis : [215] Hoc totum, hocque solùm tuum est. *Actus* verò alter, et is quidem longè dignior, totus meus est : Mihi adhuc *liberum*^u est utrum auscultare suadenti tibi, an reniti, utrum gratiam *illam tuam efficacem* recipere velim an respuere, amplecti an abjicere. Hoc meum est, inque meo libero arbitrio positum ; Hoc post omnes tuas rationes et suasiones ex meipso et ex meo libero arbitrio *sine te facere possum* : et cùm convertor, facio.

Quin et Cardinalis tuus Puritanismum hunc valdè olet. Is postquam sex libris pro libero tuo pugnâset arbitrio, Calli-cratis instar, ad extremum evertit omnia, et sic Puritanum agit, *Conversio^t hominis ad Deum ut et quodlibet aliud opus pium, Quatenus Opus (nempe humanum) à libero arbitrio est tantum : quatenus pium, à solâ gratiâ est ; quatenus opus pium, à libero arbitrio est et gratiâ simul.* Dextrâ hæc cape, et quid aliud Lutherus, aut Calvinus, aut Puritanorum ullus docet ?

Sed est et hîc, alia in tuis verbis satis crassa sanè calumnia. Ais hanc esse *Notoriam Puritanorum hæresin, Liberum arbitrium non dari.* Notoria hæc est, et ab omnibus notanda tua calumnia. Cedo, si potes vel unum ex Puritanis omnibus, qui Liberum arbitrium dari negat. Scis te sine dubio insigniter hîc calumniari. Nemo Lutheranorum aut Calvinistarum, nemo Puritanorum, nemo qui vel sciolus sit aut philosophaster, *Liberum arbitrium dari negat.* Sed nec à quoquam, modò sanæ mentis sit, negari potest. Est in *Deo optimo maximo*, est in *bonis Angelis*, est in *hominibus*, est in *Dæmonibus* omnibus liberum arbitrium. Arbitrii libertas à *Coactione* in omnibus omninò est, quibus voluntas est. Nullius voluntas cogi potest. Si cogitur, non *Voluntas* est, sed *Noluntas*. Est quoque in his omnibus *Libertas Contradictionis*, ut hoc velle possint aut non velle : etsi *Libertas Contrarietatis*, ut liberè velint vel bonum vel malum, nec in Deo sit, nec in Angelis confirmatis in gratiâ, nec in Animabus beatis : nam hi omnes sic liberè volunt bonum, ut malum nec velint, nec jam velle possint. Dæmones quoque et homines

^s Lib. 3, adv. Pelagium. Joh. 15. 5.

^t Bell. loc. cit.

^u Conc. Trid. sess. 6, c. 5, et can. 4, et Bell. lib. 3, de Grat. et lib. Arb. c. 5, et lib. 6, c. 15, § Octava, et § At Concilium.

^t Bell. lib. 6, de lib. Arb. c. 15, § Decima.

[216] non renati, quamdiu renati non sunt, ita liberè malum volunt, ut bonum nec velint, nec in eo statu velle possint. Erat etiam Libertas non *Contradictionis* solùm, sed et *Contrarietatis* in Angelis omnibus ante eorum lapsum, in primis quoque parentibus antequàm peccâssent, et adhuc est eadem libertas in hominibus renatis omnibus : Angeli omnes et primi parentes poterant per naturæ vires cum concursu generalis auxilii, pro arbitrio suo, vel bonum velle, vel malum : Homines omnes renati possunt, per *specialem* quâ donantur, *gratiam* liberè velle bonum, possunt quoque per *naturæ*, quæ adhuc remanet in eis *corruptionem*, liberè velle malum. Quàm tu jam vecors, et planè delirus es, qui id esse *Notoriam Puritanorum hæresin* fingis, quod nec ab illis, nec à quoquam nisi (qualis tu es) malè sanus sit, asseritur ? Ferulam, mihi crede, sensissent ipsi tyrones nostri, si vel in scholis et umbrâ, tali fatuitate causam ullam sic agerent, ut tu in sole et pulvere Olympico causam tui Pontificis nunc agis.

CAP. XXXVI.

DE SECUNDA NOTORIA HÆRESI QUAM PURITANIS OBJICIT ARCH.
SPALAT. DEUM ESSE AUTHOREM PECCATI.

^u Cons. Red.
p. 25.

* Dialog. 2.
y Lib. 2, de
Amis. Gratia,
c. 3-5, et
seq.

* Isa. 3. 20.

SECUNDA apud te^u eaque *Notoria Puritanorum Hæresis* est, *Deum esse authorem peccati*. Vetus hæc calumnia, à Fevardentio,^x Bellarmino,^y aliisque è vestrà scholâ, Calvinò, Bezæ, Petro Martyri, et Calvinianis mendacissimè objecta, et sæpiùs luce clariùs refutata. Quod si vel pudor, vel probitas, vel modestia, vel veritatis amor ullus vobis inesset, jamdudum sacco et silicio calumniæ tam impudentis pœnitentiam egissetis. Sed verecundiæ fines jam transgressi, ita gnaviter impudentes facti estis, sicque callum conscientiiis et frontibus, etiam chartis vestris et calamis obduxistis, ut quod Propheta^z dixit, *Peccata vestra sicut Sodoma enuncietis*, et obfirmato insuper animo, quod non fecit Sodoma, patrociniū addatis. Cramben istam toties à vestris nec sine nausæā positam, tu hic recoquis, reponis, et Puritanis, id est, Calvinò, Bezæ, et Calvinianis per insignem calumniam obtrudis. Scias verò hæresin istam, et horrendam blasphemiam et voce, et Scriptis, et rationibus re-

jectam, damnatam, sicque luculenter, nervosè, ac solidè ab illis [217]
 refutatam esse, ut vestri cùm hanc causam agant, pueri ad
 eos et planè infantuli videantur: ita sordent ad limpidissima
 eorum scripta vestrorum hominum nœniæ, ac putidæ lacunæ.
 Satis hîc erit calumniæ tuæ ipsorum clarissima et verissima
 verba opposuisse.

2. Audi Johannem Brentium:^a *Constanter sentiendum est, quòd Deus non sit peccati author, vel approbator. Nam Deus volens iniquitatem tu non es. Audi Theodorum Bezam,^b Absit à nobis hæc blasphemia, ut Deum authorem malorum faciamus. Quin et duobus libris^c se et Calvinum ab hâc calumniâ liberat, et sic scribit,^d Non consequitur ex istis ulla istarum blasphemiarum, vel Deum esse authorem peccati, vel delectari peccato: vel Satanam aut homines malè agendo, obedire Deo, aut quatenus malè agunt, facere quod Deus vult: ac proinde esse extra culpam: Absint quàm longissimè omnes ejusmodi blasphemiae, non tantùm à linguis, sed etiam à cogitationibus nostris. Audi Franciscum Junium,^e qui integrum et accuratum de causâ peccati scripsit libellum, Decretum beneplaciti divini, duplex est: Unum, quo placet ei agere efficienter quicquid bonum, et hoc est Decretum efficax: Alterum, quo placet ei non agere, sed actionem suam cuique permittere, eamque sinere: atque hoc est Decretum permittens, quo creatura sibi, suæ voluntati, suisque viribus permissa, agit malè. Utrumque Dei decretum est. Ex priore Deo placet agere; et in re creatâ operatur efficacissimè: In decreto autem permittente, placet ei non agere, desinit ac quiescit foris, non efficiens in creaturâ efficiente, sed in deficiente sinens agere defectum, vitio creaturæ solius, non ullo Dei vitio accidentem. Decretum permittens non est causa peccati ullo modo. Audi Petrum Martyrem,^f qui hoc quoque luculenter tractat et copiosè. Detestabilis est, inquit, Libertinorum opinio, qui dicunt Deum esse causam peccati, ideoque peccata omnia esse excusanda nec reprehendenda, cùm sint opera Dei. Declarat ibidem,^g Peccatum, cùm sit privatio, non habere causam efficientem, sed deficientem: et Deum non efficere aliquid in peccato, sed in illius productione solùm deficere, quia non impedit, non resistit, non emollit: et tandem concludimus, inquit,^h propriè et simpliciter loquendo, Deum non esse causam peccati: sed detestanda est opinio, que credit Deum cujusquam malæ actionis, aut malæ voluntatis esse authorem. Alibiⁱ quoque hoc idem tractans, docet, Peccata duo*

^a In suo Cat. p. 105.

^b Annot. in Act. 2. 23.

^c Bez. Resp. ad Hesh. et Respons. ad Castal.
^d Bez. Resp. ad Castal. Apho. 8.

^e De Peccat. primo Adam. q. 2, c. 4.

^f In 2 Sam. c. 16, p. 274.

^g p. 275.

^h Ib. p. 278.

ⁱ Pet. Mart. in c. 1, ad Rom. p. 83.

complecti, Actionem et Defectum: et si loquamur, inquit, de Actione, eam à Deo fieri non est dubitandum, Defectus autem cum pertineat ad Privationem, non habet opus efficiente causâ, satis est, ut removeatur gratia Spiritûs. Ideò si in hac quæstione simpliciter respondendum sit, oportet dicere Deum non esse causam peccati, quâ peccatum; licet sit causa actionis, quâ actio. An aliud docet tuus Cardinalis? ^k In peccato, inquit, duo repèriuntur, Substantia quæ est materiale, et Ratio ipsa, quæ est formale peccati. Substantia peccati, est actio aliqua voluntaria, vel voluntaria actionis omissio. Ratio peccati est ipsa declinatio, seu recessio à Regulâ, in illâ actione. Actio^l tota est à Deo, ab ipso habet non solum esse genericum, sed etiam specificum, et singulare. Deformitas autem ipsa,^m seu declinatio, quæ est formale peccati, Deo tribui non potest, nec tam causam habet efficientem,ⁿ quàm deficientem, et Deus^o non est author peccati, ut pænâ impellendo ad peccatum, sed deserendo, permittendo, non miserendo.

3. Nec verò à reliquis in hoc dissentit Calvinus. Is calumniam hanc, quæ nunc à vobis, ei dum in vivis esset, objectam clarissimè depellit. Quo, inquit,^p *pertinet iste latratus, Deum fieri peccati authorem?* Monstra ipse sibi (quod et vos nunc facitis) *configit, quibuscum depugnet.* Et alibi,^q *Cùm justâ de causâ, licet nobis ignotâ, à Domino procedunt, quæ sceleratè ab hominibus maleficia perpetrantur, peccati tamen ejus Deum authorem esse nego.* Etiam duobus^r ferè integris libris de industriâ refellit hanc, præter alias, Libertinorum blasphemiam: ostenditque quod te meminisse velim, Libertinos istos, non à Calvino, aut Evangelicis, ut vos^s calumniari soletis, sed à Papistis manâsse. Eorum^t primi parentes fuerunt Coppinus et Quintinus sartor Picardus. *Papistæ^u ambo, etiam et Papistico ritu sese optimum Catholicum vocabat porcus ille Quintinus^x:* et cum justo atque extremo supplicio Tornaci afficeretur, à *Monachis et sacrificiis^y vestris edoctus, atque impulsus, bis populum ille jamjam moriturus hortatus est, ut à sacris literis diligenter caverent, asserens nihil esse pejus earum lectione simplicibus et illiteratis.* Hi sunt, qui in medio papatu hæreses istas et horrendas blasphemias primùm excitârunt, quibus se adjunxit Antonius Pochius,^z Franciscanus, et unus ex sacrificiis vestris, contra quem librum integrum scripsit Calvinus, *Boni^a ac Mali discrimen isti tollentes, nihil à quoquam perperam agi, cum Deus omnium*

^k Bell. lib. 1, de Amiss. Grat. c. 1, § At.

^l Ib. lib. 2, de Amiss. Grat. c. 18, § Rursus. ^m Ib. § Secunda.

ⁿ Ib. § Primum. ^o Lib. eod. c. 17, § Sed præterea.

^p Calv. Resp. ad diluendas Nebulonis calumnias, § Id. ^q Cal. lib. de æterna Dei Prædest. § Ergo,

^r Cal. lib. adv. Libert. et lib. adv. Franc. Monachum Libertinorum sectatorem.

^s Præteol. lib. de Hæres. in Quintino.

^t Cal. Instr. cont. Liber. c. 4.

^u Parr. in Castig. lib. 2, Bell. de Amis. Grat. c. 1.

^x Calv. lib. adv. Francis. lib. in fine. ^y Ib. p. 654.

^z Calv. Instr. adv. Libert. c. 4.

Author sit, blasphemabant. Stertentibus tùm vestris ad has tam detestandas blasphemias, Calvinus, heroico spiritu se illis opposuit, nec solùm eorum insanias insectatur liberè atque execratur, sed et libris variis omnimodam doctrinam et pietatem spirantibus, refutavit, et profligavit. Egregiam verò vos illi et gratiam et mercedem rependitis, qui cum blasphemias illas ipsas in orbem invexisse et defensitasse vociferamini, quas ab ipso, summis suis laboribus feliciter repressas, et ferè ex orbe pulsas sciunt omnes, nec vos ignorare potestis.

4. Dices scio, *Ex^b Beza et Calvinì verbis hæresin istam et blasphemiam consecutaneam esse.* Imò non consequitur; sed vos diabolicà quâdam non arguendi, sed calumniandi arte, eorum verba contra ipsorum et mentem, et professionem, imò contra ipsum verborum sensum, invitis ipsis, ad calumnias vestras distortetis. Quod si fas vobis esset in Augustinum, aut sacras Scripturas debacchari, et illum, et has ejusdem cum Calvino hæresis reos brevi perageretis. Candor modò adsit in verbis interpretandis, ac dextrè capiendis, nihil omninò ex Calvinì, quod non ex Augustinì item verbis consequens erit. Sic enim Augustinus,^c *Cùm et Pater tradiderit filium suum, et ipse Christus corpus suum, et Judas Dominum suum, cur in hac traditione Deus est pius, et homo reus? nisi quia in re unâ quam fecerunt, causa non una, propter quam fecerunt.* Equidem nec alia, nec alio sensu, licèt aliis verbis docet Calvinus. *Res una erat, Traditio una, quam fecerunt.* Sed diversâ longè mente, diverso fine rem istam unam fecerunt. Tradidit Deus in amore et misericordiâ. Tradidit Judas in furore, et nequitia. Tradidit Deus, ut sanguine sui filii mundum redimeret. Tradidit Judas, ut Domini proditione nummos sibi acquireret. Tradidit Deus, dum potens impedire, voluit permittere. Tradidit Judas, dum permissus solùm à Domino, voluit efficere. Tradidit Deus, dum pessimâ Judæ voluntate, sed suo optimo consilio tradi permisit. Tradidit Judas, dum pessimo suo consilio malitiæ Judæorum, et suæ avaritiæ tradendo servivit. Tradidit Deus, dum volens Judam tradere sinit, sed Judæ factum nec mandavit, nec probavit. Tradidit Judas, dum sinente Deo, innoxium virum et Dominum suum contra cognitum sibi Dei mandatum tradere voluit. *Discamus^d in similitudine operum, discernere animos^d operantium, ne clausis oculis calumniemur, et benevolos pro nocentibus accipiamus.*

^b Bell. lib. 2
de Amis.
Grat. c. 2, et
4, et 5.

^c Ep. 48.

[220]

^d Ib.

5. Et quid aliud Calvinus, quàm illa Scripturæ^e verba docent? *Hunc definito Concilio et præscientiâ* (seu ut interpretes Syrus habet *voluntate*), *Dei traditum interemistis. Con-*
^f *venerunt*^f *Herodes et Pilatus cum gentibus et populis Israel, facere*
quæ manus tua et Consilium tuum decreverunt fieri. Decreverat Deus, ut ea fierent non solùm quæ passus est Christus, sed quæ *fecerunt* Herodes, Pilatus, et Judæi. Decreverat Deus ut ea fierent; sed fierent *impiâ ac sacrilegâ* illorum voluntate, non quidem Deo infundente malitiam, sed non infundente ipsis gratiam: *permissivo Dei Decreto* fecerunt ista, non *Effectivo*. Fecerunt illi, Deo et *permittente*, et *decernente se permissurum*, ut facerent; sed fecerunt Deo neque *præcipiente*, neque *approbante* quod fecerunt: Impedire Deus potuit ne facerent, sed et *voluit et decrevit permittere*, ut facerent, quò sic, et per *justitiam*, illorum flagitia puniret, et per *misericordiam* sanguine sui Filii mundum redimeret. Ita fit, *ut miro^g ac ineffabili modo, non fieret præter ejus voluntatem, quod etiam contra ejus voluntatem factum est; quia non fieret, si non sineret, nec utique nolens sinit, sed volens.* Neque^h enim Deus, cùm sit et Omnipotens, et summè bonus, ullo modo sineret mali aliquid esse in operibus suis, nisi usque adeò esset et omnipotens et bonus, ut benefaceret etiam de malo: et nisiⁱ meliùs judicaret, et sciret magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere, de malis benefacere, quàm mala nulla esse permittere. Desinite nunc tandem vos rabido ore Calvinum allatrare, eique maledicere, ni velitis, quod verendum est, non Augustino solùm, sed Spiritui sancto contradicere.

^g Aug.
Enchir. c.
100.

^h Ib. c. 11.

ⁱ Lib. eod. c.
27, et lib. de
Cor. et Grat.
c. 10.

[221]

CAP. XXXVII.

DE TERTIA NOTORIA HÆRESI, QUAM PURITANIS OBJICIT ARCHIEPISC. SPALATENS. DEUM EX SOLO BENEPLACITO MULTOS SINE CAUSA DAMNARE.

^k Cons. Red.
p. 25.

TERTIA apud te^k *Puritanorum notoria Hæresis est, Deum ex solo suo beneplacito multos sine causâ damnare.* Porrigere citò Lictori tuam frontem, ut notabile aliquod Calumniatoris stigma tibi velut Caino inuratur. An ista, *Puritanorum hæresis*? imò stigmatici solùm hominis calumnia est. Lege Calvini libros,

Bezae, Junii, Brentii, Zanchii: Hi tibi Puritani: Luce hâc clariùs calumniatorem te esse conspicias: videbis eos unanimi consensu et verissimè docere, Deum *damnare neminem nisi ob peccatum*, neminem *sine causâ*, neminem *ex solo beneplacito*. Quem enim obsecro damnet, nisi ob peccatum? An Judex mundi, Judex æquissimus, innoxium quenquam, peccato ac culpâ omni vacantem damnet? *An¹ erit injustitia apud Deum?* ^{1 Rom. 3. 5, 6.} *Absit.* Nescis quid Caino dixit,^m *Nonne si benè egeris, remissio?* ^{m Gen. 4. 7.} *Sin malè egeris, peccatum*, id est, pœna peccati, *præ foribus excubat.* Sed Puritanos pro se loquentes audi.

2. Bezam:ⁿ *Ineptè faciunt, qui reprobationis decretum cum damnatione confundunt: cùm hujus causa manifesta sit, nempe peccatum, illius verò sola Dei voluntas.* Petrum Martyrem,^o *Justa dicitur reprobationis damnatio, quoniam propter peccata illis infligitur: et peccata causa sunt damnationis, quæ sequitur ultimo tempore; non sunt reprobationis, quæ fuit ab æterno.* Junium,^p *Causa perditionis ab hominibus interna, salutis à Deo et externa.* Amandum Polanum,^q *Ut electio dignos non invenit, sed fecit, ita reprobatio neminem in mortem æternam præcipitavit, sed propriâ culpâ seu peccato in illam præcipitatos, in eâ justo judicio reliquit.* *Ut Deus non decrevit eligere justum, sed peccatorem ex gratiâ justificandum, ita non decrevit reprobare justum, sed peccatorem justo judicio propter peccatum damnandum.* Johannem Knoxum,^r *Nos voce, et Scriptis constanter asserimus, hominem ante mortem ei inflictam, voluntario lapsu Satanæ se municipium fecisse: Ita nec mortem decreti divini mercedem, nec Deum Judicem injustum facimus, sed cum Apostolo dicimus, Stipendium peccati mors.* Hiero. Zanchium,^s *Certum est, Deum, sicut propter peccata impios punit morte æternâ, sic etiam decrevisse illos propter hæc peccata punire.*

3. Sed præ omnibus audi Calvinum. *Quisque^t sibi propriâ incredulitate est damnationis author.* Et postquam verissimè ostendisset,^u *Deum ex perditâ massâ elegerisse quos voluerat, addit, Ad justam hominis damnationem satis erat, quòd cùm in viâ salutis esset collocatus, inde sponte excidisset.* Et iterum,^x *Cùm de prædestinatione sermo habetur, inde exordiendum esse constanter semper docui atque hodie doceo, jure in morte relinqui omnes reprobos, qui in Adam mortui sunt ac damnati: jure perire qui naturâ sunt iræ filii; ita nemini causam esse cur de nimio Dei rigore queratur, quando reatum in se omnes inclusum gestant.* Poter-

ⁿ Annot. in c. 9, ad Rom. v. 15.

^o In c. 9, ad Rom. p. 94, 95.

^p Lib. de Nat. et Grat. Resp. ad Rat. 16.

^q De æter. Dei Prædest. p. 228.

^r In Conf. Clasp. Cavill. cont. Prædest. § 10.

^s Lib. 5, de Attrib. Dei, q. 3, p. 506.

^t Cal. lib. de æter. Dei Prædest. contra Pighium, § Sequitur apud.

^u Ib.

^v Monendi.

^x Ib.

^y Ejusdem.

asue tu: sed quid Te dicam? Potestue quisquam ex vestris, luculentius Dei justitiam in damnandis reprobis asserere? In Adamo, in *massâ perditâ* rei omnis mortis: Eorum alios Deus ex istâ *massâ* pro suo beneplacito per *misericiordiam* liberat, et prædestinat ad gloriam: alios in eâdem *massâ*, per *justitiam*, propter gravissimam suam defectionem, damnandos reliquit, et prædestinat^s ad interitum. Quos eligit ex istâ *massâ*, per in-

¹ Potuit et voluit Deus prædestinare quosdam ad gloriam, quosdam ad poenam, Fulg. lib. 1. ad Monim. fol. 7.
² Aug. Enchir. c. 33.
³ Ib. c. 99.
⁴ Ib. c. 98.
⁵ Ib. c. 99.
⁶ Ib. c. 94.

debitam gratiam misericorditer servat: quos relinquit in illâ *massâ*, per *debitum illis supplicium* justissimè punit. *Tenebatur² justè damnatione genus humanum, et quasi nullus liberaretur, justum Dei judicium nemo justè reprehenderet. Sola³ Dei gratia redemptos discernit à perditis*: Nam in quo fit misericordia, non meritum⁴ ipsius est, sed Dei gratia, in quo⁵ non fit misericordia, non iniquitas est, sed judicium: quia nisi⁶ per *indebitam misericordiam* nemo liberatur, et nisi per *debitum judicium*, nemo damnatur. Cujus⁷ vult miseretur, et quem vult obdurat, sed miseretur magnâ bonitate, obdurat nullâ iniquitate: ut nec liberatus de suis meritis gloriatur, nec damnatus, nisi de suis meritis conqueratur. Et quem⁸ prædestinavit ad gloriam, prædestinavit ad justitiam, ex suâ gratiâ, non ipsorum merito donandam: quem prædestinavit ad poenam, non prædestinavit ad culpam, sed culpæ et peccati merito prædestinavit justè puniendum. Eadem omninò Calvini mens, plenus ille est similibus elogiis. Sed

⁷ Ib. c. 99.

⁸ Fulg. lib. 1. ad Monim. fol. 7.

[223]

unum hoc mihi nota: quod non *damnari*, sed nec æterno quidem Dei Consilio *destinari* quenquam ad supplicium, nisi ob peccatum doceat. Nam cùm tam⁹ *Angelos, quàm homines future defectionis respectu, exitio fuisse destinatos dixisset*, subjungit, *Scivit enim Deus quid utrisque futurum esset, et quid ipse facturus esset, simul decrevit*. Quid luculentius? Prævidit ab æterno Deus et *Angelos*, et *homines* sponte, ac liberrimo suo arbitrio lapsuros: In *Angelis decrevit* omnes sine veniâ, justè damnare. In hominibus *decrevit* eorum alios per *indebitam misericordiam* ex morte liberare, reliquos per *debitum judicium* in morte relinquere.

⁹ Calv. lib. de Occult. Dei Provid. Resp. ad Artic. 1.

4. Cur verò hos potiùs, quàm illos, Jacobum, quàm Esauum, Paulum, quàm Judam liberare decrevit, hoc illud est, quod ad *solum Dei beneplacitum* rectissimè Calvinus referendum docuit. *Cujus beneplaciti rationem à nobis querendum, negat^h quidem Calvinus*, ideoque à pugile vestro Alberto Pighio satis quidem salsè, sed satis quoque insulsè reprehenditur:ⁱ Se verò, aureis illis Augustini^k verbis tuetur meritò Calvinus: *Causas voluntatis*

^h Calv. lib. de Occult. Dei Prædest. § Acutus.
ⁱ Ib.
^k Lib. 1. de Gen. cont. Manich. c. 2.

Dei scire quærunt, cùm voluntas Dei, omnium quæ sunt, ipsa sit causa. Si enim habet causam voluntas Dei, est aliquid quod antecedit voluntatem Dei, quod nefas est credere. Qui ergo quærît, Quare hoc fecit Deus? respondendum est ei, Quia voluit. Si autem pergat, et roget, Quare voluit? majus aliquid quærît, quàm est voluntas Dei: nihil autem majus inveniri potest. Com-pescat ergo se humana temeritas, et id quod non est, non quærat: ne id quod est, non inveniat. Etsi verò Abyssi illius, Beneplaciti nempe et decreti divini, quo, cùm omnes pares essemus et culpâ et merito, hunc liberavit è massâ perditâ, illum reliquit in eâdem massâ, hunc dilexit per misericordiam, illum odio habuit per justitiam, hunc eligere in vas honoris, illum in vas Contumeliæ reprobare voluit, etsi, inquam, decreti hujus et voluntatis divinæ causa à nobis nulla quærenda sit, ut rectè dixit Calvinus, subesse tamen Deo sanctissimam decreti hujus rationem minimè dubitamus. Certè enim voluntas Dei, ut verè, licèt barbarè, loquitur Bonaventura,¹ Est rationabilissima, et rationem habet atque ab æterno habuit, licèt ea nobis occulta sit et ignota. Hoc idem docet Augustinus,^m de Resurrectione agens, Tunc non lutebit, quod nunc latet, cur è duobus iste potiùs, quàm ille fuerit assumptus, cùm causa una esset ambobus. Hoc etiam et docet et profitetur Calvinus,ⁿ Ego, inquit, clarè affirmo, Deum nihil discernere, nisi optimâ causâ, quæ si nobis incognita est, ultimo die patefiet. Disce jam tu ex Calvino et nostris, de Dei prædestinatione recta sentire et dicere. Desine dein illis à quibus tam multa tamque salubria edoctus es maledicere.

5. Quantò rectiùs tu hîc fecisses, si omissis Puritanis styllum tuum in vestrum Albertum Pighium acuisses, cujus hîc fœdissimi planè errores: *Neminem ille^o à Deo absolutè, aut electum esse, aut reprobatum docet, sed indistinctè^p omnes ad salutem creatos; nec ex^q Consilio Dei pendere quinam electi sint vel reprobi, sed singulos sibi utramvis fortunam suo arbitrio statuere. Vel cum Georgio Siculo dimicâsses, qui dudum ex Italiâ^r emersit, cujusque libris qui^s passim volitabant, multi dementati. Is Originis ferè hæresi ab inferis revocatâ, docuit,^t Non esse hunc vel illum ad salutem prædestinatum, sed Deum statuisse tempus, quo totum mundum servaret: et quicquid^u de prædestinatione tradimus, philosophicâ tantùm argutiâ niti: vel in arenam hanc, cum vestro Ambrosio Catharino Archiep. Compsano descendisses. Quosvis ille,^x etiam non prædestinatos salvari posse, si velint, contendit:*

¹ In 1 Sent. Dist. 41, q. 2, n. 15.

^m In Ench. c. 95.

[224]

ⁿ Lib. de Occult. Dei provid. Resp. ad Art. 1.

^o Ejus sententiam et exprimit, et refutat Cal. lib. de æter. Dei prædest. § Cæterum.

^p Ib.

^q Lib. eod.

^r In Pighio.

^s Ib. sect.

^t Jam elapsi.

^u Lib. eod.

^v Nunc dandus.

^w Ib. Cæterum Pighius.

^x Ib. § Pergit deinde.

^y Amb. Cath.

lib. de Divin.

Prædest.

§ De non

prædesti-

natis.

^y Ib. § Cum igitur. nec^y esse certum aut determinatum numerum eorum, qui salutem consequentur, in Dei providentiâ constitutum: qui etiam pro hæresi censet,^z Deum quenquam vel eligere vel reprobare, nisi ex operum suorum, meritorum vel demeritorum prævisione: Quam eandem de prævisis operibus sententiam, et docuisse, et approbâsse Chrysostomum, Origenem, Ambrosium, Hieronymum, Theodoretum, Sedulium, Theophylactum, Æcumenium, et Theodotum, doces tuus Sixtus^a Senensis. Si horum quidquam vel Lutherus, vel Calvinus, vel Beza, vel ex Protestantibus quisquam doceret, diceretque, quos tu clamores, quantas tragedias dares! Quod si hoc à te impetrare non possum, ut adversus blasphemias Pighii, aut Siculi, aut Catharini, quia vestri sunt, aut adversus Chrysostomi et priscorum errorem, quia Patres sunt, velis sanctissimam Dei veritatem nobiscum propugnare; sine tamen te hoc unum exorem, ut quia sanam et sanctam vides nostram in hâc causâ doctrinam, velis deinceps à convitiis et maledictis abstinere: saltem ad Anticyras navigare

[225] velis, quo epotis ibi aliquot ellebori non lagenis sed cadis ac doliis, bilem istam in Orthodoxos, quâ nunc cor tuum, et corpus intumescit, caput quoque tuum ac cerebrum hoc calumniandi atque mentiendi cacoethe purgare possis atque liberare.

CAP. XXXVIII.

DE QUARTA NOTORIA HÆRESI, QUAM PURITANIS OBJICIT ARCHIEPISC. SPALATENS. CHRISTUM PRO OMNIBUS NON ESSE MORTUUM.

^b Cons. Red. p. 25.

QUARTA apud te^b *Puritanorum Hæresis* est, *Christum pro omnibus non esse mortuum*. Imò tu Nugator es et Cavillator. Fides non quærit strophas, et verborum in quibus delitescat ambiguitates et latebras. Quis nescit tritam illam in Scholis de *Sufficienciâ* mortis Christi, et *Efficacitate* distinctionem?

^c 1 Tim. 2. 6. Mortem Christi pretium^c et ἀντίλυτρον abundè *sufficiens* fuisse ad omnes omninò homines redimendos, agnoscimus omnes et prædicamus. Nec tamen probamus omnes, tui Clementis^d Sexti decretum, quòd *vel una modica sanguinis ipsius gutta pro redemptione totius humani generis sufficisset*. Multò minùs

^d Extr. de Pœnit. et Remis. c. Unigenitus.

illud athletæ vestri^e probatur; *Credo ac cunctis Christianis credendum censeo, Christi Dei ac hominis minimam corporis læsionem, minimam spinarum et clavorum compunctionem, minimam oculorum lachrymam, minimum pectoris gemitum, minimam sanguinis guttam, minimam animæ angustiam, sufficientissimam fuisse ad totius mundi reparationem.* Christum verò eo fine aut animo mortuum esse, ut ipsius mors *efficaciter* atque *actu* omnes redimeret, aut eriperet è potestate Satanæ ac æternæ mortis, negant non Puritani solùm, sed qui Catholici usquam sunt omnes. Hoc Angelus^f annunciavit, *Salvum faciet populum suum à peccatis.* Non omnes dixit, sed *populum suum* et electos suos. Christus ipse hoc docuit,^g *Pro eis ego sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati. Non pro eis autem tantùm rogo, sed pro illis qui per eorum sermonem credituri sunt in me.* Sic et Aquinas^h vester, *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, pro aliquibus efficaciter, pro omnibus sufficienter: quia pretium sanguinis ejus est sufficiens ad salutem omnium, sed non habet efficaciam nisi in electis.* Idem docet Antonius Sadeelⁱ (qui tibi Puritanus). *Credimus, inquit, pretium Christi sufficere redimendis totius mundi peccatis, solos tamen electos efficaciam ejus et virtutem sentire.* Hunc eundem esse aliorum sensum, indicet pro omnibus Calvinus,^k explicans ille verba hæc Johannis, *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem solùm, sed etiam pro totius mundi peccatis: ita ait, Dicunt Christum pro toto mundo passum esse sufficienter, sed pro electis efficaciter. Ego verum esse illud dictum fateor.* Si Puritanos dicas negare Christi mortem pro omnibus sufficientem fuisse, Calumniator es. Si Hæresin dicas, negare Christi mortem *efficacem* omnibus fuisse, Hæreticus es. Utrum horum jam mavis, accipe.

^e Feuar Dial. 5, p. 450, 451.

^f Matt. 1. 21.

^g Joh. 17. 19, 20.

^h In 1 ad Tim. c. 2, Lect. 1.

[226]

ⁱ Resp. ad Monac. Burdeg. Act. 8.

^k In 1 Joh. 2. 2.

CAP. XXXIX.

DE QUINTA HÆRESI, QUAM PURITANIS OBJICIT ARCH. SPALAT.
CHRISTUM PŒNAM DAMNATORUM SUBIISSE.

QUINTAM Puritanorum hæresin hanc recensens,¹ quòd *Christum damnatorum pœnas subiisse* doceant. Pœnas: sed an omnes eum damnatorum pœnas subiisse dicunt? Nam aliquas, quæ

¹ Cons. Red p. 25.

damnatis communes sunt, pœnas eum sustinuisse, ne tu quidem negabis. Pœnæ aliquæ damnatorum sunt *animi angor, tristitia, dolor*: An Christum pœnas has subiisse nescis? Annon ipsum dicentem^m audis? *Tristis est anima mea usque ad mortem.*
^m Matt. 26. 38. *Non et Evangelistam audis? Fuitⁿ in angore seu agonia, et sudor ejus fuit quasi grumi aut guttæ sanguinis. Aliquas ergo pœnas si dicant Puritani; salva res est. Omnes verò si eos dicere tu asseras, insignis certè Calumniator es.*

2. Quæ enim *Infernales* et *proprie damnatorum* pœnæ?

^c Matt. 25. 41. Hæ opinor præcipuæ. Prima, *Rejectio à Deo*: *Discedite^o à me,*
^p Rom. 9. 13. *maledicti.* Secunda, *Odium Dei*: *Esauum odio^p habui.* Tertia,
^q Chrys. Hom. 24, in Matt. *Privatio beatificæ visionis ac fruitionis Dei*: *Si^q mille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus est, quale est, à beatæ illius gloriæ honore repelli.* Quarta, *Privatio donorum^r* Spiritûs

^r Feuard.
Hær. 128,
Dial. 5, n. 6.

[227]

Sancti, charitatis, pacis, lenitatis, benignitatis, fidei, mansuetudinis, temperantiæ, sapientiæ etiam, intelligentiæ, consilii, fortitudinis, scientiæ et timoris Domini. Justitiæ etiam, prudentiæ, humilitatis, pietatis, misericordiæ, et si quæ sint similes virtutes. Et loco gloriæ, ignominia^d et opprobrio circumfundi, loco illarum virtutum contrariis vitiis non solum commaculari, sed et obduratum cor habere in vitiis, et impietate sic ut intellectus errore excæcetur, voluntas in malitia, et bonorum ac virtutum odio obfirmetur, omnesque animæ facultates angore et mærore opprimantur. Quinta, *Ob peracta scelera Conscientiæ^s stimulis agitari, pungi, et exeruciari, sic ut nullâ unquam fruantur quiete, et propter gravissima quibus justissimè torquentur supplicia Deum blasphemare, fremere, frendere, utque in*
^t Apoc. 6. 16. *nihilum planè vertantur flagitare, ut dicant^t montibus et petris, Cadite super nos, et abscondite nos à facie Dei, et ab irâ Agni, ut desiderent mori, et mors fugiat ab ipsis. His addi potest*

^u Bell. lib. 4,
de Christo,
c. 8,
§ At pœnæ.

Desperatio, quam tuus Cardinalis^u essentialiter in pœnâ damnatorum includi dicit; mihi consequens potiùs ex illis pœnis videtur. Nam quia in æternum et damni et sensus pœnis se torquendos sciunt, ideò de salute, aut ullâ pœnæ relaxatione, ut desperent, consequitur: Hæ ut ego sentio pœnæ damnatorum propriæ. Quarum ne unam quidem Christum subiisse, aut verò subire potuisse, liberè, libenter, et constanter profite-mur, et procul absit, ut subiisse vel semel cogitemus.

^x Feuard.
Hær. 128,
Dial. 5, n. 1,
3, et seq.

3. Ac nemini sanè ignotum arbitror, quàm insigniter vestri^x Calvinò, Bucero, Bezæ, etiam omnibus ministris Calvinianis,

Protestantibus per Galliam, Belgium, Scotiam, Angliam, Helvetiamque calumniari soleatis; Scilicet Calvinum docere Christum pœnas has omnes, pœnas^y sine exceptione omnes, quæ damnatis debentur, exceptâ solâ perpetuitate, pertulisse vociferamini. Audi nunc æquo animo, quid his calumniis respondeat Calvinus, et quid de his pœnis, quæ damnatorum propriæ sunt, ille doceat. Calumniam, inquit,^a *duriùs exagitant, me desperationem quæ fidei contraria sit, ascribere Filio Dei. In uno autem falluntur, quòd infirmitatem in Christo omni vitio ac labe puram ac vacuum non agnoscunt.* Vide sedulò, obedientiam ac passionem in Christo, omni vitio ac labe vacuum agnoscit et docet Calvinus. Desperatio verò de salute, Rejectio à Deo, Privatio [228] donorum Spiritus, et reliqua quæ recensui, à summo scelere sejuncta nunquam sunt. Iterum,^b *Quoniam in Christo sensus carnis exitium apprehenderet, fixa tamen stetit fides in ejus corde, quâ Deum præsentem intuitus est.* Iterum,^c *Quoniam divina vis Spiritus ad momentum locum infirmitati carnis cederet, sciendum tamen est, talem fuisse tentationem ex doloris et metus sensu, quæ cum fide non pugnaret.* Iterum^d *se quasi derelictum à Deo sentiens, ne tantillum quidem deflexit à bonitatis ejus fiduciâ.* Et rursus:^e *Non inuimus Deum fuisse unquam illi vel adversarium, vel iratum: Quomodo enim dilecto Filio, in quo animus ejus acquievit, irasceretur? aut quomodo Christus Patrem aliis suâ intercessione placaret, quem infensum haberet ipse sibi?* Et adhuc clariùs,^f *Quicquid sponte passus est pro nobis, nihil ex ejus minuit virtute.* In cunctis ejus affectibus viguit moderatio, quæ excessum cohiberet. Agnoscite jam calumnias vestras, cum videatis Calvinum profiteri, Christi passionem labe omni vacare. Ipsum in fide, pietate, ac omni virtute constantissimè perseverâsse, moderationem in omnibus affectibus retinuisse, neque unquam vel ad momentum unum Deum ipsi aut infensum, aut iratum fuisse, aut ipsum odio habuisse. Ab his, et consequenter ab omnibus omnino, quæ damnatorum sunt propriæ, pœnis immunem fuisse Christum agnoscit. Hoc si quisquam fide firmissimâ tenet (et tenuit, ut vides, Calvinus) salva plane est de passione Christi illius fides. Aurum hoc quod fide firmissimâ tenet, vincet penitus, et absumet in reliquis fœnum omne et stipulam, quæ opinione tenentur.

4. Sed profectò ita res est: vos omissis his, quæ ille et verissimè docet et constantissimè, verba illius aliquot, quæ in se

^y Feuard.
Hær. 128,
Dial. 5, n. 3,
5.

^a Calv. lib. 2,
Instit. c. 16,
n. 12.

^b Calv. in
Matt. 27. 46.

^c Instit. lib.
2, c. 16, n. 12.

^d Ib.

^e Ib. n. 11.

^f Ib. n. 12.

obscura, ex his illustranda essent vobis et explicanda, miserè et à veritate, et ab illius mente distorquetis, eumque vel invitum, quæ vos vultis dicere, cogitis. Dixit nimirum Calvinus,^g *Christum pro nobis sponsorem, vadem, adeòque instar rei, submissum, qui dependeret ac per solveret omnes, quæ ab illis expectandæ erant, pœnas, uno hoc duntaxat excepto, quòd doloribus mortis non poterat detineri.* Quia Omnes dixit, ideò vos Calvinum et sensisse et asseruisse concluditis,^h *Christum Dei iram, et odium subiisse, infidelitate, desperatione, vitiis, ac flagitiis omnibus damnatorum conspurcatum fuisse.* Horum verò nihil ne per somnium quidem sensit Calvinus: seque contrarium planè sensisse, et seriò, et sæpè, et disertè testatur. Liceat Calvino suâ verbâ interpretari; et quis verborum illius melior interpres quàm ipse? Exponat ille quid sonat apud eum *Omnes*; dicet ille nec odium aut iram Dei, nec desperationem, nec privationem, vel amoris Dei, vel ullius virtutis, eâ voce notari: His exclusis, calumnia simul vestra exclusa est: Quid igitur apud eum sibi vult *Omnes*? Sine dubio non alias ullas pœnas comprehendit, quàm quarum Christus Filius Dei capax erat: quàm quæ *cum fide, cum obedientiâ, cum sanctitate, cum constantiâ, cum omni virtute* omnibusque donis Spiritûs Sancti consistere possent et cohærere. Ex hoc genere quia nulla omninò pœna, quæ damnatorum propria est, censi potest, ideò nullam omninò pœnam damnatorum propriam aut dixit, aut intellexit Calvinus.

5. Quæ igitur, inquires, illæ, quas Christus sustinuit pœnæ? Dicam prout potero sed paucis. *Incredibilisⁱ animi amaritudo, diri^k et horribiles cruciatus* : quos significat Jeremias,^l *Videte an sit dolor ullus, sicut dolor meus!* quos significat Isaias,^m *Posuit in eo iniquitatem omnium nostrâ, id est, posuit in eo iniquitatumⁿ pœnam, nam à culpâ immunis fuit. Peccatum^o non suscepit, sed pœnam peccati suscepit. Suscipiendo sine culpâ pœnam, et pœnam sanavit et culpam*: quod significat Apostolus,^p *Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit.* Peccatum, id est,^q *hostiam peccati expiatricem*: quod iterum significat Apostolus,^r *Redemit nos de maledicto, factus pro nobis maledictum*: factus maledictum, non peccando, sed moriendo: et maledicti pœnam, quod maledictum dicitur, sustinendo. *Hoc^s est enim, mortuus est, quod maledictus est: quoniam mors ipsa ex maledicto est, et maledictum est omne peccatum, sive ipsum quo sit ut sequatur*

^g Instit. lib. 2, c. 16, n. 10.

^h Bell. lib. cit. c. 8, § At contra, et Feuard. Dial. 5, Heer. 128, n. 1, 3-7.

[229]

ⁱ Calv. c. 8, cit. n. 12.

^k Ib.

^l Lam. 1. 12.

^m Isa. 53. 6.

ⁿ Calv. in Isa. 53.

^o Aug. Ser. 14, de Verb. Apost.

^p 2 Cor. 5. 21.

^q Calv. in 2 Cor. 5.

^r Gal. 3. 13.

^s Aug. lib. 14, cont. Faust. c. 3, 4.

supplicium, sive ipsum supplicium, quod etiam peccatum vocatur, quia est ex peccato: quin et Peccatum et Maledictum, non culpam, sed pœnas et tormenta in Christo significare non diffi-
*tetur, teste suo capitali hoste,*¹ *Calvinus: quod significat Ful-*
*gentius,*² *Christus, quoniam peccata non habuit propria, portare*
*dignatus est aliena: quod significat Aquinas,*³ *Uterque dolor tam*
interior, quàm exterior fuit in Christo maximus, tum propter
causas doloris, tum propter magnitudinem et acerbitem
dolorum: tum propter Christi patientis constitutionem: tum
propter Christi voluntariam eorum susceptionem, qui mitigare
suos dolores ex consideratione rationis noluit, sed unicuique
suarum virium, permisit agere quod est sibi proprium, dolores
illos sentiendo et percipiendo: additque, quod in Calvino
opinor hæreticum fuisset, Christum omnia peccata humani
generis pro quibus satisfecit, passum esse, et ea quasi sibi ascrip-
sisse: denique uno verbo in illâ, quam solam sustinuit, corporeâ
morte, tot, tantaque persolvit supplicia, quot quantaque neces-
saria fuerunt ad expiationem et satisfactionem peccatorum
nostrorum.

¹ Penard.
 Dial. 5, Hæc.
 121, n. 1.
² Lib. 2, ad
 Thrasim.
 [230]
³ Part. 2, q.
 49, art. 5.

6. Nec tu tamen, cùm tam multa pro Calvino dicam, sentias, aut vel suspiceris, me in Calvini verba juratum. Non sum, nec certè illius in hac causâ opiniones vel probo vel præstare volo. Quòd *localem Christi ad inferos descensum* neget, quòd *descensum ad inferos* de pœnis in cruce aut in horto perpessus explicet; in his ego Calvinum non repudio solùm, sed et libere refello. Non ego nunc Calvini causam ago: Calumnias vestras in Calvinum odi: Calvini lapsus et errata non excuso, ne extenuo quidem. Calvino et qui eum hîc sequuti sunt, idem accidit quod Cypriano et Africanis. Cùm Cyprianus, vir et doctrinâ et sanctitate celeberrimus, rebaptizationem defenderet, famâ illius et autoritate inducti, factitârunt id multi. Sic et Calvini in Explicatione illius *de Descensu* Articuli errorem, complures illius doctrinâ, famâ, et nominis dignitate commoti, avidiùs quàm par erat amplexi sunt. Quibus omnibus, ipsique etiam Calvino non minùs ignosci debet, quàm Cypriano et Africanis in *Rebaptizatione*: non minùs quàm *Irenæo*, *Nepoti*, *Papizæ*, aliisque in *Chiliastarum* hæresi: non minùs quàm *Chrysostomo*, *Ambrosio*, aliisque *Patribus*, qui *Prævisa opera* *Prædestinationis* causam esse docuerunt. Habent antiqui *Patres*, habuit Calvinus et Beza suos errores: et optimus

^y Lib 2, de
Bapt. c. 4.
[231]

ille est qui minimis urgetur. Errores horum omnium vitare oportet, errantes non convitiis, nedum calumniis insectari. Utque de Cypriano ait Augustinus,^y *Eum errorem suum emendaturum fuisse, si ejus tempore quæstionis illius veritas eliquata satis fuisset, ac declarata*: Ita non dubito, Si Calvino, Bezæ, multisque aliis, qui nunc in Domino obdormierunt, Lux illa in Articuli hujus explicatione affulsisset, quam ex doctissimis atque accuratissimis nostrorum hominum scriptis conspiciunt nunc omnes, demonstrassent illi libentissimè, non solùm quàm docti essent in his quæ *firmissimâ fide* perceperunt, verùm etiam quàm docibiles essent in his, quæ *opinione* solùm tenuerunt, et minùs animadverterunt. Certè enim sicut multa sunt quæ doctus Calvinus docuit, sic est et in hoc, quod docibilis Calvinus disceret: et veritati nunc eliquatæ libenter cederet, qui veritatem nondum satis ventilatam tam sedulò tum investigavit.

^a Bell. lib. 4,
de Christ.
c. 6.
[§] Queritur.
^b Ib.
[§] Ruffinus.
^c Suarez. tom.
1, in Thom.
q. 52, art. 8,
[§] 2.

7. Deceret verò vos omnes, parcìus in hac causâ Calvino, Bezæ, aut aliis convitiari. Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus. Peccatis certè vos ipsi in hoc non minùs, imò fœdiùs multò et periculosiùs, quàm aut Calvinus, aut Calvinistarum quisquam. *Articulum^a de Descensu Christi ad inferos pro fidei articulo agnoscunt Calviniani omnes*: etiam et in^b *præcipuis habendum docet Calvinus*. At aliter Jesuita^c vester; *Existimo non esse necessarium computare hunc inter articulos fidei*. Quare verò non necessarium? *Quia non est res admodum necessaria singulis hominibus*. Quanta hîc perversitas vestra? *Articulum fidei ut necessarium, Calvinus amplectitur, et is vobis Hæreticus*: Articulum eundem, *non habet pro articulo fidei* Jesuita, et ille vobis Catholicus. Scilicet Articulus fidei, cùm à Protestantibus asseritur, Hæresis est: Hæresis et abnegatio fidei, cùm à Jesuitâ asseritur, veritas est.

^d Franc. de
Major. in 3,
Sent. apud
Salm. tom.
10, tract. 50.

^e Suar. loc.
cit.

^f Calv. lib. 2,
Instit. c. 16,
n. 10, et lib.
4, c. 18, n. 3
et 13, et in
Joh. 19. 30.

8. Non nemo^d etiam è vestris testatur, *tum Scotum, tum Durandum*, qui primarii in vestris Scholis, *putâsse, non probari Descensum Christi per Scripturas*, nec verò *certum esse quòd Apostoli articulum illum Symbolo addiderunt*, docet Jesuita.^e Calvinistæ Articulum hunc et ab Apostolis tradi, et è Scripturis probari agnoscunt. Quis hîc magis in Articulum delinquit, Calvinistæ an Papistæ?

9. Negat Calvinus Christum in Inferno pœnam ullam subiisse: *Passionem^f omnem Christi morte suâ in cruce terminatam*

docet : etiam animam Christi in infernum omninò localiter descendisse negat.^g Negat, inquam, hæc Calvinus : ut hinc perspicuum sit, egregiè, calumniari tam Stapletonum,^h qui ait, *hoc fuisse execrandum Calvinì dogma, quòd Christus in Inferno diros damnatorum in animo cruciatus subiit* : quàm Bellarminum,ⁱ qui ait, *Calvinum innuere Christum fuisse in Inferno usque ad resurrectionem*. Figmenta hæc vestra sunt : Nec pœnam in inferno ullam subiisse, nec in inferno secundùm animam fuisse, docet Calvinus. Contrà docet Aquinas vester, Christum^k in Infernum descendisse, quia venerat nostram pœnam portare, et in se suscipere. Etiam et Cardinalis vester Cajetanus,^l *Dolores in Christo ratione pœnalitatum, usque ad resurrectionem suam durasse* docuit. Quis hic iterum in Articulum magis delinquit ? Certum enim est, Christum non ut vinctum et puniendum, sed ut liberum et Triumphatorem in Infernum descendisse. Orthodoxorum omnium est illa Fulgentii^m vox : *Christus sic descendit, ut nec caro ipsius in sepulchro corrumperetur, nec inferni doloribus anima torqueretur*.

10. Docet Calvinus,ⁿ etsi localiter in infernum non descenderit, *virtutem tamen suæ mortis penetrasse et ad animas Sanctorum, qui in sinu Abrahæ beatè quiete fruebantur, et ad animas damnatorum, qui suppliciis in Inferno torquebantur*. Docet Durandus^o vester, *Christi animam non localiter et quoad substantiam, sed virtualiter et quoad effectum in infernum descendisse*. Si negare localem Christi descensum sit hæreticum, cur non cum Calvino hæreticus sit Durandus ? Si negare localem illum descensum non sit hæreticum ; Sit igitur cum Durando orthodoxus quoque Calvinus. Cur sit in pari dogmate dispar iudicium ?

11. Leviora sint hæc : nec tamen in Calvino feruntur. Audi jam quod palmare dicas. Solemne vobis^p est calumniari, quòd nos Articulum de Descensu Christi ad infernum tollamus. Utri ex nobis tollant, seriò mecum paucis perpende. Profitetur Ecclesia Anglicana,^q *Christum, ut corpore in sepulchrum, sic animà à corpore separatà, in Infernum descendisse*. Cum Augustino^r profiteamur, et dicimus, *Quis nisi infidelis negaverit fuisse apud inferos Christum ?* Agit autem de Christo tum mortuo. Descendit ergo in Infernum : sed in quem Infernum ? Omninò in illum qui in Scripturis^s *Gehenna* ; à patribus,^t *locus tormentorum* ; à Tridentinis^u vestris, *teterrimus damnatarum animarum in quo torquentur, carcer* : in hunc infernum, qui propriè^x *infernus*

[232]
^g Calv. Com. in Act. 2. 27, et Instit. lib. 2. c. 16, n. 9.
^h Quæst. Quodlib. 3.
ⁱ Cum itaque. Lib. 4, de Ch. c. 8,
^j Nota tertio.

^k Part. 3, q. 52, art. 1.

^l Act. 2.

^m Lib. 3, ad Thras.

ⁿ Lib. 2, Inst. c. 16, n. 9.

^o In 3 Sent. Dist. 22, q. 1, art. 3.

^p Anglo-Rhem. Ann. in Matt. 27, § 3.
^q Hom. de Resur. Art. Syn. Lond. an. 1562, art. 3, et Bilson, lib. de Pass. Chr. p. 677, et seq. et Catech. Nowel. in explic. art. 5. Ep. 99.

^r Matt. 10. 28, Greg. lib. 9. Moral. c. 46, Isid. de Sum. Bono, lib. 1, c. 28, Bernard.

[233]
 de Interior. Domo, c. 38.

^s Trid. Catech. in explic. art. 5, n. 3.
^t Ib.

dicatur, descendit anima Christi. Declarat hoc præter alios Patres sanctus Fulgentius :^y Restabat ad plenum nostræ redemptionis effectum, ut illuc usque homo sine peccato à Deo susceptus descenderet, quousque homo à Deo separatus, peccati merito ceciderat : id est, ad Infernum, ubi solebat peccatoris anima torqueri ; et ad sepulchrum, ubi consueverat peccatoris caro corrumpi. Hæc nostra est, hæc Patrum fides.

12. Quænam jam vestra de descensu fides? Indicet hoc vester Angelicus Doctor. Docet ille,^z *Christi animam, licet quoad virtutem et effectum dicatur fuisse in inferno damnatorum, tamen quoad substantiam et actualem præsentiam, fuisse tantum in Limbo Patrum.* Nec Aquinas solum in hac sententiâ. Est in eadem Cajetanus,^a sunt Scholastici; etiam et ipse Cardinalis tuus Bellarminus, Thomæ et Scholasticis in hoc subscribit. Cujus in hoc judicium majoris apud te ponderis esse debet, quia cum olim^b *Thomæ opinionem refutâsset*, docuissetque, *probabile esse Christi animam ad omnia inferni loca descendisse*, postea ætate jam et judicio maturior, palinodiam canit, et retractat suam priorem opinionem, ac Thomæ sententiam penitus amplectitur. *Re, inquit,^c melius consideratâ, sequendam esse existimo sententiam S. Thomæ, quæ est et aliorum Scholasticorum.* Hæc igitur vestra opinio, nam fidem non audeo dicere, *Christi animam localiter et per localem præsentiam solummodò ad Limbum Patrum descendisse.* Quis verò ille, ut vocatis, Limbus? Locus nimirum, ubi *beatificâ Dei visione^d privatâ, Sanctorum animæ ante Christi adventum, sine^e ullo doloris sensu, quietâ habitatione fruebantur*: qui ideò^f *Sinus Abrahæ, in quo Lazarus tranquille recubuit, appellatur*: et quia Sinus Abrahæ idem omninò est cum Paradiso, ut Augustinus^g rectè docet, ideò etiam infernalis ille Patrum Limbus, idem quoque vobis est quod Paradisus, eumque Limbum intellexisse Christum, cum Latroni dixit, *hodie mecum eris in Paradiso*, declarant tui Tridentini.^h Nec dissentiet, opinor, hic è vobis quisquam. Nam *Christi animam illo triduoⁱ fuisse in Inferno* consensu magno docetis. Quare cum illo ipso die,^k *secum in Paradiso latronem futurum* promisit, non potuit Paradisum alium, quàm infernalem, ut vos vocatis, Sinum Abrahæ intelligere. In cælo enim nullius,^l nedum latronis animam ante Christi Resurrectionem, sed omnibus cæli januam adhuc clausam et obseratam fuisse, dicitis et contenditis. Ita Infernus ille, ad quem Christum realiter et localiter descen-

^y Lib. 3, ad Thrasim.

^z Aquin. p. 3, q. 52, art. 2, Ut de ipso etiam testatur, Bell. lib. 4, de Christ. c. 16, § Primum. ^a Comm. in Tho. p. 3, q. 52, art. 2.

^b Bell. lib. 4, de Chr. c. 16, § At.

^c Bell. Recog. in lib. 4, de Chr. c. 16.

^d Cat. Trid. loc. cit. n. 5. ^e Ib. n. 3, et Bell. Catech. expl. art. 5, p. 30. ^f Ib.

^g Ep. 99, lit. y.

^h Loc. cit. n. 6.

ⁱ Bell. lib. 4, de Christ. c. 1, § Quarto, et § Resp. in ep. et § Secundo, et Catech.

[234] Trid. loc. cit. n. 1. ^k Luc. 23. 43. ^l Bell. lib. 4, de Christ. c. 11, et Bell. Catech. loc. cit. et Catech. Trid. loc. cit. n. 6.

disse creditis, non alius omninò ullus Infernus est, quàm *Sinus Abrahæ*, aut *Paradisus*.

13. At *Sinum Abrahæ*, aut *Paradisum* (verè enim idem sunt) Infernum aut ullam Inferni partem aut portionem esse, quomodo hoc vobis de fide, certitudine fidei, aut infallibiliter constat? *Opinionis* sine dubio hoc solùm est, non *Fidei*: credulitatis, non certitudinis: conjecturæ, non Infallibilitatis. Ne quis dixerit, inquit Nissenus,^m in subterraneis locis esse *Paradisum*. Et *Paradisum, locum in quo Beatorum cætus ad resurrectionis diem custoditur*, vocat Justinus.ⁿ In Limbo autem vestro custodiri ad id tempus, non dicetis. Etiam et *Paradisum Cælum* esse, in quo sancti vident Deum, patet ex Apostolo,^o 2 Cor. 12. 4. qui cùm dixisset^p *se in tertium cælum raptum fuisse*, postea mox dixit *se raptum in Paradisum*, *Paradisum* idem esse quod cælum indicans.

^m Orat. 1, de Resur.

ⁿ Quæst. 75.

^o 2 Cor. 12. 4.
^p Jans. Conc. Evang. c. 143.

14. Nec *Sinus Abrahæ* Inferni pars ulla: quod præter alios docet Augustinus.^q Quid de Sanctorum animis cùm ipsi moriuntur, fiat, explicans, ita ait, *Nondum ibi eris, ubi erunt Sancti, quibus dicitur, Percipite Regnum Cælorum. Non ibi eris: quis nescit? Sed jam poteris ibi esse, ubi quondam ulcerosum illum pauperem Dives superbus in mediis tormentis vidit. In illd requie positus securus expectas Judicii diem.* At certè in infernali vestro Limbo, qui jam diu vacuus^r remanet, non erit. Quare juxta Augustinum, nec Lazarus in illo Limbo erat. Alibi quoque de latrone illo agens, quem *Martyrem* et ipse vocat^s et Cyprianus, ex eo quòd Latronis animam *eo die* secum in *Paradiso* futuram dixit Christus, vide quid concludit Augustinus,^t *Anima*, inquit, est, cui Dominus hoc promisit et præstitit. Si igitur mortuo corpore anima latronis ad *Paradisum* mox vocatur, quemquamne adhuc tam impium credimus, qui dicere audeat, quòd anima Salvatoris nostri triduo illo corporeæ mortis apud inferos custodiae mancipetur? Imò verò, Sancte Pater Augustine, sunt nonnulli, sunt quàm multi tam impii, Bellarminus^u et Tridentini^x omnes, tam impii sunt. Illi audent hoc dicere, Illi toto illo triduo Christi animam in Inferno fuisse, et dicunt, et pertinaciter docent. Etiam quod impium adhuc magis est, illi *Sinum Abrahæ* qui tibi et verè *Paradisus* est, *Infernum*, et *Inferni partem* esse dicere audent.

^q In Ps. 36.

^r Bell. lib. 2, de Purg. c. 6.
^s Octava.

^t Lib. 1, de Orig. Anim. c. 9.

^u Lib. cont. Fœlic. c. 15.

[235]

^v Lib. 4, de Chr. c. 15.
^x Catec. Trid. loc. cit. n. 1.

15. Sed clarissima sunt de hoc Augustini verba in Epistolâ^y ad Evodium. *Inferos*, inquit, *nusquam in Scripturarum locis in*

^y Quæ est, ep. 99.

bono appellatos potui reperire. Quod si nusquam in divinis auctoritatibus legitur, non utique Sinus ille Abrahæ, id est, secretæ cujusdam quietis habitatio, aliqua Inferorum pars esse credenda est. Et iterum,^z Satis ut opinor apparet, non esse quandam partem, et quasi membrum Inferorum, tantæ felicitatis sinum. Et iterum,^a Si in illum Abrahæ Sinum Christum mortuum venisse sancta Scriptura dixisset, non nominato Inferno, ejusque doloribus; miror si quisquam ad inferos eum descendisse asserere auderet. Et paulò pòst, Ab illis justis qui in sinu Abrahæ erant, cùm ille ad Inferna descenderet, eum secundum beatificam præsentiam suæ divinitatis nunquam video recessisse. Et idem repetens, ait, Profectò Christus ante suam mortem erat et in Paradiso, et in sinu Abrahæ, beatificante sapientiâ, et apud inferos judicante potentiâ. Ecce tam Paradisus, quàm Sinus Abrahæ (quæ Augustino et rectè idem sunt) non quietis solùm, sed beatitudinis, et beatificæ Visionis Dei, locus est: non qualis Infernus cruciatuum, doloris, tormentorum, ubi beatificâ visione, qui illic sunt, privantur. Si igitur Infernum Sinum Abrahæ vocare vultis, dicite quoque Infernum esse quietis et beatitudinis sedem, in quo qui illic sunt, beatificâ Dei præsentîâ, et beatificante sapientiâ perfruuntur. Hæc si Inferno contraria sint, ut sine dubio sunt, agnoscite Sinum Abrahæ, qui est Limbus, ut vocatis, Patrum, nec Infernum, nec partem ullam Inferni esse.

16. Quid hinc, et necessariò, et evidenter consequatur vides. Creditis vos Christi animam ad nullum alium Infernum, nisi solùm ad Sinum Abrahæ descendisse. Sinus verò Abrahæ nec Infernum est, nec pars Inferni ulla. Vestra igitur fides est, Christi animam ad Infernum non omninò descendisse. Vos ii verè estis, non Ecclesia Anglicana, qui Articulum hunc fidei [236] quem ore pronuntiatis, et corde repudiatis, et scriptis refutatis, et utrisque abnegatis ac damnatis.

17. Nec minùs certè peccatis in effectu ac fine descensus Christi explicando. Christum, scilicet, in Infernum descendisse, docetis,^b ut Patrum et Sanctorum animas, quæ ab orbe condito ad ipsius usque descensum, illic vincti et constricti tenebantur, extraheret, educeret è carcere^c inferni, ex miserâ^d illâ custodia molestiâ liberaret, et ad beatificam Dei visionem, quam priùs non habebant, admitteret. Figmenta hæc vestra sunt, non dogmata fidei. Patres illi et Sancti qui ante Christi descensum obierant, neque actu tum in Inferno tenebantur, nec dolore ullo aut

^b Aquin. part. 3, q. 52, art. 1. Bell. Catech. loc. cit. p. 30, et Trid. Catech. loc. et n. 3, 4. ^c Bell. lib. 4, de Christ. c. 16. ^d Fortasse. Trid. loc. cit. n. 5, et Bell. loc. cit.

miseriâ torquebantur, nec *beatificâ Dei visione* privabantur, sed, ut ex Augustino aliisque demonstravi, in *Sinu Abrahæ*, seu in Paradiso, id est, in Regno cœlorum, tranquillâ, beatâ ac beatificâ vitâ perfruebantur. Evacuatur omninò, et evanescit fructus omnis (qui certè maximus est) descensus Christi, cùm ad hæc inania et inepta hominum commenta trahitur cogiturque.

18. Quænam igitur vera Descensûs causa? quis illius fructus? Nempe ut electos omnes ab ipsis primordiis mûndi, ad extremi Judicii diem, ab illis Inferni doloribus liberaret, et liberatos esse demonstraret: ut ruptis vice omnium, per eum qui Caput est omnium, Inferni portis, et æratis illis, quibus includendi et in æternum vincendi erant, repagulis ac catenis, ipsoque Diabolo et Angelis suis, in suo ipsius Regno devictis, et spectantibus Deo Angelisque in triumphum ductis, scirent omnes qui in Christum credunt, nec *mortem*, nec *Infernum*, nec *Diabolum* juris quidquam in eos nunc habere. Per crucem suam, et *pretiosissimam mortem* meruit, per hunc in *Inferno Triumphum*, *perfecit* et complevit hanc victoriam Christus. Pretio sanguinis ejus *redempti* triumpho hoc è potestate Satanæ et doloribus æternæ mortis *liberati* illi sunt ad unum omnes. Docet hoc præter alios Sanctus Fulgentius,^e qui postquam dixisset, restare post mortem Christi, *ad plenum nostræ redemptionis effectum, ut Christi corpus ad sepulchrum, anima ad Inferum descenderet*, de fine hujus descensus hanc verè auream subjungit sententiam, *Hoc ideò factum, ut per morientem temporaliter carnem Justi, donaretur vita æterna carni, et per descendentem ad Infernum animam Justi, dolores solverentur inferni*. [237] Etiam et indicat ex Apostolo, pro quibus illos dolores Christus solvit, et tum addit, *Sicut mortuus pro nobis, omnes nos commori fecit, sic solutis doloribus inferni, omnes fideles ab iisdem doloribus liberavit*. Quid clariùs vel dici potest, vel desiderari? Liberavit, inquit, *omnes* non Patres solùm qui ante ipsum obierant, sed *fideles omninò omnes*. Nec à *Limbo* vestro, aut *Sinu Abrahæ*, sed ab *Inferni doloribus* et in ipsum Abrahæ sinum ac Paradisum liberavit omnes.

^e Lib. 3, ad Thra.

19. Hærebat aliquando in mente Augustini scrupulus, qui idem, opinor, in multorum etiamnum mentibus hæret. Agens ille de Patribus et Sanctis, qui ante descensum hunc, beatificâ Dei præsentia fruebantur, ita ait,^f *Quid his præstiterit, qui dolores* ^f Aug. Ep. 99.

solvit inferni in quibus illi non fuerunt, nondum intelligo. Justis illis, qui in Sinu Abrahæ erant cùm ille descenderet, nondum quid contulisset inveni. Ego tibi, aliisque, ex ipsis Augustini verbis scrupulum hunc eximam; Christus pro electis omninò omnibus, tam ante ipsum quàm post, morientibus, *solvit dolores inferni*, non quibus vel hi *actu* jam tenentur, vel illi *actu* tum tenebantur, sed quibus utrique, nisi Christus dolores illos solvisset, justissimè tenerentur. *Merito* tenentur utrique, *actu* tenentur neutri: pro utrisque Christus dolores istos solvit, non quibus ulli ex ipsis tenentur, sed ne ulli ex ipsis unquam teneantur. Utque Augustinus^s loquitur, *Sicut dicuntur solvi laquei venantium, ne teneant, non quia tenuerunt*: Sic solvit Christus dolores inferni, non quia electos ullos vel tenent, vel unquam tenuerunt, sed ne electi ulli ab eis unquam teneantur. Sicut Princeps, si quem mox in carcerem conjiciendum libertate donet, verè eum à carcere liberâsse dicitur, non quo includebatur, sed quo suo merito includendus erat, ita liberat ab Inferni doloribus *electos omnes* Christus, non quibus illi unquam torquebantur, sed ne doloribus illis, quos justissimè meruerunt, torqueantur.

Aug. ep. 99.

[238]

20. Nec alio certè sensu accipienda tot apud Patres testimonia, in quibus Christum asserunt, Patriarchas, Prophetas, et Sanctos ab inferno, cùm is inde exiret, liberâsse. Verissimè enim et *liberavit* eos, sicut et nos: et *tum* liberavit eos, sicut *tum* et nos. Tunc, nec alias unquam Inferni (et si quod patres ferè omnes, in victoriâ hâc describendâ facere solent, poëtam hic agere mavis), Inferni ferratas portas postesque refregit. Tunc, vincula illa, et laqueos omnes æternæ mortis, quibus et illi et nos constringendi eramus, sic dirupit Samsonus noster, quomodo dirumpitur filum stupeum, cùm sentit ignem. Tunc, victo per eum, et triumphato hoste nostro, suorum nullum eo carcere unquam includendum esse demonstravit. Liberatio Sanctorum omnium, qui vel ante, vel post Christum vixerunt, aut victuri sunt, *vi ac virtute* hujus Triumphi facta est; licèt fructus illius liberationis ab unoquoque, ipso sui obitus die perceptus sit, aut percipiendus. *Virtute mortis*, quam tunc in Cruce sustinuit, peccata omnia expiavit: *Virtute triumphi hujus*, quem tunc in inferno egit, ab inferno liberati omnes. Patres verò, Poetarum ferè more victoriam hanc et triumphum describentes, Sanctos cum Christo tum triumphante, quasi *tunc eductos*

è *Carcere*, ab inferno liberatos, et in Cœlum introductos canunt, qui *triumphi hujus virtute*, jam olim et servati à carcere, et ab Inferno liberati, et in Cœlum evecti simul, et intromissi fuerant.

21. Calvinus, et qui eum sequuti sunt, in *hunc solùm commentitium vestrum descensus Christi finem fructumque* suos oculos conjiciebant. Et quia hunc vanissimum esse, meritò judicârunt, idè etiam *descensum ipsum localem*, cujus nullum alium finem conspiciebant, repudiârunt. Quod si monitores habuissent, hujus quem nunc et ex *Scripturis*, et *Patribus* exposui fructus ac finis: non dubito quin illi docti simul ac docibiles viri, tam constanter *Localem Christi descensum voluissent*, et amplecti, et defendere, quàm vos vel ad vestras in hoc articulo hæreses amatis cæcuture, vel illorum in hoc lapsus petulanter soletis, et insolenter exagitare.

CAP. XL.

[239]

DE SEXTA HÆRESI, QUAM PURITANIS OBJCIT ARCHIEPISC. SPALATENS. QUÒD INFANTES CUM BAPTISMO MORIENTES, POSSINT DAMNARI.

SEXTA apud te^h *Puritanorum hæresis est, Infantes cùm baptismo mortuos, posse damnari.* Calumnia hæc est, non hæresis. ^{h Cons. Red. p. 25.} Ubi è *Scripturis* habes, eos *non posse* damnari? An tu Deo à Consiliis es ut sine *Scriptura* hoc scias? Ut scias tales omnes Infantes electos esse? Quòd si baptismus sit infantibus tam *efficax*, tam *infallibile et Justificationis, et Sanctificationis*, et si moriantur *æternæ salutis instrumentum ac medium*, quare non sine magno infantum periculo, antiqui in Thessaliâ Catholici eorum baptismum tamdiu differre voluerunt? *Apud quos, in moreⁱ positum fuit, ut diebus festis Pascatis duntaxat baptizarent:* ^{i Socr. lib. 4, c. 21.} ob quam causam omnes, paucis duntaxat exceptis, absque baptismo moriebantur. Tu, scio, Infantes illos inferno et Cocyto adjudicabis; quos, si Catholicis illis remedium hoc cognitum fuisset, quàm facilè, quàm certò, et infallibiliter in sinum Abrahamæ cum electis transmisissent?

Quæ sit in hoc Puritanorum opinio nihil, aut parum refert. Scias tu Ecclesiam Anglicanam multò magis honorificè tractare,

et majori reverentiâ baptismum administrare, quàm è Romanis vestris quenquam. Etiam et Canonibus ^k nostris cautum est, *ne quis si fieri possit sine baptismo decedat*, non quòd sciamus infantes accepto baptismo sine dubio servari, sed quia nolumus vel Deo, vel Infanti, officium nostrum hic deesse. Infantes baptizatos, et mox morientes, *judicio charitatis* servari arbitramur: *Indicium certitudinis et veritatis*, nobiscum, nisi præfidens tu homo esses, Deo relinqueres, nec tibi quod Dei est usurpares.

Sed est et hic unum, quod te monendum censeo. Baptismus, etiam in infante, non ut tu autumas, ex *opere operato*, sed ex *fide solùm recipientis* gratiam operatur. Nam ut *Spiritu Sancto*, et *sanctitate*, quod *Innocentium*¹ *martyrium*, *Johannis*^m item et *Jeremiæ*ⁿ exempla docent, sic et *fidei habitu* quoties Deo sic visum est, Infantes ipsos donari non dubitamus. *Parvulus*, inquit, Lutherus,^o *fide infusâ mutatur, mundatur, et renovatur*. *Eos virtute sui Spiritûs nobis incomprehensâ renovat Deus*, ait Calvinus.^p Hinc est quod Infans jam baptizandus, etsi non suo, sponsorum tamen et ore, et linguâ, credere se profitetur; nec nisi professione suæ fidei per eos factâ publicè in Ecclesiâ unquam baptizatur. Ab ipsis Ecclesiæ primævæ^q temporibus *interrogatur infans tum baptizandus, Credis?* Et Infantis vice respondent *parentes*,^r vel *sponsores*,^s *Credo*. *Judicio charitatis* judicat Ecclesia Infantem credere, et si ipse suo ore loqui posset se credere responsurum; ideò sponsores jubet Ecclesia Infantis vice ac nomine respondere, *Credo*. Ecclesia enim hoc jubere testatur Augustinus,^t *Accommodat illis mater Ecclesia aliorum pedes ut veniant, aliorum cor ut credant, aliorum linguam ut fateantur*. Ideoque parvuli, ut ait Augustinus,^u rectè *fideles* vocantur: quoniam *fidem per verba gestantium* quodammodò profitentur. Credat necne Infans, Ecclesiæ incertum est, sed nisi credere Infantem *judicio charitatis* Ecclesia judicaret, nec sponsores, et Infantis, nomine sic respondere mandaret, nec Infantem ipsum nisi sic responderet, baptizari vetaret. Ita Infanti etiam cùm prodest baptismus, prodest *ex operantis fide divinitus infusâ*, non ex *opere operato*: et quando operatur *gratiam* in Infante, non est illa *prima gratia*, cùm se priùs credere, sponsorum linguâ profiteatur, sed *gratia secunda*, et incrementum gratiæ, non inchoamentum: primam et præcedentem gratiam *obsignat*, et *auget*: secundam et subsequentem *operatur et efficit*.

^k In Syn. Lond. an. 1603, c. 69.

¹ Fest. Sanct. Innocent. Martyr. 7 Kal. Jan. ex Celebrat. et Aug. lib. 3, de Lib. Arb. c. 23.

^m Luc. 1. 15.

ⁿ Jerem. 1. 5.

[240]

^o Lib. de Capt. Babyl. cap. de Bap. p. Lib. 4, Instit. c. 16, § 21.

^q Tert. de Coron. milit. c. 3, et Aug. ep. 23.

^r Aug. loc. cit. Tert. de Bapt. c. 18.

^t Serm. 10. de Verb. Apost.

^u Lib. de Merit. et Rem. Pecc. c. 19, et 25.

CAP. XLI.

ECCLESIAM ANGLICANAM HÆRETICAM ESSE, QUIA CUM ANA-BAPTISTIS ET PURITANIS PERPETUÒ COMMUNICAT, CALUMNIATUR ARCH. SPALAT. DEQUE AERII ET PURITANORUM HÆRESI.

A PURITANIS pergis^{*} ad *Protestantes*, ut vocas, *mitiores*: ^{Cons. Red. p. 25.} quo ex genere *Pseudoecclesiam hanc Anglicanam constare* ais. Omitto convicia tua. Possem nullo negotio, si opus esset, teipsum plusquam sexcentis tuorum librorum locis, encomia sanctissimæ hujus et florentissimæ Ecclesiæ ebuccinantem pro- [241] ferre. Sed respuit tuas laudes Ecclesia nostra. Laudari vult, et debet; sed à *laudato viro*. Quid tu novus Momus in eâ carpis, videamus.

2. Ais,^y *nos ab hæresi tam Puritanorum, quàm Anabapti-* ^{Ib.} *starum immunes esse non posse, quia cum illis plenè, etiam et perpetuò^z communicamus: non damnamus eos, non vitamus, non ex-* ^{Ib. p. 26.} *cludimus à sacris nostris conventibus: sed in divinis nobiscum communicare permittimus.* Primum hoc est, quo Ecclesiam Anglicanam Hæreticam esse probes, argumentum. Credo equidem te ex eis quæ antè audisti, quàm in hac calumniâ et mendacio effrons sis, et inverecundus, satis intelligere. Ain' Ecclesiam hanc sacro-sanctam *plenè cum Anabaptistis, et perpetuò* communicare? eos *non damnare, non excludere?* sed ad sacra nostra, et *conventus sacros admittere?* O hominem ex mendaciis et calumniis totum conflatum! Annon excludimus eos, et damnamus, quorum pestifera dogmata et blasphemias, doctissimis suis scriptis nostri sæpiùs profligarunt? quorum furibundos conatus, Ecclesia simul et Respublica nostra suppliciis acerbissimis, *carcere, exilio, laqueo, et flammis* mulctare solet? Sed scribis tu hæc, ut *hostibus Ecclesiæ* placeas; verum sit an falsum quod scribis, susque deque habes. Audacter et inverecundè calumniari, mentiri, convitiari, hic tibi labor, hoc opus est.

3. At saltem *Puritanos non damnamus: cum iis plenè et perpetuò* communicamus. Imò non *plenè, non perpetuò*. Sed et eos quoties de delicto cujusvis constat, à *communione nostrâ* *excludimus*: nec vel uno verbo, ut antè docui, lædi ab ipsis

Ecclesiæ nostræ vel auctoritatem, vel dignitatem impunè sinimus. Si vel in ritus solùm nostros et disciplinam contumaciùs se efferant, castigamus eos severè, et pro meritis suis, ac delicti ratione, virgam sentiunt et supplicium. Quòd si ultrà progrediantur, et *hæresin* insuper aut fovere aut disseminare incipiant, et *Hæresin eorum* damnamus, et ipsos. Nam quod tu opinor planè ignoras, *Est hæresis quædam Puritanorum*; nec in ritus solùm peccant, ut tu opinaris, sed nonnunquam etiam in *fidem ipsam* et dogmata. Certè enim propriè eorum Hæresis eadem ex parte est, quæ fuit *Aërii*. Quæ vero *Aërii* circa Episcopos et Presbyteros hæresis fuerit, quia tu, quo es stupore ingenii, non capis, paucis tibi indicabo; eoque libentiùs, ut perspicias quantâ calumniâ Ecclesias nostras, et tu, et tui accusetis,^a cum nobis *Aërii hæresin* tam frequenter, tam contumeliosè objiciant: ut videant etiam omnes non nostram solùm, sed et Reformatas omnes Ecclesias ab *Aërii hæresi* immunes esse.

[242]

^a Bell. lib. 4, de Eccl. c. 9,
§ Aëriani, et
Gaulit. sæc. 4,
in Aërio.

^b De Hær.
tit. Episc.

^c Lib. de Hær.
53.

^d Lib. 4, de
Bapt. c. 24.

^e Tit. 1. 5.

4. Hæresis Aërii non est ea, quam narrat Alphonsus^b tuus, et Gaulterus, *Episcopum non esse simplici Sacerdote superiorem, nec hunc ab illo discrepare*. Quis non Episcopum Presbytero superiorem vel ipsis oculis cernebat? Imò quòd superiorem se Episcopum videret Aërius, hoc ei bilem commovebat. Genuinam illius hæresin indicat Augustinus,^c *Dicebat Presbyterum ab Episcopo nullâ differentiâ debere discerni*. Non debere discerni dixit: Repugnare hoc sacris literis, et Verbo divino, ut discernantur, dixit. Paritatem Verbo divino institutam, præceptam, et mandatam dixit: Imparitatem Verbo divino damnatam dixit: Ideòque non *praxin* modò, sed et *Judicium* universalis Ecclesiæ, in quâ sæculis omnibus, in Ecclesiis item omnibus imparitas illa admissa erat, damnavit; etiam ut Verbo Dei repugnans damnavit. Nos contrâ, *Imparitatem Episcopi et Presbyteri* non damnari in Verbo Dei, sed permitti, imò approbari dicimus; etiam ab Apostolis ipsis et *institutam* fuisse et *approbatam* dicimus, et constanter docemus. Cum Augustino^d hîc dicimus, *Quod universalis tenuit Ecclesia, quòdque non Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolicâ auctoritate traditum rectissimè creditur*. Etiam in sacris literis Imparitatis hujus exempla, ab ipsis Apostolis approbata habemus. Titum Cretens. Episc. si non et Archiepisc. reliquit in Cretâ Paulus, eique mandavit^e *ut oppidatim Presbyteros constituat*. Potestas *Ordinandi* donata Tito ab Apostolo. Sic Timotheum Ephe-

sinum Episcopum monet Apostolos,^f *Ne cui manus temerè* ^{f 1 Tim. 4.22.} *imponat: Ordinandi potestas et illic data Timotheo. Monet iterum,^g ne adversus Presbyterum accusationem admittat, nisi sub* ^{g 1b. 19.} *duobus aut tribus testibus. Jurisdictio, mucro Episcopalis, et Judiciaria potestas Episcopo supra Presbyterum hic data; et ab Apostolo data. Habemus, inquit Irenæus,^h enumerare eos, qui ab* ^{h Lib. 3, c. 3.} *Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis. Qui in hæresi* [243] *Puritanorum, illi verè in hoc Aëriani, ideoque verè hæretici sunt. Eos Ecclesia Anglicana, et scriptis, eisque doctissimis refutat, et si quando ex his ulli in eâ inveniantur, dignis eos ac justis suppliciis coercet. Tu tamen fronte adamantinâ non erubuisti asserere, Ecclesiam Anglicanam cum Puritanis et Puritanorum hæresi plenè communicare.*

5. Nec Ecclesia solùm Anglicana, sed nec illi, si qui fortè in Angliâ *Puritani*, licèt ab Ecclesiâ nostrâ in hoc dissentiant, Aëriani quidem sunt; ne illi, inquam, Hierarchiam nostram, ut repugnans sacris literis condemnant. Audi pro omnibus Henricum Jacobum. Scripserat olim librum indoctum, et hæresibus oppletum, homo audax, factiosus, et verè *Aërianus hæreticus*, Franciscus Johnsonus. Adversus hunc, sed pessimo sanè ingenio, ac malâ fide pro Ecclesiâ Anglicanâ, scripsit Puritanus ille quem dixi Jacobus. Is de Hierarchiâ nostrâ sic ait,ⁱ *Quis-* ^{i H. Jac. Tract. de Verit. Vocat. Minist. p. 88.} *quis quidquam de Ecclesiæ Anglicanæ statu intelligit, non potest non videre multos eosque doctos in Ecclesiâ Anglicanâ sentire et docere Hierarchicum, quod nunc est in eâ regimen, unicum esse, verum, ac legitimum regiminis genus; ferè omnes (etiam ipsos Puritanos), idem ut indifferens et legitimum agnoscere, perpauca verò, et vix usquam quenquam invenias, qui ut malum, impium, aut non ferendum judicant. Et iterum^k de eodem regimine et* ^{k 1b. in Defensione suâ Ecclesiarum in Angliâ, p. 11.} *disciplinâ, Hæc, inquit, verè Christi esse dicuntur, licèt non à Christo, sed ab Ecclesiâ mandata ac præscripta sunt, cùm Ecclesiæ auctoritatem Christus dedit, ea quæ commoda ipsi visa erant, instituendi, et præscribendi. Ex hoc genere et Regimen Ecclesiasticum, et ceremonias dicimus, quia non simpliciter in fundamento seu Verbo Dei, ut perpetuò observanda traduntur, sed arbitrio Ecclesiæ ac Magistratuum relinquuntur. Sic nos de his docemus, tenemus: et persuasi sumus nihil usquam in sacris literis repugnans, sed potiùs his consona reperiri. Atque hæc de Ministris simul et Congregationibus Anglicanis generatim dico. Quod si objicias, multos inter nos secus sentire; respondeo, Generale hoc*

[244] *esse et Ministrorum et Ecclesiarum Anglicanarum de his judicium: etiam si unus fortè aut duo ex centenis aut millenis secus opinentur.* Ita non Anglicanam solùm Ecclesiam, sed et ipsos qui in Angliâ sunt *Puritani*, longissimè ab illâ *Aërii hæresi* distare clarissimè perspicis.

6. Sed et ab hac *Aërii et Puritanorum hæresi*, illi ipsi immunes, qui tibi maximè omnium Puritani habentur. Lutherum dico, Calvinum, Bezam, et Reformatas omnes Ecclesias. Non habent illi scio, distinctos à Presbyteris, eisque in ordinandi et excommunicandi potestate superiores Episcopos. At *Imparitatem* tamen istam quod fecit Aërius, non *Verbo Dei repugnare* docent, non *damnant* eam vel in nostrâ, vel in universali per annos supra mille quingentos Ecclesiâ. Per Verbum Dei et *Jus divinum*, liberum et licitum utrumvis censent, vel *Imparitatem* istam admittere vel *Paritatem*: In arbitrio hoc esse ac potestate cujusvis Ecclesiæ censent, utrum *Paritatem ordinum* admittant, an *Imparitatem*. Rectene hîc, an secus sentiant, non est in animo hîc disserere. Nihil hoc ad Aërium, aut Aërii, de quâ nunc ago, *hæresin*. Ab illâ *hæresi* quantum absint, ex ipsorum scriptis tu nunc judica.

7. Calvinum imprimis audi, qui agens de priscae Ecclesiæ formâ ac regimine, in quâ Presbyteris Episcopi, Episcopis Archiepiscopi, his Patriarchæ præerant, *Ed, inquit,*^k *cautione totam suam Œconomiam composuerunt ad unicam illam Verbi Dei normam, ut faciliè videas nihil ferè hâc parte habuisse à Verbo Dei alienum.* Et iterum^l de eâdem Hierarchiâ agens, *Si rem, inquit, omisso vocabulo intueamur, reperiemus veteres Episcopos non aliam regendæ Ecclesiæ formam voluisse fingere ab eâ, quam Deus Verbo sua præscripsit.*

^k Calv. Institut. lib. 4, c. 4, n. 1.
^l Ib. n. 4.

8. Audi Bezam^m sic de antiquæ Ecclesiæ Episcopis disserentem, *Absit ut hunc ordinem, et si Apostolicâ et merè divinâ dispositione non constitutum* (mandatum intelligit et immutabili præcepto non constitutum), *tamen ut temerè aut superbè invectum reprehendam: cujus potiùs magnum usum fuisse, quamdiu boni et sancti Episcopi Ecclesiis præfuerunt, quis inficiari possit?* *Fruantur igitur illo qui volent, et poterunt.* Et iterumⁿ de Archiepiscopis et Episcopis modernis agens: *Neque tamen, inquit, hujus tyrannidis omnes Archiepiscopos, seu Episcopos hodiè vocatos accusamus. Quæ fuerit enim hæc arrogantia!* Imò cunctos sic hodiè appellatos, modo sanctissimorum illorum Episcoporum exem-

^m Lib. de Gradib. Minist. c. 23, § Absit.

ⁿ Lib. eod. c. 21, in fine.

plum imitentur, et tam miserè deformatam domum Dei ex Verbi divini regulâ instaurent, ut Ecclesiæ Christianæ fidos Pastores cur non agnoscamus, observemus, et omni reverentiâ prosequamur? nedum ut, quod falsissimè et impudentissimè nonnulli nobis objiciunt, cuipiam uspiam Ecclesiæ sequendum nostrum peculiare exemplum præscribamus?

[245]

9. Audi Georgium Principem Anhaltinum, et Comitem Ascaniæ. Ille de Episcopis et Archiepiscopis Diœcesanis et Provincialibus agens, *Utinam, inquit,^o sicut nomina gerunt et titulos, ita se reipsa præstarent Episcopos Ecclesiæ! Utinam Evangelio docerent consona, ipsoque Ecclesias fideliter regerent; O quàm libenter, quantâque cum cordis lætitiâ, pro Episcopis ipsos habere, revereri, morem gerere, debitam jurisdictionem et ordinationem eis tribuere, eâque sine recusatione frui vellemus: id quod nos semper, et D. Lutherus etiam sæpissimè tam ore, quàm scriptis, imò et in concione publicâ in Cathedrali Templo Marsburgensi contestati promissimus.*

^o In Præfat. ad Concion. de falsis. Proph. tit. de Ordin. p. 61.

10. Audi Heerbrandum^p Tubingensem, *Saluberrimum, inquit, esset, si singulæ provinciæ suos Episcopos, et Episcopi suos Archiepiscopos haberent.*

^p Jacob. Heerb. in loc. com. loc. de Eccl. p. 767.

11. Audi præ omnibus Authores Augustanæ^q Confessionis; et in illis consensum habes Ecclesiarum ferè omnium Reformatarum. *Hac de re, inquiunt, in hoc conventu sæpè testati sumus, nos summâ voluntate cupere conservare politiam Ecclesiasticam, et gradus in Ecclesiâ factos etiam humanâ autoritate. Scimus enim bono et utili consilio à Patribus Ecclesiasticam disciplinam, hoc modo, ut veteres Canones describunt, constitutum esse. Et iterum: ^r Sævitia Episcoporum in causâ est, quare alicubi dissolvitur illa Canonica Politia, quam magnoperè cupiebamus conservare. Et quod præcipuè observandum est: Hic, inquiunt,^s iterum volumus ^{ib.} testatum, nos libenter conservaturos esse Ecclesiasticam et Canonica politiam, si modò Episcopi desinant in nostras Ecclesias sævire. Hæc nostra voluntas, et coram Deo, et apud omnes gentes ad omnem posteritatem excusabit nos, ne nobis imputari possit, quòd Episcoporum autoritas labefactetur. Et alibi^t clariùs: ^t Sæpè jam testati sumus, nos non solum potestatem Ecclesiasticam, quæ in Evangelio instituta est, summâ pietate venerari, sed etiam Ecclesiasticam politiam, et gradus in Ecclesiâ magnoperè probare, et quantum in nobis est, conservare cupere. Non detrectamus auctoritatem Episcoporum, modò non cogant facere contra manda-*

^q Editæ per Papp. Art. 14, p. 137.

^t Conf. Aug. per Chythræ. lit. de Potest. Eccl. p. 365.

[246] *tum Dei. Hæc voluntas liberabit nos coram Deo, et judicio Universalis posteritatis, ne judicemur rei hujus schismatis, quod initio excitatum est injustâ damnatione doctrinæ Lutheri.*

12. Vides nunc luce clariùs, quàm longè absint Ecclesiæ omnes Reformatæ, omnesque in iis docti ac prudentes viri, ab illâ *Aërii, quam toties nobis exprobratis, hæresi.* Ille Inæqualitatem inter Episcopum et Presbyterum *damnabat*; Hi *probant*: Ille Episcopalem auctoritatem penitus *extinguere*; Hi quantum in eis erat, eandem *conservare* desiderabant. Ille universalis Ecclesiæ judicium et praxin in hoc *repudiavit*, et ut Verbo Dei repugnans *damnavit.* Hi universalis Ecclesiæ et judicium et praxin putant quidem esse præter, sed non contra Verbum Dei, nec ab eo dissonum, ideoque et *laudent, et magnoperè probant.* Et quod te præcipuè observare velim, Ille fastu ac ambitione inflatus, *Paritatem istam in totam Ecclesiam* introducere cupiebat. Hi *necessitate compulsi*, Paritatem in suis solùm Ecclesiis admittere vestrâ perversitate *coacti* sunt. Unum hoc et durum *Necessitatis*, quod tum premebantur telum, multa quæ post consequuta sunt, fecit legitima, quæ remotâ Necessitate fuissent culpanda. Facit^y sæpè id licitum Necessitas, quod in se alioqui esset illicitum. Atque hoc non solùm Servator^z Davidis ac Apostolorum exemplo docet, sed et trita illa, ac consensu omnium probata Axiomata demonstrant: *Necessitati legem parère.* Nec fieri *contra legem, quod urgente necessitate fit, et suadente utilitate publicâ.* *Necessitas^c non habet legem, sed ipsa sibi facit legem: Ubi^d nulla urget Necessitas, constituta Patrum inviolata servantur:* Ubi urget, cum Lacedæmoniis^e dicendum, *Dormiant leges hodiè.* Nam *inculpabile est, ut dixit Leo,^f quod Necessitas intulit.* Illustre est, et ab omnibus meritò laudatum Pub. Scipionis Concilium: Cùm^g ad necessarios reipub. usus pecuniam ex ærario promi opus esset, idque Quæstores, quia *lex ob stare videretur, aperire recusarent, privatas claves poposcit, patefactoque ærario, legem utilitati et Necessitati cedere coegit.* Factum idem in Reformatis aliquot Ecclesiis. Claves suas Apostoli Episcopis commendârunt, nec ab aliis quàm Episcopis legitimè unquam antea usurpatæ. Ærarium Christi aperire noluerunt Quæstores Romani, Nullos^h ad pascendi munus admittere volebant, nisi jurent se puram Evangelii doctrinam nolle docere. Aut violandum tum erat æternum illud Christi mandatum, *Prædicate Evangelium,* et *Pasce oves meas,* aut claves à privatis, Scipionis exemplo, arripiendæ erant. In-

^y Gloss. in Cap. Discipulos, Dist. 5, de Consec.
^z Matt. 12. 3.

^c Caus. 1, q. 1, c. Remissionem.

^d Gelas. ex quo citat. hoc Joh. 8, ep. 199.

^e App. de Bell. Punice.
^f Cit. à Joh. 8, ep. cit.

^g Valer. Max. lib. 3, c. 7, n. 3.

^h Conf. Aug. c. de potest. Eccl. p. 45.

columitati Ecclesiæ, Saluti populi Dei, novo consilio prospicere coegit Scipiones illos *Necessitas*. Claves capiunt invitis Quæstoribus, ærarium Christi aperiunt, et pabulum populo Dei fame tum perituro fœliciter suppeditant. Hæcⁱ si per se considerentur, aliquid roboris habent; si autem admotis *Necessitatis viribus ponderentur, sævitie temporis convenientia remedia videbuntur*. Optamus quidem ex animo, ut cùm *lex illa Necessitatis* jam ablata sit, velint et omnes Ecclesiæ ad priscum et ab universali Ecclesiâ constantissimè observatum ordinem, et Ordinandi modum redire, clavesque suas Episcopis restituant: sed optamus, non cogimus. Jus et imperium in eorum Ecclesias nec habemus nos, nec desideramus. Sic verò illi istam calumniandi ansam vobis præriperent, quam per admirabilem suam et providentiam et bonitatem in Ecclesiâ Anglicanâ Deus prævertit. Vides tu interim et quæ propriè *Puritanorum Hæresis* sit, et quantâ calumniâ *Reformatae ulli*: maximè omnium florentissimæ nostræ *Anglicanæ Ecclesiæ* eandem objicitis: vides quoque quàm tu insigniter imprudens sis, qui *plenè et perpetuò nos cum Puritanis etiam in ipsorum hæresibus* communicare calumniaris.

ⁱ Ut in alia causa, ait Val. Max. lib. 7, c. 6.

CAP. XLII.

ECCLESIAM ANGLICANAM HÆRETICAM ESSE OB COMMUNIONEM PERPETUAM CUM HÆRETICIS, CALUMNIATUR ARCH. SPALAT. ET EXEMPLO ACATII AC PETRI MOGGI FUTILITER CONFIRMARE CONATUR.

At parùm tibi videbatur Communionem cum Puritanis, eorumque hæresibus nobis objectare. Addis aliam, eamque longè atrociorẽ, sed tibi etiam magis ignominiosam calumniam. *Sacra*, inquis,^k *Ecclesiæ Anglicanæ Puritani ferè omnes omnibus, Calvinianis præsertim hæresibus toti infecti tractant et administrant*. O hominem nullius frontis, nullius pudoris, nullius aut veritatis aut verecundiæ! An Ministri apud nos *ferè omnes*, an *omnibus hæresibus*, an *toti infecti* sunt? Quanta híc mendaciorum seges? quàm fœcundum tibi in calumniando ingenium? Hæreses, quas tu Calvinianas vocas, illæ hæreses verè non sunt, sed orthodoxa, et Catholicæ fidei dogmata. Si quæ sint, eas

^k Cons. Red. p. 26.

[248]

sicut alias omnes, et repudiat et refellit Ecclesia Anglicana. Nec quisquam, qui vel in *Ritus solùm* nostros iniquior, qui vel in *ritibus solùm*, licet non *dogmate* Puritanus est, *Sacra* apud nos ulla administrat. Non¹ *fidei solùm dogmatibus*, sed et *ipsis Ritibus nostris subscribunt ex animo et libenter omnes, quicunque in sacrum ullum ordinem, vel in ullam in quâ Sacra aut Sacramenta administrent, Ecclesiam admittuntur*. Sed non exagitabo tuum hoc tam splendidum mendacium. Recitasse solùm, est refutasse, et ut loquitur Hieronymus,^m *Prodidisse sententiam tuam, superdsse est; patet primâ fronte blasphemia: nec necesse habet convinci, quod sud statim professione blasphemum est*. At dicam tamen cum Archangelo Michaelē,ⁿ *Increpet te Dominus*. Etiam et te monebo, dies noctesque meditari, et apud cor tuum revolvere, quid dicat Spiritus,^o *Foris erunt Canes, et impudici, et homicide et Idololatæ, et omnis qui amat et facit mendacium*. Timidis,^p incredulis, et execrabilibus, homicidis et scortatoribus, et idololatrīs, et omnibus mendacibus portio erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda. Tu verò exulta, *Ecclesia Anglicana*, vosque omnes, beati illius filii, et servi Dei vivi, *Beati^q estis cùm ros convitiis affecerint, et persecuti fuerint, et mentientes dixerint omne malum adversum vos propter me. Gaudete et exultate, quoniam merces vestra multa est in cælis. Sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt ante vos*.

2. Atenim probare adhuc vis *Anglicanam Ecclesiam hæreticam esse*, exemplo illustri admodum ac nobili Petri Moggi, et Acatii. *Acatius*, inquis,^r *quia cum Petro Moggo hæretico communicavit, et quia in Acatii communione perstitit totus Oriens, ideò et Acatius ipse, pro hæretico damnatus est, et totus Oriens ab Occidente diutino anathemate separatus est. Quantò magis Angli pro hæreticis sunt omnes habendi, quia cum hæreticis (Puritanos intelligis et Anabaptistas) perpetuò communicant. Totum hoc calumnia est, et præter calumniam nihil. Nos cum hæreticis nec perpetuò, nec omninò communicamus*. Vos ii estis, qui et *Hæretici* omnium maximè execrandi estis, et cum *hæreticis* perpetuò communicatis. Cum Aquinate, cum Scholasticis, cum Bellarmino, et reliquis qui Christum *localiter* ad nullum omninò aliud Infernum nisi ad sinum Abrahæ, id est, si verè loqui vultis, ad nullum omninò Infernum, aut Inferni partem descendisse creditis. Et quod

¹ Const. Synod. Lond. an. 1603, c. 36.

^m Ep. ad Ctesiph.

ⁿ Jud. 9.

^o Apoc. 22. 15.

^p Ib. 21. 8.

^q Matt. 5. 11.

^r Cons. Red. p. 26.

Hæresin omnem et Hæreticorum aliorum omnium perfidiam superat, *cum ipso Antichristo*, omnes communicatis: omnes ut ejus *mancia stigmatè inusto notati illi obtemperatis*. Communionem istâ execrandâ, ab Ecclesiâ *Catholicâ*, ab ipso *Christo* separati omnes estis.

3. Sed est quoque in hoc Acatii exemplo, in quo te planè instruendum video. Vix enim tot verba hîc, quot mendacia et errata posuisti. Historia ipsa et prolixa est, et admodum perplexa, quam suis quoque mendaciis sic obtenebravit Baronius, ut vix umbram ullam veritatis apud eum reperiās. Ad institutum tuum, meumque, tria hîc potissimùm notanda. *Factum Acatii*; *Censura Pontificis* de Acatii facto: *Judicium aliorum* de Pontificis censurâ.

4. Electus^s erat ab *Hæreticis* in Patriarcham Alexandrinum Petrus Moggus, ipse tum Hæreticus, et Concilii Chalcedonensis acerrimus oppugnator. Non diu pòst, Acatii Constantino-

^s Liber.
Breviar. c.
16, et 17.

politani operâ, assentiente Romano Pontifice, depositus est et meritò, Petrus; et in illius sedem electus Johannes Talaja.

Compertum est postea Acatio, Johannem^t istum *Simonid* et *Perjurio* ad thronum illum ascendisse; quare ab Imperatore, sollicitante eum ad id Acatio, depositus est Johannes, et Petrus Moggus in Alexandrinam sedem restitutus, sed eâ conditione, si priùs Henotico Zenonis subscriberet, in quo et Catholicam fidem et Concilium Chalcedonense approbaret. Petrus, licèt animo hæreticus (ut pòst res ipsa judicavit), et *subscripsit*^u

^t Evag. lib. 3,
c. 12, et lib.
6, c. 17.

Henotico, et insuper literas^x ad Acatium (qui erat fidei Catholicæ propugnator dignissimus) scripsit, in quibus et *fidem Catholicam*

^u Ib. lib. 3,
c. 13.
^x Ep. Petri
ad Acatium
extat apud
Evagrium,
lib. 3, c. 17.

et nominatim Concilium Chalcedonense se libenter amplecti credere et confirmare profitetur. Acatius, sicut Petrum, cùm se hæreticum præberet, sede Alexandrinâ expulerat; ita eundem, Petrum Catholicam tum fidem et *subscriptione suâ* et *litteris* disertè profitentem, in eandem sedem restituit, et in communionem suam recepit. Restituit verò, *inconsulto Romano Pontifice*, et *citra ejus sententiam*, ut ait Liberatus,^y fretus (ut ego

[250]

^y Liber. c. 18.

Cum Petro se hæreticum ostendente, non communicat: Cum

Petro se Catholicum profitente, Catholicus ipse Acatius communicat. Factum hoc Acatii imprudens tu, et in *Acatio*, et in *nobis* reprehendis: Factum hoc Acatii et imitamur libenter, et meritò celebramus. Communicare cum Hæretico, *quando se Hæreticum esse prodit*, Hæreticum est, teque si ei communices, Hæreticum demonstrat. Communicare cum Lupo, *ovis pelle induto*, cum *hæretico Catholicam fidem licèt fictè, profitenti*, non excusabile solùm est, sed et laudabile, teque si ei dum talem se gerit communices, Catholicum demonstrat. Si *Anabaptista* quis, si vel *Papista*, sacris nostris se ingerat, quia is suo hoc facto, se nostrum esse, se Catholicum esse profitetur, nos eundem ut *nostrum*, ut *Catholicum* recipimus. Quamprimùm ille, latens in visceribus ipsius virus ac venenum evomere incipit, in judicia pertrahimus, et secleris convictum damnamus, rejicimus, anathematizamus. Scrutator cordium est solus Deus: Actionum solummodò et Judices sunt et vindices homines. Nec aliud opinor nos Dominus suo ipsius docuit exemplo. Judam et *furem* esse, et *proditorem*, et *Diabolum* sciebat, qui cor Judæ videbat, Christus. Quia tamen se *furem* et *Diabolum nondum prodiderat* Judas, ipsum Judam pro sancto et Catholico se gerentem, non modò in *suam Communionem*, *sed et ad sacram mensam etiam*, recepit Christus; Etiam et ipse *Eucharistiam Judæ tradidit*, ut ex Sancto Luca^z constat; et testatur Augustinus,^a *Si, inquit, dare sacramenta impiis, esset dare sanctum canibus, non ipse Dominus suo traditori dedisset, quod in suam ille perniciem, sine culpâ dantis, cum dignis indignus accepit: Furem noverat, furem tolerabat, et ad perferendos malos* (quoad eorum improbitas in lucem et oculos hominum erumpit) *nobis exemplum*

[251]

^b Aug. Tract. 50, in Joh. *dedit*, ait idem Augustinus.^b

5. *Factum* habes Acatii. Displicuit factum hoc Romano Pontifici, Simplicio, Felici, Gelasio. Et quia non diu pòst, Moggus (quomodò nuper Marcus) ad vomitum rediit, Acatium *Hæreticum* esse, et *cum Hæreticis communicare* clamitant.

^c Evag. lib. 3, c. 18.
^d Obedere nolint ait. Liber. c. 18.
^e Ib.

Roman, Acatium,^c *causam suam coram ipsis acturum, et ab ipsis judicandum* vocant. Acatius venire contempsit,^d et meritò: sed *nec^e literis quidem*, tam iniquo postulato Papæ, vel *respondere dignatus est*. Hinc Acatium ipsum, omnesque qui ei communicant, *excommunicavit^f Pontifex*. Acatium insuper *ab Episcopatu suo deponunt: diris devoent*: Nihil non agunt, quo sub hoc specioso ut ipsis videbatur prætextu, odium suum quod in

^f Sententia Fœlicis extat in ep. 6, Fœl.

sedis Constantinopolitanæ dignitatem, multis ante annis, in exulceratis ipsorum animis conceperant, foverantque, in illam sedem jam evomerent. Noli enim tu, si aut me ames, aut veritatem, noli tam cæcus esse, aut stupidus, ut Pontifices tuos sic in Acatium excanduisse ob *hæresis ullius* detestationem, vel suspiceris. Prætextus hoc solùm fuit, non causa. *Hæresis in Acatio nulla* erat. Catholicus ille magis quàm tui Pontifices. Catholicus vixit, Catholicus obiit. Vera et unica illorum in Acatium odii causa hæc erat. Nolebant Episcopum Constantinopolitanum Patriarchas, aut Episcopos extra suam Diœcesin, et in Oriente, aut Ægypto vel destituere vel restituere. Nolebant causas ex Oriente, *Novam Romam*, aut ad *Novæ Romæ Episcopum* deferri, et ab ipso judicari. Fecerat hoc Acatius in Antiochenâ Ecclesiâ, in quâ *Calindionem*^s *illius sedis Patri-* sGelas. ep. 13. *archam expulit.* Johannem,^h *Tyrriorum Ecclesiæ præfecerat.* h Fœlic. ep. 6. Petrumⁱ *in Antiochenâ*, pulso Johanne, *subrogandum curaverat.* i Gelas. ep. 13. *Episcopis*^k *aliis multis per totum Orientem suâ provisione alios* k Ib. *supposuit.* In Alexandrinâ jam fecit idem; pulso Johanne Talaja, Petrum Moggum substituit. Quô, hæc tam multa, tam illustria exempla Constantinopolitanæ sedis potestatis, evaderent, metuebant malè, et certè non injuriâ tui Pontifices. Cœpit ut *dignitas*, sic *authoritas* Patriarchæ Constantinopolitani supra Romanam eminere, et in orbe clarescere. Mali et invidi Pontificum tuorum oculi, splendorem hunc *Novæ Romæ* intueri [252] ægrè poterant. Arrepta igitur hæc, licèt iniquissima planè causa, sed arrepta tamen, quò deprimere istam sedem, et sidus novum jam in Oriente refulgens vel extinguere possent, vel saltem obtenebrare. Hæc vera temerarii illius et iniqui Pontificum tuorum in Acatium judicii causa: Hâc illi de causâ, et Acatium ipsum et *Orientem* ut tu ais, *totum in Acatii communione perstantem excommunicârunt.* Simile omninò est tuorum de nobis nostraque Anglicanâ Ecclesiâ judicium. Ut illi Acatium, sic nos *cum hæreticis communicare*, per calumniam clamatis, ideoque licèt *reipsâ Catholicos*, pro *Hæreticis*, cæco, temerario, et iniquissimo judicio censetis.

6. *Judicium* tuorum Pontificum habes. Quomodo id ab Acatio, et Orientali Ecclesiâ acceptum fuerit, nunc vide. Sententiam, condemnationem et excommunicationem Pontificis *nihili*^l *planè fecit Acatius.* Et sanè, cur vel flocci penderet? l Nicæp. lib. 16, c. 17. Temeraria erat, injusta, et verè nulla. Quid juris aut po-

testatis habet in quemvis *alterius Diæcesis* Romanus Pontifex? Quid in *ullum Patriarcham*? Quid præcipuè in *Episcopum Constantinopolitanum*, cui *æqualia* per omnia *cum Romano privilegia* à Chalcedonensi Concilio^m firmata erant, cui in-
^m Can. 28. super in causâ Appellationum *potestas longè major* quàm
ⁿ Ib. 9, et 17. Romano ab eodem sanctissimo Consilioⁿ donata fuit et decreta? Jure igitur fastum hunc et insolentiam Pontificis Romani contempsit Acatius, illiusque sententiam pro *Nulla* (et verè *Nulla* erat) habuit. Quare spreto hoc iniquo Pontificis judicio, Acatius, licèt à Pontifice tuo excommunicatus et depositus, Episcopa-
^o Liber. c. 18. lia et Patriarchalia omnia munera præstitit: *et usque^o ad mortem sacrificans remansit*. Romani etiam Pontificis insolentiam liberè justèque coarguit, et ut Gelasius^p stylo novo sed
^p Ep. 4. vobis nunc solenni loquitur, *blasphemavit*. Etiam *in judicium^q*
^q Ib. *Papam tuum vocavit*: Nec tamen ut Romanus tuus, ad *suum*, sed vel ad Imp. vel ad *Concilii generalis* tribunal vocavit. Illic cum Pontifice tuo manu conserere voluit: Ibi Patriarchas omnes etiam Romanum tuum judicandum sciebat. In signum insuper detestationis Pontificum tuorum fastus, *nomen^r Fælicis Papæ* è
^r Nicep. loc. cit. et Bin. *Diplicis* ut indignum nominari *sustulit*. Nomen verò Acatii,
^{Not. ad ep. 5, Fælicis.} [253] licèt sub censurâ Pontificis Romani defuncti, *in Diplica^s* mortuo
^a Gelas. ep. 8. Acatio *relatum est*, ejusque ut verè sancti Dei servi, solennis inter Sacra commemoratio facta, integris triginta post ipsius obitum annis; nec Constantinopoli solùm, sed in compluribus
^t Ib. ep. 4, et alibi. Orientis Ecclesiis, reluctantibus^t licèt et freudentibus ad id tuis Pontificibus. Sic, et meritò spretum Pontificis tui de Acatio judicium: Sic et meritò tam Acatii factum ab Orthodoxis Ecclesiis probatum, et ipsius nomen inter eos honorificum fuit. Nos quoque, ut prisci Catholici, judicia de nobis vestra spernimus, utque *de jure Nulla*, repudianda censemus. Non ligabat Acatium Pontificum tuorum censura, nec nos possunt ligare
^o Matt. 16. 19. iniquissima ipsorum judicia. Non dixit Christus^u simpliciter, *Quæcunque ligaveris*, erunt ligata, sed dixit, *Tibi dabo claves, et quæcunque* (clavibus meis, clavibus his à me acceptis) *ligaveris, erunt ligata*. Claves verò illæ, quibus et olim Acatium, et nunc nos ligatis, *vestræ claves* sunt, non *Christi*; et *vestræ claves* non ligant, sed solùm Christi.

Hæc paucis de tuo Moggo: quo in antiquis historiis similem tibi magis vix quenquam usquam reperiās. *Homo^x fuit*, qualis omninò tu es, *fraudulentus, versutus, versipellis, velut Cothurnus*

^x Evag. lib. 3, c. 17, et Nicep. lib. 16, c. 13.

ac *Proteus* quovis vento versatilis, qui temporibus se semper accommodabat, nec in unâ perstitit sententiâ, sed modò Concilium Chalcedonense approbavit, modò palinodiam cecinit, et Concilium damnavit. Speculum habes in Moggo, ubi et ingenium tuum, et mores, et actiones clarissimè conspicias.

CAP. XLIII.

ECCLESIAM ANGLICANAM HÆRETICAM ESSE, QUIA COMMUNICAT CUM REFORMATIS ECCLESIIS ULTRAMARINIS CALUMNIATUR ARCH. SPAL. DEQUE LUTHERANORUM ET CALVINISTARUM DISSIDIIS.

PROFERS post hoc, ex tuâ venenatis gravidâ sagittis Marce pharetrâ telum aliud, et secundum, quo Anglicanam Ecclesiam Hæreticam probes, argumentum; obtusum quidem satis, sed totum felle et aceto illitum. *Ecclesia*, inquis,^y *Anglicana communem publicè et apertè profitetur cum Genevensi aliisque ultramarinis Ecclesiis. Etiam et Londini sunt regiâ concessione Gallis, Belgis, Italis, apertæ Ecclesiæ. Hæ verò omnes Calviniano veneno infectæ, Ipsa quoque Geneva, Puritanorum mater. Ab his Puritanismus in Angliâ fovetur et promovetur. Hæ Anglicanam professionem et ritus abominantur; et tamen Anglicanæ Synagogæ sorores sunt dilectissimæ: quare cum Anglicana cum his hæreticis Ecclesiis communionem teneat, erit et ipsa quoque hæretica. Imò nec Anglicana est, nec illæ hæreticæ; sed tu homo ex convitiis et mendaciis totus conflatus, et Anglicanæ et illis sanctis Dei Ecclesiis novus Shimei ore inverecundo oblatras. Inter multa et illustria beneficia, quibus pro infinitâ suâ bonitate Anglicanam Ecclesiam beavit Deus, hoc non in postremis ducimus, quòd nobis, illius servos, fratres, et conservos nostros, sub Antichristi jugo olim gementes, per sævitiam nunc et tyrannidem vestram pulsos patria et natali solo, bonis ac fortunis exutos, omnibus exhaustos jam casibus, omnium egenos, urbe, domo sociare dedit. Fuisse scimus, et gratissimis animis sæpissimè recolimus, cùm Marianis illis temporibus, eadem hæc humanitatis simul ac Pietatis officia, à Genevensibus, à Gallis, à Belgis, et Germanis cumulatè benignoque animo in*

^y Cons. Red.
p. 26.

[254]

se præstita sensit nostra Anglia. Ingemiscimus quidem nunc eorum casibus, quia tamen per vos et Tyrannidem vestram profugi illi nunc sunt, lætamur ex animo, quòd Anglia nostra, portus ipsis ac perfugium esse queat. Et si centesimo cum fœnore ipsorum in nos benignitatem ac beneficia rependere possimus, hoc magis honori nobis ducimus, etiam et beneficio.

2. Nec certè *doctrinam illi aut professionem Anglicanam abominantur*. Calumnia hæc tua est, cujus si pudor tibi ullus inesset, pœnituisse te jamdudum oportuisset. In doctrinâ et fidei Orthodoxæ professione discordia inter nos nulla. Hâc integrâ, in Ritibus et disciplinâ, discrimen ferendum utrique scimus. Victoris^a tui temeritatem, et damnârunt olim, et etiamnum damnant pii ac prudentes omnes. Ille eos qui vel in *Ritibus ab ipso dissentirent, communione pellere volebat*. Non sic Irenæus, non Polycarpus, non ipsi sanioris judicii tui Pontifices, Anicetus, Pius, Hyginus, Telesphorus, Sixtus: Suum illi jejunii ritum, moremque servabant, *pacem* tamen cum aliis retinuerunt, qui ab aliis Ecclesiis ad ipsos venerant*, licèt contrario ritu ac more jejunabant. Rectissimè Augustinus;^b *Totum hoc genus rituum liberas habet observationes, quòdque nec contra fidem, nec contra bonos mores injungitur, indifferenter est habendum*. In his,^c *Mos populi Dei et instituta majorum pro lege tenenda sunt*. Etiam hîc et rectè Aquinas.^d Quærit an Eucharistia in pane azymo an fermentato confici debeat? Respondet, *Conveniens est, ut in Sacramenti celebratione unusquisque servet ritum suæ Ecclesiæ*. Vox vetus^e est et vera, *Dissonantia jejunii non dissolvit consonantiam fidei*. Ineptus tu nimis es, qui ultramarinas, aut eas quæ Londini nunc sunt Gallorum, Belgarum et Italorum Ecclesias, ritus nostros abominari opinaris. Ne displicent quidem. Didicimus ex Augustino;^f *Sit una fides universæ quæ ubique dilatatur Ecclesiæ, etiamsi ipsa fidei unitas quibusdam diversis observationibus celebretur: omnis enim pulchritudo filiæ Regis intrinsecus: Illæ autem observationes, quæ variè celebrantur, in ejus veste intelliguntur, in fimbriis aureis circum amicta varietate. Sed ea quoque vestis ita diversis celebrationibus varietur, ut non adversis contentionibus dissipetur. Nequaquam de vestis Regiæ varietate litigamus, ubi ipsius Reginæ unam fidem retinemus*. Atenim tu, qui flabellum dissidii, et mali dæmonis nunc factus es, calumniis tuis dissipare conaris, quæ inter nos est et ultramarinas Ecclesias, et charitatis et

^a Eus. b. lib. 5, c. 23.

[255]
[•] Sozom. lib. 7, c. 19.

^b Lib. 1, ad Inquis. Januar. c. 2.

^c Aug. ep. 86.

^d Part 3, q. 74, art. 4.

^e Ep. Artic. de quibus contr. inter Theol. Aug. cont. tit. de Cerem.

^f Ep. 86.

veritatis unitatem. Nec tibi tuisque sanguine Sanctorum ebriis satis est, fratres nostros per tyrannidem vestram patriâ et for-
tunis exutos, profugos hîc inter nos, et miseros esse: ne esse quidem eos aut lucem hanc aspicere vultis: non locum in orbe ullum, in quo vel plantam pedis illi reponant esse vultis. Hoc vobis volupe: in hoc tripudiat et triumphum agit Romana bestia:

Hoc Ithacus velit, et magno mercentur Atridæ.

3. Tertium adhuc nec dissimile est, quo *Ecclesiam Anglicanam hæreticam probes* Argumentum: *Lutherani*, inquis,^g *pluri-* ^g Cons. Red. p. 27.
marum hæresum sorde polluti sunt. Cùm Lutheranis verò com-
municare Anglicana Synagoga paratissima est, et plurimùm
conatur, ut monstra hæc in unum cum ipsâ coalescant, unioque
fiat omnium Ecclesiarum reformatarum. Certè quidem conatur hoc Ecclesia Anglicana. Unionem omnium et optat, et efficere [256]
laborat. Nec poteras tu aut quivis illustrius ullum aut dignius Anglicanæ Ecclesiæ encomium excogitare. Quis unquam pius aut prudens non omnium Ecclesiarum Catholicarum unionem optet? Et si uspiam dissidium contingat, quis bonus non pro virili illud extinguat? *Beatos esse Pacificos* pronunciavit Christus.^h Beata Ecclesia Anglicana, quæ, vel hoste Judice,^h *Matt. 5. 9.*
Pacifica. Non sic Synagoga tua Romana. Illa nil nisi dis-
sidia seditiones et bella serit, pacem Ecclesiarum omnium conturbare, orthodoxos inter se *παράκλινει* et commiscere, *μῆλον ἑρδὸς* inter Ecclesias Dei jactare: unitatem Ecclesiarum rumpere, inconsutilem Christi tunicam scindere: Cacodæmonis hoc est, hoc vestrum opus, conatus, studium, in quod manibus pedibusque, calumniis, mendaciis, dolis, nefandis, omnibus et infernalibus artibus laboratis. Impletis quod dixit Christus,ⁱ *Vos* ⁱ Joh. 8. 44.
ex patre Diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere: Ille homicida erat ab initio, mendax, et mendaciorum pater.

4. Cur verò tu sic exagites *Lutheranorum*, et ut tu vocas, *Sacramentariorum* dissidia? An nescis eorum opiniones tales esse, ut iudicio doctissimorum hominum^k ad sanum et Ortho- ^k D. Feild. de Eccl. lib. 3, c. 42, et in Append. ad lib. 5, part 2, § 6, p. 32, 33.
doxum sensum revocari, *et inter se conciliari possint?* De vocibus inter eos potiùs quàm de rebus certamen esse? An nescis similia ferè inter Franciscanos vestros et Dominicanos extitisse dissidia? Recognosce tua ipsius verba, digna sanè quæ memoriâ teneas. *Non est*, inquis,^l *cur objiciat dissensiones* ^l Spalat. contra Suar. c. 1, n. 30.
inter Lutheranos et Calvinistas. Etiam inter Scotistas nostros

et Thomistas, inter Dominicanos item et Jesuitas sunt acerrimæ dissensiones. Altercantur in disputabilibus, et in iis in quibus est libertas opinandi: et hoc nihil obest fidei Catholicæ. Tales esse judicio eas altercationes, quæ adhuc fervent inter Lutheranos et Calvinistas. Lis omnis inter eos, vel te Judice, in disputabilibus est, inque eis quæ fidei Catholicæ non obsunt. An et oblitus quanta inter vestros de *Temporalis Papæ monarchiâ* non dissidia solùm, sed et bella? Pugnant utrique de *Capite vestro*, de ipso *fidei vestræ Capite*. Dimicant utrinque et multi et magni inter vos nominis athletæ: Bellarminus, et qui ei adhærent, Carerio et Bonifacio Octavo, *Hæretici*ⁿ censentur; utrique tamen in deformatæ Ecclesiæ vestræ gremio; utrique in communionem vestram admittuntur. Cur non itidem in unâ et eâdem Reformatâ Ecclesiâ, inque illius communionem recipiantur Lutherani et Calvinistæ, quorum lites faciliùs multò componi possunt et conciliari?

[257]

ⁿ Car. lib. de
Potest. Papæ
in Tit.

^o Aug. ep. 8,
9-11, 15, et
19.

^p Aug. ep. 15.
^q Soc. lib. 6,
c. 9. 11-13.

^r Concil.
Afric. sub
Cypr.

^s Phil. 2. 2.

Gal. 5. 12.

^u Rom. 16. 17.

5. Nec ignoramus tamen quàm sint aliqui inter ipsos offenso in sibi adversantes animo. Sed scimus quoque graves inter^o Augustinum et Hieronymum offensas et dissidia fuisse: et ambo tamen Catholici: licèt alterius error non minor quàm Lutheranorum. Hieronymi^p verò et Ruffini, Chrysostomi^q et Epiphanii dissensiones quis nescit? Omnes tamen illi Catholici: licèt horum quorundam periculosus, opinor, magis error quàm Lutheranorum. Optamus nos utrisque, et Lutheranis, ut tu vocas, et Calvinistis, Cypriani, et Sancti et Martyris moderationem animi atque modestiam. Qui licèt ipse, et Africani reliqui sancti Episcopi, à Stephano Romano, in dogmate etiam fidei dissiderent, *Unitatem*^r tamen *Ecclesiæ in opinionum diversitate non disciderunt*, sed et *cum aliter sentientibus communionem retinuerunt*. Nec minùs Lutheranos ob errores aliquot, Catholicos censendos, et in communionem recipiendos arbitramur, quàm Irenæum, Papiam, Justinum, et complures è sanctis patribus, qui Chiliastarum errori, æquè ac nunc suo Lutherani, adhæserunt: Nec verò unquam (ringaris licèt tu et rumparis) unitatem Lutheranis, omnibusque Dei sanctis Ecclesiis suadere desistemus. Cum Apostolo^s hortabimur, *Implete gaudium nostrum, ut idem sapiatis, charitatem habentes, et unanimes idem sentientes*. Illis, etiam et vobis, cum eodem Apostolo^t dicemus, *Utinam abscindantur qui vos perturbant. Rogamus*^u *vos fratres, ut observetis eos qui offensiones et offendicula faciunt,*

et declinate eos ; hujusmodi enim non Christo Domino serviunt, sed suo ventri. Eorumque discordias, ut Hieronymi et Ruffini, Augustinus, seriò deploramus, cumque eo^x dicimus ; Heu mihi, ^{x Aug. ep. 15.} qui vos alicubi simul invenire non possum ! Fortè ut moveor, ut doleo, ut timeo, prociderem ad pedes vestros : flerem quantum valerem, rogarem quantum amarem, nunc unumquemque vestrum pro seipso, nunc singulos pro aliis, et maxime pro infirmis, qui vos tanquam in theatro, magno sui periculo spectant, ne de vobis ea [258] dicendo aut conscribendo spargatis, quæ quandoque concordantes delere non poteritis. Quod^y superest, fratres, idem sentite, in pace ^{y 2 Cor. 13.11.} agite, et Deus pacis erit vobiscum.

6. Enumeras^z ad extremum, et desultorio tuo more per- ^{z Cons. Red. p. 27.}transis nonnulla *Religionis nostræ Capita*, de Fide, de Operibus, de Justificatione, de Eucharistiâ, de Missis privatis, de Meritis, de Invocatione sanctorum, de Imaginum veneratione, de Ritibus sacris, de Animis defunctorum, et tum adjungis, *Nos hæretico spiritu ista damnare et abolere ; nostramque de his doctrinam hæresin vocas.* Hocine est probare Anglicanam Ecclesiam hæreticam ? An hæc nuda assertio pugilem decebat ? An et te Archiepiscopum ? Vide enim non inscitiam solùm tuam, sed et insaniam. Nosne vel *Fidem*, vel *Justificationem*, vel *Opera*, vel *Eucharistiam*, vel *Ritus sacros*, vel *Animas* defunctorum damnamus et abolemus ? Calumnias has tuas, et hæretica vestra circa hæc dogmata damnamus, res verò ipsas amplectimur, libenter simul et constanter. Disce tu aut omninò tacere, aut ut Theologum decet loqui. Si neutrum vis, debebis omnibus, ipsis etiam pueris nostris ludibrium.

7. Nec est híc quidquam præter infantiam tuam, quod quis refutare debeat. Quæ enim hæc est *Hæresis nostræ Probatio* ? Omninò non alia, quàm, *Ipse dixit.* Ipse autem quis ? Ipse mendaciorum consarcinator : calumniarum artifex : homo cujusvis, homo nullius fidei : Proteus et vertumnus in fide : Hæreticus, Apostata, Atheus, Antichristianus, et quod in se omnis dedecoris colluviem comprehendit, *Ipse est Marcus Antonius Spalatensis* ; Ipse dixit. Probationem tuam mirabilem videt nunc lector : quanti æstimanda sit, ipse judicet.

CAP. XLIV.

ECCLESIAM ANGLICANAM SCHISMATICAM ESSE CALUMNIATUR
ARCH. SPALAT. QUODQUE ECCLESIA ROMANA VERÈ SIT
BABYLON APOCALYPTICA.

AB *Hæresi* Ecclesiæ Anglicanæ pergis ad illius *Schisma* : mox ad *Hæresin* novâ methodo reversurus, tum iterum ad *schisma* progressurus. Ut cerebrum tibi, dum ista scriberes, malè sanum fuisse, facilè videant omnes ; *Schismaticam*, dicis,^a *nostram esse Ecclesiam* : et ut lepidum te poëtam sciamus, ais eam *magis à Catholicâ Ecclesiâ divisam, quàm sunt ipsi divisi toto orbe Britanni*. Virgilium opinor *Schismatis nostri* testem advocas, nec testem scio veraciorem unquam invenies. Sed videamus probationem tuam, quàm *Necessariam* esse vis, ideoque Demonstrationem. Arrige aures Pamphile, et Demonstratorem audi Antonium. *Se^b à Romanâ Ecclesiâ, reliquisque ei communicantibus esse divisos in Religione et fide, fatebuntur ipsi nec inviti, et res est clarissima. Cùm verò Ecclesia Romana cum aliis sibi conjunctis sit verè et propriè Catholica Christi Ecclesia, an non sequitur necessariò, Anglicanam ab illis sic vocatam Ecclesiam à verâ Catholicâ esse omninò dissectam, et consequenter illam non esse Corpus Christi, nec domum Dei, nec absolutè Ecclesiam ?* Euge, Euge ; Ferte citò corollam, et Sophisticum coronate Antonium. Vix tot verba híc, quot vitia ; sed unum tantùm notabo. Disputat hic Demonstrator à Loco, quem vocant Logici *Petitionem principii*. Æquè sapienter ac Logicè probasses nos esse Schismaticos, quia sumus Schismatici ; aut sic : Romani sunt Catholici, ergo sunt Catholici. Romanam tuam Ecclesiam Catholicam fuisse probandum tibi ante omnia fuit. Hoc, quia probare non poteras Archiepiscopus tu egenus, et *rationum inops*, à nobis emendicas. Non dabimus. Nec tu, nec Romani Sophistæ omnes machinis ullis aut fallaciis evincent unquam, aut extorquebunt. Romanam tuam, *Apostaticam esse, Hæreticam, et Antichristianam* multis modis antè declaravi. Nec immorabor diutiùs in hoc nugacis hominis sophismate. Retorquebo solùm hoc telum, et eisdem armis, eisdem penè verbis, *Romanam Ecclesiam Schismaticam esse probabo*. Romanam Ecclesiam ab Anglicanâ, et cum ipsâ communicantibus esse

[259]
^a Cons. Red.^a
p. 27.

^b Ib. et p. 28.

divisam, in Religione et fide, fatebuntur ipsi, et res est clarissima, ac per se notissima. Cùm verò Anglicana Ecclesia cum aliis sibi conjunctis, sit verè et propriè Catholica Christi Ecclesia, annon sequitur *necessariò*, Romanam illam ab ipsis vocatam Ecclesiam, à verâ Catholicâ esse omninò dissectam, et consequenter, nec esse Corpus Christi, neque domum Dei, neque absolutè Ecclesiam? Placetne tibi hæc quam à te mutuatus sum *Demonstratio*? At interim, par pari retuli, quod malè mordeat hominem. [260]

2. Atque hîc abrumpit homo Methodicus inceptum suum de *Schismate Anglicano* filum: Scilicet, bellè satis, et bellicosè actum est de *Schismate*, et quàm *Schismatica* sit Ecclesia Anglicana, satis *demonstratum*. Nunc à calce ferè redit ad Carceres, et ad prius libelli sui *Caput*, quod in *condemnatione* positum erat, regreditur. Venerat nimirum ei subitò quid in mentem, quod priùs exciderat, de *Babylone*; condemnandum id mox fuit: ne si de ordine cogitâset, memoriâ fortè elaberetur. Avertite, obsecro, oculos Aristotelici: Dormiunt omnes hodiè Methodi leges. Audistis de *Angliâ*, audite nunc de *Babylone*: Alpha, Beta persequitur. Hæc Antonii Babylonici methodus.

3. Dixeras^t olim *Romam*, et *Romanam quæ nunc est Ecclesiam*, *Babylonem eam esse, quæ in Apocalypsi describitur*. Revo-
cas^u nunc hoc et *meram calumniam fuisse* asseris. *Romanam Urbem* Babylonem nunc esse vis, non *Romanam Ecclesiam*. Non est cur te revoces. Certè enim *Romana vestra Ecclesia* Babylon ipsissima est, quam depingit Johannes. Hoc ex nostris complures, solidissimis nec unquam refellendis argumentis demonstrârunt. Lege doctissimorum Episcoporum Abbotti, et Downami; Lege Whitakeri, Fulci, Henrici Bullingeri, Giffordi de Apocalyptico Antichristo libros: Lege vel Serenissimi Regis nostri Jacobi auream illam et nec purpurâ vœnalem neque auro ad *Imperatores et Reges admonitionem*; perspicies ex illis luce clariùs *Ethnicam nullam Romam*, sed vestram quæ nunc est, quæque ab anno ferè sexcentesimo fuit, Romanam Ecclesiam, hanc, inquam, ipsam, et non *Urbem Romanam*, nec *Romanam Ethnicam*, Babylonis nomine, à Johanne significatam fuisse. Lectis his, tua hæc, et similia omnia vestrorum hominum Sophismata, ineptissima commenta, somnia, et deliramenta, evanescent planè ad hos soles, et in fumos abibunt.

4. Lege insuper vel tuorum hominum de Antichristo tracta-

^t Lib. 4, de
Rep. Eccl. c.
3, n. 37, 38, et
seq.
^u Cons. Red.
p. 28, 29.

tus, Bellarmini, Sanderi, Lessii, Cydonii, Gretseri, et aliorum. Ipsæ illæ, quas tui hîc venditant et ostentant *nugæ*, et *germanæ gerræ*, anilia commenta, vel pueris ipsis ridenda, hominem quemvis ingenuum, et veritatis amantem, quemvis nisi pertinaciæ mancipium sit, fateri cogent, pessimam vos causam hîc habere, nec posse vestros ullo lixivio, vel à *Romano Pontifice* hunc *Antichristi*, qui ipsi proprius est et peculiaris, *titulum* vel à Romanâ vestrâ Ecclesiâ Babylonicæ meretricis nomen eliere. Vi ipsâ hujus, veritatis victus Sanderus^x vester *Antichristi sedem Ecclesiam* esse verissimè nobiscum agnoscit. *Alii*, inquit, *aliter Dei Templum accipiunt, et Hieronymus^y veriùs* (nota veriùs) *de Ecclesiâ arbitratur Templum Dei apud Apostolum, non de Hierosolymitano templo sed potiùs* (nota potiùs), *de Ecclesia accipiendum esse, in quâ sedet Antichristus, non velut legitimus Judex, sed velut tyrannus.* *Augustinus^z etiam rectè* (nota rectè) *admonet, filium perditionis sedere non solùm in templo, sed in Templum Dei, tanquam ipse, cum suis membris, sit Templum Dei quod est Ecclesia.* Non poterat, opinor, quidquam significantiùs *Romanam tuam Ecclesiam* denotare: quæ Papam cum suis adhærentibus, *ipsam Ecclesiam* esse, et *solummodò^a seipsam pro Ecclesiâ* venditat, alias verò omnes, ne Ecclesias quidem esse vult.

^b Loc. cit. Augustino, et Hieronymo addit Sanderus^b Chrysostomum, et

^c 2 Thess.c.2. Theodoretum. Addam et ego Œcumenium,^c *Non dicit Apostolus Templum Hierosolymis, sed Ecclesias Christi.* Sedem nunc vides Antichristi (fatente, idque ex Hieronymo et Augustino confirmate, tuo Sandero), esse *Ecclesiam*. Suade tuis, ut deinceps sileant de Hierosolymis et Salomonis templo. Quærant Antichristum non *Hierosolymis*, sed in *Ecclesiâ*, inque illâ *Ecclesiâ*, cujus Princeps *se suosque Ecclesiam solam* esse gloriatur. Ubi verò in Ecclesiâ invenias Antichristum, nisi in Babylone Apocalypticâ? Agnoscit et hoc quoque sanctus vester Sanderus.^d *Babylon*, inquit, *sedes est et civitas Antichristi.* Nihil verius. Et qui extra Babylonem Antichristi sedem quærunť scotomate magis quàm ipsi Sodomitæ laborant. Babylonem Apocalypticam *Romam* esse et tu^e et tui omnes ultrò fatentur. Bellarminus,^f Gretserus,^g Viegas,^h et præ omnibus Ribera,ⁱ qui Romam olim conflagraturam judicans, addit, *Hoc ex Apocalypsis verbis*, ubi de Babylone agit, *tam perspicuè cognoscimus, ut nè stultissimus quidem negare possit.* Collige nunc ista. *Roma est Babylon* Apocalyptica, quæ incendio et

^x Lib. de Antic. da Monst. 18.

^y Ep. ad Algas. quæst. 11.

^z Lib. 20, de Civ. Dei, c. 19.

^a Spal. Cons. Red. p. 15.

^b Loc. cit.

^c 2 Thess. c. 2.

^d Loc. cit.

^e Cons. Red. p. 29.

^f Bell. lib. 3, de Pont. c. 13, et lib. 2, c. 2.

^g Defens. c. 2, lib. de Pontif.

^h In c. 18, Apoc.

ⁱ In c. 14, Apoc. n. 44.

desolationi tradenda est. Hoc ne stultissimus quidem negare potest. *Babylon Apocalyptica* est Sedes Antichristi: Hoc [262] disertè testatur et profitetur tuus Sanderus. Non dubitabis, opinor, hinc consequi, *Romam esse sedem Antichristi*. At quænam Roma illius sedes est? Roma quæ *Ethnica*? An ea quæ est Ecclesia? Audi porrò: Sedes Antichristi est *Ecclesia*. Hoc Hieronymus, Augustinus, et Œcumenius clarè testantur, et agnoscit tuus Sanderus. *Roma Ethnica* non est Ecclesia: Hoc ex se perspicuum est. Annon hinc confectum putas, *Romam Ethnicam non esse sedem Antichristi*, ideoque nec esse Babylonem Apocalypticam, Nulla igitur alia Roma, vel Babylon Apocalyptica est, vel sedes Antichristi, nisi *Roma Ecclesiastica*, quæ se sibi adhærentes, pro *Ecclesia* venditat. Aut si tuis verbis me hæc effari mavis, *Ecclesiam*^k *profectò Romanam Hieronymus Babylonem vocat: Ecclesiam inquam, non urbem: qui Babylonis Senatum, hoc est viros Ecclesiasticos, Senatum vocat Pharisæorum et imperitorum, qui adversus ipsum conjuraverat*. Sed nolo hæc nunc persequi. Abundè à nostris et luculenter demonstrata sunt. Premam ego vestigia hîc tua, et pauca ex tuis insipidis figmentis proponam brevi, et nigro carbone notabo.

^k Spal. lib. 4,
de Rep. Eccl.
c. 3, n. 32.

5. Primò, sic inquis,^l *Scio Romam Christianam Babylonem* ^l Cons. Red.
non esse. Quis verò *Romam Christianum*, id est, *Orthodoxam*,
Babylonem vocat? Roma non quidem Christiana, seu Ortho-
doxa et Catholica, sed *Roma hæretica, Antichristiana, et Pa-*
pistica, ea nec alia Roma, Babylon est. Quamdiu incorruptam
et inviolatam, Christianam et Orthodoxam fidem tenuit Roma,
quamdiu Antichristi hæresibus conspurcata non erat, *Babylon*
dici non potuit, non debuit. Quamprimùm verò Roma *Anti-*
christiana facta est, et factum hoc primò, sub Bonifacio III.,
an. 606, tum primùm in *Babylonem* transformata est. Prout
crevit in eâ *Antichristianismus*, sub Hadriano Secundo, Hilde-
brando, et Leone X., Babylonica simul Idololatria, Tyrannis,
Hæreses, et plusquam Luciferiana superbia in eâ indies magis
magisque emicuit. Absit ut *Romam Christianam*, id est, Ortho-
doxam, *Babylonem* dicamus. Roma Christiana Babylon non est,
nisi fortè Christianam sic nunc voces, quia se *Christianam fidem*
profiteri, licèt falsò dicat: cùm sit verè *Antichristiana*. Si hoc
sensu Christianam voces, etiam Roma ipsa Antichristiana, sic [263]
Christiana est, sic quoque Apocalyptica Babylon est. Noli in

tanto fidei Capite strophis ludere et Æquivocatione. Dic clarè, Romam quatenus *Bonifaciana* est, quatenus *Hadrianana*, quatenus *Hildebrandina*, quatenus *Leonina* est, dic Romam istam Babylonem non esse: tunc dices quæ Romanum pugilem, Antichristianum et Papistam decent. Cùm *Christianam*, id est, Orthodoxam Romam *Babylonem esse negas*, nostras agis, non Gregorii tui aut Urbani partes.

^m Cons. Red.
p. 29.

6. Secundò ais,^m de *Româ Ethnicâ ante fidem Christi susceptam, Prophetiam Apocalypseos explicari non posse. Ideo Romam illam Ethnicam non esse Babylonem Apocalypticam.* Verissimè. Tuque hîc etiam nostras iterum agis partes: pro nobis dimicas, et contra Pontificum tuorum athletas: Cum Bellarmino ipso bellum hîc geris. Ille *Romamⁿ illam antiquitatis Ethnicam*, Babylonem esse; de *istâ Ethnicâ Româ* Apocalypseos Prophetiam explicandam esse totis viribus contendit.

ⁿ Bell. lib. 2,
de Pont. c. 2.

^o Ib. § Præd.

Adeo etiam, ut illud ipsum^o de *Incendio Romæ, ruinâ et desolatione* vaticinium jam impletum esse ineptissimè opinetur. Et *Babylon*, inquit,^p *Illâ, de qua in Apocalypsi, Romana urbs est, qualis erat Johannis tempore: et iterum;^q Patet, inquit, hoc ex ipso Johanne, qui dicit se loqui de illâ Româ quæ tenebat Imperium super Reges terræ, et quæ erat ebria sanguine Sanctorum: quæ certè locum non habent, nisi in eâ Româ, quæ regnantibus Nerone et Diocletiano, martyres trucidabat.* An tu cum Cardinali in arenam descendas? Dares Entellum provocas? Scis mortuos non mordere. Si in vivis esset Cardinalis, non impunè tantam tuam insolentiam tulisses, quòd Cardinalis sententiam, licèt nimis ineptam, rejicere tu et refutare auderes.

^p Ib.
§ Respondeo
Babylonem.
^q Ib.

^r Cons. Red.
p. 29.

7. Tertiò dicis,^r et hoc tibi palmare, *Babylonem in Apocalypsi posse commodè de Româ Ethnicâ intelligi et explicari: non quidem de Româ, quæ olim ethnica ante susceptam fidem fuit, sed de Româ, quæ in Antichristi persecutione Ethnicâ adhuc futura est, quia Ethnici Idololatræ Romam sibi fortassè subjecturi sunt.* Vacillat hîc video tua fides. *Fortassè* Roma erit tunc Ethnica, *Fortassis* Ethnici Idololatræ eam sibi subjecturi sunt. Ubi fides, si *Fortassè*? Non cohærent duo hæc, nec in unâ sede morantur, *Fides* et *Fortassè*. Ego vacillanti tuæ fidei, fulchrum validum, quo statuminetur, suppeditabo. Non est omninò tunc Ethnica futura tua Roma. Non est tunc in Ethnicas Idololatrias vel lapsura, vel degeneratura. Regnante adhuc in eâ Romano Antichristo, *decem^s Reges odio habebunt meretricem, et Babylonem,*

id est, *Ecclesiam tuam Babylonicam*, Antichristianam, et *Antichristi ipsius sedem*, Reges illi zelo Dei, odio Antichristi accensi, Romam adhuc *Pontificam* incendio tradent, et in favillas vertent. Instar lapidis^t molaris in mare projecti, ita cum impetu projicietur Babylon, Urbs illa magna, nec amplius invenietur. Videbunt et lugebunt^u incendium hoc ac desolationem, *Meretricis*^u amatores. Horum primus ac princeps, est *Romanus Pontifex*. Ille post hoc incendium^x superstes erit; cremanda est et desolanda Roma, antequam destruat^r *Bestia*, id est, Antichristus, seu Pontifex Romanus, cum suo *pseudopropheta*, id est, ministris, qui doctrinas ipsius populo propinant. Indicat hoc tibi Johannes, qui post^y incendium hoc et triumphum Sanctorum deversâ Babylone, *Bestiam*^z et *pseudopropheta*m, comprehensos iri, et vivos in stagnum ignis ardens sulphure conjiciendos declarat. Si Johanni fidem habere nunc vis, Roma *Pontificia*, quæ sola Babylon est, Roma *Pontifici adhuc subjecta*, Pontificibus illiusque satellitibus *venificia sua*, *scortationes*, idololatrias, et omne genus abominationum in eâ excercentibus, et orbem philtris suis et phialâ aureâ dementantibus, Roma splendore suo adhuc nitens, *amicta bysso*, *purpurâ*, et *cocco*, deaurata auro, lapidibus pretiosis, et margaritis, onusta, ligno thyino, ebore, argento, ære, ferro, et marmore, omnibusque animarum mercibus ornata, *Pontificia*, hæc nec alia ulla Roma, *Babylon ipsissima* est, quæ à decem Regibus oppugnanda est, et cremanda, et funditùs evertenda. Vos ut clarissimam hanc Johannis de Pontificiâ vestrâ Babylone, illiusque ruinâ, incendio et desolatione, Prophetiam eludatis, somnia et commenta vanissima de Ethnicâ olim futurâ Româ populo et proselytis vestris obtruditis. Cæci cæcos ducitis in foveam, et in barathrum istius incendii: eosque omnes, qui ut olim Noachus, judicium Dei, quod Romam vestram Pontificiam manet, è Scripturis sacris denunciant, quique ut serventur, ad Arcam Dei confugiunt, sannis excipitis et ludibriis; utque olim vetus Orbis, et Sodoma, sic impletis et vos mensuram iniquitatum vestrarum, donec ingruat in vos tempestas, et sulphure atque igne depluat de Cœlo Deus; donec extrema illa vobis luctuosa, sed sanctis omnibus lætissima ac foelicissima dies, inopinantes vos obruat. Discite justitiam moniti, Eripite vos his flammis: auscultate, dum dicitur Hodiè, voci Angeli,^a *Exite ex eâ, popule mi*.

^t Apoc. 18. 21.^u Ib. 9. 11, 17.^x Riber. in c. 14, Apoc. n. 48, et Bell. lib. 4, de Pont. c. 4, § Accedit.^y De quo, c. 18.^z Apoc. 19. 20.

[265]

^a Apoc. 18. 4.

8. At Johanni, scio, non auscultabitis. Domus vos rebellis

estis, refractaria gens ad vocem Domini, et populus durâ cervice. Vide verò tu, annon sint et ex *Prophetis vestris*, è quibus hæc discas, et dum dies est, sapere discas. Roma, quæ *quondam fuit Ethnica*, olim à vestris^b Sixto Senensi, Lindano, Bellarmino, Horontio, aliisque *Babylon* putabatur, et sic ab *Ecclesiâ vestrâ* Babylonis nomen avertere solebatis. Victi jam veritatis vi ac splendore Romam illam, quæ *fuit Ethnica*, *Babylonem* illam non esse, quæ adhuc incendio cremanda est, nobiscum agnoscitis. Spes nunc vobis omnis in Româ, quæ adhuc in fine mundi à fide penitùs defectura, et *Ethnica* futura est; de quâ tamen *Ethnicâ Româ* nec in Apocalypsi, aut sacris literis, nec in Patribus, nec in ullo antiquo Scriptore, vel vola est, vel vestigium ullum. Primus *commenti hujus* author est Ribera Jesuita, qui triginta tribus^c ab hinc annis commentarios in Apocalypsin dans, in eis, hoc â sæculis inauditum figmentum è suo cerebro extundens edidit. Commentum, quia *novum*, quia *Jesuiticum*, quia *ejusmodi*, ut licèt probari nunquam omninò possit, difficulter tamen everti posse judicarent, cùm sit de *futuris contingentibus*, iisque spissâ caligne obvolutis, ideò commentum hoc Blasio Viegæ^d Jesuitæ, Gretsero^e Jesuitæ, et nunc Antonio nostro Jesuitæ placet.

9. Sed ne hîc quidem satis tutum vobis effugium. *Probabilissimum enim*, ut ait Bellarminus,^f *et piè credendum est, non posse separari Petri Cathedram à Româ, et proinde Romanam Ecclesiam absolutè non posse deficere*: et iterum,^g *Patres et Pontifices* hoc volunt, in *Româ Ecclesiâ semper futurum Episcopum Catholicè* (vestro sensu Catholicè) docentem et populum Catholicè (eodem sensu) *sentientem*. Si utrique Catholici, et Episcopus, et populus, semper Romæ futuri, semper igitur usque ad ipsum excidium et funus Romæ, Romana hæc ipsa vestra, quam dicitis *Catholica fides*, perstabit Romæ, nec nisi incendio unquam expurgabitur. Quare si Roma adhuc *Babylon futura est*, quia nunquam ab hâc vestrâ fide defectura est, ideò etiam Roma, licèt *istam fidem* profiteatur, verè *Babylon* est, et cùm cremabitur, non alio quàm nunc est modo *Babylon* futura est.

10. *Probabilissimum* hoc, vel Cardinale tuo Judice, et *piè credendum*. Addo ego, *verissimum* quoque esse, nec de *pietate* solùm, sed de *necessitate* credendum. Nam ut è vestro Sanderò antè declaravi, *Babylon, quæ sine dubio Roma est, Sedes est Antichristi. Sedes autem Antichristi est ipsa Ecclesia*; Roma

^b Riber. loc. cit. n. 17, et 30.

^c Opus Riberae Approbatum 22 Maii, an. 1590.

^d In c. 18, Apoc. § 4, n. 6.

^e Defens. c. 2, lib. 2, de

Pont. p. 657, et Def. c. 13,

lib. 3, de

Pont. p. 927.

^f Lib. 4, de

Pont. c. 4,

§ At, et

§ Quod, et

§ Accedit.

§ Ib. § Addo.

igitur, quæ se Ecclesiam esse jactat, Roma Antichristiana, et Ecclesiastica, *Babylon illa est*, quæ incendio tradetur: usque ad incendium ipsum et excidium *Roma Ecclesia erit, Ecclesiastica erit, et Antichristiana.*

11. Vide insuper quàm frigidum fit, et verè ridendum hoc Riberæ tui de Româ Ethnicâ commentum. Dic enim, quando ex *Papisticâ* pagana futura est, et *Ethnica*? Quis immotam illam *Petram fidei*, contra quam portæ inferorum non prævallebunt, Româ movebit? Quis tantæ ac tam mirabilis metamorphoseos futurus author et opifex? Quomodò cùm inde pulsus Pontifex, et penitùs extincta fides, ad tantam et tam incredibilem potentiam exurget, ut omnes gentes, et omnes Reges terræ cum eâ scortentur? An et omnes gentes, omnes Reges terræ *pagani* etiam et *ethnici* futuri sunt? An *fides Catholica* ex omnibus gentibus delenda, et prorsus extinguenda? Quis tantus Monarcha, pulso Pontifice, Imperium Romæ illius capesset! Decem certè Regum nullus, qui omnes Romam debellabunt, omnes etiam Antichristo adversi erunt. Nam pugnabit cum his Antichristus. Quomodò ad tantam et tam infinitam opum vim perveniet tua tum *Ethnica* Roma, ut mercatores omnes terræ opibus deliciarum ejus divites fiant? An vi tum ad amorem suum et obsequium gentes omnes coget? At ubi vis et ferrum, mysterium ibi nullum: non arte, sed aperto marte et vi geritur res. *Babylon* autem *Mystica* est, *mysticè* operatur, veneficiis et blanditiis, non vi, amasios suos ad se allicit et pellicit. Sin *mysticè* Romam tuam *Ethnicam* hæc præstare dicas, quomodò tam brevi, et angusto temporis spacio, non *toto sexcennio*, tam multa, tam mirabilia per omnem orbem perficiat? Hæret scio hîc, æternumque hærebit vobis aqua. Non *Ædipi* omnes solvant, non *Alexander* ipse dissecet hos plùs quàm *Gordios* nodos. Ipse figmenti hujus inventor, *Ribera*,^h postquam diu se in his fatigâsset, fatetur, tandem ad extremum, *Quâ hæc ratione fiant certò scire hominem arbitror neminem.* *Mirum hoc videtur, et ego hoc magnoperè mirandum confiteor.* [267]

^h In c. 14,
Apoc. n. 51,
et 52.

12. Percommodè verò hîc accidit. Rimulam unam reliquerunt figmenti hujus artifices, per quam totius commenti vanitatem clarè conspiciere liceat. *Tempus* nimirum signârunt, quo Roma cremanda est. Ex illâ temporis notâ, et commentum hoc totum, et complura tuorum hominum de Antichristo et

Babylone deliria evertuntur. *Tempore Antichristi Romam desolendam et cremandam docet Bellarminus.*ⁱ Rectissimè omnino, si verum et *Apocalypticum Antichristum*, qui est Papa Romanus, intellexisset. Certè enim illius tempore cremanda est et desolanda, propter Antichristianas ipsius abominationes, Roma. Sed alius vobis est Antichristus. Is nempe, qui à *Dæmone*^k incubo procreandus, è Tribu^l Dan oriundus, qui primùm^m in Babylone Chaldæorum, ubi et nascitur: ⁿ tum^o Hierosolymis regnabit, ibique sedem suam locabit: qui etiam non nisi tribus^p annis et dimidio regnabit: adversus quem *Enoch et Elias adhuc vivi*^q depugnabunt: post cujus mortem, usque ad extremum iudicium, et adventum Christi, intercedent solùm dies quadraginta quinque. Talis profectò nullus unquam futurus est Antichristus. Rusticus expectes dum defluat amnis, et defluet quidem ille, ipsum mare siccabitur, antequam veniat in orbem fictitius hic et *Chimæricus Antichristus*. Hunc verò Bellarminus intelligit, et de hoc, vestri ferè omnes egregiè poëtas agentes, miranda canunt, sed non credenda. Fingamus verò paulisper talem fore Antichristum. *Tempore istius Antichristi cremandam Romam* ait Bellarminus:^s Imò insigniùs aliud ait, quòd *Antichristus iste odio habebit Romam, et cum eâ pugnabit, eamque desolabit, et incendet*. Quarè verò illi tam exosa, nisi quia tunc *Catholicam vestram, quam vocatis fidem*, strenuè propugnet, et profiteatur? Nec ab his tu dissenties: qui in *persecutione Antichristi Romam ab Ethnicis Idololatriis subjugandam* ais.^t

[268] Ad Antichristi igitur vestri tempora perstabit Roma in eâ, quam nunc profitetur, fide: in persecutione istius Antichristi ab Idololatriis tum subjugata, Ethnica fiet. Age nunc: si non antè Antichristi vestri persecutionem aut Regnum, Ethnica futura est, certè cum incendio tradetur, non Ethnica erit, sed eodem quo nunc est sensu, Catholica. Nam ante *Antichristi istius*, vel persecutionem, vel bella, vel Regnum, Romam incendio cremandam à decem regibus docet Ribera.^u Cùm *veniet*, inquit, *Antichristus, Babylon* (id est, Roma) *jam non erit*. Roma^x antè initium regni Antichristi exscindenda est à decem regibus, ut apertè prædictum est ab Apostolo, cap. 17 Apoc. et nos infrà demonstrabimus. Et iterum,^y *Sine dubio Babylon* (id est, Roma) *evertetur ante regnum Antichristi: quandoquidem ab illis decem regibus evertenda est, qui regnabunt antequam ipse regnare incipiat, ut apertissimè scriptum est, cap. 17 Apoc. Initio autem*

ⁱ Lib. 3, de Pont. c. 13, § Tertio, et lib. 4, c. 4, § Accedit.

^k Vieg. in Exeget. post c. 13, Apoc. § 2, n. 3, p. 752.

^l Bell. lib. 3, de Pont. c. 12, § Jam Vero.

^m Vieg. loc. cit. § 10, n. 4, p. 761.

ⁿ Ib. § 3, n. 4, o Vieg. in c. 13, § 10, n. 4, et Bell. lib. 3, de Pont. c. 13.

^p Bell. lib. eod. 3, c. 8.

^q Lib. eod. c. 6.

^r Ib. c. 9, § Similis.

^s Lib. 3, c. 13, Tertio.

^t Cons. Red. p. 27.

^u In c. 16, Apoc. n. 15.
^x Ib. n. 14.

^y Riber. in Ord. Temp. in fine com. in Apoc. p. 595.

regni sui Antichristus tres ex his regibus occidet. Evertenda est ergo Babylon, seu Roma, cum decem erunt reges, hoc est, ante initium regni Antichristi.

13. Ecquid clariùs dici potuit? Et ineptit planè Jesuita Gretserus,^z qui *Romam ideo ab Antichristo cremandam dicit, quia per decem hos reges, Antichristus eam cremabit, et quod per illos faciet, id ipse factururus non injuriâ judicatur.* Quomodò per eos Antichristus hoc faciat, qui cum his regibus nihil adhuc negotii habuit? Cujusque illi non ministri tum erant, sed hostes; cum quibus ille de Imperio orbis dimicaturus erat: qui *ex^a humillimo loco prorepens, et per fraudes ac dolos* Judæorum Regnum primò adeptus, mox *cum decem illis regibus pugnaturus* procedit: et *tres eorum, Ægypti nempe, Africa, et Æthiopiæ collatis signis superabit, et occidet, septem reliquos ultrò cedentes sibi subjiciet.* Sed profectò ita res est. Quæ, quamque inepta, et absona de *Antichristo* fingatis, nihil omninò pensi vobis est: unum hoc agitis, ut mentes, et oculos hominum ab Antichristo Romano, qui solus est et verè *Antichristus ille Apocalypticus*, avocare possitis, atque amovere. Vides tu intereà, commenti hujus Jesuitici de *Româ Ethnicâ futurâ*, quod cæcus nunc amplecteris, vanitatem. Roma in Ethnicam non mutabitur, donec regnet Chimericus vester Antichristus, qui idcirco, ut docetis, *eam odio habebit*, quia fidem Christi tum, non Paganismum profitetur. Roma verò ante illius Antichristi, vel regnum, vel bella incepta, ob scelerum omnium et flagitiorum in eam conflugem, vastanda est, et in cineres vertenda. Roma igitur, cùm vastabitur, et incendio tradetur, non *Ethnica* erit, sed *Roma* solùm *Pontificia, Papistica, seu Antichristiana.*

^a Def. c. 13, lib. 3, p. 931.

^a Bell. lib. 3, de Pont. c. 10. § De Regno.

[269]

CAP. XLV.

ROMANAM ECCLESIAM ESSE SOLAM ECCLESIAM, ET NON ESSE SCHISMATICAM FALSÒ GLORIATUR ARCH. SPALAT.

PERGIS adhuc more Cancri, et ordine tuo retrogrado, in priori *condemnationis* capite negaveras *Romæ esse Ecclesiam.* Hoc nunc^b *inter maledicta et convitia, imò inter Hæreses reponis.* Revocaveras hoc antè. Languidâ nimis es et labili memoriâ:

^b Cons. Red. p. 29.

letheum aliquod opinor gustasti nuper poculum. Ego quoque antè tibi respondi, Romanam tuam verè quidem *Ecclesiam esse*, non quidem Catholicam, Orthodoxam, sanctam, aut sinceram, sed Ecclesiam tamen, *morbidam, Hæreticam, Idololatricam*, et *Antichristianam*. Tu meum responsum illic repete, ne et ego, dum iterum Battum sequor, fiam Battologus. Malè enim metuo, ne fortè mihi hîc accadat, quod dici solet,

Dum spectant oculi læsos, læduntur et ipsi.

^c Cons. Red.
p. 30.

2. Iterum^c sine causâ, sine ordine *Ecclesiam Romanam cùm sibi adhærentibus veram esse et solam Catholicam Christi Ecclesiam* jactitas, sæpè et hoc dixeras, at nunquam probaveras. Et priusquam vel tu, vel ex tuis quisquam hoc probet,

*Antè leves summo pascentur in æthere Cervi.
Et freta destituent nudos in littore pisces.*

^d Prov. 26. 5. Verbo tantùm dicis, verbo vicissim nego: Monet Sapiens,^d *Responde stolido secundum stultitiam ejus, ne sit sapiens in oculis suis.*

^e Cons. Red.
p. 30.

3. Damnas hic^e quoque et aliud quòd dixeras, *Romanam Ecclesiam Schisma fecisse*. Erravi, inquis, in hoc turpiter, cùm sit hæc falsitas manifesta. Dixi hoc quando *Schismatis exactam considerationem nondum habueram*. Quid igitur? An Decennale examen non satis tibi temporis videtur ad *considerandum*? An Deum, et *testem*, et in Caput tuum *vindicem* invocaveras, non præmissâ debitâ, et diligenti eorum quæ scripseras *consideratione*? Faustum verò illum et niveo lapillo dignum diem, qui te ad Romanam mandram et pistrinum reduxit. Sexaginta ferè anni, quibus liber et solutus, sine plagarum ictu aut metu egeras, ad *considerandum* satis non erant. Sesquimensi nunc uno, postquam in Romanâ scholâ virgam sensisti, et flagellum, infusa tibi in clunes, et tergori tuo insculpta per lictorem tot documenta, ut exactam jam habeas *Schismatis, Hæresis, Scorpionis etiam et sudiculi considerationem*. Semihorulâ unâ plus discas in pistrino, quàm integro decennio aut decem lustris in Spalatensi, Savoiensi, aut Windesoriensi palatio. Gratulor verò tibi et nobis omnibus. Futurum enim, ve postquam Calyptram jam et Capapellim *considerationis* indueris, profundam sine dubio, et considerabilem valdè habituri sumus de Schismate *considerationem*. Audite igitur, sed emunctis priùs naribus et auribus, exactam de *Schismate considerationem*.

[270]

4. *Ecclesiam Romanam Schismaticam non esse, sic probas:* ^f Cons. Red. p. 25.
Qui enim alicujus corporis Caput legitimè constitutus, ejusdem corporis se Caput celebrat et promulgat, non separat se à Corpore, neque à se Corpus abjicit, sed Corpori se conjungit, quod est à Schismate valdè alienum. Vah? Hæccine illa tua tam exacta de *Schismate consideratio*? Ubi cerebrum tibi? Ubi mens aut sensus? Itane miser es, ut cum libertate, cum fortunis, cum famâ, ingeniolum, et quod solùm supererat, cerebellum amiseris? Quis *Papam Ecclesiæ totius Caput*, supremum dico, et infallibile Caput, constituit? An hîc iterum de *Principiî emendicatione* monendus es? Dico tibi iterum, et fidenter, et cum sancto tuo Gregorio^g dico, *Quisquis in illo scelesto vocabulo* ^g Greg. lib. 4, ep. 39, et lib. 6, ep. 30, et lib. 7, ep. 70.
universalis Episcopi, universalis Capitis consensit, fidem perdit, discissionem in Ecclesiâ facit. Papa Romanus, ipsiusque Ecclesia, hoc ipso Judice Gregorio, *Schismaticus est*, unde eum Schismaticum non esse tu opinaris. Quia usurpat, sibi per summam injuriam vendicat, hoc *universalis et infallibilis Capitis* nomen et tutulum, et ipse *Schisma facit*, et alios omnes sibi adhærentes in Schismatis ducit præcipitum. Unicum *infallibile totius Ecclesiæ Caput* Christus est. Ab hoc Capite multiplici Apostasiâ separavit se Papa. Separatione istâ, licet per omnes Orbis partes cum tympanis et tubarum sonitu se *Caput tale* esse Ecclesiæ promulget, et ipse in eo signifer est *Antichristiani Schismatis*, et qui ei adhærent, *Antichristiani Schismatici* sunt ad unum omnes. Hæc tua de *Schismate exacta consideratio*? In propositione *Papistam*, in probatione *Sophistam* vanissimum te demonstras. [271]

5. At minitaris^h te hoc probaturum, et *prosequuturum in* ^h Cons. Red. p. 30.
librorum tuorum revisione et correctione. Benè, Si corrigas. Sunt enim in operibus tuis insipida multa, quæ stylo ferreo aut igneo delenda sunt et obliteranda. Ista si tu emendes, tibi pax sit, et omnia læta. Sin quod facere hîc cæpisti, in orthodoxa dogmata et orthodoxas Dei Ecclesias stylum vertas, prædico jam tibi, non impunè feres. Etsi enim libros tuos nos non flocci facimus, Te tamen veritati Dei oblatrare, aut in sanctissimas Dei Ecclesias debacchari, ferre non possumus, non debemus: Si quæ vis dicas, audies quæ non vis. Molli ego hîc et medicâ manu, quo sanari possis, te tracto. Si immediabilis sis, si furere et caninâ tuâ, imò diabolicâ loquentiâ, veritati simul et Ecclesiis Dei maledicere pergas, invenies alios,

i Aul. Gel.
lib. 18, c. 3.

[272]

qui à *Fideli* instructi vivis te coloribus depingent, qui à plantâ pedis, ad abrasum tibi Calvitium, ulcera omnia, tumices, et plagas saniosas, non pectoris solùm, et quæ sub pectore sunt, sed et malè sanæ mentis aperient ac lancinabunt, teque tuo fimo, quem comedes, saturabunt. Corrige errata tua quoad vis: dogmata nostra ne tentes corrigere. Sed quid dico *corrige*? Carpere illa potes, invido et malevolo dente arrodere potes; Corrigere verò, emendare, aut refellere non potis es; Non tibi si centum linguæ, centena darentur ora loqui. Quin et tui si cordati sint, causam suam tam illaudati hominis patrocinio dehonestari non sinent; sed vel invito tibi linguam cameo ferreo compescent. Sciunt illi quid olim Lacedemone factum.ⁱ Consilium utile atque optimum dederat inter eos homo quidam *turpitudine pristinæ vitæ deformatissimus*, sed linguâ ac facundiâ nimium præstabilis: cùm juxta illius Consilium decretum facere pararent, unus ex Principum ordine, commoto irritatoque animo exiliit, et, Quænam, inquit, spes erit, urbem hanc et rempub. salvam esse posse, si *hujusmodi anteactæ vitæ hominibus* Consiliariis utemur? Si proba hæc illius et honesta sententia est, quæso vos, non sinamus eandem dehonestari turpissimi authoris contagio. Quod suasit prudens senex, factum est. *Bona sententia mansit, turpis author mutatus est.* Cave tu, nè cùm dies noctesque te scribendo macerarint, scriptis tuis manentibus, author turpis mutetur: et inscripto probi alicujus et honesti nomine; te canere illud discant,

Sic vos non vobis fertis aratra boves.

CAP. XLVI.

PRIMA PROBATIO ARCH. SPALAT. QUÒD ROMANA ECCLESIA
HÆRETICA NON SIT, QUIA ANGLI ALIQUI ILLIUS HÆRESES
NON NOMINARENT, REFELLITUR.

HACTENUS *Digressio* tua; seu ad *Damnationem Regressio*.
Reverteris nunc ad *Schisma*, id est, ad *Calumnias* tuas. *Osten-*
dere^k vis, quomodò tibi constet, *Anglos et cæteras omnes Ecclesias*
Reformatas esse verè ac propriè Schismaticas. Constat autem,
ut inquis, quia ab *Ecclesiâ Romanâ* se cum suis, absque ullâ

^k Cons. Red.
p. 30.

legitimâ causâ præciderunt. Proba hoc, et viceris. Duplex, inquis, duntaxat est causa legitimæ separationis, ut una vel plures Ecclesiæ, unam vel plures à suâ communione, citra malum Schismatis penitùs abjiciant. Altera Hæresis est, Altera Schisma ipsum. Siste, Non duæ duntaxat. Tertia etiam adjungenda: Idololatria. Propter Idololatriam, æquè ac Hæresin, aut Schisma, separare se ab aliis orthodoxi debent. Et nos ob tres istas, quæ omnes justissimæ sunt separationis causæ, Ecclesiæ Romanæ communionem justissimè rejecimus. Tu si nostras Ecclesias, vel Hæresis, vel Schismatis, vel Idololatriæ reas probare poteris, non abnuimus, quin et justa sit vestra quoque à nostris separatio. Atenim vel Hæreticas esse, vel Schismaticas, vel Idololatricas Ecclesias nostras, nullus unquam probabit. Sudas tu hîc, et cum Sisyphe saxum voluis. Rationes tuæ omnes Calumniæ sunt et Sophismata, quæ, cum lapidi Lydio admoventur, in fumos abeunt, et inanem verborum strepitum. Profer nunc quas habes validissimas machinas, quanti valeant tuæ rationes, discutiamus.

2. De Hæresi primùm agis. *Hæreticam non esse Ecclesiam Romanam tribus argumentis probare contendis. Probatio prima à Testimonio petitur, et sic se habet: Quæsivi, inquis,¹ sæpiùs ex Anglis, cur se ab Ecclesiâ Romanâ, et ei adjunctis separaverint? Num ob aliquam hæresin? Ac profectò nemo illorum sive scripto, sive voce potuit mihi reipsâ ostendere, Romanæ religionis Catholicos nostrorum temporum, sive nostros prædecessores, quoad publicam omnium professionem, ullâ esse, aut fuisse verâ hæresi unquam inquinatos. Testimonium hoc totum tuum est. Arguis hîc à Loco omnium fallacissimo, ab Ipse dixit. Ipse Simon et Sinon; Ipse hostis noster capitalis; Ipse mendaciorum sæpissimè jam convictus: Ipse Apostata, Atheus, et nullius omninò fidei, Ipse hoc dixit. Quid si totum hoc Calumnia solùm sit, et in tuorum gratiam confictum à te mendacium? Quid alii de te suspicentur, tu videris. Ego certè, sic te jam intùs et in cute novi, ut si quidvis, vel solem ipsum lucere dixeris, oculis in eo meis credam, tuis verbis fidem habere non audeam. Valet hîc apud me Juris regula,^m Semel malus, semper præsumitur esse malus.*

¹ Cons. Red. p. 31.

[273]

^m Sex Decretal. de Reg. juris. reg. 8.

3. Quid si Angli illi, à quibus hoc quæsisti, parùm literati fuerint, aut in Hæresis naturâ investigandâ minùs exercitati? Anglos dicis, non Episcopos, non vel Presbyteros Anglos. Angli

autem multi sunt simplici et aperto ingenio, quos credendi vivacitas, non disserendi subtilitas salvos faciet. Quid si minùs opportuno *tempore* hoc quæsisisti? Quid si inter pocula Theologastrum te volueras ostendere; et velut in circo plausum captare? cùm illi laxandis animis tum attentiores, nolebant severiores Musas jocis, facetiis, et ad leporem compositis sermonibus admiscere; nolebant vani et ambitiosi hominis desiderio morem gerere? Quid si illi reverentiâ tanti, qualis tu es *Archiepiscopi* commoti, silere ipsi maluerint; tibi que, quem verbosum satis videbant, ansam ultrò dare quo posses tuam in dicendo eloquentiam, in discurrendo acumen, in Theologicis studiis doctrinam, ostentare; illisque professionis tuæ sinceritatem, et Papismi quam tunc habebas, detestationem aperire? Quicquid sit, *Calumniam* certè, et *mendacium* hoc tuum esse tu ipse hîc tanquam sorex prodis. *Nemo*, inquis, *illorum potuit* mihi ostendere, Romanam Ecclesiam *ullâ* hæresi vel jam *esse*, vel unquam *fuisse* inquinatam. Itane *Nullam* ejus hæresin ostendere? *Nec Potuit* eorum quisquam tibi hoc ostendere? Credat et hoc Judæus Apella, non ego.

[274]

4. Percurre et lustra Angliam omnem, nec urbes solùm, et nobiliora oppida, sed villas ipsas et viculos, vix usquam ex sexcentis vel unum reperias, qui non Ecclesiæ tuæ Papisticæ *aliquam Hæresin* tibi ostendat. Strepunt indies, et ubique in suggestis: personant in privatis ædibus, et pueris ipsis ac virgunculis ferè cum lacte nutricis instillantur: fossor ipse et stivam tenens arator eas decantat et detestatur; lippis ac tonsoribus notæ sunt. An eorum quos quæsisisti, *Nemo* meminisse potuit de *Apocryphis* in Canonem receptis? de *Traditionibus* Verbo scripto assutis? de *versione vestrà* vulgatâ et vili, Authentico Dei Testamento antepositâ? de Scripturæ in vulgares linguas *versione* vetitâ? de Scripturis à populo *non legendis*? de Papæ *Suprematu*? de *Antichristo* Romano, qui se Episcopis omnibus, Regibus omnibus, Conciliis omnibus anteponebat? de Clericorum exemptione? de Monachorum votis? de Sacerdotum *cœlibatu*? de *Purgatorio*? de *Invocatione* Sanctorum? de *Adoratione* Imaginum et Reliquiarum? de *septem Sacramentis*? de *Transubstantiatione*? de Eucharistiæ ipso Latriæ cultu *adoratione*? de propriè dicto Missæ *sacrificio*? de Communionem sub *unicâ specie*? de *libero* in non renatis ad bonum *arbitrio*? de Justificatione ex operibus apud Deum? de *Meritis* operum ex con-

digno? de operibus *Supererogationis*? de *Indulgentiis*? Nul-
lum horum omnium, ut de aliis taceam, *nemo* etiam eorum tibi
indicare *potuit*? Vix quenquam apud nos invenias, qui non
hæreses has Ecclesiæ tuæ, aut earum saltem *aliquas* ostendere:
Episcopum omninò nullum, vix quoque presbyterum ullum, qui
non easdem, *hæreses esse liquidò tibi demonstrare* possit. Pri-
mum hoc à tuo Testimonio ductum *Sophisma* deinceps non
Ratio vocanda tibi est, sed *Calumnia*.

CAP. XLVII.

[275]

SECUNDA PROBATIO ARCH. SPALAT. QUÒD ROMANA ECCLESIA
HÆRETICA NON SIT, QUIA SERENISS. REX ALIIQUE DIXE-
RUNT, EAM IN FUNDAMENTALI FIDE NON ERRARE, REFEL-
LITUR. DEQUE FUNDAMENTALIBUS ARTICULIS, ET FUNDA-
MENTO FIDEI.

SECUNDUM, quo *Romanam tuam Ecclesiam Hæreticam non*
esse probas, et in quo mirificè tibi applaudis, Argumentum his
verbis à te proponitur: *Concessit, inquis,ⁿ mihi apertè Rex ipse* <sup>n Cons. Red.
p. 31.</sup> *Magnæ Britanniae Serenissimus, concesserunt ex majoribus minori-*
busque Ministris sapientiores, virique docti non pauci, Ecclesiam
Romanam in fundamentali fide non errare. Non est igitur etiam
Protestantibus Anglis concedentibus hæretica. Dicent fortassè in
fundamentali fide Romanam Ecclesiam non errare (quod ego quo-
que aliquando docere visus sum), errare tamen, et in hæresin pro-
lapsam in aliis articulis fidei, qui non sunt fundamentales. Atqui
ego primùm nescio, quis sit *Articulus veræ fidei* qui non sit fun-
damentalis. Neque enim unquam aut ego capere, aut illi mihi
explicare potuerunt, quomodo inter *Articulos fidei* illa admitti
debeat distinctio, ut alii sint fundamentales, alii secus. Ego sanè
semper omnes articulos, qui verè sunt articuli fidei, fundamentales
censui.

2. Argumentum hoc totum duabus partibus constat: *Testi-*
monio tuo, et *Opinione tuâ*. Major Testimonium est; Minor
opinio. Quàm firma ex his præmissis conclusio sequi possit,
vident, sciunt que omnes. Testimonium tuum *Calumnia*;
Opinio tua insipidus *Error* est. De *Testimonio* primùm agamus.

[276] An *Serenissimus Rex*, an et docti illi et sapientes quos memoras *Episcopi*, dixerunt tibi unquam, Ecclesiam Romanam in *Fundamentali fide non errare*? Frica parumper frontem; Recollige sensus tuos et memoriam: Dic jam ingenuè: An in *Fide Fundamentali* non errare dixerunt? Scio non dixerunt. Quis unquam *Fidem Fundamentalem* ante te nominavit? Ubi unquam legisti *Fidem Fundamentalem*? Esse *fidei Fundamentum*, esse *fundamentales fidei articulos*, hoc *Serenissimus Rex*, et doctissimi, illi quos memoras *Episcopi*, ut et alii docti viri omnes, sciunt et agnoscunt: *Fundamentalem* verò *fidem* esse, nè per somnium quidem cogitârunt. Pensitant illi ad libram, et trutinant suas voces: Imperitorum est, tuique similium, prout in buccam verba venerint, effutire. Et à nemine quidem, nisi qui (tui fortè similis) malè sano cerebro, et calumniandi prurigine correptus sit, vel audîsse te unquam arbitror hanc vocem, vel auditorum. Quæ enim *Fides illa fundamentalis*? quæ item *non Fundamentalis*? An nova rerum vocabula, novam et portentosam Theologiam cudere tibi, et creare fas? Sed enim te hîc iterum tanquam *Sorex* ipse prodis. Nam cùm in *Majori* dixisses, Non errat Ecclesia Romana in *fide Fundamentali*, subsumendum erat in *Minori*, At *fides nulla est, quæ non est Fides Fundamentalis*, tu hîc egregiè *Sophistam* agens, commutas terminum, et ais, At ego nescio, quis sit *Articulus fidei, qui non sit Fundamentalis*. Ita quatuor terminos, novus tu Theologus, sed veteranus admodum *Sophista*, in Syllogismum tuum compingis. Vapulabis, scio, in nostris scholis; et *Sophistam* te hîc tam crudum flagellabunt ipsi tyrones.

3. Quàm deinde puerile hoc et atheologum in arguendo, *Ego nescio*, aut *Ego non capio*, qui sint articuli fidei non fundamentales? An tibi ab *insitiâ tuâ* arguendum erat? Annon potiùs, ut hæc disceres opera tibi danda? ut cum Solone dicas, Senescens addisco. Quid si tu hoc nescis, aut non capis? Quis te pro Lynceo aut quadrato habet Theologo, Cyclopædiâ sic instructum, ut Caput tuum *omnia capiat*, et nihil aciem tuam atque oculos effugiat. Ne sic desipe, ut cùm verè talpa sis, talem te vel esse, vel haberi à quoquam non sentias. Noli esse *Narcissus* ingenio tuo. Certè enim ex quo in *Mandram* rediisti, et jumentum factus es, *Rudimenta ipsa* Theologiæ tibi ediscenda sunt. Quid porrò ex eo argumento inferri potest, in quo præmissarum altera, non alio fulcro, nisi *opinione tuâ* etiam et

inscitiâ nititur? Sit *major* hæc, quàm tu vis, firma, *Ecclesia Romana non errat in articulis fidei fundamentalibus*. Conclusio tamen deteriore et debiliorem partem sequitur. Cùmque *Assumptio* tua hæc sit, *At ego nescio aliquos esse fidei articulos non fundamentales*, aut *Ego opinor Articulos omnes fidei esse fundamentales*, sine dubio, ex his præmissis nihil omninò aliud sequi potest, quàm hoc, *Ego nescio, aut ego non opinor Romanam Ecclesiam errare in ullis fidei articulis*. Quàm verò hoc languidum et enerve? quàm nihil ad Rhombum? Quid tu nescias, aut quid opineris, nec nostram lædit, nec tuæ prodest causæ. Ista verò, quam tu ex his præmissis inferis, *Conclusio, Non est igitur Romana Ecclesia in ullis fidei articulis hæretica*: præterquam quòd quatuor si non quinque Syllogismi tui *Terminos* facit, ex nullis omninò Dialecticorum legibus, ex Sophistarum solummodò non tam fallaciis, quàm *ineptis* consequitur. [277]

4. Visne et tertium tuum hîc *Sophisma* notari? Concessas tu Serenissimo Regi, aliisque quos hîc memoras, Errores alios esse in *Articulis fidei fundamentalibus*, alios in *Articulis fidei non fundamentalibus*. Hoc in Concione^o tuâ publicè annuncia-
o P. 31. 33.
 veras: Hoc in *Consilio projectionis*,^p in tuâ Responsione^a ad
p P. 34.
 Suarezium docueras: Hoc in colloquio tuo cum Serenissimo
a Cap. 1, n. 15.
 Rege, aliisque^r concesseras. Posito hoc, et utrinque concesso,
r Januar. 21, an. 1621, et Jan. 22, an. eod. in Coll. cum Episc. Lond. Dunelm. et Decan. Winton. et sæpè aliàs.
 dicunt illi, *Ecclesiam Romanam non errare in articulis fidei fundamentalibus*; errare tamen in *fide*, et in *Articulis fidei non fundamentalibus* dicunt. Tu, quia jam *opinaris* articulos omnes fidei esse fundamentales; ex hac tuâ falsâ simul atque ineptâ *Opinione*, et ex eorum *Hypotheticâ*, et à te tunc concessâ *Articulorum fidei distinctione*, novo et alogico arguendi genere, *Categoricè et absolutè* ex his, et quasi ex eorum mente concludis, *Romanam Ecclesiam in nullis fidei Articulis errare*. At illi, et in *Articulis fidei non fundamentalibus* eam errare professi sunt; et si tu *Articulos omnes fidei fundamentales esse* tunc dixisses, illi statim *Romanam Ecclesiam, etiam in Fundamentalibus fidei Articulis errare non dixissent solùm, sed et demonstrassent*.

5. Satis hoc esset ad diluendum, imò profigandum *Sophisma* hoc, ex *Calumniâ* tuâ et *Errore* conflatum. Sed opus ego hîc majus molior. Video hîc crassæ inscitiæ tuæ illustre specimen. Nescis *sensum verborum* Serenissimi simul ac doctissimi Regis:

[278]

Nescis Articulos esse *ullos fidei*, qui non sunt fundamentales. Nescis *quis sit*, aut *quid sit* Articulus fidei fundamentalis. Nescis quid sit ipsum *fidei fundamentum*: Nescis Ecclesiam tuam Romanam in *ullis fidei Articulis* errare. Ego hîc non invitus sed vel invitum instruum, et erranti comiter monstrabo viam.

6. Ex iis quæ *fide Catholicâ* credenda sunt, alia sunt *Explicitè* et expressè ab omnibus credenda, sine quorum *Explicitâ fide* nemo servari potest. Talia sunt, quæ in *Symbolo Apostolorum* continentur, de Deo, de Trinitate, de Incarnatione, Passione et Resurrectione Christi, de Spiritu sanctificante Ecclesiam, et fideles omnes, quos licèt defunctos à morte suscitabit, et æternâ vitâ donabit. De his sic Aquinas:^s *Quantum ad prima credibilia, quæ sunt Articuli fidei* (in *Symbolo* comprehensi) *tenetur homo ea explicitè credere, sicut tenetur habere fidem*. De eisdem Occamus,^t *Omnis Christianus de communi lege ea credere tenetur explicitè, quæ sunt apud omnes Catholicos tanquam Catholica divulgata; cujusmodi sunt Articuli contenti in Symbolo, Credo in Deum Patrem omnipotentem, &c.* Similiter Bellarminus,^u *Quædam sunt in doctrinâ Christianâ fidei, simpliciter omnibus necessaria, qualis est notitia Articulorum in Symbolo Apostolorum: et hanc notitiam debere esse Explicitam* ibidem indicat. Similiter Toletus,^x *Omnes, etiam rustici tenentur scire, et explicitè credere Articulos fidei, Deum Unum in essentiâ, Trinum in personis, Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, Creatorem, Salvatorem, et Glorificatorem; Christi Incarnationem, Nativitatem, Mortem, Resurrectionem, Ascensionem; et mortale peccatum est ista ignorare*. Bannes^y quoque existimat, *Fideles omnes ex Divino et Ecclesiastico præcepto, explicitè debere credere omnes fidei Articulos Symboli*. Ac ne singulos commemorem, sic de his Jesuita^z vester, *Catholici Scriptores omnes consentiunt, Christianos omnes cujuscunque conditionis, sive docti fuerint, sine indocti, teneri sub pænâ æternæ damnationis, Explicitâ fide, seu expressè, clarè ac distinctè credere principalia Christianæ Religionis mysteria, de Trinitate, de Incarnatione, &c.* Articuli hi, quia ut Aquinas^a ait, *per se pertinent ad fidem*, et sunt velut^b *Principia per se nota*, ex quibus aliæ conclusiones deducuntur: quia sunt, ut Bellarminus^c ait, *Principalia fidei nostræ mysteria*: sine^d *quorum fide et confessione nemo servari potest*: quia fides horum

^s Sec. Sec. q. 2, art. 5.

^t Part 2, Tract. 1, c. 10.

^u Lib. 4, de Verb. Dei, c. 11, § Primum.

^x Instruct. Sacer. lib. 4, c. 2, n. 4.

^y And. Vict. in Addit. ad Tolet. loc. cit.

^z Pars. cont. D. Franc. Hasting. part. 2. c. 7, n. 10.

^a Sec. Sec. q. 1, art. 8.

^b Ib. art. 7.

^c Catech. c. 2, p. 3.

^d Ib. p. 7.

est, ut Aquinas^e ait, *Fundamentum spiritualis vitæ*; et ut Canisius^f loquitur, *Fundamentum salutis æternæ*, ideò *Fundamentales fidei Articuli* à Theologis et meritò nominantur.

^e Part 3, q. 73, art. 3.

[279]

7. Alia sunt in fide, quæ et ipsa quoque non minùs quam priora, *fide Catholicâ* ab omnibus credenda sunt; sed *Fide Implicitâ*: quorum *Explicita fides* ab omnibus non exigitur necessariò, sed ab iis solùm, quibus hæc vel in Scripturis explicitè contineri, vel ex iis quæ in Scripturis continentur necessariò consequi declaratur. Factâ enim cuilibet tali declaratione, tenetur is, hæc ipsa *fide Explicitâ* tum credere, quæ priùs *Implicitâ solùm fide* credere tenebatur. Ex mille habe unicum exemplum: Credunt *fide Implicitâ*, et sic tenentur credere fideles omnes et Christiani, *duas esse in Christo voluntates*, quia etsi hoc nec in Symbolo Apostolorum, nec in Scripturis *Explicitè* asseritur, tamen quia Christum esse *Deum* simul ac *Hominem* in utroque traditur, ideò *Implicitè* etiam in utroque traditur, *Proprietates illas quæ utrasque naturas necessariò consequuntur, Christo competere*. Et quoniam declaratio hujus Articuli in Concilio Generali Sexto facta jam est, ideò jam unusquisque, quamprimùm ei innotuerit, vel ex Scripturis vel ex Concilii illius declaratione, *duas esse in Christo voluntates*, hoc ille *Explicitè* credere et profiteri tenetur. De his rectè ait Aquinas,^g et post eum Occamus,^h *Quantùm ad alia credibilia* (cujusmodi sunt, ut ex Aquinate ait Canus,ⁱ omnia præter Articulos fidei, quæ in Sacris literis assumuntur) *non tenetur homo Explicitè ea credere, sed solùm Implicitè, vel in præparatione animi, in quantum paratus est credere quicquid divina Scriptura continet: Sed tunc hujusmodi tenetur Explicitè credere, quando constiterit* (id est, per evidentem declarationem constare potuerit, et si pertinaciam deponeret, actu constaret) *hoc in doctrinâ fidei* (id est, in sacris Scripturis), *contineri*. Hi fidei Articuli, quia tales sunt, ut sine *Explicitâ* eorum notitiâ et fide, *Fundamentum salutis*, ipsamque *salutem* fideles tenere possint: tales etiam, ut ex aliis clarioribus Articulis *explicitè* creditis, velut ex *Principiis* deducuntur: illisque velut *Fundamento* quodam superstruuntur; ideò *Articuli Secundarii*, ut loquitur Canus,^k aut *non Fundamentales*, sed *consequentes ex Fundamentalibus*, à Theologis rectè nominantur.

^f In suo Catech. c. 4, p. 33.

^g Secunda Secundæ, q. 2, art. 7.

^h Loc. cit.

ⁱ Lib. 12, loc. Theol. c. 3, p. 693.

^k Loc. cit.

8. Agnosces nunc opinor infantiam tuam. Adi, me suasore, [280]
Catechistas vestros, ut tyroni tibi et Catechumeno rudimenta

fidei instillent. Aut si Articulos fidei adhuc nullos, nisi qui Fundamentales sunt, fateri vis, Quare distinctionis causâ Articulos ullos *Fundamentales* dicis? quare superfluum hoc Epitheton addis? Si ædificii tui partes omnes *Fundamentales*, ubi parietes, ubi tectum, ubi ipsum ædificium? Intelligas hinc quo sensu à Serenissimo Rege, aliisque dictum sit, Non errare Ecclesiam tuam Romanam in *Fundamentalibus fidei Articulis*. Non sic in illis errat, ut *expressè* aut *verbo* neget ullum ex *Fundamentalibus illis Symboli articulis*. Ore et verbo profitetur omnes. Errat tamen in articulis fidei, *non fundamentalibus*, in iis, quæ *ex fundamentalibus necessariò consequuntur*. Ex his multa negat; ut præter alia, cùm Christi corpus, etiam quandò ambitur corpore exteriori, loco circumscriptum esse negat; cùm Christi corpus realiter et corporaliter in uno tantùm loco esse negat: cùm Christi corpus esse distinctum, quoad situm partium in partibus loci negat. Ex his haud secus, nec minùs necessariò consequitur, *Christum verè hominem non esse*, quia humani corporis inseparabiles proprietates non habet, ac consequitur, Christum non esse hominem simul ac Deum, si *voluntatem unam tantam*, non duas habet. Fundamentalem hunc articulum, *Christum esse hominem*, verbo tenetis, sicut verbo tenebant Monothelitæ,¹ *Christum duabus naturis constare, et esse hominem simul ac Deum*. Utque Monothelitæ negando articulum *non fundamentalem*, erant verè ac propriè *Hæretici*: Ita et Papistæ pari aut majori pertinaciâ, negando Articulum fidei *non fundamentalem*, sed ex fundamentali necessariò consequentem, verè ac propriè *Hæretici* censendi sunt. Utque Monothelitæ *explicitè* negando articulum illum *non fundamentalem*, *Implicitè*, sed verè ac reipsâ *Fundamentalem ipsum* illum, unde consequeretur, quemque verbo et ore profitebantur, negabant atque evertabant; Itidem planè et Papistæ, *explicitè* negando articulos illos fidei *non fundamentales*, Ipsum illum articulum *fundamentalem* de Humanitate Christi, undè necessariò consequuntur, licèt *implicitè* et *per consequentiam*, verè tamen et reipsâ negant ac evertunt; licèt verbo et ore se *illum articulum tenere* millies clament.

[281]

9. Nec verò dixerunt Serenissimus Rex cæterique, *Ecclesiam tuam Romanam in Fundamentalibus, quoad genuinum sensum et Catholicum articulorum intellectum, non errare*. Scit optimè Serenissimus Rex, sciunt et reliqui, vos in explicatione Articuli

¹ Ep. Sergii.
in Conc.
Gen. 6, act.
12.

lorum longissimè à vero et Catholico sensu, idque pertinaciter errare. Ne longiùs abeam, sciunt illi omnes explicatione illâ vestrà de *descensu Christi solùm ad Sinum Abrahæ*, everti, et planè abnegari Articulum illum Fundamentalem de *locali ipsius descensu ad Infernum*, qui est locus damnatorum. In sensu *Articulorum fundamentalium* Ecclesiam tuam errare nunquam negarunt, nunquam hoc vel cogitarunt. Hoc illi dixerunt, *Non errare Ecclesiam tuam in Fundamentalibus, quoad verbalem, et externam eorum professionem* : quo eodem modo dici posset, non errare vos in *libris Scripturæ verè Canonicis*, quia et Scripturas illas, et *quicquid in Scripturis illis traditur*, illud vos tenere et amplecti (quod omnibus ferè hæreticis solenne est), *profiteri soletis*. Sed quia Sacræ Scripturæ verba ad vestros *hæreticos sensus* et interpretationes, sicut olim Ariani ad suas, distorquetis, et vestris hæresibus servire cogitis : ideo in *Scripturis sacris errare* et vos et eos fatendum est, licèt quoad *verbalem et externam* Scripturarum professionem non erretis vel vos, vel illi.

10. Et hæc quidem omnia à me hactenus dicta sunt de Articulis illis, qui *verè fidei Articuli sunt*. In illis errat Ecclesia tua, *articulos fundamentales Implicitè, obliquè, et per consequentiam* non fundamentales, sed ex fundamentalibus consequentes, etiam *Explicitè, directè, et apertè* negatis. Sed est jam aliud, in quo de verbis Serenissimi Regis, aliorumque ulterius instruendus es. Dogmata alia, verè *fidei dogmata* sunt, verè *Articuli fidei* : Alia licèt verè Articuli fidei non sint, tamen à vobis *pro articulis fidei habentur* et creduntur. Priores omnes, *Fundamentales fidei articulos* rectè dicas : sed alio quàm hactenus significavi sensu ; *Fundamentales*, inquam, *quia sacris literis, quæ verè fidei Fundamenta sunt, invituntur omnes*, sive Principia sint, sive Conclusiones ; sive Principalia et simpliciter ab omnibus *explicitè* credenda ; sive Secundaria, et *implicitè* solùm ab omnibus credenda fidei mysteria. Posteriores omnes Articulos, *Non fundamentales* rectè dicas : *quia in sacris literis, quæ sunt verè fidei fundamentum, neque explicitè et expressè proponuntur, neque Implicitè, aut per firmam consequentiam inde deducuntur*. Ut priores illi *Genuini, Germani, Christiani* et *Catholici fidei Articuli* ; ita posteriores hi, *Addititii, Assuti, Spuriï, Antichristiani, et Papistici* fidei articuli meritò vocandi sunt. In prioribus, et Fundamentalibus, non sic erratis, ut *verbo et professione apertè*

ea negetis. Non sic dicitis; Non credimus hoc, licet in Scripturis sacris exprimatur, aut inde deducatur. Odit Roma Rusticum hoc et Bœoticum fallendi genus. Mystrium in hoc nullum. Bestia verò Romana *Mysteriis* gaudet. Mysticè, et sub velamine, ac densà testudine *hæreses suas* et abominationes orbi propinat. Stent suo honore *Fundamentalia*: Habet Ecclesia tua *non Fundamentales* machinas, quibus cùm lubet retundere et pessundare, et quò lubet, fundamentales omnes articulos *trahere* possit et cogere; nec plus valebunt ulli *Fundamentales*, nec aliud sonabunt, quàm *Non fundamentalibus* placuerit, et libuerit. Vis me apertiùs adhuc, et ad tuum captum planiùs hoc explicare? Creditis, *verbis saltem et ore* vos credere profitemini, quæcunque à nobis *positivè* creduntur, quæ ut credenda in *Fundamento* fidei proponuntur: in his *Fundamentalibus* his vobis est nobiscum ferè nulla. His propè omnis de *Non Fundamentalibus vestris* est: de *Assumentis* ad fidem vestris, quæ vos credenda nos non credenda dicimus. Creditis, verbo saltem vos credere dicitis, *quantùm oportet*, sed plus ultrà creditis; *plus quàm oportet*, creditis. Credendo quæ non oportet per cuniculos evertitis ea, quæ credi oportet. Sine me exemplis aliquot hoc illustrare.

11. Christum esse *Caput totius Ecclesiæ*, credimus, quia in
^m Colos. 1. 18. *Fundamento fidei* legimus.^m *Fundamentalis* hic articulus est, noster est. *Papam esse Caput, et Caput infallibile totius Ecclesiæ*, non credimus, quia non legimus. Articulus hic *non fundamentalis est*: Assutus est, vester est. *Deum invocandum esse*
ⁿ Ps. 50. 15. credimus, quia legimus:ⁿ Articulus *fundamentalis* est; noster
 [283] est: Præter Deum, *Sanctos etiam et Angelos invocandos esse*, non credimus, quia non legimus. Articulus hic *non fundamentalis est*, adjectitiis est, vester est. *Deum esse adorandum*, credimus,
^o Matt. 4. 10. quia legimus:^o *Fundamentalis* hic, et noster Articulus est. *Imagines Dei aut Sanctorum esse adorandas*, non credimus, quia non legimus. Articulus iste *non fundamentalis*; addititiis est, vester est. Christum esse in Eucharistia, et *panem esse Corpus ejus*, quomodo *Petra erat Christus*, credimus, quia legimus.^p *Fundamentalis* hic est et noster articulus, *Panem transubstantiari in corpus Christi*, non credimus, quia non legimus. Articulus iste *non fundamentalis*, adjectitiis et vester est. *Christum, se semel ut sacrificium pro peccatis mundi in Cruce Deo Patri obtulisse*, credimus, quia legimus.^q Articulus *fundamentalis* est, noster est.

^p Ib. 26. 26,
 1 Cor. 10. 4.
^q Heb. 7. 27,
 et seq.

Christum in Missâ quotidie Deo Patri, ut Sacrificium propriè dictum offerri, non credimus, quia non legimus. Articulus est non fundamentalis, vester est: assumentum est. Eucharistiam comedendam esse, credimus, quia legimus: ^r Articulus fundamen- ^r Matt. 26. 26.
talis, et noster est. Eucharistiam cultu latriæ adorandam esse, non credimus, quia non legimus: Articulus hic non fundamen-
talis, et vester est. Duo esse Sacramenta, Baptismum et Eu-
charistiam, credimus, quia legimus: ^s Articulus fundamentalis est, ^s Ib. 28. 19,
noster est. Præter hæc duo esse quinque propriè dicta, à Christo instituta Sacramenta, non legimus, ideòque non credimus. Ar- ¹ Cor. 11. 23.
ticulus est non fundamentalis, vester est, assumentum est. In
conversione nostrâ Deum operari in vobis, et velle, et perficere,
credimus, quia legimus. ^t Articulus fundamentalis, et noster est. ^t Phil. 2. 13.
Hominem suo libero arbitrio converti ad Deum, et liberum ipsi esse,
pro arbitrio suo efficaciter vocantis Dei gratiam, vel recipere, vel
respuere, non credimus, quia non legimus. Articulus est non
fundamentalis, vester est. Fidei justificari hominem apud Deum
absque operibus legis, credimus, quia legimus. ^o Articulus hic ^o Rom. 3. 28.
fidei fundamentalis est, noster est. Justificari hominem apud
Deum ex operibus suis, non credimus, quia non legimus. Arti-
culus est non fundamentalis, vester est. Deum opera bona vitæ
aternæ remuneraturum, et in misericordiâ ^p coronaturum, credimus, ^p Matt. 25
quia legimus. ^q Articulus hic fundamentalis est, noster est. Opera ^q 34, 35.
bona ex condigno mereri vitam æternam, non credimus, quia non le- ¹ Ps. 103. 4.
gimus. Articulus iste non fundamentalis est, vester est, assumen- [284]
tum est. Idem ferè in omnibus articulis ubi à nobis dissidetis,
ostendi posset. Sed non opus: Ex his perspicis quàm et verum,
et profundo Theologo dignum id sit, quod à Serenissimo Rege
dictum est: Non errat Ecclesia tua, si verba, et externam Pro-
fessionem spectes in fundamentalibus: Illa omnia se nobiscum
tenere profitetur: Errat verò fœdissimè in non fundamentalibus,
in assumentis, in adjectivis illis, vel potiùs rejectivis, quæ sine
Papa subsistere non possunt, Articulis.

12. Nec est quòd hîc obstrepas inani illo effugio, *In defectu credendi Hæresin esse, non in excessu, et hæreticum eum censendum, qui in fide deficit, aliquid quod scriptum est non credendo; non eum, qui fide superabundat, plus quàm scriptum est, credendo.* Nugamentum hoc tuum^r est. Fides quæ jam Catholica, in *Symmetria* ad sacras literas posita est. Sicut in corpore, si vel per excessum, vel per defectum debita Symmetria tollatur, fit

^r Resp. ad
 Suar. c. 1, n.
 4. 9, 10, et
 sæpè alibi.

monstrum : ita per *utramvis Symmetriæ corruptionem*, monstrosa fit, et hæretica fides, sive deficiat à debitâ mensurâ sive superabundet : *Fides in Regulâ posita est*. Quomocunque demat quis à *Regulâ*, abit in *Hæresin*. Pasca decima quartâ lunâ, et non solùm Dominico die celebrandum esse docebant Quarto-decimani. Credebant hi plusquàm scriptum erat. Superabundabant hîc in fide, non defecerunt : et tamen illi omnes iudicio Ecclesiæ *Hæretici*.^s Vis causam scire ? Dogma illud de decima quartâ luna *malam caudam*, ut dici solet, *post se trahebat*. Per hunc unum Mosaicum ritum, velut fune aut trochleâ, *Judaismum*^t et *legâles omnes ceremonias introducere*, sicque *Evangelium totum evacuare* volebant. Idem planè fit in plurimis vestris assumentis, et illo fidei vestræ excessu ac superabundantiâ. *Malam*, imò pessimam *caudam post se trahunt* : et licèt ipsæ *fundamentales* articuli non sint, quod tamen majus est, *fundamentalibus præsumunt et dominantur*, nec hæc aliter *fundamentalia* erunt, nisi prout *non fundamentalibus morem gerunt*. Possem hoc in omnibus ferè demonstrare : Sed in *Papæ Suprematu* et *Capite fidei vestræ* tam perspicuum est, ut vel cæcutiens cernat. Fides Romana Dagoni persimilis est, blanda, compta, et mulier formosa supernè : sed quod amasii illius non aspiciunt, infra aculeus latet, et desinit in piscem, imò in Scorpionem, aut Cerastem.

[285]

13. Sed etiamsi *malam istam caudam* non traherent, videas tamen ex Helvidio, *superabundantiam fidei* Hæresin creare. Beatam Mariam *alios post Christum liberos, ex Josepho marito suo peperisse*, credidit Helvidius,^u et *credendum ab omnibus* docuit. Excessus hîc est fidei ; plus credunt Helvidiani, quàm in sacris literis credendum proponitur. Helvidianum hoc dogma licèt in Scripturis non negetur, in eis tamen non asseritur : non ex eis per firmam ullam consequentiam deducitur. Articulus est, quales vestri, *Non fundamentalis*. Quanquam quod ad nos attinet, ut *B. Mariam ante partum, in partu, et post partum, virginem fuisse, firmissimè et fide divinâ*, cum Catholicâ Ecclesiâ credimus, ita ad diem etiam sui obitus *virginem eam permansisse*, nec virum unquam cognovisse, cum patribus docemus, et *fide humanâ* credimus ; etiam, et contra Antidicomarianitas omnes constanter defendimus, et Helvidianos cum Ecclesiâ Catholicâ pro *Hæreticis* damnamus. Quare verò illi ab Ecclesia *Hæretici* iudicati ? Omnino quia plus credebant, quam in Scripturis legebant : quia pro *dogmate et Articulo fidei* credi volebant, quod

^s Ep. Hæres. 50, et Aug. de Hæres. hæ. 29.
^t Tert. de Præscrip. c. 53.

^u Epiph. Hær. 78, Aug. Hær. 85.

verè dogma et Articulus fidei non erat: quod solùm Articulus, *Non fundamentalis* erat. Utque nos vestros *Non fundamentales articulos*, ideo rejicimus et non credimus, quia non legimus: itidem hâc ipsâ de causâ, hoc Helvidii dogma, sicut Ecclesia tota, non credidit Hieronymus,^{*} sed ut *Hæreticum* rejecit meritò, et damnavit; *ut hæc quæ scripta sunt*, inquit, *non negamus*, sed fide firmissima amplectimur, *ita ea quæ non sunt scripta renuimus. Christum natum de virgine credimus, quia legimus: Mariam nup-* * Lib. cont.
Helvid.
sisse, id est, virum cognovisse *post partum*, non credimus, quia non legimus. Quo uno exemplo, ut alia omittam, æterno et irrevocabili Ecclesiæ Catholicæ Judicio pro *hæresibus* damnantur Articuli vestri omnes *non fundamentales*, quia pro fidei dogmatibus credi vultis, quæ in *Scripturis*, id est, in fidei fundamento inter credenda non proponuntur: Articulos istos omnes, *Non fundamentales* jugulat, semperque jugulabit aureum illud Hieronymi elogium, *Non credimus, quia non legimus*. Ut et illud [286] [286]
contra Hermogenem Tertulliani:[†] *Docete scripta esse, quæ credi* † Lib. cont.
Hær. c. 22.
postulatis; Si scripta non sint, Timeate Væ illud adjicientibus aut detrahentibus destinatum.

14. At profectò, cùm abyssum Regiæ Sapientiæ apud mentem meam recoło, videor mihi videre aliud adhuc, longeque sublimius in verbis serenissimi Regis, quod te latere nolim. Certè enim gravissimus Ecclesiæ Romanæ error, neque in *fundamentalibus* articulis est, neque in *Non fundamentalibus*, sed in *ipso fidei omniumque Articulorum fidei fundamento*. Unicum ab Apostolorum temporibus, stabile, certum et infallibile Catholicæ fidei *fundamentum*, est Verbum Dei sacris literis declaratum: *Ædificati*^a *estis super fundamentum Prophetarum et Apostolorum: hoc* ^a Eph. 2. 19.
est, supra Novum et Vetus Testamentum, ut ait Ambrosius.^b *In-* ^b In 2 ad Eph.
nititur fides nostra, ait Aquinas,^c *revelationi Apostolis et Pro-* ^c Part 1, q. 1,
art. 8.
phetis factæ, qui canonicos libros scripserunt, non autem revelati-
oni, si qua fuit aliis doctoribus facta. Et præ omnibus Bedæ^d ^d Citatur
Can. 8, q. 1,
c. Nec
sufficere.
illud meritò celebrandum, et literis aureis Templis ubique Dei omnibus inscribendum; *In sacris literis unica est credendi pariter et vivendi Regula præscripta.* Unica hæc est et nobis, et Patribus, et Orthodoxis, quicumque post Apostolos vixerunt omnibus, *credendi Regula*, unicum hoc fidei *fundamentum*.

15. *Fundamentum fidei* vobis aliud est, et ulterius: Pontificis nimirum Romani *judicium*. Ille verè Petra vobis fidei: Super illam *Petram*, fidem omnium dogmatum, *obedientiam* omnem, et

in fide et in moribus ædificatis. Non ulli fidei dogmati, ne ipsis quidem scripturis Dei, vel has esse Scripturas, vel hunc esse earum sensum, nisi quia *Papa sic docet* aut definit, creditis: In illius verò judicio, quasi in ultimo et imo fidei vestræ fundamento sistitis: Plus ultrà hîc non admittitis. *Petrus, inquit Bellarminus,*^e *et quilibet ejus successor, est Petra et Fundamentum Ecclesiæ: Ejus*^f *prædicatio et confessio est radix mundi, et si illa erraret, totus mundus erraret. Pontificia potestas, ait Skulkenius,*^g *est velut Cardo, Fundamentum (et ut uno verbo omnia complectar), Summa fidei Christianæ, Principium indubiæ veritatis, ait Pighius,*^h *eorum, quæ certâ fide tenenda nobis credendaque sunt, est fides, sententia, et definitio sedis Apostolicæ. Id solùm, ait Gretserus,*ⁱ *pro Verbo Dei veneramur ac suscipimus, quod nobis Pontifex ex Cathedrâ Petri, tanquam supremæ Christianorum Magister, omniumque controversiarum Judex definiendo proponit. Utque videas Papam esse imum vobis fidei fundamentum, audi Costerum:*^k *Nomen Petræ (quod Petro, ejusque successoribus^l datum est) plus includit, quàm Fundamentum. Fundamenta, quippe ædificium sustinent, Petra autem seu Rupes etiam, ipsa Fundamenta. Et Apostoli alii fundamenta dicuntur. Petrus verò ut rupes solidissima, etiam fundamenta ipsa continet, et ne in errores et vitia labantur, detinet autoritate Pastoralis. In controversiis Religionis, ait Bellarminus,*^m *ultimum judicium est summi Pontificis. Solum*ⁿ *Petrum Christus vocavit Petram et Fundamentum: non Petrum cum Concilio. Ex quo apparet, totam firmitatem Conciliorum (ideoque totius Ecclesiæ) esse à Pontifice, non partim à Pontifice, partim à Concilio. Quod*^o *Catholici credunt, ideo credunt, quia Deus revelavit. Deum autem revelâsse credunt quoniam Ecclesiam ita dicentem, vel declarantem audiunt. Ecclesiæ autem nomine Papam se intelligere, ultrò fatentur. Per Ecclesiam, inquit Gretserus,*^p *intelligimus Pontificem Romanum, qui pro tempore Ecclesiæ naviculam moderatur. Et Ecclesiam*^q *Papam interpretantur. Non abnuo. Ita Deum ista revelâsse ideo credunt, quia Papa ita dicit; et Papam verè dicere credunt, quia se verum dicere ipse dicit. Hancque esse totius Romanæ tuæ Ecclesiæ doctrinam, discas ex Cardinali,*^r *Judex sensûs Scripturæ, et omnium controversiarum esse Ecclesiam, id est, Pontificem cum Concilio (cujus totam firmitatem pendere totaliter à Pontifice docuit*^s) *consentiunt omnes Catholici, et habetur expressè in Concilio Tridentino, Sess. 4. Ita Pontificis sententia, ultima vobis*

^e Lib. 4, de Pont. c. 3, § Secundo probatur.

^f Ib.

^g Gelasius. Apol. pro Bell. c. 6, p. 255.

^h Hierarch. Eccl. lib. 4, c. 6, in fine cap.

[287]

ⁱ Def. c. 1, lib. 1, de Verb. Dei, p. 16.

^k Ench. cap. de sum. Pont. p. 168.

^l Officium Ordinarium notat. Ib.

^m Lib. 4, de Pont. c. 1, § Sed nec.

ⁿ Lib. eod. c. 3, § Contra.

^o Bell. lib. 6, de Lib. Arbit. c. 3, § At.

^p Def. c. 10, lib. 3, de Verb. Dei, p. 1450.

^q Ib. p. 1451.

^r Bell. lib. 3, de Verb. Dei, c. 3, § Tota.

^s Lib. 4, de Pont. c. 3, § Contra.

est credendi ratio, ultimum vestræ fidei *Fundamentum*. In eo sic acquiescendum vobis, ut non vereatur Triumphus^t vester asserere; *Ne ad Deum quidem ipsum posse à Papâ appellari.* ^t Quæst. 6, art. 8.

16. Quàm lubricum, quàm fallax hoc Lateranense et latericium vestræ fidei *Fundamentum*? Si ad nostrum conferas, instar marini *fluctus* est, ad immotum Sionis *montem*: instar *Arenæ*, ad *Rupem* saxeam. Quid *lutum* ad *aurum*? quid *Palea* ad *tritricum*? *Fundamentum* fidei nostræ tam infallibile est, [288] quàm ipse Deus. *Tota^u enim Scriptura est divinitus inspirata.* ^u 2 Tim. 3. 16. Cælum transibit, et montes commovebuntur, Verbum autem Domini manebit in æternum. *Fundamentum* fidei vestræ tam *fallibile* est, tamque *falsum*, quàm est Bestia illa, seu *Antichristus*, Cui^x datum est os loquens blasphemam, et *seducit incolas terræ.* ^x Apoc. 15. 5, 14. Vidisti suprâ lapsus aliquot et ruinas *Fundamenti* hujus in Cœlestino III; *erravit is,*^y *non ut privatus homo, sed ut Papa:* ^y Alph. à Cast. lib. 1, de Hæres. c. 4. in Honorio dogmatizante, et *dogmaticis^z suis scriptis* hæresin docente et confirmante: in Johanne XXII, *qui errores^a in fide,* ^z Conc. Gen. 6, Act 13 et 14. *et complures Hæreses in ipsâ suâ Constitutione definiendo scripsit,* ^a Occam. in Compens. Error. Joh. 22. *docuit et pertinaciter defensitavit.* Sed in Vigilio tam turpis *Fundamenti tui* prolapsio, ut is *Constitutione^b suâ Apostolicâ* et ^b Ap. Bar. an. 553, n. 207, 208. *Cathedrali*, propugnando Tria Capitula, *Hæreses omnes Nestorianorum*, judicialiter, Synodaliter, et Papaliter pro orthodoxa fide definiverit. Mitto alios. Ex his clarissimè simul ac certissimè perspicias, illud vestrum fidei *Fundamentum*, et *fallax* esse, et *Hæreticum*, et *Antichristianum*.

17. Quæ nunc ex his consequantur, sedulò mecum adverte, et intelliges tam *in fide* quàm *moribus*, latum admodum ex hac *Fundamentorum* diversitate, discrimen inter nos et vos oriri. Quæcunque verè fidei *dogmata* à nobis aut orthodoxis ullis creduntur, quia *Fundamento* prorsus *infallibili* nituntur, fide firmisimâ, fide sanctissimâ, fide infusâ ac divinâ creduntur illa omnia. Si quem fortè ex nostris, aut majoribus nostris errorem in fide aliquem, sicut in S. Cypriano factum scimus, amplecti aut tenere contingat, quia errori isti ideo assentitur, quoniam in *hoc fidei suæ fundamento* tradi opinatur; idcirco et errorem illum, quem *opinionem* solùm, non *fide* tenet, in hoc fundamento cui firmissimâ fide adhærescit, condemnat: et errori isti quem *explicitè* profitetur, contrariam planè veritatem, quæ in fundamento traditur, certissimâ fide, licèt *implicitè* amplectitur. *Explicitam* in hoc homine erroris, quem *opinionem* solùm tenet, professionem sic

[289]

vincit veritas illa, cui *Implicitè*, sed firmissimâ fide in Fundamento adhæret, ut non possit error aut caries in *tecto et contignatione*, fidem, quam in *Fundamento* firmissimam et sanctissimam habet, evertere; sed vis et veritas *fundamenti*, quod firmissimè tenet, errorem et cariem sanat ac emendat, quem *opinione* solùm contraxit, et imprudens ac invitus *fundamento superstruxit*. Firmitas fundamenti, et firma, licèt *implicita*, in aureo hoc fundamento veritati adhæsiō, valebit ut Cypriano, sic et in nobis ad salutem: Fænum et stipula, Imbecillitas, et caries in tecto et contignatione, et *explicita* erroris *opinio*, non valebit nec in Cypriano, nec in nobis ad perniciem.

18. In vobis contrarium omninò evenit. Quia *Fundamentum illud ipsum fidei* quod vobis posuistis, *fallibile* est et incertum, ideo neque isti Fundamento, neque ulli omninò, quod ei superstruitis, dogmati, fide aliâ quàm *incertâ, humanâ*, et *fallibili* assentiri potestis. Cùm *Fundamentum* ipsum invalidum sit et cariosum, tale quod firmâ ac divinâ fide credere nemo potest, vitiat et corrumpit omnia, quæ *ob hoc fundamentum* creduntur, aut credi putantur. Firmitas *tecti* major esse non potest, quàm *Fundamenti*: *Ramorum* vis et vigor major non est, quàm *Radicis*: *Conclusioni* nemo potest firmiùs assentiri, quàm præmissis: nam *quicquid facit tale, est magis tale*. Cùm Præmissæ vestræ et Fundamentum, cui Præmissæ omnes innituntur, *invalidum sit, incertum, et fallibile*, Dogmata omnia ab eo pendencia, eique innitentia *invalida, incerta, et fallibilia* vobis esse necesse est. Virus ac venenum quod in Fonte est, et Radice fidei vestræ, diffundit se in omnes ab illo fonte manantes rivulos, in omnes, qui à radice illa propagantur, ramos. Cùm Fundamentum hoc vestrum *Hæreticum* sit et *Antichristianum*, venenum hoc suum transmittit in omnes omninò fidei vestræ artus, et arterias, partes, particulas et articulos, eos ad unum omnes *Hæreticos* vobis facit et *Antichristianos*.

19. *Vobis* dico. Nec enim *in se* omnes Hæretici sunt, aut Antichristiani. Absit ut hoc vel suspicer vel sentiam. In duplici genere sunt vestræ fidei dogmata. Alia quæ in sacris literis non omninò habentur: qualia sunt Transsubstantiatio, Adoratio Eucharistiæ, Sacrificium Missæ, Cultus Imaginum, Invocatio Sanctorum, Purgatorium, Descensus Christi ad Sinum Abrahæ in Inferno, Papæ Suprematus et similia. Et hæc quidem ex sese *credibilia non sunt*, nec verè *fidei objecta*: sed eo

ipso, quia creduntur, *Hæreticos* faciunt. Alia verò *credibilia ex se sunt*, et verè *objecta fidei*: ut sunt Trinitas, Christi Incarnatio, Passio, Resurrectio, et similia. Et hæc verè creduntur, quando ideo creduntur, quia in sacris Scripturis, ut vero fidei fundamento, traduntur. Si verò quis horum quodvis idcirco credat, ut vel *Deum esse*, vel *Christum esse Deum*, quia *homo*, quia *Dæmon*, aut *Antichristus* illud credendum dicit, ab eo qui ratione istâ ad credendum inducitur, non verè et infallibiliter, non infusâ aut divinâ fide creduntur, sed credi solùm putantur, et quia talis hominis fides testimonio *hominis*, *Dæmonis*, aut *Antichristi*, ut suo fundamento innititur, ideo *acquisita* solùm fides est, *humana*, *dæmoniaca*, aut *Antichristiana*. *Materiale* hîc fidei sanum est, vitium omne est in *Formali*, seu in *Ratione credendi*, quod est *forma fidei*. Forma autem dat nomen et esse. Credi hæc verè possunt: Sed ab eo qui sic ad credendum inducitur, non verè creduntur. Tali homini hæc ex *certissimis*, *divinis*, et *Christianis* fidei dogmatibus, fiunt dogmata *incerta*, *humana*, *dæmoniaca*, et *Antichristiana*, quia tum propter fidem quam habet homini, dæmoni, aut Antichristo, creduntur. Accommoda nunc hæc ad institutum tuum meumque. In *Prioribus* illis, quia *in se credibilia non sunt*, putatis solùm vos ea credere, sed verè non creditis; putatis vos in his habere fidem, sed verè non habetis, nec verò habere potestis: opinionem solùm habetis et conjecturam, non fidem. In *Posterioribus* possetis quidem ea credere, cùm sint *in se maximè credibilia*, sed quia hæc ex Testimonio non Dei, sed *Papæ* creditis, ideo et hæc quoque à vobis verè non creduntur, sed credi solùm putantur. Et quia hæc ideo creditis, *quia Papæ, qui Antichristus est*, credendum putatis, ideo hæc omnia ex dogmatibus divinis, certissimis, et Christianis, fiunt vobis *humana*, *incerta*, et *Antichristiana*.

20. Nec minuit culpam vestram, quòd vos hæc *explicitè credere, etiam è Scripturis credere, verbo profitemini*. Nam in ipso *fidei vestræ fundamento*, et ratione credendi *implicatur* id, quod fidei repugnat, et fidem penitùs evertit. Ideo enim creditis, et hæc esse credenda, et hæc in Scripturis tradi, *quia Papa, seu Antichristus, jussit: et hæc credenda esse, et in Scripturis tradi dicentem aut docentem auditis*. Non Deo aut Scripturis, propter Deum. Sed Deo et Scripturis, propter Papam, Christo, propter Antichristum creditis. Hinc fit, ut licèt Deus [291]

^d Lib. 4, de
Pont. c. 5,
[§] Quod.

desertè vitia omnia prohibeat, et virtutes omnes sequi mandet, tamen ut Bellarminus^d te docet, *Si Papa præcipiat vitia, et virtutes prohibeat, tenetur Ecclesia vestra credere vitia esse bona, et virtutes malas, nisi velit contra conscientiam peccare. Tenetur, et in conscientia obligatur unusquisque vestrum, non Deo et Christo, sed Papæ credere et Antichristo. Non tenetur jubente Deo virtutes sectari; sed tenetur jubente Papa vitia quævis perpetrare. Si ille fidem orthodoxam Hæresin, Antichristianismum, fidem Catholicam vocet (et sic quidem utrumque vocat); tenetur unusquisque vestrum (quod et strenuè præstatis) fidem orthodoxam, ut hæresin odisse, Antichristianismum verò ut Catholicam fidem amplecti, et plenis buccis laudare. Si ille, quod sæpissimè facit, Rebelliones, Perjuria, Homicidia, Regicidia, virtutes esse vobis annunciet, valeat tum pudor, probitas, et pietas: Tenetur tum in conscientia unusquisque vestrum flagitia hæc Deo hominibusque exosa, etiam cum spe coronæ cælestis perpetrare. In Radice et Fundamento vestræ fidei est Implicita, sed pertinacissima ad evertendam fidem omnem animi preparatio. Explicita vestra vel sanctissimorum dogmatum tali fundamento innixa professio valere vobis non potest ad salutem: sed Implicita in Radice et fundamento totius fidei eversio valebit in vobis ad perniciem. Quod in tecto aut tigillo licet aureo firmum ac solidum est, non emendat cariem et vitium, quod est in Fundamento: Sed infirmitas et putredo fundamenti vitiat, et corrumpit firmitatem omnem in tecto et tigillo, totumque ædificium ad certissimam ducit ruinam. O beatum fidei nostræ fundamentum, cui firmiter adhærendo, et quod verè creditur, salvat, et ipsos etiam errores, quos nos credere putamus, emendat! O miserrimum fidei vestræ fundamentum, cui adhærendo, non solum errores vestri in fide, quos credere nemo potest, sed et sanctissimæ Dei veritates, quas et credere possetis, et vos credere putatis, sed verè non creditis, damnabiles vobis et fiunt Antichristianæ!*

[292] 21. Nec in fidei solum causis, sed in moribus quoque et operibus discrimen hoc idem animadvertas. Quicquid vel *ex se bonum*, vel cum sit *ex se indifferens*, ab Ecclesiâ, à Regibus, aut illis præpositis, quibus nos obedire præcipit Dominus, fieri mandatur; quicquid, inquam, hujus generis à nobis præstatur, quia et *ex fide verâ et sincerâ* promanat, et in tesseram tam obedientiæ nostræ in Deum, quàm fidei in sacris literis fundatæ,

præstatur, ideo et verè bonum, et Deo gratum atque acceptum opus est. Contrarium vobis hîc contingit. Quia nihil in Scripturis quod bonum est præcipi, imò nec ullas esse sacras Scripturas, nisi quia *Papa sic docet*, nec alium earum sensum esse, nisi quem *Papa docet* ac definit, creditis, ideo opera omnia, quæcunque à vobis præstantur, etiamsi *ex se optima* sint, Deoque gratissima, vobis tamen in vitia vertuntur omnia: non solùm quia ex *fide Antichristiandæ*, velut ex fonte omnium impurissimo promanant, sed quia ex Antichristi imperio, et in *tesseractæ obedientiæ* quam Antichristo debetis, à vobis præstantur. Opera etenim optima, quæque ex se, vel maximè Christiana sunt, cùm in signum obedientiæ Antichristo fiunt, evadunt pessima, Deo exosa, et verè Antichristiana. Exagitant vestri sæpiùs quoddam Lutheri dictum, in quo ego non iudicium solùm ipsius, sed *pietatem* et *zelum* sæpissimè mirari soleo. Eucharistiam sub utrâque specie omnibus exhibendam esse, et ab omnibus sic recipiendam, contra praxin simul et doctrinam Ecclesiæ Romanæ, contendebat Lutherus. Simul verò profitebatur,^e *quòd si Papa, ut Papa, concederet, aut mandaret omnibus communicare sub utrâque specie, tunc se eâ sic non usurum, sed in unicâ specie Eucharistiam recepturum*. Quid audio, Luthere? Nunquam tibi scio in mentem venit, ut communionem sub unicâ specie vel reciperes ipse, vel legitimè sic recipi posse doceres. Sciebas vocem esse et mandatum^f Christi, *Bibite ex hoc omnes*. Sciebas fas nulli esse, vel violare hoc Christi mandatum, vel in eo dispensare. Tu ipse, quia Papæ in hoc adversatus es, convitia, injurias, et opprobria, Christi causâ et veritatis sustinuisti. Quæ igitur tandem tua hîc mens? quis sensus? Docebant scilicet tunc,^g quod etiamnum docent^h Pontificii, rem esse *ex se indifferentem*, utrum unicâ, an utrâque specie Communio celebretur; licere Papæ pro suo arbitrio, utque ipsi commodum visum fuerit, *unam vel utramque speciem* præcipere. Hoc jam quod illi docebant *supposito*, sed nunquam à Luthero concesso, aut pro vero accepto, *Suppositâ*, inquam, hâc *Indifferentiâ*, Lutherus ardenti in Deum zelo, et sanctissimo in Antichristum odio inflammatus, dixit, *Si licitum esset et indifferens*, ut illi docent, *in unicâ aut utrâque specie communicare*, tum *si Papa, ut Papa, juberet* in utrâque recipi, se Papæ et Antichristo in hoc non obtemperaturum, sed in unicâ specie Eucharistiam tunc recepturum. O virum prudentem et verè magnanimum! Certè enim non

^e Lutheri Dictum citatur à Kemnit. in Exam. Trid. Concil. tit. de Conc. Calicis.

^f Matt. 26. 27.

^g Conc. Constant. sess. 13.
^h Conc. Trid. sess. 22.

[293]

modò quæ *Adiaphora* sunt, sed et illa quæ *ex sese optima* sunt, Hymnos Deo psallere, orationem Dominicam Deo effundere, orare, jejunare, elemosynas erogare, oculos aut digitum in cælum tollere, cruce frontem signare, pileo, aut superpelliceo indui, granum gestare; horum vel his similium quidquam præstare, quia *Papa, ut Papa*, præcipit, nihil aliud est, quàm *Characterem bestię suscipere*, teque Antichristi mancipium esse profiteri. Sed nolo longiùs in his morari. Intelligis nunc opinor, et quo sensu à Serenissimo Rege dictum sit, Ecclesiam tuam in *Fundamentalibus* non errare. Quo item sensu et quàm verè dicatur, *Ecclesiam tuam* Romanam, non solùm in articulis *fidei tam fundamentalibus* quàm *non fundamentalibus*, sed et in ipso *fidei fundamento* errare, etiam et sic errare, ut ratione *Fundamenti istius Antichristiani*, quod Articulis vestris omnibus *virtualiter inest*, non solùm *hæretica* sit Ecclesia tua, sed verè etiam et propriè *Antichristiana*.

¹ Cons. Red.
p. 32.

22. Attexis híc aliud de *Fundamentalibus* tuis articulis, et ais, ¹ *Articulos vestros de Meritis, de Indulgentiis, et reliquis illis* octodecim fidei capitibus, quæ priùs recensueras, de *Suprematu* nempe, *Papæ*, de *Papæ in temporalibus potestate*, de *Sacrificio Missæ*, de *Confessione auriculari*, de *Satisfactione*, de *Transubstantiatione*, de *Purgatorio*, de *Imaginum et Reliquiarum Cultu*, et reliquis, hæc, inquam dicis, *Fundamentales esse fidei articulos*; addisque hæc *non minùs niti Revelatione, nec minùs ad fidem pertinere, quàm articulos de Trinitate et Christi Incarnatione*. Vanum, profanum hominem, et plusquam delirum! Istas quisquillas et fæces Antichristianas audes cum articulis de *Trinitate* et *Incarnatione* conferre.

[294] 23. *Revelatione*, inquis, *utraque nituntur, ista non minùs, quàm hæc*. Nituntur sanè: sed non eadem *Revelatione*. Articuli de *Trinitate* et *Incarnatione* nituntur *Revelatione divind, sanctissimâ et infallibili*, *Revelatione Apostolis et Prophetis factâ*, et in sacris literis Dei digito consignatâ. Fæces istæ, quas memorasti, *Revelatione* etiam nituntur, sed *Bonifaciand, Hadrianiand, Hildebrandind, Innocentiand, Leonind*, et uno verbo *humand*, *revelatione bestiali* et *Antichristiand* innituntur omnes. Papis ista tuis, dum Ephialtem paterentur, à Cacodæmone revelata sunt, et in eorum *Antichristiana* decreta digito bestiali conscripta. Quantum homini Deus, Christus Antichristo, tantum articuli illi de *Trinitate* et *Incarnatione*, et eorum

Revelatio, quisquiliis istis tuis, et earum revelationi præstant. Nec ad fidem ista tua *Christianam* pertinent, sed solum ad *Antichristianam*.

CAP. XLVIII.

TERTIA PROBATIO ARCH. SPALAT. QUOD ROMANA ECCLESIA NON SIT HÆRETICA, QUIA DOGMA TRANSUBSTANTIATIONIS PANIS IN CORPUS CHRISTI NON SIT HÆRESIS, REFELLITUR.

TERTIUM tuum Argumentum, quo probes *Ecclesiam Romanam non esse hæreticam*, eò tendit, ut tres Hæreses, quas Angli nonnulli Ecclesiæ tuæ circa dogma Transubstantiationis objecerant diluās, et non esse hæreses ostendas.

2. Primo objecerant pro Hæresi, ut tu ais,^k *quòd per Transubstantiationem negetis veram Christi humanitatem, quia in minimâ micâ panis integrum Christi Corpus à vobis ponitur*. Calumnia hæc tua est, eaque valdè inepta. Quis nostrum unquam tibi dixit, Christi Corpus in *minimâ micâ Panis* à vobis poni? imò vel in ullâ *Panis* parte? etiam vel in *integro Pane*, licèt is mole ac magnitudine montem superet? Sciunt nostri, Ecclesiam tuam docere, post verba Consecrationis, *Panem diutius non manere*, in nihilum abire: nec *formam* solum panis, sed quod in Philosophiâ error est non levis, etiam ipsam *Materiam primam* ex quâ panis constabat, eam inquam, quæ incorruptibilis est, nec unquam in ullâ mutatione perit, in nihilum planè evanescere. Tantum abest, ut vel in *integro pane*, nedum in *micâ panis*, Christi corpus à vobis poni sentiamus. Quis non excaudescat et indignetur, te ea vel attingere ausum, quæ nec intelligis, nec effari noris? Sed plus quàm pueriliter de his quæ nescis, balbutire amas. Adi, me suasore, aliquem pædagogum, qui te loqui instruat juxta *Rationis* saltem, si non *Theologiæ*, normam ac leges.

Cons. Red.
p. 32.

[295]

3. Age verò, quomodo tu hoc refellis? quomodo tueris in hoc tuam Ecclesiam? *Transubstantiatio*, inquis,^l *ab his hæresibus est remotissima*. Nam *proprietas Corporis in se omnes salvæ sunt, etiamsi ponatur* (Christi Corpus) *in micâ panis*. Vide iterum: in *micâ Panis*. An sic loquitur tua Ecclesia? Debebis, scio, Agasoni tuo plagas non paucas, qui cùm sis tam

^l Ib. p. 33.

grande et spectabile in istâ Mandrâ jumentum, tam parùm in ipsorum idiomate profeceris, ut vix adhuc rudere didiceris. Illi te flagellent, non ego. Tantùm te hîc monebo. Si Christi corpus vel in *toto pane*, vel in *ullâ micâ panis* remaneat, actum omninò de tuâ Transubstantiatione et Tridentino Canone. Nam si manet vel *mica panis*, panis non transubstantiatur.

4. Putemus te dixisse, ut juxta Mandræ tuæ idioma dixisse oportuisset, *Salvas esse in se omnes proprietates Corporis, etsi Christi Corpus ponatur in minimâ hostiæ aut specierum particulâ*. Ego eas vel sic salvas manere nego. Quî tu salvas esse probas? Ah! Cur probationem à te expectem? Satis tibi, *sic dixisse*. Probationum inops valdè et egenus es. Et ardua sanè est ac dura *probandi* provincia: hic labor, hoc opus est: At tu senio confectus quiescis, et torpere cupis. Quid igitur ego *tuis dictis* aliud respondeam, quàm quod, me puero, *Assertoribus* tam strenuis sæpiùs dictum memini, *Plus potest unus Antonius vel affirmare vel negare, quàm centum Aristoteles, aut sexcenti Augustini possunt probare*.

= Cons. Red.
p. 33.

5. Ais^m ulteriùs, *Easdam corporis proprietates in ordine ad Locum, esse ab eo per divinam omnipotentiam separabiles, quod Scholastici, inquis, nostri satis explicant*. Illi explicant? Imò verò ineptiis suis turbârunt Logicam, Philosophiam, Theologiam, Scripturas, Patres, omnia. Non poterant *Portentum istud Transubstantiationis* tueri, nisi priùs et verissimas *Logicæ Regulas*, et certissima *Philosophiæ Axiomata*, et clarissima *Theologiæ dogmata*, etiam et sensuum omnium *judicia* evertissent, et velut ostracismo in exilium ejecissent. Papæ placito cedere debent omnia, Sensus, Ratio, Scripturæ; Deus cœli apud hos priùs fallitur, quàm *Deus terrenus Papa*. Quid in hac causâ ad nos Scholastici vestri? Testes domestici, vilissima Papæ mancipia, et inverecundi Gnathones, quorum omne studium erat, Papæ ut placerent, quas fecissent fabulas. Profer vel tua, vel illorum argumenta, et intelliges quàm infirmo fulero nitatur tua Transubstantiatio.

[296]

= Ib.

6. At, inquis,ⁿ *per divinam omnipotentiam, corporis proprietates in ordine ad Locum separabiles sunt*. Proba hoc, aut tace. Nihil apud nos valet tuum *Ipse dixit*. Sed aquam priùs ex pumice quis hauriat, quàm ex te in hac causâ argumentum. Satis tibi erat *dixisse*: Satis quoque erit et mihi *negasse*.

° Cons. Red.
p. 33.

7. Addis adhuc aliud, in quo inscitiam tuam mirè prodīs. Hoc, inquis,^o *nemo potest Theologicè oppugnare. Humana verò*

philosophia non potest, nec debet divinam potentiam metiri. Judicet illa quid natura effici possit, quæ autem supra naturam sunt, veneretur, non dijudicet. Scilicet, procumbere omnes ante Romanum vitulum oportet, et venerari quod ipse confinxit monstrum. De illius dictis, factis, doctrinis nemo judicet; etiamsi sint contra *Naturam*, contra *Rationem*, contra *Sensum*, contra *Theologiam*, contra *Deum* ipsum. Si ille virtutes^p vitia, et vitia vir-
tutes: Si dextram^q sinistram, et sinistram dextram: Si nivem nigram, et solem tenebricosum esse dicat: Si^r innumerabiles populos catervatim secum in gehennam ducat, illius culpas, errores et facta, reprehendere præsumat mortalium nullus. *Sacrilegii*^s instar est disputare de facto *Papæ*.

8. Non potest hoc *Theologicè* oppugnari? An error in Theologiâ esse potest, qui *Theologicè* oppugnari non potest? Vide ne Monothelitarum causam hic agas. Dixerunt illi^t in Christo *duas naturas indivisè, inconfusè, in unâ personâ manere*: sed unius personæ unam esse, non duas voluntates. Catholici contrà, duas esse in Christo voluntates dixerunt: quia voluntas divinæ naturæ divinæ, humanæ naturæ voluntas humana, proprietas est. Ita duas naturas duæ voluntates, velut proprietates, necessariò insequuntur. Dicat nunc, sicut hîc tu, Monothelita aliquis, *Per Dei omnipotentiam ab humana natura voluntatem humanam, quæ proprietas est, separabilem esse.* Jam cùm huc rediit quæstio, an salvâ naturâ humanâ, proprietas humanæ naturæ separari possit: quid tu Monothelitæ opponas? Tuis enim ille verbis se tuebitur. Non potest hoc quisquam *Theologicè* oppugnare, Humana verò Philosophia non potest, non debet divinam potentiam metiri. Vicerit, opinor, nunc Monothelita, nam *Theologicè* oppugnari non potest: et Philosophia non debet se in hanc causam intromittere, ubi de Dei potentia agitur. Aliter Sexto Generali Concilio visum; illi, et *Theologicè* oppugnârunt Monothelitas, *proprietates naturæ humanæ* negantes, et eosdem pro hæreticis condemnârunt. Tu etiam, si Monothelitam tuis telis se defendentem, *Theologicè* oppugnare potes, scias quoque *Theologicè* posse non oppugnari solùm, sed everti hoc tuum Transubstantiationis fulcrum, quod *naturâ corporis manente, proprietates corporis in Christo per divinam potentiam separabiles sunt.*

9. Sed video erroris tui in hoc fontem; eumque non alium esse quàm incertitiam tuam. Tu si ex aliquibus naturæ, Philosophiæ, aut Logicæ *principiis* argumentum à Theologo ducatur,

^p Bell. suprâ.

^q Non declinandum à sententia summi Sacerdotis, si dextram sinistram dicat. Rab. Selem. Jar. in Deut. 17.
^r Dist. 40, c. Si Papa.
^s Glos. in cap. Non nos Dist. 40.
^t Conc. Gen. 6, art. 8, p. 31.

[297]

si inde quod sæpissimè fit, Theologia subsidium petat, errorem illum *Theologicè* oppugnari non opinaris. Erras in hoc turpiter. Putemus aliquem asserere, Christum non habuisse jecur aut pulmones. Annon *Theologus* hunc errorem, annon et *Thologicè* oppugnare potest? Te opinor iudice non potest. Quia etsi ex Scripturis constet *Christum esse hominem*, Hominem tamen omnem jecur, aut pulmones, aut proprietates humani corporis habere, Theologo sine speciali revelatione, aliter constare, quàm ex philosophiâ non potest. Disce hîc à me, *Rationes eas omnes Theologicas esse*, in quibus Theologica ulla conclusio verè confirmatur, etiamsi præmissarum altera ex Logica, aut Philosophia tota petatur. Dic enim mihi, Potestne Theologicè probari, *Marcum Antonium peccatorem esse, post mortem resurrecturum, et in Judicium venturum?* Philosophi scio non dices esse, ista probare. Theologi igitur solùm. At Theologica ratio nulla alia afferri potest, quàm ista, *Omnis homo peccator; omni homini post mortem resurgendum est: omnis homo in Judicium adducendus. Antonius verò homo est.* Ac præmissarum quidem prima tota in Scripturis, tota Theologica est. Minor verò *M. Antonium esse hominem*, neque expressè neque implicite, vel in Scripturis, vel in ullâ Traditione habetur, neque ex ulla, vel Scripturæ, vel Traditionum particulâ unquam deduci potest. Philosophica hæc solùm est, illiusque probatio ex Philosophiâ aut Logicâ tota petenda est. *Conclusio* tamen et *Theologica* est, et *Theologicè* eo quo dixi modo verè probatur. Infinita his similia proferri possent: sed non est opus. Vides hinc luce clariùs, dogma illud tuum, quòd à Christo separentur illæ, quas dicis, corporis proprietates, etiam Theologicè oppugnari posse. Christum enim hominem esse, ideoque verum corpus assumpsisse, ex Scripturis liquet. A corpore autem vero, proprietates naturam corporis necessariò insequentes (è quorum numero sunt illæ quas dixi) separari nullo modo posse, ex Logica et philosophia liquet. Ex his præmissis, *Majore* Theologicâ, *Minore* Philosophicâ et Logicâ, *Conclusio* (quæ semper obscuriorem, et Rationi minùs evidentem partem sequitur) *Theologica* necessariò infertur, A Christo *Proprietates illas corporis quas dixi, nullo modo separari posse.*

10. Est porro et alius hîc tuus satis crassus error. Vides Logicam, Philosophiam, et Rationes inde petitas tuo Transubstantiationis monstro penitùs adversari. Logicam igitur, Philosophiam, et Rationes Philosophicas, cùm de Transubstan-

tiatione agitur, non vis in Consilium aut Judicium admitti: exulent illæ et foras ejiciantur: *venerari hoc monstrum debent, non dijjudicare.* Cæcam in hoc tuo Papæ obedientiam præstari, cæcam fidem haberi vis. Audi quid contra dicam. Si verum esset, et verè Theologicum tuum hoc Transubstantiationis dogma, non esset cur à *Logicâ*, à *Philosophiâ*, aut à *Ratione* metueret. Certè enim nec Logica, nec Philosophia, nec recta ulla ratio, à Theologiâ, aut ullo vero Theologico dogmate unquam dissentit. Si Logicus quis, Philosophus, aut Ratiocinator ulli unquam Theologicæ veritati repugnet, abutitur ille Scientiis istis, et deviat in eo à Logicæ, Philosophiæ, et rectæ rationis Regulis ac tramite. Hæ omnes Theologiæ ancillantur, eique ad nutum serviunt: nec magis veritati ulli à Deo in Scripturis revelatæ adversari possunt, quàm ipsi Deo, qui est et Logicæ et Philosophiæ, et omnis rectæ Rationis Author. Nam^u *omne verum ab illo est, qui ait, Ego sum veritas.* Quare, si Transubstantiatio vestra vel Logicæ, vel Philosophiæ, vel Rationi repugnet, scias illam *nec à Deo esse, nec in ullâ sanâ Theologiâ* recipiendam esse.

[299]

^u Aug. Præf. ad Lib. de Doct. Christ.

11. *At potest, inquis, per Dei omnipotentiam corpus sine istis proprietatibus conservari.* Nos quoque omnipotentiam Dei plenis buccis prædicamus. Et tamen cùm Orthodoxo apud Theodoretum^x dicere non veremur; *Multa invenimus, quæ, qui omnia potest, non potest Deus.* Potest omnia facere, quæ possibilia sunt fieri, quæque si fiant,^y *contradictionem non implicant.* Quod autem tale est, ut fieri impossibile sit, quodque si fiat, contradictionem implicaret, ea facere ne omnipotens quidem potest. Tunc enim *Impotens* esset, non *omnipotens*; si mentiri posset, et duas contradictionis partes (quod sine mendacio fieri non potest) veras efficeret. Ut corpus aliquid sit, et non habeat essentiam corporis, aut proprietates quæ essentiam illam necessariò consequuntur, ab eaque vel immediatè vel mediatè emanant, hoc sine dubio contradictionem implicat; ideo hoc facere Deus non potest; sic enim idem simul esset corpus, et non corpus. Nec satis dignè castigari Cardinalis tuus potest, qui ait,^z *Per divinam potentiam posse ab homine tolli facultatem, seu potentiam intelligendi, interim ut maneat homo.* Nam cùm ab ipsâ essentiâ hominis, quæ est *Animas rationalis*, fluit et emanat *potentia ratiocinandi et intelligendi*, si existeret homo sine illâ *potentiâ intelligendi*, simul haberet essentiam hominis, et non haberet: simul esset rationalis, et non esset rationalis: simul esset et homo, et non

^x Dial. 3, p. 937.

^y Aquin. part. 1, q. 25, art. 3.

^z Bell. lib. 3, de Euchar. c. 7, § Deinde.

^a Bell. lib.
eod. 3, c. 5,
§ Secundo, et
c. 7, § Ad
quintum.

homo. Neque verum est, quod pro fundamento hîc ponitis;^a *Causam omnem ab effectu, et Prius à posteriori separari posse, ac sine eo esse.* Priora quidem à Posterioribus, quæ *ex prioribus necessariò non consequuntur*, separari possunt et existere. Si verò illud quod posterius est, emanat et profluat ab *essentiâ Prioris, aut necessariò id quod prius est, consequitur*, à tali posteriori per divinam potentiam non potest separari id quod prius est. Non quia Deus non sit *omnipotens*, sed quia hoc ex eorum numero est, quæ fieri non possunt, quæque si fiant, *Contradictionem implicarent*, et Deum mendacem facerent.

[300]

12. Videamus nunc, an ea quæ Transubstantiationem vestram consequuntur, ex eorum genere sint, quæ *contradictionem implicant*. Consequitur inde *primò, accidentia manere, nec tamen in subjecto ullo inhærere*. Accidentia enim panis, longitudo, latitudo, profunditas, figura, color, odor, sapor, gravitas, pane transubstantiato, manent,^b *nec subjecto ulli inhærent*. At hoc esse aut fieri impossibile est, quia repugnat ipsi *Essentiæ Accidentis*. *Essentia enim Accidentis est, ut sit in subjecto*. Quod non solum Aristoteles,^c omnesque probati Logici ac Philosophi, sed et Aquinas^d vester docet. Sic enim inquit, *Accidentis esse, est inesse : et hoc competit unicuique accidenti, secundùm quod est Accidens*. Cui si vis, adde Julium Scaligerum:^e *Essentia, inquit, Accidentis est, Inhærere*. Quare Transubstantiatione vestrâ admissâ, fieret id quod fieri impossibile est, ut idem habeat *essentiam Accidentis*, et *non habeat*: ut inhæreat, simul, et non inhæreat, ut sit *Accidens* simul, et *non sit Accidens*.

^b Aquin. par.
3, q. 77, art.
1, Bell. lib.
cit. c. 24,
§ Resp.
falsum et seq.

^c In Antepred.
c. De
divis.
^d Part. 1, q.
28, art. 2.

^e Exerc. 10.

13. Consequitur inde *secundò, ut Corpus unum idemque sit à seipso totaliter loco divisum*. Nam Corpus Christi erit et in cœlo, et simul erit in Altari longè à Cœlo dissito. At hoc fieri, impossibile planè est. Nam omne corpus, cum sit *Ens*, est etiam unum. Unum autem id *essentialiter* notat, quod *est in se Indivisum, divisum verò ab alio quocunque*. Unum, inquit Aquinas,^f *importat rationem Indivisionis, quæ unicuique competit secundùm suam essentiam; et quælibet res est una per suam essentiam*. Quare positâ vestrâ Transubstantiatione, sequitur, Corpus Christi et quia ens est, *unum* esse, et quia *à se divisum* est, unum non esse ideoque et esse ens, et non esse ens, esse unum, et non esse unum.

^f Part. 1, q.
6, art. 3.

14. Consequitur inde *tertiò, esse aliquam substantiam completam, quæ non est definitivè in loco, cùm Christo Corpus, cœlo*

in quo est, non definitur. Illud enim est definitivè in loco, quod ita est hîc, ut alibi simul non sit. Et Sophistam agit Bellarminus,^g cum ait, *Satis esse ut aliquid sit in loco definitivè, si sit in toto illo loco, et non in majori.* Non est hoc satis. Nam definiri loco, est hoc loco sic finiri, ut extra hunc locum non sit. Docet te hoc Magister^h vester, qui ideo ait, *Spiritum esse in loco definitivè, quoniam cùm alicubi præsens sit totus, alibi non invenitur.* Docet idem Aquinas:ⁱ *Angelus, inquit, est definitivè in loco, quia ita est in uno loco, ut non sit in alio.* Docet idem Card. Cajetanus;^k *Locus, inquit, definitivus importat limitationem seu determinationem ad locum, id est, ita esse hîc, quòd non alibi.* Substantiam verò ullam finitam esse, quæ non sit definitivè in loco, impossibile est. Locus enim definitivus substantiæ completæ, quæ est summum genus, quatenus substantia est convenit; fluit hoc ab ipsâ naturâ, et simplici essentiâ substantiæ completæ, ut sit definitivè in loco. Quare admissâ Transubstantiatione vestrà, fieret id quod fieri est impossibile, ut Christi Corpus sit in loco definitivè, cùm sit substantia completa, et non sit in loco definitivè, cùm sit simul et in cælo et in Altari: ideoque ut sit simul et substantia completa, et non sit substantia completa.

15. Consequitur inde quartò, *Corpus aliquod esse alicubi, et non secundùm modum corporeum, quantitativum et extensivum, sed ad modum Spiritûs, ita ut sit totum in toto, et totum in quâlibet parte.* Nam Christi Corpus sic in Hostiâ esse vos fingitis: *Si quis negaverit sub unâquâque specie, et sub singulis cujusque speciei partibus, divisione facta, totum Christum contineri, anathema sit.* Totus^m et integer Christus sub panis specie, et sub quâvis ipsius speciei parte existit. Corpus Christi, inquit Aquinas,ⁿ est in Sacramento per modum substantiæ, non autem per modum dimensionum, idè totus Christus est sub quâlibet parte specierum panis, etiam hostiâ integrâ manente. Nec solùm substantia, sed et quantitas etiam Corporis Christi eodem modo est in hostiâ. Quantitas Corporis Christi, ait Aquinas,^o est in hoc Sacramento non secundùm modum proprium (ut scilicet sit tota in toto, et singulæ partes in singulis partibus), sed per modum substantiæ, cujus natura est tota in toto, et tota in quâlibet parte. Quin et secundùm Gabrielem,^p ne quantum quidem aut extensum est Corpus Christi, ut est in Sacramento. Quamvis, inquit, in Eucharistiâ sit quantitas, quâ Corpus Christi est quantum in cælo, non tamen per eam est, quantum ut est in Sacramento: et iterum,^q Conce-

^g Lib. 3, de Euch. c. 4, § Altero.

^h Lib. 1, Sent. Dist. 37.

[301]
ⁱ Part. 1, q. 52, art. 2.

^k Comm. in Part. 1, Aquin. q. 52, art. 1.

^l Conc. Trid. sess. 13, can. 3.

^m Ib. c. 3.

ⁿ Part. 3, q. 76, art. 3.

^o Ib. art. 4.

^p Biel. in 4, Sent. Dist. 10, q. Unic. Conc. 2.

^q Ib.

dendum non est, Corpus Christi esse quantum, lutum, ac figuratum, ut est in Sacramento, et per illam quantitatem quam habet in cælo, non habet partem extra partem situaliter in Sacramento: et iterum,^r Res ex eo præcisè dicitur, quanta et extensa, quia habet partem extra partem localiter, hoc enim si desit (et hîc ut docetis omnes deest) res non est quanta. At hoc fieri impossibile.

^r Biel.
Notab. 2.

[294]

^f Bell. lib. 3,
de Euch. c. 5,
§ Secundo, et
§ His notatis.

Nam *extensum esse, et habere partem extra partem, est essentielle^f magnitudini, et consequitur ipsam essentiam corporis. Et quia partes singulæ extra alias sunt, ideo in unâ eademque particulâ hostiæ, omnes esse non possunt. Sic enim in eâdem parte ubi pes est, esset et caput, et pectus, et brachia, et quælibet pars sub quâlibet parte, et ita tolleretur distantia partium organicarum, quam inter se invicem habent. Sed audi Augustinum^g figmenta hæc vestra clarè refellentem: Quantumcunque, inquit, sit corpus, seu quantumcunque corpusculum loci occupet spatium, eundem locum sic implet, ut in nullâ ejus parte sit totum. Et iterum^h clarissimè, Quantitatem, ait, habere distantes partes, quæ simul esse non possunt: quoniam sua quæque spatia locorum tenent: nec potuit esse in singulis partibus tota; sed amplior est quantitas in amplioribus partibus, brevior in brevioribus, et in nullâ parte tanta, quanta per totum. Non posse hoc fieri, docet Augustinus, ut corpus ullum aut quantitas ulla, tanta sit in ullâ parte continentis, quanta est in toto. Annon et idem Cardinalisⁱ tuus? Omne, inquit, corpus quantum est, et quia quantum, etiam extensum est, ita ut major pars majorem locum, et minor minorem occupet. Et implicat planè contradictionem, ut corpus extensum maneat, et tamen sit totum in quâlibet parte. Sic Card. qui cùm Extensionem corpori omni essentielle^k esse rectè agnoscat, ideo nullum corpus sic posse ab ullo contineri, ut sit totum in qualibet illius parte, agnoscat necesse est. Ita admissâ vestrâ Transubstantiatione, fieret id quod fieri non potest, ut Corpus Christi et habeat partes distantes, et non habeat, ut sit totum in quâvis parte, et non sit totum in quâvis parte, ideoque ut simul sit et Corpus, et non Corpus.*

^g Ep. 3.

^h Lib. de
Præs. Dei ad
Dard. c. 4.

ⁱ Lib. 3, de
Euch. c. 4,
§ Ad locum.

^k Lib. eod. c.
5, § Siquis,
et § His.

16. Consequitur inde *quintò*, ut sit aliquod Corpus, quod locum illum quo ambitur, non occupet, aut repleat. Christi enim Corpus, in Hostiâ locum illum quo ambitur, nec occupare^l nec replere fingitis. At hoc quoque fieri impossibile est. Nam quia corpus, extenditur, et habet partem extra partem, ideo quantitate suâ spatium illud loci, in quo est, et occupat, et replet; et quia

^l Bell. lib. cit.
c. 3, § Siquis.
et c. 7,
§ Hæc.

extensio ab *essentiâ* corporis fluit, etiam ab eâdem *essentiâ*, licet mediatè, fluit hoc etiam, ut *locum in quo est suâ mole repleat*. [295] Docet hoc Augustinus,^m qui de omnibus corporum partibus agens, ait, *Sua quæque locorum spacia tenent, minores minora,* ^{m Lib. de Præs. Dei, c. 4,} *maiores majora.* Loca autem intelligit et *definitiva* in omnibus, et *circumscriptiva*, si corpora illa circumscribantur alio corpore: partes omnes *sua spacia loci* occupant. Et iterum,ⁿ *Spacia loco-* ^{n Ib. c. 8.} *rum tolle corporibus, et nusquam erunt, et quia nusquam erunt, nec erunt*, id est, si locum illum in quocunque sunt, sive circumscriptivus sit, sive tantùm definitivus, si eum locum *non occupent*, et *repleant corpora*, corpora esse omninò non possunt. Quare et hic iterum admissâ vestrâ Transubstantiatione, fieret quod fieri impossibile est, ut Corpus Christi et *locum repleat*, quia molem habet et extensionem, et *locum non repleat*, cùm moles ea non sit ibimodo extensivo: ideoque et esset simul Corpus, et non esset Corpus.

17. Consequitur inde *sextò*, ut aliquod *Corpus, continente illo quo actu ambitur, non circumscribatur*, nec situm in eo habeat. Dixi quo *actu ambitur*: Nam non est necesse, ut corpus omne *actu* ambiatur alio corpore. Supremum Corpus nullo alio *actu* ambitur. Tunc enim supremum non esset. Atque in hâc latebrâ quærit Cardinalis^o tuus multa diverticula: fortiter hîc ad palum pugnans, cum suâ umbrâ dimicat: quasi nos *locum circumscriptivum corpori omni necessarium* diceremus: aut corpus non esse, *nisi locum circumscriptivum occupet*. Neutrum dicimus. Scimus et supremum cælum nullo corpore, *actu* circumscribi; scimus et quodvis aliud corpus posse æquè ac supremum illud, loco tali, si summo loco ponatur, destitui. *Definitivum* quidem locum omni finitæ *Substantiæ*, Spiritui simul ac corpori necessarium esse dicimus. Corpori item omni, ut *possit circumscribi, necessarium* quoque asserimus: Tunc solùm, ut *actu circumscribatur*, necesse esse docemus, cùm *exterius ullum aut superius* corpus sit, quo actu ambiatur. Hoc verò positâ Transubstantiatione non fit. Corpus enim Christi aëre aut alio corpore *actu* ambitur, nullo verò, nisi gratiâ specierum circumscribitur; in nullo situm localem habet. Circumscriptio enim et situs localis hoc notat, ut partes diversæ corporis contenti, diversis partibus continentis corporis respondeant; seu ut Cajetanus^p loquitur, [304] *Circumscriptio importat commensurationem partium quantitativa-* ^{p In par. 1, Thom. q. 52, art. 1,} *rum locati ad partes loci: et situs localis^q dicit ordinem partium* ^{q Cajet. in 3, p. Tho. q. 76, art. 3.}

· Cajet in 3,
p. Tho. q.
76, art. 3.

• Tract. de
Euch. q. 4,
art. 7, conc.
1.

· In 4, Sent.
Dist. 10, q.
Unic. Conc. 1.
· Lib. 3, de
Euch. c. 5,
§ His.

in Loco. Situm hunc et circumscriptionem vos Christi Corpus in hostiâ non habere fingitis. *Constat*, inquit Cajetanus,^r *Christi Corpus, ut est sub hostiâ, ordine hoc carere: Christi Corpus in hostiâ circumscriptivè non continetur*, ait, Josephus Angles,^s et Biel.^t Communem quoque esse hanc vestrorum hominum sententiam, docet Bellarminus.^u At hoc fieri impossibile est. Nam quia corpus extenditur *juxta suas partes in locum* quo ambitur, ideo necessariò consequitur, ut *diversa partes corporis contenti, diversis partibus corporis continentis*, majores, ut ait Augustinus, majoribus, minores minoribus, singulæ singulis respondeant. Et quia extensio illa est *essentialis*, ut fatetur Bellarminus, corpori, fluitque ab ejus essentiâ, ideo etiam hoc corpori quoque *essentiale* est, fluitque, licèt mediâtè, ab essentiâ corporis, ut partes ejus cum actu continetur, respondeant partibus illius loci qui actu continet. Ex quo fit, ut positâ vestrâ Transubstantiatione; Corpus Christi et *situm habeat* in hostiâ, quia habet ibi suam extensionem; et *non habeat situm*, quia non est ibi secundùm modum dimensionum, sed ad modum substantiæ, ita ut totum corpus sit in quâvis parte, non hîc una pars, illic alia; ideoque et circumscribitur, et non circumscribitur, et est corpus, et non est corpus.

18. Consequitur inde *septimò*, esse *quantitatum et dimensionum penetrationem*, duasque aut plures corporeas dimensiones esse simul in uno atque eodem loco. Nam et dimensiones *quæ fuerunt in pane*, integras manere in eodem quo fuerunt loco: et *dimensiones omnes Corporis Christi*, imò dimensiones omnes omnium partium ipsius, *integras simul in omnibus partibus hostiæ manere* fingitis. At penetratio ista dimensionum planè impossibilis est. Nam quia *corporea moles, locum illum in quem extenditur, replet*, ut suprâ declaravi, ideo extrudit alia quæcunque corporea, nec patitur secum aliam magnitudinem in eodem adæquato loco. At ut ipsum replere locum in quo est, ita etiam non compati secum aliam magnitudinem ex *essentiâ* corporis, licèt mediâtè emanat. Quare et hinc quoque, admissâ vestrâ Transubstantiatione, sequeretur id fieri quod fieri non potest, ut Christi Corpus et sit in loco in quo est hostia, quia est *extensum ibi, eumque replet*, et non sit in eo loco, quia dimensiones quæ fuerant panis, *penetrari à dimensionibus Christi* non possunt, ideoque Christi Corpus et corpus esset, et non corpus.

19. Consequitur inde *octavò*, esse *aliquod corpus continens*

[305]

minus multò et angustius, quàm est corpus in eo contentum. Nam Corpus Christi multò majus est, quàm vel hostia, vel locus hostiæ: Corpus tamen Christi fingitis in minimâ hostiæ particulâ contineri, etiam *in finities* in eâ contineri: quia ipsa minima, quæ dari aut fingi potest, hostiæ pars, cum quanta sit, *in infinitum dividi potest.* Ita millies millenis vicibus, et suprâ sine numero, in quâvis micâ aut atomo hostiæ, continebitur integrum et amplum Christi Corpus, ossa illius omnia, membra omnia, Caput, facies, brachia, pedes, *distincta^x etiam à se invicem omnia*, et *in speciebus^y panis, seu mediantibus illis speciebus, sensualiter tangenda et visenda omnia.* At hoc reverâ neque sensu (quod futiliter asserit Bellarminus), neque *ipsâ imaginatione perceptibile est*, ut ait Aquinas:^z Sed neque omninò possibile est. Nam *omne receptum recipitur ad modum recipientis*: et ut Augustinus ait, *major pars majorem semper locum possidet.* Quare et hîc iterum admissâ vestrâ Transubstantiatione, sequeretur id fieri, quod fieri impossibile est, ut Christi Corpus totum contineatur in quâvis parte hostiæ: ideoque ut simul sit et corpus, quia est extensum, et non corpus, quia *in finities in minori corpore continetur.*

20. Consequitur inde nonò, *Corpus unum idemque esse simul in pluribus, imò in quamplurimis locis.* Nam Corpus Christi et in cælo est, quod ipsum *continet^a*, et, ut Theodoretus^b loquitur, *circumscribit*: et idem Corpus Christi, vos in omnibus hostiis vestris, *omnibusque locis illis, in quibus hostiæ sunt, gratiâ specierum, et locari^c, et circumscribi^d etiam* fingitis. At impossibile est, ut unum idemque corpus simul in pluribus locis sit. Nam quia Corpus omne est *Ens*, ideo *unum* est: cum *Ens^e et unum convertantur.* Et quia est *unum*, ideo *à se dividi^f et separari* non potest: Divideretur autem à se, si locis pluribus et dissitis, uno eodemque tempore contineretur. Sed malim te hoc ab Angelico vestro doctore, quàm à me discere. Sic ille^g ait, et Nota diligenter, *Unum corpus esse simul localiter in duobus locis, non potest fieri per Miraculum: Quia esse in pluribus locis, simul repugnat individuò ratione ejus quod est esse Indivisum in se: sequeretur enim quod esset distinctum in situ. Ratio autem unius perficitur in Indivisione.* Unde quòd idem corpus sit localiter simul in diversis locis, includit contradictionem, sicut quòd homo careat ratione. Idem iterum,^h nec minùs clarè docet, *Quod*

^x Bell. lib. 3, de Euch. c. 5, § At Sententia. ^y Lib. eod. c. 9, § At Tertium, et c. 24, § Tertia. ^z Part. 3, q. 77, art. 7.

^a Act. 3, 21. ^b Dial. 3, p. 923 et 924.

^c Bell. lib. 3, cit. c. 3, § Si quis. ^d Lib. eod. c. 4, § Ad primam. ^e Arist. lib. 4, Metaph. c. 2, et Aquin. part. 1, q. 11, art. 1.

[306]

^f Unum nihil aliud significat, quàm ens individuum, Aquin. ib. ^g Aquin. in 4, Sent. Dist. 44, q. 2, art. 2, q. 3.

^h Quodl. 3, q. 1, artic. 2.

Corpus in cœlo) ita est in ipso loco, quòd nihil ejus est extra locum illum, undè ponere quòd sit localiter in hoc loco, et tamen sit in alio loco, est ponere contradictoria esse simul; undè hoc à Deo fieri non potest. Viden', ne per *Miraculum*, ne per *divinam quidem omnipotentiam* fieri posse, ut Christi Corpus sit localiter in cœlo, et localiter simul in pyxide, in aëre aut ullo loco qui ambit hostias vestras. Et quamvis Christi Corpus sit in hostiâ solùm *Sacramentaliter* et non localiter, tamen in loco illo qui hostias continet, gratiâ hostiæ, est etiam *localiter* et *circumscrip-tivè*, ut rectè agnoscit tuus Cardinalis,ⁱ nam locus qui continet et circumscrit hostiam, etiam gratiâ hostiæ, continet et circumscrit Corpus Christi quod est sub hostiâ.

ⁱ Bell. lib. 3, cit. c. 4, § Ad primum.

^k Lib. eod. c. 3, § Adde.

21. Adverte ulteriùs quæ verissimè docet tuus Cardinalis:^k *Si unum corpus non potest esse localiter in duobus locis, quia sic divideretur à seipso, profectò nec potest esse sacramentaliter, eadè ratione. Licet enim esse alicubi Sacramentaliter, non dicat esse per loci occupationem, tamen dicit esse per veram et realem præsentiam in pluribus hostiis sive altaribus, ideoque non minùs tollere videtur (vereque tollit) Indivisionem rei, quàm repletio plurium locorum.* Sic et verè Aquinas. Sic quoque et verè Bellarminus.

[307] 22. Collige nunc tu hæc, et perpende seriò, quòd Scholastici tui, quos tantoperè dilaudas, te duxerunt. Implicat contradictionem, ut Christi Corpus sit *localiter in duobus locis*, quia sic tollitur Ratio et *essentia unius*, ideoque et *Entis*. Sic verè tuus Angelicus Doctor. At implicat eandem contradictionem, ut Christi Corpus sit *vel Sacramentaliter in duobus locis aut hostiis*, quia sic quoque tollitur Ratio et *essentia unius*, ideoque et *Entis*. Sic et verè Cardinalis tuus. Quare implicat contradictionem, ut Christi Corpus sit in pluribus locis, vel *localiter* vel *Sacramentaliter*, utrovis modo *unum* esse non potest, ideoque nec *Ens* esse potest. Hinc verò iterum facilè, vel tu ipse sic concludas. Si fiat Transubstantiatio panis Eucharistici in Christi Corpus, tum Christi Corpus esset realiter præsens in hostiis consecratis, vel *Localiter*, vel *Sacramentaliter*. At implicat contradictionem, ideoque nec per *divinam omnipotentiam* fieri potest, ut Christi Corpus sit realiter præsens in hostiis consecratis vel *Localiter*, vel *Sacramentaliter*. Quare implicat contradictionem, ideoque ne per *divinam quidem omnipotentiam* fieri potest, ut fiat Transubstantiatio panis Eucharistici in Christi Corpus. Rumina tu hæc. Ego pergo ad reliqua.

23. Secundò, ut tu ais,¹ objecerant Angli aliqui pro Hæresi Ecclesiæ Romanæ, quòd per Transubstantiationem negetur à vobis *Articulus ascensionis in cælum, quia si Christi Corpus sit realiter præsens in Altari, in cælo tunc non est.* Rectissimè hoc et verissimè ab eis dictum. Quid tu his respondes? *Non sequitur,* inquis,^m *Christi Corpus non esse in cælo, si sit in Altari:* quare^m verò non sequitur? *Dicimus,* inquis, *unum idemque corpus posse in pluribus locis simul esse, saltem Sacramentaliter.* Pulchra sanè responsio et te digna. Nos *dicimus* contrarium: Quàm facile nobis tomos integros Bellarmini, Baronii, Coccii, Antonii, sic refellere? Nos *dicimus* contrarium. An tu ille Antonius Spalatensis es, Goliathus Philistæorum, missus ut malediceres Israeli, et probo afficeres acies Domini, qui sic pueriliter ineptis, et pro Goliathiaco Argumento, profers, *Dicimus unum corpus posse esse in pluribus locis.* Dicitis sanè, sed quod dicitis, non probatis, nec verò ante Græcas Kalendas probare unquam potestis. At nos non *dicimus* solùm, sed *demonstramus* ex ipsa Ratione, ac *Essentia* ejus quod Unum est, *non posse ullum corpus,* ne quidem per *divinam omnipotentiam* in pluribus locis simul esse, neque *localiter,* neque *Sacramentaliter:* Vos dicitis ita esse: Nos *demonstramus* ita esse non posse. Utri fides habenda?

24. Adde quod *Dictum vestrum* repugnat: *Demonstratio nostra* consonat et Scripturæ et Patribus. Angelus Dei sic in Scripturisⁿ arguit, *Christus non est hîc, surrexit enim,* id est, [308] abiit. Oppone te nunc Angelo Dei; Dic ei, ut nobis dicis, *Non sequitur.* Potest enim simul esse in sepulchro et in civitate, sicut nunc simul est in cælo et in pyxide. Augustinus^o quoque totus hîc noster est. Disputans ille contra Manicheos, qui Christum simul et in sole, et in lunâ, et in cruce ponebant, ita ait, *Secundùm præsentiam spiritualem, nullo modo illa pati posset: secundùm præsentiam verò corporalem, simul et in sole, et in lunâ, et in cruce, esse non posset.* Ecce, non dicit Augustinus, Christum non esse, sed non *posse esse* in pluribus locis simul: repugnare hoc naturæ et essentiæ corporis sensit.

25. Repetis hîc^p iterum, *Non posse hanc assertionem,* quòd unum corpus possit esse in pluribus locis, *nisi ex humanâ Philosophiâ, et apparenter duntaxat oppugnari.* Quasi error qui ex Philosophiâ solidè refellitur, *apparenter* tantùm oppugnetur. Quasi Philosophia non esset *scientia,* quæ ex *certis et necessariis*

¹ Cons. Red. p. 33.^m Ib. p. 33, 34.[308] ⁿ Matt. 28. 6.º Lib. 20, contra Faust. c. 11.^p Cons. Red. p. 34.

præmissis, conclusiones *certas et necessarias* demonstrat. An igitur tibi Angelicus tuus Doctor Sophista? an *apparenter* duntaxat et sophisticè, non solidè hoc ille impugnat? An hoc tibi *Apparens* argumentum tantùm, et non verè demonstrativum videtur? *Omne unum est in se Indivisum, omne corpus est unum, ergo in se etiam Indivisum est.* Quod autem est in pluribus locis, *non est in se Indivisum*, sed totum à se toto dividitur et separatur: quare nullum corpus in pluribus locis esse potest. Adi, adi scholas et pædagogos, ut tu bis jam puer, ab eis rudimenta saltem Logicæ et Philosophiæ ediscas.

¶ Cons. Red.
p. 33 et 34.

26. Tertiò, ut ais,[¶] objecerant, ut *hæresin* Ecclesiæ Romanæ, Angli aliqui, *Corpus illud Christi, quod per Transubstantiationem dicitis esse in Hostiâ, non esse illud corpus, quod ex Mariâ Virgine natum est: quia vestrum hoc ex pane conficitur; non sic corpus, quod ex B. Maria natum.* Verissimè hoc ab illis dictum. Quid tu habes quod respondeas? *Non dicimus,* inquis, *ex pane fieri corpus, sed panem transubstantiari in corpus Christi.* Dicitis hoc, at non probatis, nec probare unquam potestis. Certissimum enim est, Corpus illud quod realiter est in Altari, non esse, nec *esse posse* illud Christi corpus, quod eodem tempore est in cælo. Sic enim Christi corpus esset à se *divisum*: ideoque non *unum* esset, et quia non unum, ne *ens* quidem esset. Sed cur tu stomacheris, quòd nostri dicant, *illud Christi corpus, quod fingitis esse in altari, fieri ex pane?* Certè enim si per Transubstantiationem illic sic, necesse est, ut *ex pane fiat*: fiat, inquam, ex eo, tanquam *ex termino* (quod nostri intellexerunt) non tanquam *ex materiâ*, sicut tu illos sensisse ineptè somnias; fiat *ex pane*, ut cælum factum est *et nihilo*: ut dies fit *ex nocte*; Nec aliter loquitur Ambrosius,[†] licèt non realem ullam, sed *Sacramentalem solùm mutationem* intelligat. *Ex pane, inquit, fit Corpus Christi.* Disce (nam omninò instruendus hîc es) disce, inquam, hoc vel a Cardinali[‡] tuo. *Non est ullum,* inquit, *absurdum ex Pane fieri Corpus Christi.* Quòd si *ex pane* non fiat Christi corpus, quomodò olim à vestris dictum, quòd *sacerdos sit creator sui Creatoris?* Quomodò Rupertus[§] vester docuit, *panem sic fieri Corpus Christi, sicut Christus factus est caro de Mariâ Virgine?* Corpus enim ille Christo tribuit et *carneum et panaceum*. Utque^{||} *Verbum Dei carnem, seu corpus carneum de Mariâ, ita Verbum idem Dei in carne manens, panis et vini accepit et assumpsit substantiam.*

[309]

† Lib. 4, de
Sacr. c. 4.

‡ Bell. lib. 3,
de Euch. c.
24,
§ Respondeo
Non.

§ Lib. 2, de
Divin. Orac.
c. 2.

|| Ib. c. 9.

Christum sic fieri panem sensit, ut panis tamen *substantia* maneat cum Christo : quod vix opinor cum Transubstantiatione cohæreat. Quomoddò etiam Durandus* vester Christi corpus sic in altari esse docuit, ut *panis quidem forma mutetur, materia verò panis integra maneat, et informetur animâ Christi?* Quæ conversio parùm admodum ab illâ generatione quæ nutritionem concomitatur, sed longissimè à Transubstantiatione Tridentinâ distat. An liceat Ambrosio, sensu orthodoxo, an liceat Bellarmino, Ruperto, Durando aliisque sensu hæretico dicere, Christi corpus *fieri ex pane?* et ringis tu, si ab Anglis audias, Christi corpus apud vos *ex pane fieri?*

27. Sed enim de modo loquendi non est cur molestus nobis sis. Dic quo tu vis modo, si Christi corpus sub speciebus illis realiter et substantialiter contineri dicas, facilè est illud non posse *verum* esse, sed *phantasticum* solummodò, et à vobis confictum Christi corpus demonstrare. Si *verum* Christi corpus fit, et non *phantasma*, doce tu hoc, eodem quo Christus† modo : *[310]* *Palpate et videte manus meas et pedes meos : Phantasma non* Luc. 24. 39. *habet ossa et carnes sicut me habere videtis.* Christi corpus ad sensus ipsos, ad iudicium et examen sensuum provocat ; phantasma hoc, et figmentum vestrum, et *sensus* et *Rationis* iudicium refugit : nec *ipsa quidem imaginatione* percipi et comprehendendi potest.

28. Conclusionem post hæc annectis, de hoc tuo Transubstantiationis portento. In eâ, præter mirabilem tuam *væcordiam*, nihil est observatu dignum. Probare scilicet novo argumento vis, Romanenses tuos in hoc dogmate *Hæreticos non esse*, et sic ais :^a *Hæreticus est, qui directè profert Hæresin.* Romanenses verò directè non proferunt hæresin : *nam si ex ipsis quis quærat, quid sentiant de veritate corporis Christi, de Incarnatione, et Ascensione audient,* inquis, *ex nobis veram in his omnibus orthodoxiam.* Equidem vix quidquam imperitiùs à tyrone nedum à Theologo proferri potuit. An ille solus *Hæreticus*, qui directè profert hæresin? Quid si *indirectè*, si *obliquè*, et *implicitè* hæresin proferat? Annon et ille tibi *Hæreticus?* Hæreticus sine dubio et hic est, sed non rudis ac stolidus ; *vafer* hic est et *versutus Hæreticus* : et quò magis tortuosus ac versutus, magis detestandus hæreticus. Et quis quæso, unquam vos, *Bæoticos hæreticos* dixit aut sensit? *Mystici* vos estis et *larvati hæretici* ; odit simplices et apertos *hæreticos* Antichristus

et Romana bestia. Vetat suos *directè* et *explicitè* dicere, *Non credimus Christum habere verum corpus: non natum esse ex Mariâ Virgine, non ascendisse in cælum.* Satis vobis erit, mea charissima soboles, si *indirectè* solùm et *implicitè* hæc negetis: præstat multò sub specioso nomine *Catholicæ fidei*, quam *explicitè* profiteri vos jubeo, moneoque, hæreses omnes vestras palliare, et easdem per sinuosos et obliquos flexus, serpentis in morem, in aliorum mentes, prout usus erit infundere vel instillare; ut virus ac venenum vestrum priùs bibant, quàm sentiant. Dicite igitur Christi corpus esse tale, quod sit *in pluribus simul locis*, quod non sit vel *definitivè*, vel *circumscriptivè* in loco illo quo ambitur; quod sit *totum in toto, et totum in quolibet parte*; Hæc et similia dicite. His incautos facilè fallētis. Si in his veluti cryptis et subterraneis specubus lateant

[311] hæreses vestræ, poteritis arcem ipsam fidei, fidemque omnem Christi, etiam eam ipsam, quam vos, ut gratiosi magis sitis, *explicitè* profiteri jubeo, uno ictu, quasi nitrato pulvere, subvertere ac subruere. Sic *filios tenebrarum*, sic *Antichristum* et *Bestiam** pugnare decet.

29. Et sanè antiquum hoc Hæreticorum strategema, licèt antiquis omnibus hæreticis palmam in hac arte vos præripuistis. Sed et illi quoque sub professione orthodoxa hæreses suas palliabant, nec *directè*, sed *obliquè* articulos fidei negabant. Agnoscebant Nestoriani Christum esse *et Deum et hominem*, et (quod tu fortè quia non capis, non credis) tam claris et apertis verbis, *Cum^b Ecclesiâ Catholicâ profitebantur, duas esse in Christo naturas, et unam personam*: ac vos Christum habere verum corpus, vereque ascendisse profitemini. Tibi opinor Nestoriani, *Hæretici* non erant, quia *Hæresin directè non proferunt*: imò verbis et voce, sicut vos facitis, *Catholicam fidem cum ipsâ Catholicâ Ecclesiâ* proferunt. At illi tamen quia *indirectè* et *obliquè* sub hoc specioso verborum velamine hæreses suas propinabant, fidemque oppugnabant, *Hæretici* detestandi, meritò habiti sunt. Nam etsi *unam personam* voce profitebantur, unitatem tamen *affectualem* intelligebant, quæ unitatem *hypostaticam* penitùs destruebat. Vestra omninò similis hîc professio. Dicitis cum Catholicâ Ecclesiâ, *Christum habere verum corpus*, verè ascendisse in cælum: Si nihil ampliùs diceretis, Catholicum hoc et orthodoxum: Sed sic vos Christi corpus verum esse intelligitis, quomodò verum corpus esse non

^b Ep. Ibæ Nestoriani, in Conc. Chalc. Act. 10, p. 113.

potest? quomodò verè in cœlis jam esse non potest? Tale nimirum corpus illius esse dicitis, *quod nec definiatur, nec circumscribatur loco illo quo ambitur*, tale, quod sit *totum in toto, et totum in quâlibet parte*: tale, quod sit *simul in pluribus locis*, nec in illis vel *situatur*, vel ea *repleat*, tale denique, quod *totum à se toto divisum est*, id est, quod *unum non est*, ideoque nec *Ens omninò est*. Et sicut *directa et explicita unius personæ*, licèt verbo orthodoxa, professio, Nestorianos ab hæresi non excusabat, sed *indirectâ, implicitâ*, et orthodoxâ illâ professione *velata Hypostaticæ unionis* abnegatio, *hæreticos* eos esse, judicio Catholicæ Ecclesiæ justissimè declaravit; itidem planè Professio vestra *directa et explicita* de veritate Corporis Christi, illiusque Ascensione, licèt verbo Orthodoxa, non potest vos ab hæresi excusare; sed *indirectâ, implicitâ*, et Orthodoxâ illâ professione velata, veri Corporis Christi, et Ascensionis abnegatio, *Hæreticos* vos esse judicio Catholicæ Ecclesiæ demonstrat. [312]

30. Simile omninò de Monothelitis dicendum. Ut illi *directè et explicitè* duas in Christo naturas, quod Orthodoxum est, verbo profitebantur, sed simul *indirectè et implicitè* duas illas naturas negabant, cùm *proprietas illas quæ duas naturas insequuntur*, Christo pertinaciter adimebant; ideoque meritò *hæretici* judicati sunt: Itidem et vos, *directè et explicitè* veritatem Corporis Christi quod Orthodoxum est, verbo profitemini; sed simul *indirectè et implicitè* veritatem Corporis Christi negatis, cùm *proprietas illas, quæ corporis naturam necessariò insequuntur*, Christo, idque pertinacissimè adimitis; ideoque *hæretici* meritò judicandi estis.

CAP. XLIX.

PRIMA RATIO ARCHIEPISC. SPALATENS. QUÒD PAPISTÆ NON SINT IDOLOLATRÆ, QUIA DEUM UNUM ESSE PROFITENTUR, REFELLITUR.

HÆC sunt, quibus ab *Hæresi* immunem esse Ecclesiam Romanam probas. Dic nunc, æque Lector, annon se virum et verè pugilem hîc præstitit Antonius? Annon hæresis labem omnem detersam ab eis vides? Non est Ecclesia Romana in his tribus (quæ objecerant aliqui Angli; et fortè non objecerant,

sed objecisse ille confinxerat) non est in his hæretica, in nullo igitur omninò est hæretica. Quid si in *Suprematu Papæ*, in *Sacramentorum* numero aut efficacia, in *Transubstantiatione*, in *Purgatorio*, in *Libero arbitrio*, in *Justificatione* ex meritis, quid si in aliis articulis vestris *non fundamentalibus* hæresis subsit? Si ab Hæresi Ecclesiam Romanam purgare vis, percurre omnes Tridentinos canones, doce in eorum nullo hæresin ullam vel directè, vel obliquè latere: Hoc opus Urbano gratum. Mirum verò nunc, si non succenseat tibi, et excandescat. Nam si ille

[313] *maledictus, qui facit opus Domini negligenter*, quot maledictiones, quantæ et quàm graves plagæ te expectant, qui facis opus Domini Dei tui Papæ tam oscitanter, tam inscitè, et malè metuo, ne fraudulentè? Sed quia de *Hæresi* satis à te dictum; perge si vis, ad *Idololatriam Romanæ Ecclesiæ*, sequar ego vestigia tua.

* Cons. Red.
p. 34.

2. *Non nimium*, inquis,^a *urgent Angli Protestantes mitiores, qui Puritani non sunt, Romanæ Ecclesiæ hæresin*. Benè habet? *Non nimium* urgent, urgent igitur: et quia non nimium moderatè sine dubio, nec ultra veritatis aut æquitatis limites urgent. Lætor ex animo, quod hæc mea qualiscunque Responsio æqua vobis ac moderata videbitur. *Non nimium*, vel tu Judice, urgentur hîc à me hæreses vestræ. Me enim inter mitiores Protestantes, qui Puritani non sunt, et ipse profiteor, et sic me censet charissima hæc mea et sanctissima mater, et tu scio non potes inficiari. Nolite igitur vos scripta hæc mea molestiùs ferre, *Protestantes mitiores qui Puritani non sunt, non nimium urgent Romanæ Ecclesiæ hæresin*.

^b Ib. p. 35.

3. Quid igitur illi urgent? *Idololatriam*^b *exagitant, et in hoc Romanam Ecclesiam à rectâ fide defecisse contendunt, atque hinc maximè, separationis suæ æquitatem tuentur*. Ego verò, si in his quæ de *Hæresi* dicta sunt, gratiam apud vos invenire potero, ab *Idololatriâ* nihil metuo. Et si fortè Protestantes aliqui mitiores *duriùs hoc exagitent*, non sic ego: æquâ lance ac moderato tenore, qui Protestantes mitiores decet, pensabo singula ac trutinabo.

* Ib.

4. *Idololatriam*, inquis,^c *manifestam in Sanctorum cultu et Invocatione, in Reliquiarum Imaginumque veneratione ponunt, et maximè in panis Eucharistici adoratione*. *Occultiore verò subesse dicunt, illi fiduciâ, quâ in salem, aquam, oleum, aliasque res exorcizatas et benedictas recumbimus*. Citiùs Æthiops cutem,

et pardus liventes maculas suas mutet, quàm tu veteratorias tuas artes ac fraudes. Putasne à Protestantibus mitioribus nihil in his reprehendi præter *Idololatriam vestram*? Putasne Ecclesiæ tuæ te satisfacisse, si Idololatriæ maculas hîc abstergas? Ne sic desipe. Si causam Romanæ tuæ Ecclesiæ propugnare, aut si Protestantium doctrinam hîc oppugnare vis, probandum tibi in his nihil subesse *erroris*: nihil *ἑθελοθησικίας*; esse *istos articulos fidei Catholicos*: esse, à Catholicâ Ecclesiâ ab Apostolorum temporibus creditos: probandum tibi vestros illos Articulos *non fundamentales*, fundamentales esse, et in Scripturis traditos. Hîc Rhodus est, hîc saltus. Tu omissis his omnibus, quibus probandis imparem te sciebas, unicum illud *Idololatriæ* crimen abstergere laboras, quasi de *Idololatria* solùm lis hîc esset. Ut reum non juvat, se à læsæ Majestatis crimine purgare; si vel latrocinii, vel homicidii, vel peculatus vincatur, capite luet: sic nec vos juvat, ab illo omnium teterrimo, et læsæ divinæ Majestatis crimine immunes esse in hoc Sanctorum, Imaginum, aliorumque cultu; ab illis etiam quæ gravia satis sunt, licèt Idololatriâ minora, flagitiis immunem præstare debes Ecclesiam tuam. At videbas in hoc Idololatriæ crimine eluendo, et lenius tibi probandi onus incumbere, et majorem multò te adversario tuo molestiam facessere; ideo declinas, et planè subterfugis id, quod primo omnium probandum erat, *licitum esse et legitimum imò et necessarium vestrum, quem docetis Sanctorum, Reliquiarum et aliorum cultum*, id solum arripis quod maxime Capitale est, crimen *Idololatriæ*, et ab eo solo liberare vis Ecclesiam tuam. Videamus verò, an vel ab hoc solo crimine eam excusare queas.

5. Priusquam ad particularia descendis, duas generales rationes, quasi præludii loco præponis, quibus vos Idololatræ non esse probas. Prior sic se habet: *Mirror*, inquis,^d *quomodo qui compos sit mentis, possit iis Idololatriam appingere; qui se credere in unum Deum quotidie profitentur, et pro hoc fidei dogmate sanguinem effundere sunt parati*. Tace de sanguine tuo fundendo. Charius tibi, non sanguis modo, sed et marsupium, quàm ut fidei causâ guttam, aut teruncium unum expendas. Si fugâ, si mendacio, si perjurio, si abnegando et abjurando Christum ventri tuo et arculæ prospicere possis, valeat ut volet fides, pereat per te Deus ipse, modo hæc salva sint, et in portu.

^d Cons. Red. p. 35.

6. Miraris quenquam Idololatram dici, qui Deum unum pro-

fitetur? Luculentum profectò inſcitix tuæ et vecordix ſpecimen. Quid ſi Angelum, quid ſi Dæmonem, quid ſi Jovem, aut Venerem, quid ſi triticeam collyridem Deum illum unum
 [315] eſſe opinetur, eique divinum honorem et latrîam tribuat? An hic tibi non Idololatra? *Error Perſonæ* fons unus Idololatriæ: etiam et Idololatriæ veſtræ in pane Euchariſtico. Creaturam illic, ut Deum colitis, et quia ſic colitis, verè *Idololatræ*.

7. Etiam *ex modo colendi Deum*, quem unum quis credit, oritur Idololatria. Deum unum, Deum verum Jehovam eſſe, et credebant Iſraelitæ; et colebant eum, cum *Festum Jehovæ* ſe
 • Exod. 32. 5. celebraturos dixerunt:^e Quia tamen Deum unum et verum, in
 † 1 Cor. 10. 7. imagine *Vituli* coluerunt, *Idololatræ* ab Apoſtolo^f vocantur. Fons hic alter Idololatriæ veſtræ, in Imaginum Dei cultu. Non magis Idololatrîca Iſraelitarum vox de *Vitulo*, *Hi ſunt dii tui*, id eſt, hæc imago eſt Dei tui, qui te eduxit ex Ægypto; quam
 § Bell. lib. de veſtra eſt, quâ ligneum Crucifixum alloqui ſoletis,^g *Tu nos rede-*
 § Ac primum. *misti, tu nos Deo reconciliaſti*. Neutri ex hoc Idololatræ, quia Deum unum non creditis: utrique Idololatræ, quia Deum illum unum *indebito et Idololatrîco modo* colitis.

8. Oritur et tertio Idololatria in eis, qui unum Deum profitentur, ex eo, quòd *honorem illi Deo proprium, Creaturæ quis tribuat*, etſi Deum non eſſe certiffimè ſciat. Avaritiam *Idololatriam*, et Avaros *Idololatræ* diſertè vocat Apoſtolus.^h Quare Idololatræ? An credis avarum, aurum ſuum, pecudes, jumenta, aut fundos, Deum opinari? At Deum ille unum eſſe, tam conſtanter profitetur, quàm M. ipſe Spalatensis. Idololatræ igitur avari, quia ſpem et fiduciam, quæ in Deo ſolo ponenda eſt, illi in Arcâ, et marsupio collocant: quia impingunt in illud
 † 1 Tim. 6. 17. Apoſtoli,ⁱ *Denuncia divitibus, ne ſpem ponant in divitiis incertis,*
 * Jer. 17. 5. *ſed in Deo vivo*. Quia in maledictum illud Prophetæ^k incurrunt,
Maledictus qui fiduciam habet in homine, et ſtatuit carnem aut arcam brachium ſuum. Tertius hic Idololatriæ veſtræ fons. Ut avarus in Mammonâ, ſic vos in *Cruce*, in *Sanctis*, et *Angelis*, quos invocatis, in reliquiis, in *granis benedictis*, et aliis id genus nugamentis, fiduciam ponitis. Spes vobis in iſtis, ut in opibus avaro. *O crux,^l ave ſpes unica*. Latriæ hic cultus, teſte Aquinate,ⁿ nec Idololatrîcam magis vocem ab Euclione quovis unquam auდიſti. *Fiduciam etiam majorem te ipſo^o fatente et teſtante, in B. Virgine, quàm in ipſo Chriſto collocat populus*

ⁱ Brev. Rom. infra hebdom. 4, in Quad. ages.
ⁿ Part. 3, q. 25, art. 4.
^o Spal. Scop. 4.

^h Col. 3. 5, Eph. 5. 5.

tuus Romanensis. Spe ac fiduciâ hac avari; Spe ac fiduciâ [316]
eâdem Papistæ Idololatræ sunt.

9. Possem complures alios Idololatriæ vestræ fontes aperire;
 Omissis cæteris, unum alium et quartum addam. Scis opinor,
 aut si nescis jam scias, esse ex Coryphæis Jesuitarum, qui ut vos
 ab Idololatria liberet, ait,^p *Omnem externam Idololatriam Christi* p Pars. adv.
dom. Fr.
Hast. in
Præfat.
O. E. p. 15.
adventu abolitam esse. Nullus jam vobis metus ab *externâ* Idololatriâ;
 Orationes Sanctis, Imaginibus, Cruci, easdem omnino
 quæ Deo debentur fundite; Sacrificia quævis illis offerte;
 Nulla in his *externa* Idololatria; ea omnis Christi adventu
 abolita. Satis hoc insecitè, ac insulsè. Quæ igitur obsecro
 jam Idololatria si nulla *externa*? Quæ jam post Christi ad-
 ventum Idololatræ? *Novi, inquit.^q Testamenti illi propriè* q 1b.
Idolatræ, qui Hæretici: illi sua phantasmata et hæretica dogmata
colunt et adorant. Quod illi solùm, quod illi propriè Idololatræ
 sint, in utroque errat Jesuita. In hoc tamen rectè, quod *Idolo-*
latras Hæreticos vocat. Certè enim Hæreses ipsæ quodam modo
Idola; Hæretici, qui eas exosculantur et colunt, *Idololatræ.* De
 his verissimè ait Augustinus,^r *Ea omnia Idola cordis sunt, deji-* r Tract. 19
in Joh.
cienda de cordibus Christianis. De eisdem et eleganter Hieronymus,^s *Hæretici nunquam à fornicationis turpitudine cessant,* s In c. 4, Hos.
et quotidie non custodiendo legem, et Scripturas Sanctas, Domi-
num derelinquunt, insaniunt, et inebriantur, et perduto mentis
judicio adorant. Idola quæ de suo corde finxerunt. Non poterat
 Hieronymus, vel quis alius, *Idola* vestrorum *non fundamentalium*
dogmatum clariùs aut efficacius arguere. In illius omnibus,
 non cultu solùm Sanctorum, Imaginum, Reliquiarum, sed et in
 Purgatoria, in Transubstantiatione, in Septenario Sacramentorum
 numero, in Traditionibus non scriptis, in Papæ Suprematu, in
 his aliisque quæ non è Scripturis, sed cordium vestrorum fig-
 mentis promuntur, dereliquistis Dominum, et Scripturas Sanctas;
 et de corde vestro finxistis *Idola*, quibus tam perduto mentis
 judicio sic adhærescitis, ut non, ipsis *fundamentalibus*, sic ut
 istis acquiescatis. Articuli illi omnes *non fundamentales*, *Idola*
 verè sunt vestrorum cordium, vosque omnes quandiu amplecti
 illa et deosculari, persistitis non *hæretici* solùm in his, sed et
 hoc nomine *Idololatræ*, etiamsi unum Deum vos credere quotidie [317]
 vociferemini.

10. Vide nunc quàm excors sis, et quàm parùm mentis
 compos, qui Papistas ideo non esse Idololatræ concludis, quia

Deum unum profitentur. Nam etiam dum hoc profitentur, multis modis *Idololatræ* estis. Erratis in *Persona* illius unius Dei. Erratis, *indebito et idololatrico modo*, Deum illum unum colendo. Erratis, *spem et Fiduciam* quæ Deo soli debetur, in creaturis collocando: erratis innumeros fidei Articulos *non fundamentales*, velut *Idola* vestrorum cordium adorando. Tot modis Idololatriam perpetratis, et tu *miraris, si quis mentis compos vos Idololatræ vocet?*

CAP. L.

SECUNDA RATIO ARCHIEPISC. SPALATENS. QUÒD PAPISTÆ NON SINT IDOLOLATRÆ, QUIA DIVINUM CULTUM NULLI PURÆ CREATURÆ COMPETERE PRÆDICANT, REFUTATUR.

¹ Cons. Red.
p. 35.

ALTERA tua, quare Idololatræ non sitis, ratio est hæc,¹ *Quia divinum cultum nulli puræ creaturæ competere perpetuò prædicatis.* Sit ita. Sed et *latriam*, id est, divinum cultum Cruci, ac Imagini Crucifixi tribuendum perpetuò prædicatis. Pugnantia scilicet prædicatis: pugnant inter se, et Madianitarum instar, jugulant se invicem fidei vestræ articuli: *Latriam soli Deo deberi, Latriam non Deo soli, sed Cruci et Imagini Crucifixi deberi* prædicatis.

2. Ain' porrò vos perpetuò prædicare, *Divinum cultum nulli puræ creaturæ competere?* Majus certè peccatum habetis, qui hoc et cognoscitis, et perpetuò prædicatis, et tamen contrarium perpetuo facitis. *Ex ore tuo judicabere, serve nequam.* Qui dicis non furandum, furaris? qui prædicas non mæchandum, mæcharis? qui abominanda dicis idola, Idololatriam committis? væ vobis Pharisei, et Hypocritæ, *Dicunt illi et non faciunt:* dicitis vos divinum cultum creaturis non tribuendum, et quotidie tamen tribuitis.

3. Quàm deinde hoc puerile nugamentum veriùs, quàm argumentum? *Prædicatis divinum cultum soli Deo tribuendum, ergo divinum cultum creaturæ non tribuitis.* Quid si Creaturam, Deum esse putetis? Quid si cultum illum quem Creaturæ tribuitis, licèt verè divinus sit, divinum tamen esse non vultis credere, aut putare? Quis omnium Idololatrarum, non se tuo hoc effugio excuset? Turcas adi, aut Indos: dicent et illi,

Cultum divinum Deo soli tribuendum, licet non Deo, sed dæmoni eundem cultum tribuant. Dicent idem Baalis, Moloci, Mammonæ, Beelzebubi cultores. Si illi hoc prædicantes, nihilominus Idololatras sint, amens tu sis oportet, qui vos ideo non esse Idololatræ concludis, quia cultum divinum soli Deo tribuendum prædicatis.

4. Duas has rationes quia bellæ sunt et bellicosæ, repetis iterum, nihil quidquam præter convitia addendo. Primò, quasi de re ab orbe condito inauditâ, quæris, *Ex^u nostrâ Sanctorum Invocatione, Imaginum cultu, Eucharistiæ adoratione, reddimur ne ipsis Idololatriæ rei, aut suspecti?* Ego vicissim sciscitor, An quis solem meridie lucere suspicetur? an quis ignem calidum, aut nivem candidam esse opinetur? Heus Œdipe, solve hos Archiepiscopi tam perplexos Sphingis nodos et ænigmata. Si non *rei*, Si ne *suspecti* quidem vos Idololatriæ, cur tu tantum operæ in purgandâ et eliendâ Idololatriâ vestrâ ponis? Cur Æthiopem laves, si nemo atrum eum esse vel suspicetur? Sed audiamus, quid tu ipse huic quod proposuisti ænigmati respondeas.

5. *Querant, inquis,^x cognoscant, rimentur* (spectate verborum copiam, et quàm verè verba dat) *quid de unitate veri Dei sentiamus, quid de honore divino creaturis non dando; et planè cognoscent stultissimos esse eos, qui nos Idololatræ, hoc est, Creaturæ adoratores esse censent, et pronunciant.* Ego vicissim respondeo, Quærant, cognoscant, rimentur Papistæ, annon Latriam Eucharistiæ, Cruci, imagini Crucifixi tribuant, et tribuendam doceant, et planissimè cognoscent stultissimos esse eos, qui Papistas *Idololatræ, hoc est, creaturæ adoratores* esse non censent et pronunciant?

6. Age verò, quoniam *Idololatræ eos esse* ipse definis, qui *Creaturam adorant*: dic seriò an omnes illi stultissimi, qui vos Creaturæ adoratores esse censent et pronunciant? Stultissimus igitur Cardinalis Bellarminus, qui *Adorationem creaturæ convenire* disertè docet,^y qui etiam integrum tractatum habet,^z *de Adoratione Crucis*, eamque adorandam esse ex eo Poetæ nescio cujus versu contendit,^a *Flecte genu, lignumque Crucis venerabile adora.* Qui iterum, vos,^b *Sanctos adorare, in eoque rectè facere pronunciat.* Stultissimus Nic. Sanderus, qui hoc inter Hæreses censet,^c et doctrinas hæreticorum, *quòd Sanctorum imagines, et crux Christi non sint adoranda.* Stultissimus Angelicus vester doctor, et cum eo tota Ecclesia Romana, de quâ ille sic testatur,^d

^u Cons. Red. p. 35.

^y Bell. de Beat. Sanct. c. 14, § Ad Tertium.
^z Lib. de Imag. c. 26, et seq.

^a Lib. eod. c. 28.

^b Ib. c. 14, § Secundo dico.

^c Lib. de visib. Monar. Hæres. 165.

^d Par. 3, q. 25, art. 4.

[319]

Veneramur Crucem adoratione Latriæ, et, Crux Christi est adoranda adoratione Latriæ. Stultissimus Seraphicus vester doctor, omnesque qui Psalterium B. Mariæ ab eo compositum, probant. Ille Mariam et adorandam censet, et ad illius adorationem omnes hortatur,^e *Venite, adoremus, et procidamus ante eam.* Stultissimi Papistæ omnes, de quibus Bellarminus,^f *Omnes cruces adoramus:* etiam in Hymno solemni canitis,^g *Crucem tuam adoramus, Domine.* Stultissimi ad unum omnes Concilii vestri Nicæni II. Patres.^h Illi *Imagines* (quas creaturas esse, non opinor, negabis) *non modò adorandas censent, et pronunciant, sed et secus sentientes, aut vel solùm dubitantes, anathemate percellunt:* sic enim non dicunt solùm, sed definiunt: *Omnibus modis recipiendæ sunt venerandæ imagines Domini nostri, sanctorum quoque Angelorum, et Sanctorum omnium. Sunt autem hæ adorandæ quoque.* Et iterum de eisdem imaginibus, *Has adorandas et salutandas putamus: qui verò non est ita animatus, sed circa venerandarum imaginum Adorationem laborat et dubitat, eum anathematizat sancta et veneranda nostra Synodus.* Ita et illi tibi *stultissimi:* et tu ab illis *anathemate* velut hæreticus percussus es. Vide nunc quid effeceris. Concilium hoc Nicænum à Tridentino Concilio, ideoque à Papistis omnibus approbatur. Tridentini igitur et Romanenses ad unum omnes, quia *Creaturas*, quia *Crucem*, et *Crucifixi imaginem* adorandas censent et pronunciant, Stultissimi, te Judice, habendi sunt.

7. Nec Stultissimi solùm, sed et *Idololatræ* ad unum omnes. *Creaturæ adoratores* Idololatræ esse definis. *Creaturæ adoratores* Nicæni, Tridentini, Pontificii ad unum omnes. Omnes igitur, te Judice, pro Idololatræ, etiam pro stultissimis Idololatræ et censendi sunt, et pronuncianti.

[320] 8. Hæc tua de Pontificiis tuis Censura. Nam quod Protestantés attinet, etsi illi vos et Idololatræ et *Creaturæ adoratores*, millies pronunciarent, nihil est cur ab hac Censurâ metuant. Habeo Vulcanum planè Clypeum, et thoracem quo Stultitiæ istam censuram facillè depellam, in hocque veracissimos eos esse demonstrem. Scutum tu ipse nobis ultrò porrigis: Tu Romanenses, Idololatræ esse et *Creaturæ adoratores* testaris: Sic enim dicis, nec tuo in hoc dicto magis verum est Apollinis oraculum. Expertus loqueris, quæ vidisti et palpasti testaris, oculatus verò unus testis plus valet, quàm auriti decem. *Non est dubitandum*, inquis,ⁱ *quin major vulgi pars, maximè propriam et For-*

^e Psa. Mar.
Psalm. 94.
^f Lib. de
Imag. c. 30,
§ Ad
Quartum.
^g Offic. propr.
Sanct. Hisp.
Jul. 16.
^h Conc. Nic.
II. Act. 7, in
Ep. Synod.

ⁱ Scopul. 5.

malem idololatriam in Imaginum quarundam cultu committat. Iterum,^k Plebem rudiorē religiosè sanctos invocare, et plurimos interno religioso affectu erga B. Virginem aut aliquem Sanctum magis affici, quàm erga Christum, non est dubium. Hæc autem est Idololatria quædam formata. Nec vulgi solius hoc peccatum, Etiam in iis^u qui doctrinā et iudicio pollent, materialis et externa^u Idololatria remanet. Imò illi vel maximè omnium hîc peccant. Illi in rudiorum mentibus Idololatrias^x libenter foveant: etiam^x Idololatrias in Articulos fidei vertunt: et ipsa doctrina quam Pontificii nonnulli docent (nempe quòd Imaginibus debetur cultus religiosus), ut ipsi sapientes inter eos formaliter Idololatriam committant, necessariò efficit. Nobis hoc Ajacis Clypeo munitis tutò ac liquidò, licèt Papistas esse Formales et Formaliter, ac propriè Idololatræ pronuntiare: Religiosum cultum Sanctis tribuendum esse contendunt.^y Religiosus^z cultus soli Deo debetur, et^a Invocatio Sanctorum religiosa Ethnicismus est, Deique proprium honorem in creaturas transfert. Latrām igitur te ipso agnoscente et profitente, cultum qui Deo soli proprius est, Creaturæ tribuunt docti simul ac indocti Papistæ, utrique Creaturæ adoratores sunt, utrique igitur propriè et formaliter Idololatræ.

^k Spal. lib. 7, de Repub. c. 12, n. 28.

^u Spal. Scop. 5.

^x Ib.

^y Bell. de Beat. Sanct. c. 13, § Argumentum sextum et seq.

^z Spal. lib. 7, de Repub. c. 12, n. 10.

^a Spal. lib. cont. Suar. c. 2, n. 20.

CAP. LI.

PRÆTEXTUS ARCH. SPALAT. QUÒD PAPISTÆ NON SINT IDOLOLATRÆ, IN CULTU SANCTORUM DEFUNCTORUM, ET ANGELO-
RUM, QUIA NON DICUNT EOS CULTU DIVINO COLENDOS ESSE, REFELLITUR.

DESCENDIS nunc ad Particularia illa, quæ de Idololatriâ vestrâ proposueras. Primò, agis de cultu Sanctorum defunctorum, et Angelorum: sed agis de his ordine sic turbato, et inordinato, ut ad Analytica planè ablegandus sis, nec tam illotis manibus vel attrectanda tibi Theologia fuit. Sed sequamur flexus et anfractus tuos. Sanctos, inquis,^b homines jam mortuos, et Angelos cultu divino colendos esse nemo nostrum unquam dixit: non adeo desipimus. Certè non dicitis. Nec se Scortatricem dicit meretrix: non adeo desipit. At scortatur tamen; et mox dicit, Non sum operata malum. Itidem et vos: datis cultum

[321]

^b Cons. Red. p. 36.

divinum Deoque proprium sanctis; et dicitis, Non scortamur: quid mali operati sumus? Mitto nunc alia in cultu vestro Sanctorum: duo mihi sedulò observa.

2. Petitis à Sanctis gratiam, misericordiam, remissionem peccatorum, salutem. Hæc nec illi dare possunt, sed solus Deus; nec ab illis, sed à solo Deo peti debent. Dicitis^c eis, *Sancte Petre, miserere mei, salva me, aperi mihi aditum cælorum: Da mihi sanitatem corporis, da patientiam, da fortitudinem.* In-

^c Bell. de Sanct. Beat. c. 17, § Est.

^d Spal. lib. 7. de Rep. Eccl. c. 12, n. 28.

vocant^d *Sanctos defunctos, non tanquam Comprecatores* (licet in eo quoque superstitio sit, et culpa non levis) *sed tanquam principales adjutores.* *Neque solùm dicunt* (tua verba agnoscis), *Ora, sed adjuva, occurre, salva; neque aut exprimunt, aut mente intelligunt* (quamplurimi ex nostris), *ut hæc fiant orando, sed ut ipsi sancti seipsis immediatè hæc faciant.* Ecclesiam^e intravit, corde Sanctum Petrum rogavit, ut scelus suum ignosceret. *Orationem^f Dominicam* (Pater noster qui es in cælis, etc.) *sanctis funditis.* Vocatis B. Mariam, Matrem^g gratiæ, matrem misericordiæ; Fontem^h vitæ; in cujusⁱ manu salus et vita, salus sempiterna consistunt. Dicitis ei, Domina^k nostra omnipotens; Tu^l salus mea, Tu me morti adjudicatum liberasti; Per te^m Spiritus Sancti gratia nobis detur: Miserereⁿ mei, munda me ab omnibus iniquitatibus meis: Dissolve^o colligationes impietatis nostræ, tolle fasciculos peccatorum nostrorum, expurga animam meam à sordibus. Domina,^p in nomine tuo salvum me fac, et ab injustitiis meis libera me. Salva animam meam. Intercede^r pro me apud Christum tuum. Hæc et infinita his similia sanctis dicitis: et post dicitis, Non sumus scortati. At hoc ipsum est scortari, et Idololatrias formaliter agere. Quid enim his majus, aut augustius ab ipso Deo petere quisquam potest, quàm ut gratiam nobis donet et gloriam? Gratiam^s et gloriam dabit Dominus. Dabit, inquam, ille, et præter eum nemo. Donum gratiæ (quantò magis gloriæ) excedit, ut rectè ait Aquinas,^t omnem facultatem naturæ creatæ. Et quis^u potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Remittere^x peccata, soli Deo in Scripturis tribuitur. Petendo hæc à Sanctis donari, Divinum honorem Sanctis tribuitis. Dicitis non damus eis Divinum honorem: et tamen datis, et quia datis,^x Idololatrias vos esse demonstratis.

^e Antonin. sum. Hist. p. 3, tit. 23, c. 6, § 2.

^f Cens. Colon. Dial. 6, p. 200.

^g Offic. B. Mar. ad primum, p. 75, et sæpe alibi.

^h Ps. Beat. Mar. Ps. 81.

ⁱ Ib. Ps. 71 et 104.

^k Cont. ad Virg. Mar. post. Psalt. Ps. Mar.

^l Ps. 118.

^m Ib. Ps. 128.

ⁿ Ib. Ps. 27 et 50.

^o Ib. Ps. 3 et 87.

^p Ib. Ps. 53.

^r Ib. Ps. 83.

^s Pal. 84, 12.

[322]

^t Aquin. I, 2, q. 112, art. 1.

^u Mar. 2, 7.

^x Jansen. Concord. Evang. c. 32.

3. Nec in modo quo hæc à Sanctis petitis, peccatum minus. Petitis ut Sancti hæc vobis dent suis meritis, utque hæc Deus pro Sanctorum meritis donet. Meritum autem vobis, id quod ex

Condigno, ex operis^r dignitate; ex justo^z et æquali valore ac pretio, pondere ac mensura præmio vitæ æternæ respondet, ubi juxta^a Commutativæ justitiæ rationem absoluta est æqualitas inter opera et mercedem. Nec Intercessionis nomine aliud à vobis notatur. Parum enim, ut gratiam et vitam æternam donari vobis rogent à Deo Sancti, parum, ut rogando solùm et precando intercedant: Certè enim hoc sensu non displicet hoc nobis *Intercessionis* nomen: hoc sensu Sanctos tam viventes, quam defunctos pro nobis, et omnibus Christi fidelibus, intercedere fatemur. Alia vobis hñc mens, longè alius sensus. Intercedere apud Deum Sanctos defunctos vultis *suis Meritis*, et ex operum suorum *Condignitate, justo pretio* ac valore gratiam vobis et gloriam obtinere, vobisque dare vultis: Quare et *Mediatores* eos inter vos et Deum facitis. Qui autem Mediator inter Deum et hominem, *suis Meritis, pretio et valore suæ obedientiæ* apud Deum pro hominibus sic intercedit, ut ex condignitate sui operis propitium nobis et gratiosum Deum reddat, illiusque justitiæ satisfiat. Huc igitur tandem redit vestra et *Intercessio* illa, et *Mediatio*, et *Precatio*, ut Sancti *suis Meritis*, id est, ex Condignitate suorum operum, Gratiam vobis, Gloriam, et quæcunque postulatis, largiantur. Vide an non hæc tui doceant?

4. *Orationem, inquit Aquinas,^b porrigimus sanctis Angelis et hominibus, non ut per eos Deus nostras petitiones cognoscat, sed ut eorum precibus ac Meritis orationes nostræ sortiantur effectum.*

Licet, inquit Bellarminus,^c dicere sanctis, Salva me, da mihi hoc aut illud, dummodo intelligamus, da mihi hoc aut illud tuis precibus ac Meritis. Sanctos, inquit Censura Coloniensis,^d invocamus, ut pro nobis apud Deum intercedant. Quomodo verò intercedant? ut Dei gratiam ac favorem nobis precibus ac Meritis concilient. Et quis invocationes illas Breviarii vestri nescit?

*S. Marcelli^e meritis adjuvemur. S. Francisciⁱ meritis promissa premia consequamur, Concede^g ut Petri et Pauli meritis æternitatis gloriam Consequamur. Concede^h ut S. Nicolai intercessione et meritis perpetuâ pace lætetur Ecclesia. Præstaⁱ ut S. Catharinæ meritis et intercessione ad Christum pervenire valeamus. Intercedentibus^k Sancti Basilii meritis (Ecce Meritoria vestra Intercessio, non deprecatoria tantum), ab omnibus nos absolve peccatis. Ac ne in singulis moremur in Officio B. Mariæ nuper reformato, de omnibus ita dicitis,^l *Precibus et Meritis B. Mariæ et omnium Sanctorum, perducatur nos Dominus ad Regna cælorum.**

^r Bell. lib. 1, de Justif. c. 21, § Quare.
^a Anglo-Rhem. not. in 1 Cor. 3, § 2.

^b Bell. lib. 5, de Justif. c. 14.
^c Aquin. Secunda Secundæ, q. 61. art. 4. ad. 1.

^a Aquin. Secunda Secundæ, q. 83, art. 4.

^c De Beat. Sanct. c. 17, § Est.

^d Dial. 6.

[323]

^e Brev. Rom. in Fest. S. Marcell.

^f Ib. April 2.

^g Ib. Jul. 6.

^h Ib. Sept. 10.

ⁱ Ib. Nov. 25.

^k Ib. Jun. 14.

^l Offic. B. Mar. ad Matut. p. 53.

^m Ordin.
Mess.
§ Oramus, p.
106.

Et in ordinario missæ, inclinans se sacrificus super altare, *Oramus*, inquit,^m *te Domine, per merita Sanctorum tuorum, quorum reliquæ hîc sunt* (in omni enim ut opinor Altari reliquæ), *et omnium Sanctorum, ut indulgere digneris omnia peccata mea.*

ⁿ Precat. ad
usum Sarum.
in Fest.
Thom.
Beckettii.
^o Coloss. 1.
20.
^p Ephes. 1, 7.
^q Heb. 13. 12.

^r Psalter B.
Mar. Ps. 43.
^s Ib. Ps. 44.

^t Ib. Ps. 41.

^u Ib. Ps. 72.

^x Ib. Ps. 136.

^y Cant. ad B.
Mar. ex
Proph. post
finem. Psal.
B. Mar.
^z Ib.

^a Pet. Galat.
de Arcan.
Cath. Verit.
lib. 7, c. 10.
^b Cant. ad
B. Virg. loc.
cit.

5. Singularia verò ista, et præ cæteris niveo notanda lapillo ;
Per Thomæⁿ sanguinem quem pro te impendit, fac nos in cælum scandere quo Thomas ascendit. Meritum tantum nesciebat ille qui dixit, *Placuit^o Deo, pace per sanguinem crucis ejus facta reconciliare omnia sibi* : et, *Per^p sanguinem ipsius remissionem habemus peccatorum* : et, *Per^q proprium sanguinem sanctificat populum.* *Domina^r* (B. Mariam alloquitur), *ineffabilia sunt merita tua, et stupenda valdè sunt miracula tua.* *Per^s tuam sanctitatem peccata mea purgantur* : *Tu^t es initium et finis totius salutis meæ.* *Avertatur^u à me ira Dei per te, placa cum meritis et precibus tuis* : *in judicio pro me assiste coram ipso, suscipe causam meam, mea sis Advocata.* *Per^x illam peccata purgantur, per illam fit vera satisfactio de peccatis* : *Per^y te, Domina, placatus est mihi Dominus* : *Benedicta^z sis, Domina, et mater Dei mei, qui per te visitavit, et fecit Redemptionem* (audin' Redemptionem) *plebis suæ.* *Mors^a et passio Christi et intactæ Virginis, fuit ad humani generis redemptionem.* *Prava^b generatio, agnosce Salvatricem* (audi Salvatricem) *tuam.* *Nunquid ipsa non est mater tua quæ possedit, et in fide generavit te?* *Si hanc dimittis, non es amicus summi Cæsaris, quia ipse sine ea non salvabit te.*

Tract. 22
in Joh.

^d Ps. 103. 4.

^e Lib. de
Grat. et lib.
Arb. c. 9.
^f Aug. de
Prædest. et
Grat. c. 10.

^g Aug.
Enchir. c.
106.

6. Nonne tinniunt, nonne calent et ardent tibi auriculæ ad istas Sanctorum Invocationes? An adhuc dubitas homo modicæ fidei de Idololatriâ vestrâ in Sanctorum Invocatione? Nescis Christi hunc honorem esse, quòd suo solius sanguine et meritis salutem nobis, gratiam, gloriam, omniaque à Deo beneficia velut justissimo pretio acquisivit? Nescis auream illam Augustini^c vocem : *Non est quòd eas, nisi ad me : non est quàd eas, nisi per me?* Nescis vel sanctissimos homines, non ex meritis suis, sed ex Dei misericordiâ servari? Juxta illud Prophetæ,^d *Coronat te in miseratione et misericordiâ.* Nescis illud Augustini,^e *Deus non meritis nostris nos ad æternam vitam, sed pro sua miseratione perducit* ; et iterum,^f *Beatitudinem promissam nullis humanis meritis reddi, sed Dei donantis gratiâ largiente donari docet Apostolus.* Iterum,^g *Illam* (potestatem ut possit non mori) *natura humana perdidit per liberum arbitrium* : hanc (ut

non possit mori) *acceptura est per gratiam : quam fuerat (si non peccasset) acceptura per meritum : quamvis sine gratiâ nec tunc ullum meritum esse potuisset.* Iterum,^b *Sine dubio, vita æterna quæ bonæ vitæ redditur, Dei gratia est, et ipsa enim gratis datur, quia gratis data est illa cui datur. Sed illa cui datur tantummodò gratia est, hæc autem quæ illi datur, quoniam præmium ejus est, gratia est pro gratia.* Iterum,ⁱ atque utinam hæc verba sæpè ac seriò perpendas. Cùm dixisset Apostolus, *Stipendium peccati mors, quis non congruentissimè et consequenter addere judicaret, Stipendium autem justitiæ vita æterna? Et verum est; quia sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitiæ tanquam stipendium (seu merces gratiosè promissa, ut ipse ibi explicat, et nuper audîsti) vita æterna. Sed ne justitia de humano se extolleret bono merito, non à contrario retulit, stipendium justitiæ vita æterna, sed gratia, inquit, Dei est vita æterna. Quapropter, O homo, si accepturus es vitam æternam, Justitiæ quidem stipendium (ex se nempe) est, sed tibi gratia est, cui gratia est et ipsa justitia. Tibi enim tanquam debita redderetur, si ex te tibi esset justitia, cui debetur. Nunc autem de plenitudine ejus accepimus, non solùm gratiam quæ nunc justè vivimus, sed etiam gratiam pro hac gratia, ut in requie sine fine vivamus.* Non potuit luculentius quidquam dici, quo sciamus, quòd et (posito Dei pacto cum Adamo) æterna vita, ut meritum justitiæ (si in justitiæ sine omni lapsu homines permansissent) redderetur: et quia non permanserunt, ideo jam non ex merito, et operum dignitate, sed solummodò ex gratiâ, et propter gratiam donatur. Aut si hoc ab Augustino discere non vis, doceat tamen te hoc Cardinalis tuus, qui sic et verè; *Nullus, k excepto Christo, quantumvis Sanctus, potest aliis mereri gratiam de condigno. Solus l Christus est qui meruit nobis gloriam, et gratiam, et omnia necessaria ad salutem.* Si solus Christus hæc meruit, vos igitur qui sanctorum hæc meritis tribuitis, et propter sanctorum merita dari postulatis, honorem Christo proprium, transfertis in sanctos, ideoque verè ac *formaliter* Idololatriam committitis. Non dicitis quidem, Sanctos cultu divino colendos esse: at cultu divino colitis tamen.

^b Aug. lib. de Grat. et lib. Arb. c. 8.

ⁱ Aug. Ep. 105.

[325]

^k Bell. lib. de 8 de Justific. c. 21.

^l Ad hæc.

^l Bell. lib. de Sanct. Beat. c. 17.

[§] Itaque.

CAP. LII.

DE VIGILANTIO. EUM NEGASSE CULTUM SANCTORUM CALUMNIANTUR PONTIFICII: DEQUE DUPLICI TUM ERRORE, TUM CALUMNIÂ VIGILANTII.

^m Cons. Red.
p. 36.

ADDIS^m *Vigilantium hoc olim opposuisse Catholicis* (quòd cultum divinum Sanctis et Angelis darent) *sed calumniosè, ut ostendit Hieronymus.* Benè, si calumniosè; Catholici igitur et Catholica Ecclesia divinum cultum sanctis defunctis tum non dabat. Vos verò, vestraque Ecclesia Romana nunc dat: tum petendo ut sancti vobis *gratiam donent et gloriam*: tum petendo ut *suis meritis*, id est, propter condignitatem suorum operum ista dent. Vos ergo non Catholici, nec Ecclesia vestra Catholica: illis calumniosè, vobis verissimè hoc opponitur.

ⁿ Lib. de
Sanct. Beat.
c. 11,
^o Expeditis.
^p Præf. in
lib. Hier.
cont. Vigil.
^p Lib. 4, de
Rat. Studii
Theol. c. 5,
Observ. 6, p.
578.

[326]

^q Ap. Hier.
lib. cont.
Vigil.

^r Ib.

^s Ib.

^t Ib.

2. Vellem verò de Vigilantio siliuisses. Est enim in hoc aliquid, quod si tui seriò perpendant, puderet scio eos toties de Vigilantio crepare. Scis quam illi Hæresin Vigilantio attribuant, quòd *sanctos non esse colendos dixerit.* Hæc Hæresis Vigilantii, ait Bellarminus.ⁿ At Calumnia hæc Bellarmini est, non hæresis Vigilantii. Exagitat Hieronymus et satis duriter Vigilantium. *Convitiis in eum debacchatur,* ait Erasmus.^o *Convitiis planè ferreis eum flagellat,* ait vester Villavincientius;^p Nusquam tamen Hieronymum invenias vel verbo Vigilantium reprehendisse, quòd *Sanctos colendos esse negaret.* Nec negavit certè. Cultum dilectionis, cultum amoris, honoris, laudis, et imitationis, non negavit Sanctis Vigilantius. Sed ne reliquiis quidem Sanctorum honorem negavit. *Quid necesse est,* inquit Vigilantius,^q *tanto honore?* De Tanto queritur, non de Toto. Quid Tanto honore colis? Quod si reliquias Sanctorum in honore, licèt non Tanto, habendas censeret, Sanctos certò ipsos, quos *beatissimos*, vocat,^r quos *in medio throni, Agni fulgore illustratos, in sinu Abrahæ et loco refrigerii considerare docet,*^s honore, imitatione, et dilectione colendos esse nunquam abnuerit.

3. Stomachatur valdè Hieronymus,^t quòd *Sanctorum animas suis tumultis præsentibus esse negaret Vigilantius.* Si non posse eos præsentibus illic esse, dixit Vigilantius, meritò culpandus, et erroris arguendus. An ille Deo leges ponat? Possunt *divinè dispensatione*, ut docet Augustinus,^u possunt *extraordinariâ* missione;

^u Lib. de Cur.
pro Mortuis
Ger. c. 15, 16.

ut in Mose^x factum scimus, hîc in terris adesse. Sin eos *or-* = Matt. 17. 3.
dinariè tumulis suis, memoriis, et reliquiis adesse negaverit, An
 vos id pro hæresi habebitis? Dicite igitur, Sanctos *ordinariè*
 non in Sinu Abrahæ, non in Cælo residere, et requiescere. Scio
 non dicetis, et contrarium planè docetis.^y Nec satis scio, an
 Hieronymo hîc omninò assentiri velitis, qui Vigilantium sic
 refellit, ut vos id in Calvino non feratis. *Sequuntur*, inquit,^z
Agnus, quocunque vadit: Si Agnus ubique, ergo et hî qui cum
Agnosunt, ubique esse credendi sunt. Ego pro amore meo in
 Hieronymum, et reverentiâ erga omnes Patres, dextrè hoc, cùm
 opus est, capio, nec rigidè (quod faciant fortè aliqui), sed candidè
 interpretari soleo; sic, ut *ubique sint*, non quidem simul, ut
 Agnus est, sed ubique, id est, in quovis orbis loco, ad quem
Extraordinariè à Deo missi fuerint.

4. Quænam igitur Vigilantii circa Sanctorum cultum culpa?
 quis illius error? Duplex; in quorum utroque nos ultrò Vigi-
 lantium respuimus. Primò, negabat Sanctos defunctos pro
 viventibus orare. *Postquam mortui simus, dixit,*^a *nullius pro alio*
est exaudienda oratio. Et huc illud ex Apocrypho Esdra citabat,
Post mortem nullus pro alio audeat deprecari. Nos cum Hierony-
 mo, Sanctos defunctos pro viventibus, et militanti Ecclesiâ in
 genere orare non dubitamus, et hoc Protestantes docere discas ex
 tuo Bellarmino.^b

5. Errabat iterum Vigilantius, quòd^c *Eunomio hæretico assen-*
tiens, sectatores suos, *Basilicas Apostolorum et Martyrium ingredi*
non ferret. De quibus iterum sic Hieronymus,^d *Hæretici nuper*
sub magistro cerebroso (sic Vigilantium vocat) *in Galliâ pullularunt,*
qui basilicas Martyrum declinantes, nos qui ibi orationes ex more
celebramus, quasi immundos fugiunt. Nos hanc Vigilantii sive ab
 Eunomio, sive ab Eustathio (nam illius quoque fuisse hoc dogma
 testatur Concilium Gangrense)^e mutuam Hæresin, et scriptis, et
 quotidianis nostris in sacris illis Basilicis conventibus damnamus.
 Nec Tertulliani solùm Scorpiaco, in *quo hanc hæresin*, ut ait
 Hieron. *refutavit*, sed multò magis antiquæ Gangrensi Synodo
 assentimur, cujus hic et sanctus canon,^f *Si quis docet Domum*
Dei contemnendam esse, et conventus qui in eâ celebrantur, ana-
thema sit.

6. Ut Error, sic et Culpa hîc Vigilantii duplex. Nam Ec-
 clesiam Catholicam, et quòd *Sanctorum reliquias adorarent*, et
 quòd *Sanctos invocarent*, reprehendit. Ecclesiam dixi: Nam si

^y Bell. lib. de
 Beat. Sanct.
 c. 2, 3, 4.

^z Hier. lib.
 cont. Vigil.

^a Vigilantii
 Verb.
 ap. Hier. loc.
 cit.

^b Lib. de
 Beat. Sanct.
 c. 15.

[327]
^c Hier. loc.
 cit.

^d Com. in c.
 65 Is.

^e In Ep.
 Concilii.

^f Conc. Gang.
 c. 5.

^g Lib. de
Morib. Eccl.
Cath. c. 34.

^h Bell. lib. de
Imag. Sanct.
c. 4, § Ad
Augustinum.

ⁱ Ap. Hier.
loc. cit.

^k Hier. loc.
cit.

[328]

ⁱ Hier. Ep.
ad Ripar.

privatum hoc quorundam in Ecclesiâ crimen notâset Vigilantius, non esset cur excandesceret Hieronymus. Fecerant tum utrumque nonnulli, imò multi Christiani, ut testatur Augustinus,^g *Novi multos esse sepulcrorum adoratores; multos qui super mortuos bibunt, et epulas cadaveribus exhibent*: id est, ut Cardinalis^h tuus rectè interpretatur; *qui sacrificium panis et vini manibus defunctorum offerebant*. Si de Aliquibus ergo dixisset hoc Vigilantius, culpa in eo nulla: quia *Ecclesiæ Catholicæ* crimen hoc impingeret, meritò et omninò culpandus. Sed de utrique seorsim agamus.

7. De Adoratione reliquiarum sic Vigilantius,ⁱ *Quid necesse est tanto honore non solum honorare, sed etiam adorare, illud nescio quid, quod in vasculo transferendo colis?* Et iterum, *Pulvisculum in vasculo circumductum osculantes adorant*. Quòd non adorandas esse reliquias dixit, rectissimè dixit: et idem cum Vigilantio dicit Hieronymus. Conveniunt in hoc dogmate ambo. Vigilantium in hoc non ut Hæreticum, sed ut *Calumniatorem* exagitat Hieronymus: Calumniam tantum depellit, non hîc hæresin refellit ullam. Sicque ei respondet,^k *Quis, ó insanum caput, aliquando martyres adoravit! quis hominem putavit Deum?* Et iterum,^l *Nos non dico martyrum reliquias, sed ne Solem quidem et Lunam, non Angelos, non Archangelos, non Cherubin, non Seraphim, et omne nomen quod nominatur, colimus et adoramus*. Prior hæc Vigilantii culpa, et calumnia.

8. Culpa altera, quòd *Ecclesiam quia Sanctos invocaret*, reprehendit: Hæreticum vos hic clamatis, et hostem Ecclesiæ. Nec ferè quidquam in vestrorum scriptis magis obvium, quàm Vigilantianam esse hanc hæresin, *Sanctos non esse invocandos*. *Primus omnium*, inquit Bellarminus,^m *qui in hunc lapidem offendit*, quòd Sancti defuncti non sint invocandi, *videtur fuisse Vigilantius*: et, *Sectariiⁿ cum Vigilantio docent, stultam esse Sanctorum invocationem*. Quòd non oportet nos sanctos orare, *pestifera hæresis est*, inquit Alphonsus,^o *cujus author fuit Eustathius, cui in isto errore successit Vigilantius*. Inter errores et Hæreses Vigilantii recenset hoc Prateolus,^p *Quòd doceret Sanctos venerandos aut invocandos non esse*. *Errorem Eustathii*, inquit Lindanus,^q *renovavit Vigilantius aliique Hagiomastiges, Sanctos ad auxilium non esse invocandos*. *Vigilantius*, inquit Gaultierius,^r *Eo nomine ab Hieronymo condemnatur, quòd Sanctorum venerationem Invocationemque rejecerit*. Et quis ferè vestrum non hanc

^m Lib. de
Beat. Sanct.
c. 15,
§ Primus.

ⁿ Bell. lib. de
Not. Eccl.
c. 9,

§ Vigilantius,
et § Eadem.

^o Alph. à
Castr. de
Hær. lit. de
Sanct.

^p Lib. de
Hær. in
Vigilantio.

^q In Dubit.
Dial. 2.

^r In suâ
Chron. § 5,
c. 2, de
Vigilantio.

Vigilantii hæresin nobis appingit? Teipsum ad extremum, quia verè in extremis es, audi. *Mos hic*, inquis,^s *invocandi Sanctos* ^{s Cons. Red. p. 42.} *ut orent pro nobis, nunquam reprehensus fuit, sed potiùs contrarius error à S. Hieronymo fuit in Vigilantio damnatus, quam damnationem tota approbavit Ecclesia. Damnandi igitur sunt iudicio totius Sanctæ Ecclesiæ, etiam nostri novi Vigilantiani, quorum maxima temeritas est, dum in nostrâ Sanctorum invocatione Idololatriæ crimen comminiscuntur. Neque isti Vigilantiani quidquam habent, quod invocationi huic solidè possint opponere.*

9. Habemus verò quod et verissimè, et solidissimè opponatur. Perpende tu seriò quid opponamus. Res enim est momenti magni. Fatemur imprimis libenter, fuisse hanc Vigilantii sententiam, *Sanctos non esse invocandos*. Vigilantii verba hoc clarè indicant, de quo sic Hieronymus,^t *De barathro pectoris tui* ^{t Lib. cont. Vigil.} *cænosa spurcitiem evomens, audes dicere, Ergo cineres suos amant animæ martyrum, et circumvolitant eos, semperque præsentés sunt,* [329] *ne fortè si quis precator advenerit, absentes audire non possint.* Verba hæc Vigilantii, quibus deridet planè eos qui Sanctos invocant. Atque hanc verè fuisse Vigilantii mentem, demonstrat tibi de industria tuus Lindanus. *Annon illud*, inquit,^u *(Ne fortè* ^{u Panop. lib. 3, c. 29.} *si aliquis precator advenerit, absentes Martyrum animæ audire non possunt) clarissimè Vigilantii sensum omnibus loquitur, quibus sensus communis quantumcunque pinguissimus sit reliquus? Eum etiam, qui hanc esse Vigilantii mentem non videt, Asinum vocat, qui tam perspicuam sententiam, et illas duas voces, Precatores, et Audire, non intelligit.*

10. Age nunc, quia Vigilantium invocationem Sanctorum damnare, utrinque constat, et in confesso est, videamus qualisnam fuerit, quam damnavit, Sanctorum invocatio. Sine dubio non eam intellexit, quâ quis Sanctos sic invocet, ac si eos *Deum aut Deos* esse sentiat. Dicere enim Sanctos non esse ita invocandos, *ut Deos esse sentias*, hæresis est opinor nulla. Dicere Sanctos non esse invocandos, ut eos invocandos esse negavit Vigilantius, hæresis vobis est vel maxima, *maximeque* pestifera. Quare sine dubio sic Sanctos esse invocandos negavit Vigilantius, quomodo vos nunc invocatis, et invocandos docetis: non scilicet invocandos, ut *amicos Dei*, non ut *comprecatores*, aut *intercessores* ad Deum. Hæc nec alia erat Vigilantii mens. Hoc illud est quod vos^x *Hæresin Vigilantianam* vocatis, et de quo sic Lindanus^y *vester, Vigilantii error et dogma, quo Sanctorum invocationem* ^{x Bell. Prat. Alph. Lind. Gault. aliique. y Loco citat.}

proculcare aggrediebatur, in Protestantibus post mille et centum annos repullulascere cæpit.

[330] 11. Tuas ut reris hucusque partes egi. Sine me nunc Hieronymi measque agere. Vide, obsecro, quid Vigilantio de hac Sanctorum invocatione respondeat Hieronymus. An ille Vigilantium ob hoc *Hæreseos*, an vel *erroris* arguit? An hanc Vigilantii sententiam, *quòd sancti ne ut comprecatores quidem invocandi sunt*, refellit? Certè ne vel verbo reprehendit. Intonuisset verò, imò (quo erat genio Hieronymus) fulminasset planè in Vigilantium, et Hesperiam omnem permiscuisset, si *Hæresin* hîc ullam subesse vel suspicatus esset. Non poterat ad tantam et tam pestiferam hæresin patiens esse Hieronymus. Vigilantio, oppugnantî, evertenti fidem connivere, in Christi causâ instar piscis obmutescere non poterat. Atenim, quantum hoc dogma spectat, dextram ille societatis Vigilantio dat. Utque in priori dogmate quòd *Sanctorum reliquiæ non sint adorandæ*, itidem planè et in hoc, *quòd Sancti ne ut amici quidem Dei, ne ut comprecatores ad Deum invocandi sunt*, assentitur Vigilantio Hieronymus. Si dogma spectes, Hieronymus totus Vigilantianus hîc est, totus noster est.

• Hier. lib.
cont. Vigil.

12. Quare igitur Vigilantium tam acriter et mordaciter insectatur? Non ob *Hæresin*, non vel ob *errorem* hîc ullum: sed ob *Calumniam* solùm et *Mendacium*: non quòd *Hæresin* in hoc doceret Vigilantius, sed quia Ecclesiam Catholicam *Hæresin istam docere calumniabatur*, et mentiebatur. Audi enim ipsius verba, et quid circa hanc quam dixi Sanctorum invocationem Vigilantio respondeat: *O portentum*, inquit,^z *in ultimas terras deportandum! Rides de reliquiis martyrum? et cum authore hujus hæreseos Eunomio, Ecclesiis Christi calumniam struis? nec tali societate terreris, ut eadem contra nos loquaris, quæ ille contra Ecclesiam loquitur?* Hæc Hieronymi responsio, ex quâ vel cæcus perspicias, Vigilantium in hoc de *Invocatione Sanctorum*, non *Hæresis*, sed *Calumniæ*, ab Hieronymo argui. Quasi dicat, Ecclesia non invocat Sanctos, ne ut amicos quidem Dei, aut imprecatores ad Deum: Ecclesiam sic eos invocare calumniatur et mentitur Vigilantius, et antè Vigilantium Eunomius. Ideoque Vigilantium *Cainum hæreticum* vocat Hieronymus, quia ut illi Cainum, sic Vigilantius Eunomium coluit, eique potiùs mentienti, et Ecclesiam Dei calumnianti, quàm Ecclesiæ ipsi Catholicæ fidem habuit.

13. Intelligis nunc opinor quanta hîc sit vestrorum hominum calumnia, imò fraudum Ilias; aut quia ab Iberia erat Vigilantius, quantæ hîc sint ut dici solet *Iberia nœnia*, et quàm portentosa Catholici dogmatis in Hæresin, fidei in perfidiam, Cœli in terram et orcum transmutatio. Vos hoc dogma, *quòd Sancti non sunt ut amici Dei, aut comprecatores, ad Deum invocandi*, pro Hæresi, pro Hæresi Vigilantii, pro Hæresi ab Hieronymo, imò ab ipsâ Catholicâ Ecclesiâ damnatâ, clamitatis ubique et vociferamini. Dogma verò hoc, Dogma ipsius Hieronymi est, Dogma Catholicum et Orthodoxum est, Dogma totius Ecclesiæ Catholicæ est, et sic esse Hieronymus ipse testatur; qui *Calumniam esse dicit*, et *Mendacium*, asserere Ecclesiam Catholicam sic Sanctos invocare. Vestrum igitur dogma, quòd sic Sancti invocandi sunt, Dogma hæreticum est, nuperum est; antiquæ, Orthodoxæ, et Catholicæ Ecclesiæ ex diametro repugnans et contrarium est. Hieronymus, totaque Ecclesia Dei, in hoc Dogmate, Vigilantiani, ut tu nos vocas, id est, verè Orthodoxi sunt: Romanenses, quia in hoc dogmate Vigilantiani non sunt, ideo nec Catholici sunt, nec pars ulla, nisi tantum hæretica Ecclesiæ Catholicæ.

[331]

CAP. LIII.

PATRES, QUOS CITAT ARCHIEPISC. SPALATENS. UT PROBET
 PAPISTAS NON COLERE SANCTOS CULTU DIVINO, EXAMINANTUR: II SUNT ORIGENES, EPIPHANIUS, AUGUSTINUS,
 CYRILLUS ALEXAND. ET THEODORETUS.

PERGIS, et ex Patribus docere vis, vos divinum cultum Sanctis, Angelis, et hominibus non tribuere. *Habemus*, inquis,^a *in hoc ut et in reliquis rebus sacris, magistros opportunos, Antiquos patres*. Habetis sanè, et documenta apud eos habetis salubria ac sancta. Sed vos Discipuli sic immorigeri estis, et indociles, ut quæ illi doceant, à vobis respuantur. Docent illi, sed vos discere, et quæ docent facere non vultis. Habetis eos, quomodò Scribæ et Pharisei habebant Mosen et Prophetas: Lectitabant eos, laudabant eos, in porticibus, in postibus, in ipsis fimbriis, inscripta habebant eorum verba. At interim quæ Moses et Prophetæ docebant, non fecerunt. Traditiones suas non scriptas,

^a Cons. Red.
 p. 36.

[332] Mosi et Prophetarum scriptis longè anteponebant, et Doctorum optimorum præcepta suis commentis, et Traditionibus penitè évacuaverunt. Facitis hoc idem et vos. Scripturas ipsas, non solùm Antiquos Patres, Traditionibus vestris, Articulis vestris, *non fundamentalibus* servire cogitis, et obsecundari. Habetis hos ut Magistros, de quibus gloriari, et aliis fucum facere possitis; non habetis ut magistros, quibus obtemperare, et quorum præcepta sequi velitis.

^b Cons. Red.
p. 36.

2. Nec abeo longiùs. In hoc ipso Sanctorum cultu, dicis,^b *Vos ab his Magistris non discordare, non dissentire, non recedere, sed eorum monita libenter amplecti, et exequi.* Thrasonicè satis dictum. Sed sic dicere, sic et ubique jactitare soletis, videamus in illis ipsis quos hîc citas Patribus, quanta sit inter vos et Patres harmonia.

3. Primus est Origenes, lib. viii. cont. Celsum. Quid ibi Magister? Objicienti Celso Christianis, *eos alium præter unum Deum colere*, quia Christum *qui Dei servus est*, colerent, respondet Origenes, *Si illud teneret Celsus, Ego et Pater unum sumus, haudquaquam putaret nos alium quempiam colere præter Deum illum Præsidentem rerum*, quomodo et iterum ait, *Hoc ipsis curæ esse, Deum et solùm precari.* Discipuli verò quid? Alios multos præter unum Deum colunt; etiam *religioso cultu* colendos docent. Nec solùm Deum, ut Magister, sed Sanctos omnes precantur. Annon hæc mira consonantia? Annon à Magistro discordatis?

4. Secundus tibi est Epiphanius, Hæres. lxxix. Quid illic Magister? *Virgo erat Maria, et honorata; sed non ad adorationem nobis data. Quis Prophetarum præcepit hominem adorari, nedum mulierem? Neque Elias, neque Johannes, neque Tecla, neque Maria quæ est hâc honoratior, neque quisquam sanctus adoretur. Mariam nemo adoret.* Quid hîc Discipuli? Imò in-
quiunt, Mariam omnes adorent. *Adorate^c eam cives curiæ Paradisi. Venite^d exultemus Domine nostræ, jubilemus Virgini Salvatrici; Venite adoremus et procidamus ante eam. Cantate^e ante eam, et adorate thronum ejus. Dirigatur^f oratio mea velut incensum coram facie tua. O morigeri Discipuli, quàm hîc nulla discordia, dissonantia nulla!*

^c Ps. B. Mar.
Ps. 96.

^d Ib. Ps. 94.

^e Ib. Ps. 98.

^f Ib. Ps. 140.

5. Tertius tibi est Augustinus, Epist. xlv. Quid hîc Magister? *Scias, inquit, à Christianis Catholicis nullum coli mortuorum.* Quid verò Discipuli? Scias à nobis omnibus Romanen-

sibus multos coli mortuorum. Scias igitur nullum Romanensem esse Christianum Catholicum. Pergit Magister, et, *Scias*, inquit, *nihil ut numen adorari, quod sit factum et conditum à Deo*. Quid ad hoc Discipuli. Scias Crucem et ligneum Crucifixum quæ [333] facta sunt à Deo, *adorari^g cultu Latriæ*, qui Numini soli debetur, ideoque ut numen adorari. Scias^h *licite à Sanctis peti ut dent tibi misericordiam, patientiam, sanitatem, salutem*, ut dent, inquam, *suis meritis*, id est, ex condignitate suorum operum, ideoque ut numina (nam numinis solius honor hic est) adorari. Scias B. Virginem, et *adorariⁱ* ab ipsis, etiam ut *Salvatricem*, ut Deam, adeoque ut Numen adorari: Scias eam et Salvatricem, et Deam, et Numen ab ipsis vocari. *Jubilemus^k Virgini Salvatrici. Vota^l concepit; vota^m exolvit Deæ: O diva,ⁿ Numine istæc inchoata sunt tuo, Numine istæc absoluta sunt tuo*. Annon Magistri, et Discipulorum mira Consonantia?

^g Aquin. p. 3, q. 25, art. 3 et 4.
^h Bell. lib. de Beat. Sanct. c. 17, § Est.

ⁱ Ps. B. Mar. Ps. 98.

^k Ib. Ps. 94.

^l Just. Lips. in Virg. Hallens. c. 31.
^m Ib. c. 19.
ⁿ Ib. c. 36.

6. Citas iterum Augustinum, lib. de Quant. Animæ, cap. xxxiv. Audi, obsecro, quæ doceat ibi magister tuus, dignissima sunt quibus auscultes. *Divinè ac singulariter in Ecclesiâ Catholicâ traditur, nullam creaturam colendam esse animæ, sed ipsum tantummodò rerum quæ sunt omnium Creatorem*. Quid ad hæc tui Condiscipuli? Annuuntne credis? imò doctrinam illi tanti Magistri exsibilant, explodunt: dicent illi tibi non *Tantummodò Deum*, sed præter Deum multa, Sanctos omnes, Angelos, animasque, ab anima viventium colendas; dicent Cruces omnes et ligneos crucifixos, non colendos solùm, sed et *Latriæ cultu*, Deo soli proprio, colendos. Cùm Magistri tui doctrina *divinitus* sit, ut ipse testatur, tradita, cùm sit doctrina *Catholicæ Ecclesiæ*; quid superest, nisi ut tua et condiscipulorum tuorum de cultu Sanctorum, Crucis et lignei Crucifixi doctrina, ab *inferis* sit, et *Ecclesiæ Anti-catholicæ*, seu Antichristianæ doctrina?

7. Pergit adhuc eo capite Magister tuus, et sic tibi prælegit: *Deus solus est ei (animæ) colendus, qui solus ejus est author. Homo autem quilibet alius quantumvis sapientissimus et perfectissimus, vel prorsus quælibet anima rationis compos atque beatissima, amanda tantummodò est et imitanda, eique pro merito atque ordine quod ei congruit deferendum: Nam Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies*. Quid tu ad hæc et condiscipuli tui? Subscribe huic Magistri tui doctrinæ: Dic animas beatissimas amandas tantummodò et imitandas, non autem colendas esse, dic ista, et peristi; aut vela tibi iterum vertenda, aut Styx et Phlege-

[334] ton visenda. Cogitet interea prudens lector, an tu vel cerebri vel mentis compos fueris, qui hæc Origenis, Epiphaniï, et Augustini loca, non dico citare, ut tuæ causæ patrocinantia, sed vel attingere auderes. Cogita tu quoque, annon malus tuus Genius, menti tuæ ac calamo hæc patrum et Magistrorum tuorum loca suggererit, quæ causam tuam non oppugnant solùm, sed confodiunt planè et jugulant.

8. Citas tertiò Augustinum lib. de Verâ Relig. cap. xxxiv. Audi verba Magistri, et dementiam tuam, non inscitiam solùm agnosce. *Non sit, inquit, nobis Religio cultus hominum mortuorum; quia si piè vixerunt, non sic habentur, ut tales quærant honores, sed illum à nobis coli volunt, quo illuminante lætantur, meriti sui* (id est, virtutum et bonorum operum) *nos esse conservos. Honorandi ergo sunt propter imitationem, non adorandi propter religionem. Honoramus eos charitate, non servitute.* An sic tu, tuive condiscipuli? Imò *Religio* vobis est cultus hominum mortuorum. Nec colitis eos solùm propter *imitationem*, sed adoratis etiam propter *Religionem*. Nec solùm charitate,

o Bell. lib. de Beat. Sanct. c. 12, § Tertia, et § Sed.
r Ps. B. Mar. Ps. 96 et 98.
q Bell. lib. cit. c. 14, § Secundo dico.
r Bell. lib. eod. c. 13.
s Aquin. Secunda Secundæ, q. 94, art. 1 ad 2.

sed^o *Δουλεία* et servitute honoratis. *Adorate^p eam cives curiæ Paradisi, adore thronum ejus: et nos rectè Angelos adoramus,* inquit, tuus Cardinalis.^q Adoratis etiam eos *cultu religioso*, ut idem^r sæpiùs profitetur; ideoque verè ac propriè propter religionem. Cultus is religiosus Sanctorum, Actus est *proprius Religionis, seu Latriæ*, ut Latria pro habitu^s sumitur. Actus, inquam, Religionis et Latriæ, non *Imperatus* (quo sensu omnes actus justitiæ, temperantiæ, charitatis, et misericordiæ, visitatio viduarum et pauperum, Religionis actus rectè dicuntur, quia omnes à religione et Latria *Imperantur*), sed Actus ille vester quo Sanctos colitis, actus est Religionis et Latriæ *Elicitus*, qui immediatè in cultum Dei tendit; Actus proprii et immediati, quos Religio seu Latria elicit, et per quos homo directè et immediatè ad Deum ordinatur, sunt, ut Aquinas^t rectè docet, *actus Adorandi, et Orandi*. Et *Adoratio*,^u et *Oratio* est propriè Religionis, et Latriæ actus. Propter *Religionem*, nec colendos, nec orandos, nec adorandos mortuos docet Magister; propter Religionem, et colendos, et orandos, et adorandos contendunt discipuli. Annon hæc concordia discors?

t Ib. q. 81, art. 1.
u Ib. q. 83, art. 3.

[335] 9. Citas quartò, Augustinum lib. xx, contra Faust. cap. 21, Augustinus semper idem, semper noster est. Audi verba Magistri, et si pudor tibi ullus, erubescet. *Populus*, inquit,

Christianus memorias martyrum religiosa solemnitate concelebrat ; quare? an ut religiosè martyres colat? Non ; sed ad exercitandam imitationem, et ut meritis (id est, bonis operibus) eorum consocietur atque orationibus adjuvetur ; ita tamen, ut nulli martyrum, sed ipsi Deo martyrum, quamvis in memorias martyrum constituamus altaria. Colimus ergo martyres eo cultu dilectionis et societatis, quo et in hac vitâ coluntur sancti homines Dei. At illo cultu qui græcè Latria dicitur, cùm sit quædam propriè divinitati debita servitus, nec colimus, nec colendum docemus nisi unum Deum. An aliter Calvinus aut Calvinistæ? Dicite et vos, neque Crucem, neque ligneum Crucifixum latriâ colendum : dicite Sanctos defunctos eodem nec alio cultu, quàm quo coluntur vivi, non alio quàm dilectionis et societatis cultu colendos. Dicite hæc cum Augustino, et Calvino, et hoc convenimus omnes : omnes Catholici erimus et Orthodoxi. At hæc nunquam dicetis. Bellum hic non cum Calvino sed cum Augustino, bellum ἁσποῦδον geritis, semperque geretis. Cultum religionis, actum Latriæ Sanctis exhibetis, petendo ab eis, ut donent vobis gratiam et gloriam, petendo ut ex condignitate suorum operum hæc vobis donent. Augustini documenta hæc sancta sunt, orthodoxa sunt, Catholica sunt. Hæc quia ab Augustino discere non vultis, nec Sancti, nec Orthodoxi, nec Catholici esse dicere potestis. Et vos tamen Augustini discipuli? Syrus cùm non sis, ne Syriassa. Nihil graculo cum fidibus, nec vobis cum Augustino.

10. Quartus tibi magister, est Cyrillus Alexandrinus, lib. vi. cont. Julianum. Quid ibi Magister? Objecerat Christianis Apostata, *Eos, multos Deos loco unius colere* : respondet Cyrillus, *Sanctos martyres neque Deos dicimus, neque adorare consuevimus. Aliter opinor tui condiscipuli. Nos rectè Angelos adoramus. Venite adoremus Mariam, Salvatricem nostræ jubilemus. Sanctos Divos, B. Mariam Deam dicitis, An^t sudas, Dea sanguinem hoc in ævo? Tibi^a laudes, Dea, dicet omnis sexus et ætas.* Quales vos Cyrilli discipuli?

* Bell. de
Beat. Sanct.
c. 14.
§ Secundo.
† Lips. in
Virg. Aspric.
c. 5.
‡ Ib. c. 46.

11. Quintus tibi magister est Theodoretus, in Histor. Sanctorum, quæ Religiosa dicitur, cap. xxi. Verè tu istius Theodreti discipulus : verè ille tibi magister, cujus tu documenta stultus imbibisti et ad unguem calles. Sed audi. Theodoretus iste, Cyrensis Episcopus non est, Catholicus, et Orthodoxus non est. Spurius ille et adulterinus Theodoretus est, ab indocto

[336]

aliquo et insulso Monacho, qui Voraginensi, stultitiæ ac mendaciorum palmam præripuit, confictus. Non vel scintilla in eo doctrinæ ac eloqui, quæ in Theodoretis scriptis elucent. Habes in eo ipso quod citas capite, insigne specimen stultitiæ tui Theodoretis. Narrat impostor iste, *Arcam se parâsse pro sepulcro Jacobi Monachi*, ejus vitam ibi describit. Factâ arcâ, *noluit eam suam vocari sepulcrum Jacobus, sed ædem martyrum insignium.* Neque hoc solùm dixit, ait impostor, *sed etiam fecit: et cùm multos quidem Prophetas, multos Apostolos, maximè plurimos martyres undique collegisset, eos posuit in unâ arcâ, volens simul habitare cum populo sanctorum, et desiderans cum eis resurgere.* Hæcne insipida, insulsa Theodoretum sapiunt? At tuo palato sapiunt tamen. Sed est et aliud quo impostorem hunc velut Asinum auriculis deprehendas. Capite xxvi., de Symeone Stylita agit. Symeonem illum dico, *quem constat, ut ait tuus Cardinalis,*^x *plusquam octoginta annos columnam incoluisse, et in eâ columnâ*^y *multos annos stantem vixisse,* ut non immeritò *Stylites* dictus sit; quia ferè in stylo seu columnam ille versus. Hujus obitum indicat tibi tuus Theodoretus: etiam et stupendum post illius obitum miraculum. *Nam postquam, inquit, in cælum illius anima pervenerat, corpus ejus ne sic quidem cadere sustinuit, sed rectum stetit in loco certaminum, tanquam invictus athleta, nullâ parte membrorum volens terram tangere.* Obiit Symeon hic an. 460, ut ex Cedreno probat tuus Cardinalis.^z At Theodoretus Cyrensis septem annis objerat ante Symeonis mortem, an. nempe 453, ut idem tuus Card.^a docet. Nec est quod Theodoretum tuum Prophetam fuisse dicas. Major ille Prophetis omnibus est. Illi, ea tantùm quæ futura sunt prædicunt. Tuus hîc etiam non facienda prænunciat, et antequam eveniant, jam facta esse commemorat. Heu quàm

[337] difficile est crimen non prodere verbis! Prodidit se tuus hîc Impostor, qui septennio jam defunctus, ad scribendam tuam hanc sanctorum Patrum historiam, ab inferis et è sepulcro prodiit. Ex hoc nebulone et Impostore, quem Magistrum tuum sine cujusquam invidiâ esse dicis, cultum Sanctorum et fidei dogma stabilire nunc vis. Dignus omninò te Impostore, dignus etiam tali dogmate testis: In utroque dignum habet patina operculum.

12. Quòd si Theodoretis in hac causâ judicium audire aves, lege genuina ipsius verba, in 2. cap. ad Coloss. ubi explicans

^x Bar. an. 460, n. 17.

^y Martyr. Rom. Jun. 5.

^z Bar. an. 460, n. 17.

^a Ib. an. 453, n. 33.

illud Apostoli, *Nemo vos seducat in humilitate et religione Angelorum*, ita ait, *Qui legem defendebant, eos etiam ad Angelos colendos inducebant.* Hoc illi consulebant, utique humilitate utentes; dicentes, *Universorum Deum, nec cerni, nec comprehendere, nec ad eum posse perveniri, et oportere per Angelos divinam sibi benevolentiam conciliare.* En tibi morbum quo tua quoque laborat Ecclesia! Humilitatem ut olim Phrygiani, sic et vos quoque prætexitis. Indigni vos qui Deum ipsi adeatis. Intercessoribus igitur et Mediatoribus ad Deum, ad Christum, vobis opus est; per Angelos, per Sanctos defunctos Dei benevolentiam conciliandam vobis censetis. Non putatis, non dicitis, vel Sanctos, vel Angelos *Deum esse*, non adeo desipitis. Sed nec Phrygiani Angelos Deum esse vel putabant, vel dicebant. Angelos illi mediatores ad Deum pro ipsis esse volebant. Deum ab Angelis, divinum cultum ab Angelorum cultu, nec argutè minùs, nec minùs veraciter quàm vos distinguebant. Ac ut pares vos illis in hac *Humilitate* videas, audi ipsa tuorum verba, *Orationem Dominicam*, inquit Colonienses^b tui, *Sanctis fundimus; sed ad Deum ipsorum manibus eam cupimus deferri, tanquam qui, cum gratiores Deo sint, faciliè quod cupimus impetrabunt. Solent etenim libenter qui Imperatori supplicant, per maximè charos supplicationes porrigere.* An hoc est Deum deserere? Annon potiùs hoc est ad Deum ipsum accedere; ad quem eò propiùs quis accedit, quò se magis coram Domino humiliat, indignum se ratus, qui ob enormitatem peccatorum suorum ac multitudinem, Deum interpellet, ac propterea Sanctos, illi charissimos, in quibus nullam indignitatem exorandi agnoscit, accedendos esse censet. Poteratne quisquam Phrygianorum Humilitatem, quam prætexebant cum Angelos invocarent, luculentius depingere? In Humilitate, qui morbus utriusque est, utrique pares: Eadem utrique Humilitatis causa; idem utrisque adeundi Sanctos, ut mediatores pro vobis ad Deum esse velint, prætextus.

^bCens. Colon. dial. 6.

[338]

13. Audi nunc quid de hoc morbo, simul ac facto dicat Theodoretus: nec is solùm, sed Catholica quæ ante ipsum fuit Ecclesia. Quocirca, inquit, *Laodicena Synodus volens veteri illi morbo mederi, lege cavit, ne precarentur Angelos: lege prohibuit, ne precarentur Angelos.* Ecce tibi; *Lex hîc Ecclesiæ*, ne Angelos (ideoque nec sanctas animas; nam par est in hoc utriusque ratio) ne istos percarentur, ne eos quidem ut Intercessores, ut Mediatores, aut interpellatores pro ipsis precarentur: Tu opi-

nionem, eamque Impostoris stupidi et insulsi, sub Theodoretî nomine pro invocatione Sanctorum profers: Ego genuinum, et orthodoxum Theodoretum, nec eum solùm, sed Sanctam et antiquam Synodum, et in eâ Legem, Judicium, ac Decretum priscæ Ecclesiæ, ne Sancti invocentur, oppono. Utrum Hæretico, nebuloni, ac Impostori; an Episcopo Orthodoxo? utrum opinioni Impostoris, an Ecclesiæ judicio ac Legi fides habenda sit, judicet æquus, imò vel iniquus lector.

CAP. LIV.

DE FESTIS SANCTORUM, UBI NUGAMENTA ALIQUOT ET
CALUMNIÆ ARCH. SPALAT. DECLARANTUR.

DIXTI hactenus de cultu Sanctorum in genere; Pergis nunc ad tria illius cultus Capita, *Festa*, *Intercessionem*, et *Invocationem*. Sed hæc tu ordine ita tumultuario, vel potiùs sine ordine effundis et confundis, ut simul hîc et illic, sæpè ubique, et tamen nusquam sis. Etiam extra oleas hic nonnunquam vagaris, ut capitibus his omnibus prætermisissis, sine Capite simul et Caudâ sit tua disceptatio. Sed sic est hominis ingenium. Contenti simus, lectores, hoc Catone. Persequar ego te, et quàm benè potero, constringam tuas has dissolutas scopas, ut faciùs in ignem conjici possint. Dic primùm de *Festis*.

[339]
c Cons. Red.
p. 37.

2. Ais,^c *Festa ad honorem Sanctorum spectare*. Facetè. Ais, *antiquitùs Festa Sanctorum observata*, hocque ex Cypriano, Chrysostomo et Augustino probas perdoctè. Ais, *in Festis factas olim commemorationes Sanctorum*: nihil suprâ. O nugacem hominem, quis hæc vel negat, vel nescit? Quorsum trita ista ac detrita, et è trivio arrepta, etiam et quæ nulli usui, tanto conatu inculcas? Mitto tuas nænias, et hæc quæ nostris sunt decantata puellis. Ad calumnias, quas hîc admisceas, accedo. Nam nisi et hîc etiam aliquâ nocuisses, mortuus esses.

^d Ib.

3. Insectaris Protestantes nescio quos, qui, ut ais,^d *omnium Sanctorum solemnitates penitùs censuerunt esse abrogandas: quamvis in Angliâ, ut inquis, aliquid in hoc genere reliquerunt, sed valdè parum*. Vetus est et verum verbum, Qui versatur in generalibus, versatur dolosè. Dolus hic tuus subest: Protest-

antes dicis; sed qui illi Protestantes sint, non dicis. Et credo certè calumniam hanc tuam esse. Ubi illi Protestantes, qui *solennitates omnium Sanctorum penitus abrogandas* censent? In Utopiâ opinor; Aut si alibi, Nomina; Si ætatem habent, Consilii sui rationem tibi illi exponent. Nolo ego, quod tibi solenne nimis, in alienâ repub. esse curiosus. De Angliâ nostrâ, cui insigniter hîc calumniaris, quid paucis respondeam, audi. Et *reipub. nostræ legibus*,^e et *Ecclesiæ Canonibus*^f cautum et sedulò et severè de Festis Apostolorum, B. Virginis, aliorumque nominatim multorum; addo etiam *Sanctorum Omnium*, in omnibus ubique Ecclesiis nostris, Cathedralibus, Collegiatis, parochianis solenniter celebrandis. Quod etiam ex Rubricâ Calendarii nostri, et *Festorum catalogo* annexo intelligas. Et hoc tu *aliquid*, sed *valdè parum* vocas? Audi igitur ampliùs adhuc aliquid. Tantâ celebritate hæc eadem Sanctorum Festa, in Angliâ observantur, ut decem integris lustris, neque tantâ pietate Deus colatur, neque tanto honore Sancti afficiantur, neque tantâ reverentiâ sacra tractantur per omnem Romam ac Italiam, ac apud nos unoquoque istorum Festo, in quâvis ferè per universam Angliam Ecclesiâ. Tu, quo es genio et lepore, nisi in Basilicis, ad pedes chari alicujus sanctuli procumbere, et hîc illic Virginis aliquod simulacrum deosculari, et sic per omnes Basilicæ angulos liberè scortari licitum tibi sit, festivitatem et solennitatem nullam censes. Quicquid sine hoc, *Hymni, Psalmodiæ, celebres sanctique conventus, Conciones* nil nisi pietatem spirantes, *sanctissimæ, ardentissimæque ad Deum preces*, reliqua omnia, *valdè parum* tibi, et instar nihili sunt.

* Stat. Parlia.
an. 5 et 6
Ed. VI. c. 3.
^f Const.
Eccl. in
Synod. Lond.
an. 1643, can.
13 et aliis.

[340]

CAP. LV.

SANCTOS IN PARTICULARI SCIRE PRECES NOSTRAS, EAQUE QUÆ
HIC AGUNTUR, NON EST DE FIDE. ET QUINQUE, DE MODO
QUO COGNOSCANT ISTA, OPINIONES EXAMINANTUR.

ACTUM jam de *Festis*, et valdè sanè festiviter. Pergis ad
Sanctorum *Intercessionem*. Sed et hîc quoque doli multi ac
Strophæ. Si *intercedere* eos sic vis, ut pro nobis orent tantùm,
et petant à Deo, ut gratiam nobis, gloriam, atque alia beneficia

§ Regnum
 Dei, pro
 Regnogloriæ,
 resurrectione, et
 gloria cœ-
 lesti capitur,
 quod per-
 ficietur,
 quando
 beati, ac-
 ceptâ gloriâ
 corporum,
 cum Deo
 perfecte
 regnabunt,
 et sic in hac
 petitione
 accipiunt
 Tertullianus,
 Cyprrianus,
 Cyrillus,
 Chrysostomus,
 Hieronymus,
 Augustinus,
 Cassianus,
 Bernardus,
 et alii
 ferè omnes.
 Bell. lib. 1,
 de Bonis
 Operib. in
 partic. c. 6,
 § Sed, et
 § Hanc.
 h Cons. Red.
 p. 38.

[341]

¹ Lib. de cura
 pro mort.
 ger. c. 16.

² Job. 14. 21.

³ Is. 63. 16.

⁴ 2 Reg. 22.
 20.

largiatur, nugaris, et cum umbrâ tuâ dimicas. Sanctos omnes tam viventes quàm defunctos, pro nobis *sic intercedere* nec dubitamus, nec negamus. Nos quoque vicissim, omnesque sancti viventes, cùm quotidie dicimus, *Adveniat Regnum tuum*, pro omnibus martyribus, sanctisque defunctis sic intercedimus. Nam ut et nobis, et ipsis, omnibusque ad Regnum illud Dei spectantibus, *Regnum illud beatissimum,⁵ et complementum illius gloriæ adveniat*, postulamus. Sin intercedere Sanctos sic vis, ut *propter sua Merita propriè dicta*, id est, propter justum pretium, valorem, et condignitatem suorum operum, hæc vel donent, vel à Deo nobis donari postulent, cur non hoc clarè à te dictum? cur trepidas hoc apertè asserere? cur probationem hujus declinas, et sic refugis, velut nudis pressit qui calcibus anguem? In hoc causæ tuæ cardo ponitur: nec patiar te instar onagri, limites hos transilire, et extra campum et causam quam suscepisti evagari. Hoc age, aut nihil agis.

2. *Coguntur*, inquis, ^h *ante omnia, si Scripturis sacris fidem habent, illud admittere, Sanctorum animas apud Deum pro nobis mortalibus etiam in particulari intercedere.* Erras turpissimè. Non cogimur istud admittere. Non tu, qui Goliah es è Gath, non Philistæi tui omnes id unquam è sacris literis evincunt. *In genere* quidem pro militante Ecclesiâ eos orare, ut eam ad æternam beatitudinem perducat Deus, ut eam in Verbo suo sanctificet; *generaliter*, ut ait Augustinus, ⁱ *pro indigentia supplicantium orare*; ut singulorum preces exaudiat Deus, singulisque quod ipsis ex usu sit, donare dignetur; ut sic eos orare admittamus, non est quod quis cogat; Damus non illibenter. *In particulari* autem, ut tu loqueris, eos pro singulis orare, aut singulorum vel actiones, vel passiones, vel vota, vel verba, vel (quod in orando caput est) cogitationes et corda videre, scire aut intelligere non legimus, ideoque non credimus.

3. Sed nec verè vobis hîc *Fides* ulla. Præclarè vobiscum agitur, si conjectari hîc probabiliter et opinari possitis. *Fidem* certè habere non potestis. Nisi fides ei habenda non sit, qui dictante Spiritu Sancto, de quovis defuncto dixit, ^k *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intellexit.* Nisi Isaia ^l verbis fides habenda non sit, *Abraham nescivit nos, et Israel ignoravit nos.* Ni Deo fides habenda non sit, qui magni beneficii loco promisit ^m Josiæ, quòd esset ante moriturus, *ne videret mala quæ ventura illi loco ac populo minabatur.* Ex his certè Au-

gustinusⁿ pro fidei dogmate concludit, *Ibi ergo sunt spiritus defunctorum, ubi non vident quæcunque aguntur aut eveniunt in istâ vitâ hominum.*

ⁿ Lib. de cura pro mort. ger. c. 13.

4. Vos jam si *Fidem* et *fidei certitudinem* hîc habetis, Sanctos quæ nos hic agimus, dicimus, et cogitamus cognoscere; legite nobis illud è Prophetis, ex Apostolis, ex Evangelistis, legentibus credemus, non dicentibus aut vociferantibus. Pudeat vos interim Lindani vestri, qui inquit,^o *his animadversis, an Sancti nostras cognoscant et preces et vota, ambigit, non immeritò insanire censendus est.* Vide enim quàm hîc nutant apud vos omnia, quæ quemvis, velit nolit, ambigere cogunt. Quinque habetis opiniones, quibus Sanctos hæc cognoscere conjectatis.

^o Panopl. lib. 3, c. 34.

5. Prima, quæ et omnium stultissima est, est Lindani,^p à Spurio Maximo mutuata: *quòd Sancti ubique præsentés sint*; et ita quæ ubique fiunt, vident; Dei hoc solius proprium: nec ubiquitas cuiquam, nisi cui etiam *Infinitas* debetur.

^p Lib. cit. c. 35.

6. Nec sanior secunda opinio, quam approbat quoque idem Lindanus,^q *Quòd rebus nostris hîc semper intersint, nec separantur spiritu unquam à suis gregibus.* Nam etsi extraordinariè aliquando, et per specialem Dei dispensationem, huc in terras mittantur, quomodo Mosen *transfigurationi Christi interfuisse* testatur Scriptura,^r ordinariè tamen, ut abundè demonstrat Augustinus,^s non adsunt nobiscum, nec rebus nostris intersunt. *Si tanti, inquit, Patriarchæ, Abraham, et Israel, quid erga populum ex ipsis procreatum ageretur, ignorârunt, quomodo mortui vivorum rebus atque actibus cognoscendis adjuvandisque miscentur?* Dein, ut hîc alicubi adesse putentur, an etiam ubicunque invocantur, simul adsunt? An simul et eodem instanti in pluribus, in bis mille disjunctissimis locis adsunt? *Ad cognoscendum enim preces quæ eodem tempore fiunt, ut rectè ait Bellarminus,^t in diversissimis locis, non sufficit celeritas, sed requiritur vera ubiquitas, quem nec Angelorum, nec hominum spiritibus convenire credimus.* Quod si et in tot locis simul, etiamsi ubique præsentés esse quis opinetur, at ne sic quidem *mentales orationes*, et cogitationes cognoscant; *Neque Angeli, neque animæ beatæ*, ait Bellarminus,^u *etiamsi præsentés sint, possunt cognoscere naturaliter preces nostras, quando sola cogitatione oramus.* Certum tamen est, ut ipse^x docet, *An Angelos et Sanctos qui invocantur, etiam cordis affectus, et cogitationes cognoscere.*

^q Ib.

[342]

^r Matt. 17. 3.

^s Lib. de cur. pro mort. ger. c. 16.

^t Lib. de Beat. Sanct. c. 20, § Alii dicunt.

^u Ib.

^x Cap. eod. § Deinde.

γ In Enchir.
c. 12,
§ Et quidem

7. Neque in opinione tertiâ, cui applaudit Jesuita Costerus^γ, Fides ulla, *Sanctos in cælis cognoscere quæ in terris gerimus internunciis Angelis, et iis qui ex hac vitâ migrant*. Nam etsi nonnulla tam ab Angelis modò hîc, modò in cælis versantibus, quàm ab animis defunctorum hinc in cælum commigrantibus, intelligant Sancti qui in cælis jam sunt (quo utrovis modo de Mose, de Prophetis, de Lazari miseriâ, de epulonis vitâ in delitiis transactâ, certiolem fieri potuisse Abrahamum, docet et rectè

* Lib. de cur.
pro mort.
ger. c. 15.

* Aquin.
Secunda
Secundæ, q.
83, art. 4 ad
2, et Bell.
lib. de Beat.
Sanct. c. 20,
§ Deinde.

Augustinus^z), tamen ne sic quidem preces nostras, quæ corde ac cogitatione fiunt, intelligere possunt. Cogitationes verò ipsas, et mentales preces à Sanctis intelligi, vos^a opinamini, ac docetis. Has nec homines, nec Angeli qui nobiscum præsentés adsunt, cognoscere sine extraordinariâ revelatione, nedum sanctis in cælo indicare possunt, ut ex Bellarmino nuper declaravi. Quin et illud addo; An *omnia* quæ Angeli, hominesve nobiscum

[343]

præsentés cognoscunt, an *illa omnia* Sanctis qui in cælo sunt, patefaciant, quis certò novit? quis fide indubitâtâ credat? Modestè omninò et prudenter hîc Augustinus,^b *Possunt defuncti ab Angelis qui hîc præstò sunt, possunt à spiritibus mortuorum hinc ad illos commigrantium, audire aliquid mortui, quod unumquemque illorum audire debere judicat, cui cuncta subjecta sunt*; possunt aliqua ab eis cognoscere *quæ necessarium est eos nosse*. Ecce, non *omnia* ab eis cognoscunt, sed *aliqua*: Ea solùm quæ eos scire necesse est, quæ illos scire Deus expedire judicat. An ex hoc numero sint preces quas illis funditis, quis certâ et indubitâtâ fide cognoscat? quis certò hoc docere valeat? Lubrica adhuc et incerta hîc omnia. Fides in his nulla.

b Lib. de cur.
pro mort.
ger. c. 15.

* Ap. Bellar.
lib. de Beat.
Sanct. c. 20,
§ Alii dicunt
sanctos.

d Aquin.
Sec. Sec.
q. 83, art. 4
ad 2.
e Enchir. c.
12,
§ Cæterum.

f Lib. 12,
Moral. c. 13,
et Dial.
lib. 4, c. 33.

8. Nec certior in quartâ Opinione fides, *Sanctos^c jam in cælo beatos à Principio beatitudinis suæ videre in Deo*, velut in Speculo, *omnia quæ ad ipsos pertinent, ideòque et actiones, et preces, et cogitationes nostras*. Hæc Aquinatis^d opinio, Gregorii auctoritate fulta. Eandem præter complures alios amplectitur ambabus ulnis Jesuita Costerus,^e *Sanctis, inquit, revelantur absentia contemplatione divinæ essentia, in quâ velut in Speculo res omnes ab illis videntur*. Itaque B. Gregorius^f *de animabus sanctis loquens, ait. Quæ intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum, quia foris sit aliquid quod ignorent. Quid enim est quod ibi nesciant, ubi Scientem omnia sciunt*? Lindanus hujus speculi amore raptus, quasi furibundus exclamat,^g *Quo pacto citra apertissimam furoris insaniam, quis Sanctos Dei præsentia*

g Lind.
Panopl. lib.
3, c. 34.

beatos, inficietur nostras viventium orationes cognoscere, qui videntem omnia vident, et ubique vident intuentes, et comprehendunt cognoscentes?

9. Hic certè aut *fidem* necesse est vobis aut *Furorem* subesse; qui in hoc speculo non preces solùm nostras et cogitationes, sed *Omnia*, quæ ubique aut usquam sunt, *Omnia* cognosci, cerni, et comprehendendi docetis. At neque hic Cardinali tuo Fides ulla. *Probabilis est*, inquit,^h *hæc sententia*: Probabilis: non ergo de Fide: non certâ certitudine fidei. Et sanè quomodo hæc certa, cùm certissimum sit, Sanctos non *Omnia* in Speculo illo videre, licèt *videant videntem omnia*? *Deⁱ die illâ*ⁱ *ac horâ nemo scit, ne Angeli quidem qui in cælis sunt, sed solus Pater*. Et tamen dies illa, vel maximè ad Sanctos pertinet, optatissimus illis dies est, ad quem jam suspirant, ardentissimè diem illum videre desiderantes. Quare certum est, Speculum hoc *Necessarium* Speculum non esse, sed *voluntarium*: nec omnia quæ in eo conspici possunt, ne omnia quidem in eo quæ ad Sanctorum beatitudinem spectant, aliis repræsentari, sed ea solùm quæ Deus in hoc Speculo conspici ab aliis vult.

^h Bell. lib. de Beat. Sanct. c. 20, § Alii dicunt sanctos.

ⁱ Matt. 24. 36.

[344]

10. An verò preces nostras et cogitationes à Sanctis videri velit? an videre ista ad ipsorum beatitudinem spectet, dubium omninò hoc, atque incertum. Imò ne dubium quidem Augustino; qui neque *Speculum* tale agnovit, neque à Sanctis actiones nostras, nedum preces et cogitationes cognosci, pro certo definit, et ex sacris literis firmissimè concludit: *Ibi igitur*, inquit,^k *sunt spiritus defunctorum, ubi non vident quæcunque aguntur aut eveniunt in istâ vitâ hominum*. In Speculo igitur vestro, si Augustino imò si sacris literis fidem habetis, sine dubio non vident Sancti vel preces, vel cogitationes nostras, vel ea quæ vos ad ipsorum beatitudinem spectare putatis.

^k Aug. lib. de curâ pro mort. ger. c. 14.

11. Nec verò vel expedit, ut preces, quas illis sine mandato imò contra mandatum Dei funditis, Sancti cognoscant videantve. Ingemiscerent illi, si fieri posset, ad istas preces, summâque animi molestiâ afficerentur, videre Deum honore suo quotidie à vobis fraudari, videre (quod vivi ferre non poterant) honorem Deo proprium in servos Dei, et conservos vestros conferri: videre sese loco Christi Mediatores ad Deum à vobis constitui: videre illa *ab ipsis peti*, et per ipsorum *Merita* et suorum operum condignitatem peti, quæ et Deus solus dare potest, et per Christi solius *Merita* dare vult. Preces istas si

audire illi et intelligere possent, non Deo illas, ut vos stultè opinamini, offerrent, aut offerendas censerent, sed cum quantâ possent animi detestatione, profundâ mergere abyssò, et ad oreum projicere vellent. Atenim requiescunt jam à labore suo, et ab hâc omnique molestiâ immunes, Deum fontem omnis gaudii, Deique beatificam præsentiam vident, et videndo diligunt, et diligendo fruuntur, et videndo, diligendo, ac fruendo sic satiantur, ut quæ nos miselli, impii, et impiè agamus, nec videant illi, nec
 [345] videre desiderent. Speculum hoc vestrum, *Probabilitatis speculum* sit, *Fidei et Certitudinis Speculum* esse non potest.

12. Quinta et extrema superest Opinio, quæ maximè omnium Bellarmino¹ arridet: *quòd Sancti non vident in Verbo orationes nostras à Principio suæ beatitudinis, sed solùm tunc illis à Deo revelantur, quando eas fundimus*, quomodo Elizeo, et Petro cogitationes aliorum revelatæ sunt. Sed et hîc quoque vestris Statio est malefida carinis. Non est in hoc commento quidquam ubi pedem suum figat Fides. De Elizeo et Petro Scriptura testis est, ista eis revelata fuisse. Docete vos è Scripturis preces nostras, quoties eas fundimus, Sanctis revelari, et pedibus imus in sententiam vestram. At in Scripturis altum omninò de hoc silentium; etiam et in Patribus, quin et contrarium planè, non revelari hæc sanctis, sed nescire eos quæ nos hîc agamus, multò magis quid cogitemus è Scripturis, ut antè declaravi, demonstrat Augustinus. Conjecturis solùm innititur hoc commentum, non Fide: ultra *Probabilitatem* non potuit rimando omnia, hîc quidquam, ne Cardinalis quidem tuus reperire. *Ex his, inquit,^m duabus sententiis de Speculo, et Nova revelatione, prior videtur simpliciter probabilior.* Probabilis igitur solùm et hæc, nec tam probabilis quàm illa prior; verè: omninò enim non tam hæc probabilis. In priore Gregorium, in hac ne Gregorium quidem, nec ullum ex omnibus Patribus citare potuit Bellarminus. In Speculo beatifico species saltem aliqua: in Novâ hâc Revelatione ne veri quidem species. Nam *si novâ revelatione* (Ratio est hæc tui Cardinalisⁿ) *indigerent Sancti, Ecclesia vestra non diceret ita audacter omnibus Sanctis, Orate pro nobis, sed peteret aliquando à Deo, ut eis revelaret preces nostras.* Non petit; et quia non petit, ideo novâ revelatione non esse opus credit. Et hanc rationem tanti fecit Card. Cajetanus, ut rejectâ hâc *Novâ revelatione*, dicat,^o *Major mihi videtur Ecclesiæ auctoritas, quàm cujusquam doctoris.*

¹ Lib. de Beat. Sanct. c. 20, § Alii Postremo.

^m Ib. § Atque, ex.

ⁿ Bell. Ib.

^o Cajet. in Secundâ Secundæ, q. 83, art. 4.

13. At secus visum Bellarmino. Tanto ille in Calvinum et Calvinistas odio æstuat, ut apertè profiteatur,^p malle se hanc de ^{p Bell. loc. cit.} *novâ revelatione*, quàm priorem de *Speculo* amplecti, quia *licèt prior sit probabilior, posterior tamen est magis idonea ad convincendos Calvinistas*. Sancta sanè et salubris Bellarmini cogitatio. [346]
 Quid veriùs sit, quid probabilius nihil pensi habet: hoc ante omnia prospiciendum, quibus artibus, et quo commento Calvinistarum tela faciliùs repelli possunt aut retundi.

14. Sed deprehensus est hîc astutus in astutiâ suâ. Videte enim quomodo hoc commento refellit Calvinistas. *Hanc inquit,*^{q 4 Ib.} *responsionem de Novâ revelatione rejicere non possunt. Nam etiamsi Sancti non viderent Deum, adhuc possent eis revelari preces nostræ. An tu hinc refelli Calvinistas credis? An Calvinistæ negant Posse Deum, preces nostras Sanctis revelare? Certè non negant. An quis leges Deo figat? Sed quia vos hoc ut certum, ut fidei dogma docetis, Sanctos preces nostras cognoscere; de Actu, an Sancti eas actu cognoscant, dubitant Calvinistæ. Fidei fulcrum in hoc à vobis postulamus: De potentiâ divinâ nihil quidquam hîc ambigimus. Nos de Actu quærimus et alliis: Cardinalis respondet de Potentiâ et cepis. A potentiâ verò ad actum, à cepis ad allia, non valet argumentum.*

CAP. LVI.

NON COGIMUR È SCRIPTURIS FATERI, SANCTOS DEFUNCTOS
 SCIRE IN PARTICULARI PRECES NOSTRAS, AUT PRO NOBIS
 IN PARTICULARI INTERCEDERE, UBI XII. LOCA È SCRIP-
 TURIS AB ARCH. SPALAT. ALLATA EXAMINANTUR.

At tu nunc Cardinali suppetias feres. Tu *coges* et è *Scripturâ* coges omnes fateri, Sanctos defunctos in particulari scire quæ agimus, et pro nobis in particulari apud Deum intercedere. Videamus quàm bellè hoc et strenuè è Scripturis probes. *Dis-
 cere, inquis,*^r *hoc possunt, si volunt ex Hier. xv. 1. Si steterit* ^{r Cons. Red. p. 38.} *Moses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum illum: et ex Ezec. xiv. 14, Si fuerint tres viri isti in medio ejus, Noe, Daniel, et Job, ipsi Justitiâ suâ liberabunt animas suas. Discant ex his; Dis-
 cant verò omnes esse te hominum nugacissimum, qui ex Hypothe-
 ticâ Categoricalam concludis. Cude nobis novam Logicam, ut sciant*

[347]

tyrones nostri ex hâc Hypotheticâ, *Si Cicero aut Demosthenes hoc suadeant, non persuadeant tamen*, se qui hanc Categoricalam, Cicero-nem et Demosthenem causas apud inferos jam agere, et apud Æa-cum pro te intercedere. Discant etiam Theologi ex hoc, *Si Angelus de cælo aliter evangelizet, anathema sit*, se qui Categoricalam istam, Angelos cœlestes aliter quàm Paulam Evangelizare, et Ana-thema esse. Quin tu potiùs à Senensi^s tuo discas, *Prophetam juxta hypothesin dicere, Si tales viri, quales erant Moses et Job, fuerint in terrâ istâ peccatrice, non alios quàm filios suos et filias suas liberarent*, non vel illi Deum pro populo isto exorarent.

* Sixt. Sen.
Bibl. lib. 8,
de libro
Daniel, p.
642.

2. Sed nec dicitur, *Si Moses, Job, et Samuel jam mortui* me orarent; sed, *Si hi in vivis jam essent*; Si jam in medio istius civitatis essent, et pro populo isto orarent, non vel illorum precibus flecti possem ut populo huic parcam. Quid hoc ad defunctos? Viventium hinc orationes, non defunctorum rectè concludas.

3. Sed nec *particularem* vel viventium vel defunctorum in-tercessionem unquam evincas. Non dicitur, *Si nominatim et particulariter* orarent Moses, Job, aut Samuel, sed, *Si orarent*; Si pro *integro hoc populo* lacrymas precesque funderent, nequaquam illis auscultarem, non flecterer.

4. Vide postremò quo tu stupore es. Tu ex his verbis, *Si fleverint coram me et deprecantur*, illos tum mortuos pro vivis deprecari concludis. At contrarium liquidò et clarè hinc consequitur; Nam cùm Dominus dicat, *Si deprecantur pro populo*, certè eos, non tum deprecari manifestò declarat; Aliàs non diceret, *Si deprecantur*, sed diceret, *Etiam si jam deprecantur*. Quòd si Moses vir tantâ benignitate, qui sic flagrabat amore populi, ut diceret, *Dele me potiùs de libro vitæ, quàm illos perdas*, si Moses hic non orabat Deum pro populo, quem tam charum habuit, quemnam mortuorum putemus pro viventibus ullis in *particulari* deprecari? Cavillando, ut vides, id nunc conse-cutus es, ut illis ipsis armis vulneratus sis, quibus te egregiè munitum imprudens existimabas.

^t Cons. Red.
p. 38.

[348]

5. *Ex Apocalypsi*, inquis,^t cap. v. 8, et cap. viii. 3, *discere possunt, Sanctos pro viventibus in particulari intercedere*. An tu, homo indoctus, Apocalypsin illotis manibus, illota mente at-trectare audes? Portiforium tibi in manus sume, nec ultra crepidam aude. Apocalypsin, ubi ipsi Elephantes natent, nostris linque. Aut si in hoc pelagus Cymbulam tuam solvere

vis, purga paulisper et mentem et aures, et docebo te, vestris quod

Æquè pauperibus prosit, locupletibus æquè :

Æquè neglectum pueris, senibusque nocebit.

6. Apoc. iv. et v. dicitur, fuisse^u *in circuitu throni viginti* ^u Apoc. 4. 4. *quatuor Seniores, et inter^x thronum et Seniores hos qui ambiebant* ^x Ib. 6. *thronum, quatuor animalia. Illa quatuor^z animalia, et xxiv* ^z Ib. 5. 8. *Seniores prociderunt coram agno, habentes singuli citharas et phialas aureas plenas suffituum, quæ sunt preces Sanctorum. Tum capite viii. dicitur, Alium^b Angelum venisse et stetisse ante* ^b Ib. 8. 3. *Altare, habentem thuribulum aureum, et data sunt ei incensa multa de precibus Sanctorum, ut offerrent super Altare aureum: et ascendit fumus suffituum de precibus Sanctorum è manu Angeli ad conspectum Dei. Mysteria magna, alta et ardua, Ego σὺν Θεῷ aperiam. Tu, si habes aures ad audiendum, audi.*

7. Nec quatuor illa Animalia, sunt quatuor Evangelistæ jam in cælo regnantes, nec illi xxiv Seniores, sunt ulli ex Sanctis defunctis; nec Angelus ille alius, est Angelus ullus creatus. Hæc vestra sunt, ad quæ sacras literas detorquetis commenta, in quibus nec solidæ Theologiæ quidquam inest, nec ulla ad mysteria hæc sanctissima vel explicanda vel intelligenda scintilla.

8. Typus hic proponitur et totius Ecclesiæ, et sanctissimarum, quæ in eâ quotidie funduntur precum et laudum, quæ velut thymiamata per Christum Deo offeruntur. Quatuor Animalia præcones omnes et Ministros Verbi Dei notant, ut ex Hieronymo, Augustino, Beda, Primasio, Ruperto, Ausberto et Pannino, tuus te Vieg^c docet. Nam et homines sunt, cap. v. ^c Blas. Vieg. in c. 4 Apoc. § 9, n. 5. 9, et inter thronum Dei et Seniores, quasi legati inter Deum et populum positi sunt, cap. iv. 6, et Duces sunt publicarum in Ecclesiâ actionum, cap. iv. 9, et Animalia sunt, id est, vegeta et agilia, quia ad Dei mandata exequenda expeditos esse oportet: plena oculis sunt, ut hinc notetur eximia illa, quâ præditos esse oportet, perspicacia, et opulenta rerum divinarum intelligentia: utque animalia illa quatuor omnia, oculis plena sunt, sed robere, velocitate, statura, dignitate alia ab aliis distinguuntur; Ita Ministris omnibus intelligentia et perspicacia communis esse debet, [349] licet dignitate, autoritate, sanctitate, doctrinâ, aliisque Dei dotibus alii alios antecellant. Quatuor etiam sunt, ut quatuor orbis plagas obire, et Verbo Dei illustrare possint.

9. *Seniores illi* xxiv reliquum omnem populum Dei designant: Spiritu, ut mihi quidem videtur, alludente ad eam, quâ usus est Rex David in ministrantibus sibi distributione
^d 1 Chron. 27. et numero. *Distributio*^d unaquæque erat viginti quatuor millium, et in singulos menses xxiv millia ei ministrabant. Itidem et hîc populus universus Dei, qui est Rex Regum, numero hoc xxiv notatur. *Seniores* omnes, ob fidei, pietatis, et virtutis maturitatem, ob quam illi omnes ut viri venerandâ canitie meritò honorandi, et *thronis sedibusque* locandi. Numerus igitur hic Seniorum reliquam universitatem Sanctorum in terris degentium notat. Et quidem tam Augustinus,^e quàm Primasius^f *Ecclesiam totam per hos xxiv Seniores designari* sentiunt. A quo tamen numero quatuor animalia, eosque qui per ea notantur, id est, Ministros omnes Verbi excipiendos esse, et textus demonstrat, et ipsi, opinor, si attentius rem spectâssent non inficiarentur.

10. Hi omnes, et quatuor animalia, et xxiv Seniores, *habebant singuli Citharas et phialas aureas plenas suffituum, quæ sunt preces Sanctorum.* Corda ipsorum, ut *phialæ aureæ*, preces quotidianæ et laudum hymni, per *Citharam* notati et *suffitus*. Tu quia, *aliud Angelum* vides offerentem has preces Deo, illas ab Angelis, aut Sanctis defunctis, velut Mediatoribus et Intercessoribus Deo offerri imprudens opinaris. *Angelus ille alius*, Apoc. viii. *qui stetit cum thuribulo ante Aram*, non alius omninò Angelus est, quàm *magnus ille Angelus fœderis*, Jesus Christus, Malac. iii. 1. Hoc ex Augustino^g discas, Alius Angelus, *quem dicit, ipse est Dominus Jesus Christus.* Discas ex Primasio;^h *Angelo*, inquit, *alio veniente, id est, Christo Domino.* Discas ex Viegâ tuo, qui de industriâ refellens Riberæⁱ istud et tuum somnium de Michaelē, Gabriele, aliove nescio quo creato Angelo, ait,^k *Reliquos omnes Interpretes per hunc Angelum, Jesum Christum intelligere: eumque intelligendum esse, Ex consequentibus faciliè, inquit, discerni potest; quia alteri nisi Christo, aptè accommodari non possunt: Cujus enim alterius est universæ Ecclesiæ incensa, hoc est, orationes, in thuribulo aureo tantâ majestatis specie Patri offerre?* Christus, isque solus est, de quo Apostolus,^l *Per ipsum assiduè Deo offeramus sacrificium laudis:* de quo iterum idem Apostolus,^m *Ille propterea quòd in æternum manet, perpetuum habet sacerdotium; unde et servare perfectè potest eos qui per ipsum* (non per Angelos, non

^g Hom. 6, in Ap.

^h In Apoc. lib. 3.

ⁱ Riber. in c. 8 Apoc. 3.

^k Vieg. in c. 8 Apoc. § 2, n. 1.

^l Heb. 13. 15.

^m Ib. 7. 24, 25.

[350]

per Sanctos defunctos, sed *per ipsum*) *accedunt ad Deum, semper vivens ut interpellat pro eis*. Ipse nec alius est Angelus ille, qui apud Johannem preces nostras *in thuribulo aureo Deo offert*.

11. Quod autem de eo hîc in nonnullis versionibus^a dicitur, *Dati sunt ei suffitus multi, ut offerret cum precibus Sanctorum*: ^{a Bez. et aliorum.} non satis capio, vel qui alii suffitus sint, præter orationes ipsas Sanctorum: vel si quis *Christi merita* notari sentiat, quomodo verè dicatur, *Suffitus illos Christo dari*. Non accipit ea aliunde Christus, sed ut refertissimus omnium Meritorum thesaurus, eadem aliis largitur. Quare omninò retinendam censui vulgatæ vestræ lectionem, *Data sunt ei incensa multa, ut daret de orationibus Sanctorum super Altare*. Quam præpositionem *De*, et Erasmus et alii recentiores Interpretes meritò addiderunt. Sic per Hybertaton à Ribera tuo rectè hîc observatum, sensus est, *Data sunt ei incensa multa de orationibus Sanctorum, ut daret seu offerret eas Deo*. Quo eodem modo etiam in sequenti versu ad verbum Græcè dicitur: *Ascendit fumus suffituum precibus Sanctorum*, non *cum*, sed *De* precibus Sanctorum. Hebraismi apud Johannem frequentes. Hebraismus verò familiaris, ut præpositio *Ex* vel *De* subintelligatur: ut Exod. xxxvii. 6, *Fecit Propitiatorium ex auro mundo*. Hebraicè ad verbum ut et Montanus vertit, *Fecit Propitiatorium auro mundo*. Sic 1 Reg. vi. 31, *Fecit ostiola de lignis oleæ*. Hebraicè ad verbum ut et Montanus vertit, *Fecit fores de lignis Oleæ*. Eodem hîc Hebraismo dicitur ad verbum; *Incensa multa precibus Sanctorum*, id est, de precibus Sanctorum. Quia sicut Thymiana ex variis aromatum generibus conficiebatur; Ita Thymiana hoc quod Deo Christus obtulit, ex variis Sanctorum omnium orationibus, velut variis aromatibus conflatum erat; quæ diversis modis, diversis linguis, diversis votis, à diversis, imò omnibus Sanctis [351] Deo fundebantur. Hæ omnes, Sanctorum omnium preces, velut *suffitus* et *incensa* ascendunt ad Thronum Dei; sed non aliter nisi per hunc *Angelum fœderis*, et *ab hoc Angelo*, Deo offeruntur. *Per ipsum*, ut ait Primasius,^o *omnium preces ad Deum suaviter perveniunt*. Sed cur ego hæc tam ardua mysteria tibi inculco? Citiùs incudi aut Adamanti, quàm cerebello tuo hæc inculpam. Vides interea, illa ipsa quæ pro te citas ex Scripturis testimonia, te tuamque causam planè jugulare.

12. Addis,^p *Deum in gratiam Sanctorum jam mortuorum multa vivis concedere*; et hoc ex Scripturis probare vis. Nu-
^{p Cons. Red. p. 38.}

gacem hominem, quis hoc negat? quis vel de eo dubitat? quid hoc ad eorum pro viventibus *in particulari* Intercessionem? quid ad Intercessionem *ex condignitate suorum operum*? Dixisses, Deum ad preces et intercessionem Sanctorum mortuorum, quas pro nobis *nominatim et in particulari* præstant, et propter *operum suorum condignitatem* multa viventibus concedere. Hoc quia verè dicere, quia è Scripturis probare te non posse sciebas, ad strophas te vertis et tergiversationes: et *in gratiam Sanctorum defunctorum Deum multa viventibus concedere*: quod nemo negat contendis. Videamus tamen quàm solidè tu hoc etiam ex Scripturis confirmas.

13 Citas primò, Gen. xxvi. 3, 4, 5, et 24. Ubi sic Deus Isaako dicit, *Multiplicabo semen tuum, et benedicam tibi propter Abrahamum servum meum, et præstabo juramentum quod juravi Abrahamo patri tuo.* Nulla hic omninò Abrahami defuncti *intercessio* pro Isaako: Sed nec præstat hæc Deus propter *Merita seu condignitatem operum* Abrahami, sed propter promissum et juramentum suum: *Præstabo, inquit, juramentum quod juravi Abrahamo.*

14. Nec aliud illa verba sonant, ver. 5: *Benedicam tibi et semini tuo, et gentibus omnibus in semine tuo, propterea quòd auscultavit Abraham voci meæ, et observavit præcepta mea, et statuta mea, et leges meas.* Hic scio tu, tuique *Meritum* propriè somnias. Et verè somnias. Meritum enim verè hic nullum. Quod verè meritum est, *nostrum* esse debet. *Si alienum*, aut quod suum est, *Deo damus nullum ex eo debitum, nullum meritum oritur*, ut rectè tuus Cardinalis.^a Obedientia verò illa, quam præstamus Deo, *nostrum* non est. Illius est qui dixit,^r *Ego faciam ut in Statutis meis ambuletis.* Illius de quo Apostolus,^t *Deus est qui operatur in vobis non solùm facere, sed et velle.* *Merita^u omnia*, id est, omnia opera bona, verè nil aliud sunt, *nisi Dei dona.* Nec quia nos facimus ea, *debitor* sit nobis Deus, sed quia ille facit ut faciamus, *debitores* multò magis Deo nos esse agnoscimus.

15. Quod verè Meritum, *officium indebitum* esse debet. Nam si debitum servitium solummodò præstetur, ne gratias quidem tali servo agit Dominus: nedum ultra quod stipulatus est stipendium, mercedem ampliorem tribuit. Nos omnes *stipendium*, ut sic dicam, præ manibus à Deo accepimus, cùm creaturas nos suas, cùm homines condidit: stipendio hoc sic Deo obæрати

[352]

^a Bell. lib. 5, de Justif. c. 10, § Tertio.
^r Ezec. 36. 27.
^t Phil. 2. 13.

^u Bern. Serm. 1, in Annunc.

sumus, ut etiamsi mille myriades annorum, nec vel latum unguem ab illius mandatis unquam deflectentes, in illius obsequio impenderemus, ne sic quidem ultra receptum in creatione nostrâ stipendium, mercedem ullam promereri possemus. Docet hoc Servator ipse :^x *Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis,* ^x Luc. 17. 10. *dicite, Servi inutiles sumus* (inutiles quidem, quoad ulteriùs quidquam promerendum, licèt non inutiles, quoad debitum officium præstandum) *nam quod debuimus facere* (nec ultrâ) *fecimus.* Hujus veritatis vi victus Jansenius^y tuus agnoscit, *nos quatenus Dei servi sumus* (quo autem respectu servi Dei non sumus?) *nihil propriè mereri* : et rationem verissimam reddit : *Quia nunquam rependere possumus quantum à Deo bonorum accepimus et accipimus in singulas horas.* Ambulare in præceptis et Statutis Dei, fuit in Abrahamo, est et in omnibus *officium debitum* : et quia debitum, nullum in eo meritum. Officio debito si quid vel *promittitur* vel *donatur*, Gratia illud est, non *debitum.* *Liberalitatis* actus est, non propriè *Justitiæ* : *Misericordia* sola Dei in hoc agnoscenda, *merita* hominum nulla in hoc prædicanda. *Gratis* primum promittitur : sed quod ex gratiâ est promissum, ex *justitiâ* jam et *Debito* est solvendum : et solvetur quidem ut *debitum*, non ex *dignitate* ulla promerentis, sed ex *justitiâ* solùm et veracitate promittentis.

16. Quod verè Meritum, mercedi quæ ei redditur, debet esse [353] *æquale^z valore, pondere, ac justâ mensurâ*, ita ut in opere sit *proportio^a et absoluta æqualitas ad præmium.* At obedientia omnis nostra *fnita* : merces ejus *infinita.* Finiti verò ad Infinitum nulla proportio.

^z Anglo-Rhem. Annot. in 2 Cor. 3, § 2. ^a Bell. lib. 5, de Just. c. 14, § Modum, et c. 17, § Jam.

17. Atque ut adhuc clariùs perspicias ex illis quæ citas de Abrahamo verbis Meritum tuum concludi non posse, specta quæ illic Benedictio promissa Abrahamo. Habes ibi benedictionum omnium fontem, benedictum Abrahæ semen, *Benedictæ^b erunt in semine tuo omnes gentes.* Quid? An credis Abrahamum hoc à Deo promeruisse, ut Christus, ex ipso nasceretur? Ne sic desipe. Quin potius à Sandero^c tuo disce, *Neminem neque hominem neque Angelum, imò nec ipsum quidem Dei filium promeruisse, nec verò potuisse promereri, ut Deus fieret homo.*

^b Gen. 26. 4.

^c Lib. 6, de Just. c. 6, § Et ut.

18. Quare ergo, inquires, dixit hîc Deus, se benedicturum Abrahamo, et in ipso non Isaako solùm, sed et omnibus gentibus, *Propterea quòd auscultavit Abraham voci meæ?* Annon illud *Propterea quòd*, Meritum notat Abrahami? Omninò non notat.

Sed bonitatem et benignitatem Dei luculentissimè demonstrat. Tanta est Dei justitia, ut neminem *ultra condignum* puniat. Tanta est Dei misericordia, ut pios omnes *ultra condignum* remuneret. Debuit sine ullâ mercede, Deo auscultare, illiusque præcepta ac statuta observare Abrahamus. Sed ut quàm sibi grata esset Abrahami obedientia demonstraret Deus, mercedem amplam, et immensam, Benedictionem et temporalem et æternam, Benedictionem et sibi et filiis ac posteris suis, etiam et omnibus in fide ac obedientia, Abrahami vestigiis insistentibus, Benedictionum omne genus gratiosissimè *præter* et *supra* debitum ac meritum Abrahami, ultrò promisit: et promissum juramento firmavit. Dixit Abrahamo, *Benedicam tibi et semini tuo*; non quia tu dignus, sed quia mitis ego. Dixit et Isaako, *Benedicam tibi propter Abrahamum*, non propter illius meritum, sed propter meum promissum, nec quia dignus erat, sed quia justus ero.

[354] 19. Citas secundò, Exod. xxxii. 13, ubi sic Deum Moses alloquitur, *Recordare Abrahami, Izaaki, et Israelis servorum tuorum, te jurâsse eis per te et promisisse eis, Multiplicabo semen vestrum*. Ubi hîc ulla Sanctorum defunctorum ad Deum intercessio? Ubi *meritoria intercessio*? Ipsa illa Mosis viventis precatio, promisso et juramento Dei, non *meritis* Abrahami, Isaaki, aut Israelis innititur.

20. Citas tertio, 3 Reg. xviii. 36, ubi sic ait Elias, *O Jehova, Deus Abrahami, Isaaki, et Israelis, innotescat hodiè te Deum esse in Israele, et me servum tuum*. Vanum hominem et imperitum! ullane hîc defunctorum pro vivis intercessio? Intercessio meritoria? tædet me ineptiarum tuarum.

21. Citas quarto, 1 Paral. xxix. 18, ubi sic dicit David, *Jehova Deus Abrahami, serva hoc in sæculum*. Recitâsse hæc, est refutâsse. Non Intercessionem defunctorum, sed fatuitatem tuam hæc clarissimè demonstrant.

22. Citas quinto, 3 Reg. xi. 12, 32, et 34, ubi dicit Deus Salomoni, *Lacerabo hoc Regnum à te, et tradam servo tuo*. *Veruntamen diebus tuis non faciam hoc, propter Davidem patrem tuum: è manu filii tui lacerabo illud, et tradam servo tuo*. *Tribus una erit ejus (filii Salomonis) propter servum meum Davidem, et propter civitatem Jerusolymam quam delegi*. An hîc ulla Davidis mortui *intercessio*? Intercedere igitur credas lapides ipsos et muros Jerusolymæ. Nam *propter civitatem* etiam illam quam delegit, non laceravit Regnum à filiis Salomonis. Sed nec

propter *meritum* Davidis hoc fecit Deus, sicut nec propter meritum lapidum et lignorum civitatis. Propter *Davidem* factum est, non *meritum Davidis*, sed promissum illud Davidi factum, 2 Sam. vii. 15. *Si perversè egerit filius tuus, corripiam eum in virgâ hominum, at benignitas mea non amovebitur ab eo, quem admodum amovi à Saule.* Regnum integrum Sauli et posteris ejus eripuit Deus. Non sic faciet filiis Salomonis propter *Davidem*, id est, promissum hoc Davidi factum. Propter civitatem etiam hoc factum est, non meritum civitatis, sed *promissum Dei* de civitate illâ factum, 2 Chron. vi. 6, et Psal. cxxxii. 14, *Elegi Jerosolymam, ut sit nomen meum illic: Et dixit, Hæc est requies mea in sæculum, hîc habitabo, quoniam elegi eam.*

23. Citas sexto, 3 Reg. xviii. 15, 4, ubi de Abiah, qui ambulavit in omnibus peccatis patris sui Rehoboami, dicitur, *Sed* [355] *propter Davidem dedit Jehova illi lucernam in Jerosolymâ, suscitando filium ejus post eum.* An Davidem credis tum defunctum pro hâc lucernâ intercessisse? Propter Davidem quidem dedit: non propter preces, non propter meritum Davidis, sed *propter promissum Dei* Davidi factum, 3 Reg. xi. 36, *Filio ejus dabo Tribum unam, ut sit lucerna Davidi servo meo omnibus diebus coram me Jerosolymis.*

24. Citas septimo, 4 Reg. viii. 19, ubi de Jehoram rege impio dicitur, *Noluit Jehova perdere Judam propter Davidem servum suum, quemadmodum dixerat de eo, se daturum illi lucernam in filios ejus omnibus diebus.* Quoties hanc crambem repones? liceat mihi te ut ille apud Comicum^d affari.

^d Plaut. in Men.

Quibus hîc pretiis porci veneunt

Sacri, sinceri nummos eos à me accipe.

Jube te piari de meâ pecuniâ.

Nam ego quidem insanum esse te certò scio.

25. Citas octavo, 4 Regum xix. 34, ubi Deus Hezechiam sic alloquitur: *Protegam civitatem hanc propter me, et propter Davidem servum meum.* Quod idem repetitur, 4 Reg. xx. 6, Isa. xxxvii. 35, quæ utraque loca tu citas. At nulla hîc defuncti Davidis *Intercessio*: nulla pro Hezechia, aut quovis alio in civitate *in particulari* intercessio: nulla *meritoria* et ex *condignitate operum* Davidis intercessio. In his omnibus, quæ sola probando erant, claudicat semper tua probatio. Protegebat Deus civitatem illam *propter se*, id est, propter misericordiam suam: protegebat eandem *propter Davidem*, id est, propter promissum suum Davidi

factum: In altero *Benignitas*, in altero *veritas* Dei elucet; in neutro Davidis meritum. Atque ut scias genuinum hunc esse, et horum et similium omnium verborum sensum, audi quæ dicit Moses, Deut. ix. 4, 5, 6. *Ne dicas in corde tuo (ne vel cogites) Propter justitiam meam fecit hoc Deus. Non propter justitias tuas, aut rectum animum tuum, ingressurus es terram eorum, sed ut præstet Deus verbum quod juramento promisit majoribus tuis, Abrahamo, Isaako, et Israeli.* Quisquamne hæc legens, de justitiâ suâ, de meritis et condignitate suorum operum audeat Deo obstrepere? Sed audi et illud, Ezec. xxxvi. 22, *Dic domui Israelis, Sic ait Dominus Jehova; Non propter vos ego hoc facturum sum, ô domus Israel, sed propter Nomen sanctitatis meæ, quod profanatis in medio gentium, ut sciant gentes me esse Jehovaham.* Quis ita sit cæcus, ait Augustinus,^e *ut non videat? quis ita lapideus, ut non sentiat istam gratiam non secundum merita bonæ voluntatis dari, Domino dicente atque attestante: Non propter vos ego facio, sed propter Nomen meum sanctum. Quare enim, dixit, Ego facio, sed propter Nomen meum sanctum, nisi ne illi putarent propter bona sua merita fieri, quod non erubescunt dicere Pelagiani: nec jam erubescunt dicere Papiani.*

[356]

* Lib. de Grat.
et lib. Arbit.
c. 14.

26. Atque hæc sunt, quæ ex Veteri Testamento profers, ut cogas omnes agnoscere, *Sanctos defunctos pro viventibus in particulari intercedere*: Quæ non sani esse hominis, non sanus juret Orestes. Unicum è Novo Testamento locum ad hoc firmandum affers. *Faciendos, inquis,^f nobis amicos de Mammona iniquitatis monet Christus, Luc. xvi. 9, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Tu hîc cum Bellarminos^g per *amicos*, intelligis *Sanctos, qui cum Christo regnant*; et indè sequi opinaris, homines juvari precibus Sanctorum, qui jam defuncti sunt, eosque pro nobis etiam *in particulari intercedere*. At secus olim et rectiùs tibi^h visum est, *non Sanctos defunctos, sed pauperes viventes* hîc à Christo intelligi: sicque Augustinum sensisse asseris. Et verè profectò pauperes omnes, sive Sancti sint, sive non Sancti, in quos pio affectu et Christi nomine eleemosynæ erogantur, *Amici illi sunt*, de quibus Christus hîc agit: æquè per utrosque recipimur in æterna habitacula. Nam si inopes illi solùm qui *Sancti* sunt, amici illi essent, periret omninò quicquid pauperibus indignis impenditur. At certè quod pauperibus licèt improbis et reprobis, ipsisque Christi hostibus, Christi nomine palliatis, quod illis quoque *Christi nomine*, Christiano

^f Cons. Red.
p. 39.

^g Lib. 1, de
Purgat. c. 4,
^h Sextus.

^h Spalat. lib.
5, de Reprob.
Eccl. c. 8, n.
61, 62.

affectu, et ut *Christianis* datur, illud quoque ipsi Christo datur. Utque olim Aristoteles de improbo cui beneficus erat, dixit,ⁱ *Dedi Humanitati, non Homini*; Ita quod his improbis, pio affectu donatur, non Homini solùm aut Humanitati, sed *Christianitati*, ipsique *Christo* datur. Nec minus dixit Christus^k de Juda quem ^k Matt. 10. Diabolum esse sciebat, quàm de Petro et Johanne, *Qui recipit vos, me recipit*: nec dixit, Qui recipit Prophetam sanctum, fidelem et electum, sed, *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet*. Nec dicit Christus, Beati misericordes in Sanctos, justos et electos (*Difficile tunc esset, ut* [357] *dixit Agesilaus,*^l *imò planè impossibile misereri simul ac sapere*)^l sed dixit,^m *Beati misericordes*. Pauperes igitur quicumque just, ^l Plat. in Apophtheg. ^m Matt. 5. 4. et injusti, electi simul ac reprobi, si in eos misericors sis, illi tibi *amici* sunt, quos Christus te parare monet.

27. Unde verò hos tibi *amicos* facias indicat, cùm ait, *Facite vobis Amicos de Mammond iniquitatis*. Divitias omnes Mammona iniquitatis, seu iniquas divitias vocat: non quia omnes aut ab omnibus iniquè dispensantur. Absit ut Sancto Abrahamo, Jobo, aliisve Dei, servis injuriam tantam quis faciat: Sed quia frequenter et à compluribus per fraudem et tyrannidem acquiruntur, per vim et injustitiam detinentur, ad luxum et libidinem profunduntur, ideo *Mammona iniquitatis* vocavit eas Christus. Sed neque id voluit Servator, ut ex divitiis *per fraudem, aut injustitiam comparatis*. Amicos nobis vel pauperes, vel Deum faciamus: Opum istiusmodi nos dispensatores non sumus, cùm verè nostræ non sint. Non *donandæ* illæ, sed justis Dominis *restituendæ* sunt. Nam sacrificium ex rapinis odit Dominus: Sed ex divitiis quas justo titulo possidemus, ex iis quæ vel hæreditate nobis, vel dono, vel justo labore acquiruntur, ex *his solis Amicos* nos parare jubet Christus. Nec enim pestiferum tuum dogma, vel à teipso lamentis ullis satis dignè defferi, vel à quoquam satis graviter castigari potest; cùm sic ais,ⁿ *Certè Christi pronunciatum est, aliquos etiam per iniquè* ⁿ Spalat. lib. 7, de Reipub. c. 12, n. 11. *sibi conquisita, justos et sanctos demerentes, per eos posse in æterna recipi tabernacula*. O mancipium avaritiæ, qui avaris omnibus patrocinium ultrò porrigis! Adesdum, Balaame, Pygmalion, Bellerophon, omnesque qui usquam estis Eucliones; Fraudate, deprædate undecunque, quomodocunque opes corradite; Dein pauxillulum ex eis pauperibus erogate, certè et sine omni dubio, etiam ex Christi pronunciato, si Antonio magistro

auscultare vultis, recipient vos in æterna tabernacula. At aliter
o 1 Cor. 6. 9. sanctus Apostolus,^o *Nolite errare, Iniqui regnum Dei non possi-
debunt: neque fures, neque avari, neque rapaces regnum Dei
hæreditabunt.* Aliter S. Chrysostomus,^p *Feneratus sum aiunt:
sed pauperi obtuli. Bona verba quæso. Talia sacrificia Deus
non accipit.* Aliter ex S. Augustino tuus Pontifex Alexander,^q
p Homil. 47, in Matt.
q Alex. III. c. Cum tulit de Usuris.
[358] *Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.* Aliter S.
Aug. lib. cont. Mendac. c. 7. Augustinus,^r *Quis est qui dicat, Ut habeamus quod demus pau-
peribus, faciamus furta divitibus? Quis est qui hoc dicat, nisi qui
res humanas, omnesque conatur mores legesque subvertere? Quis
inquis, Sancte Pater, hoc dicat? M. Antonius, Archiepiscopus
Spatatensis ille hoc dicit, etiam Christum ipsum hoc docere,
dicit. Ille res humanas, ille omnes moresque, legesque, sub-
vertere conatur. Vos verò, quibus talenta decem, aut vel duo
solùm commisit Dominus, Augustino potiùs, Chrysostomo, imò
Christo ipsi auscultate, *Facite vobis pauperes Amicos, sed ex
opibus justè comparatis; sic facite eos Amicos, ut Deum ipsum
inimicum non faciatis.**

28. Nodus adhuc unus, isque difficillimus superest, quo-
modo Amici hi, id est, pauperes *adhuc viventes*, maximè si ipsi
Sancti non sint, in æterna nos habitacula possint recipere? An
viventes eos qui defuncti sunt, recipiant? An qui ipsi *exclusi
sunt* ab illis habitaculis, alios recipiant? Nodum hunc rectissimè
Concord. Evang. c. 95. solvit tuus Jansenius.^s Duas ille *subtiles*, ut vocat, loci hujus
explicationes affert: utrasque, licèt non incommodas, quia sub-
tiles sunt et coactæ, dimitto. Genuinum verborum sensum ita
explicat: *Dicuntur illi* (pauperes Sancti tum viventes) *recepturi
suos benefactores in Cælum, quia propter illos et beneficentiam in
illos erogatam, Christus eorum benefactores recepturus est, qui
sibi imputat factum, quod illis impenditur, juxta illud, Quod uni
ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, et quicumque potum dederit
uni ex minimis istis calicem aquæ frigide tantùm, non perdet mer-
cedem suam. Potest etiam hoc generaliter accipi de quibusvis
pauperibus, sive Sancti sint, sive non Sancti, qui qualescunque
sint, et quanquam non ipsimet ingrediantur æternas mansiones,
dicuntur rectè recipere benefactores suos in Cælum, ob rationem
priùs dictam, quia propter beneficia illis impensa, Christus illos
recipit in Cælum. Hæc ille: et rectissimè. Nam sicut quod
illi in pauperes quoscunque nomine Christi erogaverant, id in se
ipsum erogatum ab illis æstimat Christus, ita vicissim quod*

Christus mercedis loco beneficiis rependit, idipsum pauperes illos beneficiis rependere æstimat. Sicut in recipiendo eleemosynas Christus, personam pauperum, sic in renumerando eleemosynas, pauperes personam Christi sustinere, et quod Christus propter illos facit, id illi facere dicuntur, sicut quæ illis facta sunt [359] propter Christum, ea Christo facta esse dicuntur. Ut illi Christo donâsse verè dicuntur, quod gratiâ Christi pauperibus quibusvis donârunt, ita pauperes illi, id rependere beneficiis verè dicuntur, quod gratiâ pauperum Christus eis rependit. Ita nulla hîc omninò Sanctorum defunctorum, vel *invocatio*, vel *intercessio*, vel *mentio*. De pauperibus solùm *viventibus* agit, non de Sanctis defunctis, et de Christi remuneratione, non de Sanctorum intercessione agit.

CAP. LVII.

DUO LOCA EX CHRYSOSTOMO, ET AUGUSTINO, PRO INTERCESSIONE SANCTORUM, ALLATA AB ARCHIEPISC. SPALATENS. EXAMINANTUR.

E SCRIPTURIS, ut vides, nihil est, quo nos cogas. Subsidium petis à Patribus, et primùm è Chrysostomo. *Videndi sunt*, inquis,^t *Commentarii, qui dicuntur Chrysostomi Homil. ii. in Psal. l.* Chrysostomi Homiliam non audes dicere. Terret te, opinor, quod ibi dicitur, *Latronem januam Paradisi aperuisse*: quam vos^u *ad Christi resurrectionem clausam* fingitis. Aut illud^u te fortè conturbat, *Peccata tua dicito, ut deleas illa. Non dico, ut confitearis conservo tuo, qui exprobret; dicito Deo qui curet.* Quod cum necessitate vestrâ confitendi Sacerdoti non benè cohæret: Est verò in illâ Homiliâ quod tibi valdè salutare, si auscultare velis. Sic peccatorem ibi exagitat Dæmon: *Eras in theatro cum amicis, in circo cum sodalibus, in lupanari cum meretricibus; rapuisti, avaritiæ studuisti, pejerasti, blasphemasti, quæ jam tibi salutis spes?* Speculum hîc habes tuæ vitæ tuorumque scelerum. Accipe nunc, si sapis, Chrysostomi pharmacum: *Pœnitentiam age. Millies peccasti, millies pœnitentiam age. Spongia peccatorum tuorum lacrymæ tuæ sint. Grande barathrum peccatorum tuorum, sed multa et ineffabilis*

^t Cons. Red.
p. 38.

^u Catech.
Trid. in
explic. 5 art.
Symbol. n. 6.

Dei misericordia. Utinam verò hæc ad cor tuum loqui possem. Sed Cathedram in Cœlo habet qui corda docet.

* Chrysost.
Hom. 41, in
Gen. et Hom.
27, in Matt.

[360]

† Chrysost.
Hom. 2, in
Psal. 50, in
fine.

* Trid.
Catech. in
explic. Symb.
art. 5, n. 5
et 6.

2. Sed audiamus quæ dicat tuus Commentator, quem ego Chrysostomum fuisse non dubito, præsertim cùm et alibi* non dissimilia apud ipsum legantur. *Sanctus*, inquit,† *David*, non solum cùm in corpore esset, placuit Deo, sed et post mortem suam vivis invenitur præstitisse grande solatium. Sic Chrysostomus. Species quidem subsidii tibi hîc aliqua, sed præter speciem nihil. Davidem tunc in *Limbo* visione Dei orbatum fuisse, tui² te docent. Quare nec Hezechiam, nec obsidionem, nec periculum sui populi, aut civitatis, nec si millies cum invocasset Hezechias, preces ejus cognoscere sine speciali et extraordinariâ revelatione (cujus apud Chrysostomum aut quemvis alium nulla mentio) potuit tum David. Et quidem Sanctos in *Limbo existentes*, neque invocatos tunc fuisse, neque in *particulari pro viventibus* intercessisse, et docent, et ex ea, quam jam dixi ratione, tui^a demonstrant. Ita, quod tuam causam jugulat, neque Davidem *invocavit* Hezechias, neque pro Hezechia in *particulari intercedebat* tunc David.

* Bell. lib. de
Sanct. Beat.
c. 19, § Item,
et Eck. in
Ench. c. de
vener. Sanct.
et Suar. in 3,
Thom. q. 52,
dist. 42, § 1.

3. Tria sunt quæ te hîc torquent, vel tu illa potiùs. Primum, quòd hîc dicitur, *Davidem post mortem Hezechiam juvâsse*.

Quis verò negat, quis vel dubitat pios parentes etiam jam mortuos filios suos juvare, plurimumque eis commodare? Quis nescit gratiosam illam in Decalogo promissionem Dei, *Ego^b Jehova exercens benignitatem in millesimos (à Patribus) qui diligunt me, et observant mandata mea?* Hezechias, Sanctus filius Sancti Davidis, jure poterat, imò debuit expectare à Deo, ut licèt centesimus à Davide fuisset, tamen propter *promissum hoc* Dei, ideoque propter Davidem, et eo nomine, quia David Sanctus erat, et ipse Sancti Patris vestigiis insistebat, benignitatem in se, quam promiserat, exerceret Deus. Huc spectat quod ait Chrysostomus, *Grande solatium præstitit Hezechia David*. Omninò grande, etsi nec Hezechias illum invocaret, nec ille vel Hezechiam, vel obsidionem vel statum Hezechia et civitatis cognosceret, nec pro Hezechia aut ulla viventium in particulari Deum interpellaret. Solutum hoc grande, veritati Dei, et promissioni innititur, non vel Hezechia *invocationi*, vel Davidis *intercessioni*.

^b Exod. 20. 6.

4. Alterum quod te torquet, est, quòd *merita Davidis mortui vivere et vigere*, hîc dicuntur. Lenis scrupulus, si in Patrum

scriptis, vel lenissime versatus esses. *Mereor* apud eos, idem [361]
quod *obtineo et consequar*, sive ex valore et condignitate operis,
sive ex gratiâ, sive ex promisso, sive alio quocunque modo; si
quid *obtinuisti*, illud eorum idiomate *meruisti*. *Paulus*,^c *cùm*
Redemptoris nomen conatur in terris extinguere, ejus verba de
Cælo meruit audire. *Judas*^d *illius sacrificii communicationem*
meruit. *Utrum** *epistola mea in manus tuas pervenire meruerit,*
adhuc nescio. *Fælix*^e *culpa quæ talem meruit habere Salvatorem.*
Obtinuit id culpa; ex condigno mereri non potuit; et id genus
infinita. Hinc *meritum* opus omne quo *præmium aliquod quis*
consequitur, sive ex condignitate, sive ex promisso, sive ex gratiâ
et dono, sive quovis alio modo. Ex quo fit, ut quod tuus te
Vega^f monet, *nomen meriti nonnunquam usurpetur, ubi nulla est*
ratio meriti, neque ex congruo, neque ex condigno. Ubi conse-
cutio solùm præmii, licet non ex condigno, sed ne ex congruo
quidem notetur. Hoc sensu dixit Augustinus,^g *Christi gratuita*
gratia, et multorum malis meritis non tribuitur, et nullorum bonis
meritis prævenitur. Hoc ex Bellarmino discas. *Solet*, inquit,^h
Augustinus appellare Meritum quemlibet actum bonum, ratione
cujus aliquid aliud accipimus. Etiam ex Vega,ⁱ qui *Meritum*
largè vocari dicit, *actionem quamvis acceptatam ad præmium ali-*
quod vel ex debito, vel ex pacto et conventionem, vel simpliciter ex
gratid; et generaliter quodcunque opus quod impetrat apud ali-
quem mercedem aliquam vel præmium. Si hoc sensu meriti
nomen à vobis acciperetur, nec Calvinus, nec quis alius, à *meriti*
nomine unquam abhorruisset. Sed errori vestro (quod vobis
solenne) latebras in verbis quæ commodè Patres usurpârunt,
quæritis: et meriti nomen in Patribus, ad *operum condignitatem*,
ad justum quoad pondus et mensuram *pretium vitæ æternæ* tor-
quetis; Sensu hoc nemo antiquorum opera nostra *merita vitæ*
æternæ sensit. Sensu alio, eoque quem dixi *merita* vocârunt,
bona opera omnia, quia ex promisso et gratiâ Deus amplissimis
ea remunerat præmiis. Sic ipse Chrysostomus,^k *O beatum Sanc-*
tissimum Davidis meritum, quod laudat Deus! Obedientiam,
pietatem, fidem, bona opera Davidis laudabat Deus: Bona illa
Davidis opera, *merita* Davidis sunt: nec merita tamen *ex con-*
digno. Nam in^l *miseratione et misericordiâ corondisti me: et si*^m
congregiaris in judicio, non est justus coram te ullus vivens. Sensu
hoc nec alio Commentator tuus, ait, *David mortuus est, et merita*
ejus, id est, Pietas, justitia, clementia, aliaque bona opera vigent

^c Greg. Moral.
lib. 9, c. 17.

^d Chrys.
Serm. de
Prod. Judæ.
^e Aug. ep. 9.
^f Ilym. in
Bened. Cerei.

^f Andr. Veg.
lib. 8, de
Justif. c. 8,
§ Ad hæc.

^g Ad artic.
falsè sibi
impos. art. 5.

^h Bell. lib. 1,
de Grat. et
Lib. Arbit. c.
14, § Hinc.

ⁱ Lib. 8, de
Justif. c. 10,
§ Verum.

^k Hom. de
David, et
Saul, ubi
Golia devicit.

^l Ps. 103. 4.
^m Ib. 143. 2.

[362]

in conspectu Dei. Eorum in Hesechiâ suo filio mercedem recepit David, sed recepit non ex *condignitate operum*, sed ex *Gratiosissimâ Dei promissione*, quia pietatem et bona opera Patrum omnium, nominatim Davidis, ad millesimos usque filios remunerare promisit Deus.

5. Tertiò torqueris, quòd *David mortuus Hesechiæ vivo patrocinari dicitur*. Sed profectò non sic patrocinator, ut vos Sanctos viventium Patronos putatis: non sic, ut in *particulari* vel tueatur ipsum et protegat, vel quod Hesechiæ tum discrimen esset, cognosceret; non sic, ut in *particulari* Deum interpellaret. Hæc in Limbo nec facere, nec scire potuit David: nihil horum Chrysostomus vel dixit, vel sensit. Sed patrocinari dicitur David, quia ex promisso Dei facto patribus omnibus Sanctis, nominatim etiam Davidi *patrocinium suum Deus Hesechiæ tum porrexit*. Patrocinator non *intercedendo* pro Hesechia, sed ex promisso Dei *patrocinium ei obtinendo*. Sic Sanctos omnes Patres, Filiis suis patrocinari, nec vestræ causæ prodest, et nos ultrò concedimus, et Deus ipse testatur, *Deus ego exercens benignitatem in millesimos diligentium me*.

ⁿ Cons. Red.
p. 39.

6. Patrem alterum citas Augustinum, *Ex illo*, inquis,ⁿ *Evangelii loco, Facite vobis amicos, Sanctorum intercessioni multum tribuit Augustinus, lib. xxi. de Civit. Dei, cap. xxvii*. Imò nihil quidquam intercessionis tuæ tribuit. Nec vel Sanctos defunctos à nobis *invocandos*, vel pro viventibus in *particulari* intercedere dicit. Horum neutrum licèt torqueas et te, et Augustinum, inde unquam extundes.

7. Verba Augustini hæc sunt, *Est itaque quidam vitæ modus nec tam malæ, ut his qui eam vivunt, nihil prosit ad capessendum Regnum Cælorum largitas eleemosynarum, quibus justorum sustentatur inopia, et fiunt amici, qui in æterna Tabernacula suscipiant; nec tam bonæ, ut ad tantam beatitudinem adipiscendam eis ipsa sufficiat, nisi eorum meritis, quos amicos fecerunt, misericordiant consequantur*. Locus, si quis alius apud Augustinum obscurus, cui si potero lucem apponam. Refellit Augustinus eo capite errorem perniciosissimum, *Eos tantum modò igne arsueros, qui pro peccatis suis facere dignas eleemosynas hîc negligunt*. Nam cùm Apostolus dicat, *Judicium ei sine misericordiâ erit, qui non fecerit misericordiam, qui ergo fecit, inquiunt, quamvis non correxerit perditos mores, sed nefariè ac nequiter inter ipsas eleemosynas vixerit, cum misericordiâ illi futurum est judicium, ut aut non*

[363]

omninò damnetur, aut post aliquod tempus à damnatione novissima liberetur. Hinc factum, ut qui divitiis affluerent laxarent sibi habenas ad omnia flagitia; et per eleemosynas Sanctis erogatas, se in æterna tabernacula illorum, quos hîc amicos fecerant, meritis ac intercessione recipiendos sibi pollicerentur; sic nequiter interea viventes, ac si paululum aliquid pauperibus largiendo, numulis istis licentiam peccandi à Christo quotidie emissent.

8. Jam si verborum Christi, eum quem paulò antè declaravi sensum (quem esse genuinum cordatus nemo dubitavit) tenuisset Augustinus, et facillimè, et apertissimè solvitur illa impiorum ratiocinatio. Sed Augustinus juxta illum, quem adversarii dabant Verborum Christi sensum, disputat. Disputat, inquam, et quærit, in ulli tales peccatores sint, *qui* (ut illi dicebant) *licèt in peccatis perseverarent, tamen per eleemosynas suas*, Sanctos sic sibi amicos faciant, ut illorum meritis, ac intercessionibus in æterna recipi tur tabernacula. In quâ Augustini disputatione duo præcipuè spectanda sunt: *Tempus* quando per istos amicos, et eorum intercessionem recipiendi sunt; et *Personæ* quæ recipiendæ sunt.

9. *Tempus* ab Augustino nullum aliud intelligitur, nisi *novissimi Judiciiⁿ dies*. Quod vel tu ipse videras, et docueras in ipso illo loco ubi totis viribus, et Invocationem, et Intercessionem Sanctorum propugnas. Explicans enim Augustini hoc in Capite mentem ais,^o *Quosdam ita mori, ut neque adeo boni sint, ut statim ad inchoatam gloriam transeant; neque adeo mali, ut æternæ damnationi addicantur; sed suspensi expectant ultimum in resurrectione Judicium: cùm hoc advenerit, tum bonorum illorum pauperum à dextris positorum intercessione, in æterna gloriæ tabernacula recipiendi*. Sic tu ipse Augustinum explicas. Nec certè incommodè. Ad hoc tempus ducunt nos ipsa Augustini verba: ut post aliquod tempus à damnatione novissima liberentur, de damnatione novissimâ, quæ in extremo Judicio pronuncianda est, de liberatione ab *istâ damnatione novissimâ*, loquitur Augustinus. Quò spectant et illa alia Augustini verba, ubi recitans eorum opinionem, qui illud de Sanctis his amicis intelligunt, quod de terrâ bonâ dicitur, quod alia fructum tricenum, alia sexagenum, alia centenum profert, itidem dicebant illi, *Sancti in die Judicii pro diversitate suorum meritorum, alii tricenos, alii centenos, alii sexagenos homines liberabunt*. Laudat Augustinus illius respon-

ⁿ Leg. c. 18, lib. illius 21, Aug de Civit. Dei.

^o Spalat. lib. 7, de Repub. Eccl. c. 12, n. 12.

sum, qui hoc audito, *hortatus est quosque sic vivere, ut inter eos reperiantur qui pro aliis intercessuri sunt liberandis, ne tam pauci sint, ut citò ad numerum suum, vel tricenum, vel sexagenum, vel centenum perveniant, sicque multi remaneant, qui erui jam de pœnis illorum intercessione non possint.* Tempus habes, quando hæc Sanctorum amicorum futura est *Intercessio*. Tempus, id est, quando nulli omninò vel hîc in terris degentes vel in Purgatorio vestro sint pro quibus intercedant. *Intercessio* hæc apud Augustinum non multum opinor, vel *Invocationem vestram*, vel Sanctorum quam petitis *Intercessionem*, vel illud quod finxistis *Purgatorium* juvabit. *Invoke* tunc per nos, Amicos illos: præsentes tum ipsos alloqui, præsentes illi vos audire possunt.

10. Personæ pro quibus *Intercessio* apud Augustinum tribuitur, non *viventes* ulli sint, sed illi solùm qui in peccatis suis sine pœnitentiâ decedunt. Hoc disertè indicant ipsius verba, *Nescio*, inquit, *qualia illa peccata sint pro quibus et permanentibus, nec profectu melioris vitæ absumptis, intercessio illa sit inquirenda et speranda justorum, quos amicos fecerint ex Mammond.* Quid hoc ad vestram *Invocationem* Sanctorum? quid ad tuam pro *viventibus* *intercessionem*? Purgatorianos fortè vestros juvari opineris: et ad istos verba tum Christi, tum Augustini, torquet tuus Cardinalis.^p Sed vel te Judice, ineptè: Sic enim tu ais,^q *Illud confirmo, locum hunc Evangelii* (quem tractat Augustinus), *sicut intercessionem Sanctorum aliquam* (eam scilicèt quæ extremo Judicii die futura est), *innuit* (vide innuit solùm, non asserit); *ita Purgatorii nullum secum ferre iudicium.* Rectè: quomodo enim vel *Judicium* ullum hîc Purgatorii, nisi ex eo nullos, antè extremum Judicii diem liberandos esse fateri vultis?

[365]

11. Sed nec *Intercessionem* vestram innui hîc ab Augustino conspicias, si *Personas* diligentius, pro quibus hîc *Intercessio* sit, perpendas. In peccatis ad obitum usque perseverant: In peccatis sine pœnitentiâ moriuntur. An tales per ulla Sanctorum, aut intercessionem, aut merita, in æterna tabernacula recipi posse credis? An mendacem facies eum qui dixit,^r *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis?* An Apostolicæ vocis oblitus es, *Si^s distribuero in cibos pauperum, omnes facultates meas* (satis hoc eleemosynarum) *charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest?* Qui offenso Deo non reconciliatur, charitas in eo nulla. Reconciliatio ad Deum sine pœnitentiâ planè nulla. Ita sine pœnitentiâ nec salus, nec salutis spes ulla. Talem Sancti

^p Bell. lib. 1.
de Purg. c. 4.
^q Sed quia et
^s Adde
tertio.
^r Spal. loc.
cit. lib. 7. c.
12, n. 12.

^r Luc. 13. 3.

^s 1 Cor. 13. 3.

omnes in æterna tabernacula Intercessionibus ac Meritis omnibus, ne fune quidem nautico pertrahere possunt. Visne Augustinum ipsum loquentem hîc audire?

12. De criminibus et gravioribus peccatis ita ait,^t *Si quis pro uno scelere omnia distribueret indigentibus membris Christi, nisi desistat à talibus factis, habendo charitatem quæ non agit perperam aliquid, ei prodesse non posset.* De levioribus etiam seu quotidianis delictis, quæ *venialia* vocantur, sic ait, *Oratio quotidiana, quæ Dominica nuncupatur, delet quotidiana peccata, cum quotidie dicitur, Dimitte nobis debita nostra, quando id quod sequitur non solum dicitur, sed fit, Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Clarè indicans, quòd si quis charitatem in Deum, et propter Deum, in homines non habeat, tali ne quotidiana quidem et leviora delicta, quia in peccatis illis perseverat, dimitti posse. Ex quo sequitur, nulli omninò homini perseveranti in peccatis suis, sicque sine pœnitentiâ morienti, dimitti ipsius peccata, sive graviora sint, sive quotidiana et leviora peccata. Et quia omnibus, etiam justissimis, pœnitentiâ et peccatorum remissione, ut salventur, est opus, ideo concludit rursus Augustinus, *In omnibus impleri illud quod dicitur, Superexaltat misericordia judicium.* Nam quia illi, qui tantâ sanctitate vixerunt, ut alios quoque recipiant in tabernacula æterna, misericordiâ liberati sunt ab eo qui justificat impium, imputans mercedem secundum gratiam, et non secundum debitum (debitum nempe ex condignitate suorum operum): quantò magis per misericordiam illi servantur, qui ab his recipiuntur in æterna tabernacula? in his multò ampliùs *superexaltat misericordia justitiam.* Neutri, si in peccatis sine pœnitentiâ perseverent, servantur: neutri ex meritis seu dignitate operum, sed ex misericordiâ Dei servantur.

[366]

13. Hucusque clara apud Augustinum omnia. Et ex his quidem satis abundè refellitur eorum, quibuscum disputat Augustinus, error: qui quosdam licèt perseverantes in peccatis, pauperum illorum in quos eleemosynas erogârunt, meritis et intercessionem liberandos existimabant. Sed premit hoc vehementiùs adhuc Augustinus, et recolligens quæ fusiùs disputaverat, rationem sic contra ipsos vibrat: *Sceleratissimus quisque, qui, vitâ in melius non commutatâ, moritur in peccatis, non est putandus recipi in æterna tabernacula per divitias et eleemosynas in pauperes erogatas: Est itaque quidam vitæ modus, &c.,* quæ tu citâsti. Ubi non absolutè hoc asserit Augustinus, esse talem ullum vitæ

^t Aug. loc. cit. lib. 21, de Civit. Dei, c. 27.

modum, sed ex *Hypothesi* infert: Si ulli perseverantes in peccatis, per eleemosynas, et aliorum merita ac intercessionem, ut vos dicitis, serventur: quia de *sceleratissimis* hoc nullo modo dici potest, ideo opertet dicere, *esse quendam vitæ modum*, &c. Ita sensus Augustini Hypotheticus solùm est, *Si de ullis hoc quod vos dicitis, verum sit*, quia certum est de *sceleratissimis* hoc dici non posse, de aliis qui *sceleratissimi* non sunt, dicendum est: *Est itaque* (ex hac vestrà Hypothesi) *quidam vitæ modus, nec tam malæ, ut his qui eam vivunt, nihil prosit ad capessendum regnum Cælorum largitas eleemosynarum; nec tam bonæ, ut ad tantam beatitudinem adipiscendam eis ipsa sufficiat, nisi eorum meritis* (ut vos dicitis, et loqui soletis) *quos amicos fecerunt, misericordiam consequantur*. Majori huic Hypothetico rectè assumere potuit Augustinus, At nullus est talis vitæ modus: Nam nullam talem esse, jam antè probaverat; cùm ne leviora quidem, quotidiana, et venialia peccata cuiquam, nisi desistat à peccando, remitti docuisset. Sed *minorem* hanc lectoris judicio colligendam ex ipsius verbis relinquens, ille (nolens tam apertè hoc asserere) modestiùs (ut arrogantiam et confidentiam adversariorum acriùs taxaret) eandem *Minorem* proponit in hunc modum: *Sed quis iste sit modus, et quæ sint illa peccata, quæ ita impediunt perventionem ad Regnum Dei, ut tamen Sanctorum amicorum meritis* (ut illi loquuntur) *impetrent indulgentiam, difficillimum est invenire, periculosissimum definire*. Ego certè usque ad hoc tempus, cùm inde satagerem ad eorum indaginem, pervenire non potui. Non potui, inquit, *invenire qualia illa delicta sint, pro quibus etiam permanentibus, nec profectu melioris vitæ assumptis, intercessio sit inquirenda, et speranda justorum*. Tota igitur Augustini Ratio sic se habet: Si ulli sint qui, ut vos docetis, *in peccatis perseverantes et morientes, per Sanctos amicos in æterna tabernacula recipiendi sint*, tum est aliquis vitæ modus nec tam bonus, ut aliorum intercessione juvari non indigeat, nec tam malus, quin aliorum meritis, ac intercessione juvari possit: At verè nullus talis est modus vivendi, et ut modestiùs loquar, *Ego talem esse vitæ modum, nec scio, nec indagine ullâ invenire possum*: Ergo verè nulli sunt, et ut modestiùs loquar, tales non ullos esse scio, nec ulla indagine invenire tales possum, qui perseverantes et morientes in peccatis, Sanctorum amicorum meritis, ac intercessione, in æterna tabernacula recipiendi sunt. Ita hic ipse Augustini locus, quem tuæ causæ favere opinaris, et *Invoca-*

tionem Sanctorum, et *Intercessionem* quam vos docetis, solidissimè refellit.

14. Addit et aliud Augustinus, quòd etiamsi concedatur quod adversarii docebant, aliquos sine pœnitentiâ in peccatis morientes, intercessionibus, et meritis Sanctorum quos amicos eleemosynis fecerant, liberari à morte; non tamen ita capiendum est quomodo illi docebant, ut ex igne gehennali, in quo fuerant, eriperentur, sed sic liberari, ut in illum ignem non omninò conijciantur, sed suspensi alicubi (neque in regno Cœlorum, neque in inferno) morientur, donec in novissimo Judicio, intercessione suorum amicorum, in æterna habitacula recipiantur. Huc spectat quod dicitur, *Verùm ista liberatio, quæ sit sive suis quibusque orationibus, sive intercedentibus Sanctis, id agit, ut in ignem quisque non mittatur æternum, non, ut cùm fuerit missus, post quantumcunque tempus inde eruatur.* Quæ vel sola Augustini verba, et *Purgatorium* vestrum, et tam viventium, quàm defunctorum pro ipsis preces ac intercessionem clarissimè evertunt.

15. Unicum superest, quod è Virgilio, obiter et in transcurso interserit Augustinus: Miratur *eandem ferè apud Virgilium sententiam reperiri, quæ est Christi in Evangelio.* Dicit Christus, Facite vobis amicos de Mammonâ iniquitatis, ut et ipsi recipiant vos in æterna tabernacula. Dicit Virgilius, Quosdam suâ beneficentiâ, quasi amicos sibi comparâsse, quorum *operâ in Elysios campos* admissi erant, *Quique sui memores alios fecere merendo*: id est, *qui promeruerunt alios, eosque sui memores promerendo fecerunt*: prorsus *tanquam eis diceret, quod frequentatur ore Christiano, cùm se cuique Sanctorum humilis quisque commendat, et dicit, Memor mei esto, atque id ut esse possit promerendo efficit.* Nihil hoc ad Invocationem aut Intercessionem defunctorum; nihil ad ipsorum merita spectat: Homines *viventes*, Sanctos alios *viventes* hîc allocuntur, ut Deo pro ipsis supplicare dum vivunt velint: utque hoc illi faciant, beneficentiâ suâ ab ipsis promeruerunt. An defuncti idem vel pro viventibus, vel pro defunctis faciant, an defunctorum meritis, aut intercessionibus hoc concedat Deus, de hoc nihil dicit Augustinus. Et *meritis nullis*, vel viventis, vel defuncti Sancti, hoc fieri declaravit antè Augustinus, cùm etiam *justissimos misericordiâ Dei servatos esse* docuit. Hæc sunt quæ de hoc obscurissimo Augustini loco dicenda mihi videbantur. Non ut fig-

[368]

mento tuo satisfacerem (quod vel uno verbo rejicere meritò potuissem) sed ut Augustini verbis lucem afferrem. Gratias verò cuivis me ex animo acturum polliceor, qui pari benevolentia lucidam magis facem Augustino hic apponat. Tu interea vides, sicut in Scripturis, sic in his quos adduxisti patribus *Intercessionem tuam Sanctorum* patrocinium te nullum habere.

CAP. LVIII.

ANGELOS, ETSI PRÆSENTES ADESSENT, RELIGIOSÈ INVOCANDOS NON ESSE. DEQUE ANGELO CUSTODE; AN UNUMQUEQUE TALEM ANGELUM HABERE CERTUM SIT, ET DE FIDE.

[369] A SANCTIS defunctis, ad *Angelorum Intercessionem* progredieris: mox ab Angelis, ad Sanctos defunctos regressurus, Quicquid attingis urit, et statim ab eo resilis. Sequamur verò anfractus tuos. Quid habes de Angelis, quòd pro nobis illi *intercedant*, et *suis meritis* intercedant? Scripturas citas, et Patres. Ecce Trutina nunc ad manum: appendamus omnia.

^u Cons. Red.
p. 39.

2. De *Angelis*, inquis,^u *nota est scala Jacob*, Gen. xxviii. 12, *nota alia ministeria*, Heb. i. 14, *Videndus est Origenes contra Celsum*, lib. viii., et *Augustinus*, *Epist.* cxxii. Notissima hæc omnia: Nulli nota magis domus est sua quàm nobis, quàm ipsis puerulis nostris, *Angelos esse ministratorios spiritus*, et eos quoties Deo visum, Abrahamo, Jacobo, Elizeo, aliisque viventibus opitulari, inservire, excubias pro eis agere, dirigere in viis suis, eorumque salutem invigilare. At ubi *Invocatio* hîc ulla Angelorum, ubi per *ipsorum Merita* et operum condignitatem illorum intercessio pro viventibus? Magnus tu nugator, magnas nugas agis, et cum umbrâ tuâ non nobiscum dimicas.

3. Malè successit tibi de Angelis: An in Angelo Custode felicius? Multus tu in hoc, hicque tuas ostendis avis Junonia pennas. Si quisque, inquis,^x *juxta se habet Angelum Domini*, quid obstat quòd minùs quisque illum in opem advocet? Ego vicissim quæro, Si Lohetum tuum juxta te habes, si calonem, aut coquum tuum, quid obstat quòd minùs istos invoces, etiam religioso cultu prostratus ad Calonem tui pedes invoces? Aut si

^x Ib.

sacrificulus vester centum aut mille astantes juxta se habet, quid obstat quò minùs eos invocet, et *Religioso cultu* invocet? Da tu in uno, habes idem in his similibusque omnibus obstaculum. Obstat illud Domini mandatum,^f *Quod ego præcipio, hoc tantùm* ^{Deut. 12.32.} *facito Domino; nec addas quidquam, nec minuas.* Obstat illud Apostoli,^g *Quomodo invocabunt eum, in quem non crediderint?* ^{Rom. 10. 14.} Obstat antiquæ Ecclesiæ decretum, in quo cautum est, ne *præ-textu*^a *humilitatis Angeli invocentur*, ne ut *Mediatores quidem Intercessionis* ad Deum invocentur; ut dudum ex Theodoretò ^{Theod. in c. 2, ad Coloss.} declaravi. Obstat illud Augustini,^b *Quem invenirem qui me reconciliaret Deo?* *An eundum mihi fuit ad Angelos?* ^{Lib. 10. Conf. c. 42.} *Quà prece, quibus Sacramentis?* *Multi conantes ad te redire, neque per seipsos valentes, sicut audio, tentaverunt hæc, et inciderunt in desideria curiosarum visionum, et digni habiti sunt illusionibus.* Obstat denique illud, quòd non solùm in opem Angelis advocatis, sed ut *Meritis suis*, ut precibus Meritoriis intercedant: sic Christi honorem in Angelos transfertis, *Christus solus*^c *meruit* [370] *nobis gratiam et gloriam:* vos hæc sacrilegè et Idololatricè ab Angelis petitis. Advocate Angelos, si præsentés eos adesse vobis *constet*; petite ab eis, ut vos adjuvent, ut pro vobis orent: nemo impedit, ut præsentés homines qui vivi adsunt advocamus, et hoc ab eis postulamus, sic ut Angelos quoque quos præsentés *scitis*, vos advocetis eodem modo, per nos liberum est. Invocatio ista non est *Religiosa*, *Oratio* non est. Humilis solùm est *hortatio*, ut quod facere debent, faciunt; qualis illa Apostoli,^d ^{Rom. 12. 1.} *Obsecro vos fratres, ut exhibeatis corpora vestra hostiam sanctam Deo.* Non *invocat* eos Apostolus; non *Religiosè* vel orat eos, vel colit: sed humiliter *hortatur*. Idem faciunt viventes, cùm à viventibus preces postulant ad Deum. Disce hoc ex Aquinate tuo: *Illi*, inquit,^e *qui sunt in hoc mundo, aut in Purgatorio, non dum fruuntur visione Verbi, ut possint agnoscere ea quæ nos cogitamus aut dicimus. Et ideo eorum suffragia non imploramus orando, sed à vivis petimus colloquendo.* Ecce *Invocatio* et *Oratio Religiosa* illi solùm dirigenda, qui cogitationes novit. Ut nihil aliud, *Hoc* semper obstat, ne Angelos etiam præsentés invocetis. Tam multa obstant, ne *more vestro* Angelos invocetis, et tu homo imperitus, quæris *quid obstat*, quò minùs si *præsentés Angeli sint*, eos quisque invocet.

4. Præsentem verò adesse cuique suum *Angelum custodem*, quomodo tu *certò scis*? quomodo indubitata hîc nobis fidem

^f Cons. Red.
p. 39.

facias? Putamus equidem et nos adesse nobis *Custodem Angelum*: putamus inquam: de fide hoc esse, indubitatum esse, ex te aut quovis tuorum scire volumus. *De Angelo*, inquis,^f *Custode*, satis apertè *Scripturæ loquuntur*, Gen. xlviii. 16, Exod. xxiii. 20, Psal. xxxiii. 8, Matt. xviii. 10, Act. xii. 15. Væcors tu verè, qui ex his *Angelum custodem* cuique adesse certò probari opinaris. Vide enim et deplora stultitiam tuam. *Angelus ille*, ait Jacobus, Gen. xlviii. *qui vindicat me ab omni malo, benedicat pueris istis*. Angelus hic creatus Angelus non est, sed *magnus ille Angelus fæderis*, cujus meminit Malachias, Jesus ipse Christus. Ille nec alius Angelus est, qui eripuit Jacobum ab omni malo; Ille nec alius, à quo benedictionem rogabat pro filiis Josephi. Angelum hunc versu 15, Deum vocavit Jacob, Deumque nec alium quemquam, Angeli hujus nomine intelligendum, non solùm docet, sed demonstrat S. Athanasius:^g *Satis*, inquit, *præ se tulit Jacobus non ex creatis Angelis aliquem, sed Verbum fuisse Dei, quem Patri in suis precibus consociavit. Hunc enim magnum Consilii Patris Angelum esse noverat, nec alium qui liberat ex malis*.

[371]
■ Lib. 4, cont.
Arian.

• Exod. 13.
21.

5. Hunc *eundem* Angelum, non creatum quemvis intelligi etiam Exod. xxiii, nisi tibi, aut fungo, dubium esse non potest. *Mitto Angelum meum ante te ad ducendum te in viâ. Meum Angelum*, dixit Deus, non *tuum*, non Mosis Angelum *eundemque* Angelum vult, qui Exod. xiii. 21. *Jehova* vocatur: quo nomine Dei solius proprio, nec Angelum creatum, nec creaturam ullam unquam à Spiritu Sancto vocatam invenies. Hic est Angelus ille qui Dux viæ Israelitis erat,* *Jehova antecedeat eos interdium in columnâ nubis, et noctu in columnâ ignis*.

h 1 Reg. 6.12.

6. Psal. xxxiii. Non unum aliquem Angelum, sed multos memorat Propheta. *Castrametantur Angeli Jehovæ circa tentes eum*. Sic unum Elisham,^h *Angeli multi*, velut equi ac currus ignei circumstiparunt, quibus ille velut auxiliariis copiis cinctus erat, et munitus. Quis nisi Antonius *custodem Angelum* hîc apertè tradi assereret? Quid verò non faciat, quid non dicat Antonius?

In Matt. 18.

7. Math. xviii. *Angelos esse puerorum* Christus docet, an *unus* cuique proprius, velut custos præsit, an *plures simul* pro eis excubias agant, non indicat. Disce hoc ex Cardinale Cajetano,ⁱ *Bene*, inquit, *nota, quòd non dicit, Angeli singuli eorum, sed dicit,*

Angeli eorum. Ex hoc enim textu non habetur, singulos homines, aut etiam singulos pusillos credentes in Christum (de quibus loquitur textus ad litteram) habere singulos Angelos, sed solùm eos habere Angelos beatos; ad cuius verificationem non exigitur, singulos singulorum esse Angelos, sed sufficit multos esse Angelos multitudinis eorum.

8. Act. xii. Pulsante Petro, dixerunt Judæi qui erant in domo Mariæ, *Angelus Petri est.* Illorum hæc opinio fuit. An vera fuerit, Scriptura silet, et in dubio relinquit. Ita vacillant omnia quæ è Scripturis profers. Nihil ex eis certi de *Angelo* cuiusque custode colligi potest. *Probabilitatis* hoc solùm est, et nos sic esse arbitramur: *fidei et certitudinis*, quod tu probare [372] vis, esse non potest. Fidei dogma ex probabilitate stabiliri non potest.

9. At Patres, inquis,^k *apertissimè de Angelo custode loquuntur.* Sit ita. At ex *authoritatibus Doctorum Ecclesiæ*, arguitur solùm *probabiliter*, ut Aquinas^l te tuus docet. Ita vel sic in *probabilitatem* solam erumpet hoc fidei tuæ dogma. Sed quare sic trepidas ad hoc dogmâ? Cur non cùm tuis^m clare ac apertè dicis, *Singulis hominibus singulos Angelos ad custodiam esse deputatos?* An et hîc quoque latebram tibi quærendam putabas? Nam quæ ex Scripturis adduxisti omnia, *ad fideles*, *ad Sanctos*, non *ad omnes* spectant. Cave verò ne de fide sentias, singulis, etiam reprobis, etiam Antichristo beatum Angelum custodem dari. Certè enim Angelicus ipse Doctorⁿ *ultra probabilitatem* ^a ib. hîc asserere non audebat. *Rationabile*, inquit, *est, seu probabile.* De fide non est. Sed Patres quos citas audiamus.

10. Primus est Greg. Nyssenus de vitâ Mosis. At ille non apertissimè. Dicit quidem, *Angelum custodem cuique constitutum*: At *occultiore Traditionem* disertè vocat. Tecum tuus testis pugnat. Tu è *Scripturis*, Ille è *Cabala traditionum* esse vult. Qualis dein illa apud Nyssenum *Traditio*? *Unicuique homini et Angelum bonum et Angelum malum qui ad malè vivendum impellat, à Deo assignatum esse?* E Platonicorum hoc desumptum Schola, non Christi. Duos ille, et contrarios sibi invicem Genios unicuique datos docuêrunt. Duos contrarios Angelos cuique, imò vel fidelibus solis à Deo tributos esse, vix opinor in Sacris literis usquam invenias. Hoc tu apertissimum vocas? *Cabalisticum* veriùs dixisses, et *occultum*.

11. Secundus est Basilius in Psal. xxxiii. sed nec ille aper-

^k Cons. Red. p. 39.

^l Part. 1, q. 1, art. 8.

^m Aquin. p. 1, q. 113, art. 2.

tissimè. *Omni, inquit, credenti in Dominum Angelus assidet, si non ipsum nos per prava opera fugaverimus. Quemadmodum enim apes fugat fimus: sic custodem vitæ nostræ Angelum graveolens abolet peccatum. Fidelium hîc solummodò Custodes, Angeli. Sunt verò apud vos singulorum hominum custodes. Nec perpetuus hîc apud Basilium custos abigi potest et fugari. Et quis in Ecclesiâ vestrâ Angelum custodem sibi adesse audeat asseverare, si Basilio fides? Quî scis te, quî aliquis ex tuis, ullum ex illis* [373] *credentibus esse, de quibus Basilius? Si non sis, Angelus tibi custos nullus. Ut sis ex hoc numero, at opinione solùm id tibi, non fide constat. Utrum actus nostri credendi et diligendi tales sint, quales oportet, et utrum ex habitu proficiscantur, hoc, ut tuus Cardinalis^o docet, sine revelatione sciri non potest. Pute-
mus porrò tibi aut alicui ex tuis Angelum custodem olim à Deo datum: Habuisse eum te dicas: nuncne habeas incertum est. Fœtent plus quàm fimus, tua flagitia: Perfidia, Perjurii, Apostasiæ, et aliorum tuorum scelerum graviolentia jamdiu abegit Custodem tuum. Et tamen Basilium apertissimè tibi suffragari audes dicere?*

^o Bell. lib. 3.
de Justif. c.
10.
§ Respondeo
loquitur.

12. Tertius et ultimus tibi Pater est Hieronymus in Matt. xviii. *Unaquæque, inquit, anima habet ab ortu nativitatis in custodiam sui Angelum designatum: unde legimus in Apocalypsi Johannis, Angelo Ephesi, Thyatiræ, et Angelo Philadelphiæ.*

^p Riber. in c.
1, Apoc. n.
117, 118.

Non valdè hoc arridebat Jesuitæ^p tuo, qui Hieronymum hîc rejiciendum censet, *Pro certo haberi debet Angelos septem Ecclesiarum, non esse Angelicos spiritus: certum est, Angelos hos esse Episcopos illarum Ecclesiarum: ut nequeam satis mirari fuisse quengquam, qui Angelos esse diceret. An Hieronymi probationem tam insolenter rejiciat Jesuita, et ex Positione Hieronymi dogma fidei tu stabilias? Una Hirundo non facit ver, nec unus Hieronymus fidei dogma. Et cur Hieronymo potiùs quàm Basilio fidem habeas? quod unicuique animæ, quàm quod fidelibus solùm Angeli custodes assignati sint: præsertim cùm Scriptura disertè dicat,^q *Angelos omnes esse ministratorios Spiritus in ministerium missos, propter eos qui hæreditatem capient salutis? Si omnes in ministerium electorum missi, vide annon Hieronymus aliquantùm exorbitet, cum unicuique Angelum custodem assignatum doceat. Sed nos Patrum autoritate, hoc ut probabile admittimus, ut certum sit et indubitatum, sic ut ex eo fidei dogma extrui possit, nunquam efficies.**

^q Heb. 1. 14.

13. Scripturis et Patribus addis hîc, licet extra ordinem, pro invocatione Angelorum testimonium quoddam Canonici tui Windesoriensis, *Audivi ipse, inquis,^r magnâ cum voluptate in Angliâ* ^{r Cons. Red. p. 39.} *unum ex meis tunc Canonicis Windesoriensibus coram Rege concionantem, et pro concione expressè asserentem, nihil obstare, quò minùs quisque fidelis possit ad suum Angelum Custodem se convertere, et dicere, Sancte Angele Custos, Ora pro me.* [374]

14. Dic primùm, Canonicus ille quo tandem jure *tuus*? An à te electus? an tu Canonicorum illius Ecclesiæ vel Patronus, vel Fundator? An et hîc quoque in Sereniss. Regis nostri jus (nam illius hæc propria sunt) involes? An potiùs ut amens ille Thrasilaus,^s naves omnes quæ in Piræum appulerant, suas nuncupabat: sic eâdem tu phrenesi Canonicos eos omnes *tuos* amens vocitas? Certè enim non illi magis tui, quàm tu Canonicus illorum; omnes æquo jure Canonici, tuque non alius quàm *de tredecim illis Canonicis* unus, ut ex ipsis fundamentalibus Societatis illius *statutis*, discere potuisses, et meminisse debuisses. Dic dein unde tibi nihil intelligenti tante *in audiendo voluptas*? Concio illa Anglicano idiomate habita est. Tu Concionatori planè barbarus tunc eras: surdo tibi canebat. Nec aliter audiebas, quàm legebat sanctissima Episcoporum Scripta pater tuus Julianus apostata; audiebas, non intelligebas: nam si intelligere potuisses, calumniari nunquam voluisses.

^s Athenæ.
Dipnosoph.
lib. 12.

15. Tractavit doctus ille Concionator, Psal. L. 15, *Invoca me in die tribulationis*. Malum tibi hîc omen vel in ipso limine. Præcipiente Deo, *Invoca me*, an quis inde deducat, aut doceat, *Invoca Angelos*? Stultus tu hîc calumniator, qui quod ne vero quidem simile est, confingis.

16. At Canonicus, inquis, ille, *Expressè asseriit licere cuivis sic dicere: nihil obstare quin dicat quisque suo Angelo custodi, Ora pro me*. Mendacem hominem! An ille hoc expressè dixit? Certè non *expresse*, Imò nec *implicitè*, nec *obliquè*, nec *ullo modo* dixit. Quin et contrarium planè et dixit sæpiùs et luculenter demonstravit. Invocare Angelos aut Sanctos defunctos, vanum, stultum, et insanum esse et dixit et demonstravit. Neque Angelos, neque Sanctos defunctos vel *Matutinâ* vel *Vespertinâ* cognitione res nostras in particulari scire, ideoque pro nobis in particulari non intercedere et dixit et demonstravit. Invocationem Angelorum et Sanctorum defunctorum nec è sacris literis, nec è priscorum patrum Scriptis probari posse constanter

[375] dixit, docuitque. Horum singula Invocationis vestræ nervos omnes incidunt. Hæc omnia ne Angelos quis invocet, obstant : Hæc omnia obstare et dixit ille et demonstravit. Tu tamen homo vecors, excors, *nihil obstare cum dixisse*, etiam et *expressè dixisse* non erubuisti asserere.

17. Quid quod de Angelo custode nihil quidquam aliud tunc dixit ; nisi hoc, *de Angelo custode fortassis ampliandum ?* Non quia res ei dubia, an ille invocandus, sed quia prolixiorem tractatum res hæc desiderabat, quia dispar illius et aliorum Angelorum ratio, quia cùm in Angelo custode major sit Pontificiis et spes et species in hâc invocationis causâ, ampliorem quoque de eo orationem, quàm temporis illius angustiae paterentur, habendam censuit. Quantus tu nunc calumniarum artifex es et architectus ! quàm fœcundum tibi in mendaciis fingendis ingenium ! Ut aranea ex se suoque venenato succo telam textit : sic tu nullâ extrinsecus suppeditatâ materiâ, ex tui solius cerebelli innato lycoctono mendaciorum et calumniarum telas texit ; et in quosvis tela ista tua venenata ejacularis. Tibi nomina mille, mille nocendi artes ; *Et potes unanimes armarè in prælia fratres*. Nec addam plura de Canonico tuo ; ejus vel solum nomen calumniam hanc tuam facilè abstergat. D^r. is Montacutius est, famâ et eruditione doctis omnibus notus, qui te omni literarum genere infinitis parasangis post se relinquit : virtute verò, probitate, et morum integritate, non tam illi conferendus tu es, quàm Catoni Verres.

* Cons. Red.
p. 39.

18. Respirâsti jam paulisper, et prurigini tuæ calumniandi aliquantulum in Canonico tuo satisfacisti. Ad patres nunc reverteris, et ex eis *Angelorum** *Intercessionem*, et *ministeria ad nostrum beneficium* probare vis. Veterator ! An *ministeria Angelorum* quisquam negat ? An vel *Intercessionem illorum deprecatoriam* ? Quorsum hæ strophæ ? Doce quod probandum suscepisti, Angelos *in particulari*, *suisque meritis* pro nobis intercedere. Doce *Intercessionem illorum meritoriam* esse, non solùm *deprecatoriam* : Hoc proba, aut nihil agis.

[376] 19. Dignissimus quem hîc citas testis est Hieronymus, Epist. i. ad Heliod. Hortatur ibi Episcopos, ut officio suo sedulò invigilent, ut seriò cogitent quo in loco collocati sint, quòd eos supplicium, si se viros non præsent, manet. *Non est*, inquit, *facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri, jam cum Christo regnantium, ne fortè veniat Angelus qui scindat velum*

templi tui, qui candelabrum tuum de loco moveat. De Angelis in illâ Epistolâ nihil aliud reperitur. An tu hoc *intercessionem* Angelorum, an vel *Ministerium* in beneficium vocas? An Angelum hunc qui scindit velum et movet candelabrum, *creatum ullum Angelum* esse censes? Lege Apocalyp. ii. 5, textus est te dignus, et quem postibus tuis, imò dextrâ inscribas. Perspicias Angelum hunc, de quo Hieronymus, non alium esse quàm Angelum Fœderis. Illius honos hic est, *quòd tenet stellas in dextrâ, quòd ambulat inter candelabra, quòd movet de loco candelabra*: Vindex hic est Apostasiæ, non Intercessor: *Memor igitur et tu sis, unde excideris, et resipisce.*

20. Sed est aliud in verbis Hieronymi, quod silentio præterire non possum. Inter maximas et maximè peculiares Romani Pontificis prærogativas, hoc à vobis^t ponitur, quòd sit *Petri et Pauli successor*. Testem tuum nunc interroga. Dicit tibi, nihil esse in hoc Pontifici tuo proprium. Sacerdotes seu *Episcopos omnes*, Cantuariensem, æquè ac Romanum, *loco Pauli stare; Petri gradum tenere*, disertè dicit Hieronymus. Credo equidem Angelum tuum custodem hîc obdormivisse, aut nidore scelerum tuorum fugatum fuisse. Certè enim malus tuus Genius, cui ludibrium debebas, locum hunc Hieronymi animo tuo suggestit.

21. Testis tuus secundus est Chrysostomus, De Incompreh. Dei Naturâ, Hom. iii. *Tempore, inquit, illo, quo sacrificium Eucharistiæ Deo offertur, non solum homines clamorem illum horribilem reddunt, sed etiam Angeli Domino genuflectunt, et pro ramis oleaginis corpus Domini protendentes, rogant pro humano genere, quasi dicant pro his, Domine, rogamus quos tu adeo dilexisti, ut pro eorum salute mortem obires, animam cruce efflares; pro his supplicamus, pro quibus ipse tuum largitus es sanguinem; pro his oramus, pro quibus corpus immolâsti.* Orare pro Ecclesiâ, pro viventibus *in genere*, asserit ibi Chrysostomus (si homilia illa, de quo justis de causis hæsito, an sit Chrysostomi), Sic eos *in genere* orare non inficiamur. Intercedere pro *singulis in particulari*, intercedere per ipsorum *merita*, quod tibi probandum, non asserit Chrysostomus. Quin et illud addo, Chrysostomum ibi agere de Angelis, qui nobiscum in sacris cœtibus *præsentes*, sciunt quæ tunc agimus, quæ dicimus, licèt (quod caput est in omni oratione) non quæ *cogitamus et corde petimus*. Illi tum præsentes, cùm *horrendum illud*, ut vocat Chrysostomus, *myste-*

^t Bell. lib. 2,
de Pontif. c.
12, 13, &c.

rium tractamus, preces suas pro toto humano genere, pro totâ Ecclesiâ nobiscum Deo profundunt. Non intercedunt tunc aliter, quàm quivis hominum præsentium; non invocandi ob hoc sunt, magis quàm quivis hominum præsentium. Adesse verè Angelos sacris fidelium cœtibus indicat Apostolus: *Oportet mulierem potestatem habere supra caput*, id est, velatam esse, *propter Angelos*, ibi tum præsentis, ne si velamen (quod *subjectionis*^u *sexus feminei Symbolum est ac tessera*) abjiciant, non homines solùm, sed ipsi sancti Angeli *indecentiæ illius, etiam et inobedientiæ* in Deum spectatores sint ac testes. Nam Angelos propriè hîc intelligendos, et Chrysostomus,^{*} et post eum Aquinas^y rectè declarat: licèt hîc Pastores etiam intelligi posse sentiat.

^u Chrys.
Com. in c. 11,
ep. 1 ad Cor.

^{*} Loc. cit.

^y In 1 ad Cor.
c. 11, lect. 3.

22. Tertius tuus testis est Anastasius Sinaita, lib. v. in Hexam. ait ille, *Iis qui baptizantur, et maxime qui virtute illustres sunt, à Deo dari Sanctos Angelos qui eorum curam gerant*. At nulla hîc Angelorum *Intercessio*, nulla *Meritoria intercessio*. Curam eos fidelium agere quis negat? Quis nisi vecors probet?

23. Quartus tuus testis est Anastasius Nicenus, quæst. lxi. ubi recitat quoddam Cyrilli et Theodoreti dictum: *Scimus*, inquit Cyrillus, *Sanctos Angelos à Deo esse ordinatos ad opem ferendam credentibus, et ut sint veluti duces populi*. Creator, inquit Theodoretus, *Angelorum præsidio custodit hominum genus*. Sed dic jam Posthume de tribus capellis. Ubi hîc *Intercessio eaque meritoria*, Angelorum? Opem eos ferre credentibus, custodire ut Ministros Dei, humanum genus dicit Cyrillus. Intercedere verò suis *Meritis*, tu dicis, non Cyrillus, et juxta proverbium, Aliud sus, aliud loquitur Menecles.

24. Quintus tuus testis est Antonius Abbas contemporaneus Athanasio Epist. ii. ad Arsinoïtas. Antiquus valdè author si genuinum dares. At Spurius hic tuus est, ab indocto et inepto [378] Impostore confictus. Nihil in eo lectione dignum, nihil quod priscam pietatem sapit, aut eruditionem. *Pro certo*, inquit,^z *charissimi, magnum est vobis istud, ut percontemini de cognitione sensualis extantiæ, in quo non masculus, neque femina*. Ubi cerebrum? Iterum ait, *Omnem Sanctorum chorum collectum in unum, petiisse patrem de salutari nostro, ut calcaret in terris pro nostra cunctorum salute*. Quasi ad preces Sanctorum, verbum caro factum esset. Quale etiam Axioma illud, *Qui cognoverit seipsum, universos cognovit*. Quàm facetum et illud,^a *Corporum*

^z Ant. Abbas.
ep. 2, ad
Arsinoït.

^a Ib. ep. 7.

nostrorum amicitia in insubstantia et inconstantia est! Quid Impostor hic fatuus dicat, non est vel flocci faciendum. Nec dicit tamen quod tu eum dicere vis. *Nostra*, inquit,^b *negligentia Angelis labor existit, et omnibus Sanctis; qui nondum usque requieverunt propter nos; illi postulant pro nobis, semper laborant et gemitum pro vobis emittunt ad Deum.* Intercessio hîc Meritoria nulla, nisi fortè labor et gemitus Sanctorum jam cum Christo regnantium meritorium tibi forte videatur, quod Cardinalis,^c scio, tuus non dabit, qui *meritum post hanc vitam nullum agnoscit.* Rogent verò *in genere* (non inficiamur) in particulari eos rogare non ait tuus Antonius. Sed rogent, non *laborent*, non *turbentur à requie*, non *gemant*: nisi malis fidem Antonio tuo potiùs quàm Apostolo habere, qui dicit,^d *Quiescunt à laboribus suis.* Sed cur ego Lectori sic molestus sim, ut Impostori tam insulso responsum digner?

25. Sextus et ultimus tuus pater, est Damascenus, lib. i. Paral. c. vii. Recitat ibi et approbat sententiam Basilii de Angelis custodibus. Quàm parùm verò Basilius tuæ causæ patrocinetur, nuper vidisti. Quàm deinde antiquus pater Damascenus? vixit octingentis^e ferè post Christum annis. Quanta etiam Damasceno fides, homini in Iconolatrarum castris pugnacissimo, sicque futiliter inepto, ut *Trajani animam ab inferno Gregorii precibus liberatam, pro certissimo tradat*: et figmenti hujus testem orbem totum citet? *Quod hoc*, inquit,^f *legitimum sit, et nullatenus calumniam pati possit, Omnis Eoa plaga est testis et Hesperia.* Cùm tamen commentum hoc falsissimum esse, non Possevinus^g solùm, sed et Cardinalis Baronius^h luculenter demonstret. An tu illi in fidei dogmate, fidem habeas, quem insigniter deceptum esse *omnis Eoa plaga est testis, et Hesperia?* Sed testis ille te dignus est, Similes habent labra lactucas.

^b Ant. Abbas. ep. 2, ad Arsinoit.

^c Bell. lib. 2, de Purg. c. 3, § Respondeo ad Argumentum, deesse.

^d Apoc. 14. 13.

^e Bar. an. 754, n. 18.

^f Damasc. Sermon. de Defunct. § Præterea.

^g In Appar. voce Damascenus.
^h Bar. an. 604, n. 30, et seq.

[379]

CAP. LIX.

SANCTOS DEFUNCTOS IN PARTICULARI PRO VIVENTIBUS INTERCEDERE, EX CYPRIANO, HIERONYMO, AUGUSTINO, LEONE, ET ALIIS FRUSTRÀ CONATUR PROBARE ARCH. SPALAT.

ⁱ Cons. Red.
p. 40.

PERGIS nunc ordine tuo retrogrado ab Angelis ad *Sanctos defunctos* et eorum *Intercessionem*: et *habere te hîc*, ais,ⁱ *communem consensum*. *Intercessionem in particulari*, et *Meritoriam* si dicas, non habes: Si *in generali*, et *deprecatoriam* solum vis, et Patrum habes et nostrum in hoc consensum. Perpendamus nunc Patres tuos.

2. Primus est Cyprianus, lib. de Mortalit. ubi ait, *Sanctos defunctos jam de suâ immortalitate securos adhuc de nostrâ salute esse sollicitos*. At in *particulari* de singulorum salute sollicitos esse, non dicit. *Intercedere per sua merita* non dicit; à nobis *invocandos esse*, non dicit. Ladum tu hîc lectori facis: teque omnibus ludibrium facis.

3. Secundus est Hieronymus advers. Vigilant. *Si Apostoli*, inquit, *et martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæteris, quando pro se adhuc debent esse solliciti, quantò magis post victorias, Coronas et triumphos?* Et quis aliter dicit, sentitive? Orare defunctos vel *in genere* pro viventibus negavit Vigilantius; orare defunctos pro viventibus *orare in genere pro eis*, docet contra Vigilantium Hieronymus. Dumque pro omnibus Dei servis generatim rogant, etiam quæ singulis ex usu sunt, singulis impetrant. *Sanctis in cælo, generaliter, ut ait Augustinus,*^k *orantibus pro indigentia supplicantium, præbet Deus singulis illa solatia cuique idonea, quibus in hujus vitæ miseriâ judicat esse præbenda*. Hæc Augustini, hæc Hieronymi, hæc et nostra mens. Orare verò Sanctos defunctos *in particulari* pro viventibus *quibusvis* ipsos invocantibus; Intercedere eos *per sua merita* apud Deum pro ullis viventibus, non dicit, non sentit Hieronymus.

^k Lib. de cur
pro mort.
gerend. c. 16.

[380]

4. Dixi *quibusvis*. Nec enim negamus tum Hieronymum, tum Cyprianum, tum Nazianzenum, tum alios in eâ opinione fuisse (quam nos quoque ut piam amplectimur et probabilem) ut putarent Sanctos defunctos pro *aliquibus qui ipsis noti priùs erant et chari*, etiam in particulari apud Deum preces fundere. Hinc virgines mox ad Dominum cum martyrii coronâ migra-

turas, hortatur qui illis et cognitus probè fuit et charus, Cyprianus.¹ *Mementote tunc nostri, cum incipiet in vobis virginitas honorari*, et Cornelium sibi familiarem, valdeque dilectum, alloquitur iterum idem Cyprianus,^m *Si quis nostrum prior divinæ dignationis celeritate præcesserit, perseveret apud Dominum nostra dilectio*. Quod idem de Basilio opinatur Nazianzenus, *Ille, inquit,ⁿ nunc in cælis degit, ibique pro nobis* (pro nobis, inquit, in particulari, quos charos hîc habuit) *ὡς αἰῶναι ut arbitror, sacrificia offert ac pro populo* (hoc nempe particulari quem charum habuit) *orat*. Hoc sensu capienda etiam Hieronymi verba tam illa ad Paulam de Blesillâ piâ ipsius filiâ tum defunctâ, *Pro te Dominum rogat, mihiq[ue] veniam impetrat peccatorum*: quam illa ad Heliodorum, *Veniet postea dies, quo Hierosolymam cælestem vir fortis coronatus incedas, tunc parentibus tuis ejusdem civitatis jus petes: tunc et pro me rogabis qui te ut vinceret incitavi*. Erat Paula, erat et Hieronymus, Blesillæ, erant Heliodoro tum parentes ipsius, tum Hieronymus non noti solùm, sed summè chari. Cur tales à defunctis in particulari Deo commendari diffidamus? Quis vel parentum in filiis, vel filiorum in parentum animabus separatis memoriam, recentem adhuc, et charitatis ardore flagrantem, obliteratam sentiat credatve? Quis Sanctos Deum intuentes, vel memoriâ, vel charitate debiliori opinetur in cognatos charosque amicos, quàm erat in fratres suos miser ille et immisericors Epulo? Roget igitur pro parentibus et amicis notissimis sibi et charissimis Blesilla, roget Heliodorus, rogent pro similibus alii; aliqui etiam, si vis, pro illis particularibus Ecclesiis, regnis, aut provinciis, quorum dum vivi erant, ardentio rem curam gerebant: quid hoc ad nos, aliosque quos de facie, de nomine, de conditione et statu penitus ignorant? An quia eorum quæ in vita sciebant, notitiam particularem retinent, et memoriam Sancti, ideo et alia eis perspecta, quæ post egressum è corpore fiunt hîc aut eveniunt? Orare Sanctos defunctos, etiam et in particulari orare pro eis, quorum notitiam et memoriam adhuc calentem habent, et secum in cælum ferunt, libenter arbitramur: Orare verò Sanctos pro illis in particulari, quorum notitiam nullam ante habuerunt, vel scire eos aut parentum, aut liberorum, aut amicorum, aut quorumcunque post ipsorum egressum, vel actiones, vel conditionem, vel preces, vel cogitationes, ut pro eis quæ tum petunt, in particulari intercedere possint, aut intercedere eos unquam per

¹ De Discipl.
et Habit.
Virg. in fine.

^m Lib. 1, ep.
1.

ⁿ Orat. funeb.
in laud.
Basili.

condignitatem suorum operum; horum nihil vel Hieronymus, vel priscæ Ecclesiæ patres docuerunt. In his verò causæ tuæ cardo vertitur; an *omnium se invocantium* voces votaue, ipsasque cogitationes intelligant, an pro quibusvis ipsos nunc invocantibus *in particulari* intercedant? an pro ullis per *operum suorum condignitatem* intercedant. Lubrica hæc et incerta omnia, ubi pedem suum figat fides, locus hîc nullus. Cùm de his agitur, nec Heliodori aut Blesillæ apud Hieronymum, nec Cornelii aut virginum apud Cyprianum, nec Basilii apud Nazianzenum, nec similibus preces rem tuam quidquam attingunt.

5. Tertius quem citas Pater est Augustinus, lib. v. de Baptis. cap. xvii. *Orationibus*, inquit, *ejus* (Cypriani) *adjutus, discam si potero per literas ejus*. Orare Cyprianum pro Ecclesiâ militante, cujus causam tunc agebat Augustinus, se orationibus Cypriani *adjutum iri* non dubitat Augustinus: Nec nos sanè de his dubitamus. Orare verò defunctos pro viventibus *in particulari*, orare ut *suis meritis*, seu ex condignitate suorum operum, quidquam eis concedat Deus, nec Augustinus dicit, nec nos sic eos orare credimus.

6. Citas secundò Augustinum, lib. vii. de Baptis. cap. i. *Adjuvet*, inquit, *nos orationibus suis Cyprianus, ut donante Domino quantum possumus, bona ejus imitemur*. Non ait, Adjuva nos, O Cypriane, quod *invocantis* est: sed, Adjuvet nos Cyprianus, quod *Optantis* est. *Optat* id fieri à Cypriano, et fieri confidit; non ipsum *invocat*, non orat ut faciat. Votum hoc est, quomodo si quis id optet fieri ab aliquo in remotis agente, quem tamen ut faciat non invocat. *O mihi præteritos referat si Jupiter annos!* *Optat* referri: non *invocat* Jovem, nec orat ut referat. Optari possunt quæ sunt impossibilia, inter quæ et hoc: Qui invocaret vel Deum vel Sanctos, ut quod factum est, infectum siet, ineptus sit. [382] *O utinam tum cùm Lacedæmona classe petebat, Obrutus insanis esset adulter aquis*. Non *rogat* Jovem ut periisset, sed periisse *optat*. Resipiscat maturè Antonius, nec diutiùs contra stimulum caleitret. An ego te nunc invocabo? Sanctum certè te non habeo, nec invocandum sentio: Opto tamen, ut sapere discas, ne, si sera sit, vera non sit tua pœnitentia. Addam duo alia et illustria valdè in hanc rem exempla.

¹ Bell. lib. de
Sanct. Beat.
c. 19,
§ Probatur
tertio.

7. Citat pro Invocatione Sanctorum Cardinalis¹ tuus cap. vii. Canonum Concilii Generali Sexti, ubi sic legitur, *His actis, et solo Deo adorato, invocet* (quisque Christianus) *Sanctos, ut pro se*

intercedere apud Majestatem divinam dignentur. An tu Concilium hoc Christianos omnes invocare sentias, quia ut Augustinus, *Adjuvet nos Cyprianus*, itidem et Concilium, *invocet quisque Christianus*, dicit? Nec parvam scio apud te tuosque gratiam inibo, qui ex hoc canone exemplum petam. Quid enim usquam pro *Intercessione*, pro *Invocatione* vestrâ Sanctorum luculentiùs inveniri, aut vel desiderari potest? Quem non flectat, imò pertrahat in vestram sententiam, dignitas, autoritas, et Decretum antiqui, Œcumenici etiam, et approbati Concilii? Atenim quod te latere nolim, unica hîc latet mortua musca, quæ foetere facit unguentum omne pigmentariorum vestrorum. Spurius nimirum hic Canon est; Adulterinum decretum, ab Impositore aliquo stigmatico, nomine Concilii Sexti confictum; et cùm verè Gibeonita sit, quia laceris et vetustis calceamentis indutum in Monasterio Bavoniensi in Flandria reperistis, pro vero Israelita, pro Concilii Generalis genuino Canone venditatis. Fraudem detexit Surius vester, *Hi*, inquit,^m *Canones falsò ascribuntur sextæ Synodo.* *Nothi sunt et adulterini Canones*, inquit Caranzaⁿ vester. *Reperi*, inquit Anton. Augustinus,^o *Canones hos novem esse Theodulphi Episcopi Aurelianensis, qui vixit temporibus Ludovici Pii, id est, annis post Christum 800.* Quare igitur vos in tribus Conciliorum editionibus dicitis, *Concilium Sextum novem illa Capitula scripsisse?* Quare Cardinalis^p vester sic gloriabundus asserit, *Concilium Generale Sextum dicit*, Causam indicat Surius;^q *quia Canones hi cum primis pii videntur, ideo lectorem eis fraudare nolumus:* Ita nimirum se res habet; Impudentissimi quique nebulones, si quid in rem vestram confingant, *Pii impostores:* et eorum diabolicæ fallendi artes, *pice fraudes* censendæ sunt. At veritas mendaciis fulciri non vult, nec dogmata ulla nisi vestra, id est Antichristiana, fraudibus, ne *Piis quidem*, firmari amant.

8. Exemplum alterum habe è Concilio Chalcedonensi.^r *Flavianus post mortem vivit, martyr pro nobis oret.* Quis ferè vestrum in hoc non triumphat, et Invocationem Sanctorum à Concilio Chalcedonensi approbatam esse non clamat? *Pro-*
batur, inquit Bellarminus,^s *Sanctorum Invocatio ex Concilio*, et citat *Concilium Chalcedonense.* *Acclamatio*, inquit Baronius,^t *facta est Flaviano martyri, quòd pro Synodo oraret.* Eadem habet Binius;^u *Concilium Chalcedonense attestari in hoc Invocationi Sanctorum*, ait Jesuita Gaulterus.^x Sed nemo tam in-

^m Laur. Sur. Præfat. sua in istos Canones.

ⁿ Præf. sua in Conc. Gener. 6.

^o Lib. 1, de emend. Gratiani. Dial. 15, p. 126.

^p Bell. loc. cit.

^q Sur. loc. cit.

[383]

^r Conc. Chalc. Act.

^s Bell. loc. cit.

^t Bar. an. 451, n. 131.

^u Notis in Conc. Chalc. sess. 11.

^x Chron. suæ sec. 5, ver. 2, § 16.

^y Nich.
Harps. in
Dial. sub
Copi nomine,
Dial. 3, pp.
322, 323.

solenter hîc exultat, quàm Copus vel veriùs Harpsfeldus nostrâs, *En, inquit,^y totam Chalcedonensem Synodum, in quam supra sexcenti Episcopi confluxerunt, magna voce intonantes, Sanctus martyr Flavianus oret pro nobis. Ab hoc testimonio fugiunt Protestantes, ut à cruce latro, intelligunt si nullum aliud in omnibus aliis Scrip- toribus hâc de re (de invocatione nempe Sanctorum) testimonium extaret, hanc solam Synodum tam perspicuè totius primæ Ecclesiæ fidem exprimere, ut nihil necesse sit præterea desiderare: clara Invocationis Sanctorum vestigia in celebri primæ Ecclesiæ Synodo, eâque Œcumenicâ cernimus. Faciam verò ut vos pudeat (si pudor ullus sit) hujus jactantiæ vestræ et vanitatis.*

9. Dico tibi uno verbo, sed verissimo: Nulla hîc omninò *Flaviani invocatio*: non vel *tota Synodus*, ut vos jactatis, nec vel *unus aliquis* in totâ Synodo Flavianum hîc invocabat, vel ut apud Deum pro ipsis intercederet, *oravit*, ne *optavit* quidem. Commenta hæc vestra sunt, sed puerilia, et vel è tyronum scholis explodenda. Quænam igitur verborum istorum mens? qui sensus? Expediam paucis, eoque libentiùs, ut non fraudes solùm tuorum hominum videas, sed et ineptias, et quàm verè infantuli sint in Conciliorum et Patrum lectione, in quibus, ultra extremum corticem, nil sapiunt.

^a Act. 11 et
12.

[384]

10. Agitata est Actione illâ^a difficilis satis causa inter Bas- sianum et Stephanum, uter esset legitimus Ephesiorum Epi- scopus. Bassianus, licèt non ritè ordinatus, Episcopatum illum quadriennio tenuerat. *Communicaverat^b ei*, ut legitimo Ephe- siorum Episcopo *Proclus, et qui Proclum sequuti sunt*, inter quos Flavianus. Ejecit Bassianum, et Episcopatum Ephesinum per summam vim ac tyrannidem obtinuit multosque annos tenuit Stephanus. Causâ diu multumque ventilatâ, Constantinopo- litani Clerici, qui à partibus erant Bassiani, inter alia hoc urge- bant, quòd Flavianus, quia communicaverat Bassiano, ideo hoc ipso Bassianum legitimum esse Ephesi Episcopum agnovit, judi- cavitque. Rogant igitur ut Flaviano tum martyri, hunc honorem Concilium deferre dignetur, ut quem ipse pro Episcopo Ephesino vivus receperat, illi quoque reciperent. Et quo hoc vehementiùs premerent, Flavianum quasi tum in Concilio præsentem, et hoc in Concilio flagitantem atque rogantem inducunt, quasi dicerent, Si nostras rationes, et obtestationes pro Bassiano audire non vultis, oret tamen et exoret hoc à vobis Flavianus, cui vivo Bassianus tam charus fuit et probatus. Ille Orthodoxus, cùm

^b Act. 11. p.
117, a.

viveret, judicavit Bassianum esse legitimum Ephesi Episcopum, Ille licèt jam martyr et mortuus, causam hanc tamen pro Bassiano judicat. Ille in Bassiano præsens est: Ille, non nos, oret pro Bassiano. Hæc vera et genuina verborum mens, cui nisi pertinax aut imperitus, refregari nemo potest. Verba enim ipsa (quæ non sunt Concilii, ut Harpsfeldus stultissimè opinatur, sed Episcoporum et Clericorum Constantinopolitanorum ad Concilium) hoc non aliud quidquam sonant.

11. Cecropius causam agens Bassiani, ita Stephanum alloquitur,^c *Domine Stephane, cognosce quantum potest Flavianus* ^{c Act. 11, p. 118, b.} *beatæ memoriæ, et post mortem.* Cecropio assentientes Episcopi et Clerici Constantinopolitani, clamaverunt, *Veritas sic habet* (id est, verè huic, ut legitimo Ephesi Episcopo favit Flavianus), *omnes hæc ipsa dicimus, Flaviano æterna memoria. Ecce ultio* (in Stephanum, qui Bassianum expulit), *Ecce veritas* (de causa Bassiani cui favit Flavianus). *Flavianus* (id est, iudicium Flaviani) *post mortem vivit.* *Martyr pro nobis oret* (in hâc causâ Bassiani ille pro nobis Concilium hoc oret). *Flavianus* [385] *post mortem fidem exposuit.* *Flavianus hîc est* (hîc habemus iudicium Flaviani pro Bassiano), *Orthodoxus hîc est.* *Multos annos Imperatori: Flavianus nobiscum judicat*, Bassianum esse legitimum Ephesi Episcopum.

12. Vides nunc Concilium non orare Flavianum, ut intercedat pro ipsis apud Deum (Orationis istius, aut voti hîc ne vestigium quidem ullum) sed è contrario, *Flavianum orare Concilium* pro Bassiano: ut sicut ipse dum vivus esset, sic ipsi quoque Bassianum esse legitimum Ephesi Episcopum judicarent. Et quidem in honorem Flaviani, Bassiano Episcopatum illum adjudicare volebat Synodus; totaque *Synodus exclamavit, Justitia Bassianum vocat.* Sed gloriosissimis et æquissimis Iudicibus qui tum Concilio præsidebant, aliter visum est: Neque Stephanum nempe, neque Bassianum, esse legitimum Ephesi Episcopum, sed utrisque rejectis, tertium alium ordinandum esse. In quam et prudentissimam et justissimam præsidentem sententiam, tota pòst Synodus pedibus ibat, in eamque omninò sententiam *Decretum suum Synodale* fecerunt. Ut in, *Oret Flavianus*, nulla Flaviani: sic in, *Adjuvet Cyprianus*, nulla Cypriani invocatio est.

Citas tertiò, Augustinum, Serm. xvii. de Verbis Apostoli. Nam quod Serm. xlvii. apud te legitur, Typographi erratum

arbitror, non tuum, cùm Sermones solùm xxxv. extent. Verba Augustini quæ innuis, hæc sunt: *Habet Ecclesiastica disciplina, quòd fideles noverunt, cùm martyres eo loco recitantur ad Altare Dei, ut ibi non pro ipsis oretur, pro cæteris autem commemoratis defunctis oretur. Injuria est enim pro martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari.* Speciosa fateor verba, è quibus non solùm *Invocatio* martyrum, sed et *Purgatorium* stabiliri videtur. Sed videtur tantùm. Nam si sensum Augustini penitiùs introspeciamus, utrumque horum evertit. Certum est enim, Augustinum *Invocationem martyrum* ad altare disertè

^d Aug. lib. 22, de Civit. Dei, c. 10.

negare. *Nominantur, inquit,^d martyres ad altare, non tamen à sacerdote qui sacrificat, invocantur. Non invocantur martyres: quare certum est, commendari orationibus martyrum, non idem esse Augustino, cum Invocare martyres. Quomodo etiam alibi apud Augustinum,^e Christiani se orationibus viventium commendare dicuntur, nec tamen invocari viventes à viventibus sensit.*

^e Lib. 2, cont. ep. Parm. c. 8.

[386]

13. Quid igitur hoc sibi vult, *Debemus commendari martyrum orationibus?* Omnino nihil aliud, quàm rogare Deum, ut non nostris solùm, sed ipsorum quoque pro nobis orationibus flectatur Deus; ut si non nostras, quæ sæpè frigent, illorum tamen ardentissimas pro nobis orationes audire, et quæ petimus, donare dignetur: ut quæ non prosunt singula, juncta juvent. Hoc ipsum à Theodosio factum narrat Ruffinus,^f Ante initum cum Eugenio bellum, *Pernoctabat in orationibus, Circumibat cum Sacerdotibus et populis omnia orationum loca, ante martyrum et Apostolorum thecas jacebat cilicio prostratus, et auxilia sibi fida sanctorum intercessione poscebat.* Poscebat quidem *fida auxilia*, sed poscebat non à *Sanctis*, non *invocando Sanctos*, sed poscebat à *Deo*, invocando *Deum* et rogando, ut suis simul et Sanctorum pro Ecclesiâ precibus commotus, auxilium sibi in eo bello ferret. Hæc nec alia Augustini mens: *Commendari nos debemus non martyribus, in vocando ipsos*, sed Deo soli, invocando illum, ut nostris simul ac Sanctorum precibus invocatus, gratiam nobis largiatur aut gloriam. Rogare autem Deum ut illorum precibus ac rogatu quidquam nobis donare dignetur, non est *martyres*, sed *Deum solùm* invocare.

^f Lib. 2, c. 33.

14. Atque hoc clariùs adhuc elucet ex illo discrimine, quod inter *martyrum* et *cæterorum* nominationem ponit Augustinus. Qui enim illi *cæteri* qui nominantur ad Altare? Non alii profectò, quàm *Sancti jam in sinu Abrahæ* requiescentes. Hoc

disertè docet Augustinus, Tract. lxxxiv. in Johan. *Ideo, inquit, ad ipsam mensam non sic eos beatos martyres commemoramus, quemadmodum alios qui in pace requiescunt, ut etiam pro eis oremus?* Sancti alii omnes qui in pace requiescunt ad altare commemorantur *ut pro eis oremus*: Martyres non sic commemorantur *ut pro eis oremus*, sed potiùs eorum nos precibus commendamur, ut illi pro nobis orent. Et orant quidem utrique, tam martyres, quàm cæteri Sancti defuncti, pro viventibus: Oramus etiam nos viventes pro utrisque, ut tandem, consummatâ gloriâ, corporibus ipsorum animus consociatis, utrique fruantur: ut utrisque *adveniat Regnum tuum*. Non sic tamen *pro martyribus* ut pro aliis oramus, ait Augustinus. Quodnam igitur discrimen? dignum certè quod notetur, ut quantum à [387] Purgatorianis absint hæ priscæ Ecclesiæ orationes, clarissimè dignosci possit. Fuit Augustini, ut est Tertulliani,* et nonnullorum Patrum opinio, martyrum animas divinâ visione statim à morte frui, ac sine omni morâ ad summam, quæ animabus separatis contingere potest, beatitudinem ascendere, aliorum Sanctorum animas non statim admitti putabat ad clarissimam illam et beatificam Dei visionem, sed in sinu Abrahæ, aut abditis quibusdam receptaculis, quasi in atriis Regni cælorum aliquandiu requiescere, nec in Regnum ipsum seu beatissimas cæli sedes intromitti. *Pars, inquit,^g hujus Sanctæ Civitatis immortalibus jungenda est Angelis, et nunc vel mortaliter peregrinatur in terris, vel in eis qui morte obierunt, secretis animarum receptaculis, sedibusque requiescit*. Iterum,^h *Tempus quod inter hominis mortem et ultimam Resurrectionem interpositum est, animas abditis receptaculis continet, sicut unaquæque digna est, vel requie, vel ærumnâ, pro eo quod sortita est in carne cùm viveret*. Et clarissimè in Psal. xxxvi. ubi fidelem quemvis sic alloquitur, *Post vitam istam parvam, nondum ibi eris, ubi erunt Sancti, quibus dicetur, Venite, benedicti Patris mei, accipite Regnum: Nondum ibi eris; quis nescit? Sed jam poteris ibi esse, ubi ulcerosum illum pauperem Dives superbus in mediis suis tormentis vidit à longè requiescentem. In illâ requie positus, certè securus expectas Judicii diem, quando recipias et corpus, quando immuteris ut Angelo æqueris*. Hæc Augustini sententia. Sanctos omnes (exceptis martyribus) nondum clarissimâ Dei visione frui: *clarissimam* visionem dico, quam martyribus tribuit. Nam aliquâ licèt obscuriore *beatificâ* tamen

* Tert. lib. de Resur. Carn. c. 43, et lib. de Anima. c. 55.

^g Aug. lib. 12, de Civit. Dei, c. 9.

^h Aug. Enchir. c. 109.

Dei præsentid, qualis eorum conditioni congrua est, Sanctos omnes frui, eos etiam quos in Atriis et abditis receptaculis quiescere dicit, etiam et eos, qui ante Christum obierunt, docet idem Augustinus.¹

¹ Ep. 99.

[388]

15. Mens nunc Augustini hinc clara. Ad altare commemorantur martyres, commemorantur Sancti alii defuncti. *Pro his*, inquit Augustinus, *oramus*. Non ut è Purgatorio, aut infernali aliquo igne, aut cruciatu liberentur (vestrum hoc et vanum commentum est Augustino et priscis Patribus ignotum) sed oramus pro eis, ut *ad summam illam, clarissimam, et beatificantem Dei visionem, ad quam anhelant ipsorum animæ, admittantur*. Pro martyribus etiam oramus, ut complementum gloriæ illis quoque donetur: sed pro illis non oramus, *quomodo pro cæteris*, ut ad clarissimam illam Dei visionem illorum animæ admittantur. Injuriam facit martyri, qui sic orat pro martyre. Et Sanctorum quidem omnium, quos commemoramus, orationibus nos Deo commendatos esse volumus. Sed martyres commemoramus in hunc tantum finem, ut *illorum precibus apud Deum adjuvemur*, cæteros commemoramus, non solum ut ab illis Deo commendemur, sed ut *Deo etiam pro illis supplicemus*. Oramus pro illis, et eorum adhuc complendâ beatificâ et clarissimâ Dei visione: non sic oramus pro martyribus, sed tantum Deo nos illorum quas generatim pro Ecclesiâ fundunt precibus commendamus. Ita locus hîc Augustini, quo tanquam valdisimo fulcro Sanctorum invocationem stabiliri putatis, et invocationem Sanctorum, et commentitum vestrum Purgatorium clarissimè evertit. Intercedere quidem pro nobis Sanctos docet hîc Augustinus: sed nec *in particulari* intercedere, nec *suis meritis* et condignitate operum intercedere docet. Intercessio *meritoria*, non *deprecatória*, et *in particulari*, non *in generali*, ea est, quam et nos negamus, et tu tibi probandam suscepisti.

16. Citas quartò, Augustinum, Serm. xlv. de Sanctis. Diluere facilè possem quod inde colligis: nec est in verbis illis quod quisquam metuat. Sed non dignabor ullum Sermoni isti responsum, nisi Augustini verè esse Sermones istos de Sanctis, et non indocti alicujus Monachi imposturam, antè probaveris. At hoc tu, scio, nunquam probabis. Prodit enim ipse author suam imposturam: cùm in eis^k *Isidori mentionem* faciat, quem Augustinum, qui ducentis¹ ante Isidorum annis obierat, citare potuisse vix cuiquam persuadeas. Cùm genuinis Patribus de-

^k Serm. 35, de Sanctis.
¹ Aug. obiit an. 430, Prosp. in Chron. et Baron. eo an. Isidorus obiit an. 636, Bar. eo an. n. 7.

stitui te videas, ad Impostores confugiendum fuit. Similis simili, Impostor Impostore gaudet.

17. Citas quintò Augustinum, lib. ix. Conf. cap. iii. De Nebridio amico sibi charissimo nuper tum defuncto agit ibi Augustinus : *Eum in sinu Abrahæ vivere*, ait, *nec jam*, inquit, *ponit aurem suam ad os meum, sed spirituale os ad fontem tuum, et bibit quantum potest sapientiam, sine fine felix*. Nec sic eum [389] *arbitror inebriari ex eâ, ut obliviscatur mei, cum tu, Domine, quem potat ille, nostri sis memor*. Sed an Nebridium ibi *invocat*, aut invocandum ait? An quid ipse tunc agat, aut cogitet intelligere ait? An Nebridium pro ipso suis *meritis* intercedere ait? Nihil horum. In his verò causæ tuæ cardo. Hi tibi limites fixi, quos transgredi te non patiar. Non oblitum sui jam Nebridium arbitratur Augustinus. Arbitramur idem et nos, Nebridius *dulcis Augustini amicus*: de Nebridio, omnibusque similibus hoc idem et meritò arbitramur. Fons ille vitæ et beatitudinis quo inebriantur Sancti, non obliterat memoriam omnium, qui hîc cogniti nobis et dilecti fuerunt: Letheum id poculum non est; quin ardentiorum potiùs amorem in eos qui in Deo nobis hîc chari fuerunt, accendi tum putamus. *Arbitratur* hoc Augustinus: *Arbitramur* hoc et nos. Tu quoque ut *arbitreris* idem et *opineris*, per nos licet. Noli interim in re dubiâ *fidem indubitatam* postulare: Noli ex *Opinione* dogma *fidei* fabricari. Noli ex hoc *opinari*, Sanctos ea quæ nos postquam illi defuncti sunt, hîc facimus, dicimus, et cogitamus, scire. Augustini modestia vestram confidentiam; illius opinio Fidem vestram hîc emendet.

18. Citas sextò Augustinum, lib. de Curâ pro Mort. Gerend. cap. xvi. Quid, an *invocandos* defunctos, an eos *in particulari* pro nobis intercedere, an *suis meritis* eos intercedere dicit ibi Augustinus? Non dicit, nec horum quidquam vel extremis digitis attingit. Nugator tu igitur et hîc. Sed et imprudens quoque. Nam quæ habet ibi Augustinus, tuam causam vel maximè oppugnant. Solvit ibi quæstionem, quomodo fiat, ut ope Sanctorum beneficia multa viventibus conferantur, si (quod ante docuerat) ea quæ hîc aguntur nesciant, et rebus nostris non intersint. Respondet Augustinus fieri id duobus modis. Prior est, si *extraordinariè huc à Deo mittantur*: et hoc nonnunquam fieri docet *exemplo Felicis Confessoris, qui post mortem viventibus apparuit*, ut ex testibus fide dignis declarat Augustinus. Modus

[390]

alter est ; si illis non præsentibus, sed generatim pro indigentia viventium supplicantibus, Angeli, vice martyrum, ut opem viventibus ferant, à Deo mittantur. De hoc posteriori modo sic loquitur Augustinus : et dignum est quod observes : *Fieri potest, ut martyribus in loco suis meritis congruo, ab omni mortalium conversatione remotis, et tamen generaliter* (nota generaliter) *orantibus pro indigentia supplicantium, sicut nos oramus, pro mortuis* (ut eorum compleatur beatitudo) *quibus utique non præsentamur, nec ubi sint, vel quid agant scimus : fieri, inquit, potest, ut Deus omnipotens, qui est ubique præsens, exaudiens martyrum preces* (sic in genere pro vivis fidelibus factas) *per Angelica ministeria usquequaque diffusa, præbeat hominibus ista solatia, quibus in hujus vitæ miseriâ judicat esse præbenda. Quid verò horum duorum sit, an etiam utrumque sit, ut aliquando ista fiant, per ipsam præsentiam* (extraordinariam) *martyrum, aliquando per Angelos suscipientes personam martyrum, definire non audeo. Hæc Augustini est, hæc eadem nostra planè sententia. Ex his si quis, vel invocandos esse Sanctos, vel eos in particulari pro nobis orare, vel suis meritis et condignitate operum apud Deum intercedere concludat, Antonium eum, id est, vanissimum Sophistam esse oportet.*

19. Citas septimò, Aug. lib. xx. cont. Faust. cap. xxi. ubi ait, *Populum Christianum memorias martyrum religiosâ solennitate concelebrare* (quod nos quoque et ipsi sedulò facimus, et ab omnibus fieri optamus) ; *et ad excitandam imitationem, et ut meritis eorum* (seu bonis operibus) *consociemur, atque orationibus adjuvemur.* Et adjuvemur certè : sed quomodo Augustinus ipse modo exposuit, *ut illis generaliter pro indigentia supplicantium, Deum orantibus,* licèt in particulari quid agamus, multò magis quid cogitemus nescientibus, Deus quæ singulis ex usu esse videt, eorum precibus concedat. Quo eodem modo non dubitamus Christianos apud Turcas aut extremos Indos agentes, nostris ad Deum precibus pro totius Ecclesiæ incolumitate, et omnium in eâ indigentia generaliter factis, beneficia non pauca à Deo obtinere, etsi quid agant illi aut quid cogitent omninò nesciamus.

20. Citas octavò Augustini Librum Meditationum, cap. xx. verè tuus est iste Augustinus. Non Dorbellus, Dunsus, aut Voraginensis, non quivis è fæce Scholasticorum aut Tridentinorum emergens, Monachus, stolidiùs Sanctos invocare potest,

[391]

quàm flagitiosus ille Impostor, qui fœtum istum ignobilem Augustino supposuit. Nam non possum non indignari, quoties *meditationibus illis ineptissimis*, velut deformi partu, clarissimum Augustini nomen dehonestari audiam. Nihil in eo libello, quod vel doctrinam, vel stylum, vel genium, vel ingenium Augustini sapit. Nec in Indiculo¹ Possidii habetur. Nec audent Augustini dicere, vel Lovanienses, vel Possevinus, vel Bellarminus: quid tamen illi non audeant, si fucum ullum prætexere possint? Nihil verò hîc est, quod vel prætexant. Quis hymnum illum Rythmicum Augustini sentiat? Paradisum ille cœlestem sic describit:

Solis gemmis pretiosis, hæc structura nectitur.

Abest limus, deest finus, lues nulla cernitur,

Hiems horrens, ætas torrens, illic nunquam sæviunt.

Et paulò pòst mirè sibi plaudit, in illo *Speculo*, quod Augustino penitùs, et aliquot, opinor, post ipsum sæculis ignotum:

Qui scientem cuncta sciunt, quid nescire queunt?

Nam et pectoris arcana penetrant alterutrum,

Unum volunt, unum nolunt, unitas est mentium.

Lege cætera indocti, inepti istius Rythmi: Augustini fœtum non esse liquidò jurabis. Quin et Augustino bellum apertè infert iste Impostor. Martyres *nominantur, non invocantur*, sic Augustinus. Martyres, Sancti omnes in istis meditationibus *invocantur*, etiam ardentius quàm Deus ipse, invocantur; Illi omnes invocandi sunt, sic Impostor. *Sancti ibi sunt, ubi non vident quæ hîc aguntur et eveniunt*: sic Augustinus. Sancti ibi sunt, *ubi nil nescire queunt, ubi ipsa pectora et cogitationes aliorum vident sciuntque*, sic Impostor.

21. Quodsi parentem Rythmici hujus tui Augustini scire aves, Bardos adi et barbaros Scholasticos: *Scholastici*, inquit Sixtus^k tuus Senensis, *cùm desiderarent homines sui sæculi Rythmis debitos, ad studia Sacrarum literarum allicere, excogitârunt ipsi novam metricæ artis rationem, ex veteri Latinâ, et recenti vernaculâ poesi compositam. Ex veteri acceperunt syllabarum quantitatem, et numerum pedum: ex novâ et vulgari sumpserunt Rythmorum consonantias et syllabarum similes desinentias*. Quanti verò rythmica hæc Theologia facienda sit, idem Sixtus indicans ait, *Non me latet, Scholasticorum poeticam ab omnibus eruditis contemni, et prorsus explodi tanquam ineptam, superstitiosam, et*

ⁱ Ut testat. Bell. lib. de Script. Eccl. in Aug. tom. 9.

^k Bibl. Sanc. lib. 3, p. 187.

risu dignam. Nec verior ulla de meditationibus istis, et earum auctore censura dari potest. Gaude nunc, Impostor, Impostore hoc tuo.

22. Quartus quem citas Pater, est Leo magnus, Sermon. de Sanct. Laurentio. *Deus, inquit, in Sanctis et præsidium nobis constituit et exemplum. Laurentii oratione et patrociniò adjuvari nos sine cessatione confidimus.* Nos quoque itidem confidimus. Præsidium et patrociniū habemus in Sanctis *generaliter*, ut loquitur Augustinus *pro nobis orantibus*. Præsidium verò in illis, aut patrociniū *particulare*, aut in illis *particulariter pro nobis orantibus*, præsidium in eorum *meritis et operum condignitate*, præsidium aut patrociniū tale non somniavit Leo. Nesciebat ille singulis Regionibus, singulis civitatibus, oppidis, et villis, singulis artibus, singulis corporis partibus, singulis bestiis, singulis morbis, singulares Sanctos, ut patronos assignari. Nuperum hoc, etiam et Ethnicum est, et in Ethnorum imitationem confictum patrociniū. Illis in *bello* Mars, vobis Georgius; Illorum *divitiis* Pluto, vestris Anna; Illorum *vitibus* Bacchus, vestris Urbanus: Illorum *studiis* Minerva, vestris Catharina: Illorum *Medicis* Apollo et Æsculapius, vestris Cosmus et Damianus: Illorum *venationibus* Diana, vestris Eustachius: Illis *navigantibus* Neptunus, Castor item et Pollux, vobis Maria, Nicolaus item et Christophorus: Illorum *meretricibus* Venus, vestris Magdalena: Illorum *puerperis* Lucina, vestris Margareta: Illis in *sterilitate* Priapus, vestris cujus vos (si pudor ullus) plusquàm Priapi puderet, Benedictus,¹ præest et patrocinator. Sicque Patronis abundatis, ut Ethnicis longè à tergo relictis, invocetis pro *Anseribus* vestris Gallum, pro *Ovibus* Wendelinum, pro *Equis* Eulogium, pro *bobus* Pelagium, pro *porcis* Antonium (tibi ille peculiaris patronus) contra *pestem* Sebastianum, contra *febrem* Petronillam, contra *dentium dolores* Apollonium, contra *oculorum vitia* Otilium, contra *Calculum* Liberium, contra *Epilepsin* Valentinum: ad alios morbos, ususve alios et peculiare habetis Patronos. Hujus Patrocini, quod etiam *meritis horum Sanctorum* innititur, hujus inquam, *particularis* et *meritorii* Patrocini, si ex Leone magno, aut ullo Leonis coætaneo fidem facias, Rem magnam præstas, Zoile: Non facies.

¹ In Monast.
3, Guarlacen.
non longè à
Romorant.
in Gall.

[393]

23. Quintus quem citas pater, est Gaudentius Brixien. Serm. xvii. qui similiter ferè ut Leo, ait, *Tot Sanctorum patro-*

cinio juvandi, totâ fide, omnique desiderio supplices secundum eorum vestigia curramus, ut ipsis intercedentibus, universa quæ poscimus, adipisci mereamur. Patrocinio Sanctorum, eo quem nuper dixi modo, nos juvari non dubitamus: Patrocinio eorum *particulari*, et *meritorio* nos juvandos non ait Gaudentius. Intercedere Sanctos *generaliter* pro nobis *deprecando*, libenter agnoscimus: Intercedere Sanctos vel *merendo* vel *particulariter pro nobis orando*, non dicit Gaudentius. Claudicant hîc semper tui Patres, claudicat hîc quoque cum ipsis tua causa.

24. Sextus quem citas Pater, est Gregor. lib. xvii. Indic. 2, Epist. liii. Ubi unquam, mi Domine, aut quando vidisti lib. xvii. Epistolarum Gregorii? Codices omnes, quotquot me videre contigit, *duodecim* solùm libros habent, non septemdecim: nec plures quàm *duodecim* Gregorii agnoscit Cardinalis¹ tuus. Suspicebar diu, non tuum esse hoc, sed typographi erratum; eoque vehementiùs, quia in Repub. tuâ, unde hæc et præcedentia testimonia transcripsisti, cites, lib. vii. Indict. 2, Epist. liii. Etiam et verba Gregorii illic recitas, sed Græcâ planè fide: nam nec in lib. vii. Epist. liii. verba quæ recitas extant: nec quidquam omninò, quod vel rudente possit ad invocationem aut intercessionem Sanctorum pertrahi. Quare non possum jam non suspicari fraudem hîc tuam aliquam subesse: Gregorium interim pro Cyphra, et elingui teste habendum scias.

¹ Bell. lib. de Script. Eccl. in Gregorio.

25. Septimus et ultimus quem citas Pater, est Bernardus. Homo nuperus, nec in unâ cum antiquis classe collocandus. Vixit post an. 1150. Antiquos qui ante 400 aut 500 an. scripserunt, dixeris: qui post 600, eorum multi, vix æqui in causis fidei Iudices. Partibus studebant, et Papæ tuo, factionem ac schisma capitale tum fovendi adhærebant non pauci; è quibus etiam hic, qui non vidit omnia, Bernardus. Cultus Imaginum, et Invocatio Sanctorum sorores gemellæ sunt; simul satæ, simul [394] in Ecclesiâ natæ: Parturivit diu has proles Romana tua factio, sed Lucinâ ante non favente, editæ simul in Conciliabulo vestro Niceno post annum 780. In eo conventu *Beatæ Virginis omnium Angelorum, sanctorumque intercessionem obsecrat*, Tharasius,^m et Hadrianus,ⁿ totumque concilium in Epiphania^o plausum dat, et suum calculum addit. Cùm à Pontificis partibus stet Bernardus, quid mirum, si eandem cum his canat Cantilenam?

^o m Conc. Nic. II. Act. 3.
ⁿ Act. 2.
^o Act. 6, p. 380, b.

26. Nec tamen Bernardus h'c totus tuus est. In eo quem

citās Sermone^p lxxvii. in Cantic. de Sanctis, ait, *Eos custodire, et suo patrociniō protegere Ecclesiam die ac nocte. Custodiam et Patrociniū generale, Intercessionem deprecatoriā si dicat, non abnuimus. Si patrociniū particulare, si Meritoriā sentiat intercessionem probationem postulamus. Probatio verò hic vacillat. De Angelis, inquit, id dictum est, Super muros tuos constitui custodes: sed de Angelis, inquis, id dictum est. Non abnuo, Omnes sunt administratorii spiritus. At quis me prohibeat itidem et de Sanctis sentire? Quis inquis, Bernarde? Prohibet ille qui dixit,^p Requiescunt à labore suo? Prohibet Isaias^q qui dicit, Abraham nescivit nos, Israel ignoravit nos. Prohibet illud sancti Job,^r Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelligit defunctus. Prohibet Augustinus,^s Ibi sunt spiritus defunctorum, ubi quæ hic aguntur et eveniunt non vident. Per paucorum hæc opinio; nec tu, opinor, aut tui Bernardo hîc subscribetis, Sanctos esse sicut Angelos administratorios spiritus.*

^p Apoc. 14. 13.

^q Isa. 63. 16.

^r Job 14. 21.

^s Lib. de cura pro mort. ger. c. 13.

^t Bern. Serm. 1, de Annunc.

^u Bern. Serm. 68, in Cantic.

Meritoriā verò Intercessionem, quā nobis ex suorum operum condignitate vel gratiam Sancti obtineant vel gloriam; mirum, si quis Bernardum vel somniāsse sentiat. Nemo humana Merita fortiùs deprimit, quàm Bernardus. *Non sunt talia, inquit,^t hominum merita, id est, bona opera, ut propter ea vita æterna debeat ex jure, aut Deus injuriam aliquam faceret, nisi eam donaret. Nam ut taceam, quòd merita omnia dona Dei sunt, et ita propter ipsa homo magis Deo debitor est, quàm Deus homini, quid sunt merita omnia ad tantam gloriam? Et iterum,^u Non est, quòd jam quæras, quibus meritis speremus bona; præsertim cùm audias apud Prophetam, Non propter vos, sed propter me ego faciam, dicit Dominus. Sufficit ad meritum, scire quòd non sufficiant merita. Tace de Bernardo, quoties de Intercessione Sanctorum verba facis. Non tantùm juvat in Intercessione, quantum in meritoria intercessione vulnerat te Bernardus.*

[395]

27. Habes nunc quæ pro Intercessione Sanctorum, Angelorum, hominumve, vel è Scripturis, vel è Patribus profers. Ex his concludis in hunc modum.^x *Igitur et Scriptura et Patres, et consensus Universalis Ecclesiæ, Angelos et Sanctorum jam defunctorum animas intercedere pro vivis etiam in particulari pro certo confirmat. Vanum hominem! In præmissis Pygmeus es, in conclusione plusquàm Giganteus. Ego refutatis jam quæ adduxisti omnibus, rectiùs multò concludam. Igitur et Scriptura, et Patres, et consensus Universalis Ecclesiæ, Angelos et*

^x Cons. Red. p. 40.

Sanctorum jam defunctorum animas, nec *intercedere pro vivis in particulari*, nec *Meritis suis intercedere*, nec quæ hic *agamus et cogitamus* cognoscere, pro certo confirmant. Quæ verior, aut quæ ex præmissis firmiùs sequatur conclusio, judicet æquus lector.

CAP. LX.

DE INVOCATIONE SANCTORUM, QUODQUE MULTIS MODIS
IN EA PECCANT PONTIFICII.

EGISTI jam de *Festis* Sanctorum et eorum *Intercessione*, et tamen nihil egisti. Operam simul et oleum cum sutore perdidisti. Pergis ad id quod caput causæ est, *Invocationem* nempe *Sanctorum*. Eos esse invocandos primo sic probas,^y *Cur non* ^{y Cons. Red. p. 40.} *fidelis quisque animos sumit eos invocandi, quos certè scit pro nobis in cælis orare?* Quoties hoc dicendum? An caput tibi ex incude factum, ut malleo hæc intundi opus sit? Quæris cur non invocandi? Quia præceptum à Deo nullum habes ut invoces. In cultu autem suo Deus mandavit,^z *Quod tibi præcipio, hoc tantum facito.* Quia *exemplum* eos invocandi nullum habes, nisi illud Johannis, cui dixit Angelus,^a *Vide ne feceris: Con-* ^{a Apoc. 19. 10.} *servus tuus sum, Deum adora.* Quia *ἑθελωθῆσθαι* est, et *cultus* secundum *præcepta et doctrinas hominum* quem damnat Apostolus:^b de quo Deus olim dicet, *Quis* ^{b Coloss. 2. 22.} *requisivit hæc de manibus vestris?* de quo Servator ait,^d *Frustrà colunt me, docentes doc-* ^{c Isa. 1. 12. d Matt. 15. 9.} *trinas quæ sunt mandata hominum: et quare* ^{d Ib. 15. 3.} *transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram.* Quia *Invocatio* ista [396] non est ex fide, et *quicquid* ^{f Rom. 14. 23.} *non est ex fide, peccatum est.* Quia ^{e Jac. 1. 6. h Rom. 10. 14.} *unumquemque* monet Apostolus,^g *ut postulet in fide nihil hæsi-* ^{i Aquin. Secunda Secundæ, q. 83, art. 4, ad 3.} *tans.* Quis verò non hæsitet, an Sancti defuncti *audiant*: an etiam si *audiant, invocandi* sint; an *sic denique, ut vos invocatis, invocandi* sint? Quis non in his hæsitet saltem (si non et totus dubitantiùs sit) nisi stipes sit, aut planè excors? Quia Apostolus docet,^h *Quomodo invocabunt in quem non crediderunt?* Si vos in Sanctos creditis, dicite igitur *Credo in Deum, credo in Sanctos.* Si non creditis in eos, non invocandi illi à vobis. Quia *non invocandos esse, nisi orationes nostras et cogitationes videant, sciantve, docet* Aquinasⁱ vester. Nescire autem

^k Lib. de
cur. pro
mort. ger. c. 13.
^l Lib. contra
Helvid.

^m Joh. Eck.
Enchir. c. de
Vener.
Sanct.

eos quæ nos hîc dicimus, ac cogitamus, ex Jobo, ex Isaiâ, ex aliis Scripturis docet, ut antè declaravi, Augustinus ;^k *Ibi sunt, ubi quæ hîc aguntur et eveniunt, non vident.* Quia Hieronymus docet,^l *Non credimus, quia non legimus.* Non legi verò in Scripturis Sanctos invocandos, docent ipsi athletæ vestri : audi ex omnibus Eckii^m verba. *Sanctorum invocatio non est præcepta in Veteri Testamento, ubi populus aliquin erat propensus in Idololatriam ; et patres erant in Limbo, nondum beati, et Isa. lxiii. Abraham nescivit nos, Israel ignoravit nos. Sub Evangelio etiam non fuit præceptum, ne Gentiles conversi crederent se iterum induci ad cultum terrigenarum. Porro, si Apostoli et Evangelistæ docuissent (verbo non minùs quàm scripto) sanctos esse venerandos, arrogantiae datum eis fuisset, ac si illi post mortem gloriam illam quævivissent. Quia modus denique vestræ invocationis illicitus est et Idololatricus, tum petendo, ut Sancti vobis dent, quæ Deus solus dare potest ; tum petendo, per Merita sua ea vobis dent, quæ per Christi solius Merita dari possunt. Cùm tam multis de causis, et Invocatio ipsa Sanctorum, et vester invocandi modus culpanda sint, quis nisi rudis et illiteratus quærat, Cur non quisque fidelis ad invocandum eos animos sibi sumat ?*

[397]

2. Sed et adhuc vide infantiam tuam. *Cur non, inquis, fidelis quisque eos invocet, quos certò scit pro nobis orare ?* Cur non etiam astantes omnes, sacrificulos vestros Religioso cultu invocant, quos certò sciunt et audiunt, pro fidelibus omnibus orationes ad altare fundere ? Cur non Lohetum tuum, Cur non te, Cardinales omnes, et præ omnibus, Urbanus Papa, Cur non fideles singuli, alios omnes fideles invocent et religiosè colant ? cùm nemo omnium sit qui non pro Papâ, Cardinalibus, aliisque omnibus oret, quotiescunque Patri cœlesti dicit, *Dimitte nobis debita nostra.* Annon fatuus tu sis, etiam et Urbanus tuus, si crustularios et Calones, si lanios et lixas vestros, nudatis capitibus, flexis poplitibus, humi etiam prostrati aut cernui invocetis, eosque sic invocandos à vobis, quomodo tu nunc ais Sanctos defunctos, probetis ? Si eis dicatîs, O mi Sannio, mi Sanga, mi Lohete, mi Lixa, *Cur non ego animos mihi sumam te invocandi, cùm certò te sciam quotidie pro me orare ?*

3. Pergis, sed Rationum pertæsus, ad asseverationes te vertis. *Invocationem, inquis, hanc Angelorum et Sanctorum,^a ut ipsi pro nobis orent, et sint nobiscum Compreatores non posse in dubium vocari est certissimum.* Imò te delirum esse et vecordem, est

^a Cons. Red.
Γ. 40.

clarissimum. An id certissimè in Dei cultu probandum dicas, cujus nullum habes in Scripturâ præceptum, nullum exemplum? An et hoc non posse in dubium vocari dicas? Si non possit de eo dubitari, quî factum ut dubitaverit Augustinus, imò disertè negaverit invocandos? Martyres ad Altare nominantur, non invocantur. Si non possit de hoc dubitari, cur tot testimonia tu hîc conglomeras, ut id probes, de quo dubium esse non potest.

4. Quare dein sic trepidas, et diffidis in Pontificis tui causâ, ut dicas, invocandos esse, ut pro nobis orent? Annon aliud petunt vestri à Sanctis, quàm ut pro illis orent? Annon petunt, ut Sancti donent eis sanitatem, salutem, gratiam, gloriam? Non etiam petunt, ut suis meritis, et ex condignitate suorum operum ista donent? Nonne petunt, ut per Thomæ sanguinem in cœlum ascendant?

5. De Beatâ verò Mariâ longè majora, magisque magnificanitis: vocatis eam Reginam^o cœli, Dominam^p mundi, Sponsam^q Regis æterni, Scalam^r cœlestis Regni ac gloriæ, portam^s vitæ, januam salutis, viam reconciliationis, spem pœnitentium, solamen lugentium, pacem et salutem cordium; illuminatricem^t fidelium, Mediatricem^u Dei et hominum: Salvatricem^x vestram, per quam^z Deus fecit Redemptionem plebis suæ. Numen,^a etiam Deam,^b et Dominam^c Omnipotentem vocatis.

6. Dicitis illi, quæ Christo et Deo soli dicenda sunt. Dixit^d Dominus Dominae meæ, Sede à dextris meis. In^e nomine tuo omne genu flectatur, Cœlestium, terrestrium, et infernorum: Benedicta^f tu virga Jesse sublimis, Domina^g mea, quis similis erit tibi, quæ gratiâ et gloriâ superemines universa? Nisi,^h Domina, ædificaveris domum cordis nostri, non permanebit ædificium ejus: ædifica nos gratiâ et virtute tuâ. Oculiⁱ nostri in te sperant, Domina: mitte nobis cibum et escam delectantem. Gratia^k illius expiat conscientiam peccatorum. Gratia^l ejus peccata relaxantur. Gratia^m et dulcedine tua pleni sunt Cœli et terræ. Misericordiaⁿ tua irrigat totum mundum: Domina, in salutari tuo vivifica me. Gratias^o Deo, et tibi mater pia, de omnibus quæ assecutus sum pietate, et misericordiâ tuâ. Per^p te expugnato hoste antiquo, sunt aperta fidelibus Regna Cœlorum. In^q te, Maria, speramus nos defendas in æternum.

7. Nihil interim hîc dixi de illo Bielis,^r cui applaudit Viega,^s quòd partito inter Christum et Mariam Dei regno, divisum im-

^o Cantic. ad Mar. ex Prophet. col. post. Psalt. Mariæ.

^p Ib.

^q Ib.

^r Ib.

^s Psalt. B.

^t Mar. Ps. 46.

^u Cant. ex Prophet. loc.

^v cit.

^w Ib.

^x Ib.

^y Ib.

^z Lips. in Virg. Hall.

^a c. 36.

^b Ib. c. 19 et 31.

^c Cant. ex Prophet. loc.

^d cit.

^e Psalt. B.

^f Virg. Ps. 109.

^g Cant. ex Prophet. loc.

^h cit.

ⁱ Psalt. Mar. Ps. 31.

^j Ib. Ps. 82.

^k Ib. 126.

^l Ib. 144.

^m Ib. 117.

ⁿ Ib. 102.

^o Ib. 34.

^p Ib. 118.

^q Ib. 76.

^r Cant. ex Prophet. loc.

^s cit.

^t Ib.

^u Biel. in Can. miss.

^v lec. 80.

^w Vieg. in c.

^x 12, Apoc.

^y § 2, n. 3.

perium cum Jove mater habet. Quòd *Hesteræ* promisit *Assuerus*, *dimidium Regni se daturum*, in *Mariâ* completum est. *Deus Regni sui quod Judicio, et Misericordiâ constat dimidium, hoc est, Misericordiam in Mariam transtulit, alteram Regni partem, id est, Judicium sibi retinuit.* Quòd spectat illud *Seraphici doctoris*,^t *Deus ultionum Dominus: sed tu mater misericordiæ ad miserandam inflectis eum; Deus^u Judicium tuum Regi da, et Misericordiam tuam Reginæ matri ejus.*

8. Nihil de illo *Bozii*,^x quòd *Virgo Maria, sit Eva secunda, solùmque* (audi solùm) *in Ecclesiâ pariat viventes: quòd ex virtute Christi Maria potissimùm det vitam cælestem generi humano, quòd per eam crescamus in fide, et multiplicemur in charitate.*

9. Nihil de hymno illo, quo *majorem esse Christo Mariam, et imperium in ipsum habere canere solebatis, Jube^y filio, ô felix puerpera; Jure matris impera Redemptori.* Quæ licèt è *Ritualibus*,^z et *Missalibus*^a vestris nuper oblitterata; vestigia tamen alicubi remanent: *Monstra^b te esse matrem, sumat per te preces, qui tulit esse tuus: et clariùs alibi,^c ut docet Lex divina, tu ipsius es Domina: nam Jus habet, et Ratio, matrem præesse filio: Ergo ora suppliciter, et præcipe sublimiter, ut nos in mundi vespera, ad regna ducat suprema.* Cedo si potes in omnibus, qui vos præcesserunt *Idololatris, sacrilegas magis et Idololatricas orationes.*

10. Nihil de eo quoque dixi, quòd pro *Sanctis* sæpenumerò figmenta solùm vestra colitis, et invocatis. *S. Georgium, S. Christophorum mihi vide.* Non *Sancti*, non vel *homines* illi fuerunt; sed *Allegoriæ et Symbola.* Symbolicum fuisse *Georgium* discas à *Baronio*,^d *Pictura*, inquit, *illa S. Georgii, quâ effingitur eques armatus, qui hastæ cuspide draconem interfecit, juxta quem etiam Virgo posita manus supplices tendens, implorat auxilium: Symboli potiùs, quàm historiæ alicujus, opinor, esse expressam imaginem.* In nullis enim quæ recensuimus *S. Georgii actis antiquis quicquam ejusmodi legitur, sed à Jacobo de Voragine, absque aliqua majorum autoritate ea ad historiam referuntur, quæ potiùs in Virgine illâ typum exprimunt alicujus Civitatis* (diceret *Ecclesiæ*) *quæ adversus diaboli vires, opem* (Christi aut Magistratus Christiani, qui vicem Christi gerit) *implorat et auxilium.* Discas clariùs à *Villavincenio*^e vestro: *Pictura*, inquit, *Georgii, docet quomodo magistratus civilis gerere*

^t Psalt. Mar. Ps. 93.

^u Ib. Ps. 71.

^x Lib. 9, de Sign. Eccl. c. 6.
^y Innuere.

^z Hymni istius meminit Cassan. in Consult. tit. de Merit. Sanct.
^a In quibus fuisse agnoscit Duræus, cont. Whitak. Rat. 9, p. 351.

[399]
^a In Missali Parisiensi se vidisse testatur Pet. Molin. lib. Defens. Cathol. Fid. cont. Coef. art. 7.
^b Offic. Beat. Mar. ad Vesp. p. 97.
^c Hist. secund. chorum Aug. de Commen. Virg. Mar. cit. à Rob. Abbat. Defens. Par- kins. p. 35.
^d Notis in Martyr. Rom. April. 23. Item Ph. Melanch. Rhetor.

^e Lib. 3, de rat. Stud. Theol. c. 7.

se debeat, in juvandâ tuendâque Ecclesiâ. Diabolus immanis, et crudelis Draco mille modis insidiatur Virgini, nempe Ecclesiâ. Sed intervenit pius Magistratus, qui suâ prudentiâ, fortitudine, potentiâ Draconem opprimit, atque Virginem salvam esse, et quiete gaudere jubet. Christophorum quoque vestrum Gigantem staturâ duodecim^f nempe cubitorum Sanctum; nec Sanctum, nec hominem, sed Symbolum quoque, et Allegoriam fuisse docet te in suo Epigrammate Vidas.^g Docet et clariùs Villavincientius,^h qui ait, *Dubium nemini esse, picturam hanc à Sanctis Patribus in hunc usum fuisse excogitatum, ut Evangelii præconem adumbret, qui dum Christum extollit, et circumfert visendum omnibus periclitatur in procellis, et fluctibus hujus mundi, sustentatus spe jucundissimorum fructuum in posterum quos baculus supernè virens et florens promittit.* Idem de Catharinâ aliisque ostendi posset. Sed non moror. Tu dic nunc, annon verè Idololatrica sit illa Ecclesia, quæ ut Sanctos colit, et eorum meritis gratiam ac gloriam sibi dari postulat, qui verè nil aliud sunt, quàm Idola [400] vestrorum cordium: in quæ verissimè quadrat illud Augustini, *Satius sit vel lapidi, qui quo quomodo est, aram constituere, victimam offerre, quàm id quod omninò non est, in deliramento phantasmatis adorare.*

11. Sed nec illud denique dixi, quàm vos ipsi sitis in hos quos tam religiosè colitis Sanctos, contumeliosi ex improbi. Sardum Tigellium hîc agitis, Nil fuit unquam sic impar, ut ipse sibi. Et dubites sanè *culture*, an *contumeliâ* peccetis magis. Omitto alios. Vide quæ quamque pudenda Beatissimæ Virgini, quam *Deam* dicitis, affingatis. Veneri certè quàm Virgini magis conveniant. Sic illius in monachos curam, amorem, humanitatem depingitis, *Extractis*^k *uberibus in os clerici lac emulget.* Alano^l Monacho Dominicano, qui Rosarium Beati Virginis composuit, *Cubiculum ingressa, annulum ex capillis suis fecit, quo sibi Alanum despondit, osculatur eum, mammas tractandas præbuit, tantæque familiaritate cum Alano conversata est, quanta solet sponsa cum sponso. Militiⁿ cuidam inveni dixit, Ego ero uxor tua. Accede ad me, et da mihi osculum, et coegit eum. Monacho uni^o collum brachiis stringens, osculum dedit. Alteri^{*} in pomario cantillavit. Inter^p sponsum quendam, et sponsam primâ nocte, media recubuit. Beatricis^q monialis, dum ea publicè scortum ageret, forma et habitu ejus assumptis, vicem quindecim annos supplevit in Monasterio. Abbatissæ^r à dapifero suo gravidæ*

^f Jacob. de Vorag. Aurea Legend. in Christof.

^g Hier. Vidas in Hymn. de Christ.

^h Vill. loc. cit.

ⁱ Lib. 20. cont. Faust. c. 15.

^k Vinc. Spec. Hist. lib. 7, c. 84.

^l Joh. de Nicol. ex Hist. quadam

Tritem. quam in Monast. S. Laurent.

vidit, recitat in suo Hispan.

Reform. ⁿ Caesar. lib. 7, c. 33.

^o Ib. c. 51. ^p Ib. c. 22.

^q Vinc. Spec. lib. 7, c. 87. ^r Caesar. lib. 7, c. 35.

^r Vinc. lib. 7, c. 86.

factæ, *obstetricata est et infantem ex stupro susceptum Eremitæ cuidam educandum per duos Angelos transmisit*. An ista Sanctos, an *Virginem*, an *Deam* decent? At interesse tamen Sanctos rebus humanis, opem ferre mortalibus, invocandos esse, hinc discant lectores, Ut hoc discant prospiciendum; quibus commentis et fabulis fallantur, non est cur quis curiosus nimis sit, aut superstitiosus. Sed videamus, quas tu nobis de *invocandis Sanctis* dapes et bellaria apponis.

[401]

CAP. LXI.

DE BEATÆ VIRGINIS INVOCATIONE, PRO QUÂ, IRENÆUM, ATHANASIUM, NAZIANZENUM, AUGUSTINUM, ET ALIOS PATRES FUTILITER CITAT ARCH. SPALAT.

AGIS primò de Virgine Deipara, *Quòd ea invocanda sit, ut pro nobis apud filium intercedat, habemus, inquis,*^s *documenta præclarissima*. Sed audi: An *mediatore ad mediatorem* opus est? Cur non igitur ad Mariam habetis Petrum, et ad Petrum, Paulum, et sic in infinitum? Quî scis Mediatoris Christi aut aures oclusas, aut animum à nobis nostrisque precibus aversum, nisi mediatrix sit ad eum B. Maria? Quî scis non *Deam* æquè ac Deum indignari, si ipsam sine mediatore interpelles? Idem quero de Petro, Paulo, cæterisque Sanctis. Quis ex tam beato choro, misellos nos sine mediatore ad ipsum admittat, si non Christus ipse? de quo Apostolus,^t *Si quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum*. Et,^u *Cum habeamus Pontificem qui sensu afficitur nostrarum infirmitatum, accedamus cum fiducia ad Thronum gratiæ*.

^t 1 Joh. 2. 1.

^u Heb. 4. 15,
16.

2. Ut intercedat illa ad Christum, nihil omninò proficis, nisi et *suis Meritis* intercedere, nisi et *in particulari* pro nobis, cùm ipsam *invocemus* intercedere, doceas. Vereor autem, ne ad hæc docenda, Documenta tua omnia curta nimis sint et angusta. Sed qualiacunque sint, lance pendamus.

3. Primus quem citas, est Irenæus, lib. v. cap. 19, ubi *virginis Evæ Virgo Maria dicitur Advocata*. Et quidem in hoc Irenæi testimonio triumphum tui canunt. *Quid hoc clarius*, inquit Bellarminus?^x *Evidentissimum hinc est, priscos Patres Dei-*

^s Lib. de
Beat. Sanct.
c. 19,
[§] Irenæus.

param Virginem invocasse, ait Fevardentius.^y Similia cæteri. ^{y Com. in Iren. lib. 5, c. 19.} Perpendite verò diligentius Irenæi verba, et quàm nihil ille causam vestram adjuvet perspicietis.

4. Quando enim Evæ, juxta Irenæum, Advocata erat Maria? Cùm *in vivis* erat Maria? An cùm *mortua*? Sine dubio cùm *in vivis*. De vivente Mariâ loquitur Irenæus, non de defunctâ. Comparationem instituit inter Virginem Evam *viventem*, et [402] Virginem Mariam *viventem*: et beneficia majora docet per Virginem Mariam humano generi comparata, quàm per Virginem Evam fuerant olim deperdita. *Eva per Angelum tenebrarum seducta*; Maria per *Angelum lucis instructa*. Eva diabolo auscultans *prævaricata est, et fuit inobediens*; Maria sancto Angelo fidem habens, *Deo obtemperavit, et fuit obediens*. Eva^z ^{z Iren. lib. 3, c. 33.} inobediens, et sibi et universo humano generi, *causa facta est mortis*, causa nempe *pariendo* mortem per quod perimus; Maria *obediens, et sibi et universo humano generi, causa facta est salutis*, causa nempe *pariendo* vitam per quam servamur. Eva per *inobedientiam nodum peccati ligavit*; Maria per *obedientiam, nodum peccati solvit*. Quod *ligavit virgo Eva per incredulitatem, hoc Virgo Maria solvit per fidem*. Ita singulas partes hujus collationis aptat invicem Irenæus, ut dicat, Quòd quæ colligata sunt non aliter solverentur, nisi compagines alligationis retrorsum reflectantur.

5. Vides nunc sole meridiano clarius Mariam dici ab Irenæo advocatam, non cùm jam *defuncta* in cœlo regnat, sed cùm *vivens* hîc in terris, Christum peperit. Advocata, non *intercedendo*, aut *orando* pro Evâ, aut aliis ullis, ut ipsius meritis Dei reconcilientur, sed *pariendo Advocatum illum*, cujus solius Meritis, et Eva, et alii omnes, ipsa etiam Maria, Deo reconciliantur. Advocata, non quia ab Evâ, aut Evæ posteris, ut *Mediatrix, Salvatrix*, aut *suis meritis Intercessor* invocetur, sed quia *Christum peperit*, et orbi dedit, qui solus ab omnibus ut Mediator, Salvator, et suis meritis Intercessor invocetur. Ut virgo Eva credens infernali Angelo, et suâ incredulitate concipiendo, et pariendo peccatum, *Advocatrix* facta est Mariæ, et omnium à Deo; ita Virgo Maria credens cœlesti Angelo, et suâ fide concipiendo, et pariendo Christum, *Advocatrix* facta est, et Evæ, et omnium ad Deum. Ut Eva per diffidentiam, et inobedientiam non sic obfuit, ut peccatum ipsius transiret in alios, eosque à Deo alienaret, sed *causa fuit suadendo*, ut Adamus peccaret, in quo omnes à Deo aversi, et alienati sumus, facti filii iræ et

mortis; ita Mariæ fides et obedientia non sic profuit, ut per eam illiusve meritum Deo reconciliemur, sed *causa fuit assentiendo*, ut Christus ex eâ conciperetur, et nasceretur, cujus
 [403] justitia, et obedientia sic in fideles omnes confertur, ut illius meritis omnes Deo reconcilientur, et fiant hæredes vitæ. Nam

^a Rom. 5. 12. *ut in uno*,^a non in unâ, *homine, mortales omnes peccârunt, et moriuntur, sic*, non in unâ, sed, *in uno homine fideles omnes justificantur*, et vivificantur.

6. Hunc verum esse ac genuinum Irenæi sensum, si ignoras, imperitus, si negas, improbus sis oportet. Discas hoc vel ex Hymno vestro, in quo sic Mariæ cantatis,^b *Quod Eva tristis abstulit, tu reddis almo germine*. Reddit quidem Maria, quod abstulit Eva; sed reddit non suæ obedientiæ merito, sed Eo, quod Ipsa peperit almo germine. Docet te hoc et fateri coget ipsa, cui refragari non poteris, Ratio. Dic enim seriò, *Quo statu ac conditione* Evam fuisse censes, cùm ei Advocata fuerit Maria? Si *in vivis*, sine dubio Mariam, quæ tunc nulla erat, nec nisi post annos ferè quater mille futura erat, nec advocare in auxilium, nec invocare Eva potuit, nec pro Evâ tum intercedere potuit Maria. Si in *Limbo* tum Eva, quomodo Mariam vel Virginem esse, vel Sanctam, vel Christi matrem pro certo novit? Quis Mariam invocandam esse illi judicavit? An à Sanctis defunctis *viventes* invocandi? Quòd si Eva cum aliis Sanctis, ut vos docetis, è Limbo per descensum Christi liberata, in *cæleste regnum*, vivente adhuc Mariâ, ascenderat, quid ei Mariâ Advocatâ opus? Quin potiùs si Sancti defuncti tum invocati fuissent, non Mariam Evæ, sed Evam Mariæ ut Advocatam invocatam, necesse est. Quid enim? An qui beatitudine fruuntur *viventes*, nondum beatos invocent? Unde hæc tam mira metamorphosis? Unde vobis nova hæc religio incessit? Præstet longè Mariam non esse Evæ Advocatam, quàm *viventes* beatorum Advocatos dicere. Ita everti funditùs ex Irenæo, vestram quam docetis Invocationem defunctorum, perspicis.

^b Offic. B. Mar. ad laudes, p. 67.

7. Secundus quem citas Pater, est Athanas. in Evang. de Deipara. In eâ sic Maria invocatur: *Audi, filia Davidis; Inclina aurem tuam in preces nostras. Intercede, hera, et Domina, et Regina, et Mater Dei pro nobis*; et multa similia. Triumphum nunc cane. Habes qui invocet Mariam, antiquum, et sanctissimum Patrem Athanasium. Imò defle tuam, tuorumque hominum nullis lacrymis expiandam fraudem, et flagitia; qui *Patres*

[404]

*antiquos vestros esse jactitis, et sub Patrum sanctorum nomine, nebulones nequissimos et Impostores venditatis. Sermonem istum non esse Athanasii, discite ex Baronio,^c qui postquam id multis solidisque argumentis demonstrâsset, sic concludit: Ex his omnibus videas, Athanasium non esse illius sermonis authorem. Discite idem ex Bellarmino^d Dubitari non potest, inquit, quin iste author viderit decreta Conciliorum contra Nestorium, Eutychetem, et Monothelitas: ideoque vixerit post annum 680, id est, plusquam 300 annis^e post obitum Athanasii. Discite hoc etiam à Possevino,^f Sermo, inquit, ille ascriptus Athanasio à Glica recentiore historico, Athanasii esse non potest. Discite idem, vel ab ipsâ Impostoris stupiditate, qui *οἰσία* deducit ab *ἰσία*, quod æqualitatem significat, cum *ἰσία* vox Græca non sit, sed ineptum Impostoris figmentum. Annon te jam pudet Athanasii tui? At pudeat vos saltem Bellarmini, qui ut Athanasium pro Invocatione Sanctorum ostentare posset, Athanasii nomen huic authori appingit,^g quem insulsum esse Impostorem, et scivit ipse, et agnovit. An sic decuit dogmata fidei à vobis tractari? An et Impostores ac nebulones sub Patrum nominibus venditare? Quid verò ex istis Patribus (Patres hi vestri sunt) domum fertis nisi dedecus, cum famæ simul ac probitatis vestræ jactura? Cavete tamen, ne vestram hanc fallendi et mentiendi artem alii exosi, et eam ipsam quam agitis causam exosam habeant.*

8. Tertius quem citas, est Greg. Nazian. Orat. in Cyprian. In eâ ex Apocrypho de Cypriani pœnitentiâ, à Gelasio quoque damnato libello, narratur, *Cyprianum olim Magum ac Præstigiatorem fuisse: deperisse virginem quandam Christianam: pudicitiam illius sapiùs tentâsse: Virginem verò Mariam rogâsse, ut sibi suæque pudicitiae opem ferat. Narratio illa tota et falsa est et inepta. Eam explodendam fabulam vocat Baronius;^h Cæcutiisse in hoc Nazianzenum, agnoscit Billius vester. Ex hâc explosâ, Apocryphâ, et legi vetitâ fabulâ, tu Invocationem Beatæ Mariæ probare nunc vis. Qualis verò hîc tua probatio? Puella Mariam invocât, ergo invocanda est. Eâdem arte concludas, Petrus Christum negavit, David adulterium commisit, tibi igitur Christum abnegare, adulterium patrare licitum. Atenim olim dictum, *Non exemplis vivendum esse, sed legibus.**

9. At ipse, inquires, Nazianzenus, *Cyprianum ibidem invocât: Tu nos ab alto propitiùs respice, nostrumque sermonem ac vitam dirige, et sanctum ovile hoc pasce. At vel ex hoc faciliè intelligas*

^c Bar. an. 48, n. 19, et seq.

^d Lib. de Script. Eccl. in Athana.

^e Athanasius obit. an. 372. Concilium Sextum contra Monothelitas habitus est, an. 680. Bar. In Appar. voc. Athanasius.

^f Bell. lib. de Beat. Sanct. c. 19, § Athanasius.

^h Bar. an. 250, n. 5.

figuratum esse Nazianzeni loquendi modum. Nam Cyprianum ovile illud pascere, vix credat Nazianzenus, aut quis alius. Apostrophe illa est Rhetoris (si lectio ista *Respice nos*, admittatur), Apostrophe, inquam, quâ absentem ut præsentem alloquitur, non supplicantis precatio, quâ se audiri aut exauditum iri putavit. Figuratum hoc loquendi genus in scholis Rhetorum frequens: *Audisne*^k hæc *Amphiaræe sub terram abdite*? *Quid*^l *dicemus Cleanthe*? num in illâ re nihil mali fuisse? *Vos*^m *Albani tumuli atque luci, vos imploro atque obtestor, vosque Albanorum obrutæ aræ*? Talis illa apud Augustinumⁿ Apostrophe, *Da veniam, Apostole, propria tua non novi nisi mala. Da veniam, Apostole, Dicimus quia tu docuisti.* Frequens etiam Chrysost. *Quid*^o *dicis, ô Paule*? non anxietatem, sed fiduciam injecerunt vincula? Et iterum,^p *Quid, ô David, quid desideras*? *Soluta sunt peccata tua: Quid ampliùs quæris*? *O David, per-severa gratias agens, indesinenter Deum glorifica.* Et iterum,^q *Propter quam causam, ô David, sollicitus ei*? *Dic mihi; et sæpè sæpiùs alibi.* Nec infrequens Hieronymo, *Vale,*^r *ô Paula, et cultoris tui senectutem orationibus juva: fides et opera tua te Christo sociant.* Nec tamen Paulam magis quàm Nepotianum se audire credidit, de quo ait,^s *Felix Nepotianus qui hæc non videt; Felix qui hæc non audit. Quicquid dixero, quia ille non audit, mutum videtur.* Non dissimilis apud Nyssenum Apostrophe ad Theodorum: *O beate, inquit,*^t *coëgimus tibi publicum conventum, communem Dominum adorantes, et tuorum certaminum commemorationem peragentes. Tu huc jam ades ad nos, ubicunque tandem fueris: sive in sublimi æthere habitas, sive per cælestem aliquem circulum veriseris, sive in choros Angelorum cooptatus, Domino adsistis; parumper ab iis officiis vacationem deprecatus, veni ad nos, qui te honorant.* Nec ubi sit Theodorus, nec utrum audiat, pro certo habet Nyssenus: sed Rhetorum more absentem alloquitur, ad se vocat, et quasi tum præsentem hortatur, ut *pro ipsis miles depugnet, pro ipsis deprecetur Deum, et pacem petat, ipsis (si majore advocacy et deprecatione opus sit) Petrum admoneat, Paulum, et Johannem excitet, ut et illi pro Ecclesiis quas constituerunt, solliciti sint, et intercedant.* Rhetoricari hoc est, non Theologiam accuratè docere. Non ex Rhetorum figuris, non ex Apostrophis, et personis, quam cùm absint, adesse fingimus, easque tum licèt absentes, quasi præsentem alloquimur, non ex his, sed ex *dogmaticis* Patrum scriptis firmanda fides.

^k Cic. Tusc. Quæst. lib. 2.
^l Ib. lib. 3.
^m Cic. pro Milone.

ⁿ Hom. 14, inter Serm. Quinquaginta.

^o Chrys. Hom. de profect. Evang.
^p Chrys. Hom. 2, in Ps. 50.
^q Ib. Hom. 1, in Ps. 50.

^r Hier. ep. ad Eustoch.

^s Hier. in Epitaph. Nepot. ad Heliod.

^t Greg. Nyssen. Orat. in laud. Theod.

10. Sed nec à sacris literis aliena hæc loquendi figura. Talis illa Isaïæ,^u *Audite, Cæli, et auribus percipe, terra: et illa* ^{u Isa. 1. 2.} Michaïæ,^x *Audite, montes, et fundamenta terræ. Nec dubites* ^{x Mica. 6. 2.} quin Nazianzeno Apostrophe hæc familiaris fuerit. *O Pascha,* inquit,^y *magnum, et sacrum, totiusque mundi expurgatio, tecum* ^{y Greg. Nazian. Orat. in Sanctum Pascha.} *enim tanquam cum animato aliquo colloquor. Et iterum:*^z *Audi* ^{z Nazian. Orat. 1, in Julian.} *Cælum, et percipe, terra. Audite omnes gentes, percipite universi qui habitatis orbem terrarum, siquidem omnes appello. Audite, et qui nunc vivitis, et qui deinceps nascituri estis, et ut majus sit mihi præconiam, omnes Cælorum virtus, Angeli omnes, audite. Audi et tu quoque magni Constantini anima, si quis superest sensus. Et iterum*^a *Gorgoniam defunctam alloquens, Suscipe,* ^{a Ib. Orat. 9, in funere Gorgon.} inquit, *et tu sermonem nostrum, si nostri sermones vel parum tibi curæ sunt, honorque talis Sanctis à Deo habetur ut talia resciscant. An poterat quis clariùs significare, se in his Rhetorem agere, non Theologum? Imò quod nervos planè incidit Invocationis vestræ, an Sanctorum animæ, licèt cum Deo beatissimè agentes, sciant quæ hîc aguntur, et dicuntur, dubitat Nazianzenus? Ut nec Rhetoricæ quidem ille orationes (etiãsi invocationes fuisse concedamus) aliter accipiendæ sint, quam Precationes conditionales: et dubitantis, non credentis Sanctos eos audire. Suscipe sermonem meum, si Deus det ut resciscas. Respice propitius, Si sit defunctis horum sensus. Conditionem istam utinam vos quoque cum Nazianzeno addere velitis. Non esset certè cur quis orationes conditionales tam multis de causis, quam absolutas, imò blasphemias, in quibus per Cypriani, et Sanctorum omnium merita, gratiam, et gloriam petitis, reprehendat.*

11. Sed est et hîc aliud quod verbo observes. Fraudem vestram hîc obiter perspicias. Non dixit, Gregorius, quomodo vertit Interpres, ad modum precantis, *Respice nos et dirige:* sed [407] ad modum Optantis *ἐπιπτεύσεις, O si aspicias nos et dirigas!* Quo eodem vitio laborat iterum Interpres, in similibus Gregorii^b de Basilio defuncto verbis. Nec enim ibi dictum, *Tu sacrum et divinum caput, de Cælo nos respice,* sed juxta optandi formam, *O si respicias!* Vota hæc sunt, non Precationes. Optat Gregorius hæc à Deo concedi, et fieri à defunctis, non orat defunctos ut hæc ipsi faciant. Quomodo enim in fide hæc oraret, cùm dubium ei planè fuerit, an ipsius preces ad defunctorum aures, ac notitiam pervenirent? Nolite itidem, et vos fidem in his postulare; nolite sub hæresis censurâ, etiam sub juramento,

^b Orat. in funere Basil.

^c Bull. Pii IV.
super formâ
Jurament.
Profess. fidei.

à vestris exigere ut defunctos invocent: Delete è Tridentino Symbolo,^c *Sanctos invocandos esse*; et illud, *Hoc aliaque ibi definita indubitanter recipio, profiteor, et ad extremum spiritum me recepturum, et constantissimè retenturum spondeo, voveo, ac juro*. Dicite cum Gregorio, Basilus, cum Martyribus in Cœlo degit; ibique *ὡς ὀμαι*, ut opinor, pro nobis sacrificia offert, ac pro populo orat: sic cum Gregorio dicite, et tum demum Gregorium in subsidium proferte.

^d Possess.
Appar. in
Basil. Seleuc.

12. Quartus, quem citas Pater, est Basilus Seleuciæ, Oratione illâ de Verbi Incarnatione, quam nuper edidit Jesuita^d Peltanus, *O ter, inquit, sacrosancta Virgo, aspice nos de Cœlo oculo propitio, et educ nos hinc cum pace ad Judicis Thronum, à confusione nos liberos siste*. Atenim supposititiuſ est et spurius hic tuus Basilus, tam indignus qui in pulverem prodeat et solem, ut ne nominandum quidem eum in hâc causâ censuerit Bellarminus, nec illius mentionem inter Scriptores Sacros, vel ipse, vel Jesuita Gaulterus dignatus sit. Mitto quod Basilus ille,^e quæ Baruchi, sunt, Jeremiæ tribuit. An illa Basilium, an antiquum Patrem redolent, *Tu^f Deipara, me veterem hominem exiſere doceas. Effice ut abs te doctus, de te commodè loqui valeam*. An et illud, *Tu inter Deum et hominem mediatrix intercedens, efficis ut interjectus inimiciæ paries tandem evertatur*. An etiam et hoc, *Adversus omne morborum genus Virgini matri vim collatam esse putandum est, vim etiam multò majorem quàm cæteris Christi imperio subjectis*. Cistertiensis alicujus Basilisci, non Basilii Seleuciensis, qui Concilio Chalcedonensi subscripsit, est illa Oratio.

^e Basil.
Seleuc. Orat.
ead.
^f Ib.

[408]

13. Quintus quem citas Pater, est Augustinus, Serm. ii. de Annunc. (nam quod l. apud te legitur, Typographi est, opinor, non tuum erratum. In eo Sermone (qui est xviii. de Sanctis) Maria ita invocatur, *Admitte nostras preces intra sacrarium exauditionis, et reporta nobis antidotum reconciliationis; Accipe quod offerimus, redona quod rogamus, excusa quod timemus, quia Tu es spes unica peccatorum: Sancta Maria, succurre miseris, ora pro populo, interveni pro Clero, intercede pro denoto femineo sexu*; et similia plura. Stipitem omninò et truncum esse oportet, qui hæc Augustini esse opinetur. An Mariam *Spem unicam peccatorum* vocat Augustinus? Nullane peccatoribus in Christo spes? Sed et ex diametro pugnat cum Augustino, qui Martyres quidem nominari, non invocari, disertè docet. Et

mirarer sanè te in tot Impostorum fimo, et fæce volutari, nisi scirem causam vestram non aliis patribus, non aliis Patronis fulciri. In malâ causâ meliùs dicere non poteras. *Mala causa malè te dicere coëgit, Malam verò causam te habere nemo coëgit.* Sermones istos de Sanctis Augustini esse, quî probes? præsertim cùm in eis^c mentio fiat *Isidori*, qui ducentis annis Augustino posterior. Hunc dein ipsum quem citas Augustini non esse, vel hinc scias, quia Sermonem hunc in *Festo Annunciationis* habitum titulus indicat. Festum verò illud nec Augustini ævo, nec multis post sæculis celebratum testatur Concilium Lugdunense,^d habitum post annum 1240. *Festa seu tempora feriandi per totum annum* illic recensentur. *Festi autem Annunciationis* nulla omninò ibi mentio. De *Annunciatione Sanctæ Mariæ nihil dicit, ait* glossa.^e *Festivitates* quidem aliquæ, diebus aliis fuerunt: quod Durandus^f tuus, opinor, sensit, cùm dixit, *In singulos per annum dies, exceptis solùm Kalendis Januarii, plusquàm quinque millia Sanctorum festa* (id est, festivitates), *concurrere.* Festa verò solennia, et generatim ab Ecclesiâ observandâ, non alia eo tempore, quàm quæ notat Canon: inter quæ Annunciationis festum non est. De festivitatibus verò tam hujus, quàm aliorum dierum additur: *Reliquas festivitates per annum, non sunt populi cogendi ad feriandum, nec prohibendi.* Impostorem hunc tuum scias annis octingentis Augustino minorem. Hic tamen tibi antiquus Pater, etiam et ipse Augustinus, [409] qui tot antè sæculis obierat.

14. Sextus quem citas Pater, est Cosmas^g Hierosolymitanus. *Gloriosa, inquit, Virgo adduc nostram precationem Filio tuo et Deo, ut saluet per te animas nostras.* Morus certè sit qui Cosmam hunc moretur. Obscurus et ignobilis author. Etiam et Iconolatra, qui^h Damasceno ad imaginum cultum tuendum stimulos addidit, et calcar. Quis post annos 700, quis ab Iconolatrad, Sanctos invocari miretur?

15. Septimus tuus Pater est Sophronius Hieros. Orat. vi. de Angel. excel. *O omnium, inquit, inspector, occultorumque cognitor! O benefice, justorum numero me accense, tuique gaudii inculpatæ matris tuæ, Angelorum, et Apostolorum et Prophetarum, et Martyrum et justorum omnium qui à sæculo fuerunt precibus intercedentibus, consortes nos effice.* Precibus, ait, non Meritis. Nec B. Mariam, nec Apostolum, aut Martyrem hîc ullum invocat. Deum invocat, Deum rogat, ut intercedentibus

^c Ser. 35, de Sanct.

^d Ap. Grat. dist. 3, de Consec. c. Pronuncian-dum.

^e In illud capit.

^f Ration. Divin. lib. 7, c. 1, n. 28.

^g Cos. Hym. 6.

^h Bar. an. 730, n. 8.

illorum pro Ecclesiâ in genere factis precibus, ille nos faciat æterni consortes gaudii. Deum hoc est, non Mariam invocare.

16. Sed nec Sophronius Hierosolymitanus, cujus in Sexto Concilioⁱ Generali ad Sergium contra Monothelitas extat Epistola, orationis illius quam citas author est. Sed Sophronius alter, ac junior, qui *Sophista*^k cognominatur, cui dicavit Joh. Moscus insulsum suum librum, quem *Pratum spirituale* indigitavit: in quo tot sunt mendaciorum ineptiæ, *Quot prati flores, quot sunt et in orbe colores*. Sophronius Hierosolymitanus antiquior, aut æqualis saltem Mosco, tempore Heraclii obiit, ut ex Theophane docet Baronius.^u Sophronius Sophista Moscum multis annis secutus est: quem *suum filium vocat* Moscus:^x et *Mosci discipulum* vocat Photius.^y Moscus autem Heraclio supervixit, et nonnullorum vitas qui Heraclium sequuti sunt, describit, ut testatur Photius,^z *Vitas*, inquit, *Monachorum narrat usque ad Heraclii imperium καὶ ἐπὶ πλεόν* et amplius, seu eorum qui imperium Heraclii sequuti sunt. Cùm orationis istius quam citas, author sit (ut vos^a ipsi agnoscitis, Sophronius ille, cui Pratum suum Spirituale dicavit Moscus, cuique Pratum Spirituale ascribit, licèt falso, tum Damascenus,^b tum Conciliabulum Nicenum:^c Sophronius autem hîc cui dicatur. Pratum spirituale, non sit Sophronius Hierosolymitanus, sed Sophronius Sophista, Iconolatra, et Heraclio posterior certè Sophronium non Hierosolymitanum, sed Sophistam, *Hæreticum* et *Iconolatram* orationis istius authorem, (authorem te dignissimum) fuisse liquet.

17. Octavus et ultimus quem hîc citas Pater, est Hildefonsus Toletanus. *O Domina mea*, inquit,^d *te rogo, te oro, te quaeso, habeam Spiritum Filii tui*. *Procido*^e *coram te, rogo te, ut jubeas* (audin', Jubeas) *mundari me ab iniquitate operis mei, ut facias me diligere gloriam virtutis tuæ: ut des mihi loqui et defendere fidei sinceritatem, concedas mihi adhærere Deo et tibi, servire filio tuo et tibi, famulari Domino et tibi*. Et totus est in simili Mariæ cultu Sanctus ille ut vocatis^f Hildefonsus. Sed dic seriò: An hîc verè sanctus tibi Pater? Tibi igitur Hæreticus, et Pater est, et Sanctus. Nam Fœlicianæ hæresis, quæ^g *Christum non naturalem, sed Adoptivum Dei Filium facit, ponitque* in eo duas hypostases, vel author, vel acerrimus propugnator fuit iste Hildefonsus. Eum cum Juliano, et Eugenio, Toletanis item Episcopis, ut Patronos suæ hæresis, in Concilio Francofurdensi^h

ⁱ Act. II.

^k Sophronio Sophistæ, præf. in lib. qui dicitur Pratum spirit.

^u Bar. an. 636, n. 3.
^x In præfat. ad Pratum spirit. et alib.
^y In suâ Bibliothec. c. 199.

^z Ib.

^a Nam Sophronium Episcopum Hieros. eundem esse probat. cui

[410]

Pratum spirituale dicatur, Alois. Lippon. in præfat. ad eum librum.
^b Orat. I, de Imag.
^c Act. 4.

^d Lib. de Virgin. B. Mariæ, c. 1.
^e Ib. c. 12.

^f Posse. Appar. in Hildef. Bar. Notis in Martyr. Rom. Jan. 23.
^g Conc. Francof. in ep. Synod. ad Episcop. Germaniæ, &c. et Præteol. in Hæres. Fœlician.
^h Loc. citat.

nominârunt hæretici Fœliciani, etiam et Hildefonsi verba, ubi Christum vocat *adoptivum Dei Filium*, recitârunt. Quid verò Concilium illud sanctum respondeat, dignum est quod observes. *Hæc*, inquit, *ex parentum vestrorum dictis posuistis*. Hildefonsum tuum, *Parentem hæreticorum* vocat totum Concilium: additque, hæreticos illos, hos nominâsse, *Ut manifestum sit quales* (vos hæretici) *habeatis parentes; et ut notum sit omnibus, unde vos* (Hispanos intelligit) *traditi sitis in manus infidelium; quia hominem Christum verum Dei Patris Filium esse negâstis, ideo tradidit vos in manus inimicorum suorum, ut dominantur vestri, qui eum recipere noluitis*. Laborat tuus Cardinalisⁱ in eliênda à Sancto vestro Hildefonso hâc hæresis labe. Sed laterem lavat et Æthiopem. Nec decuit Cardinalem, *Decreto magni, et sancti Concilii*, etiam et in hâc parte à vobis *approbati*, vanum suum, et rationis vacuum commentum opponere.

ⁱ Bar. Not. in Martyr. Jan. 23.

^k Bell. lib. 1, de Concil. c. 7, § Quartum.

18. Quàm verò sanctæ fuerint Hildefonsi precationes, discas ab eodem sancto Concilio. Fœlicianis in Decreto suo Synodali [411] ita dicunt,^l *Melius est testimonio Dei Patris credere de suo Filio, quàm Hildefonsi vestri*, (Audin' vestri) *qui tales vobis composuit preces in missarum solenniis, quales universalis et Sancta Dei non habet Ecclesia, nec vos in illis exaudiri putamus*. Preces ut videtur in quibus Maria et Sancti invocentur, invehere tunc in publica solennia nitebatur Hildefonsus; Preces istas ut *hæreticas*, ut ab *universali et Sanctâ Ecclesiâ* alienas rejicit generale hoc et in hâc parte à vobis ipsis approbatum Concilium.

^l Cons. Francof. loc. cit.

CAP. LXII.

INVOCATIONEM SANCTORUM DEFUNCTORUM, ESSE TRADITIONEM APOSTOLICAM, ET AB ANTIQVIS PATRIBUS RECEPTAM, FALSÒ GLORIATUR ARCH. SPALAT.

DIXISTI jam de B. Maria: pergis sed infausto pede ad aliorum Sanctorum invocationem. Ais,^m *Eam antiquissimâ Ecclesiâ praxi confirmari, inque usu perpetuo fuisse* Logi; et vanissimæ verborum Phaleræ: ut putemus aliquos posterioribus sæculis in Ecclesiâ, Poetarum more in hoc dogmate lusisse, et privatis suis affectibus indulsisse: et pauci illi fuerunt; et

^m Cons. Red. p. 4.

luserunt solùm, et opinionì suæ privatæ laxiori loquendi genere faverunt: ut *certum*, ut *indubitatum*, ut *necessarium fidei dogma*, per sexcenta à Christo annos nunquam hoc ab Ecclesiâ receptum fuit.

ⁿ Cons. Red.
p. 41

^o In Enchir.
c. de Venerat.
Sanct.

2. Ais,ⁿ *Invocationem istam Sanctorum, ad Apostolorum Traditionem pertinere*: Erras; non ad Apostolicam. An oblitus, quid tuus Eckius monet? *Apostoli*, inquit,^o *scribere hoc in Sacris literis noluerunt, ne ambitiosè viderentur honorem istum sibi ipsis ambire: ne sub cultu illo defunctorum, Gentilium cultum inferre viderentur.* Annon æquè ambitiosi sint, non æquè in Gentilium errorem inducerent, si verbo hoc traderent, ac si Scripto? Traditio igitur sit, Apostolica certè non est. Nec ab Apostolis, sed è vestrà Cabalâ hausta traditio. Nobis verò vel ideo maximè ingratus hic Articulus, quia *Fundamentalis non est*, quia *Cabalisticus* est. Nec unquam Hieronymianum illud excidet, *Non credimus, quia non legimus.*

[412]
^r Cons. Red.
p. 41.

3. Ais^p ulteriùs, *Non solùm omni ævo invocatos esse Sanctos, sed contrarium errorem in Vigilantio fuisse damnatum.* Et audes adhuc de Vigilantio obstrepere? Adjicerem et hîc aliquid de Vigilantio, sed vercor ne vix dum ab ægro et nausiabundo ventriculo concoctus tibi satis sit, ille quem dudum apposui, solidus et salutaris ex Hieronymo cibus. Ruminare te ista mallet, quàm quasi lupum gestes in ventre, alia ingurgitare.

^q Ib.

4. Ad extremum addis^q *Patres non solùm invocare Sanctos, sed et invocandos esse asserere.* Patres? qui malùm Patres? Pater scilicet Impostor, Pater Nebulo, Pater Falsarius, Pater falsatus. Patres alios qui tuæ causæ faveant aut patrocinentur, ante sexcentos annos nullos nominâsti. Hi tibi Patres, hi antiquissimi sunt et nobilissimi tuæ causæ Patroni. Impostor Athanasius, Supposititius sæpè, sæpiùs Augustinus, Confictus Theodoretus, Spurius Ephraem, Falsatus Basilius, Fictitius Chrysostomus, Adulterinus Origines, aliique. Ac de nonnullis horum iis nempe quos tu adduxeras, audisti. Sed operæ pretium quoque tibi audire etiam de reliquis.

^r Panopl. lib.
3, c. 26.
^s Dial. 6.

Tract. 2.

5. De Origene in hâc causâ glorianatur Lindanus^r tuus et Censores Colonienses,^s et cur non glorientur? cùm legant in expositione Origenis in lib. Job,^t *O beate Job, ora pro nobis; cùm iterum legant in Lamento, seu Pœnitentiâ Origenis, Deprecabor universos Sanctos, ut mihi non audenti petere Deum, succurrant. O Sancti Dei, vos lacrymis et fletu deprecor, ut proci-*

datis pro me misero. Annon hic meritò in Origene tui tripudient? Imò vero est cur fraudem suam defleant. Impostoris ista sunt, non Origenis. Et quidem in lib. Job, prodit ipse se Latinum aliquem et indoctum Etymologistam fuisse. Sic enim ait^u de Luciano Martyre, *Beatus ac gloriosus Lucianus, lucidus vita, lucidus fide, lucidus tolerantiae consummatione.* Ob hoc enim *Lucianus cognominatus est, tanquam lucidus, aut proprio lumine sibi fulgens, aut aliis lucens.* Nec Historicus melior quàm Grammaticaster. Nam Lucianus Martyr obiit sub extremo Maximiani Imperatoris tempore, ut qui tum vixit Eusebius disertè testatur.* Origenes autem plusquàm quadraginta antè annis obierat sub Gallo et Volusiano, ut testatur idem Eusebius.^y De libro Lamenti, verissima est Erasmi,^z ut creditur, censura. *Lamentum hoc ab Origene scriptum non est, sed figmentum est alicujus indocti, qui Origenem infamare studuit.* Aut si minùs Erasmo, Cardinali tamen fidem habebis: *Liber, inquit,^a qui Lamentationes, seu Pœnitentia Origenis inscribitur, à Gelasio velut adulterinus respuitur, et inter Apocrypha adnumeratur:* Etiam à Gelasio cum totâ Romanâ Synodo sic rejicitur,^b ut ab hæretico aliquo aut schismatico conscriptus; et sic à Catholicis vitandus, ut non author solùm, sed omnes illius sequaces (in quo numero vos omnes qui huic Invocationi applauditis esse scis) ab omni Catholicâ Ecclesiâ eliminati, et indissolubili Anathematis vinculo in æternum damnati sint.

6. Ephraemum similem habetis: et in eo similiter plauditis. E sermonibus illius de laudib. Martyrum citatis^c illud, *Precamur beatissimi Martyres, ut pro nobis miseris Dominum interpellare dignemini.* Ex aliâ de lamentatione Dei genitricis,^d *Toti tibi advolvitur, omnes te imploramus: Erue nos, ó intemerata Virgo, à cunctis diaboli tentationibus. Esto nostra conciliatrix et advocata in horâ Judicii, libera nos à futuro igne.* Spuriū scias esse hunc qui ista loquitur, non Sanctum Ephraemum: Impostorem, non Patrem. Aliter et contrarium prorsus docet Germanus Ephrem, qui sic Deum affatur: Ad quem confugiam nisi ad te? Domine, miserere mei, quoniam tu solus clemens es et misericors, salva me peccatorem, quia tu solus absque peccato es. Tibi soli bono ego omnis supplicii reus procido. Tibi soli Redemptori supplico. Et alibi, Ad te, ad, præter te, neminem orationem facio. Vobis Impostor, nobis S. Ephraem Pater est.

^u Tract. 2, in Joh.

^x Euseb. lib. 9, Hist. c. 6.

^y Lib. 7, c. 1.

[413]

^z Eras. Cens. præfixa lib. Orig. de Lamento.

^a Bar. an. 253, n. 118 et 120.

^b Synod. Rom. 2, sub Gelasio.

^c Bell. de Sanct. Beat. c. 19, § 8. Ephrem. ^d Urgetur hie locus à Gaultier. in Chron. sæc. 4, verit. 2, § 5.

7. Nec dissimilem Chrysostomum confinxistis, è quo Homil. lxvi. ad Pop. Antioch. illud citatis :^f *Rex purpuram indutus, fastu deposito stat Sanctis supplicaturus, ut pro se apud Deum intercedant, et scenarum fabrum et Piscatorem etiam mortuos ut protectores oret.* Et meritò sanè hîc gestiatis, si Chrysostomi hæc essent. At Impostoris sunt. Quod vel ex Possevino^g tuo discas, qui in veteribus Græcis manuscriptis codicibus primas tantùm viginti et unam ex octoginta illis homiliis Chrysostomo tribuendas docet : quod nec ignoravit Bellarminus.^h Sed maluit Impostorem Chrysostomi nomine citare, quàm Chrysostomum suum in hæc causâ non videri. Pari fraude Sermonem Chrysostomi in adorationem venerabilium catenarum, et gladii, et Apostolorum principis, pro invocandis Sanctis citat tuus Coccius :ⁱ quem Sermonem non esse Chrysostomi, sed Impostoris demonstrat Baronius,^k quia Chrysostomi tempore catenæ illæ nec reperiuntur, nec Constantinopolim delatæ erant.

8. In Basilio nova fraus. Ejus verba falsata à vobis et fœde corrupta proferuntur et urgentur. Sic enim ille de quadraginta Martyribus. *Qui angustid premitur, ad hos confugit : ad hos, id est, eorum monumenta, et Memorias.* Nam illos ipsos et ipsorum animas in cœlo^l esse et sensit, et eodem loco judicat Basilius, ut eos adire non possent. *Qui secundis lætus gaudet, ad eos* accurrit. Illic* videre est matronam piam, quæ pro salute filiorum deprecetur. Illic deprecatur, non illos.* Sic Basilius. Tui verò ut Basiliî clara et perspicua verba ad Invocationem torqueant, sic legunt :^m *Qui angustis premitur, ad hos confugiat : qui rursum lætatur, hos oret.* Fiant aperta, non exilio aut deportatione pianda.

9. Nec dissimilis in Eusebioⁿ fraus ; eum sic citatis :^o *Ad monumenta illorum (Martyrum) accedimus, vota que ipsis facimus.* Quem non commoveant in vestras partes tum perspicua, tam antiqui Patris verba ? Neminem certè, nisi vecordem et fraudum vestrarum ignarum. Eusebii verba fœdissimè hîc à vobis falsata. Ait ille, Christianos *accedere ad thecas seu monumenta Martyrum.* Καὶ τὰς εὐχὰς παρὰ ταύταις ποιεῖσθαι ; non dicit eos αὐτοῖς vota ipsis Martyribus facere, sed παρὰ ταυταῖς apud ipsas thecas et monumenta eorum vota facere ; facere verò non Martyribus, sed Deo. An perfidia ista Theologos decuit ? Vos decet, et in his piis fraudibus causæ vestræ præsidia. Cùm Patres Invocationem vestram Sanctorum asserere dicis, dic simul,

^f Bell. c. 19, cit.
^g Chrysost.

^h Appar. in Chrys.

ⁱ Lib. de Script. Eccl. in Chrysost.

[414]

^j Tom. 1, lib. 5, art. 6.

^k Bar. an. 439, n. 5.

^l Vos cœlum suscepit. Bas. Sermon. de 40, Martyr.

* Επ' αὐτοῖς ἀποστρέχει.
* Ἐπαύσα γυνή.

^m Bell. de Sanct. Beat. c. 19, § Basilius.

ⁿ Lib. 13, de præpar. Evang. c. 7.
^o Bell. c. 19, ut § Eusebius.

quàm illi honorifici Patres sint aut *Falsi*, aut *Falsati* patres : nos tales Patres nec invidemus vobis nec negamus.

10. Quod si tantus amor Patres audire loquentes, si quid, veri, sinceri et prisci patres hîc sentiant scire vis, paulisper arrectis auribus adsta. Agmen eorum longum est et immensum, sed delectum faciam : ex omnibus paucos tibi in medium adducam, et vix ex millibus unum. Audi ante omnes Catholicam Smyrnnensem Ecclesiam, circa annum 170, et in eâ totius Catholicæ ac primævæ Ecclesiæ iudicium. *Illud*, inquit,^p *Judæi miseri penitus ignorabant, nos nec Christum unquam relinquere, nec alium quenquam colere posse.* Non quidem religioso cultu colere : nam dilectionis et societatis honorem Sanctis, et vivis et defunctis tribuendum proximis verbis docent ; *Christum*, inquiunt, *ut filium Dei adoramus, Martyres verò ut Discipulos, et imitatores Domini, propter incredibilem eorum in Christum benevolentiam, meritò diligimus et amplexamur : quorum nos et consortes et discipulos fieri optamus.* Protestantes credas hæc loqui, non Smyrnenses. Eadem utrorumque vox, idem est et votum. [415]

^p Smyrnnensis
Eccl. ep. ap.
Euseb. lib. 4,
Hist. c. 15.

11. Audi S. Irenæum :^a *Ecclesia Dei per universum mundum nec invocationibus Angelicis facit aliquid, nec incantationibus, nec aliquâ pravâ curiositate, sed mundè, et purè, et manifestè Orationes dirigentes ad Dominum qui omnia fecit, et nomen Domini nostri Jesu Christi invocans, virtutes secundum utilitates hominum perficit :* Non ait, Hæretici falsos et malignos, Ecclesia veros et Sanctos Angelos invocat : sed Ecclesia non *Angelos*, sed *Deum* solùm et Christum invocat. Hæc Irenæi antithesis.

^a Lib. 2, c.
57.

12. Audi S. Cyprianum :^r *Deus solus colendus est : et iterum,*^s *Quæ vera magis apud Patrem precatio, quàm quæ à Filio qui veritas est, de ejus ore perlata est ? ut aliter orare quàm ille docuit, non ignorantia sola sit, sed et culpa : quando ipse dixerit, Rejicitis mandatum Dei, ut Traditionem vestram statuatis :* Invocationem vestram Sanctorum non docuit Christus : *Traditio illa vestra est. Aliter orare quàm Christus docuit, et Ignorantia vestra est et Culpa.*

^r Exhort. ad
Martyr. ad
Fortunatum.
^s Lib. de
Orat. Domic.

13. Audi Origenem,^t de Christianis docentem : *Πᾶσιν δέησιν καὶ προσευχῇν, Omnem orationem et precationem, et gratiarum actionem, ad Deum esse per Angelum transmittenda, per Pontificem scilicet, vivens Verbum et Deum, qui Angelis est præfectus cæteris.* Et paulò post :^u *Hæc, inquit, scientia minimè permissura est, ut alteri cuiquam (nota alteri cuiquam) quis audeat*

^t Lib. 5, cont.
Cels.

^u Lib. eodem.

supplicare, nisi ei qui ad omnia sufficit, et cunctis præsidet rebus, per eum qui nobis saluti fuit, et Dei Filius est et Verbum.

[416]

* Lib. de
Orat. c. 12.

14. Audi Tertullianum :^{*} *Orationibus iis, meritò vanitas exprobranda est, siquidem sive ullius aut Dominici aut Apostolici præcepti autoritate fiunt : Hujusmodi enim non Religioni, sed superstitioni deputantur.* Invocatio igitur vestra Sanctorum, cui nec Dominici, nec Apostolici præcepti anthoritas subest, *Superstitioni deputanda est.* Et iterum,^y *Cùm Christianorum omnium nomine Deum invocasset, ait : Hæc ab alio orare non possum, quàm à quo me scio consequuturum, quoniam et ipse est qui solus præstat, et ego sum famulus ejus, qui eum solum observo.*

y Tert.
Apologet.
c. 30.

* Can. 35.

15. Audi Decretum antiqui et sancti Concilii Laodicensi,^z in quo Christiani vetantur *Ecclesiam relinquere, et Angelos nominare* (id est, invocare, ut clarè explicat Theodoretus)^a *quod est prohibitum ; Si quis verò inventus fuerit huic occultæ Idololatriæ serviens, sit Anathema.*

a In c. 2, ad
Coloss.

b Lib. 1, c.
20.

16. Audi Lactantium :^b *Religio et veneratio nulla alia, nisi unius Dei tenenda est.*

c Lib. 4, cont.
Arian.

17. Audi S. Athanasium :^c *Nunquam quisquam precaretur accipere à Deo et ab Angelis, aut ab ullis rebus creatis. Neque quisquam hanc verborum formam concepit, Det tibi Deus et Angelus ; sed contrà à Patre et Filio petit, propter unitatem, uniformemque rationem dandi.*

d In Moral.
suum. 80, c.
22.

18. Audi S. Basilium :^d *Quid est proprium credentis ? In tali certitudine coaffici ad potentiam dictorum, seu verborum divinatorum ; et nihil audere reprobare, aut insuper addere. Si enim omne quod non ex fide est, peccatum est, omne quod extra divinitus inspiratam Scripturam est, non ex fide est, ideoque peccatum est.* Invocatio vestra Sanctorum, cùm extra divinitus inspiratam Scripturam est, ex fide non est, peccatum est.

e In c. 1, ad
Rom.

19. Audi S. Ambrosium :^e *Solent pudorem passi, neglecti Dei, misera uti excusatione, dicentes, Per istos posse ire ad Deum, sicut per Comites pervenitur ad Regem. Age, numquid tam demens est aliquis, ut honorificentiam Regis vindicet Comiti, cùm de hac re si qui etiam tractare fuerint inventi, jure ut rei majestatis damnantur : Et isti se non putant reos, si honorem nominis Dei deferunt creaturæ, et relicto Domino, conservos adorent ? Nam ideo ad Regem per Tribunos aut Comites itur, quia homo est utique Rex. Ad Deum autem (quem utique nihil latet) prome-*

rendum, suffragatore non opus est, sed mente devotâ. Ubicumque enim talis locutus fuerit ei, respondebit illi. Et iterumⁱ in obitum Theodosii, Tu solus, Domine, invocandus es. Da requiem perfectam servo tuo. [417]

^r Amb. in Orat. de obit. Theod.

20. Audi S. Chrysostomum:^s *Disce quòd etiam per nosmetipsos orantes plus effcimus apud Deum, quàm dum alii pro nobis orant. Non opus tibi patronis apud Deum, neque multo discursu, ut blandiaris aliis; sed licèt solus sis, patronoque careas, et per te ipsum Deum preceris, omninò tamen voti compos eris: Neque enim tam facilè Deus annuit, cùm alii pro nobis orant, ut cùm ipsimet oramus, etiamsi plurimis pleni simus malis. Deus magis annuit, si per nosipsos oremus, quàm si alii orent. Magnum apud Deum patrociniū est, per semetipsum magnā alacritate ad Deum contendere. Et similia frequenter habet.*

^s Hom. de prosec. Evang.

21. Audi S. Epiphaniū:^b *Mariam nemo adoret: non dico mulierem, imò neque virum. Deo debetur hoc mysterium. Deleantur quæ malè scripta sunt in corde deceptorum. Revereatur Eva cum Adam, ut Deum colat solū. Solū colat, inquit, cultu religioso. Vos verò et adoratis Mariam, et religioso cultu adoratis: etiam ut Deam, ut Numen adoratis.* ^b Hæres. 79.

22. Audi S. Hieronymū:ⁱ *Si in aliquo fiducia est, in solo Domino confidamus. Maledictus enim omnis homo, qui spem habet in homine: quamvis Sancti sint, quamvis Prophetæ. Quàm non benè Hieronymo consonat Hymnus vester,^k Beati qui in Mariâ habent spem et confidentiam. Ecce,^l Domina Salvatrix mea, fiducialiter agam in te. Sed hæc, vestramque omnem Sanctorum invocationem jugulat Hieronymianum illud, Non credimus, quia non legimus.* ⁱ Com. in c. 14 Ezech. ^k Ps. Mar. Ps. 118. ^l Cant. ex Proph.

23. Audi præ omnibus Augustinum:^m *Si ita diceret Apostolus; Hoc scripsi vobis ut non peccetis; et si quis peccaverit, Mediatorem me habetis apud Patrem, ego exoro pro peccatis vestris; sicut Parmenianus quodam loco Mediatorem posuit Episcopum inter populum et Deum; quis eum ferret bonorum atque fidelium Christianorum? Quis sicut Apostolum Christi, et non sicut Antichristum intueretur? Si quis, præter Christum, Mediator haberi vult, etiamsi Apostolus sit, Antichristum eum pronunciat Augustinus. Mediator inquam talis, quales esse Episcopos, Parmenianus dixit. Episcopos, Mediatore esse Redemptionis, nec dixit, nec unquam sensit Parmenianus. Sed Episcopos Mediatore Intercessionis, qui suâ sanctitate et suis* [418]

^m Lib. 2. cont. ep. Parmen. c. 8.

Meritis gratiam Sacramentis, et populo reconciliationem apud Deum impetrent, putavit Parmenianus, ut rectè agnoscit tuus Lindanus.ⁿ Tales *Mediatores Intercessionis* (quales vos^o Sanctos omnes esse docetis) Antichristos vocare non veretur Augustinus. *Mediatores ad Mediatorem* (ut post Bernardum vos^p Sanctos vocatis) nullos agnovit. Quin et rationem addit Augustinus cur tales Mediatores respuat. *Paulus, inquit,^q Quanquam sub capite præcipuum membrum* (audin' Præcipuum?) *non se Mediatorem* (Intercessionis nempe) *facit inter Deum et hominem, sed rogat ut pro se orent invicem omnia membra corporis Christi, ut oratio membrorum omnium ascendat ad Caput quod præcessit in cælum, in quo est propitiatio pro peccatis nostris. Nam si esset Mediator Paulus, essent utique et cæteri Apostoli, ac sic multi Mediatores essent, nec ipsi Paulo constaret ratio, quâ dixerat, unus enim Deus, unus Mediator Dei et hominum, homo Jesus Christus.* Poteratne Calvinus, aut quisquam Protestantium clariùs Invocationem vestram Sanctorum refellere, quâ Sanctos ut meritorios Mediatores, qui suis Meritis et operum condignitate gratiam vobis à Deo impetrent, invocatis? Sed et adhuc audi Augustinum, hoc idem ingemmantem: *Ipse, inquit,^r sacerdos est, qui nunc ingressus in interiora veli, solus* (audi Solus) *ex his qui carnem gestaverunt, interpellat pro nobis, nempe ut Mediator, et Meritorius Intercessor; Et ut triplici te hîc Augustini funiculo ligem; audi iterum clarissima illa verba sæpiùs à me citata, Ad^s quod sacrificium, Martyres, sicut homines Dei qui mundum in ejus confessione vicerunt, suo loco et ordine nominantur, non tamen à Sacerdote qui sacrificat, invocantur.* Publica hæc priscæ et Catholicæ Ecclesiæ doctrina et praxis. *Nominantur, non invocantur.* Et si non à Sacerdote, cur à populo invocentur? Et si ad *Sacrificium* eos invocari illicitum, cur extra *Sacrificium* cuiquam id licitum sit?

Liceat Antiquis his Bedam adjicere: Ille suis in Proverbia commentariis, qui Hieronymi nomine circumferuntur, cùm verè Bedæ^t sint, aurea habet^u hæc verba, *Nullum invocare, id est, in nos seu auxilium nostrum orando vocare, nisi Deum debemus.*

Quod si ex his non satis tibi de Antiquorum sententiâ constet, audi adhuc et aliud, unde eorum in hoc, mentem facilè perspicias. Vestra hæc est et quidem vera Positio, eos qui Beatificâ Dei visione non fruuntur, neque preces nostras cognoscere, neque idcirco invocandos esse. *Sancti, inquit Bellar-*

ⁿ Panopl. lib. 3, c. 36.

[§] Proinde.

^o Eck. enchir.

c. de vener.

Sanct.

^p Rhemens.

Annot. in 1

ad Tim. c. 2,

§ 4.

^q Aug. loc.

cit.

^r Aug. in Ps. 64.

^s Aug. lib. 22, de Civit. Dei, c. 10.

^t Possev. in Hier. et Bell. de Script. Eccl. in Hier. ^u Com. Bedæ in c. 2 Prov.

minus,^x ante Christi adventum non invocabantur, quia tum erant in Sinu Abrahæ: nec^y Deum videbant, ideoque nec cognoscere ordinariè poterant preces Supplicantium. Quod clariùs explicat Aquinas:^z Illi qui sunt in hoc mundo, aut in Purgatorio, nondum fruuntur visione Verbi, ut possint cognoscere ea quæ nos cogitamus vel dicimus: et ideo eorum suffragia non imploramus orando. Quid si jam hæc communis fuerit antiquorum Patrum opinio, Sanctorum animas nondum beatificâ Dei visione frui, sed in abditis quibusdam receptaculis, aut in atriis solùm coeli, ad extremum Judicii diem reservari, ubi licet pro suo statu beatè agant, Deum tamen non vident, ideo nec quæ oramus, dicimus, aut cogitamus intelligunt. Si hæc eorum opinio, quomodo aut Sanctos Patres invocarent, aut invocandos docerent.

Et fuisse quidem hanc eorum opinionem, indicat tibi Sixtus tuus Senensis,^a Bernardi opinionem primùm proponit: *Animas Sanctorum ante resurrectionem visionis gloriâ frui non posse.* Tres, inquit Bernardus,^b sunt, ni fallor, Sanctarum animarum status: primum, in corpore corruptibili; secundum, sine corpore; tertium, in beatitudine consummatâ. Primum, in tabernaculis; secundum, in atriis; tertium, in domo Dei. In illam beatissimam Dei Domum animæ nec sine nobis intrabunt, nec sine corporibus suis. Damnatam quidem esse hanc Bernardi opinionem, et docet Alphonsus,^c et agnoscit Senensis:^d excusandum tamen Bernardum censet, ob ingentem numerum illustrium Ecclesiæ Patrum, qui huic dogmati auctoritatem suo testimonio visi sunt præbuisse. Patres illi sunt, Irenæus,^e Justinus Martyr,^f Tertullianus,^g Clemens Romanus,^h Origenes,ⁱ Lactantius,^k Victorinus,^l Prudentius,^m Ambrosius,ⁿ Chrysostomus,^o Augustinus,^p Euthymius,^q Theodoretus,^r Aretas,^s et Œcumenius.^t Habes hic phalangem Patrum: Hos omnes negare Sanctorum animas Dei visione ante extremum Judicium frui, testatur tuus Senensis. Si Deum non vident, nec preces nostras sciunt, aut intelligunt: Si preces nostras non vident, invocandi non sunt. Ita horum omnium sententiâ et unanimi consensu, si sibi constant, damnatur penitus vestra Sanctorum invocatio.

Intelligis nunc à dignissimis, qui sexcentimum annum præcesserunt patribus, Invocationem vestram Sanctorum damnatam esse. Addam unicum aliud exemplum, ex quo quàm nuperum sit et novitium, hoc tuum dogma clarissimè perspicies. Esse duas gemellas sorores, *Imaginum adorationem, et Sanctorum*

^x Lib. de Beat. Sanct. c. 6, § Secunda ratio.
^y Lib. eod. c. 19, § Item.
^z Aquin. Secunda Secundæ, q. 83, art. 4, ad 3.

^a Bibl. Sanct. lib. 6, Annot. 345.

^b Bernard. Serm. 3, et 4, Fest. omnium Sanct.

^c Alpho. à Castr. de Hæres. lib. 3.

^d Loc. cit.

^e Iren. lib. 5, in fine.

^f Quæst. 76.

^g Adv. Marc. lib. 4.

^h Lib. 2,

Hypotepos.

ⁱ Hom. 7 in Lev.

^j Lib. 7, Inst. c. 21.

^k Com. in Apoc. c. 6.

^l In Hym. pro Exeq. defunct.

^m Lib. 2, de Cain et Abel.

ⁿ Hom. 39 in 1 ad Cor.

^o In Ps. 36.

^p In c. 23 Luc.

^q In c. 11 ad Hebr.

^r Com. in Apoc.

^s In c. 11 ad Hebr.

^t In c. 11 ad Hebr.

[420]

invocationem, non est quod te moneam. Irreperè cœpit utrumque in nonnullorum animos circa annum 600, utrumque eodem sinu fotum: utrumque simul accrevit et vires sumpsit. De utrisque post annum 600, acris fuit et diuturna lucta; utrumque Iconolatræ, ut par erat propugnant: utrumque ab Iconomachis strenuè oppugnabatur. Anno demum 754, habitum est Constantinopoli sub Constantino Iconomacho (quem non sine summâ contumeliâ et inverecundiâ Copronymum vocatis) Generale^u Concilium, in quo convenerunt Episcopi 338.^x Ab omnibus rejectum est hoc Invocationis Sanctorum dogma.

^u Sic vocatur à Binio, et à Bell. lib. 1, de Conc. c. 6.
^x Paul. Dial. lib. 22.

Quâ fraude factum sit nescio, sed (si Nicænis patribus fides) factum tamen, ut aliqui, qui Canones nomine Concilii divulgarent, duos præter mentem Concilii, intersererent. Prior est hîc,^y *Si quis Sanctæ Virginis intercessionem non postulaverit, Anathema sit.* Posterior hîc est,^z *Si quis non confitetur omnes Sanctos venerandos esse coram Deo, et horum intercessionem non petierit, Anathema sit.* Lecto posteriori hoc coram patribus Concilii, Canone (quod idem de priore quoque pari ratione sentiendum est) dogma istud ac Decretum de *Sanctis invocandis* tantoperè illi non solùm aversati; sed planè abominati sunt, ut omnes uno ore rejicerent Sanctorum invocationem, et Canonem illum, quem falsarius aliquis adjecerat, expungerent. Atque hoc tam certum est et indubitatum, ut dicant Nicæni patres,^a *Hoc omnes novère.* Imò ulteriùs adhuc progressi, *Juramentum^b sacrosanctum et solenne à suis exegerunt, se Sanctos, Apostolos, et Martyres, et B. Virginem nunquam invocatueros esse.* Nota mihi obiter Nicænorum tuorum Patrum miram nec satis graviter à quoquam castigandam perfidiam; qui duos istos à falsario aliquo adjectos, à Concilio Constantinopolitano rejectos, damnatos, et diris omnibus explosos Canones, pro genuinis *Canonibus ac Decretis illius Concilii* orbi propinare non erubuerunt. Decuit ista perfidia Nicænos tuos Patres, veritatis amantes non decuit. Hinc interim certum est et indubitatum, dogma istud *Invocationis Sanctorum*, plusquàm septingentis et quinquaginta annis, ab Ecclesiâ in hoc universali Concilio, et unanimi trecentorum triginta et octo Episcoporum consensu damnatum atque explosum esse.

^a Act. loc. cit.
^b Bin. notis in Conc. Constantinop. sub Steph. 3.

[421]

Triginta quidem post hoc Concilium annis in Conciliabulo Nicæno, unà cum Imaginum adoratione, Sanctorum quoque invocatio stabilita fuit: *Traditionem Ecclesiasticam, et Deo accep-*

tabilem consuetudinem, nomine totius Conciliabuli vocat Epiphanius^c Diaconus, in illâ, quam ut ipsi^d dicunt, Spiritus Sanctus^e ac pro-
ipsis dedit responsione, quamque à Patribus illis scitam^e ac pro-
batam, nomini Concilii Epiphanius prælegit. Nunquam ante
 annum 787, in Ecclesiâ decretum hoc Invocationis dogma: Sed
 nec tum quidem ab Ecclesiâ, aut Orthodoxis Ecclesiæ membris,
 sed ab *Hæreticis Iconolatris*, et ab *Antichristi tum tripudiantis*
factione decretum.

Quin et illud ipsum Nicæni Conciliabuli iudicium instar
 Nihili planè habendum est. Non modò quia *factionis solùm*
Antichristianæ iudicium est, sed quia septimo pòst anno, qui est
 794, Conciliabulum istud Nicænum, cum suis Decretis, à *Sancto*
 et universali Concilio Francofurdensi, ita *penitùs^f abrogatum est*
et adnullatum, ut ne in Conciliorum quidem numero habendum sit,
nec alio ullo quàm quo Ariminense ordine collocandum. Ita si
 quid virium aut roboris à Conciliabulo isto obtinere potuisset
 hoc Invocationis dogma (quod nullum omninò potuit), id tamen
 omne sic à Concilio Francofurdensi deletum, et penitùs ex-
 tinctum est, ut illius decreta pro *non Decretis* æstimanda sint:
 Ipsum verò hoc dogma Invocationis, iudicio Catholicæ Ecclesiæ
 in Concilio Francofurdensi, unà cum Nicæno Conciliabulo dam-
 natum est.

Fovebant quidem post id, opinionem hanc Iconolatræ et An-
 tichristi factio: in eorum linguis simul ac scriptis hîc illic fluita-
 bat. Sed fluitabat solùm ut vaga et instabilis *Opinio*. Ut
Dogma fidei et Decretum Ecclesiæ nunquam ab Ecclesiâ Ca-
 tholicâ; nec ab ipsâ Antichristi quidem factione, seu Romanâ
 Ecclesiâ, ante nuperum istum Tridenti conventum unquam re-
 ceptum fuit. Tu tamen homo indoctus, antiquæ omnis et sanæ
 eruditionis ignarus, hoc ut *dogma fidei* ab *antiquis Patribus*, et
perpetuo Ecclesiæ usu comprobari gloriaris. Sed justificata est
 Sapientia à filiis suis.

^c Conc. Nic.
 Act. 6, p.
 380, b.
^d Ib. p. 356, a.
^e Bar. an.
 787, n. 34.

^f Act. Conc.
 Franc. in lib.
 Carol.
 Præfat. in
 lib. 1, p. 97,
 Himmear.
 Rhem. cont.
 Hinc.
 Laudan. c.
 20, aliique.

CAP. LXIII.

PRIMA, AC SECUNDA RATIO, QUIBUS PONTIFICIOS AB IDOLO-
LATRIA IN CULTU IMAGINUM EXCUSARE CONATUR ARCH.
SPALAT. QUÒD EAS LATRIÂ NON COLUNT, ET HOC PROFI-
TENTUR, REFUTANTUR.

PROXIMO loco de *Reliquiarum veneratione* dicendum erat.
Sed quia tu hanc sicco pede transis, ego quoque transire patiar,
licèt in eâ non exiguâ pars sit Superstitionis et Idololatriæ
vestræ.

2. Ad *vestrum Imaginum cultum* accedis; In eo Idololatriam
tu nullam videre nunc^g vis. At videras olim, cùm majorem vulgi
inter vos partem, formalem in Imaginum cultu Idololatriam com-
mittere: cùm doctos etiam inter vos veram et propriam Idololatriam
rudiorum mentibus instillare docueras.^h Et iterum,ⁱ *Hujusmodi*
formalem Idololatriam, quâ quis Deum in creaturâ adorat, in
plebe nostrâ sacrarum imaginum adoratione, jam passim inolevisse,
et doleo et deploro. Vidit eam ac deploravit unâ tecum Poly-
dorus^k tuus: *Eo, inquit, vesaniæ deventum est, ut hæc pietatis*
pars (de colendis imaginibus) parum differat ab impietate. Sunt
enim benè multi rudiores, qui saxeas vel ligneas seu in parietibus
pictas imagines colant, non ut figuras, sed perinde quasi ipsæ
sensum aliquem habeant, et eis magis fidant quàm Christo. Vidit
et agnovit Agrippa^l vester, et Lutheri capitalis hostis, *Corruptus,*
inquit, hic Gentilium mos, et falsa religio, nostram quoque reli-
gionem infecit, et in nostram Ecclesiam simulacra et imagines,
multasque pomparum steriles ceremonias introduxit, quorum nihil
[423] *omninò fuit apud primos illos et veros Christianos. Nec dici*
potest quanta superstitio, ne dicam Idololatria, penes rudem et
indoctam plebem alatur in imaginibus, conniventibus ad id sacer-
dotibus, hinc non parvum lucri quæstum percipientibus; vidit
Georgius Cassander, Manifestius est, inquit,^m quàm ut multis
explicari debeat Imaginum et simulacrorum cultum nimium inva-
luisse et affectioni, seu potius superstitioni populi plus satis in-
dultum esse: ita ut ad summam adorationem quæ à Paganis,
simulacris exhiberi consuevit, et ad extremam vanitatem quam
Ethnici in suis simulacris, et imaginibus effingendis et exornandis
admiserunt, nil à nostris, reliqui factum esse videatur. Horum tu

^g Cons. Red.
p. 42.

^h Spalat.
Scop. 5.

ⁱ Spal. lib. 7,
de Repub.
Eccl. c. 12,
n. 36.

^k Polyd. Virg.
lib. 6, de
Invent.
rerum. c. 13.

^l De Vanit.
Scient. c. 57.

^m Cassand.
Consul. c. de
Imagin.

nihil videre nunc vis: nihil in Ecclesiâ tuâ Idololatricum in Imaginum cultu agnoscere vis. Quin et Idololatrâs vos in hoc non esse probare contendis, *propugnando* primùm, tum etiam *oppugnando*. Sed sic oscitanter singula attingis, ut nec intelligere quæ dicenda sunt videaris, nec quæ intelligis, aliter quàm Bœoticè effutire queas. Qualiacunque verò sunt, perpendamus. Cur vos Idololatræ non sitis, sex affers Rationis.

3. Prima hæc est: ° *Si quo nos sacras Imagines honore proprio veneramur, præter honorem et cultum qui propriè prototypo exhibetur, is latræ honor et cultus non est, nec vera adoratio quæ soli Deo debetur.* Quare cùm latræ et adorationem Deo propriam Imaginibus non tribuatis, Idololatræ in hoc non estis. Atenim tu hîc egregiè Ecclesiam tuam mentiris. Annon latræ imaginibus tribuit? Tribuit certè, eamque se tribuere vestri profitentur: Aquinatis tui hæc verba sunt, quibus quem cultum Cruci (*Crux^p imaginum vestrarum Princeps*) et imaginibus Crucifixi tribuit tua Ecclesia, quique eis tribuendus sit, explicat. *Imaginis^q honor ad prototypum pervenit, id est, exemplar. Sed ipsum exemplar, scilicet, Christus est adorandus adoratione latræ, ergo et ejus imago.* Et paulò post, *Sequitur quòd eadem reverentia exhibeatur imagini Christi, et ipsi Christo: Cùm ergo Christus adoretur adoratione latræ, consequens est, quod ejus imago sit adorationem Latræ adoranda.* Et iterum, ° *Si loquamur de Cruce in qua Christus est crucifixus, utroque modo est veneranda, tum propter figuram, tum propter contactum ad membra Christi. Si verò loquamur de effigie Crucis Christi in quâcunque aliâ materiâ, putà lapidis, vel ligni, vel argenti, vel auri, sic veneramur* (de Ecclesiâ tuâ loquitur) *Crucem tantùm ut Imaginem Christi, quam veneramur adoratione latræ, ut suprâ dictum est.* Sed et rationem addit quare crux latræ adoranda sit, et unde constet Ecclesiam vestram sic eam adorare. *Illi, inquit, ° exhibemus cultum Latræ, in quo ponimus spem salutis. Sed in Cruce Christi ponimus spem salutis; cantat enim Ecclesia^t (audin? Ecclesia) O crux ave spes unica, hoc passionis tempore; Auge piis justitiam, reisque dona veniam.*

4. Agnoscit hoc tuus Azorius, ° *Constans, inquit, est Theologorum sententia, Imaginem eodem honore et cultu coli, quo colitur id cujus est imago.* Quare cùm Christus latræ colatur, Crucem etiam, et Christi omnes imagines latræ vobis colendas. Agnoscit idem Cardin. Cajetanus, ° qui sic ait, *Imago Christi propriè*

° Cons. Red. p. 42.

^p Gault. Chronol. sec. 1, verit. 3, § 17, et Bell. inter imagines Crucem numerat. lib. de Imag. c. 26, § Etsi. ^q Aquin. part. 3, q. 25, art. 3.

° Ib. art. 4.

[424]

° Ib.

^t Breviar. Rom. infra Dom. 4, Quadrag. in Hymno quæ incipit Vexil. ^u Lib. 9, Instit. c. 6, § Tota hæc.

^x Cajet. Com. in 3, Part. Sum. Aquin. q. 25, art. 3, § Ad aliam.

loquendo, est adoranda adoratione Latriæ, quæ soli Creatori debetur. Agnoscit idem Nactantius,^y *Non solùm, inquit, fatendum est, fideles* (hi, vestri fideles sunt) *adorare coram imagine, ut nonnulli ad cautelam fortè loquuntur, sed et adorare imaginem sine quovis scrupulo.* Quin et eo illam venerantur cultu, quo et prototypon ejus, propter quod, si illud habet adorari latriâ, et illa imago pariter ejusmodi cultu adoranda est. Agnoscit hoc defensor Concilii Tridentini Andradius,^z *Non inficiamur, inquit, hæc nos latriæ adoratione Christi, præclarissimam crucem colere et venerari. Nam cùm Christum Filium Dei illa referat et repræsentet, eâdem certè pietate, cultu et Religione, ipsam, quâ et Christum ipsum prosequi necesse est. Et indignabundus quòd quis latriam Cruci deneget, ait, Eos qui latriæ augustissimum cultum Christi cruci deferunt, non magis Idololatriæ condemnandos, quàm qui eodem cultu Christum ipsum unigenitum Dei Filium prosequuntur.*

5. Ut scripta, sic et Praxis Vestra, Latriam hisce Christi imaginibus à vobis tribui demonstrat. Spem vestram in Cruce ponitis, eamque, *Spem vestram unicam* vocatis.^a In quo autem *spem*, multò magis *Spem unicam* ponitis, illud *Latriâ*, teste Aquinate^b colitis. Invocatis Crucem, eique preces funditis, rogantes^c eam, ut *justitiam vobis, et peccatorum veniam donet.* At remittere^d peccata, solius Dei proprium. In his utrisque facitis quod expressè vetat, damnatque ipsum vestrum Concilium Tridentinum, *Imagines venerandas docet,*^e sed ita, ut *nec ab iis aliquid petendum sit, nec fiducia in eis figenda.* In utroque Idololatræ; in utroque à Concilio vestro Tridentino damnati. Adoratis Crucem, ad eamque adorandam sæpiùs invitatis, *Venite,*^f *adoremus;* et tum solenni ritu *adorant*^g *eam singuli.* At *Creaturæ adoratores, Idololatræ esse tu*^h *ipse, definiveras.* Thus et Incensum Cruci adoletis: de quo sic Archiepiscopus vester Catharinus,ⁱ *Ipsa Latriæ signa dirigimus in Imagines quibus adolemus et thus.* Et Diaconus ut in missali^k habetur, *ter crucem incensat:* At Judæi qui *adelebant*^l *Baali*, seu ut Apostolus^m loquitur τῇ Βαάλ subaudiendo εἰκόνι qui inquam *Imagini adolebant*, Idololatriæ à Prophetaⁿ arguuntur. Sed omissis aliis, nisi precatio illa quam Veronicæ (Imago illa Christi est, *sudario*^o *Berenices*, quæ et Veronica dicitur, non sine miraculo impressa) nisi illa tibi Latriæ cultus videatur, certè quid sit Latria penitus ignoras. *Precationem*^p *illam devotè dicentibus, decem mille dierum Indul-*

^y Com. in c.
1 ad Rom.
digr. dslmag.

^z Orthodox
Explic. lib. 9,
§ Non tamen.

^a Hym. inf.
Dom. 4.
Quadr.
nuper cit.
^b Loc. cit.
^c Hym. citato.
^d Mar. 2. 7.
^e Conc. Trid.
sess. 25, c. de
Invoc. Sanct.
et Vener.
Imag.
^f Lib. 2, Sacr.
Cerem. § 1,
tit. de 6,
[425]
feria majoris
hebdom.

^g Ib.
^h Cons. Red.
p. 36.
ⁱ Lib. de cult.
Imag.
^j Verum, p.
133.
^k Missal.
Rom. in ritib.
celebr. missæ
tit. de In-
troitu.
^l Jer. 7. 9.
^m Rom. 11. 4.
ⁿ Jer. 44. 3.
^o Bar. an. 34,
n. 138.
^p Antidot.
Anim. cit. à
Job. Rainold.
lib. 2, de
Roman Eccl.
Idol. c. 3, n.
81.

gentiam concessit Johannes XXII. et quando^a facies illa Christi monstratur, Romani septem, circumhabitantes novem, venientes ultra mare vel ultra montes, duodecim millium annorum Indulgentiam habent. In ea sic effigiem Christi invocatis.^r Nos ab omni macula purga vitiorum, atque nos consortes junge beatorum. Nos deduc ad propria, O felix figura ad videndam faciem quæ est Christi pura. Potestne quidquam amplius à Christo vel peti vel dari?

^a Fiscus Papalis, sive Catal. Indulg. ex MS. editus à Cathol. Theol. c. 4. ^r Antidot. Animæ, loc. cit.

6. Nec putes argutiis hîc ullis elui posse Idololatriam vestram. Vana omninò hîc sunt et inania vestra illa de Cultu *Improprio, Per accidens, Analogico, Reductivo, et Respectivo* commenta. In Latriæ cultu nihil quidquam horum admitti potest. Nullus Latriæ cultus, nisi qui *Propriè, Per se, Absolutè, Univocè, et Primariò* datur ei quod Latriâ colitur. Nullus nisi qui Deo soli, ut primo ut summo omnium Domino debetur. Deo soli *ἡ ἀπερίσβεστη*, ait Christus.^s *Cultus ille*, inquit Augustinus,^t qui Græcè *ἡ ἀπερίσβεστη* dicitur, est quædam propriè Divinitati debita servitus. *Specialis honor*, inquit Aquinas,^u debetur Deo, *tantumquam primo omnium Principio: et talis servitus nomine Latriæ designatur. Et Latriæ cultus soli Deo est exhibendus. Latria*, inquit Jesuita,^x *cùm infinitam Dei excellentiam spectet, non nisi Deo attribui potest, ut preclarè docent non modo Scholastici, verùm etiam antiqui Patres. Utque fingamus esse Latriam aliquam Per accidens, Respectivam, aut Reductivam: Vos tamen ut ex Aquinate, Andrædio aliisque demonstravi, Eandem ipsam Latriam quæ Christo debetur, Cruci et Crucifixi imaginibus tribuitis. Sed revera nullam esse, aut esse posse Relativam, Reductivam, aut per accidens Latriam demonstrat Cardinalis tuus,^y Nam de Essentiâ*, inquit, *veræ Latriæ est, exhiberi propter se: Latria enim dicitur summus cultus qui debetur vero Deo, ut primo Principio omnium rerum: implicat autem contradictionem exhiberi summum cultum primo Principio, et exhiberi propter aliud. Ergo* (nota mihi hoc Cardinalis dilemma) *vel imagini (putà Crucis aut Crucifixi) exhibetur cultus Latriæ propter se, ex hæc est vera Idololatria. Vel non exhibetur propter se, et tum ille non est cultus veræ Latriæ. Cultum illum quem Cruci et imaginibus Crucifixi datis, cultum esse verissimæ Latriæ vos ipsi agnoscitis, quia eundem planè cultum esse docetis, qui Christo debetur. Quare vel Cardinale tuo teste, cultus ille quem Cruci exhibetis, et imaginibus Crucifixi, vera Idololatria est, vosque ex eo verè, propriè, ac formaliter Idololatræ: Certissimum enim est illud*

^t Matt. 4. 10. ^s Lib. 20, cont. Faust. c. 21.

^u Aquin. Secunda Secundæ, q. 81, art. 1 ad 3 et 4.

^x Aquin. lib. 3, cont. Gent. c. 120.

^y Gault. Chronol. sæc. 1, Verit. 2, § 9.

[426]

^y Bell. lib. de Imag. Sanct. c. 24, § Dicit.

* Lib. 1, de
Trinit. c. 6.

Augustini,^a *Idololatræ dicuntur, qui simulacris exhibent eum cultum qui debetur Deo.*

* Spalat. lib.
7, de Repub.
c. 12, n. 10.

^b Ib. n. 45.

^c Ib. n. 47.

^d Ib. n. 53.

7. Ac de hoc quidem Latriæ cultu quem Cruci et Imaginibus Crucifixi à vobis tribui agnoscitis, quæ deinceps de Idololatrico vestro imaginum cultu dicturus sum, potissimum ac præcipuè intelligi volo. *Potissimum* inquam. Nam est et in aliis quoque quas colitis imaginibus, quod te verbo, exque teipso monendum censeo, ut et in eis vos ab Idololatriâ immunes non esse scias. Duo tu et verè doces. Primum est; *Religiosum omnem cultum, Latriam esse, Deoque soli debitum.* Religiosus, inquis,^a *honor aut cultus non debetur ulli puræ creaturæ, quâcunque excellentiâ illa sit prædita, sed soli Deo.* Et iterum,^b *Greg. Nazianzenus non alium esse religiosum cultum sciebat, nisi Latriam:* et^c *Gregorius Magnus religiosam adorationem semper ad Latriam spectare sciebat.* Ex quibus sic et verissimè colligis,^d *Religiosus cultus nullo modo est ulli creaturæ, sive in se, sive in suâ imagine exhibendus.* Religiosus autem cultus est Actus à Latriâ, seu Religione immediatè *elicitus*, non solùm quomodo omnia alia vitæ officia, *imperatus*: Sicut etiam civilis cultus is dicendus est, qui elicitur ab illâ reverentiâ aut dilectione quâ Reges, Parentes, aliique sancti viri sive in vivis sint, sive defuncti, prout plus minusve in eis est excellentiæ, honoramus. Priorem illum cultum *Deo soli debitum* verissimè doces.

[427]

^e Ib. n. 59.

^u Conc. Trid.
sess. 25, decret.
de Invoc.
Sanct.

^x Bell. lib. de
Imag. c. 25,
§ Præterea.

^y Bell. lib. de
Beat. Sanct.

c. 13.
^z Lind.

Panop. lib. 3,
c. 23, in
marg.

^a Bell. lib. de
Imag. c. 10,
§ Quinta.

8. Secundò doces^t et verè, *Synodum Nicænam secundam statuisset imaginum religiosam adorationem.* Et quia istius Synodi vestigiis Tridentini Patres, qui eam approbârunt,^u omnesque ad unum Romanenses tui adhærent, ideo *religiosum cultum et adorationem* Sanctorum omnium Imaginibus, ab illis omnibus exhiberi non est dubitandum. Et quem sanè alium tribuant, cùm *Thomas*,^x *Bonaventura*, aliique doceant, eodem cultu *colî imaginem et exemplar*: Sanctos autem ipsos *Religioso cultu honorandos* esse, et asserit, et contendit Cardinalis. *Sancti*, inquit,^y *meritò, jureque optimo, Religioso cultu prosequendi sunt.* Unde vestrum Imaginum cultum, *Religiosum* vocat Lindanus;^z et Bellarminus^a disertè ait de Imaginibus, *Religiosè eas veneramus.* Ex his jam duobus quid consequatur, vel cæcutiens videas. Nam cùm *Religiosus omnis cultus Latria sit, Deoque soli debitus*; Cùmque vos *Imaginibus omnibus Dei simul ac Sanctorum, Religiosum cultum* exhibeatis, efficitur certè necessariò, Latriam et cultum Deo soli debitum, Imaginibus omnibus,

Dei simul ac Sanctorum à vobis exhiberi, ideoque vos totamque Ecclesiam vestram Romanam in cultu imaginum omnium tam Dei quàm Sanctorum, verè, propriè ac formaliter *Idololatræ* esse. Sed quia Cruci, ac Christi imaginibus, *cultum et adorationem Latriæ* à vobis tribui ipsi agnoscitis, de eis potissimum quæ deinceps dicturus sum, intelligi velim. Hæc de primâ tuâ Ratione.

Secunda ducitur à professione vestrâ, et sic se habet: *Cùm*^b *nos clarissimè profiteamur divinum honorem, cultumque Latriæ neque Sanctis, neque ipsorum Imaginibus deberi, cur nobis Idololatrium objiciant?* Dicam verbo cur objicimus, quia *Praxis vestra cum professione hac pugnat: Dicitis, Latriæ cultum soli Deo deberi, sed soli Deo non datis; Cruci et Imaginibus Cruxi Latriam datis.* Aut si hoc responsum non aridet, dic mihi quid tu ipse Uxori Scortatrici respondeas, si illa itidem ut tu nunc argueret, diceretque, *Cùm ego clarissimè profitear conjugalem amorem, et amplexus nulli aliendò, ne amico quidem mariti, sed marito soli exhibendos, cur mihi scortationem objicis?* Credo [428] te magis mutum futurum quam piscem, nec haberes quid tam nodosæ quæstioni respondere posses.

^b Cons. Red. p. 42.

CAP. LXIV.

TERTIA ARCH. SPAL. RATIO, QUÂ PONTIFICIOS AB IDOLOLATRIÂ IN CULTU IMAGINUM EXCUSARE CONATUR; QUIA IMAGINUM CULTUS AB UNIVERSALI ET CATHOLICÂ ECCLESIÂ APPROBATUS SIT, REFELLITUR.

TERTIA tua Ratio, eaque omnium gravissima, ab autoritate Ecclesiæ Catholicæ petitur, sicque ais,^c *Ecclesiam porro Christianam, etiam antiquissimam, totam et universalem summo consensu, absque ullâ oppositione aut contradictione Statuas et imagines sacras, veneratam esse, est certissimum et probatissimum.* Quo te digno compellem nomine? Voces nullæ tuis meritis pares, vecors, vanus, grandiloquus, falsiloquus, Sycophanta, Cres, Miles gloriosus, Therapontigonus, platagidorus, Pyrgopolynices qui difflavit omnes in campis Gurgustidoniis, ubi Bombomachides Cluninstaridisarchides erat Imperator. Hæc

^c Cons. Red. p. 42.

aliaque similia longè infra tuam laudem ac merita. Sine, quia vocabula te digna desint, Mendaciorum sarcinam hîc te appellem. Certè enim non tot hîc sunt verba, quot sunt splendida tua et stupenda mendacia. Neque *Ecclesia Christiana*, neque *antiquissima*, neque *tota*, neque *universalis*, neque *summo consensu*, neque *absque ullâ oppositione*, neque *sine contradictione*, imagines venerata est, neque horum quidquam vel *certissimum*, vel *probatissimum* est. Quanta hîc, quàm fœda, quàm horrenda, quàm execranda mendacia, utque artificem mendaciorum te sciant omnes quàm paucis lineis imò paucis verbis constipata! Nolo singula persequi. Ne tamen sapiens videaris in oculis tuis, demonstrabo Ecclesiam Dei singulis sæculis *vestræ* Imaginum Adorationi adversatum esse.

2. De Judæorum primùm Ecclesiâ, nulli dubium est, *Judæi*, ut ex Josepho narrat Agrippa,^d *nihil magis exhorruerunt quàm simulacra, nec aliquam effinxerunt imaginem ejus quod coluerunt. Hoc templum*, ait Rex Agrippa apud Philonem,^e *jam inde ab initio nullum unquam admisit manufactam effigiem, cum sit Deo domicilium*: Cumque^f suam imaginem templo inferre volebat Caius, *rogabant primo Judæi, ne sacratam urbem pollueret vetitis imaginibus, seque mori potiùs paratos, quàm legem illam de simulacris erigendis violari paterentur, responderunt.* Ita per quatuor mille ferè annorum spacium, ab Ecclesiâ Dei Imagines nec cultæ, nec in templis habitæ sunt.

3. Ad Ecclesiam Christianorum veniamus: In primævâ Ecclesiâ Imaginum neque cultum, neque usum fuisse docet tuus Cassander,^g *Certum est (inquit) initio prædicati Evangelii aliquanto tempore inter Christianos præsertim, in Ecclesiis imaginum usum non fuisse, ut ex Clemente^h (claruit anno 200) et Arnobio (claruitⁱ anno 330) patet.* Deque omnium ferè Antiquorum judicio docet te ex Hieronymo tuus Polydorus,^k *Simulacrorum*, inquit, *cultum, teste Hieronymo, omnes ferè veteres Sancti Patres damnabant.* Ecclesiæ antiquissimæ et Patrum in genere judicium vides. Visne ad particularia descendamus?

4. Damnat vestram Imaginum adorationem S. Justinus Martyr, qui Christianorum omnium nomine ait,^l *Opera manuum hominum adoranda non censemus.*

5. Damnat eam S. Irenæus,^m apud quem Marcellina Simonis Magi socia et Gnostici, *hæretici* censentur, quòd *imaginem Christi inter alios coronarent, eamque*, ut ait Epiphanius,ⁿ *ado-*

^d Corn. Agr. de Vanit. Scient. c. 57.

^e Phil. de Legat. ad Cajum.

[429]

^f Joseph. Antiq. lib. 18, c. 11.

^g In Consult.

^h Euseb. in Chron. an. 197.

ⁱ Ib. an. 329.

^k Pol. Virg. lib. 6, de Inv. rer. c. 13.

^l Just. Mart. Orat. ad Anton. Pium. p. 132.

^m Iren. lib. 1, c. 24.

ⁿ Hæres. 27.

rarent, eique incensum ponerent, id est, Latriam, quod et vos facitis, ei exhiberent. De hoc Irenæi judicio audi tuum Cardinalem,^o Qui colebant Imaginem Christi divinis honoribus,^o Bell. lib. de Imag. c. 24, inter hæreticos numerantur ab Irenæo. Atqui isti, cùm Christum § Sexta. colerent, sine dubio imaginem ejus, propter ipsum colebant.

6. Damnat eam Origenes,^p Solus, inquit, Deus adorandus^p Lib. 8, cont. est. Et iterum,^a Fieri non potest ut Deum quis noverit et si-^{Cels.} mulacris supplicet: et paulò post, Nec simulacra quidem nos^a Lib. 7, Ib. veneramur. Et adhuc clariùs,^r Deus cunctis rebus præsidet et^r Lib. 1, Ib. instruit præter se nihil colendum esse, cætera verò sive ut non existentia, sive ut esse tantùm habentia, ideoque honore, non tamen cultu et veneratione digna parvi esse ducenda. Ex quibus non immeritò à Cassandro^s tuo dictum videas, Quantum veteres^s In Consult. initio Ecclesiæ ab omni (audi ab omni) veneratione imaginum^{lit. de Imag.} abhorruerunt, declarat unus Origenes.

7. Damnat eam Clemens Alexandrinus, Hic, inquit,^t malus^t Clem. Alex. tyrannus et Draco, quoscunque sibi potuerit vendicare, lapidibus^{Orat. adhortat. ad Gent.} et lignis, et imaginibus, et aliquibus ejusmodi simulacris, misero^{p. 10.} [430] superstitionis vinculo vivos addicens, unà cum eis sepelit, donec unà cum eis interierint. Et iterum,^u Annon prodigiosi sunt qui lapides^u Ib. p. 39. adorant? Sunt^x hæ imagines quovis animali viliores, vermibus,^x Ib. erucis, talpis, muribus, et ostreis, sunt hæ omnes meliores statuis et imaginibus, quæ sunt surdæ penitùs. Surdam quidem terram vexant statuarii, eam à naturâ propriâ arte dimoventes, et adorare persuadentes. Quid aliud^y est aurum vel argentum, vel æs, vel^y Ib. p. 43. ebur, vel ferrum, vel lapides pretiosi? Annon terra et ex terrâ? Aurum^z est tua statua, est lignum, est lapis, est terra: Ego^z Ib. p. 44. autem terram calcare didici, non adorare.

8. Damnat eam Tertullianus,^a qui Catholicorum omnium^a In Apolog. c. 12. nomine ait, Statuas et Imagines frigidas mortuorum suorum simillimas non adoramus, quas nihil sentire milvi et mures et araneæ intelligunt.

9. Damnat eam Minutius Fœlix,^b qui nomine item Christ-^b In Dial. qui inscribitur Octavius. ianorum omnium ait, Cruces nec colimus, nec optamus, vos qui ligneos Deos consecratis, cruces ligneas forsitan adoratis. Et objicienti Christianis Cæcilio ethnico, Cur nulla habetis nota simulacra? Agnoscit ultro Minutius non fuisse in usu imagines in Ecclesiâ, et rationem ejus hanc reddit,^c Quod simula-^c Ib. crum Deo fingam?

10. Damnat eam S. Cyprianus^d. Hi, inquit, maligni spi-^d Lib. de Idol. Vanit.

* Cypr. Ep.
ad Demet.

ritus sub statu et imaginibus consecratis delitescent, hi afflatu suo vatum pectora inspirant; falsa veris semper involvunt, nam et falluntur et fallunt. Et iterum,^e Quid ante simulacra inepta, et fragmenta terrena captivum corpus incurvas? Rectum te Deus fecit, et cùm cætera animalia prona ad terram depressa sunt, tibi sublimis status, et ad cælum atque ad Deum vultus erectus est. Illuc intueri, illuc oculos tuos erige, in supernis Deum quere. Quid in ruinam Diaboli per ipsum et cum ipso cadis? Quid te in lapsum mortis cum Serpente quem colis, sternis? Sublimitatem serva in quâ natus es; Persevera talis, qualis à Deo factus es.

f Conc.
Eliber. habi-
tum an. 305,
Bin. not. in
Conc. at.
Nicænum
habitu an.
325, Bin.
g Bar. an. 57,
n. 119.
h Conc.
Eliber. can.
36.

11. Damnat eam Concilium Eliberitanum, annis viginti^f ante Nicænum, celebratum, et cui Hosius^g ille Cordubensis, Pater Synodorum, interfuit, ibi sic decretum,^h *Placuit picturas in Ecclesiâ esse non debere, ne quod colitur et adoratur, in parietibus depingatur.* Miserè hic tui tumultuantur, Bellarminus, Sanderus, Harpsfeldi, Copus, Baronius: vertunt se in varias et multiplices formas, et ut mus meticulosus, non uni fidunt antro.

i Bar. an. 57,
n. 121 et 122.

k Ib. 121.

l Ib. 122.

m Ib. 119.

n Ib.

o Melc. Can.
lib. 5, loc.
Theol. c. 4,
§ Quarta
Conclusio.
p Ib. § Sexta.

q Rat. 5.

r In c. Noll
modo Dist. 9.

Canonem hunc *Imposturam* esse contendit Baronius:ⁱ ut *impostura* non sit, *irritum* tamen vult^k esse hunc Canonem, nec aliquam obtinuisse firmitatem: ut neque supposititius sit, neque irritus, *Equam fidem*, inquit,^l *meretur tam paucorum Episcoporum canon, quem Ecclesiæ usus abrogavit. An potuit,^m an debuit wix. Episcoporum conventus, in orbis angulo* (sic amplum et illustre Hispaniarum Regnum per opprobrium vocat) *congregatus, sic contra Ecclesiam statuere?* Etiam et Concilii illius *Canones Novatianam hæresin sapere asseverat.ⁿ* Et hæc quidem omnia ludus solùm sunt ac jocus, præ illis quæ Cani Episcopi Canariensis rabies dabit. Canonem hunc à Concilio *decretum* agnoscit, sed ait,^o *Lex illa non imprudenter modò, verùm etiam impiè à Concilio Elibertino lata est, de imaginibus tollendis.* Et iterum,^p *Ne mihi Concilium Elibertinum objicias. Nam in eâ parte quâ erravit* (vult Canonem hunc de Imaginibus) *semper à Catholicis explosum est.* An vos ii estis de quibus Campianus,^q *Nos tenemus Patrum antiquorum integra volumina?* An ii de quibus in glossâ^r juris vestri dicitur, *Hodiè jubentur sanctorum Patrum scripta teneri usque ad ultimum iota.* Imò si quid quod palato vestro non sapit, in Patribus occurrat, Sit Pater quantumvis antiquus, sit quantumvis sanctus, sit ipse Hosius, sit Concilium Patrum antiquorum; et Patres et Concilia, et Decreta

Patrum ut *impia* respuitis, conculcatis, exploditis. Modestius tamen rectiusque Sixtus vester de hoc Canone ait,^s *Patres illius Concilii imagines in templis ejus Provinciæ pingi vetuisse, ut Idololatriam hoc remedio exstinguerent*: Nam quia gentes nuper ab Idolorum superstitione ad Christum venientes, ad pristinam Idololatriam inclinari animadverterent, judicârunt præsentī morbo non posse aliter mederi, quàm imaginum interdictione. Et huc spectat quod longè ante Senensem docet Nicolaus de Clemangis, qui sentiens et verè Decretum hoc Concilii Elibertini ab universali Ecclesiâ approbatum fuisse, ait,^t *Statuit olim universalis Ecclesia, legitimâ occasione inducta propter illos qui erant ex Gentibus ad fidem conversi, ut nullæ in templis imagines ponerentur*. Ecce universalis Ecclesiæ Decretum, et Statutum censet, quod ab Elibertino Concilio consentiente totâ Ecclesiâ statutum [432] erat.

^s Sixt. Senens. Bib. Sanc. lib. 5, an. 247.

^t Nic. Clemang. lib. de nov. Celebrit. non Justit § Ea ut.

12. Damnat eam Lactantius,^u *Religio, inquit, ac veneratio solius Dei tenenda est*. Et iterum,^x *Non religio in simulacris, sed minus religionis est*. Et,^y *Non est dubium quin religio nulla sit, ubicunq; simulacrum est*.

^u Lib. 1, Just. c. 10.
^x Lib. 2, c. 19.

13. Damnat eam Arnobius,^z *Quid fieri potest injuriosius, contumeliosius, durius, quàm Deum alterum scire, et rei alteri supplicare; opem sperare de numine, et nullius sensûs ad effigiem deprecari?*

^z Lib. 6, adv. Gentes.

14. Damnat eam S. Eusebius^a Cæsariensis, *Solum, inquit, creatorem illum omnium Deum adorare didicimus*. Et alibi, cùm dixisset gloriam Deitatis carni Christi commixtam esse, addit:^b *Quis gloriæ ejusmodi et dignitatis splendores lucentes et fulgurantes, inanimatis coloribus, et umbratili picturâ effigiare possit? Quin et consuetudinem^c istam, picturas ac imagines Christi ac Apostolorum vel privatim servandi, à Gentibus et gentili consuetudine (non ut tu somnias ab Apostolis aut Apostolicâ traditione) fluxisse disertè asserit*.

^a Lib. 4. de Præp. Evang. c. 5.

^b Citatur ex Euseb. à Conc. Constantinop. in Actis Conc. Nicæni 2, Act. 6.
^c Euseb. Hist. lib. 7, c. 17.

15. Damnat eam S. Athanasius,^d *Creatura, inquit, Creaturam non adorat*. Et paulò post, *Solius numinis est adorari; neque id ab Angelis ignoratur, qui quanquam se invicem gloriâ transcendent; Creaturas tamen se esse, neque in classibus adorandorum, sed adorantium Dominum agnoscunt se computari debere*.

^d Lib. 3, cont. Arian.

16. Damnat eam S. Hilarius,^e *Magnum nobis exemplum*

^e Can. 3, Comment. in Mat.

præbuit Dominus, ut solùm meminissemus Deum ac Dominum adorandum.

^f Citatur à Conc. Constantinop. ap. Nicæ. Conc. Act. 6.

17. Damnat eam S. Amphilochius^f Episcopus Iconiensis: *Non nobis, inquit, sanctorum corporales vultus coloribus effigiare curæ est, quoniam his opus non habemus: sed eorum tantùm memores esse oportet.*

^g Lib. 2, de Spir. Sanct. c. 12.

18. Damnat eam S. Ambrosius:^g *Neque adorandum quicquam præter Deum legimus, quia scriptum est, Dominum Deum adorabis et ipsi soli servies. Sed nec terra adoranda est nobis, quia est creatura Dei. Et iterum de Helena cùm crucem Domini invenisset, Invenit, inquit,^h titulum, Regem adoravit: non lignum utique, quia hic Gentilis est error: viden'?* Adoratio ligni, ligni Crucis, error est, et Gentilis error: *sed adoravit illum qui pendit in ligno, et scriptus erat in Titulo.*

^h Orat. de obit. Theod.

[433]

ⁱ Lib. 2, Thesaur.

19. Damnat eam S. Cyrillusⁱ Alexandrinus, *In idololatriam incidet, cùm Sp. Sanctum Dominum verè esse non confitearis, adoresque illum quem Deo Patri consubstantialiorem esse non credis. Quicquid enim verò Deo consubstantiali non est, id naturâ Deus esse non potest. Una enim natura Deitatis est, quam solummodò adorare oportet, quia scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, et ipsi soli servies.*

^k Orat. 37, quæ est de Sp. Sanct.

20. Damnat eam S. Gregorius Nazianzenus,^k qui postquam Spiritum S. adorandum dixisset, ita arguit, *Si adorandus est, quomodo non et colendus? Si verò colendus, quomodo non et Deus?* Colendum nihil sensit religioso cultu præter solum Deum, non Crucem, non imaginem ullam.

^l In Ps. 134.

21. Damnat eam S. Chrysostomus,^l *Maxima, inquit, est reprehensio eorum, qui colunt opera manuum hominum. Nam cùm ipsi sunt in causâ, ut ea sint, in eis tamen suæ spem salutis collocant. Et iterum,^m Qui re mortuâ nixus magis quàm seipso, lignum supra se dignatur, quomodo non sit ille, obsecro, risu maximè dignus?*

ⁿ Epiph. lib. 1, cont. Hæres. p. 3, et in Ancor. ^o Ib. Hæres. 77.

22. Damnat eam S. Epiphanius, qui *excogitationemⁿ simulacrorum scortationem; et simulacriticum^o studium, Diabolicum conatum* vocat; additque, *Prætextu justitiæ subiens hominum mentem diabolus, mortalem naturam in hominum oculis deificans; statuas, humanas imagines præ se ferentes, per artium varietatem expressit. Et mortui sunt qui adorantur, ipsorum verò imagines quæ nunquam vixerunt, adorandas introducunt, adulterante mente*

ab uno et solo Deo, velut commune scortum ad multiplicis coitus absurditatem irritatum. Et iterum, *Estote^p memores, dilecti filii, ne in Ecclesiam imagines inferatis, neque in Sanctorum cæmeteriis eas statuatis, sed perpetuò circumferte Deum in cordibus vestris.*

Quid etiam Anablathæ ab Epiphanio factum, notum omnibus? *Inveni, inquit,^q velum pendens in foribus Ecclesiæ, quasi Christi vel Sancti cujusdam; Cùm ergo vidissem, in Ecclesiâ Christi, contra auctoritatem Scripturarum, hominis pendere imaginem, scidi illud, et dedi consilium custodibus ejusdem loci, ut pauperem mortuum eo obvoluerent et efferrent.*

23. Magnas hîc, ut scis, tui tragœdias movent Bellarminus,^r [434] et Baronius,^s totum hoc *Imposturam* esse clamitant. Quasi non et aliis locis simulacra et eorum cultum damnârit Epiphanius. Rectiùs multò Cassander^t vester qui sic ait, *Constat* (vide *Constat*) *Johannem ab Epiphanio reprehensum, quòd in oratorio quodam imaginem Christi seu alterius, in velo expressam reperisset, quare velum illud ab ipso conscissum.* Alphonsus etiam et Waldensis verè hoc ab Epiphanio factum agnoscunt: ideoque Epiphanium ob hoc convitiis onerant. Alphonsus, postquam Epiphanii hoc factum recitâsset, *Ecce, inquit,^u ad quæ tempora hunc reduci-mus errorem.* Tempora nempe Epiphanii: quem idcirco *Erroris*, propemodum etiam *hæreseos* arguit: nec aliter ab *Hæresi* excusat, nisi *quia res eo tempore non erat ab Ecclesiâ definita.* Sed et vehementiùs in Epiphanium stomachatur Waldensis. *Dico, inquit,^x Epiphanium zelo forsitan captum fuisse, sed non secundum scientiam.* Dicat vel sanctissimus Pater, quod vobis non arridet, *inscius, impius, erroneus* si non et *Hæreticus* audiet: Alios omitto, unum hîc tibi charissimum citabo Archiepiscopum Spalatensem. Is^y non modò *factum hoc esse ab Epiphanio* agnoscit, probatque, sed et *fallaces ac nugaces Card. Bellarmini* (quæ eadem sunt et Baronii) *conjecturas solidè atque apertè profligavit.*

24. Damnat eam S. Hieronymus,^z *Non Solem, non Angelos, non Archangelos, non ullum præter Dei nomen quod nominatur in præsentī sæculo, vel in futuro, colimus et adoramus.* Non igitur sine dubio *Imagines ulla, vel Sanctorum, vel ipsius Dei.* Iterum,^a *Sive statuum, sive imaginem Cultores Dei adorare non debent.* Et notanda proprietas, *Deos coli, imaginem adorari dicunt, quod utrumque servis Dei non convenit.* Quid quòd Hieronymus, ut ex Polydoro^b tuo audisti, *Veteres ferè omnes Patres*

^p Verba hæc S. Epiph. citantur à Conc. Constantinop. ap. Synod. Nicænam, Act 6.

^q Epiph. Ep. ad Joh. Hierosol.

^r Lib. de Imag. c. 9, § Ad quintum, et seq.
^s Bar. an. 392, n. 48, et seq.
^t Consul. c. de Imag.

^u Alp. à Cast. lib. de Hæres. voce Imago.

^x Thom. Wald. lib. de Sacram. Tit. 17, c. 157.

^y Spalat. lib. 7, de Rep. c. 12, n. 41, et seq.

^z Ep. ad Ripar. cont. Vigil.

^a Hier. in c. 3 Daniel.

^b Lib. 6, de Invent. c. 13.

* Lib. cont.
Helvid.

Imaginum cultum damnare testatur? Etiam ut nihil aliud, Aureum tamen illud Hieronymi^c elogium, articulum hunc ut alios omnes non *Fundamentales* æternum jugulat, *Non credimus, quia non legimus.*

^d Aug. lib. de
morib. Eccl.
Cathol. c.
34.

[435]

* Ib. lib. de
Vera Relig.
c. 55.
^f Ib. lib. 20,
cont. Faust.
c. 5.
^g Ib. in Ps.
113, part. 2.

25. Damnat eam et plus millies damnat S. Augustinus : *Novi, inquit,^d multos sepulcrorum et Picturarum adoratores : sed illud admoneo, ut Ecclesiæ Catholicæ maledicere desinatis, vituperando mores hominum quos et ipsa condemnat, et quos corrigere studet. Iterum,^e non sit nobis religio humanorum operum cultus.*

Meliores sunt enim ipsi artifices qui talia fabricantur : quos tamen colere non debemus. Iterum,^f Solus ille colendus est, quo solo fruens beatus fit cultor ejus. Iterum,^g Artifex melior est simulacris, quem tamen artificem te utique puderet adorare. Melior etiam est et Bestia : nam et vident bestię, et audiunt, et ambulant, et quædam sicut simię manibus contrectant. Admonet ergo Propheta, non solum homines, sed et belluas esse simulacris præponendas, ut si pudeat adorare bestiam ; viderent, quàm pudendum esset adorare simulacrum. Et de cultoribus simulacrorum

^h Ib.

addit,^h Una illa Apostoli sententia pœnam istorum, damnationemque testatur, cùm dicit, Transmutârunt veritatem Dei in mendacium : Et paulò post, quod effugium hic vestrum clarissimè evertit, Quis, inquit, adorat vel orat intuens simulacrum, qui non sic afficitur, ut ab eo se exaudiri putet, ac ab eo sibi præstari quod desiderat speret ? Hoc enim facit et quodammodo extorquet figura membrorum. Et stultitiam hæreticorum deridens, Sic omnino, inquit,ⁱ errare meruerant, qui Christum et Apostolos ejus non in sanctis codicibus sed in pictis parietibus quæsiverunt. Nec mirum si à pingentibus fingentes decepti sunt.

ⁱ Aug. lib. 1,
de Cons.
Evan. c. 10.

^k Lib. ad
Donat.

26. Damnat eam S. Fulgentius,^k *In primo, inquit, Decalogi mandato, sicut unius Dei cultura manifestissimè præcipitur, ita omni creaturæ adoratio ac servitus à fidelibus exhibenda, vehementissimè prohibetur. Et paulò post, Deus prorsus interdixit ne quis auderet creaturam adorare, creaturavè servire. Propterea de omnibus quæ creavit ita loquitur, Non adorabis ea, nec servies eis, Ego enim sum Dominus Deus tuus.*

^l Alph. à
Castr. de
Hæres. voce
Imago.

^m Lib. 7, ep.
111.

27. Damnat eam Gregorius ille Magnus, ipseque ob hoc ab Alphonso^l tuo *Erroris*, ac prope *Hæreseos* damnatur. Confregerat Serenus Episcopus imagines, quas à nonnullis adorari conspexerat : Cui sic Gregorius,^m *Et quidem zelum vos ne quid manufactum adorari possit, habuisse laudamus : sed frangere eas-*

dem imagines non debuisse judicamus. Idcirco enim pictura in Ecclesiis adhibetur, ut hi qui literas nesciunt, saltem in parietibus, videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas et illas servare, et ab earum adoratu populum prohibere debuit. Et iterum^a eidem Sereno: Quod imagines adorari vetuisses, omninò laudavimus; fregisse verò reprehendimus. Frangi non debuit, quod non ad adorandum in Ecclesiis sed ad instruendas solummodò (audi solummodò) mentes nescientium fuit collocatum. Et paulò post,^o Scripturæ Sacræ est testimoniis ostendendum quod^o Ib. omne manufactum adorari non licet. Et iterum,^p Si quis imagines^p Ib. facere voluerit, minimè prohibe. Adorare verò imagines modis omnibus devita. Non distinguit Gregorius (verba tua^a scio agnoscis), adorationem Latriæ ab alia inferiori: sed ipsum actum externæ adorationis, quem Serenus tollere conabatur, ipse quoque omninò tollendum esse censet, quia Religiosam adorationem semper ad Latriam spectare sciebat. Itaque omnem penitus (per accidens, analogicam, relativam, respectivam, omninò et penitus omnem) tollit imaginum adorationem.

28. Damnat eam Ecclesia Romana qua fuit anno 600, et ante. Manifestum est, inquit Cassander,^r mentem et sententiam Romanæ Ecclesiæ adhuc ætate Gregorii hanc fuisse, picturas ideo haberi, non quidem ut colantur et adorentur, sed ut imperiti, picturis inspiciendis, haud aliter ac literis legendis, rerum gestarum admoverentur, et ad pietatem incitarentur.

29. Damnat eam eodem et aliquot post sæculis Ecclesia Gallicana simul et Germanica, de quibus sic idem Cassander,^a Ib. Consuetudinem Romanæ Ecclesiæ (quæ pariter et confractionem imaginum et adorationem improbat), Gallicanæ, et Germanicæ Ecclesiæ aliquot post sæculis diligenter sequutæ, et fortiter tutatæ sunt, in eaque constantissimè perdurârunt.

30. Damnat eam Venerabilis Beda, Imagines, inquit,^t fieri, nulla litera divina vetuit; sed omninò prohibentur fieri ad hunc finem, ut adorentur et colantur.

31. Damnat eam Leontius Episcopus Nicopolis Cypri Christiani, inquit,^u imagines non adorant, verùm zelo et fide flagrantes, Sanctorum imagines inspiciunt, recordantes in typo quanta fuerit eorum erga Deum pietas, adorantes verò Sanctorum Deum invocant. Et paulò post, Non igitur ligneæ imagini aut picturæ cultum exhibemus adoramusque, sed omnium Dominum Jesum Christum glorificamus.

^a Greg. lib. 9, ep. 9. [436]

^a Spal. lib. 7 de Rep. c. 12, n. 47.

^r In Consult. c. de Imag.

^t Bedæ verba citantur à Gersone, in suo compendio Theol. in expl. præcep. 1.

^u Leontii verba citantur in Conc. Nic. 2, Act. 5.

* Theoph.
verba citan-
tur, ib. Act. 4.

[437]

† Verba
Germ. ib.
citantur, p.
340, b.

‡ Ib.

32. Damnat eam Theophilus* Episcopus Nacoliæ: *Dicebat se instructum Sacrâ Scripturâ, non oportere manufacta adorare.*

33. Damnat eam Germanus† Patriarcha Constantinopoli-
tanus: *Christianorum, ait, fidem, cultum et adorationem in unum et solum Deum existere. Et iterum,‡ Creaturas non adoramus: Absit. Et paulò post, Imagines Christi, omni quo decet cultu et honore dignamur, nec ob aliud, nisi in recordationem divinitatis Illius vivificæ, et inexpressæ humanitatis. Nam quæ per auditionem vera credimus, hæc per pingibilem imitationem ad stabilitorem instructionem collocamus. Sancti autem Dei in unum et solum Deum cultum adorationis conservant. Et iterum,⁴ Apud nos (Christianos omnes intelligit) unus Deus adorandus; una in eum fides, unum Baptisma, una quæ illi debetur Latria.*

⁴ Ib. p. 343, b.

34. Damnat eam Johannesᵇ Episcopus Thessalonicensis: *Nos non imagines, ut tu (Ethnicum alloquitur) dicebas, adoramus, sed eum qui per picturam indicatur, glorificamus.*

ᵇ Joh. verba
citantur, ib.
Act. 5.

35. Damnat eam anno 754, Concilium Generale Constantinopolitanum, ex hâc parte omninò Orthodoxum, et ab Ecclesiâ Catholicâ approbatum. In eoque damnant eam Episcopi trecenti triginta octo. Hoc ab omnibus decretum:ᶜ *Qui imaginem ausus fuerit adorare, si Episcopus sit aut diaconus, deponitor, si laicus, anathemate percellitor. Et iterum,ᵈ Non est fas Christianis dæmonum culturæ (sic imaginum adorationem censent) consuetudinibus uti. Aut si Binii verba audire hic malis, Sacrarum, inquit,ᵉ imaginum cultum damnaverunt, omnesque Sacrarum Imaginum cultores anathematizaverunt, et Idololatrias vocaverunt.*

ᶜ Decretum
recitatur in
Conc. Nic. 2,
Act. 6, p.
377.

ᵈ Ib. p. 368.

36. Damnat eam id quod vobis in summis delitiis est Con-
ciliabulum Nicænum, *Imagines quidem adorandas decrevit, Latriam tamen, quam vos Cruci et imaginibus Crucifixi tribuendam docetis, Latriam, inquam, nullis imaginibus exhibendam definit.*

ᵉ Bini. Not. in
Conc. Con-
stantinop.
sub. Steph.
III.

Sic enim habet Synodale Decretum: *Imaginibusᶑ salutationem et honorariam adorationem exhibeant omnes, non veram Latriam, quæ solùm divinæ naturæ competit. Et in Epistolâ Synodicâ primâ, Latriam uni Deo tribuimus, ad illum referimus. Et Constantinus Episcopus Cypri, cui tota in hoc Synodus consensit, Suscipio, inquit,ᶑ et amplector venerandas imagines, Adorationem autem quæ fit, secundum Latriam, tantummodò vivificæ Trinitati conservo. Et quoniam Conciliumᵇ istud eos qui aliter in hâc causâ animati sunt, quàm ipsi, anathematizat, et à Christo separatos esse denunciat, vide annon Romanenses nunc omnes,*

ᶑ Decc. Con.
Nic. 2, Act. 7,
in Definit.
Synodali.

ᵇ Conc. Nic.
2, in ep.
Synod. 1, ad
August.

[438]

ᶑ Verba Con-
stantini
citantur, ib.
Act. 3.

totaque tua Romana Ecclesia, quæ *Latriam imaginibus quibusdam* tribuit, iudicio Nicæni istius Concilii anathematizata est, à Christo separata sit.

37. Damnat eam anno 794, Concilium Sanctum et Generale Francofurdense, in quo Episcopi *circiter trecenti*:ⁱ *Miramur*,ⁱ *inquiunt*^k illi Patres, *eorum vesaniam, qui in adorandarum imaginum tantam exarsere socordiam, ut eos non solum adorare, sed etiam, corpori et sanguini Dominico æquiparare præsumant.* Iterum,^l *Si Angeli et homines minimè adorandi sint (nisi adoratione illa quæ charitatis et salutationis officio exhibetur), multò minùs imagines, quæ rationis expertes sunt, adorandæ sunt. Et quia adorandæ non sunt, duplex illi (Nicænos Patres, et eorum sequaces intelligunt) deliquium patrare perhibentur, sive quia eas adorant, sive quia ut hoc facerent, ab Apostolis sibi traditum esse mentiuntur.* Iterum,^m *Nunquid omnes Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, sancti Martyres, ideò Dei timorem non habuisse dicendi sunt, quia nusquam leguntur, vel probantur imaginum adorationem celebrasse?* Et de iis loquentes qui Imaginum cultum in Ecclesiam inferre nitebantur, dicunt,ⁿ *Eos relictis priscorum Patrum traditionibus, qui imagines non colere sanxerunt (audin', sanxerunt non colere) novas conari et insolitas Ecclesiæ consuetudines inferre.* Et infinita similia in eo Concilio.

38. Damnat eam circa idem tempus Ecclesia Anglicana, cuius nomine,^o *contra Decretum Concilii tui Nicæni scripsit Albinus Epistolam ex autoritate Scripturarum divinarum mirabiliter confirmatam, eamque Carolo Magno misit.*

39. Damnat eam anno 824, Concilium Parisiense, in quo de Hadriano Papá, cuius opera Adoratio imaginum in Nicæno Conciliabulo decreta fuerat: sic dicunt^p illi Patres, *Hadrianus indiscretè noscitur fecisse, in eo quòd superstitiosè imagines adorari iussit, pro quarum etiam causâ Synodum congregari præcepit, et suâ auctoritate sub iurejurando censuit ut erigerentur, et adorentur, cum eas erigere licitum, adorare nefas sit.* Et paulò post, *Non mediocriter erraverunt isti, qui imagines coli et adorari sanxerunt.*

40. Damnat eam circa annum 853 Walafridus Strabo:^q [439] *Novimus, inquit, non adorandas iconas. Et Nicænam tuam Synodum, ut ex Baronio^r discas redarguens, Imaginum, inquit,^s varietas, nec quodam cultu immoderato colenda est, ut quibusdam stultis videtur, nec earum speciositas ita est quodam despectu cal-*

ⁱ Sarius in Admonit. de Synod. Francof. ^k Conc. Francof. Act. in lib. Carol. lib. 2, c. 27. ^l Ib. c. 25.

^m Ib. lib. 3, c. 28.

ⁿ Præf. in lib. 1.

^o Rog. Hoved. Annal. part. 1, ad an. 791.

^p Concil. Paris. tempore Ludovic. in principio.

^q Lib. de reb. Eccl. c. 8.

^r Bar. an. 704, n. 41 et 56. ^s Wal. Strab. loc. cit.

canda, ut quidam vanitatis assertores existimant. Videsne Nicænos tuos Patres *Stultos* à Walafrido vocari? Etiam et meritò se eos sic vocasse docet, *Quis enim, inquit, sanum sapiens, contra id faciat quod scriptum est, Non facies tibi omnem similitudinem eorum, quæ in cælo et in terra? Deinde subjecit, Non adorabis, neque coles ea. Unde intelligamus, in his faciendis devotionem et utilitatem, quâ commoneri vel instrui appetimus, non esse culpandam, sed in his colendis, superstitionem et hebitudinem, quâ spirituales cultum ad Corporalia traducere erronei nituntur, esse damnandam.*

^t Lib. 1, de
Cult. Imag.

^u Ib.

^k Lib. eodem.

^l Bar. an
825, n. 62.

^m Lib. de
Imag. c. 12,
ⁿ Argu.
novum.

[440]

^o Bar. an.
794, n. 62.

^p Lib. contra
Hincmar.
Landva, c.
20.

41. Damnat eam circa idem tempus Jonas^t Episcopus Aurelianensis. Reprehenderat Claudius Taurinensis, eos qui imagines adorarent, quòd ad muniendum suum errorem ita respondere solerent: *Non putamus imaginì quam adoramus aliquid inesse divinum, sed tantummodò pro honore illius cujus est effigies, tali eam veneratione adoramus.* Hoc Antiquorum Iconolatrarum, hoc idem planè est et vestrum effugium. Quid ad hoc jam Jonas? Nos, inquit,^u *unà hoc reprehendimus ac detestamur, quia cum sciant imaginibus nil inesse divini, majori digni sunt invectione, eò quòd debitum honorem divinitati impenderint infirmo ac egeno simulacro: additque, hujus erroris* (sic adorationem imaginum vocat) *sectatores ac defensores à verâ Religione exorbitare, et sceleratissimo mancipari errori.* Etiam et illud Origenis contra eos et citat^k et probat: *Adorare alium præter Patrem, et Filium, et Sp. Sanctum, impietatis est crimen.* Aut si adhuc de mente hujus Episcopi dubites, audi tuum Cardinalem,^l qui scrupulum hic tibi omnem exinet, *Jonas ita non confringendas esse prædicavit imagines, ut tamen eas non esse venerandas assereret. Ex eorum classe ipse unus qui ad ornatum duntaxat, et ad instruendum de rebus gestis fideles, non autem ad venerationem esse debere, imagines in Ecclesiâ sensit.* Ex quo obiter perspicias, quâ fide Controversias fidei tractavit Bellarminus,^m qui numero *Sanctorum virorum qui imagines coluerunt*, Jonam hunc Aurelianensem recensere non erubuit; quo nemo ferè vehementiùs *imaginum cultum* oppugnavit, adeo ut hâc ipsâ de causâ acerrimè in eum et Walafridum invehatur Baronius,ⁿ asserens eos à communi *Catholica Ecclesiâ sententiâ resiliisse, atque adversus ejus usum atque doctrinam scripsisse, et spicula intorsisse.* Sed pergo.

42. Damnat eam, circa annum 860, doctissimus sui sæculi Episcopus, Hincmarus^p Rhemensis: *Tempore, inquit, Caroli Magni, jussione Apostolicâ sedis Generalis Synodus in Franciâ*

celebrata est. Et secundum Scripturarum tramitem traditionemque majorum (vides clarum hic Hincmari judicium) Græcorum pseudosynodus (sic Nicænam tuam vocat) destructa, et penitus abdicata est.

43. Damnat eam tempore Friderici Barbarossæ Ecclesia Armeniorum, de quâ sic Nicetas,^p *Apud Alemannos et Armenios, Sacrarum imaginum adoratio æquè interdicta est.* Et alibi,^q *Venerabiles imagines non adorant, sed quod majus est, eorum Universalis Episcopus cum reliquis, eas qui adorant, anathemate percutit.*

^p Nicet. Choniât. Annal. lib. 2.

^q Tract Brev. de Armenior. reliq. ap. Theod. Balsam. p. 1097.

44. Damnat eam circa annum 1200, Rogerus^r de Hoveden, insignis Historicus, qui de Synodali libro Concilii tui Nicæni, in quo Imaginum adoratio decreta est agens, sic ait, *In eo libro, heu proh dolor, multa inconvenientia, et veræ fidei contraria reperiuntur: in eâque Synodo confirmatum est, Imagines adorari debere, quod omninò Ecclesia Dei execratur.* Ita non illius solùm, sed Ecclesiæ Dei, judicium vides.

^r Part. 1, Annal. ad an. 791.

45. Damnat eam, circa annum 1240, Honorius Augustodonensis,^s *Nullus, inquit, sapiens crucem, sed Christum crucifixum adorat.*

^s Honorii verba citantur à Casand. in Cons. c. de Imag. Lib. 1, Ration. divinar. Offic. c. 3, n. 1.

46. Damnat eam, circa annum 1280, Durandus^t Episcopus Mimatensis, dictus Speculator: *Nos, inquit, imagines non adoramus (nempe Religioso cultu): nec spem salutis in eis ponimus (aliter vestra jam canit Ecclesia,^u O crux, ave, spes unica), quia hoc esset Idololatria, sed ad memoriam et recordationem rerum olim gestarum eas veneramur.* Iterum,^x *Latria est cultus soli Deo Creatori debitus, juxta illud, Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies, id est, soli Deo servitutem adorationis impendes.* At vos jam *Adorationem Religiosam*, et *Latriam* cruci et imaginibus Crucifixi tribuitis, quod impium et Idololatricum sensit Durandus. Sed et rationem addit Durandus, et admonitionem, cui utinam auscultetis. *Si, inquit,^r nec homines nec Angeli adorandi sint, attendant quid agunt, qui sub prætextu cujusdam Religionis, seu pietatis, diversas adorant imagines, non enim licet aliquid manufactum adorare.*

^u Brev. Rom. loco antè cit.

^x Durand. Ration. lib. 4, c. 39, n. 2.

[441]

^r Ib. n. 3.

47. Damnat eam, circa annum 1320, Durandus^z alter Episcopus Aniciensis, *Quod attribuitur, inquit, exemplari vel signato, nunquam est attribuendum imagini vel signo, quantumcunque consideretur sub ratione imaginis vel signi. Propter quod propriè loquendo, nunquam reverentia exemplaris vel signati debetur signo*

^z Durand. de 8. Portian. in 3. Sent. dist. 9, q. 2.

vel imagini. Quod unum fundamentum ipsum vestræ adorationis funditus evertit. Addit Durandus, *Quod dictum est de signo vel imagine, intelligendum est de omnibus aliis quæ habent solum habitudinem extrinsecam ad Deum, quia ratione talis habitudinis, seu relationis, nullo modo debetur eis honor divinus qui est latria.* Atque hoc cultum vestrum *relativum, respectivum, et per accidens* similiter evertit.

^a Com. in lib. Sapient. c. 13, voce Infelices.

48. Damnat eam, circa annum 1350, Robertus Holcot :^a *Nulla, inquit, adoratio debetur ulli imagini, nec licitum est cuiquam imaginem colere.*

^b In Compend. Theol. in explic. præcep. 1.

49. Damnat eam, circa annum 1420, doctissimus vester Gerson,^b qui sic ait, *Ad adorandum et colendum prohibentur imagines fieri.* Nos autem non adoramus imagines, sed refertur honor et adoratio ad imaginatum, scilicet, Deum vel Sanctum cujus est imago. Et paulò post, *Sequitur non adorabis ea, neque coles.* Inter quæ sic distingue, *Non adorabis, scilicet, veneratione corporis, ut inclinando eis vel genu flectendo : neque coles, scilicet, affectione mentis.*

^c In Catal. illust. Viror.
^d Gab. Biel. in Canon. misse, p. Lect. 49, et citat. à Cassand. loc. cit.

50. Damnat eam, circa annum 1490, Gabriel Biel, vir, ut ait Trithemius,^c egregiè doctus. Is saniozem esse sententiam censet,^d *Quòd imago neque ut consideratur in se, secundum quod est lignum, lapis, aut metallum ; neque ut consideratur secundum rationem signi et imaginis, est adoranda. Quia qualitercunque consideretur, est res quædam insensibilis, et creatura, cui adoratio latriæ minimè est exhibenda.* Quòd verò Christiana Religio imagines sustinet in Ecclesiâ et Oratoriis, non permittit eo fine ut ipsæ adorentur, sed ut fidelium mentes per illarum inspectiones excitentur, ad reverentiam et honorem exhibendum iis quorum sunt imagines.

[442]

^e In suâ Consult. c. de Imag.

51. Damnant eam *saniores Scholastici*, ut testatur Cassander.^e Inter quos, Durandum Holcottum recenset, Henricum etiam de Gaudano, Johannem Guarram, Petrum de Aquila, Franciscum Mayronem recenset Johannes Picus. *Hi opinionem Thomæ ut minùs tutam, et periculosam meritò, ut ait Cassander, reprehendunt, quod asserit Crucem adorandam adoratione Latriæ.*

^f In Apol. pp. 102, 103.

52. Damnat eam et ipse quoque Comes Mirandulanus, cujus hæc Conclusio III.^f *Nec Crux Christi, nec illius imago adoranda est adoratione latriæ, eo modo quo ponit Thomas.*

53. Damnat eam Cassander, qui Lutheranos et Calvinianos

Anticatholicos vocat. *Optandum esset, inquit,^g ut majores nostri* g Loc. cit.
in priscâ illâ majorum sententiâ (quòd imagines nec confringendæ
 essent nec adorandæ), *integrè perstitissent.* Et paulò post, *Uti-*
nam illi à quibus informatio rudiorum accipienda esset, non ipsi
harum superstitionum auctores essent.

54. Damnât eam, ut supra ostendi, tum Agrippa,* tum * Loc. antè cit.
 Polydorus Virgilius:* *quorum hic, vestrum imaginum cultum,* * Ib.
vesaniam et impietatem; Ille, eum à corrupto Gentilium more et
falsâ religione fluxisse, docet.

55. Damnât eam Amb. Catharinus Episcopus Minoriensis.
 Dixerat Cajetanus,^h *imaginem, cùm adoratur adoratione Latriæ,* h Com. in 3 Part. Sum. Thom. q. 25, art. 3, et citatur quoq. à Catharino.
idem esse cum imaginato vel re repræsentatâ. Quod ipsum sen-
 sisse videtur Bellarminus,ⁱ *cùm dixit, imaginem ab illis accipi pro*
exemplari, et loco exemplaris. Audi quid ad hoc respondeat
 Catharinus:^k *Velle defendere secundum quemlibet conceptum verum,*
quòd Imago ut imago, vel ut exercens officium imaginis, quod est
repræsentare, sit ipsum imaginatum, et quòd adoratio Latriæ ter-
minetur quovismodo in ipsam imaginem, non est aliud, quàm velle
insanire, aut alios ad insaniam redigere. Et infra,^l *Nunquam* l Lib. eodem, § Nunc.
benè dicitur adorari imaginem latria, ut est imago, quia hic Sermo
designat adorationem terminari ad imaginem, et non ad imaginatum,
seu repræsentatum.

56. Damnât eam Peresius^m Episcopus Guidixiensis, *Omnes* m Lib. de Tradit. part. 2, c. de Imag. p. 158.
ferè Scholastici, inquit, in hoc sunt, quòd imago Christi et Sanc-
torum adorari debeat eâdem adoratione, qua et res quæ repræsen-
tantur: ideo imagini Christi et signo Crucis, latriæ adorationem [443]
deberi affirmant. Quæ verò tua est de hoc sententia? Dig-
 nissima certè quæ observetur. *Hujus, inquit, doctrinæ nullum*
(quod ego viderim) afferunt validum fundamentum: Nam neque
Scripturam, neque Traditionem Ecclesiæ, neque communem sensum
Sanctorum, neque Concilii Generalis determinationem aliquam, nec
etiam rationem quâ hoc efficaciter suaderi possit adducunt. Pug-
 nare etiam videtur cum imagine, etiam in quantum est imago, ut
 eâdem reverentiâ revereatur, quâ res cujus est imago; cùm imago
 illa in eo quod est imago, non excedit limites insensibilis creaturæ,
 cui ut doctores isti rectè concedunt, reverentia minimè debetur.
 Præterea videtur mihi Doctrina Sanctorum, et Sanctarum Syno-
 dorum Generalium huic assertioni adversari.

57. Damnât eam Coloniensis Ecclesia:ⁿ *Nos Christiani,* n In Antidi- dag. Colon. c. de Imag.
inquiunt, quando coram imagine sanctæ Crucis genua curvamus,

non lignum ipsum, sed eum qui in ligno propter peccata nostra mortuus est, adoramus. Et cum Gregorio concludunt, Quòd nihil manufactum quâvis ratione adorare liceat.

58. Damnat eam Concilium Moguntinum sub Sebastiano, anno 1549, id est, quatuor post inchoatum Tridentinum Conciliabulum annis celebratum, in eo sic decretum :^o *Imagines non ad id proponi, ut adoremus aut colamus eas, sed ut quid adorare aut colere debeamus, per imagines recordemur.*

59. Damnat eam denique et justissimis de causis, damnat ille qui maximæ apud te authoritatis esse debet Dom. Archiepiscopus Spalatensis, Ille et Nicænam^p Synodum et Romanam^q quæ nunc est Ecclesiam, Religiosum cultum imaginibus tribuere docet, et Religiosum^r cultum nullo modo ulli creaturæ sive in se, sive in suâ imagine, exhibendum declarat. Ille ulteriùs ait,^t *Docere Religiosum cultum et adorationem Crucifixo deberi, præter eum qui Prototypo datur, deberi, inquam, quia Christum repræsentat, manifesta est Idololatria. Ille quod præcipuè observes velim, Imaginesⁿ solùm, Negativè honorandas, hoc est, non contemnendas, non vilipendendas, non diffringendas, non abolendas: Religioso^x verò cultu, nec imagines, nec creaturas ullas, sed Deum solùm colendum docet. Et iterum,^y *Res inanimæ, sint sacræ quantum placet, alium honorem à nobis non merentur, nisi in sensu negativo, sic ut non contemnuntur, non indignè tractentur.**

[444]

60. Cùm vestrum quem Imaginibus omnibus Religiosum cultum et adorationem, eumque maximè quem Cruci et Christi imaginibus exhibetis, Latriam, à tot Patribus, tot Conciliis, tot omnium sæculorum viris doctissimis, adeoque ab ipsâ Universali Ecclesiâ damnari clarissimè videas, quâ tu væcordiâ, quam plumbeo corde es, et adamantinâ fronte, qui vestram, quam Imaginibus tribuitis venerationem, antiquissimam, à totâ et Universali et Catholicâ Ecclesiâ, summo consensu, absque ulla oppositione, aut contradictione, usurpatam esse pro certissimo asseris? Sed qui semel verecundiæ ac veritatis fines transierit, cum gnæviter oportet esse impudentem.

^o Concil. Mogunt. c. 41.

^p Spalat. lib. 7, de Rep. c. 12, n. 59.
^q Ib. Scop. 5.

^r Ib. lib. 7, de Rep. c. 12, n. 53.

^t Ib. Scop. 5.

ⁿ Ib. lib. 7, de Rep. c. 12, n. 54.
^x Ib. n. 10.

^y Ib. n. 50.

CAP. LXV.

QUARTA RATIO AB AUTHORITATE DAMASCENI; ET QUINTA AB
AUTHORITATE SECUNDI NICÆNI CONCILII, QUIBUS AB
IDOLOLATRIÂ IN CULTU IMAGINUM, PONTIFICIOS EXCUSARE
CONATUR ARCH. SPALAT. REFUTANTUR: CONCILIUM ILLUD
NICÆNUM, NEQUE GENERALE ESSE, NEQUE LEGITIMUM
OSTENDITUR.

QUARTA tua pro imaginum veneratione Ratio, à testimonio
Johannis Damasceni ducitur. *Ille, inquis,^z tribus orationibus,* ^{= Cons. Red. p. 43.}
*quas pro imaginibus scripsit testimoniâ uberrimâ, pro cultu imagi-
num collegit.* Damascenus verò iste quis? Homo mendacis-
simus, quem vanum ac mendacem esse omnis Eoa plaga est
testis et Hesperia. Hæreticus insuper ille, et Iconolatra, cui in
hâc imaginum causâ non major quàm Ario, Nestorio, aut Euty-
cheti in suis hæresibus, non major quàm Bellarmino, Baronio,
ipsique Spalatensi in hâc ipsâ, aliisque similibus controversiis
habenda fides. Addo etiam Damascenum tuum, multiplici
Anathemate à Concilio Generali Constantinopolitano (quod in
Adoratione imaginum planè orthodoxum est) meritò percussum
et ad orcum damnatum. Mansurem (ne sis nescius) Damas-
cenum vocant, ut ex Paulo Diacono^a videas, qui Mansurem ^{= Lib. 2, Hist. Miscel. ad an. 733.}
redemptum interpretatur; sed mihi *Separatum* potiùs significare
videtur; sicque dictum Damascenum, ut rejectum eum ac
separatum à Dei populo notarent. Sed quâcunque de causâ
certè per contumeliam Manzurem dixerunt: In eum 338 Epi- [445]
scopi sic intonant,^b *Manzuri ignominioso et Saracenicò Anathema:*
Iconolatræ et falsigrapho Manzuri Anathema. *Doctori impie-*
tatis et perverso interpreti divinæ Scripturæ Manzuri, anathema.
Dignus te, dignus hâc tuâ causâ, Falsigraphus hic, Hæreticus,
Saracenicus, et justissimè anathematizatus Damascenus.

2. Quinta tua Ratio petitur ab authoritate *Nicænæ*, ut vocas,^c ^{= Cons. Red. p. 43.}
*Synodi generalis: in eâ Patres uberrimâ pro colendis imaginibus
testimonia collegerunt.* Quam vellem me in hanc arenam non
vocâsses. Certè enim de Nicæno isto Conciliabulo vulganda
mihi quædam, quæ vereor ne tuis bilem moveant. Duo solùm
sunt in isto Concilio defectus: quòd *Generale* non sit, quòd non

legitimum Concilium. Demonstrabo utrumque, modò sit mihi copia fandi.

3. *Generale* primum non fuisse Concilium, sed *particulare, partiale* et verè factiosum Conciliabulum, discas à Concilio Francofurdensi. *Quis furor est* (inquiunt^f 300, illi Patres), *quævè dementia, ut unius partis Ecclesia, rem, quæ neque ab Apostolis, neque ab eorum successoribus statuta est, nitens statuere; totius mundi Ecclesias conetur anathematizare, ut compellantur aut Apostolicis institutis contrariæ, aut ab illis prolato vanissimo Anathemati subjacere?* Ecce Nicæni illi Patres, *pars solùm et factio Ecclesiæ, cui totius mundi Ecclesiæ tum contra-* dicebant. Iterum,^g *Nisi eos antiqua lues, dux mortis, et radix malorum, stimulis suæ nequitiae inflammaret, nec Synodum ob adorandas imagines, sine conhibentia* (id est, consensu^h) *plurimarum Catholicarum Ecclesiarum aggregatam, Universalem nominare curarent; nec tot tantasque Ecclesias, quæ utique Corpus Christi sunt, tam insolenter anathematizare auderent, nec rerum insensatarum culturam et adorationem, contra divinarum apicem institutionem, statuere tentarent.* Vides hic clarissimè Conciliabulum hoc sine consensu plurimarum, earumque Catholicarum Ecclesiarum habitum: Vides factionem istam plurimis, eisque Catholicis Ecclesiis bellum inferre. Iterum,ⁱ *Isti absque Sanctorum Patrum doctrinâ, et Consacerdotum per diversas mundi partes Constitutorum consensu, arrogantia quadam et superstitione intentione novam Christianæ Religionis imaginum adorationem nituntur inserere.* Vides iterum Consensum Episcoporum per [446] *diversas mundi partes* hic defuisse.

4. Nec defuit solùm, sed ne *quæsitus* quidem eorum consensus. *Cui prædicationi* (sic inquiunt Patres Francofurdenses^k) *non mediocriter illorum (Nicænos vult) Ecclesia contraire videtur, quæ totius mundi Ecclesias, priusquam more Ecclesiastico per epistolare eloquium consulendo, sive scrutando alloquatur, præsumptivè sive incautè anathematizare conatur.* Debuerat enim ad circumjacentium provinciarum Ecclesias legationem sciscitativam facere, utrum imagines adorari aut non adorari deberent, ut quicquid de hac re plures secundùm Apostolicam institutionem tenere vellent Ecclesiæ, ipsa quoque teneret, Ecce Nicæna ista factio totius Mundi Ecclesiis bellum indicit: eas ne quidem consulit, nec quid sentiant sciscitabatur, sed *amplissimis* Ecclesiis omissis, et ne ad Concilium quidem vocatis, *præsumptivè* causam defi-

^f Act. Conc. Francof. in lib. Carol. lib. 3, c. 11.

^g Cap. eodem.

^h Conhibentia vox est illius ævi, sic lib. 1, in præf. aggressi sumus, hoc opus cum conhibentia sacerdotum i. Consensu. Sic Balous Jamensis ait, conhibere ponitur pro assentire.

ⁱ Act. Conc. Francof. lib. 4, Carol. c. 21.

^k Lib. Cur. 3, c. 11.

niunt, et incautè. An tu Concilium *Generale* hoc voces? Cui non consentiunt plurimæ, amplissimæquè Ecclesiæ? Ad quod ne invitata quidem sunt et vocata. An nescis justissimam illam fuisse Julii Papæ, adversus Antiochenum Concilium (quod Ariani pro generali venditabant) exceptionem, *quia ad illud nec Julius, nec occidentales alii Episcopi vocarentur* οὐκ ἐκάλεσαν, ne vocabant quidem ipsos, ut ait Socrates.^u *Vocandi* verò ad unum omnes erant, si Concilium *generale*, cujus decreta omnes obligent, fuisset. Rectissimè Julius,^x *Oportuit secundum Canonem* (morem Ecclesiasticum vocant patres Francofurdenses) *et non isto modo iudicium fieri: Oportuit scribere nobis omnibus* (audi omnibus) *ut ab omnibus quod justum esset decerneretur.* Lex^y enim et Æquitas postulat, ut *quod omnes tangit, ab omnibus approbetur.* Quia ad Nicænum Conventum non omnes *vocati*, sed maximæ, dignissimæ, plurimæque Ecclesiæ prætermisæ, *Generale* profectò dici nec potest, nec debet.

^u Lib. 2, c. 13.

^x Ep. Jul. ap. Athan. Apol.

^y Regul. Juris, 29.

5. Quod ut clariùs perspicias, et simul insignes hujus Conciliabuli fraudes palpare possis, Occidentales primò Ecclesias, tum et Orientales specta. Neutarum hîc consensus: Neutræ ad hoc Concilium vocatæ. Occidentales nec *consensisse*, nec *vocatas* esse ex Concilii Francofurdensis verbis citatis liquidum est. Se enim et *dissentire* profitentur, et *non vocatos* fuisse con- queruntur Episcopi Germaniæ,^a Galliæ, Aquitaniæ, Italiæ,^b numero plus^c minus *trecenti*, quibus Ecclesiam nostram *Angli- canam*^d accenseas.

^a Ep. Synod. Conc. Franc. ad Episcopos Hispaniæ.

[447]

^b Laur. Sur. in Admonit. de Conc. Francof.

^c Sur. loc. cit. ^d Ut ex Rog. Hoved. antè ostendi.

6. Sed et fraus hîc non exigua, quam videre operæ pretium. In more positum erat, quia pauci Occidentis Episcopi ob itineris longinquitatem ad Concilia in Oriente celebrata per sese proficiscerentur, ut illi, Synodis provincialibus apud se habitis, Romano Pontifici quæ singularum esset Provinciarum sententia de causâ fidei tum discutiendâ, significarent: ipse deinde è Synodo Legatos vice ac nomine Occidentalium omnium ad Concilium mitteret. Hinc in Ephesino Concilio, Arcadius et Projectus qui illuc missi Legati, *sententiam*, ut ait Cyrillus,^e *exposuerunt sedis Apostolicæ, totiusque Synodi, sanctissimorum Occidentalium Episcoporum nomine ac vice.* Hinc in Concilio Generali Sexto, Agatho^f *ex Synodis Provincialibus Italiæ, Galliæ, et Angliæ* de eorum sententiâ certior primùm factus, non suo solius, sed *Occidentalium omnium*^g *nomine*, ex Synodo Legatos Constantino- polin ad Concilium misit, qui *universorum*^h *per Septentrionales*

^e In Act. Conc. Ephes. tom. 2, Act. c. 16.

^f Bar. an. 679, n. 1.

^g Unde Epistola missa ad Concilium illud Sextum, sic inscribitur, Agatho cum universis Synodis subiacentibus. Conc. 6, Act. 4, p. 21.

^h Ib. p. 22, b.

ⁱ Not. in Conc. Mediolan. tempore Leon. I. tom. I. Conc. p. 1019.
^k Quarum exemplaria extant in Conc. Nic. 2, Act. 2.
^l Ut ex earum Inscriptione liquet. ib.

vel occiduas Regiones Episcoporum suggestionem et fidei confessionem offerrent. Atque hoc pristino usu receptum fuisse agnoscit Binius.ⁱ An credis hoc in Nicæno tuo Conventu factum? Omnino non est. Hadrianus quidem Papa, scriptis ad Imperatores et Tharasium literis,^k quibus suam pro adorandis imaginibus sententiam explicat, Legatos Nicæam misit; sed misit eos suo,^l non ut moris erat, *Occidentalium Episcoporum* nomine. Sciebat nempe Episcopos Occidentales ab adoratione imaginum abhorrrere; ideoque illos nec Romam ad Concilium Provinciale, nec ad Nicænum Conventum vocare voluit. Hinc factum, ut Occidentalium Episcoporum, id est, *dimidiæ Ecclesiæ*, consensus in decreto Nicæni Conventus fuerit nullus; imò ut pars hæc Ecclesiæ (de quo meritò conqueruntur trecenti Francofurdenses Patres) ne *vocata* quidem sit. Quare summâ fraude et mendacissimè Nicænus Conventus per Epiphanium^m Diaconum dixit, *Synodum* istam *Nicænam*, *Romanum Papam* et *illius Sacerdotes Cooperatores habuisse*. Papam quidem habuit: Occidentales verò Episcopos tantùm abfuit ut *Cooperatores* haberet, ut nec Decreto Synodi illi *consenserint*, nec ad Synodum ipsam vel *vocati* sint.

^m Act. 6, p. 357.

[448]

7. At Orientales saltem Patriarchas, cum subjectis sibi Episcopis *Cooperatores* habuit. Hoc Synodus tota per Epiphaniumⁿ Diaconum clarè significat, cùm opprobrii loco Concilio Constantinopolitano objiciat, quod *Orientis Patriarchas*, Alexandrinum nempe, Antiochenum et Hierosolymitanum *concordantes non habuerit*. Etiam in Synodali suâ ad fideles omnes Epistolâ gloriantur Nicæni Patres,^o *in idem consensisse Orientem, Occidentem, Septentrionem ac meridiem*, id est, orbem universum. Unde *tres illos Patriarchas, legatos suos ad Synodum destinasse* asserit Binius.^p Quodque rem extra omnem dubitationis aleam ponere videtur, Johannes et Thomas, ut *Orientalium Pontificum*,^q legati, literas^r ad Tharasium ferentes, non interfuerunt modò hinc Synodo, sed ut *trium illarum Patriarchalium sedium legati sæpiùs*^s *subscripserunt*. Johannes etiam ipsi Synodali Decreto, in hunc modum subscripsit,^t Ego *Johannes Presbyter, vices agens trium Apostolicorum thronorum, Orientis, Alexandria, Antiochiæ, et Hierosolymorum definiendo subscripsi*. Quin et literas^u quoque Theodori Patriarchæ Hierosolymorum secum ad Synodum attulerunt, quibus publicè in Synodo lectis; Nicæni Patres,^x *Præsules Orientales, Summos Sacerdotes, et sanctissimos Archiepi-*

^o Act. 7, p. 391, b.

^p Notis in Conc. Nic. 2, p. 397 b.

^q Ut in inscript. literarum vocantur, Act. 3, p. 319 b.

^r Quarum exemplar. ib. exprimitur.

^s Act. 4, p. 345, et alibi.

^t Act. 7, p. 387.

^u Quæ extant Act. 3, p. 320.

^x Act. ead. 3, p. 322, et seq.

scopos, id est, tres Orientis Patriarchas, *eas literas ad Tharasium misisse ac destinasse* plus quàm tercenties memorant, exque illis *consensum*^y *trium illarum Patriarchalium sedium* et Ecclesiarum jactitant. Ut de *consensu*, *præsentia per suos Legatos*, et *Cooperatione* trium Orientalium Patriarcharum (in quorum suffragiis consensus habetur Ecclesiarum et Episcoporum ipsis subjectorum) scrupulus planè nullus relinqui jam videatur.

^y Act. ead. 3,
p. 322, et seq.

8. At certè scrupulus est vel maximus. Vide enim paucis, et in æternum detestare Conciliabuli istius Nicæni inexplicabiles fraudes, perfidiam, mendacia; Neque *per se*, neque per ullos à *se missos Legatos*, neque etiam per *litteras* suas vel adfuerunt Patriarchæ illi tres, aut illis subjecti Episcopi, neque ad Concilium hoc quod Generale tu inscitè vocas, vel *invitati* illi sunt aut *vocati*. Unde hoc constabit? Ex Cardinale ipso Baronio, qui sic rem et verè narrat: *Non^z fuit facultas tribus Patriarchis Orientis ad Tharasium rescribendi: neque etiam Legatis missis à Tharasio facultas data fuit eosdem conveniendi, cùm regnaret Aaron Princeps Soracenicus in Christianos infensissimus. Cùm autem duo, qui Constantinopoli missi fuerant ad eos (tres Patriarchas) Legati in Palestinam pervenissent, audientes Theodorum Patriarcham Hierosolymorum exulem jam defunctum, diverterunt ad Monachos quosdam, à quibus acerbissimam quam paterentur Christiani Orientales servitutem intellexerunt, quodque periculosissimum esset adire sive Antiochenum, sive Alexandrinum Patriarcham: nimirum, si detecti essent, fore ut non ipsi tantum Legati extremum subirent periculum, sed in illud ipsum omnes Orientis fideles conjicerent. Quamobrem eos à proposito revocârunt illuc proficiscendi.*

^z Bar. an.
785, n. 40.
[449]

9. Annon obstupescis ad Nicæni tui conventus perfidiam et mendacia? Plusquam tercenties Literas, quasi à tribus Orientis Patriarchis ad Tharasium tum Synodum tenentem, missas memorant; eisque mirificè applaudunt. Cùm tamen nec Alexandrinus, nec Antiochenus quidquam ad Tharasium aut Synodum scripsit, et Theodorus Hierosolymitanus, ejus solius, non aliorum Patriarcharum *illæ literæ* sunt, jam ante mortuus sit, quàm de Concilio habendo Legati ad eum missi. Thomam quoque et Johannem Presbyteros, *trium illorum Patriarcharum fuisse Legatos ad Concilium*, etiam et eorum vice ac nomine *subscribere* fingunt Nicæni Patres, cùm neque ab Alexandrino, aut An-

tiocheno missi sint, cùmque Theodorus, cujus vicem quoque illi gerunt, ne *in vivis* quidem tunc esset: nec eorum Patriarcharum quisquam de habendo Concilio quidquam omninò sciret. Hoc tu Concilium *Sanctum, Generale, Œcumenicum* voces? Rectiùs dicas Conciliabulum fraudulentum, perfidum, mendacissimum.

10. Quid igitur, annon literæ illæ quas Legati attulerunt, annon ab Orientis *Patriarchis* seu *Pontificibus*, ut eorum inscriptio habet, missæ? Equidem non ab illis, sed ab *Eremitis quibusdam* in Palestinâ missæ sunt. Sic enim ipsum literarum vestibulum testatur:^a *Nos Eremum incolere studentium minimi et extremi*. An fraus ista in Nicænis patribus ferenda? Sex aut fortè trium solummodò Eremitarum Epistolam, pro *trium Patriarcharum* et Patriarchalium Ecclesiarum literis ac consensu venditare? Sed neque literæ illæ Theodori ad Tharasium (ut fingunt Nicæni Patres^b) ab eo missæ: sed ad Cosmam Alexandriæ et Theodorum Antiochiæ Patriarcham, idque multis ante Concilium Nicænum inchoatum annis. Hoc ex fine literarum^c à Monachis seu Eremitis missarum liquidum est: licèt Nicæni Patres eam literarum partem, vafro nimis ac subdolo consilio, suppressentes, in suo Conventu non esse legendam censuerunt. Thomas etiam et Johannes, non *trium Patriarcharum* (ut in Nicænis Actis fingitur), sed istorum solùm quos dixi *Monachorum seu Eremitarum*, legati fuerunt. Quod ipsorum literæ aperte testantur; *Nos* (inquiunt, Monachi^d) *scientes Johannem et Thomam zelo Orthodoxæ fidei adornatos, atque duorum Patriarcharum* (olim) *syncellos* (nunc), *silentii et quietis amatores, diximus ad eos, Ecce, nunc tempus est salutis. Ite cum viris istis* (Legatis nempe à Tharasio ad Patriarchas missis). *Eos* ad vos misimus* (viden' Monachos, non Patriarchas hos legatos misisse) *et precamur vestram sanctitatem, ut bono animo eos recipiatis?* Monachorum, hi Presbyteri, et Eremitarum solùm Legati sunt. Quid *Monachorum Legati*, quid vel ipsi *Monachi* aut *Eremitæ* in Concilio? *Synodus^e Episcoporum est, non Clericorum*: nedum Eremitarum: *Superfluos mitte foras. Petimus^f superfluos foras mitti. Imperator Episcopus vocavit: Synodus Episcoporum est. Superflui quare clamantur?* Et ut Petrus Presbyter rectissimè dixit:^g *Non est meum subscribere. Episcoporum tantùm est.* Sed profectò *Eremitarum Legati* digni satis, qui Nicæno Con-

^a Act. 3, p. 319, b.

[450]

^b In suâ approbatione illarum, literarum, Act. 3, p. 322, et seq.

^c Quarum integrum exemplar extat inter Epistolas Hadriani, p. 262.

^d Literæ Eremitarum sub nomine Præsulum Orientis ad Tharasium missæ, inter ep. Hadr. p. 261, b.
^e Lit. Erem. in Conc. Nic. Act. 3, p. 320, a.

^e Conc. Chalc. Act. 1, p. 7.
^f Ib. p. 8.

^g Ib. p. 25.

ventui subscribant: etiam qui Patriarcharum à quibus missi non sunt, Legatos se mentientes, eorum vice mendacissimè subscribant.

11. Quales dein illi à quibus missi sunt *Eremitæ*? Iconolatræ primùm et hæretici: homines dein illiterati, insulsi, et rerum divinarum penitùs ignari: qui Tharasium et Episcopos Imperatoribus præponunt. Vos, inquiunt,^h *beatissimi, primo loco, secundùm Ecclesiæ legem et ordinem, Christo vicini estis, deinde Imperatores nostri, et Domini terrarum Orbis.* Ubi fides et obsequium in Reges? Nesciebant *Eremitæ* Apostolum docuisse;ⁱ *Omnis anima potestatibus supereminentibus subjecta esto.*ⁱ Rom. 13. 1. Ubi etiam eorum cerebrum? Imperatores *Dominos Orbis* vo- [451] cant, et eodem habitu calidum simul ac frigidum spirantes, Episcopos Imperatoribus anteponunt, quasi Episcopi *in Orbe* non sint: quasi Imperatores Domini *totius Orbis*, et tamen non Episcoporum Domini esse possint: aut quasi *Domini* suis *servis* subesse debeant.

12. Quales porro isti Eremitarum Legati Thomas et Johannes? Dominorum planè similes: rudes, indocti, Idiotæ, Infantes. Sic enim ipsi^k de se; *Idiotæ cùm simus, inexpertes, et indocti, quomodo præsumemus arripere negotium quod virtutem nostram exsuperat?* Quibus sic *Eremitæ*; *Quanquam vos Infantes estis, et non admodum docti, confidenter tamen agite:* Sed quò magis indocti, stupidi, Idiotæ, et Infantes, eò magis Conventui Nicæno apti ac idonei.

13. Quomodo insuper, et quàm bellè Legatos suos instruunt isti *Eremitæ*? Dignum sanè quod perpendas: *Ite*, inquiunt,^l *et vivâ voce docete, quæ Dominos vestros* (Patriarcham Alexandrinum, Antiochenum, et Hierosolymitanum) *per literas cognovisse putatis, aut potiùs suspicamini.* An quid stolidiùs unquam legisti, vel audisti? Jubent eos Synodo significare, quid Patriarchæ illi tres (à quibus missionem aut instructionem nullam receperant) in causâ de imaginibus adorandis *sentiant*: Imò non quid *sentiant* (quì hoc poterant)? Sed quid eos sentire *putent*, aut potiùs *suspicientur*. Annon istos Legatos frontis ferreæ fuisse putas? Quì id in publico conventu ut aliorum sententiam referunt, quorum ipsi sententiam penitùs ignorabant? A quibus etiam, neque *missionem*, neque *jussionem*, neque vel per literas *significationem* ullam habebant, sed quæ ipsi *suspiciarentur* solùm, quasi illorum sententias mendacissimè proposuerunt. Eoque

^h Literæ
Erem. loc.
cit.

ⁱ Rom. 13. 1.

^k In Literis
Eremit. antè
citatis.

^l Ib.

magis istorum impudentiam mireris, quòd tres illæ Orientis Patriarchales Ecclesiæ, neque *Nicænum* de Adorandis imaginibus *Decretum*, neque Nicænum Conventum pro *Generali Concilio*, centum post illud Conciliabulum habitum, annis, receperunt. Quod ex Photio Patriarchâ Constantinopolitano clarissimè liquet. Is enim in Encyclicâ suâ ad Alexandrinum, Antiochenum, et Hierosolymitanum Epistolâ,^m ita inquit, *Fama et rumor ad nos pervenit, quòd nullæ* (audi Nullæ) *Ecclesiæ earum quæ vestræ Apostolicæ subjiciuntur sedi, usque ad Sextam Generalem Synodum annumerantes, septimam præter eas agnoscant.* Nec hoc ignoravit, sed et ultrò professus est Cardinalis tuus: *In reliquis*, inquit,ⁿ *omnibus Ecclesiis Patriarchalibus, exceptâ Constantinopolitand, sex tantum Œcumenicæ Synodi in publicis Confessionibus et professionibus nominari consueverunt.* Quis non Legatorum istorum et totius Nicæni conventus mendacia, et impudentiam planè detestetur, in quo, spurii isti et conficti Legati admissi sunt, qui Patriarchas tres, et eorum Patriarchales Ecclesias, decreto Nicæno consentientes, et per ipsos subscribentes fingunt, et mentiuntur, cùm illæ et *Decretum* istud, et cum eo *Nicænum ipsum Conventum* ut Conciliabulum damnârunt, nec vel pro *generali*, vel *legitimo Concilio* habuerunt?

14. Quin et ipsi Romani Pontifices conventum istum pro Œcumenicâ Synodo, longo pòst tempore non receperunt. Non Nicolaus I. et cum ipso Romanâ Synodus, utrique septuaginta et sex post^o Nicænam Synodum annis, *sex tantum* generales Synodos agnoverunt. Sic enim dicunt,^p *Autoritate principum Apostolorum, Petri et Pauli, atque venerandorum sex universalium Conciliorum, omni clericatus officio exutus sit Photius.* Non Hadrianus II. Nicolai successor: *Nihil*, inquit,^q *audemus de his judicare, quod possit Nicæno Concilio, et quinque cæterorum Conciliorum regulis obviare.* De septimo tuo Nicæno 2, ne gry quidem. Hocque agnoscit Baronius, et post ipsum Binius. *Posterius*, inquit,^r *Hadriani I.* (sub quo Nicæna Synodus habita est) *non eodem præconio, nempe titulo Œcumenico, eandem Nicænam prosequuti sunt.* Quare ut reipsa Œcumenica non erat, sic neque ab *Orientalibus*, neque ab *Occidentalibus* Ecclesiis, neque ab ipsis *Romanis Pontificibus* pro Œcumenicâ Synodo habita est.

15. Quænam igitur et qualis demum ista Synodus, si non Œcumenica? Omninò *Provincialis*, aut ad summum *Diæcesana*,

^m Quæ extat ap. Bar. an. 863, n. 43.

[452]

ⁿ Bar. an. 863, n. 6.

^o Conc. Nic. habitum, an. 787, Concilium verò Romanum sub Nicol. I. habitum est, an. 863, Bar. et Bin.

^p Gesta illius Romanæ Synodi habentur in ep. 7, Nicol. I. ut testatur Bar. an. 863, n. 1.

^q Ep. 27, Hadr. 2.

^r Bar. an. 863, n. 6, Bin. Not. in Conc. in Conc. Rom. 4, sub Nicol. II, p. 806, b.

seu *Patriarchalis*. Nec aliter sensit Theodorus Studita, *vir*, ut Baronius^a ait, *Deo amicus, Iconomachorum acerrimus oppugnator*; *sapientiâ et scientiâ affatim præditus, etiam et ingentibus miraculis illustratus*. Tantus hic tamque illustris Theodorus,^t *Nicænum hunc conventum Localem Synodum vocat. Localem*, non *Generalem*, non *Ecumenicam*. Atque hoc innuunt Pauli Diaconi^u verba, qui *convocatos ait ab Imperatoribus omnes, qui sub ipsorum erant potestate Antistites*. Non ergo *Occidentis* antistites: Illi sub potestate Caroli Magni tum fuerunt. Is decem ante hanc Synodum annis, *Italiam*,^x *Saxoniam, Frisiam aliasque Occidentis Provincias, licito*^y *bello subjugaverat*. Nec etiam *Orientis* illos Episcopos qui Alexandrino, Antiocheno, et Hierosolymitano suberant Patriarchæ: Illi tum sub potestate erant Aaron Principis Saracenicæ, et Christianorum hostis infensissimi. *Aaron Persarum Rex*, ait Eginhardus,^z *exceptâ Indiâ, totum penè tenebat Orientem*. Ita qui Nicæno Synodo interessent, nulli alii Episcopi reliqui, nisi qui Tharasio Patriarchæ Constantinopolitano tum suberant. Nec illi tamen opinor omnes decreto Nicæno consenserunt; ut aliquot ex eis levi (quali tu es) et versatili ingenio fuisse opinemur, quis tamen credat ex illis 338 Episcopis, qui in Constantinopolitano Concilio *se imagines nunquam adoraturos addito etiam juramento voverant*, non complures fuisse qui se Nicæno Decreto opponerent? Ut mihi quidem *Localem* vocasse Theodorus Studita videatur, quia non tam *Patriarchalis*, quàm *Provincialis* Synodus fuerit, in quam duarum fortè aut trium Provinciarum Episcopi congregati sint.

16. At si *Provincialis* aut *Localis* sit, unde tantus ille *trecentorum, nempe et quinquaginta*^a *Episcoporum* in eâ numerus? Unde tot subscriptiones? Dicam verbo, Inde omninò, unde in Romanâ sub Silvestro Synodo *Episcopi ducenti octoginta quatuor*, ut in Breviario;^b aut 348, ut in Actis Synodi^c habetur; qui omnes Romanæ Synodo subscripserunt: An potuit falsator unus stupidus ac ineptus *trecentos* Episcopos, eorum nomina et subscriptiones Romanæ Synodo apponere; et non poterant Nicæni Conciliabuli Patres, homines vaferrimi, et mendaciorum mancipia, *centum, ducentos*, aut *plures* Episcopos subscribentes confingere? An poterant Presbyteros duos *infantes et idiotas*, vice trium Patriarcharum, et plus quàm trecentorum qui eis suberant Episcoporum, admittere: et non poterant pari fraude

^a Bar. an. 825, n. 73.^t Ep. 38, ad Arsen. et citatur à Bin. Not. in Conc. Nic. 2, p. 397, a.^u Lib. 23, Hist. Miscel. ad an. 6, Constantini et Irenes.^x Italiam, quæ ultimo ferè devicta, subjugavit Carolus, an. 773, Siegb. Naocl.

Annales. Franc. à Pithæo edit. Sigon. aliique ad eum an.

^y Lupold. de Jure Regni et Imper. c. 7.^z Lib. de Gestis Caroli Mag.^a Tot. interfuisse asserit Bin. Not. in Conc. Nic. 2, p. 397, a.^b In Fest. Silvest. Dec. 31.^c Conc. Rom. 2, sub Silvest. c. 1.

ducentos, aut quot volebant alios vel Presbyteros vel Episcopos mendaciter subscribentes vel admittere vel confingere? In isto

[454] Conventu fraude ac mendaciis plena omnia: Et cogunt me vel invitum, Thomæ ac Johannis mendacissimæ subscriptiones, eandem aut similem fraudem in compluribus aliis suspicari; præsertim cùm in Concilio Francofurdensi^d disertè dicatur, fuisse solùm in Nicænâ Synodo, etiam ut Nicæni Patres ipsi adseverant, Pontifices 306. Cùm in Nicænis Actis jam extent subscriptiones 40 supra istum numerum Episcoporum. Addere illi, immutare, falsare quidvis poterant. Quis Conventui tali fallendi, fingendi, mentiendi, modum imponeret? Ipsa juris

^d Act. Conc. Francof. lib. 4, Carol. c. 13.

^e Bonif. VIII. Sext. Decret. de Regal. Juris, Reg. 8. ^f Lib. de 7, Synod. ^g Annal. tom. 3, in Constantin. et Iren. ^h Lib. 23, Hist. Miscel.

Regula^e quemvis malè hic ominari cogat; *Qui semel est malus, semper malus* (in eo genere) *esse præsumitur*. Psellus^f verò, Zonaras,^g Paulus Diaconus,^h qui ipsi quoque ex *Iconolatrarum factione*, mendacibus istius Conciliabuli actis (quibus illi creduli fidem libenter habebant) decepti, et Concilium illud pro *Æcumenico* habuerunt, et tantùm fuisse in eo Episcoporum numerum: et tres Orientis Patriarchas, *Legatos illuc misisse*, perque ipsos decreto Synodi subscripsisse, incautè primò crediderunt, falsò deinde scriptis (suis ex quibus alii fortè decepti) prodiderunt.

17. Ut non *Generalis*, sic neque *Legitima* fuit ista Nicæna Synodus. Præjudicata ab illis causa, antequam judicata: antequam in Synodum ad judicandum convenerant, aut Synodum convocaverant. *Non liberi* in hâc causâ, vel Constantinus Imperator, vel Irene, qui cæteris omnibus de libertate prospicere debuissent: *Fidem*ⁱ suam diu ante ambo oppigneraverant Tharasio, cùm ad Episcopatum eveheretur, convocatos se Concilium, in quo hæresis Iconomachorum damnaretur.

18. Et quis ille Constantinus? *Adolescens*^k penè impuber, cereus in vitium flecti; quemque jam puerum decem^l annorum, cùm Imperium capesseret, Irene mater ad Iconolatriciam facilè pellexit. Postquam adolevisset, fræna suæ libidini sic laxavit, ut Mariam^m uxorem suam, feminam valdè castam repudiaret, tonderet, et Monacham fieri cogeret, Theodatam verò cubiculariam, summo scelere desponsaret: Viros bonos, qui flagitiis ipsius non assentiebantur, affligeret, et persequeretur;ⁿ alios, et inter eos, Theodorum^o Studitam in exilium mittens; alios luminibus privans: Ipse brevi post à sua^p ipsius matre primùm oculis, eodém quo natus erat loco, eoque ipso die (quasi talionis lege) orbatus,

ⁱ Bar. an. 784, n. 4 et 40, et Gault. Chr. sæc. 8, p. 570. ^k Constant. cœpit imperare an. 780, Bar. eo. an. n. 5, Conc. Nic. habitum. an. 787. ^l Paul. Diac. Hist. Misc. lib. 23, p. 724.

^m Paul. Diac. lib. cit. p. 743, et seq. Glic. Annal. part. 4, p. 399.

ⁿ Bar. an. 795, n. 41. ^o Bar. an. 799, n. 1.

^p Zonar. Annal. tom. 3, in Const. et Iren. et Paul. Diac. lib. cit. p. 747, et Glic. loc. cit.

[455]

quo quinquennio ante, suum patrum Nicephorum et Mesolem excæcarat, aliisque linguas præciderat; mox imperio simul privatus est et vitâ.

19. Irene verò qualis? nam habenas imperii illa tenuit. Eriinnyn verè dicas, quæ furiis et dominandi libidine velut æstro percita, in flagitia omnia præceps ruebat. Ambitiosa, perfida, perjura, tyrannide, et immanitate tantâ, ut Thyestes illi ac Medea sævitiâ cedant. De ejus perfidiâ ac perjurio, testem habes ipsius maritum Leonem Imperatorem, *Invenerat^a fortè in* ^{a Cedr. in comp. Annal.} *Irenes pulvinari duas Imagines. In uxorem acriter invectus, eam nauci esse dixit, quæ suo Patri Imperatori horribilibus atque intemeratis fidei mysteriis prolatis, diversum planè jurâset. De ipsius sævitiâ testis Constantinus Manasses,^r qui de nefando et* ^{r In suis Annal.} *execrando Irenis flagitio, quo filium excæcaverat, agens: Heu, inquit, crudele et longè immanissimum consilium, quod nec tigro-pardalis, nec rugiens leo, nec iracundus ursus, nec cruda vorans draco caperet! Et paulò post, Hei dominandi libidinem! Non sic pardalis adversus suos catulos furit: Non ita sævit in sobolem tigris, non aper, non canis furiosus. Solum Medeam ex immanitate Scythicâ suis liberis insidiatum perhibent. Solum thynnium piscem audio si esuriat, sobolem propriam deglutire. Tunc solis splendor extinctus est, luna defecit, et ipsa elementa Constantini calamitatem deplorabant. Sed Adrastia Nemesis. Insequitur perjuram, sanguinariam, et immanem feminam, et quidem pede non claudò, divina ultio. Nam ab Imperio non diu post à Nicephoro dejecta, mare afflictionum, ut ait Constantinus,^s hauriebat; ^{s Ib.} Nam bonis^t ac thesauris omnibus exuta, et ne obolo quidem ei^t ^{t Paul. Diac. loc. cit.} relicto, in Monasterium^u primùm, tum in exilium missa; et nendo^x ^{x Zonar. loc. cit.} victum quærens, præ mœrore^y contabescens, Craterem^z absinthio ^{z Const. Manass. loc. cit.} dilutum ultrò tandem bibit, et sic miseram vitam cum longè ^{y Zonar. loc. cit.} miseriori morte commutavit. ^{z Glycas, Annal. par. 4, p. 399.}*

20. Hæc illa Irene, quam feminam inprimis piam Jesuita^a ^{a Act. Conc. Franc. in libris Carol. lib. 3, c. 13.} vocat. Hæc illa, cujus auspiciis et autoritate adoratio imaginum in Ecclesiam invecta, et Nicæni Conciliabuli decretum confirmatum est. Nam quod te nescire nolim, Erinnyes hæc non solum Synodo isti præsedit^b (poterat, etiam Imperatorio suo ^{b Zonar. et Paul. Diac. loc. cit.} jure præsidere debuerat), sed sic inter Patres Nicænos dominabatur, ut Concilium Francofurdense hæc ipsâ de causâ eam [456] justissimè arguens, et impiæ Athaliæ conferens, dicat,^c *Cùm penè* ^{c Act. Conc. Franc. in libris Carol. lib. 3, c. 13.} *in omnibus illa (Nicæna) Synodus divinarum Scripturarum insti-*

tutis refragetur, tum in hâc parte oppido illis refragari videtur; quòd mulierem Institutricem, sive Doctricem habuisse perhibentur: quod quidem non solùm divinæ legis documentis, sed ipsius naturæ lege inhiibetur. Et paulò post: Aliud est ad pedes Domini sedere, et verbum ex ejus ore audire, quòd mulieres sanctas fecisse Evangelia memorant: Aliud feminam Synodos statuere, in conventibus viros docere, perversas constitutiones tradere, et Antistitibus, omnique Ecclesiastico ordini, vel etiam publicæ Synodo inutilia docentem interesse. Quænam in isto conventu libertas, vel esse poterat, vel expectari, in quâ Pardalis, Tigris, Ursa, Leæna, quid statuendum sit et decernendum Antistites docet?

21. Tharasius porro, qui chorum in hoc conventu ducebat, qualis, et quàm minimè liber in hâc causâ Judex. Homo heri aut nudiustertius contra Canones Ecclesiasticos ex *Laico factus Episcopus*: ex *Aulico* eoque (vel Hadriano^d Papâ Judice) *indocto, Patriarcha Constantinopolitanus*. Cui licèt ad pupparum cultum satis ex se insanienti, calcar tamen admovet Hadrianus Pontifex. Nam cùm ex more; Romano Episcopo, sicut aliis Patriarchis literas Synodicas,^e seu communicatorias daret Tharasius, Hadrianus intelligensⁱ eum ex *Laico, et apocaligo, repentè ad Patriarchatus culmen evectum*, factum id, *ut monstrum^k exhorruit: contra^l Sanctorum canonem censuram factum* clamitat. Quodnam igitur hic Consilium init Hadrianus? Callidum profectò valdè ac vafrum. Electioni nimirum Tharasii se nunquam assensurum significat, nisi Imagines restitueret, et ut Cardinalis loquitur, *nisi^m omnem penitùs Iconomachorum hæresin aboleret, atque hæreticos profligaret*. Si hoc faciat, sit *Laicus*, sit *Indoctus*, sit *contra omnes Ecclesiasticos Canones electus, Patriarcha, et legitimus, et Beatissimus* etiam, et *Universalisⁿ* Hadriano erit. Sic enim ad Imperatores scribit Hadrianus, licèt eam partem epistolæ Hadriani, non sine magnâ fraude suppresserint Nicæni Patres, nec in suâ Synodo (ubi dimidia epistola recitata est) legendam censuerint. *Nisi, inquit,^o per ejus fidelem concursum, pro sanctorum imaginum erectione, in ejus consecrationem assensum omnimodò tribuere nequimus*. Et clariùs in Epistolâ suâ ad Tharasium,^p cujus benè magnam quoque partem simili fraude suppresserunt Nicæni Patres. *Si, inquit, Sanctitas tua Sancto Petro adhærere, et nostræ Apostolicæ sedis Orthodoxam formam incorruptè ex profundo cordis custodire studet, obsecret Imperatores, ut sacras imagines in omni loco restituere, et stabilire ju-*

^d Dicere pudet, qui adhuc docendi sunt, et quibus via in omnibus Doctoris ignota est, Doctores non erubescunt videri. Sic de Tharasio Hadr. ep. 1.
^e Quarum exemplar extat in Conc. Nic. Act. 3.
ⁱ Hadr. ep. 1, tom. 3, Conc. p. 258, b.
^k Bar. an. 785, n. 12.
^l Hadr. loc. cit.

^m Bar. an. 785, n. 12.
ⁿ Beatissimum et universalem Patriarcham vocat eum Hadrianus, ep. ad Thar. quæ lecta, et in Conc. Nic. Act. 2.

[457]
^o Hadr. ep. 1, prout habetur inter Epistolas Hadriani.
^p Prout extat inter Ep. Hadr. estque ep. 2.

beant, utque persequantur, et abominentur hæreticorum (Iconomachorum) errorem. Si autem sacras venerabiles imagines illis in partibus non restitueris, consecrationem vestram recipere non audemus. Ecce venalem planè Tharasio, Patriarchatum exponit Hadrianus. Pretium Patriarchatus, Restitutio et Adoratio imaginum. Si hoc facias, Tharasi, fies de Rhetore Præsul: Ni facias, fies de Præsule Rhetor. Quænam interea decernendi libertas Tharasio relicta? aut decernenda per fas nefasque Imaginum adoratio; aut amittenda Patriarchalis omnis dignitas, et splendor; et ad ima subsellia ipsi redeundum.

22. Vide ad extremum, an vel in *discutiendâ*, vel in *dijudicandâ* hâc causâ, *Synodalis ordo* in isto conventu servatus sit. *Lex prima*, et quasi Fundamentalis Synodorum omnium, hæc est, ut *ex sacris Scripturis causæ et discutiantur, et definiantur*. Docet hoc Constantini Magni in Concilio Nicæno, sanctissima vox; *Evangelici*, inquit,^a et *Apostolici libri, et Prophetarum oracula manifestè instruunt nos, quid de Deo sapere debemus*: *Sumamus igitur ex dictis divini spiritûs explicationes quæstionum*. Atque hinc est, quòd tam in Ephesino,^r quàm in Chalcedonensi,^s *Ante omnium oculos venerandum Evangelium in throno, qui medium locum in Concilio obtinebat, propositum est: Ut scirent omnes, atque oculis suis assiduè conspicerent, unde in causis fidei definitio petenda, quæ Regula, et norma in Concilio ab omnibus sequenda esset. An credis legem hanc in Conventu tuo Nicæno observatam? An ex sacris literis adoratio Imaginum probata primùm, tum definita est? Nihil profectò minus. Sciebant illi Articulum hunc Fundamentalem nec esse, nec in unico illo fidei Fundamento investigandum. Aliunde ipsis præsidium in hâc causâ quærendum erat. Unde verò, rejecto perenni veritatis ac vitæ fonte, nisi ex cænosis commentis, et fractis humani ingenii cisternis? Hinc nimirum firmata est, à Nicænis Patribus Imaginum adoratio. Græci (inquit Espen-cæus^t vester) qui Imagines defendebant dæmonum spectris, et muliebribus somniis parum verecundè abusi sunt, ut in Nicæna Synodo videre licet. Verissimè de hâc Synodo, Concilium Francofurdense,^u Illi, Nicæni Patres, cum errori suo Scripturas divinas cohærere minimè posse senserunt, ad Apocryphas quasdam et risu dignas nœnias pedem verterunt. Habe pauca aliquot ex sexcentis exempla.*

^a Refertur à Theod. lib. 1, Histor. c. 7.

^s Act. Conc. Ephes. tom. 2, c. 22.
^r Act. 12, p. 119.

^t Comment. in 2 ad Tim. p. 155.

^u In lib. Car. lib. 3, c. 30.

^x Conc. Nic. Act. 2.

23. Legas illic,^x etiam in Epistolâ Hadriani Pontificis, cui

7 Conc. Nic.
Act. 2, p.
313 et 314.

* Not. in
Conc. Rom.
1 sub
Silvest.
b Defens.
Constant.
cont. Baronii
calumnias,
c. 10.
c Conc. Nic.
Act. 5, p.
354.
d Defens.
Justin. cont.
Bar. calum-
nias.
e Conc. Nic.
Act. 4, p.
329.
f Citatur
tandem
antiquissima
Historia in
Septimâ
Synodo, Bell.
lib. de Imag.
c. 10, et
Possev. in
Appar. in
Athan.
g Quæ
scripsit D.
Athanasius
nobilissimus
ille Græcus
scriptor et
fidei acerrimus
propugna-
tor Cens.
Col. Dial. 3.
h Scriptum
ait eum
librum ab
Athanasio
ante annum
Chr. 335,
Fev. Com.
in Iren. lib.
1, c. 24.

[459]
i Defens.
Constant.
cont. Bar. c.
11.
k Conc. Nic.
Act. 4, p.
336.
l Sic legitur
in illo libro
Sophronii, ut
vocat, Prat.
Spiritual.
Sed Nicæni
Patres ita
misere cor-
ruperunt
hæc verba,
ut vix intel-
ligi possint,
quid dicant
aut velint.
m Act. Conc.
Francof. in
lib. 3, Carol.
c. 31.

tota Synodus⁷ consensit, legas, fabulam illam de *Persecutione*, de *Leprâ*, de *Curatione*, de *Baptismo Constantini per Silvestrum*, omnia ex mendacissimis et ineptissimis Silvestri Actis depromptâ, quæ Hadrianus, asserente Binio,^a *velut authentica citat*. Fabulam istam totam vanissimam esse, in quâ vix tot verba sunt, quot splendida mendacia, fusiùs est à me alibi^b demonstratum.

24. Legas illic^c fabulam de *Imagine Christi sine manibus*, *sine ope*, *aut operâ humanâ à Deo solo factâ*, et *Abagaro à Christo missa*, *per quam Edessena civitas à Cosrois obsidione liberata est*. Vanissima item hæc fabula; et figmentum ex mendaciis conflatum, ut est à me alio tractatu^d etiam declaratum.

25. Legas illic^e ex *S. Athanasio* fabulam de *passione Imaginis Christi apud Berithum*: quomodo *Imago à Judæis ibi colaphis cæsa, crucifixa, felle et aceto potata, lancea pectus sauciata*: quomodo *sanguis confestim ex eâ profluxit, qui asservatus, cecos, paralyticos, infirmos omnes, miraculosè sanavit*. Fabulam istam nihil aliud esse, quàm mendaciorum farraginem, eamque *Sancto Athanasio Alexandrino*, mendacissimè à Nicænis^f Patribus, et post eos à Censoribus Coloniensibus,^g à Fevardetino^h aliisque ascriptam esse, alibiⁱ quoque declaravi.

26. Legas illic^k ex Sophronio ineptam aliam fabulam de *Monacho in monte Olivarum, Quem frequenter oppugnabat dæmon; dæmon nempe scortationis. Cùm id senex ægrè ferret, dixit illi dæmon, Si nolis me tecum amplius luctari, Imaginem istam cave amplius adores*. Erat autem Christi illa, et Deiparæ Imago. *Monachus Abbati quid factum sit indicat. Abbas consilium hoc dat* (quod tu scio sanctum dices et salutare), *expedit^l tibi nullum in istâ urbe lupanar omittere, quod non ingrediaris, quàm ut neges adorare Christum cum suâ matre in imagine*. O sanctam tuam (quæ Consilium hoc probavit) Synodum! *Commodiùs^m dicit perpetrare rem, et per legem, et per Evangelium interdictam, quàm abstinere à re, quàm neque per legem, neque per Evangelium constat esse institutam*: Commodius dicit facinus perpetrare, quàm à facinore abstinere. Commodius dicit tollere membra Christi, et facere membra meretricis, quàm contemnere adorationem operis cujuslibet artificis. Dicat ergo si uspiam reperire potest dixisse Dominum, Non abneges adorationem imaginum, sicut dixisse eum manifestissimum est, Non mæcha-beris. Sed quò magis impium aliquod sit et flagitiosum con-

silium, eò est conventui tuo Nicæno, et similis, et gratius. Est quoque hîc et fraus alia: Sophronium faciunt putidæ istius fabulæ authorem. At librum istum (*Pratum spirituale vocant*) non Sophronii Hierosolymitani esse, sed hominis hæretici, *Iconolatæ*, etiam et *insulsissimi*, Joh. Mosci antea declaravi, tuique^u id fatentur. Sed neque S. Athanasii fabella ista est, licet in quæstionibus^o illis quæ Athanasii ad Antiochum vocantur, habetur. Nam librum istum indoctum et insulsum, S. Athanasii non esse liquidò ex Possevino discernas. *Citatur*, inquit,^p *in eo libro Epiphanius, Gregorius Nissænus, Scala Johannis, etiam et Nicephorus. Constat autem Athanasium illos præcessisse.* Hunc tamen improbum et insulsum Impostorem, *Sancti Athanasii nomine*, pro adoratione imaginum (quam ille clarissimè quidem damnat) citare non erubuit tuus Hadrianus,^q et ante eum, Damascenus.^r

^u Alois. Lipom. qui eum librum sub nomine Joh. Mosci evulgavit. et sic vocatur in BB. tom. 7. Agnoscit quoque, id. Possevin. in Appar. verbo Sophron. et verb. Joh. Mosci. aliique. ^o Quæst. 39. ^p Possevin. Appar. in Athan. ^q Hadr. I. ep. 3, c. 34. ^r Orat. 3, pro Imag. ^s Conc. Nic. Act. 4.

27. Legas illic^s lepidum pro adorandis imaginibus Theodori Mirensis argumentum: *Viderat in somno illius Diaconus hominem facie rubicundâ et capite cano: quam esse imaginem D. Nicolai suspicatur.* Imagines igitur, sine dubio, adorandæ. Risum teneatis, amici? Annon verissimè de hoc Theodoro dixit Concilium Francofurdense,^t *Cùm errorem suum nec divinarum Scripturarum autoritatibus, nec ullis Sanctorum Patrum doctrinis, vel exemplis valuit fulcire, saltem somniorum delusionibus voluit astruere. Nec immeritò ad tam frivolum, tamque vecors stabilendum negotium, dignum et penè par exhibuit adminiculum.*

^t In lib. Carol. lib 3, c. 26.

[460]

28. Legas illic^u Catholicam Ecclesiam summâ injuriâ affici, non solùm à Johanne Thessalonicensi, sed à totâ Synodo. Sic enim Johannes (*cujus verba*, ut ex Senense^x tuo discas à *Synodo approbantur*). *De Angelis et Archangelis, quibus et nostras animas adjungo, ipsa Catholica Ecclesia sic sentit, esse quidem intelligibiles, sed non omninò corporis expertes et invisibiles, ut vos Gentiles dicitis, verùm tenui corpore præditos, et aërio sive igneo. Quare etiam et in loco existunt, et circumferentiam, seu circumscriptionem habent; et paulò post, Nemo vel Angelos, vel demones, vel animas dixerit incorporeas.* Huic sententiæ, ut ait Sixtus tuus, *subscribit secunda Nicæna Synodus.* An hæc Catholicæ Ecclesiæ doctrina? An potiùs Johannis, et Nicænorum Patrum mendacium? Quære à Binnio:^y dicet tibi, *Hoc et falsum esse, et ab Ecclesiâ nequaquam receptum.* Quære ab Angelico Doctore, et dicet,^z *quòd in Angelis non est aliquid de*

^u Conc. Nic. Act. 5, p. 349, et seq.

^x Sixt. Sen. lib. 5, Biblio. Annot. 8.

^y Not. in Conc. Nic. 2, § Quinta.

^z Aquin. p. 1, qu. 50, art. 1.

^a Aquin. p. 1. *naturâ corporeâ: quòd^a sint immateriales, et quòd non sit in eis compositio formæ, et materiæ.* Quare à Concilio vestro Lateranensi, sub Innocentio Tertio, in quo, opinor, Ecclesiæ vocem te audire non inficiaberis. Dicit,^b *Angelos esse in ordine creaturarum spiritualium, non corporalium: etiam et firmiter credendum dicit, quod vel ex Sixto tuo intelligas, Decretum, inquit,^c Lateranensis Concilii statuit, credendum esse non solùm corporeas, sed et incorporeas creaturas, hoc est, Angelos, esse ex nihilo conditas.* Atenim alia Nicæni Conventus, alia Ecclesiæ Catholicæ fides.

^d Conc. Nic. Act. 4, p. 337.

^e Conc. Francof. in lib. Carol. IV. c. 1.

[461]

29. Legas illic^d Idiotam istum Johannem, qui se trium Patriarcharum Legatum esse mentitur, sic pro imaginum cultu disserere, *Clarum est, quòd qui adoraverit imaginem (quæ per colores exprimatur) et dixerit, Hic est Christus, non peccaverit: Quid igitur? An qui mentitur, non peccat? Procul dubio^e mentiri mendaciumque sequi, vitium est; unde cùm quis dicit picturam Christum esse, mentitur, ideoque et peccat.* Quòd si is, qui dicit imaginem lapideam, ligneamve, Christum esse, non peccat; nec peccat ille qui Imaginem istam *Deum* esse dicit; et Latrariam omnem ei exhibet, qui dicit ei, Tu me tu mundum totum creasti, Tu ex Mariâ nata, à Johanne baptizata, à Judæis crucifixa eras: Tu sanguinem tuum pro nobis effudisti, tu in cœlum ascendisti, ibique sedes ad dextram Dei: tu quæ mox à tineis corrorenda, aut igne devoranda es, tu ventura es, judicatura vivos et mortuos. Quæ unquam fuit, quæ esse potest, si hoc non sit Idololatria? Ne inter Ethnicos quidem magis fœda, magis crassa, magis execranda Idololatria unquam audita? Sed plaudite vobis in hoc imaginum cultu, at audietis tamen vocem illam Jehovæ,^f *Non est intellectus ei, qui incurvans, se ante sculptile, adorat illud, dicens, Libera me, quia Deus meus es tu.*

^f Isa. 44. 17, 18.

^g Conc. Nic. Act. 4, p. 332.

^h Habac. 2. 18.

ⁱ Ib. 19.

^k Jer. 10. 8.

^l Conc. Nic. Act. 4, p. 337, b.
^m Hadr. Ep. Act. p. 311, a.

30. Legas illic^g eundem Idiotam, *Imagines sanctis Evangelis æquiparare.* O amentiam idiotæ! An infallibili veritatis Doctori, *Vanitatis^h doctor* conferendus? An et æquandus? *Væⁱ illi qui dicit ligno, Expergiscere, et lapidi silenti, Ipse docet: Eruditio^k vanitatum, eruditio ligni est.*

31. Legas illic et Legatos^l Hadriani, et ipsum Hadrianum,^m hæc ex S. Basilio citantem: *Confiteor Filium incarnatum, et Sanctam Mariam, quæ secundum carnem illum peperit, hanc Deiparam vocans. Suscipio etiam sanctos Apostolos, Prophetas, et Martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quòd per illorum mediationem propitius mihi sit Deus noster, et remissionem pecca-*

torum mihi gratis largiatur. Quam ob causam et Historias imaginum illorum honoro, et palam adoro: hoc enim nobis traditum à sanctis Apostolis, non est prohibendum: sed in omnibus Ecclesiis nostris eorum Historias erigimus. Triumphant in hoc Basilii testimonio Nicæni tui Patres, et post eos Bellarminus, *Testis*, inquit,ⁿ *exceptione major est Basilius: Is se imagines honorare et adorare palam affirmat. Auctor gravissimus, apertè loquitur.* Etiam et Lindanus,^o *Aurea*, inquit, *hæc Basilii verba Sanctorum imagines Apostolicas esse evincunt. Hoc uno velut Ajacis clypeo imagines propugnantur.*

ⁿ Bell. Append. lib. de cult. Imag. c. 4.
^o Panopl. lib. 3, c. 28.

32. At verba illa non S. Basilii sunt, sed Impostoris. In omnibus Basilii Epistolis (quæ sunt 185), nihil tale reperitur, aut extat: Hocque Lindanus^p ipse agnoscit: *Inter reliquas*, inquit,^p *Basilii Epistolas hæc non extat.* Quare liceat hic nobis idem de Basilio respondere, quod de Theodoto Ancyrae Episcopo dicunt Nicæni tui Patres,^q *Si Basilius esset in præsentì vitâ, clamaret utique cum beatâ Susanna, Deus æternus, tu novisti quod falsò me accusant, et mendax calamus Scripturæ illorum reperitur. Multi enim nostrum diligenter quærentes in Sermonibus et scriptis Basilii præsentem sententiam, num alicubi apud eum extaret, nusquam sanè eam invenimus. Nihil enim tale ipse unquam sermocinatus est. Quamobrem Christianos accusantium figmentum est et idioma, non autem Basilii. Neque fieri potuit, ut hanc falsa colligentem sententiam, è veris Basilii libris protulerint, sed fortassis alicubi in chartulâ conscriptam deprompserunt, quo simpliciores caperent.*

^q Conc. Nic. Act. 6, p. 374.

[462]

33. At extabat olim, inquires, in Basilii libris: Imò non extabat: nec à Basilio unquam hoc conscriptum, sed ab Impostore aliquo multis post Basilium sæculis, sub Basilii nomine confictum est. Complura sunt et manifesta imposturæ indicia. Babylonici primùm Judices inter se non conveniunt. Non Hadrianus, cum ipsius legatis: Hadrianus Basilium ita dicere cogit: *Hoc nobis traditum à sanctis Apostolis, non est prohibendum.* Legati verò ex Basilii quem in Synodo habuerunt libro, ita legunt, *Hoc nobis à sanctis Apostolis non est prohibitum.* Aliud longè est, *Traditum esse ab Apostolis: aliud, Non est ab illis prohibitum.* Non est traditum conficere in azymis, nec tamen prohibitum est. Nec una, nec trina immersio ab Apostolis tradita: neutra tamen prohibita; et infinita hujus generis.

34. Dein Basilius neque vel traditum hoc ab Apostolis, ut

imagines adorentur, vel *non prohibitum* unquam dixit. Nam et
* Rom. 3. 31. prohibitum ab illis est, qui *legem^r Dei stabiliunt*, cujus hæc pars,
Non adorabis ea neque coles: et quia prohibitum, idèd *non ab*
illis traditum. Etiam et eos hoc prohibuisse optimè noverat
* In Ps. 28, Basilius, qui juxta eorum doctrinam ipse quoque et improbat et
Homil. 5. damnat. Sic enim S. Basilius,^s *Qui colit ac veneratur creaturam,*
præter Conditorem, non Deo fert gloriam, sed creaturis. Quare
qui creaturam adorat, is noscat suam portionem, cum quâ ordina-
bitur: quæ est, ut ille explicat, æternæ confusioni unâ cum Dia-
bolo tradi. An quis jam Basilium suspicetur unquam dicturum,
 se imagines, id est, *creaturas adorare*: et ab Apostolis *traditum*
 esse ut adorentur?

35. Nec porro *Traditum ullum fidei dogma* (quale vobis
 habetur adorandas esse imagines), sed omnia *scripta* esse, disertè
 docet Basilius. *Scriptura*,^t inquit, *divinitus inspirata, arbiter à*
 nobis *constituatur: apud quos inventa fuerint dogmata divinis*
Sermonibus concordantia, his etiam veritatis suffragium accedet.
 Et iterum,^u *Manifesta est elapsio à fide, et superbiæ crimen, su-*
perinducere quid ex non scriptis. Quia scriptum non est, hoc
 vestræ fidei dogma, sed articulus, *non Fundamentalis*, Basilio
 non aliud habetur, quàm *deviatio et prolapsio à fide.*

36. Sed et inde imposturam, hoc esse scias, quod dicit
 spurius iste Basilius, *imagines Apostolorum et Martyrum in*
omnibus Ecclesiis tunc erectas fuisse. Certum enim est, eas
 Basilii ævo in omnibus Ecclesiis erectas non fuisse. *Constat ex*
* In Consul. *Augustino, ait tuus Cassander,^x ejus ætate, simulacrorum usum in*
c. de Imag. *Ecclesiis non fuisse.* Vixit autem Augustinus plus quàm quin-
 quaginta,^y post Basilii obitum, annis. Hoc ex Epiphanio^z
 quoque liquet, qui se ait *reperisse imaginem, in Oratorio quodam*
contra Ecclesiæ consuetudinem. Vixit autem Epiphanius plus-
 quam viginti^a post Basilii obitum annis. Non fuisse etiam
 publicè *adoratas Imágenes*, ne ducentis quidem et plus eo, post
 Basilii obitum, annis; testis est exceptione omni major Gre-
 gorius:^b Nam illius ævo, *ut idiotarum libri in Ecclesias recepti,*
adoratio verò earum ab Ecclesiâ, etiam ab ipso Gregorio, omninò
prohibita et damnata, ut insigniter mentiat^r spurius iste Basilius,
 cum S. Basilii ævo, etiam à *sanctis ipsis* Episcopis adoratas fuisse
 imagines asserat.

37. Denique suis ipse auriculis prodit se iste Impostor, cùm
 tam disertè et accuratè B. *Virginem Deiparam vocandam con-*

[463]
^t Basil. Ep.
 80.

^u Basil. Serm.
 de fidei con-
 fess.

^x In Consul.
 c. de Imag.

^y Basil. obiit
 an. 378, Bar.
 eo. an. n. 1,
 Aug. vixit
 an. 430, Bar.
 eo. an. n. 75.
^z In ep. ad
 Joh. Hier.
^a Pervenit.
 Epiphan. ad
 an. Chr. 403.
 Bar. an. 402,
 n. 14.
^b Locis antè
 citatis.

tendit. Fuit ista de voce *Deipara* à Nestorio excitata contentio. *Christiparam vocandam Mariam, non Deiparam dicebat*, ut testatur Evagrius.^c *Pugnaciter*, inquit, Socrates,^d *quæstiones ponens*,^e *vocem Deiparam omninò rejecit*. Hæresis ista Nestorii, à Concilio Ephesino plus quàm quinquaginta,^e post Basilii, obitum annis, damnata est. Si quis non* confitetur Sanctam Virginem Deiparam esse, Anathema sit. Quis dubitet Impostorem istum, qui sic accuratè de *Deipara* disserit, Concilio Ephesino posteriore fuisse? Cur non eisdem planè rationibus hunc rejiciendum censeamus, quibus non dissimilem Impostorem, Athanasii nomine se venditantem, rejiciunt^f Bellarminus ac Baronius? *Cùm tam accuratè*, inquit, *disputet de appellatione Deipara*, *dubitari non possit, quin author viderit decretum Concilii contra Nestorium*; *cum Patres qui præcesserunt non adeo explicitè vocibus illis usi sint, quas ad excludendum penitus dogma Nestorii posterì usurpârunt*. Deinde, *si hic sermo*, inquit,^g *fuisse*^h *Athanasii* (ego Basilii dicam) *sine dubio citatus fuisse* à Cyrillo et Patribus tertiæ Synodi, *qui cuncta quæ à sanctis Patribus scripta essent volumina, ut illius hæresin impugnarent, evolverant*. Cùm igitur hoc tam clarum et expressum Basilii de *Deipara* testimonium non citârunt, sed alia valdè obscura, nec ad hæc conferenda è Basilio petenda censuerunt, extra dubium est verba ista non Basilii esse, sed Impostoris alicujus, qui non solùm Ephesino Concilio, sed Gregorio Magno longè posterior fuit.

38. Legas illic^b Tharasium confitentem *miracula ab ipsorum imaginibus et illo ævo non edî*, et rationem reddit, *Quia miracula credentibus data non sunt, sed illis qui in incredulitate versantur*. Et tamen paulò post, Idiota et fictitius legatus, Thomas (credo ut Nicænos Patres, et vos qui Miracula apud vos edita toties jactitatis,ⁱ infideles esse demonstret) dicit *imaginem quandam Christi et Deipara* (cujus ex Sophronio mentio facta erat) *Alexandriæ etiam hodiè extare, omnesque morbos curare*.

39. Legas illic^k judicium hoc fuisse Nicænæ Synodi, quod ab Epiphanio nomine Synodi lectum fuit, *Epistolam illam hæreticam quæ Ibæ nomine ad Marin circumferabatur, Ibæ Epistolam non fuisse*. *Non poterat*, inquit, *in Concilio Chalcedonensi demonstrari, quòd illa Epistola esset Ibæ*. *Dicebatur enim Ibæ, cùm tamen illius haudquaquam esset*. Nescio quid hic primùm arguam: an inscitiam, an impudentiam, an mendacia

^c Lib. 1, c. 2.
^d Lib. 7, c. 32.

^e Conc.
Ephes. habitum an. 430, Bin.

^f Act. Conc. Ephes. tom. 5, c. 1, Anathematismo l.

^g Bell. lib. de Script. Eccl. in Athan. et Bar. an. 48, n. 20.

[464]

^h Bell. loc. cit. Bar. an. 48, n. 19.

ⁱ Conc. Nic. Act. 4, p. 331.

^j Ib. Act. 4, p. 336.

^k Ib. Act. 6, p. 371.

istius Conciliabuli. Ubi tria ista magis conspirent, vix usquam invenias. Possem hoc ex actis Concilii Berithensis, in quo causa Ibæ agitata est, ex actis Concilii Chalcedonensis, in quo iterum eadem causa ventilata, ex Vigiliis Constituto et Definitione, ex Concilio Generali quinto, luce clarius demonstrare. Sed his omnibus omissis, unus mihi Cardinalis Baronius, homo Nicænæ Synodi amantissimus, testis nunc erit. Sie ille¹ ait, *Acta decimæ Actionis Concilii Chalcedonensis eam Epistolam ut Ibæ cognitam esse à patribus Chalcedonensibus docent. Id enim inprimis Apostolicæ sedis Legati, et post eos reliqui Episcopi ipsorum subscriptione firmarunt.* Visnè verò et adhuc amplius testimonium: Quis certiùs scire potuit an Epistola illa Ibæ esset, quàm ipse Ibas? Ille verò suam esse publicè et in Concilio confessus est. Audi iterum Baronium:^m *Acta germana* (Concilii Chalcedonensis) *habent Ibam confessum epistolam illam suam esse.* Et tamen contra unanimem sexcentorum, qui Concilio Chalcedonensi interfuerunt Episcoporum, consensum; contra Ibæ ipsius confessionem, *epistolam istam Ibæ non fuisse*, mendacissimè asserunt Nicæni tui Patres.

40. Nec finis ullus mendaciorum ac imposturarum in isto Conciliabulo. Audeo dicere, si ea primùm quæ parerga sunt, et ad id quod volunt probandum aliena, tum imposturæ ac mendacia detrahantur, vix viginti sententiolas ex tam grandi Actorum istius Synodi volumine reliquas fore. Verissima est de illis Actis Concilii Francofurdensisⁿ censura ac iudicium, *Penè omnia in eis somniorum imaginationibus et phantasticis quibusdam obumbrationibus similia sunt, et penè nihil est ibi, quod non somnii vanitatem aut alterius cuiusdam deliramenti hebitudinem redoleat, cunctaque interiori palato degustata, insipidum insulsumque saporem referunt.*

41. Cùm tale sit hoc Conciliabulum, cùm ad illud amplissimæ, dignissimæque Ecclesiæ nec vocatæ sunt, nec consensum ei præbuerunt; cùm libertas causam discutiendi, et dijudicandi in eo nulla; cùm legitimus et Synodalis ordo nec in ventilando nec in definiendo causam illam observatus sit, non immeritò cum sancto et generali Francofurdensi Concilio^o concludendum est, *Conventum istum Nicænum non esse venerabilibus sex Synodis annumerandum, nec septimum post Nicænam, sed vel secundum vel tertium post Ariminense, in eodemque planè cum Ariminensi ordine esse censendum.* Aut si aliorum omnium de hoc Conciliabulo

¹ Bar. an. 448, n. 77.

[465]

^m Ib.

ⁿ Act. Conc. Francof. in lib. Carol. 3, c. 26.

^o Ib. in præf. ad lib. 1.

judicium parvi æstimes, accipe tamen unius, qui tibi omnibus major est, de eadem Synodo censuram. Is est Archiepiscopus Spalatensis, qui de eâ hoc observat,^p *eam in ipsâ definitione sibi contradicere, cùm dicat imagines non esse latridâ adorandas, et tamen Religioso cultu adorandas definiat. Quæ, inquit, contra-* dictio cùm sublata nunquam fuerit, Synodo ipsi omnem prorsus [466] abstulit, quantum ad adorationem imaginum, auctoritatem.

42. Conclusionis vice attexis^a ista. *Quis ergo sciolus audeat* ^{a Cons. Red. p. 43.} *id damnare* (nempe vestram imaginum venerationem) *quod sanctissimi et doctissimi Patres* (Nicæni nempe) *laudaverunt, docuerunt, exercuerunt, quodque ipsa Ecclesia Catholica ab Apostolis edocta perpetuò servavit?* In quo vecordiam tuam et stupiditatem omnibus prodis, qui ex tam vanis, infirmis et minutis præmissis, conclusionem infers tam vastam, enormem, et Goliathiacam. Ego vicissim respondeo, Quis nisi *Sciolus, jumentum, et ex mandrâ prodiens dossuarius asellus*, vel Conciliabulum istud Nicænum sanctum vocet, vel Conciliabulum Nicænum Synodum Sanctam et Œcumenicam vocet, vel adorationem vestram, quâ sacris omnibus imaginibus *cultum religiosum* Cruci verò et imaginibus Crucifixi *Latrîam exhibetis et exhibendam docetis*, probet, quam et sanctissimi Patres, et sæculis omnibus viri doctissimi damnârunt, et explodendam censuerunt, quamque Ecclesia ipsa Catholica ab Apostolis edocta, ex ipsis sacris Dei oraculis, condemnandam et docuit et demonstravit?

CAP. LXVI.

SEXTA RATIO, QUÂ ROMANENSES AB IDOLOLATRIA IN CULTU IMAGINUM EXCUSARE NITITUR ARCH. SPALAT. QUÒD DEUS FREQUENTIBUS MIRACULIS EUM CULTUM CONFIRMAVIT, EXAMINATUR.

SEXTA et ultima tua pro vestro imaginum cultu Ratio, est hæc,^r *Quia Deus ipse frequentibus miraculis eum confirmavit.* ^{r Ib. p. 43.} Quid audio? An *religiosam adorationem* imaginibus, an *Latrîam* Cruci et imagini Crucifixi tribuendam confirmat Deus? Absit. An Deus Idololatriam confirmet? An ille ista confirmet, qui

^s Exod. 20. 5. dixit; ^s *Non adorabis ea, neque coles, et^t Dominum Deum tuum*
^t Matt. 4. 10. *adorabis, eique soli λατρεύσεις, seu latrām dabis?* Zelotypus
^u Isa. 42. 8. *Deus est, nec honorem suum^u alteri ulli, nedum ligno aut lapidi*
dabit. Miracula verò illa, quibus vestra imaginum adoratio con-
firmatur, miracula verè non sunt, nec est in eis Dei sed Diaboli
digitus. Ille mendacibus et fallacibus miraculis, vereque im-
[467] posturis Diabolicis, oculos vobis et mentes occæcavit: Deus verò,
^x 2 Thess. 2. quod prædixit Apostolus, ^x *immisit in vos efficaciam deceptionis, ut*
^{10, 11.} *mendaciis credatis, quia veritatis amorem ut salvi sitis recipere*
noluistis.

2. Adversus ista, multis modis mendacia, miracula firmavit
^y Deut. 13. nos Deus, ^y *Cùm surgens in medio tui Propheta aut somnians*
^{1, 2, 3.} *somnium, ediderit tibi signum aut prodigium: quamvis eveniat*
signum illud aut prodigium quod prædixit tibi, dicendo, Sequamur
^z In Com- *Deos alienos* (id est, ut Vincentius^z exponit, *nova dogmata, et*
^{monit. c. 15.} *extraneos errores) ne auscultate verbis Prophetæ istius, quia tentat*
^a Marc. 13. *vos Jehova an ametis eum toto corde.* Firmavit nos Servator, ^a
^{22.} *Surgent pseudochristi, et pseudoprophetæ, et edent signa ac mira-*
cula ad seducendum, si fieri posset, ipsos electos. Vos autem
^b 2 Thess. 2.9. *cavete. Ecce, antè prædixi vobis.* Firmavit nos Apostolus, ^b
Qui Antichristi (is Romanus Papa est) adventum futurum præ-
^c Apoc. 13. *dixit in efficacitate Satanæ, cum omni potentia, et signis, ac pro-*
^{13, 15.} *digiis mendacibus.* Firmavit nos S. Johannes, ^c qui de Antichristi
miraculis agens ait: *Edit signa magna; ignem facit de cælo*
descendere; et facit ut imago bestię loquatur. Firmavit nos S.
^d Lib. 7, in *Cyrillus; d* *Miracula, inquit, operari nihil adjicit sanctitati ho-*
^{Joh. c. 13.} *minis; et è diverso nulla signorum ostensio, nihil detrahit sanctitati*
hominis. Firmavit nos Augustinus: ^e *Ecclesiam, inquit, suam*
^e Lib. contr. *demonstret Petilianus, non in sermonibus et rumoribus Afrorum*
^{ep. Petil. c. 16.} *(aut Romanensium) non in Conciliis suorum Episcoporum, non in*
signis et prodigiis fallacibus, quia etiam contra ista Verbo Domini
præparati et cauti redditi sumus; sed in præscripto Legis, in Pro-
^f Ib. *phetarum prædictionibus, in Evangelistarum prædicationibus, hoc*
est, in Canonicis sanctorum librorum autoritatibus. Removean-
tur^f ista vel figmenta mendacium hominum, vel portenta fallacium
spirituum. Aut enim non sunt vera quæ dicuntur, aut si hæreti-
corum aliqua mira facta sunt, magis cavere debemus. Et paulò
post: Quæcunque talia miracula in Catholicâ fiunt, ideo sunt
approbanda, quia in Catholicâ fiunt, non idè ipsa manifestatur
esse Catholica, quia hæc in eâ fiunt.

3. Sed qualia quæso illa quæ *adorationem vestram imaginum* confirmant Miracula? Omnino non alia quam illa Ethnicorum, quæ ipsis Idololatriam suam confirmabant. Confer utraque, et dic serio quæ stupenda magis. Dicitis vos^g *imaginem Crucifixi Thomam, cum Neapoli esset, alloquutam, eique dixisse; Benè de me scripsisti, Thoma.* Scripsit autem Imaginem Crucifixi adoratione Patriæ adorandam esse. Dicent similiter et pari fide Ethnicis,^h *Simulacrum Fortunæ quod erat in viâ Latinâ, non semel, sed bis loquutum, et dixisse, Ritè me, matronæ, vidistis, ritè dedicastis; etiam et constare dicent.* Dicitis vosⁱ B. Virginis imaginem in Monasterio Kioniensi, Tartaris regionem illam tum invadentibus, *Hyacinthum magnâ voce inclamâsse, eique dixisse, O fili Hyacinthe, effugis manus Tartarorum, et me cum filio meo dissecandum et conculcandum relinquis: Accipe me igitur tecum, et filius meus allevabit pondus.* Dicent similiter et Ethnicis,^k quod *captis à Camillo Veis, et interrogante quodam milite Junonem Monetam, an Romam migrare vellet; imago Deæ, velle se, respondit.* Dicitis vos,^l *imaginem Crucifixi, Dunstano Synodum Wintoniæ contra conjugia Clericorum tum celebrante, dixisse; Non fiet, non fiet, judicâstis benè, mutaretis non benè.* Dicent similiter et Ethnicis:^m *Causum fluvium Pythagoram Idolorum cultorem allocutum esse, eique multis audientibus dixisse, Salve Pythagora: etiam et arborem Apollonium allocutam dicent,*ⁿ *cujus vox erat articulata et muliebris.*

4. Dicitis vos,^o *imagines vestras aliquando Caput aut brachia movisse, oculos circumrotâsse, lacrymas fudisse, faciem avertere; multaque his similia facere.* Dicent similiter et Ethnicis,^p *simulacra sua quoque movisse.* Simonis etiam Magi operâ dicent, non solum imaginum capita, brachia et oculos movisse, *sed et*^q *integras statuas ambulâsse.* Dicitis vos,^r *illam ipsam ædem in quâ B. Maria et nata est, et ab Angelo Gabriele salutata, Christum concepit, primùm ex Galileâ in Illiricum, post ex Illirico in Picenum et Lauretanum Collem (unde Maria Lauretana dicitur) divinitus et miraculosè ab Angelis transportatam esse.* Dicent pari fide et Ethnicis,^s quod *cum templum Mechæ, ubi sepulcrum Mahu metis (quod majori longè celebritate et longinquioribus peregrinationibus quàm ædes Lauretana colitur) extruendum esset, montes omnes vicinos ultrò lapides, miraculosè illuc attulisse et marmor illud, quod ibi visitur, ex sese illuc venisse, et ante*

^g Brev. Rom. in festo S. Thom. 7. Martii, et in vitâ Thomæ præfixa ejus operib. Romæ editis. [468]

^h Valer. Max. lib. 1, c. 8, n. 4.

ⁱ Severin. de vit. et miracul. S. Hyacinthi. lib. 1, c. 13.

^k Val. Max. lib. 1, c. 8, n. 3.

^l Bar. an. 975, n. 12.

^m Porphy. ap. Cyrillum. lib. 3, cont. Julian.

ⁿ Philostratus ap. Cyrill. loc. cit.

^o Tho. Boz. lib. 5, de signis Eccl. c. 2, et his signis usi

Dominicani, in contentione cum Francisca- nis. Carion Chron. in Alex. VI.

^p Ut agnoscit Bell. lib. de Imagin. c. 13.

^q Quartum. Ut testatur Anastas.

Nicæn. lib. Questionum script. q. 23.

^r Bozovius in continuat. Annal. Bar. ad an. 1296,

n. 14, et Alexand. Prior.

Torsat. citat. ap. Lightg. in lib. suarum

pereg. pp. 18, 19.

^s Sic eos dicere testatur Author. Turcle. Imp. pp. 52, 53.

[469]

^a Lib. de vitâ
et gest. S.
Francis. n. 7.
et in typo 7.
^b Ib. n. 16.

^x Ut narrat
de Mahu-
mete, S.
Eulogius in
Apolog. tom.
7, B. B. p.
423.

^y Suidas in
Annoniano.
^z Lib. de vit.
et gest. Fr.
n. 9, et Tho.
Boz. lib. 15,
de signis
Eccl. c. 5.
^b Ut refert.
de eo Anast.
Nicæn. loc.
cit.

^c Ut refert.
August. lib.
21. de Civit.
Dei, c. 6.
^d Lib. 34, c.
14.

^e Munst.
Cosmog. lib.
5, p. 1059.

^f Lib. de vit.
et gest.
Franc. typo
6.

^g Ut refert.
Anast.
Nicæn. loc.
cit.

^h Lib. de vit.
et gest. Fr.
n. 16.

ⁱ Ap. Anast.
Nic. loc. cit.

^k Lib. de vit.
et gest. Fr.
n. 16, et typo
ult.

^l Valer. Max.
lib. 8, c. 1,
n. 5.

^m Ovid.
Metam. lib. 7.

Templi fores resedissee. Dicitis vos^t S. Franciscum Piscibus et avibus concionatum esse; et lupum,^u qui detrimenti multum attulerat, convertisse sic, ut inspectante omni populo, juberet eum, pede (velut dextrâ) exhibito, fidem facere, neminem se in posterum læsurum. Dicent pari fide et Ethnici,^x Mahumetem brutis animalibus inaudita prædicasse, utque ab Idolorum cultu recederent, et Deum incorporeum adorarent suasisse. Et ut Lupo par referas, dicent^y Asinum, quotidianum fuisse Ammoniani auditorem. Dicitis vos, S. Franciscum^z In aëra sublatus ac raptus, illic aliquandiu substitisse. Dicent et Ethnici, quæ longè majora opinor miracula sunt, Simonem^b Magum in aëre volasse. Dicent, Simulacrum^c ferreum in Templo quodam (Arsinoes ut ex Plinio^d conjicio) in medio aëre inter pavementum et cameram, quasi numinis potestate pependisse. Quod ferè idem, et Mechæ,^e in Mahumetis sepulcro, ibi nullo id fulciente, in aëre pendet, hodieque visitur. Dicitis vos,^f S. Franciscum in ardentibus prunis decubuisse, et illasum exisse. Dicent Ethnici,^g Simonem Magum solitum in igne volutari, nec tamen vel uri vel lædi. Dicitis vos,^h S. Franciscum gallinæ armum in piscem convertisse. Dicent et Ethnici, Simonemⁱ Magum (quòd paulò grandius miraculum est) ex lapidibus panes fecisse. Dicitis vos,^k S. Franciscum aridum stipitem plantasse, qui postero die germinavit. Dicent et Ethnici, virginem^l vestalem (quod æquè aut magis miraculosum est) accepto cribro, Vestam orasse ut posset aquam è Tibire haurire, et in ædem Vestæ cribro inferre. Implet aquâ cribrum, et votis ipsa rerum natura cessit. Aut si stipitis exemplum postules, proferent, illi^m arentem illam olivæ stipitem, quo sua medicamenta, dum in ferventi aheno coquerentur, confudit et miscuit olim Medea,

*Fit viridis primò, nec longo tempore frondes
Induit, et subitò gravidis oneratur olivis.*

ⁿ Tho. Boz.
de sig. Eccl.
lib. 15, c. 14.
^o Ut refert.
Aug. lib. 21,
de Civit. Dei,
c. 6.

^p Just. Lips.
de Virg.
Hallens. c. 6.

^q Cicer. lib.
4, in Verrem.

[470]

5. Dicitis vos,ⁿ Occultatâ sub antiquâ cupresso Deiparæ imagine, arborem illam facis instar arsisse. Dicent et Ethnici,^o In Veneris fano esse lucernam, quæ etiam sub divo sic ardet, ut eam nulla tempestas, nullus imber extinguat, sed ut lapis Asbestus, inextinguibilis dicitur. Dicitis vos,^p Divæ Hallensis statuem ab igne immunem perseverasse, licet urbecula illa sapiùs incendium sensit. Dicent et Ethnici,^q Dianæ simulacrum duas Urbes, Segestum, et Carthaginem (in quibus locata erat et culta) captas in-

censasque vidisse, bisque ex duorum bellorum flamma servatam.
 Et quod majus est quàm tu de Hallensi diva dicas. Q. *Claudia*^r *statua in vestibulo templi Matris Deum posita, bis eâ æde incendio consumptâ, in sud basi flammis intacta stetit.* Etiam et *Servii Tulli* *statua*,^s *cùm ædes Fortunæ, ubi posita erat, conflagrâset,* *inviolata permansit.* Dicitis vos,^t *Mulum triduanâ inediâ famelicum, Eucharistiam (quam S. Antonius Patavinus Tolosæ in publicâ plateâ tenebat) usque ad poplites, demisso capite, genua suæ curvantem prius adorâsse, quàm pabulum ex adverso positum gustare vellet.* Itidem,^u *Oriculum S. Francisci, cum missâ interesset, et attolleretur hostia, Caput inclinâsse, genua flexisse, et hostiam quasi adorâsse.* Dicent et *Ethnici*,^x *Sertorio Cervam velut Deorum nunciam: et Mahumeti*,^y *in ejus aurem, Columbam quam Spiritum Sanctum vocabat, multa prædixisse, eosque non minus coluisse, quàm vel mulus, vester vel ovicula hostiam.* Dicent^z *Bucephalum equum, adhuc indomitum et catenis ferreis inclusum, qui alios complures devorâset, Alexandro ad ipsum accedente humi se prostrâsse, et complicatis pedibus, Alexandrum quasi adorâsse.* Et quod mulum ac oviculam istam longè superat, quodque ut verum agnoscit Augustinus,^a dicent, *Diomedæ*^b *aves templum quod in Apulia Diomedi (ubi pro Deo colitur) sacrum erat (ædituos ferè dicas) quotidie pleno gutture, et madentibus pennis, mirabili obsequio perluere atque purificare solitas: tum pennulis*^c *(excusso humore) superplaudunt; dein quasi peractâ religione discedunt: etiam*^d *et Græcis Dei sui Diomedis cultoribus, blandiuntur, adulantur; si quis barbarus accedat (mirabile discrimen vocat Plinius) clangore infestant, involant, impugnant, et duris suis ac grandibus rostris, eorum capita gravibus ictibus sic vulnerant, ut nonnunquam perimunt.*

6. Dicitis vos,^e *Franciscum Xaverium, Franciscum Paulanum, Jacobum Picenum, Cadaver Thomæ Aquinatis, et Divam*^f *Hallensem cæcis visum restituisse, utque canit ille, ex Grammatico non malo factus Theologaster Lipsius, qui heri tenebrio et orbe utroque lucis orbus, provocat nunc Lyncea.* Dicent pari fide et *Ethnici*,^g *Mulierem visu orbatam, postquam Hadriani Imperatoris genua osculata esset, et oculos aquâ quæ in fano erat abluisset, visum recepisse: Alium quoque è Pannonid cæcum natum, dicent*,^h *qui postquàm eundem Hadrianum contigisset, oculos et ipse recepit.* Quin et *aliud cæcum Vespasianum udisse dicent*,ⁱ *et indicâsse illi Serapidem Deum ei per quietem prædixisse, oculos*

^r Val. Max. lib. 1, c. 8, n. 11.

^t Th. Boz. de sig. Eccl. lib. 14, c. 3.

^u Ib.

^x Plut. in Sertor.
^y Cuspin. lib. de Cæsar. et Imper. in Mahum.

^z Ut refert. Mart. Polon. lib. 2, sui Chron. c. 4.

^a Lib. 18, de Civit. Dei, c. 18.
^b Plin. lib. 10, c. 44, et Aug. loc. cit.

^c Solin. Polib. c. 8.

^d Aug. Plin. Solin. loc. cit.

^e Thom. Boz. lib. 7, de signis Eccl. c. 1.

^f Lips. de Virg. Hallen. c. 12.

^g Ælius Spart. in vitâ Hadri. Imp.

^h Ib.

ⁱ Sueton. in Vespas. c. 7.

[471]

sibi, si Imperator inspuere eis dignaretur, restituendos: inspuat Imperator, cæcus visum recipit, et lyncea tunc provocat. Dicitis vos, adoratis Divæ Hallensis, et Aspricollis imaginibus, complures ab apoplexia,^k à paralyti,^l à struma,^m et ulceribus, à scorbuto,ⁿ à spasmo^o liberatos. Dicent Ethnici,^p quod longè mirabilius est, Romam, Imperante Domitiano, pestilentiali morbo quo plurimi passim interirent, laborasse. Imperatore verò jubente, Julianum, Apollonium, et Apuleium (insignes illi Magi fuerunt) pestem illam gravissimè tum grassantem compescuisse, et civitatem protinus à morbo liberasse.

7. Dicitis vos,^q et mirificè in eo miraculo gloriari soletis, quòd, cum Johanni Damasceno Iconolatræ, Manus dextra jussu Imperatoris esset abscissa, et in foro suspensa, ille Beatam Virginem coram ipsius imagine rogavit, ut dextra ei restitueretur, et sanaretur: factis precibus, dextra in integrum restituta est. Dicent et Ethnici,^r Mulierem quandam quæ Lumbrico laborabat, Epidaurum, ut ab Æsculapio sanaretur, profectam. Quia Deus fortè aberat, ministri ejus feminam in eo loco ubi Deus mederi supplicibus solebat, reponunt, et quiescere jubent. Dein, capite illius resecto, eorum unus manu in ventrem mulieris immissâ, Lumbricum feram ingentem exemit. Priusquam verò Caput, corporis trunco aptarent, Deus revertitur: increpat ministros, quòd rem supra artem ac vim humanam aggressi fuissent. Ipse verò divino et ineffabili modo, et caput suo corpori, et mulierem sanitati restituit. Quàm hoc mirabile, si ad abscissam Damasceni dextram conferatur? Dicitis vos,^s Aloisium Bertrandum Dominicanum venenum abundè bibisse, sine ullo nocumento, ad consignandam publico hoc miraculo suam doctrinam: quòd idem eâdemque de causâ, Bohemis hæreticis id petentibus, fecisse dicitis^t Jacobum Picenum. Dicent et Ethnici,^u quòd omnium literis celebratum est, Mithridatem Ponti Regem, quotidie præsumptis remediis, venenum bibere solitum, etiam ostentandi^x solùm gratiâ, venenum rapidum et velox sæpenumèrò, et sine noxâ hausisse. Quâ consuetudine sic innoxius ille factus, ut cum^y ob Pharnacis, rebellis sui filii scelus, mori decrevisset venena violentissima festinanda necis gratiâ, frustrâ experiretur. Ideoque spiritum quem veneno non poterat, ipse ferro sibi expulit.

8. Dicitis vos, S. Franciscum,^z S. Xaverium,^a S. Didacum,^b S. Ventarinum,^c Dominicanum, S. Antonium^d Patavinum, et nuper Deam vestram Hallensem,^e mortuos suscitasse. Dicent et

^k Lips. in Virg. Aspric. c. 14.

^l Ib. c. 15.

^m Ib. c. 17.

ⁿ Ib. c. 25.

^o Lips. in Virg. Halle, c. 32.

^p Ut refertur ab Anast. Nicen. lib. de quæst. scrip. q. 23.

^q Bar. an. 728, n. 5, 6, 7.

^r Hippis Rheginus, ap. Ælian. de Animal. lib. 9, c. 33.

^s Boz. lib. 7, de sig. c. 1.

^t Ib.

^u Plin. lib. 25, c. 2.

^x Aul. Gell. lib. 17, c. 16.

^y Gell. loc. cit. et L. Flor. lib. 3, c. 5.

^z Lib. de vit. et gest. Fran. typo ult.

[472]

^a Boz. de sig. Ecc. lib. 7, c. 1.

^b Ib.

^c Ib.

^d Ib.

^e Lips. in Virg. Hall. c. 19, et 21.

Ethnici, feminam ab Æsculapio^f à morte ad vitam restitutam: dicent, *Simonem*^g *Magum apud Phoram, Ephesi oppidum, præ-* ^{f Ælian. loc. cit.} ^{g Ut refert. Francisca Victor Relect. 12, p. 468.} *sente quoque Johanne Evangelistâ, tres mortuos suscitâsse.* Dicent et hæretici,^h *Se quoque maximè doctrinam suam confirmâsse* ^{h Sic hæreticos jactitasse testatur Tertull. lib. de præscrip. c. 44.} *(verba sunt Tertulliani) mortuos suscitando.* Dicitis vos,ⁱ *S. Vincentium Forerium, puerum quem mater amens in frustra dis-* ^{i Boz. lib. 7, c. 1, p. 481.} *cerptum coxerat, ad vitam reduxisse.* Dicent pari fide et Ethnici^k *Medeam, Æsonem effœtum, exanguem, exanimem, Lacerato* ^{k Ovid. lib. 7, Metamor.} *priùs illius corpore, non vitæ solùm, sed vividæ et vegetæ juventæ restituisse.* Nam precibus, sacris ac sacrificiis Hecatæ, umbris, Diis, deabusque omnibus peractis, *stricto Medea recludit ense senis jugulum, veteremque exire cruorem cogit.* Dein arterias ejus ac venas, medicatis illis quas coxerat, sed vitalibus succis replet, etiam et novam carnem ubi opus est adjicit, *Moxque abeunt pallorque situsque, Membraque luxuriant, Æson miratur, et olim Ante quater denos hunc se reminiscitur annos.* Et quænam ex omnibus pro vestrà Imaginum adoratione miraculis, Manethonis Ethnici admirandis et stupendis operibus conferri queant? ^{l Ut refert. Anast. Nic. loc. cit.} *Ille^l Apollonium Tyaneum, quasi imperitum artificem ridens, quòd sacra quædam in edendis miraculis adhiberet, dixit, Oportebat eum, sicut ego, verbo solo facere quæ volebat.* An quis è vestris Manethoni in edendis miraculis par? *Pecit quæ voluit: fecit verbo solo quæ voluit.*

9. Dicitis vos^m *Iconomachis omnia non sine divino quodam* ^{m Bell. lib. de Imag. c. 12, § Argumentum decimum.} *miraculo malè successisse: Leonem Isaurum Imperium Italiæ amisisse:* tempore Constantini Iconomachi, *integras urbes de-* *jectas: pestem gravissimam ortam: Frigus tam horribile conti-* *gisse, ut mare Ponticum ad centum milliaria congelaretur, essetque* *glacies profunditatis xxx. cubitorum.* *Siccitatem postea tantam* *ortam, ut fontes, flumina, et putei sicarentur, ipsum demum* *Constantinum infelicitè obiisse: cùm ex adverso, qui cum Ro-* *mano Pontifice imagines defendebant, ut Carolus Magnus, ad* *Regnum et Imperium provecti, felicissimè vixerunt, et regnaverunt.* O quantum est in rebus inane! Quot hîc Bellarmini mendacia, [473] *fraudes, et deliria, si ea excutere mihi nunc liceret! Amisit* *quidem Imperium Italiæ Leo, sed mirâ et inexplicabili Ponti-* *ficum Romanorum fraude, injuriâ, perfidiâ, defectione, ac rebel-* *lione amisit, ut est à me alibiⁿ demonstratum; uter verò* ^{n In Defens. Constantini Magni contra Baronium, c. 8.} *miserior, uter infelicior qui patitur, an qui facit injuriam?* Quàm puerilia dein illa de nive, de glacie, de frigore, de sicci-

o Ut liquet
ex libris
Carolinis, in
quibus Acta
Conc. Franc.
conscripta,
et à Carolo
approbata,
illiusque
nomine atque
authoritate
vulgata.

tate, miracula? Quam ineptit Bellarminus, qui *Carolus Magnum in defendendis Imaginibus, cum Pontificibus Romanis conspirasse somniat? Ille cum toto quod coegit Concilio Francofurdensi, Nicænum conventum, ad orbem usque damnavit. Ut si felicitas temporalis quod Bellarminus sensit, indicium sit veritatis, Carolus et Concilium Francofurdense, qui adorationem imaginum condemnarunt, veritatem sine omni dubio propugnârunt: Nec enim Iconolatra quisquam unquam extitit, qui gloriâ, Imperii amplitudine, opibus, felicissimo in bellis successu, omnique dignitatis splendore, cum Carolo Magno Iconomacho et Nicæni conventus condemnatore conferri queat. Ex adverso Irene et Constantinus ejus filius, qui Nicænum Synodum coegerunt, et Imaginum adorationem manibus pedibusque propugnârunt, quàm multis, quàm miris, quàm miseris modis utrique, etiam alter ab altero afflicti sunt! Quàm miser utrique et infelix exitus! Ut, si res adversæ (quod vult Bellarminus) hæresis indicium sit, actum plane sit de Nicænis, etiam et Tridentinis Patribus, omnibusque qui cum illis imagines aut adorant, aut adorandas sentiunt. Illi omnes Bellarminiano hoc et mirabili argumento *Hæretici sunt, et anathematizati*. Sed redeo ad hoc de infelici successu miraculum. Dicent et Ethnici eâdem hâc ratione, quâ vos imagines vestras, etiam Idola sua adoranda esse. Quia infeliciter res eis successerint, qui Idola ipsorum contempserunt. *Lucum Æsculapio dicatum succiderat Turullius, manifestis, inquit Valerius, numinis illius viribus, eum in lucum quem violaverat, ille attractus est; effecitque Deus ut ibi potissimum occideretur. Tegulas à Junonis Templo transtulerat Fulvius. Negatur, inquit idem Valerius, eum post id factum mente constitisse, quin etiam per summam animi ægritudinem expiravit.* [474] Dionysius item, qui Proserpinæ, Jovis, et Apollinis simulacra sacrilegis manibus violavit, dedecore filii pœnas quas ipse effugerat luit. *Milesiæ Cereris Templum milites Alexandri spoliaturi irruerunt; flammâ objectâ omnes oculis privati sunt.* Ex adverso dicent, Augusto, Tito, Vespasiano, felices fuisse successus, fortunatum Imperium, Regna longe lateque propagata. Cùm interea Christiani qui Idolis Ethnicorum adversabantur, exquisitissima supplicia, strages nefandas, infandas, perpassi sunt, quibus infinitæ eorum myriades miserabilem in modum per annos trecentos vexatæ sunt et trucidatæ. An à misero et miserabili Iconomachorum successu Cardinalem arguere decuit;*

r Val. Max.
lib. 1, c. 1,
n. 19.

q Ib. n. 20.

[474]
r Ib. inter ex-
empl. exter.
n. 3.
s Ib. n. 5, et
ap. Lact. lib.
2, Justit. c. 8.

quo si *Iconomachi*, certè unà cum illis *Christiani omnes*, et omnis eorum religio respuenda est, et pro *Hæresi* repudianda.

10. Pudeat verò vos tandem, miracula vestra pro *imaginum adoratione* jactitare, quæ eisdem artibus, eisdem præstigiis quibus illa *Ethnicorum*, edita sunt. Notæ jamdiu Orbi universo imposturæ hîc vestræ; etiam et exosæ. Habes exempla non pauca. Habes Dominicanos fratres; qui^t *Imagines loqui, flere, caput et brachia movere docuerant*; fraus palam detecta, et eorum *quatuor anno 1509 igne ac flammis miserabiliter Bernæ exusti sunt*. Habes Mariam Lisbonensem, quæ^u se *Christi sponsam* vocitabat, et *quinque Christi vulneribus*, ut et S. Franciscus, *insignita erat*, quæ diu *miraculis clarescens, vexillo Ducis Sydoniæ*, cùm is invincibilem illam classem in Angliam duceret, *benedixit*, eumque *victorem rediturum* prædixit. Imposturæ illius eodem anno 1588, detectæ: eas ipsa *confessa est*, et licèt non satis dignas pœnas, tamen Judicum sententiâ, nec certè leves dedit. Habes nobilissimum Impostorem Johannem à Vincentia,^x Monachum Franciscanum, *Morbos ille omnes sanabat; demones expulit: octodecim mortuos ad vitam revocavit*: fraus tandem detecta; sed non priusquàm viginti millia marcarum annui quæstus ad Monasterium confluxissent. Habes Magdalenam^y de Cruce, Monacham Cordubensem, quæ non tantùm plebis opinione, sed et *Procerum Hispaniæ judicio pro Diva et fatidica diu habita*. Fraus tandem patefacta, et *compertum est sortilegam fuisse, cui cum Diabolo familiaris consuetudo intercedebat*. Habes innumeros quos omitto alios: quorum præstigiis vestri dementati non priùs falli, quàm [475] ipsi fallere desierunt. Verissimè in miracula vestra quadrat illud, quod Agrippa^z vester rectè observavit. *Divorum*, inquit, *construunt Historias piè non nihil admentientes: supponunt reliquias, fabricant miracula, confinguntque plausibiles, vel (veriùs) terribiles fabulas*. Nec dubites reliqua ejusdem esse generis, quo fuit illud in Synodo Wintoniensi sub Dunstano, de quo sic Polydorus,^a Non defuerunt qui Phœbi magis quàm Dei fuisse id oraculum, id est, hominum fraude, non Dei nutu editum putarent. Nos istiusmodi miracula Antichristianæ tuæ Ecclesiæ libenter donamus. Illis verò qui à nobis miracula ad firmandam fidem nostram expetunt, respondemus cum Augustino,^b *Necessaria fuerunt, priusquàm crederet mundus, ad hoc ut crederet: Quisquis verò adhuc prodigia ut credat, requirit, magnum est ipse prodigium, qui mundo credente non credit*.

^t Carion. in Chron. in Alex. VI. et Munst. Cosmog. lib. 3, p. 425.

^u Tract. de fals. mirac. Mar. de la visitatione Priorissa.

^x Vigner. in Hist. ad an. 1264.

^y Benz. in Hist. novi Orb. lib. 3, c. 16.

^z Lib. de vanit. scient. c. 97.

^a Pol. Virg. lib. 6, Hist.

^b Lib. 22, de Civit. Dei, c. 8.

CAP. LXVII.

CALUMNIA ARCH. SPALAT. QUÒD CULTUM IMAGINUM IDEÒ
REJICIMUS, QUIA DEUS VETAT ULLAS IMAGINES FORMARI,
DILUITUR. TRIA, IN SECUNDO DECALOGI PRÆCEPTO PRO-
HIBERI, IN QUIBUS SINGULIS PONTIFICIOS GRAVITER PEC-
CARE, DECLARATUR.

HACTENUS sex *tuas* pro veneratione imaginum Rationes pro-
posuisti: Rationes nunc *nostras*, quibus eam oppugnemus, in-
fringere conaris. Sed vano nisu, et inani conatu hoc tentas.
^c Cons. Red. p. 43. Duo potissimum, inquis,^c contra hanc nostram Sacrarum ima-
ginum venerationem urgent adversarii. Alterum est Divinum
præceptum, ne ullæ formentur imagines. Antiquum obtines.
Vafer ubique versutus, mendax; Quis nostrum præceptum Dei
sic urget, sic citat? Certè enim imagines omnes fieri non
vetat Deus. Cogis me hîc iterum Catechistam agere, ac tiro-
nem te et Catechumenum in Decalogo instruere.

^d Exod. 20. 4. 2. In secundo illo mandato,^d *Tria prohibentur*, in quorum
singulis vestri insigniter peccant. Primum est, *ne fiat sculptile
aut ulla imago Dei*, seu *quo Deus repræsentetur*: Hunc sensum
^e Deut. 4. 12, 15, 16. Moses ipse disertè indicat:^e *Vocem verborum* (nempe Dei) *audi-
vistis; at similitudinem* (Dei) *nullam vidistis: custodite igitur*
[476] *sollicitè animas vestras, ut non corrumpatis vos, et faciatis vobis
sculptile, similitudinem ullius simulacri, formam maris aut feminae,
&c.* Ratio Prophetæ aperta. Non vidistis tunc *ullam Dei
similitudinem*; Nullam igitur *Dei similitudinem* facietis. Ex-
^f Isa. 40. 18. plicat hoc apertissimè Isaias,^f *Cui assimilabitis Deum fortem,
et quam similitudinem comparabitis ei?* Huncque esse verborum
Decalogi sensum agnoscit Catechismus Tridentinus:^g *Cùm Do-
minus Deos alienos coli prohibuisset, ut penitus idololatriam
tolleret, imaginem divinitatis ex ære duci, aut quâvis aliâ materiâ
fieri prohibuit. Atque in hoc Præcepto, hanc sententiam conti-
neri, præter sanctorum Patrum Scripta, illa etiam Deutronomii
verba satis declarant, Non vidistis aliquam similitudinem. Quod
sapientissimus Legislator ideo dixit, ne quo errore ducti Divini-
tatis imaginem fingerent.*

3. Quid hîc vos? Deo ex diametro repugnatis. Non licet,

inquit, Deus, *ullam facere Dei similitudinem*. Vos contra, *Dico*^h *licere pingere imaginem Dei Patris et Spiritus Sancti. Ejus-*^h *modi*ⁱ *Dei imagines sunt ubique receptæ, neque credibile est Eccle-*ⁱ *siam toleraturam universaliter aliquid illicitum. Adde quod Con-*ⁱ *cilium Tridentinum Sess. xxv admittit Imagines Dei. Deus*ⁱ *illicitum, vos vestraque Ecclesia licitum hoc pronunciat. Utri*ⁱ *credendum?*^{Ultimo.}

4. Sed nec erubuit Cardinalis,^k *hoc inter Calvinii errores*^k *censere, quod dicat, Nefas esse Deo invisibili imaginem visibilem*^k *collocare.* Quasi Calvinus primus sit hujus erroris author; cùm Isaiam, cùm Mosen, cùm Deum ipsum idem hic cum Calvino docuisse perspicuum est. Quod si et Patres desideres, illi quoque hunc errârunt errorem. In hoc puri puti Calvinistæ. Hæbræi veteres omnes; de quibus sic apud Philonem^l Rex Agrippa,^l *Invisibilem Deum pingere aut fingere nefas duxerunt majores nostri.* Clemens Alexandrinus,^m *Moses apertè legem sanxit,*^m *nullam oportere sculptilem, vel fusilem, vel fictam, vel pictam*^m *(Dei) imaginem simulacrumve facere. Efficit enim ut Dei ma-*^m *jestas vilis et contempta reddatur. Tertullianus,*ⁿ *Deus omnem*ⁿ *similitudinem vetat fieri* (fuit iste Tertulliani error), *quantò magis*ⁿ *imaginis suæ. Non amat falsum Author veritatis. Adulterium*ⁿ *est apud eum omne quod fingitur. Origenes,*^o *Perspicuum est,*^o *hujusmodi simulacra facere et affirmare, hominum esse circa divini-*^o *tatem errantium. Sed ne divinæ quidem imaginis simulacra hæc*^o *esse duxerimus, quippe quòd Dei ut invisibilis, ita et incorporei*^o *formam nullam effigiamus. Cyprianus,*^p *Nemo sibi similem homo*^p *poterit Deum fingere: Cùm sit enim mortalis, mortuum fingit*^p *manibus iniquis: Melior est autem ipse is qui colit. Eusebius,*^q *Quis adeo stultus erit, ut ligneum simulacrum ac effigiem Dei*^q *similitudinem habere arbitretur? nam et humanæ quidem animæ*^q *formam et effigiem fingere impossibile est. Athanasius,*^r *Stul-*^r *torum et vecordium ista verba sunt, oculis et loco volentium appre-*^r *hendere id quod incorporale est. Nec verò aliam ullam præter*^r *Filium Dei imaginem agnoscit, quandoquidem*^s *unus est Deus,*^s *necessarium est, unam esse Dei imaginem quæ ipsius est Filius.*^s *Et quare unica sit Dei imago, rationem hanc dat,*^t *Oportet enim*^t *talem esse Dei imaginem, qualis est Pater æternus, immortalis*^t *Deus, conditor et factor. Ea omnia inesse oportet in ipsius*^t *imagine. Hieronymus,*^u *Quam imaginem ponetis ei qui Spiritus*^u *est, et in omnibus est, et ubique discurrit, et terram quasi pugillo*^u

^h Bell. lib. de
c. Imag. c. 8,
§ Ego dico.

ⁱ Ib.
§ Ultimo.

^k Bell. lib. et
eodem.
§ Quarta.

^l De Legat.
ad Caium.

^m Lib. 5,
stromat.

ⁿ Lib. de
Spect. c. 23.

^o Lib. 7, cont.
Cels.

[477]

^p Ep. ad Quir.
c. 59.

^q Lib. 3, de
Præp. Evang.
c. 3.

^r Lib. cont.
Greal.
Sabell.

^s Athan. lib.
contr. Arian.
Hæres.
decret.
^t Lib. 2, cont.
Arian.

^u In c. 40, Isa.

* Lib. de fid.
et symb. c. 7.
y Quæst. 1,
in Deut.

* Eorum
verba citan-
tur in Conc.
Nic. 2, Act.
5, p. 353.
* Ep. Greg. II.
ad Imper.
Leonem de
Imaginibus.

continet ? * Augustinus, *Tale simulacrum* (corruptibilis hominis) *Deo nefas est Christiano in Templo ponere.* Theodoretus, *In-*
struit eos Moses, ne tentent unquam divinam imaginem effingere,
cùm archetypi speciem minimè viderint. S. Martyres, *z* qui Eth-
nicis respondentes sic dixerunt : *Nos divinum, simplex, et incom-*
prehensibile : formis et figuris non assimilamus. Gregorius *a*
Papa, dictus Dialogus, *Cur tandem Patrem Domini nostri Jesu*
Christi non oculis subjicimus ac pingimus ? Quoniam quis sit non
novimus, Deique natura spectanda proponi non potest ac pingi.
Quodsi eum intuiti essemus ac novissemus, sicut Filium ejus, illum
quoque spectandum proponere potuissemus ac pingere.

b Damasc.
Orat. 3, de
Imag.

5. Quid quod Damascenus ille qui tibi tam charus, in hoc
totus Calvinianus ? Quomodo *b* illius effigies, qui nullam habet
effigiem, exprimi poterit ? Quomodo is, qui et quantitate et formâ,
et termino vacat, effingetur ? Impossibile est ut Dei, qui nec cir-
cumscribi nec perspicui potest, effigies exprimatur : Et adhuc cla-
riùs, *c* Invisibilis et incorporei, incircumscripibilis et infigurabilis
Dei, quis potest facere repræsentationem ? Insipientiæ igitur ex-
tremæ, et impietatis est, figurare divinitatem. Credo, si Calvinus
vos insipientes et extremè impios vocâsset, *Hæreticus* audiret.
Vocat Damascenus, et ille vobis orthodoxus audit et Sanctus.

c Damas. lib.
4, Orthod.
Fid. c. 17.

[478]

Cùm Iconomachus dicit eadem atque Iconolatra, Eadem dicta,
eademque oratio æqua non æquè valet. Etiam et Nicæni
omnes Patres, in hoc quoque Calviniani, Ex Germano (cui Con-
cilium assensit) lectum est, *z* *Naturam Dei scimus formâ repræ-*
sentari non posse. Et Epiphanius nomine totius Synodi dixit, *a*
Christiani invisibilis atque incomprehensibilis naturæ imaginem
nunquam apparerunt. Vos igitur, qui imaginem illius apparatis
et approbatis, judicio Nicæni Concilii, *ne Christiani* quidem estis.

* In Conc.
Nic. Act. 4.
a Ib. Act. 6,
p. 369 b.

b Lib. 18, c.
53.

c Aquin. par.
3, q. 25, art.
3, ad
primum.

d In 3 Sent.
Dist. 9, q. 2,
n. 15.

Nicephorus *b* Callistus, *Imagines Patris et Spiritus Sancti effigiant,*
quodd perquam est absurdum. Vos igitur perquam absurdi.
Adde his Angelicum vestrum doctorem, *c* *Ipsi, inquit, vero Deo,*
cùm sit incorporeus, nulla imago corporalis potest poni : quia ut
Damascenus dicit, Insipientiæ summæ est, et impietatis, figurare
quod divinum est. Adde Durandum *d* Episcopum Avicensensem, in
cujus verbis multa observatu sunt dignissima. *Facere, inquit,*
imagines ad repræsentandum Deum Patrem, et Spiritum Sanctum,
aut venerari eas imagines, fatuum est. Undè Damascenus dicit,
quodd insipientiæ summæ est, et impietatis, figurare quod est di-
vinum. Et, si quis dicat, quodd Spiritus Sanctus in columbâ

*apparuit, et Pater in Veteri Testamento sub aliquibus corporalibus formis ideoque possunt, et illi per imagines repræsentari; Dicendum, quòd illæ formæ corporales non fuerunt à Patre, vel à Sp. Sancto assumptæ, et ideò repræsentatio eorum per imagines, non est repræsentatio personæ divinæ; sed repræsentatio illius formæ secundum se: propterea non debetur ei aliqua reverentia, sicut nec illis formis secundum se. Nec illæ formæ fuerunt ad repræsentandum divinas personas, sed ad repræsentandum effectus quos personæ divinæ faciebant in rebus. Et ideò nihil factum per modum imaginis, ad repræsentandum personas divinas non incarnatas, est adorandum. Adde Episcopum vestrum Abulensem: In imaginibus, inquit,^e signantibus Deum purè, scilicet, Trinitatem, duo inconvenientia sequi possunt: primum, Idololatria, secundum, error et hæresis. Adde Episcopum vestrum Peresium,^f *Vetuit, inquit, Deus imagines depingere, et simulacra conficere, ne fortassis putarent Deum ipsum verum, corporali imagine posse exprimi: et hoc insinuat ipse Moses, Deut. iv. Adde postremò Cassandrum^g Illud, inquit, inter abusus ponendum est, quod etiam Divinitati in Trinitatis deformationem, simulacrum effingitur, quod veteres absurdum et nefarium judicassent. Quanta vestra hic, ut ait Damascenus, insipientia, et impietas! seu ut loquitur Durandus, Fatuitas, qui contra tantam nostrorum simul et vestrorum Scriptorum nubem, contra consensum Patrum, contra clarissima Sacræ Scripturæ testimonia, et facitis imagines Dei, et licitum vobis esse ut faciatis, etiam, et Ecclesiæ iudicio licitum esse docetis. Prima hæc est vestra in hoc Præcepto culpa.**

6. Secundò, in hoc Præcepto prohibetur, fieri vel Dei, vel cuiusquam alterius imago, *ut adoretur*. Indicat hoc apertissimè Moses, optimus legis Interpres, Levit. xxvi. 1. Ubi explicans hoc Præceptum ait, *Ne facite vobis Idola, sculptile, aut statuas ne erigitote vobis, neque lapidem figuratum ponite in terrâ vestrâ, ut incurvetis vos ante eum. Hoc prohiberi vidisti ex Beda; Omninò, inquit,^h prohibentur imagines fieri ad hunc finem, ut adorentur et colantur. Videas etiam ex Aquinate,ⁱ qui sic ait; Non prohibetur illo Præcepto facere quæcunque sculpturam vel similitudinem, sed facere ad adorandum. Videas quoque ex ipso Bellarmino;^k Non prohibetur, inquit, imaginum fabricatio per se, sed solùm in ordine ad cultum, proinde peccat, qui facit ut adoret, non qui facit ad alium usum. Quod verum est de aliis præter Dei, imaginibus. Nam illius imaginem facere, ex se, et per se, ut*

^e In c. 4
Deut.

^f De Tradit.
par. 2, lit. d
Imag. p. 152.

^g Consult. c.
de Imag.

[479]

^h Bedæ verba
citantur à
Gerson in
Compend.
Theol. in
explic.
præcepti, 1.
ⁱ Aquin. part.
3, q. 25, art.
3, ad
primum.
^k Lib. de
imag. c. 7,
§ Si autem.

vidisti, illicitum est. Secundum hîc peccatum vestrum. Facitis imagines Sanctorum *ad cultum Religiosum*, Christi verò et Trinitatis imagines *facitis adorationem cultu ipso Latriæ*. In utroque facitis, quod fieri vetas Lex hæc Decalogi.

7. Tertiò, prohibetur hoc Præcepto, ullam vel Dei, vel alterius cujusquam imaginem *adorari aut coli*. Hoc enim de omnibus expressè additur: *Non adorabis ea neque coles*. Atque hoc clarissimè testatur Augustinus;^u *In hoc, inquit, Præcepto prohibetur coli aliqua in figmentis hominum, Dei similitudo. Non quia non habet imaginem Deus; sed quia nulla imago ejus est colenda, nisi illæ quæ hoc est quod ipse*. Peccat hîc tertiò, et gravissimè peccat tua Ecclesia. Colitis, et colendas docetis *imagines omnes Sanctorum cultu religioso*, qui, te ipso^x fatente, *nulli creaturæ, sed soli Deo, debetur*. Colitis et colendas docetis *Cruces et imagines Crucifixi cultu ipso latriæ*, quem Deo proprium esse omnes fatentur. In utroque est *Idololatrica* tua Ecclesia, [480] in utroque Præceptum hoc Decalogi, non violat solùm, sed instar luti proculcat.

^x Spalat. lib. 7, de Rep. c. 12, n. 10.

8. Hæc nostra sunt ex illo Decalogi mandato argumenta, quæ tu sic futiliter, inscitè, et mendaciter proponis, quasi cum Tertulliano, aut Clemente, quorum errorem damnamus *Statuas aut imagines omnes, et omnem eorum effectiorem usumve prohiberi censeamus*. Primum, inquis, quod opponunt, est *divinum præceptum, Ne ullæ formentur imagines*.

CAP. LXVIII.

QUATUOR RATIONIBUS ARCH. SPALAT. PRO CULTU IMAGINUM RESPONDETUR. QUODQUE SECUNDUM DECALOGI PRÆCEPTUM SIT JURIS NATURALIS, ET NON POSITIVI AUT CEREMONIALIS, OSTENDITUR: QUÆ FUERIT ICONOCLASTARUM HÆRESIS.

AGE verò, quia nunc quid à nobis urgetur intelligis, quid tu habes, quod his opponas; Quatuor sunt quæ respondes. Primum est;^y *Sanctos antiquissimos Patres, et ipsam Ecclesiam Catholicam notum habuisse legis decalogum, et nihilominus citra omnem difficultatem, omnemque scrupulum sacris imaginibus passim usi*

^y Cons. Red. p. 44.

sunt, cum veneratione et honore. Vana hæc sunt, et malè sani hominis deliramenta. Demonstravi tibi paulò antè non solùm Antiquissimos, sed et Mediastinos etiam, et postremæ classis ac ætatis Patres, et viros doctos, adeoque ipsam Catholicam Ecclesiam, cultum illum Religiosum, quem imaginibus sanctorum omnium, cultum quoque latriæ quem Cruci et imaginibus Crucifixi exhibet et exhibendam docet tua Ecclesia, unanimi consensu damnare. Aut si mihi non auscultes, at illi scio fidem habetis qui tibi Pater Patrum est. Sic enim tu ipse^z loqueris: ^{z Spalat. lib. 7, de Repub. c. 12, n. 43.} Usum imaginum Patres agnoverunt, ad honestum videlicet ornatum templorum ac domorum, et ad memoriam exemplarium excitandam. Adoratio verò seu veneratio, seu quicumque cultus, etiam levissimus, qui Religiosus sit, ullis imaginibus per se et propriè debitus, in sententiâ et dictis veterum Patrum non invenitur: imò ne per accidens quidem imago capax et adorationis aut venerationis ullius. Unus hîc Pater os tibi æternum obstruet.

2. Secunda tua responsio est hæc:^a *Salomonem divinâ sapientia instructum, non modò Templum suum ornâsse Imaginibus, quas Deus ipse fieri jusserat, ut erant Cherubini, &c. sed etiam ex se addidit multas Sculpturas arborum et animalium, sicut erant boves ænei, palmæ, malogranata, leones et leunculi aurei, 3 Reg. x. 19, 20. Sed quid hæc ad imaginum adorationem? Quid ad Religiosum cultum? Quid ad Latriam? Hæc vos imaginibus exhibetis: Cultum hunc et adorationem imaginibus exhibendum probare tu debueras. Quia hoc non poteras, et tamen tacere nolueras, ad ineptias et nugamenta te convertis, et probas id, de quo nulli nostrûm dubium est, Posse et licere in Templis imagines ad ornatum collocari. Tædet me jamdiu ineptiarum istarum. Sed in pessimâ causâ meliùs dicere nemo poterat.*

3. Tertia tua responsio est:^b *Præceptum hoc Decalogi de non formandis imaginibus, non fuisse Præceptum perpetuum, neque Juris Divini naturalis, nisi quatenus latriæ adorationes erga imagines vetat (vestros scilicet cultus quos Latriam non vocatis, minimè respicit): sed fuisse Præceptum tantummodò juris positivi et temporarium. Quanta tua hîc insecitia, infantia, ac verè stupiditas! An Decalogi Præcepta positiva solùm et temporaria? An ad libitum vestrum observanda? Aliter te docet Christus^c ipse, qui Decalogum totum ad duo magna mandata revocat: Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, et totâ animâ tuâ: Hoc est primum, secundum autem simile huic: Diliges proximum*

^a Cons. Red. p. 44.

[481]

^c Matt. 22. 37.

*tuum sicut teipsum. Ex his duobus pendet universa Decalogi lex. Utrum horum temporarium? Utrum Juris tantummodò positi-
tivi, et non naturalis? Annon Decalogum, ut æternam Legem,
firmavit Apostolus, cùm dixit,^d Circumcisio nihil est, Præputium
nihil est, sed observatio mandatorum Dei: hoc unum æternum,
et æterni juris. Cogis me hîc iterum prælegere tibi aliquid de
catechizandis rudibus, tu aurem adhibe, aut ferulam (en mihi ad
manum est) senties.*

^d 1 Cor. 7.
19.

4. In Præcepto quidem quarto, quod est de Sabbatho, ali-
quid est ad *substantiam* mandati pertinens, aliquid ad *circum-*
stantiam; aliquid *Naturale* et *perpetuum*; aliquid etiam *Ceremo-*
niæ et *Temporarium*. Prioris generis duo sunt: unum, *Publicus*
Dei cultus, ac Religionis exercitium; alterum, *Diem aliquem*
divino et publico Dei cultui consecrare. Hæc utraque juris natu-
ralis sunt, et juris illius æterni, quod omnes omninò obligat.
Disce hoc ex Tridentino Catechismo.^e *Hoc præceptum habet*
aliquid quod ad mores, naturæque jus attinet. Nam Dei cultus et
Religio quæ hoc præcepto exprimitur, à naturæ jure existit. Hoc
prius est. Ad posterius spectant illa verba: Illud Naturæ com-
paratum est, ut aliquot horas in eis quæ ad Dei cultum pertinent,
versemur. Cujus rei argumento est, quod apud omnes nationes,
statis quasdam ferias, easque publicas fuisse cernimus, quæ sacris
rebus ac divinis obeundis erant consecratæ. Atque ita cùm aliqua
pars temporis esse debeat (nempe ex naturæ lege), quo res divinæ
colantur, cultusque Deo debitus tribuatur, hoc sanè ad Morum
præcepta pertinet. Disce hoc à tuo Cardinale,^f qui Catechistam
agens, sic inquit, Præceptum hoc ex parte naturale est, et omnes
obligat. Nam festum diem sanctificare, id est, diem aliquem pro
sancto habere, eumque in bonis operibus et præsertim in divino
cultu transmittere est naturale præceptum: quia ratio naturalis
id dictat, ideoque etiam in partibus omnibus mundi dies aliquis
festus observatur. Duo hæc Substantiam præcepti continent, et
sunt utraque juris naturalis ac æterni, omnesque sine exceptione
ullâ obligant.

[482]

^e In explic.
præcep. de
Sabbath.

^f Bellar.
Catech. in
explic. hujus
præcep.

5. Additur præter hoc aliud, quòd non tam *Præceptum*,
quàm *circumstantiam* præcepti dixeris; quodque *temporarium*
verè est et mutabile: Et hoc est *Determinatio illius diei, quo*
Deus publicè colendus est. Hoc verò non ab hominis ullius, non
à populi, non ab Ecclesiæ quidem arbitrio, sed à Dei ipsius
voluntate pendet, semperque pependit. Ille et ante Legem

datam, et *sub Lege*, et *post Legem* tempore Evangelii, *Diem illum* quo publicè coli vult, voluitque, determinavit. Ille ab ipsis mundi primordiis *diem septimum*, et suo exemplo, et suo *instituto*, ad hunc usum, eousque destinavit, donec ille ipse diem alium designaret. *Benedixit*^g *Deus diei septimo, et sanctificavit ipsum*; * Gen. 2. 3. id est, ut rectè Pererius^h explicat, à *profano usu eum separavit*,^h Lib. 1, in Gen. in et ad suum cultum applicavit. Eundem diem specialiter *Judæis* explic. c. 2, v. 3. per Mosen renovavit, ut Symbolum illis esset tam *mundi creationis*,ⁱ quæ illo die completa est, quàm *ex Ægypto liberationis*,^k Gen. 2. 3, et Exod. 20. 11. quæ illo die^l et contigit et perfecta est. Ille diem illum septimum sub Evangelio *abrogavit*, cùm et reliquis ceremoniis, quæ umbræ erant venturi Christi, finem imposuit. Quod clarè indicat Apostolus,^m *Nemo vos judicet in parte*, seu respectu *festi, aut Neomeniæ, aut Sabbathorum*; indicans Judæorum solennitates, et *anniversarias*, quæ festa vocantur (qualia erant Pascatis, Pentecostes, Tabernaculorum, et Tubarum festa), et *menstruas*, quales erant Neomeniæ, et Hebdomadarias, quales erant Sabbatha septimo quoque die, ab illis celebrata, per Christum jam, et à Deo Deique autoritate sic *abrogatas esse*, ut qui non observerent, *judicandi non sint ab aliis*, aut culpanda. Et quia Decalogi lex diem unum è septem publico Dei cultui consecrandum docet, Deus ipse per Apostolos loco diei Septimi et Sabbathi Judaici, *primum hebdomadæ diem* in memoriam *Resurrectionis* suo cultui determinavit: quem diem non solum *Resurrectione*ⁿ = Matt. 28. 1. *Christi, Ordinatione*^o *Apostolorum*, Apostolorum exemplo,^p sed et suâ ipsius *authoritate* sanctificavit et instituit; præcipiente per Spiritum Sanctum Apostolo, ut publici sacri conventus *eo die*, quem *Dominicum* vocat Johannes, in Ecclesiâ celebrentur: sic enim ait Apostolus,^q *Quemadmodum ordinavi in aliis Ecclesiis, ita et vos facite*; primo quoque die hebdomadis, unusquisque apud se reponat, &c. Ordinavit hoc, et *Spiritus Sancti instinctu*, nec in unâ sed *compluribus Ecclesiis* ordinavit Apostolus; ex quâ verè *divinâ* licèt, per Apostolos significatâ *Ordinatione*, seu *determinatione* primi hujus vel Dominici diei, in *primâ Ecclesiâ collectas eo die in sacris conventibus fieri solitas*, testis est Justinus^r Martyr. Atque hoc Apostolorum *Institutum* fuisse discas tu ex Tridentino Catechismo, ubi sic te instruunt tui Catechistæ,^s hujus præc. in una Sabbathorum, hoc est, Die Dominica. Chrys. Hom. 43, in 1 ad Cor.

Apostoli ex illis septem diebus eum qui primus est, ad divinum cultum consecrare statuerunt. Nam Apostolus per unam Sabbathi, quæ, ut S. Chrysostomus^t interpretatur, est Dies Dominicus, col-

ⁱ Gen. 2. 3, et Exod. 20. 11.^k Deut. 5. 15.^l Ut colligitur ex Exod. 12. 15, et c. 14. 30.

[483]

^m Coloss. 2. 16.º Joh. 20. 19.^p Apoc. 1. 10.^q 1 Cor. 16. 1, 2.^r Orat. ad Anton. Pium. p. 197, 198.^s In expl. hujus præc.^t In una Sabbathorum, hoc est, Die Dominica.

Chrys. Hom. 43, in 1 ad Cor.

lectas fieri jubet. Audi statuerunt, et Jubet; quæ apertè satis Institutionem, et Determinationem hujus diei notant.

6. Summa est Mandati hujus Substantia, aut si cum Aquinate mavis dicere *Præceptum ipsum*, est, *Diem eum quicumque legitimè ad cultum Dei determinatus fuerit, Religiosè observandum esse.* Circumstantia Mandati est, *Hunc vel illum observandum esse*: sed die ullo à Deo semel determinato, utcunque *ex se* mutabilis sit, ab alio tamen nullo quàm à Deo ipso mutari potest. Nam non minoris sed *ejusdem potestatis est solvere, cujus est ligare.* Mitte jam *circumstantiam*, accipe ipsum *Præceptum* (*Præceptum enim de sanctificando Sabbatho*, ut ait Aquinas,^u *ponitur inter præcepta Decalogi in quantum est morale, non in quantum est ceremoniale*). Accipe, inquam, hoc quod verè ac propriè, sensu quo dixi, Decalogi præceptum est, et discce quod quinquaginta ante hoc annis didicisse te oportuisset, et hoc *quartum*, et cætera omnia Decalogi Præcepta *juris naturæ, et æterni*, quod omnes omninò obligat, *juris esse.*

^u Aquin. Secunda Secundæ, q. 122, art. 4.

^{*} Lib. 4. c. 31.

7. Docet te hoc Irenæus,^{*} *Decalogi*, inquit, *verba ipse omnibus similiter Dominus loquutus est, et ideo similiter permanent, apud nos, extensionem, et augmentum, sed non dissolutionem accipientia per Christi adventum.* Discce à Tertulliano, qui toto libro de Idololatriâ specialiter *urget*, et *observandum jam docet, hoc ipsum de non faciendis et adorandis imaginibus præceptum*, quod tu temporarium ineptè vocas. Discce à Cypriano,^y qui hoc idem præceptum *similiter urget.* Discce ab Augustino,^z *Illam*, inquit, *Dei Legem, non solùm illi tunc populo, verùm etiam nunc nobis ad instituendam rectè vitam necessariam esse nemo dubitaverit.* Et paulò post, *Nunquid Decalogum, excepta Sabbathi* (in quantum Ceremoniale erat) *observatione carnali, ad nos non pertinere dicturi sumus? Quis est tam impius, qui dicat ideo se ista legis non custodire præcepta, quia est ipse Christianus?* Quis, inquis? Dominus Spalatensis ille tam impius est; ille Præceptum Decalogi de non faciendis et colendis Imaginibus, *Temporarium fuisse*, et ad *ipsorum Ecclesiam* non pertinere asserit. Discce ab Aquinate,^a qui ait *Præcepta omnia Decalogi pertinere ad justitiam, et esse Principia legis quibus statim ratio naturalis assentit.* Hoc verò quid aliud, quàm esse juris naturalis? nisi justitiam colere, non sit ex jure naturali. Sed et hoc clariùs explicans, tuamque infantiam quasi de industriâ refellens, ait, *Opportunè prohiberi* (nimirum, ex jure naturæ ut audisti), *et*

^y Ep. ad Quirin. c. 59.

^z Lib. 3, cont. duas Ep. Pelag. c. 4.

^a Aquin. Secunda Secundæ, q. 122, art. 1.

ipsarum imaginum institutionem, cùm dicitur, Non facies tibi sculptile: et earum cultum, cum dicitur, Non coles ea. Disce à Tridentinis Catechistis,^b *Reliqua*, inquit, *Decalogi Præcepta* ^b Loc. cit. (inter ea hoc de non faciendis, et adorandis imaginibus) *naturalia sunt, et perpetua, neque ullâ ratione mutari possunt.* Debebis scio plagas non paucas hisce ludimagistris, qui eorum disciplinam non solùm vilipendis, sed et planè rejicis, et pro virili [485] refellis. Disce denique à Bellarmino, *Lex hæc Decalogi*, inquit, ^c Bell. Catech. c. 6, p. 93. *primitus à Deo facta est, et ab eo in cordibus hominum descripta, deinde marmoreis duabus tabulis incisa: lex est generalissima, quæ homines omnes, Christianos, Judæos, Gentiles, viros, mulieres obligat: lex item immutabilis est, nec hominis cujusquam dispensationem admittit.* Et iterum,^d *Præcepta Decalogi, excepto illo de Sabbatho* (quoad circumstantiam nempe) *sunt explicationes juris naturæ.* *Res autem prohibitæ jure naturæ, sunt prohibitæ, quia malæ, non malæ quia prohibitæ, et proinde nec à Deo præcipi possunt.* Audi, *facere imaginem* quomodo Deus in Decalogo fieri vetuit, id est, *facere imaginem Dei*, facere ullam imaginem *ad adorandum*, aut *colendum*, ita ex se malum est, ut ne à Deo quidem ipso præcipi possit. Tu quia apud Catharinum fortè aut Peresium legeras præceptum hoc *Ceremoniale* esse, homo cùm sis levis ingenii, et nullius judicii, re minimè pensatâ, spretis tam *Sacræ Scripturæ*, quàm *Patrum*, etiam et *tuorum Ludimagistrorum* testimoniis et autoritatibus, *præceptum hoc Temporale* esse, *positivum mutabile*, aliquibus, et pro aliquo solùm tempore, aut sæculo mandatum, imprudenter primùm opinatus es, tum inverecundè effutire non erubuisti.

8. Sed age, putemus *temporarium* esse, et solùm obligare ac servandam esse quomodo tu ipse vis,^e *tunc et tamdiu, quando et* ^e Cons. Red. p. 45. *quamdiu adsit periculum, ne imago Idololatriæ sit causa vel occasio:* Quid hoc ad vos, aut Ecclesiam vestram? An nullum apud vos Idololatriæ periculum? Ex tot præsertim Imaginibus, quibus sic repleta est Ecclesia vestra, ut de vobis Petronianum illud meritò dici possit, *Regionem vestram tam præsentibus plenam esse numinibus, ut facilius sit Deos quàm homines invenire.* Nullum ex tot diis deabusque periculum? Omnino, inquis, Nullum; *Quia* ^f 1b. *nobis jam probè instructis, nullum in imaginibus idololatrandi periculum, idcirco prohibitio illa Decalogi, quæ similitudines confici vetat, apud nos locum non habet.* Scilicet: Ita fortè legeras apud Catharinum aut Peresium. Illi hoc olim stultissimè dixerunt,

g Lib. de
Tradit. part.
2, tit. de
Imag. § Hinc.
[486]

tu eorum vomitum nunc resorbes, et reponis: *Cùm hæc ratio legis*, nempe periculum Idololatriæ, inquit Peresius,^g *in Ecclesiâ Christi minimè inveniatur, utpote quæ per unctionem Spiritus Sancti edocta et adjuta ad Idolorum vanitates propensa non sit, cessavit et meritò lex: nobis reddita est lex illa ceremonialis, seu non moralis.* Cùm jam verum Deum non ignoremus, ait Catharinus,^h *Cùm Latrîam nulli præterquam ipsi Deo deberi sciamus, propterea jam nullum habet locum quod legitur in Decalogo, Non facies tibi sculptile, &c.*

h Lib. de
cultu Imag.
§ Secundo.

9. O plus quàm Thrasonicam vanitatem, jactantiam et Philautiam! Meminisse vos oportuit Sapientis moniti, *Laudetⁱ te os alienum, non labia tua*: aut illius saltem quod Laodicensæ Ecclesiæ dixit Christus,^k *Dicis, Dives sum et ditatus, et nullius egeo: Neque nôsti te esse ærurnosum, et miserabilem, et pauperem, et cæcum, et nudum.* Et quidem eò miserabiliores estis, quia periculum in quo versamini videre et intelligere non vultis. Inunge oculos tuos collyrio, et fœditatem Idololatriæ vestræ perspicias. An fœdior unquam aut magis execranda apud Gentiles Idololatria quàm est ista apud vos, ut Imaginibus incensum adoleant, preces fundant, et dicant ligno; *Auge piis justitiam, reisque dona veniam?* ut dicant Lapidi, *Tu nos redemisti, Tu nos Deo reconciliasti?* ut dicant simulacro ligneo, *Deduc nos ad cælestia, ô felix figura*, ut Imaginibus cultum religiosum, cultum ipsum Latrîæ, qui Deo soli proprius est, et tribuant, ettribuendum doceant? Hæc vos, hæc vestra quotidie facit Ecclesia, et tamen dicitis, *Nos à Spirîtu Sancto edocti, Nos Deum non ignoramus, Nos tam probè tam pulchrè instructi sumus, ut nullum sit apud nos Idololatræ periculum.* Stultus et improbus hic amor est, dignusque notari, quòd cum Idolis omnia apud vos scateant, cùm in Laterano, in Vaticano verticem attollit Idololatria, quæ inde velut è Capitolio se Ecclesiæ vestræ partes diffundit in omnes, vos tamen Suffeni, nihil in vobis ipsis, nihil in Ecclesiâ vestrâ vitii, ne stercoreos quidem istos deos videre vultis: cumque fœtor Idololatriæ vestræ non terras solum sed et ipsum incestet olympum, Gnathones tamen vestri, nihil vos nisi thus pedere, et rosas, ac balsamum ejicere sibi vobisque blandiuntur.

10. Ain' verò, Prohibitionem illam Decalogi quæ simulacra fieri colique vetat, apud vos locum non habere? Nec igitur locum apud vos habet prohibitio illa, *Non mæchaberis.* Vos, cùm

sancti sitis et casti, cumque solenni voto ad continentiam obligati [487] sitis, nullum jam omninò apud vos *mæchandi* periculum. Probè vos instructi estis, cùm alienas uxores attrectatis, adulterii tamen nihil esse in eo periculi. Sicut imagines Dei non ut *Deum* colitis, sed ut *similitudines* Dei osculamini; sic cùm matronæ vos amant, exosculantur, amplectuntur, amant illæ vos et exosculantur, non ut *suos conjuges* (sciunt vos conjuges suos non esse) sed ut *amicos conjugum* ut illis *simillimos* ac charissimos. Et meritum in eo magnum, ut ait Juvenalis, tam charos ipsis esse suos maritos, ut alios etiam qui *maritorum similes sunt* aut amici, prototypi gratiâ amplectantur, et sic eos faciant perpulchra prole parentes. Nec locum apud vos habet prohibitio illa, *Non occides*; vos probè instructi estis, si classicum canat Romanus pontifex, in parricidiis, in regicidiis, in Laniena Parisiensi, in pulveraria proditione, in Regum ac Regnorum quorumvis sub-^k Exod. 20. 16.
^l Eph. 4. 25.
^m Donatista- rum fuisse hanc vocem testatur, Optat. lib. 1, contra Parm.
ⁿ Pienonhbil admentientes Corn. Agrip. de vanit. scient. c. 90, astimantur ab illis ut Pise fraudes, Conf. Tract. Georg. Blackw. de Æquivoc. p. 96.
^o Lib. vocat. Itio Protest. pro sacrificiis et Papistis oblata Parliam. an. 1621.
^p Ib. p. 58 59.
^q Ib. p. 61.
^r Ib. p. 59, 60.
^s Vit. Theod. Bez. per Meloh. Adam. edit. Actio Protest. pro sacrific. p. 19, et lib. vocat. Legatum Episc. Lond. seu Motiv. D. Joh. King. pro suâ in religione

versione, nullum esse omninò homicidii periculum. Nec locum apud vos habet prohibitio illa, *Non loqueris falsum testimonium*: nec præceptum illud, *Deponite mendacium, et loquimini veritatem*. Vos probè instructi estis (credo equidem à Donatistis),^m *Omnia pro tempore, nihil pro veritate*: et esse quasdam *Piasⁿ fraudes*, et officiosa mendacia: eas vobis adhibere licitum, si ex usu sient, si ex eis Romana fides propagari possit aut propugnari. Fingite igitur, et scriptis vestris mendacissimis orbi universo vulgate (fecistis^o enim) execrabilis illius *Pulverariæ proditionis ne unum^p quidem Papistam, seu Romano-Catholicum ex tot eorum, qui tum in Angliâ* (ut dicitis) *erant millibus, vel Authorem, vel Actorem, vel conscium fuisse, nec potuisse arte ullâ ad id scelus pertrahi*. Dicite, Sacrificos vestros et Romano-Catholicos *tam innocentes^q in eâ causâ fuisse, quàm erant ipsi Protestantes; quàm erat ipsa Serenissima Regia Majestas*. Dicite et illud, quod horresco referens, *Sacrificos^r vestros omnes, omnes item qui tum in Angliâ erant, Romano-Catholicos, favorem in illâ causâ, honorem, et libertatem promeruisse, quòd erga Patriam suam, et Regiam Majestatem tam fidi fuissent*. Fingite, et per Europam penè omnem (quod^s etiam fecistis) rumorem spargite: *Theodorum Bezam*, licèt tum in vivis erat, *mortuum esse, eumque cum in extremis esset Protestantium*, id est, verè orthodoxæ fidei *valedixisse, et Papatui subscripsisse*. Fingite similiter, quòd splendidissimo [488] quidem mendacio, etiam et libris^t aliquot publicè editis fecistis, Sanctum illum et reverendum admodum Episcopum Londinen-

mutatione, edit. permiss. superiorum an. 1622.

sem Johannem Kingum, paulò ante obitum *fidem et religionem Anglicanam*, id est, orthodoxam, *abominatum, Romanæ vestrae reconciliatum fuisse*. Quanquam mendacia ista verè diabolica sint, et à Patre mendaciorum vobis suggesta; Quanquam primum illud de *Pulverariâ proditione*, non solùm multis ac luculentissimis nostrorum hominum scriptis,^u sed publicis, amplissimisque, non Reipub. solùm nostræ, sed et orbi penè universo notissimis *in illâ causâ habitis*^x *judiciis*, etiam et *Legibus, ac Statutis*^y *nostris Parliamentariis*, etiam et spontaneis ipsius Garnetti aliorumque Jesuitarum ac Romano-Catholicorum^z *Confessionibus*, luce ipsâ meridianâ clariùs refutetur; quanquam alterum illud de Bezâ, et Pastores^a Genevenses, et Beza ipse dum viveret, refutârunt, Puteanum quoque Jesuitam mendacii tanti artificem, vosque omnes, universo orbi, *elegantib*^b *epigrammate* Beza jam propè nonagenarius,^c deridendos exposuit; quanquam tertium illud æquè putidum mendacium, vir^d doctrinâ, probitate ac pietate illustris, filius beati illius ac Reverendi Episcopi certissimis, evidentissimisque indiciis ac demonstrationibus profligarit: quod idem et nuper præstitit in suo erudito libello,^e quem Flagellum Æquivocationum vestrarum verè voces, vir et propter doctrinam, et pietatem insignis, Hen. Masonus; quamvis hæc aliaque innumera diabolicas has vestras mentiendi artes, luce clariùs omnibus patefaciant, persistite vos tamen in semel vulgatis mendaciis: spargite famosos libellos: etiam perjuriis mendacia vestra fuleite; nihil omninò vobis est à Decalogi præcepto periculi: non attingit vos tam probè instructos prohibitio illa, *Non loqueris falsum testimonium*. Sicut Idololatriæ, sic et mendacibus, perjuris, calumniatoribus, blasphemis, perfidis, rebellibus, parricidis, adulteris, incestis, veneficis, et quovis flagitiorum genere sceleratis vobis esse licet. Non est horum quidquam Idololatriâ deterius: Hanc *peccatum omnium gravissimum esse* docet Aquinas.^f Nec Præceptum ullum Decalogi magis vos obligat, quàm illud de simulacris non faciendis, adorandisque. Quia hoc vobis *ceremoniale est, temporale, et juris tantùm positivi*, taleque *quod apud vos locum non habet*, abjicite integram Decalogi legem, ut exleges, effrœnes, effrontes, excusso Decalogi jugo, ad libitum omnia et dicere, et facere possitis, et unicâ illâ Donatistarum^g lege vivere; *Quod volumus, sanctum est*.

11. Quartu tua responsio est,^e *Iconomachos sacrorum imaginum usum abolentes, easque confringentes, et indignè tractantes,*

^u Vide præ cæteris Torturam Torti, à p. 279, ad p. 299.

^x Vera Relat. Actor. cont. Garnet. aliosque.

^y An. 3, Jacob. c. 1 et 2.

^z Vid. veram Relat. antè citat.

^a Lib. qui dic. Beza Rediviv. et vit. Th. Bez. antè cit.

^b Quod extat in vit. Bez. antè cit.

^c Obiit ant. retatis suæ 86, ib.

^d M. Hen. King. in Concione habita ad Crucem Sancti Pauli, Novemb. 25, an. 1621.

^e Tract. de Nova arte mentiendi, Æquivocationis nomine à Jesuitis, relat. p. 64, et seq.

^f Secunda secundæ, q. 94, art. 3, et 1, 2, q. 102, art. 3, ad 11.

[489]

^g Aug. lib. 2, cont. ep. Parm. c. 13. ^e Cons. Red. p. 45.

ab Ecclesiâ Catholicâ pro pessimis hæreticis perpetuò habitos esse, et inter hostes Christianæ Religionis computatos. Quàm insecitè hoc à te responsum? De Iconomachis qui adorationem imaginum improbant, agendum erat; tu in Iconoclastas involas. Si Iconomachi, qui damnant cultum religiosum, quem vos imaginibus sacris omnibus, et cultum Latriæ, quem Cruci et imaginibus Crucifixi datis, si illi pessimi hæretici sint, et hostes religionis, pessimi igitur vobis hæretici sunt S. Justinus, S. Irenæus, S. Cyprianus, S. Hosius, S. Athanasius, S. Eusebius, S. Gregorius Nazianzenus, S. Cyrillus, S. Basilius, S. Epiphanius, S. Chrysostomus, S. Ambrosius, S. Hieronymus, S. Augustinus, S. Fulgentius, Gregorius Magnus, Beda, Trecenti illi Concilii Francofurdensis Patres, ipsa denique Catholica Dei Ecclesia. Hi omnes Iconomachi, omnes cultum eum quem vos imaginibus exhibetis, et cum eo Ecclesiam, qualis nunc est, vestram, ad orbem damnant; Hos verò Hæreticos aut Ecclesiæ hostes, nisi ex Antichristi mandrâ dossuarius sit, nemo vocaverit.

12. Sed nec *Iconoclastæ* quidem, quia imagines confregerunt, vel hæretici sunt, vel hostes Ecclesiæ. Nisi S. Hesechias, S. Epiphanius, S. Serenus, S. Hosius, et Eliberitini Patres, *Hæretici* tibi et *hostes Ecclesiæ* censeantur. Imagines, cùm religiosè coluntur, aut adorantur, cùm incensum eis *adoletur*, cùm *Latriæ* ulla pars, aut portio eis exhibetur, in *Idola* vertuntur, tumque ab Hesechiis sanctisque omnibus Regibus; ab Epiphaniis sanctisque omnibus Episcopis in pulverem sunt, et cineres vertendæ, et in sterquilinum projiciendæ. Nec in eo (quod tu fortè putas) peccavit vel Constantinus Iconomachus, quem inverecundo ore Copronymum vocatis, vel Concilium illud quod ab eo est Constantinopoli coactum. Poterant illi, et debuerant, Imagines, quas ab Iconolatræ *religiosè coli* viderant, confringere. Fecit ille in hoc quod Imperatorem sanctum, quod Hesechiam, decuit. Sed in eo erat et ipsius, et Concilii illius grande peccatum, quod Imagines Christi et Sanctorum, licèt eis cultus nullus exhiberetur, *idola*, ideoque *abominanda* censuerunt.

Sic enim decreverunt, *Definimus^f omnem imaginem ex quâcunque materiâ improbâ pictorum arte factum, ab Ecclesiâ Christianorum rejiciendam, veluti alienam et abominabilem. Si^g quis Deificatam carmen imagine pinxerit, Anathema. Si^h quis Sanctorum ideas in imaginibus inanimatis, et mutis, materialibus coloribus depingere studeat, Anathema. Quiⁱ ab hoc die imaginem ausus fuerit parare,*

[490]

^f Conc. Constantinopol. sub Constantino Iconom. ap. Conc. Nic. 2. Act. 6, p. 376, b. ^g Ib. p. 379. ^h Ib. p. 380, a.

ⁱ Ib. p. 377.

aut eam in Ecclesiâ, aut in privatâ domo constituere: aut clam habere, si Episcopus sit, deponitor, si laicus, anathemate percellitor. Hæc verè Iconoclastarum hæresis. Nos et Hæresin hanc, quæ in uno extremo posita Imagines omnes damnat, et Hæresin alteram quæ in altero extremo posita, Imagines adorandas et religiosè colendas asserit, meritò rejicientes et damnantes, Mediam, inter utramque, veritatis semitam tenentes, et contra Iconoclastas imagines Sanctorum, si cultus absit, etiam in ipsis Ecclesiis collocari posse; et contra Iconolatræ, imagines religioso cultu adorandas non esse, et credimus et constanter docemus. Ita nec cum Synodo Constantinopolitano hæretici Iconoclastæ, nec cum Conciliabulo Nicæno Hæretici Iconolatræ, sed cum sancto et Generali Concilio Francofurdensi, Orthodoxi et Catholici, et sumus, et justissimè censendi sumus.

CAP. LXIX.

CALUMNIÆ ARCHIEPISC. SPALATENS. IN DOCT. JOH. RAINOLDUM DILUUNTUR: ET VANA ARCH. JACTANTIA DE CONFUTANDO LIBRUM RAINOLDI DE IDOLOLATRIA.

ALTERUM nostrum adversus imaginum cultum, quod tibi refellendum sumis Argumentum, ita proponis,^k *A verâ Idololatriâ non excusantur illi, qui etiam verum Deum adorant in signo quocunque externo, quòd sit pura creatura: cùm Israelitæ, qui verum Deum in vitulo repræsentârunt, Exod. xxxii. 4, pro Idololatriis censeantur.* Quare licèt Romanenses Deum verum in Imagine colant, verè tamen Idololatræ in hoc sunt habendi. Est quidem hoc nostrum, licèt à te detritum valdè, et detruncatum argumentum. Quid tu contrà opponis? Antequam ad respondendum te accingis, involas in doctissimum et beatæ memoriæ virum Johannem Rainoldum Anglum, et instar Ajacis mastigophori in eum debaccharis, Quia^l suum de Romanæ Ecclesiæ Idololatriâ tractatum, in hoc exemplo (de vero Deo in vitulo adorato) firmat et fundat. Audiamus verò quæ tu Rainoldo objicis.

2. Totus, inquit,^m Puritanus ille erat. Imò non ille totus Puritanus; sed tu totus calumniator es et convitiator. Primùm ab Hæresi Puritanorum, quæ fuit Aërii, ille alienus. Hierar-

^k Cons. Red.
p. 43.

^l Ib.

^m Ib.

chicum illum, qui ab ipso Apostolorum tempore in Ecclesiâ emicuit, ordinem, sic in suâ cum Harto Collationeⁿ probavit, ut *Episcopos Presbyteris, Episcopis Metropolitanos, Metropolitanis Patriarchas præpositos*, et jure præpositos esse, non agnoscat, solùm, sed luculenter etiam demonstret. Etiam et Pastorem illum quem *Angelum Ephesinæ Ecclesiæ* Christus nominat;^o *Eundem planè esse declarat,*^p *quem in Primitivâ Ecclesiâ Episcopum vocârunt.* Ex quo, *Episcopalem illam* quæ fuit in Primitivâ Ecclesiâ *dignitatem et auctoritatem*, Rainoldi judicio, ab ipso Christo approbatam esse intelligas. Non es, opinor, nescius, ipso primo serenissimi nostri Regis Jacobi anno, habitam fuisse de rebus Ecclesiasticis ad Hamptoniensem Aulam, Collationem. In eâ, præter tres alios, Rainoldus, quæ *Puritanis in Ecclesiâ nostrâ displicerent*, coram serenissimo Rege (qui instar Constantini Magni sacro illi Conventui interfuit, præfuitque) proposuit. Caput unum erat *de^q Hierarchiâ nostrâ, seu Ecclesiæ per Archiepiscopos et Episcopos regimine, ut scilicet Ecclesia juxta normam divini Verbi administretur.* Hic si *totus ille Puritanus* fuisset, liberum ei erat,^r et *licitum eorum cuique* *Sereniss. Rex esse voluit*, Puritanorum causam agere, et quid sentiret proloqui. Vide quid tunc à Rainoldo factum. Ante omnia palam protestatur, invitum se Provinciam illam suscipere, *Nec^s voluisse quidquam in eâ Puritanorum causâ proponere, nisi* *Regio mandato munus illud demandatum ipsi, adeoque imperatum fuisset.* Hierarchia verò nostra, et *Regimen Ecclesiasticum* (quod [492] Caput tertium erat) *ne^t verbo quidem uno, vel ab ipso vel ab aliis* *oppugnatum est.* Vin' causam scire? *Judicabat ille ut et cæteri, nullam justam adversus Hierarchicum nostrum regimen exceptionem inveniri posse.* Ac ut clarissimè certissimeque perspicias eum ab Aërii et *Puritanorum hæresi* longissimè abfuisse, extat in Reverendissimi Archiepiscopi Cantuariensis Bibliothecâ responsio Joh. Rainoldi ad partem seditiosissimi et mendacissimi libelli Nicolai Sanderi *de Schismate Anglicano.* In illâ doctissimâ responsione, ultrò profitetur Rainoldus, *Probaturum se,* *librum de consecrandis, ordinandisque apud nos Archiepiscopis, Episcopis, Presbyteris et Diaconis* (quos Ordines^u omnes, ut et librum illum, quem per contumeliam *Pontificale^x* vocant, ut *Antichristianas abominationes* execrantur Puritani) *esse sacris Scripturis consonum et consentaneum; annon calumniæ te nunc*

ⁿ Joh. Rainold. Colloq. cum Hart. c. 8, divis. 3.

^o Apoc. 2. 1.
^p Joh. Rainol. loc. cit.

^q Liber qui vocatur, Collatio hab. ad Hampt. Cur. an. 1603, p. 23.

^r Ib. et p. 28.

^s Chron. Joh. Speed. in Reg. Jacob. n. 23.

[492]

^t Ib.

^u Fr. Johns. Tract. de Minist. Angl. § 8, p. 99, 100, et idem in Defens. Rat. 1, contr. H. Jacob. p. 26, 27.

^x Fr. John. Tract. cit. p. 100.

tuæ pudet, quod hunc *totum* fuisse *Puritanum*, ore maledico asserere non erubuisti?

γ Fr. Joh.
Defens. citat.
p. 26.

3. Ut non *Judicio*, sic nec *Praxi* ille *Puritanus*. Quis nescit illum præter *Doctoratum*, eodem quo tu apud nos, *Decanatus* dignitate ornatum fuisse? Horum tamen utrumque *Puritanis* *Antichristiana abominatio et habetur et vocatur*. Quis nescit quàm verè rigidus ille, in observandis illis, qui ab Ecclesiâ nostrâ mandantur, ritibus? *Pileo quadrato*; *Superpellicio*, *Genuflexione* cùm *Eucharistiam* reciperet; nec quidquam tam minutulum in Ecclesiæ ritibus, quod ille non diligenter, ferè dixerim superstitiosè observavit. In frequentandis verò sacris nostris, *publicè* in *Academiâ*, et Ecclesiis *Cathedralibus*, aut *Parochianis*, *privatim* in *Collegiis*, in audiendis quoties juxta Ecclesiæ præscriptum occurrerent, *lectionibus ex Apocryphis libris* desumptis, obsequentiores Ecclesiæ mandatis non multos nominâris. Quodque tu tuique fortè mirentur, quoties solennis *Fundatorum* et *Benefactorum* commemoratio, in Collegio cui præsidebat facienda erat, *ille ipse defunctorum commemorationem sanctè peragebat*, et *Caput ex Apocrypho Ecclesiastici libro* lectitari curabat. Habeo quoque nunc in manibus, illius ad *Reverendiss. Archiepiscopum Cantuariensem Rich. Bancroftum* *Epistolam*, in quâ se *huic Anglicanæ Ecclesiæ conformem esse*,
[493] *libenter et ex animo, etiam conscientiâ suâ sic eum monente, ultrò profitetur*. In hâc quoque sententiâ et in sanctissimæ hujus Anglicanæ Ecclesiæ unione simul ac communione, usque ad extremum spiritum eum constanter perseverâsse, amplissimum planè testimonium dedit, cùm instante dissolutionis suæ tempore, juxta ritum in liturgiâ nostrâ præscriptum, absolvi à peccatis desideraret. Quod postquam sanctè peractum esset, ipseque in pignus et amoris in nos sui, et gaudii quod inde perceperat, dextram venerabilis illius viri *Doctoris Hollandi*, *Regii tum in Academiâ Oxoniensi Professoris*, à quo absolutus fuerat, avidiùs osculatus esset, non multis post horis, sanctam animam efflavit, et relicto nobis luctu ac lamentis, ad cœlestes ille *Sanctorum choros*, Deo ibi, vitâ vitali et beatâ, anteactæ suæ piissimæ vitæ præmio æternum perfruiturus, avolavit. Vides nunc et te *totum calumniatorem*, et *Rainoldum* neque *totum*, neque *ex parte* ullâ, neque *judicio*, neque *praxi*, neque in *Dogmate*, neque in *Ritibus* *Puritanum* esse. Nec alio sensu

Puritanum, quàm quo Orthodoxi omnes Antichristiano vestro idiomate, per summam et injuriam, et contumeliam, Puritani vocantur: *Puritanum* nempe, id est, non Papistam, non Antichristianum.

4. Sed aliud, et quidem lepidum valdè addis de Rainoldo, et sic ais: *Erit spero mihi aliquando opportunitas, Rainoldi librum de Romanæ Ecclesiæ Idololatria plenè confutandi, quo libro nunc maximè Angliā suum defendit Schisma.* De Angliā quod attexit, *calumnia* solùm est. Nec fecit Angliā schisma, nec fovet; sed justissimis de causis, jubente Angelo, è *Babylone* secessimus, nosque ab Antichristianâ vestrâ mandrâ separavimus. Nec separationem hanc suam Angliæ, vel Rainoldi, vel cujusquam hominis scriptis, sed ex Sacrosanctis solùm Scripturis et Dei Verbo tuetur. Hoc nec aliud nobis *fidei fundamentum*. Rainoldi verò aliorumque doctissimorum sanctissimorumque hominum scripta, quorum est apud nos longa series et Catalogus, cum honore excipimus et amplectimur, non quidem ut fidei fundamenta: Absit: sed ut *Ecclesiæ nostræ ornamenta*. Nec aliter ea habemus, quàm tot *sacras Tabellas*, quas illi servi Dei, devictis ac triumphatis quibuscum conflegebant hostibus, spoliisque amplis et opimis, Deo dicârunt, et ad Ecclesiæ nostræ [494] postes fixerunt.

5. At rideo profectò, quoties te *libri illius Rainoldi refutationem* moliri, aut vel somnare cogito. Sapito: et subduc citò manum ab hâc tabulâ. Noli tam arduum et spissum opus tamque tuis humeris impar tentare. An mus cum Elephante; Lepus cum Leone, Pygmæus cum Hercule, Arachne cum Minerva, Antonius cum Rainoldo certet? Scisne qui vir Rainoldus fuit? Doctrinæ et omne genus eruditionis *Gazophylacium* dixeris. Scriptores opinor omnes, prophanos, Ecclesiasticos, sacros, Concilia, Patres, Historias evolverat. Linguarum, quæcunque Theologo, vel adjumento sunt, vel ornamento, callentissimus: Ingenio acer agilisque, judicio gravis et maturus: labore magis quàm *Adamantius* ipse indefatigabilis, memoriâ verò tam mirabili, ut in eum verissimè quadret illud apud Eunapium, *Bibliotheca ille viva, et Museum ambulans*: Sic in *omnidisciplinarum genere* versatus, quasi in *singulis* operam suam omnem posuisset. Virtute insuper, probitate, integritate, et quod palmam tenet, Pietate ac vitæ sanctimoniâ tam illustris, ut sicut de Athanasio ait Nazianzenus, Rainoldum *nominâsse, vir-*

tutem ipsam laudasse sit. Tantâ demum modestiâ, comitate, atque urbanitate, ut licet summis anteponeendus esset, pene infimis tamen se æquaret. Eo nos juvenes, dum in Collegio nostro permultis annis versaretur, tam familiariter, tantoque cum fructu usi sumus, ut *quid, quoties, quantumque* in ullo doctrinæ genere discere cuperemus, ex illo, velut *inexhausto puteo*, assiduè hauriremus. Noli Rainoldi, noli tanto viro te conferre, nunquam te illi, non si te ruperis, æques. Et quid dico, æques? Si *doctrinam* spectes, non tu dignus es qui libros ei bajules aut laternam: Sin *virtutem* spectes et *sanctitatem*, indignus es qui eodem quo Rainoldus die, imò vel eodem sæculo nomineris.

6. Aggredere verò vel tu, vel quivis ex tuis qui iudicio plus et doctrinâ valet, aggredere, inquam, opus *id refellendi Rainoldum*. Cavete verò ne idem vobis accidat quod Alberto Pighio. Dum refellendi studio *Calvini Institutiones*,^a et *scripta evolvit*, in uno ex præcipuis fidei dogmatibus factus est ipse Calvinianus: *Justificat nos Deus bonitate suâ gratuitâ, dum Christo insertos innocentiam et justitiâ Christi nos induit: quæ una ut vera et perfecta est, quæ Dei sustinere conspectum potest, ita unam pro nobis sisti oportet Tribunali Divini Judicii, et velut causæ nostræ Intercessorem eidem representari. Quâ subnixi etiam hîc obtinemus remissionem peccatorum nostrorum assiduam. Cujus puritate velatæ, non imputantur nobis sordes nostræ et imperfectionum immunditiæ, sed velut consepultæ conteguntur, ne in Judicium Dei veniant.* Calvinum tu hæc loquutum credas. Verè tamen ipsissima hæc sunt omnia Pighii^b tui verba. Nec dissimile accidit Paulo Vergerio Episcopo Justinopolitano in tuâ Istriâ: *Librum*^c *conscribere orditur, cui titulum dedit, Adversus Apostatas Germaniæ.* Dum autem confutandi causâ libros Protestantium diligenter excutit, et attentè considerat argumenta, captum se victumque sentit: et abjectâ spe Cardinalatus (qui ei à Pontifice designatus erat) ad fratrem suum Germanum, Polæ civitatis Episcopum abit. Quid ipsi factum sit commemorat. Frater initio territus conditionem Vergerii deplorat. Sed Vergerii precibus inductus, cum ad Scripturæ pervestigationem sese applicasset, illudque inprimis doctrinæ Caput de Justificatione diligenter expendisset, cedit et ille quoque, et falsam esse Pontificiam doctrinam judicat. Itaque mutuò sibi gratulantes, populum per Istriam erudire cæperunt, et doctrinam Protestantium illis inculcant.

^a Ruard.
Tapp. explic.
artic. Theol.
Lovan. tom.
2, art. 8.
[495]

^b Controv. 2,
tit. de Justif.
^c Justificat.
fol. 50.
^c Sleid. Com-
ment. Relig.
lib. 21.

Dico tibi verum verbum. Libri Rainoldi, et Protestantium, *Sileni Alcibiadis* sunt, vobis, quibus clausi sunt, ridiculam, et monstrosam speciem præ se ferunt. Aperite, et propiùs inspicite, est Deus in illis, et Numen intus ostendunt. Sunt instar Gilgalis, aut Ramæ; *Si accedatis propiùs, irruet vel in Saules vestros Spiritus Domini, ut et vos quoque inter ipsos prophetetis.* Scit hoc probè Pontifex tuus, et Inquisitores, ideo cavent sedulò etiam sub *Anathematis censurâ*, et quod magis est formidabile, sub pœna *Garuchæ, aut Aselli*, ne Gilgalem fortè adeatis aut Ramam; ne libros nostros inspiciatis, aut vel attingatis: et quia ignoratis eos, cum Juliano condemnatis; imò hinc sit, ut sæpè Scriptorum nostrorum ne tenuis quidem fama vestras accedat ad aures.

7. Ain' adhuc, te *Rainoldi librum refutaturum*, et *plenè* refutaturum? Non facies, nec vel *plenè* vel *solidè* ulla ex parte unquam refelles. Poteris fortè (quod vestris solenne est) allatrare, et hîc illic arroderere, tibi que dentes comminuere; refellere verò nec tu, nec Philistæorum quivis unquam poterit. Thrasonem tu tantùm agis: Gloriabundus incedis ut alter Goliah; *Accede^d ad me, puer, tradam carnem tuam volatilibus cæli et^d bestiis agri*; quasi homo tu esses qui integras legiones uno spiritu diffiare posses. Non metuunt Rainoldi scripta vel minas tuas, vel vulnera. Nil sunt aliud quàm Fulgur è pelvi; et Salmonea tela. Erant quoque ex vestris Thrasonibus, qui Rainoldi *Theses*, cùm eas in lucem ederet, *Priùs à se refutandas minitarentur, quàm ab ipso imprimendas.* Ecce quadraginta jam anni elapsi sunt, et illæ sine vulnere vivunt. Veritas quam Rainoldus propugnat, immota rupes est, allidere ad ipsam, eique insultare, velut furibundi fluctus potestis: sed fluctus isti dissipabuntur; nec rupem frangent, sed se. Durum est contra stimulos calcitrare. Mitte deinceps Rainoldum: cujus fama et inter bonos doctosque omnes gloria, te frustrâ ringente, indies *clarescet, et crescet occulto velut arbor ævo.*

[496]

^d 1 Sam. 17. 44.

CAP. LXX.

RESPONSIONES TRES ARCH. SPALAT. AD ARGUMENTUM NOSTRUM DE VITULO, DILUUNTUR; PRIMA, QUÒD ISRAELITÆ VITULUM IPSUM AUREUM DEUM PUTARENT. SECUNDA, QUÒD DEUM COLERE IN IMAGINE NON SIT IDOLOLATRIA. TERTIA, QUÒD HONOR IMAGINIS REDIT AD PROTOTYPUM.

BILE quâ in Rainoldum intumuerat tibi jecur jam exoneratus, ad vitulum *Israelitarum* te accingis, et ad argumentum nostrum tria respondes. Prima, tua responsio est hæc ;^f *Falsissimum est, et contra verum Scripturæ sensum, asserere Israelitas in illo vitulo verum Deum adorasse.* Bona verba, mi Domine. Ain' falsissimum? Quid si ne falsum quidem? Quid si sacræ Scripturæ sensui maximè consonum? Annon *Jehova* verus Deus? Proprium certè hoc veri Dei nomen, ut ipse indicat, Exod. iii. 15. *Hoc est nomen meum in sæculum.* Et Exodi xv. 3. *Nomen ejus est Jehova*, quasi dicas, *Is qui est*: vel ut apud Justinum^g habetur, τὸ ὄν, id est, *Illud Ens*, quia ipse *per sese*, alia omnia *per ipsum*, et *ab illo* Entia sunt. Atque hoc solum nomen incommunicabile esse, nec creaturæ ulli unquam tributum, docet te Cardinalis^h tuus. Israelitas verò in vitulo illo *Jehovam* coluisse demonstrant Aaronis verba, Exod. xxxii. 5. *Festum Jehovæ cras.* *Jehovæ*, non vituli; non Apis, non ullius ex diis gentium, sed *Jehovæ*, id est, veri Dei festum celebrabant.

2. Ad hæc, annon ille verus Deus, qui eduxit eos ex terrâ *Ægypti*? Verus sine dubio, et ipsissimus Deus; quod ipsi et cognoverunt et professi sunt, cum submerso Pharaone et *Moses*ⁱ et filii *Israelis* cecinerunt *Canticum Jehovæ*, dicentes, *Cantabo Jehovæ*, eò quòd admodum excelluit: quem paulò antè in Syna audiverunt loquentem et dicentem,^k *Ego sum Jehova qui eduxi te è terrâ Ægypti.* At Deum illum in vitulo coluerunt, qui eduxit eos è terrâ *Ægypti*; *Dixerunt*^l enim, *Hic est Deus tuus, qui eduxit te ex Ægypto.* Nam quod, Exod. xxxii. 4, in plurali numero dicitur, *Hi sunt Dii tui*, id pro singulari et uno Deo capiendum esse, nemo qui Hebræa vel extremis labris attigit, ignorat, quo modo et Gen. xxxv. 7, dicitur, *Extruxit ibi Jacob altare Deo forti*, eò quòd *Niglu hælohim*, *revelati sunt ipsi Dii*, id est, Deus illi revelatus est; *Hi sunt*, ergo, *Dii*, idem omninò

^f Cons. Red. p. 45.

^g Just. Mart. Orat. ad Gent. p. 61. [497]

^h Bell. lib. de Imag. c. 13. § Tertio.

ⁱ Exod. 15. 1.

^k Ib. 20. 2.

^l Nehem. 9. 18.

sonat, ac quod apud Nehemiam dicunt, *Hic est Deus tuus*, ubi usitatissimâ omnibus metonymiâ (quâ signum et imaginem Prototypi nomine appellant) *imaginem Dei*, *Deum* vocant; ac si dixissent, *Hæc est imago et simulacrum Dei tui, qui te eduxit ex Ægypto*. Ut nisi cæcutire aut oculos eruere tibi vis, Israelitas non alium aut aliud quidquam in imagine vituli coluisse, quàm *Deum verum qui eos ex Ægypto liberaverat*, non perspicere solùm, sed et palpare possis.

3. Agnoscit hoc qui inter vos doctrinâ clarus habetur, Johannes Ferus. Illeⁿ *et Judæos Verum Deum in vitulo veneratos esse, et hoc ex ipsorum verbis patere asserit*. Nec solus Ferus in hæc sententiâ. Sunt in eâdem, fatente etiam Bellarmino,^o Episcopus Abulensis, Card. Cajetanus, alique; *Dicunt illi* (nec improbabiliter, ut fatetur Bellarminus) *quod Judæi in Idolis illis quibus certum nomen inditum non erat, putaverunt se colere Deum verum*. Quare cum Idolo huic vituli certum nomen inditum non sit, vides juxta Abulensem Cajetanum, et alios ex vestris, Judæos in vitulo Verum Deum coluisse. Quid quod Bellarminus ipse hoc agnoscit: *Judæi, inquit, putabant se colere verum Deum?* Et quia^q *viderant in Ægypto in summo honore vitulum, putaverunt ipsum Deum cæli esse vitulum illum; et ideò illi imaginem vituli statuerunt*. Ecce, in vituli imagine verum Deum colere voluerunt Judæi, et se eum colere crediderunt; Deo vero, Deo cæli imaginem illam vituli statuerunt. Hæc veritatis vi victus agnoscit Bellarminus, quo nemo fortiùs, nemo quoque fraudulentius vestrum imaginum cultum tuetur. Errârunt (sic ipse sed falsò putat) in personâ veri Dei, quem vitulum Ægyptium esse putabant, sed vero tamen Deo, Deo cæli imaginem statuerunt; eumque in imagine illâ coluerunt. Nec verò libet crassam Bellarmini inscitiam hîc persequi. Hoc verbo uno nunc moneo, teque id à me discere velim. Neque Israelitæ, neque prisce Ægyptii vitulum Apim, Deum summum, aut Deum cæli, existimârunt, ut ineptè putat Bellarminus; sed quia sciebant in priscorum sacrificiis vitulum oblatum, qui vitulus (sicut et agni et hirci) typus erat Christi mactandi, ideò vitulum illum ut typum illius unici sacrificii primitùs habuerunt. Postea verò (quod in Serpente quoque æneo factum est) Dæmonis fraude ipsum signum prototypi honore coluerunt. Ut mihi quidem Judæi videantur in Imagine vituli, ad antiquum morem, Christum repræsentâsse, quem et Ægyptii prisce suo Api olim notârunt,

ⁿ Joh. Fer. in c. 7 Act.

^o Lib. de Imag. c. 13, § Altera, et § Alterum.

[498]

^p Ib.

^q Cap. eod. § 2.

¶ Lib. 4,
Hermath.

licet postea obliterateda inter eos Christi memoriâ et notitiâ, aliud quidvis potiùs quàm Christum significari putârunt. Rectè hîc Goropius^a vester, licet Antiquitatum magis quàm Theologiæ peritus; *Quis non videt Christum in cruce immolatum per vitulos sacrificiorum veterum fuisse designatum? Rursus, Quis hîc non mox agnoscit unde Ægyptii Apin suum acceperunt, et quàm fœdè à veris ritibus in idolomaniam sint prolapsi, dum figuram victimæ, cujus sanguine genus humanum erat abluendum, pro Deo coluerunt?* Vitulus igitur et priscis Ægyptiis, et multò magis Israelitis, *figura veræ victimæ*, seu Imago Dei veri, non *Deus verus* habitus est: et in vituli figurâ ac imagine Deum illi verum coluerunt.

[499]
¶ Cons. Red.
p. 45.

4. Dic tu verò; si non *verum Deum* in vitulo aureo, quid igitur, aut *quem* coluerunt Idololatrici illi Judæi? *Adoraverunt*, inquis,^r *vitulum ipsum aureum, quem veri Dei divinitatem habere turpissimè errantes putabant. Hoc ego ex clarissimis sacræ Scripturæ locis, faciliè, ut spero, suo loco et tempore convincam.* Convinces? Certè non ante Græcas Kalendas; non antequam in Cineres versa sit ea, pro qua sic stultè dimicas, Babylon. Quid? An lictor tibi cerebrum omne excussit, ut dicas Israelitas *vitulum ipsum aureum*, Deum existimâsse? An dementes censes Aaronem et omnes Israelitas, ut crederent aureum illum quem heri ex suis inauribus conflârant *vitulum*, et ipsos et Orbem universum creâsse, seque ex Ægypto liberâsse? An ipsis Ethnicis stultiores, stupendioresque censes Aaronem, et populum Dei? Ne ipsi quidem Ethnici simulacra pro Diis habebant, sed *Numen* illud quod in simulacris colebant. Indicant hoc Dio Chrysostomus,^s et Maximus Tyrius, qui de Ethnicis agentes dicunt; *Summum primùm, maximum Deum, Creatorem omnium et Conservatorem à se in simulacris ex auro et ebore factis coli.*

¶ Dio Chrys.
Orat. 12, et
Maxim. Tyr.
Serm. 38.

¶ Lib. 7, cont.
Cels.

Indicat Origenes:^t *Si negent Ethnici, lapidem, vel lignum, vel æs, vel aurum Deum esse; ridiculum profectò erit id sapere aut existimare. Quis enim ea nisi stolidus pro diis habuerit? Sed Deorum sunt ista vel sacra, vel effigies quædam.* Indicat Lactantius;^u *Non ipsa, inquit Ethnici, simulacra timemus, Sed eos ad quorum imaginem ficta, et quorum nominibus consecrata sunt.* Indicat Ambrosius,^x *Gentiles lignum adorant (omninò quomodo et vos) quia Dei imaginem putant.* Indicat Augustinus;^y *Dicunt Ethnici, Nec simulacrum, nec dæmonium colo, sed per effigiem corporalem, ejus rei signum intueor quam colere debeo. Quis tu*

¶ Lib. 2, Instit. c. 2.

¶ Serm. 10
in Ps. 118.
¶ In Ps. 113.

es, qui Aaronem et Israelitas stolidiores facis quàm Ethnicos? Hi non ipsa simulacra, sed in eis, et per ea *numen*, et in aliquibus ipsum *verum Deum* colebant; Israelitas verò dicis *simulacrum ipsum, et aureum vitulum* Deum existimasse. Dic igitur de Israelitis, quod de ejusmodi hominibus dicit Lactantius;^z *Lib. 1, c. 20.* *Quid de iis dicam, qui colunt talia* (nempe simulacra quæ pro diis habent) *nisi ipsos potissimum lapides et stipites esse?*

5. Secunda tua responsio, est hæc,^a *Ostendam verum Deum* ^{* Cons. Red. p. 45.} *in signis etiam corporeis posse, citra omne Idololatræ periculum, completâ Latrîd adorari.* Ex quo inferre vis Israelitas non fuisse Idololatræ, si verum Deum *in vitulo* aut in imagine coluissent. [500] Quasi omne signum corporeum sit *imago* illius cujus est signum: Quâ argutiâ hederam vini, fumum ignis, rubum ardentem, nubem et columnam ignis, Dei imaginem dicas. Quis dubitat Deum in signis corporeis posse coli, quoties se suamque majestatem in illis signis præsentem et elucemtem exhibere dignatur? Nihil hæc ad Rhombum, nihil ad rem. Si quid vis ad propositum dicere, ostende licere vobis similitudinem ullam aut imaginem *Dei* formare: ostende licere vobis *in illis*, aut *per illas* manufactas Dei imagines Deum adorare: ostende licere vobis, illas ipsas Dei imagines, *eodem qui Prototypo debetur honore*; id est, completâ *latrîd* colere. Cur trepidas in causâ Ecclesiæ tuæ? Cur subterfugia quæris et diverticula? Nos apertè et clarè dicimus, neque imaginem ullam *Dei* fabricandam, neque vel *imaginem ipsam Dei*, vel *Deum in illâ*, aut *per illam* imaginem adorandam esse. Cur ab imaginibus ad *corporea signa* divertis, ad nubem, ad columnam ignis, aut similia quæ non magis Dei imagines sunt, quam cælum, Sol, homo aut quodvis aliud corpus? In corporibus et corporeis præsentia Divinæ signis, adorandum esse Deum, et scimus et docemus. In imagine ullâ quam Deo facitis aut fingitis, Deum colendum esse pernegamus.

6. Et jure quidem negamus. Vetat enim hoc Deus. Nam, cùm ullam *sibi imaginem fingi* aut fabricari in Decalogo prohibet, eo ipso, et à fortiori, se in imagine ullâ coli vetat. Atque hoc clariùs explicat, Deut. xii. 30, 31: *Cave ne imiteris Gentes eas, et requiras ceremonias earum, dicens, Sicut coluerunt gentes istæ Deos suos, ita et ego colam. Non facies similiter Domino Deo tuo. Non similiter. Gentes deos suos ut modò ostendi, in simulacris aureis, argenteis, ligneis, et lapideis coluerunt. Non similiter facies Jehovæ. Non ut illi deos suos, sic tu*

Jehovam in imagine coles. Quomodo igitur, si non similiter colendus Jehova? Deus ipse explicat; *Quod ego præcipio tibi, hoc tantum facito Domino*. Non præcepit Deus se in imaginibus coli; non igitur in imagine ullâ manufactâ Deus colendus. Hoc tantum in Dei cultu faciendum Domino, quod ille præcepit.

^b Lib. 1, de Cons. Evang. c. 18.

[501]

Docet hoc Augustinus,^b qui laudat sententiam illam Socratis, *Unumquemque Deum sic coli oportere, quomodo se ipse colendum esse præcepit*. Unde, inquit, *Si alio modo colerent Deum Hebræorum, quàm se colendum esse ipse dixisset, non utique illum colerent, sed quod ipsi finxissent*. Videte nunc, annon vos quoque, qui Deum in imaginibus, quod ipse non præcepit, colitis, figmentum, et idolum cordium vestrorum, non Deum colatis? Iterum^c Ethnicis objicientibus, *Nunquid simulacris supplicamus, quia per ea supplicamus Deo?* (quæ eadem est et objectio vestra) Respondet sic Augustinus; *Illa causa est maxima impietatis insanæ: quia plus valet in affectibus miserrorum, similis viventi forma, quæ sibi efficit supplicari, quàm quòd eam manifestum est non esse viventem, ut debeat à vivente contemni. Plus enim valent simulacra ad curvandam infelicem animam quod os, oculos et aures habent: quàm valent ad corrigendam quod non loquantur, vivant aut audiant*. Docet idem

^d Lib. 5, Stromat.

Clemens Alexandrinus,^d *Essentiam intelligibilem, id est, Deum, colere per materiam (corpoream, nempe imaginem) est eam per sensum vilipendere*. Docent hoc Christianorum omnium nomine sancti martyres:^e *Nos, inquit, neque cerâ neque lignis substantialem, et ante principia existentem substantiam, honorare decrevimus*. Quòd si non cerâ, et lignis, certè nec auro nec argento, nec in ullâ similitudine colendus est Deus. Docet

^e Quorum verba referuntur in Conc. Nic. 2, Act. 5, p. 353.

^f In c. 4 Deut. q. 4.

idem Episcopus vester Abulensis,^f qui ex Mose observat; *Deum vetuisse, non solum imaginem aliquam adorari, sed etiam seipsum adorari in imagine*. Quid clarius? Docet idem vester Cassander;^g *Hunc, inquit, cultum qui Deo per imagines exhibetur, non satis castum et convenientem esse Deo, sed à superstitiosis hominibus, à Paganis quoque excogitatum prudentissimi animadverterunt*. Docet hoc denique is, qui hos omnes docere potest,

^g Consult. c. de Imag.

^h Spal. Scop. 5.

Archiepiscopus Spalatensis: *Non excusat, inquit,^h ab Idololatriâ, si quis dicat, Non adoro statuam aut imaginem, sed Deum in imagine; Actio enim (adorandi) in se directè terminatur in imagine: unde remanet in ipsis doctis, materialis, in plebeis, formalis Idololatria*. Iterum;ⁱ *Potest quis idolum adorare latrâ*

ⁱ Ib. lib. 7, de Rep. c. 12, n. 36.

et asserere se Deum verum unicum et solum in illo idolo, seu in illâ creaturâ et facturâ adorare, quæ tamen adhuc est formalis idololatria. I nunc et refelle non Calvinî aut Rainoldi, ut tu insulsè vocas, *argutationes*, sed Cassandrum, Abulensem, Clementem, Augustinum, Sanctos Martyres, et Christianos omnes, [502] Mosen, ipsumque Deum, et qui his omnibus tibi charior est, Antonium Spalatensem: Dic hisce omnibus, *Ostensurum te, licere Deum in imagine, et per imaginem adorare.*

7. Tertia responsio tua est hæc;^k *Licetè possumus coram* ^{k Cons. Red. p 46.} *imagine procumbere, et sic Prototypum, si sit venerabile, verâ latriâ adorare.* Prototypum? Quàm hoc languidè à te dictum! Quàm meticulosus tu in hâc causâ, et tantùm non prævaricator! Licet, inquis, *prototypum*, id est, Deum coram ipsius imagine latriâ adorare. Quis negat aut dubitat Deum esse latriâ adorandum, quocunque oculos vertas, quocunque aspicias, ubicunque aut ante quocunque procumbas? Projice te ante Idolum quodvis, Jovis, Veneris, Baalis, ante ipsum, cùm in visibili forma tibi objicitur, Diabolum. Si tamen Deum solùm, non *imaginem*, non *Venerem*, non *diabolum* adores, nec per illas imagines Deum, in eo cultu, non peccas. Sic enim nec in imaginem nec in Idolum, nec in Diabolum, sed in Deum solùm, nec per imaginem, in eum cultus omnis fertur et terminatur. Quid hoc ad vestrum cultum, quo *Imago ipsa* cujusque sancti *Religiosè* adoratur; quo crux et imago ipsa Crucifixi latriâ colitur à vobis, et colenda docetur? In cultu hoc vestro non solummodò Deus, sed *Crux ipsa*, et *imago* Crucifixi latriæ cultum terminat: nec Deo soli, sed ipsi quoque imagini latriâ, nec Deo, nisi per imaginem exhibetur. Audi tuum Cardinalem, cui tu, si viveret, pœnas abundè dares: *Imagines Christi*, inquit,^l *et Sanctorum venerandæ sunt, non solùm per accidens, vel improprie, sed etiam per se et proprie, ita ut ipsæ terminent venerationem, ut in se considerantur, et non solùm ut vicem gerant exemplaris.* Nec asserit hoc solùm, sed pluribus rationibus confirmat: *Probat*, inquit, *quia Concilium septimum vult imagines Christi esse adorandas per se, et proprie aliquo cultu: quia si imago non esset veneranda nisi improprie, quia nimirum coram illâ, vel in illâ, aut per illam adoratur exemplar, certè licebit simpliciter negare imagines adorandas esse. Quod enim non dicitur nisi improprie, simpliciter negari potest.* Docent hoc idem Thomas Bonaventura et alii, qui dicunt^m *imaginem et*

^l Bell. lib. de Imag. c. 21, § Nunc.

^m Ib. lib. eod. c. 25, § Præterea.

[503]

exemplar eodem cultu coli. Ideoque non Christum solùm, sed et ipsam imaginem Crucifixi latriâ colendam esse. An decuit te Archiepiscopum, pugilem Philistæorum, qui processeras in aciem, probro affecturus Israellem Dei, sic trepidare in Pontificis tui causâ, sic declinare ac subterfugere id quod *Caput causæ* est, quasi prævaricari velles, et prodere causam Ecclesiæ tuæ? Non audebas dicere *Imaginem*, dicis *Prototypum*, id est, Deum coram, aut ante imaginem, Latriâ colendum.

8. Putemus te, quod Romanum pugilem oportuit, dixisse, *Imaginem colendam esse propter Prototypum*, nec in eo injuriam ullam fieri Prototypo puta Christo, si ut ipse, sic illius quoque imago latriâ adoretur, quia *Honor imaginis refertur, et transit ad Prototypum*; nec sic tamen effugies, neque hoc ficulneo folio Idololatriam Ecclesiæ tuæ unquam occultabis. Scio non esse vobis in hâc causâ alium vel speciosum magis prætextum, vel frequentius usurpatum, quàm sunt illa Basilii et Athanasii verba, *Honor imaginis ad Prototypum redit.* Triumphant in eis sæpissimè Nicæni Patres,ⁿ et post eos vestri ferè omnes. Serio tu mecum rem perpende, et efficiam ut non solùm fraudem, eamque multiplicem tuorum hominum hîc perspicias, sed inscitiam quoque ac infantiam.

ⁿ Theod. Act. 3, Leont. Act. 4, Petrus, Tharas. et Viet. Act. 4, Epiphanius nomine totius Synodi Act. 6, p. 367 et 376.

9. Primò, cùm quia vel Prætores, Judices, aliosque qui Imperatorum ac Regum *personas* gerunt, vel eorum *vealla*, *Insignia*, *Cathedras*, *Sigilla*, aut *Imagines* quibus vel personas suas, vel majestatem, authoritatem, aut voluntatem suam aliis significare volunt, aut repræsentare, qui hæc honorant, ii in honore isto, quem hisce ab Imperatoribus Regibusque approbatis, ac institutis, deferunt, *Prototypum* ipsum, Imperatores nempe ac Reges verè honorant: Sicut è diverso, injuriæ, contumeliæ, et opprobria quæ his inferuntur, non mutis et inanimis signis, sed *ipsis Regibus* inferri meritò censentur. Deus verò quia imagines sui *manufactas* nullas instituit, sed *fieri vetuit*, quia Imagines ullas *coli* prohibuit, quia se *in imaginibus* velle coli, nusquam significavit, sed hæc omnia figmenta sunt hominum præter et contra Dei mandatum instituta; ideò qui istiusmodi *Dei imaginibus* cultum et honorem defert, non *Prototypum*, non Deum, sed cordis sui *figmentum*, et idolum colit et honorat; Deoque, quantum in ipso est, honorem detrahit, quia illum, *non eo quo ipsi voluit*, et quo mandavit, sed quem *ipse confinavit*, modo colit, colendumque docet, atque ita figmentum suum, mandato Dei

[504]

anteponit. A *licitis*, et *legitimè institutis* ac approbatis Imperatorum imaginibus, cathedris aut sigillis, ad *illicitas*, et *contra Dei mandatum institutas* imagines, invalidum prorsus est et sophisticum argumentum.

10. Deinde, Honor qui Insignibus, sigillis, cathedris, aut imaginibus Imperatorum ac Regum tribuitur, *Civilis tantum honor est*, ut tuus te Cardinalis^o docet. Eo, *civilem* ex parte^o Bell. lib. do
illum, quem Prototypis, nempe Regibus debemus honorem, ex-
primere nos erga ipsos, Reges *ipsi voluerunt*; ideoque ut *civilem*
erga ipsos honorem eo modo exprimamus, et justum est, et æquum;
Honor verò et cultus quem imaginibus Sanctorum omnium
tribuitis, *Religiosus* est, qualem et *ipsis Sanctis* deberi putatis;
Religiosus verò cultus nullo modo (tua verba^p agnoscis) *est ulli*
creaturæ, sive in se, sive in suâ imagine exhibendus. Honor præ-
terea et cultus, quem *Imaginibus Dei, Cruci et Imagini Crucifixi*
tribuitis, et tribuendum docetis, Honor est, et *Cultus Latriæ*,
quæ Deo soli debetur. Quare cùm cultus ille quem Sanctorum
simul ac Dei, Imaginibus datis, *Idololatricus* verè et formaliter
sit, non potest honor aut cultus talis imagini exhibitus, redire
aut transire ad *Prototypum*, neque in honorem vel Dei vel
Sanctorum cedit, sed in summam injuriam ac contumeliam Dei
vertitur. Quanta hîc iterum Nicænorum Patrum et vestrorum
hominum fraus! quanta insecitia! ab honore *civili*, et *licito*,
humanarum imaginum, velle cultum *Religiosum*, et *Idololatricum*
Imaginum Dei, et Sanctorum concludere.

11. Tertium est adhuc nec dissimile peccatum, quòd vos
vestrumque illud Nicænum Conciliabulum, *sanctos Patres in so-*
cietatem perfidiæ, et Idololatriæ vestræ pertrahere conamini. Illi
nec imagines ullas *religioso cultu* adorandas, nec *Latriam* ullis
imaginibus exhibendam, nec Imaginem ullam Dei, *in quâ* aut
per quam coli possit, fabricandam senserunt. Vos tamen ut
proselytos vestros indoctos, et simplices homines, specioso hoc
Patrum nomine fallatis, Orthodoxum Patrum sensum, ad *vestrum*
religiosum, superstitiosum, et Idololatricum imaginum cultum,
summâ fraude ac perfidiâ miserrimè distorquetis. Sancti Patres
ex eo (in quo omnes consentiunt) quòd *Honor imaginis redit ad*
Prototypum, ideo honorem qui imagini Dei *increatæ*, ab æterno
genitæ, Deoque dilectissimæ defertur, *ipsi Deo* deferri verissimè
concludunt. Vos sic eos torquetis, ac si ex hoc quòd *Honor*
imaginis redit ad Prototypum, ideo honorem et cultum qui ima-

^o Bell. lib. do
Imag. c. 12,
§ Argumentum sextum.

^p Spal. Scop.
5, et lib. 7,
de Repub.
c. 12, n. 59.

ginibus Dei manufactis à vobis exhibetur, ad Deum referri et redire dixissent, quod ille ne per somnium quidem unquam cogitârunt. Clara sunt Athanasii^q verba, *Qui adorat imaginem* (Regis adoratione civili) *in illâ adorat ipsum Regem*: quippe cùm ipsa imago nihil aliud sit, quàm Regis forma ac species. Quoniam igitur Filius est imago Patris, necesse est, ut cogites Deitatem Patris ipsam essentiam Filii constituere. Et iterum,^r *Qui Regis imaginem videt, Regem videt, et dicit, En tibi Regem, neque tamen duos Reges constituit*: ita quoque dum imaginem Patris, et Patrem commonstras, unam tamen Patrem, et unam Deitatem Patris, et Filii commonstras. Clara item Basilii^s verba, quæ toties vobis in ore: Quomodo, inquit, si unus et unus, non duo Dii? Et respondet, *Quia etiam Regis imago Rex dicitur, et non tamen duo Reges. Quemadmodum enim potestas una est quæ nobis dominatur; sic etiam glorificatio una est et non multæ, propterea quòd imaginis honor ad exemplum transit. Quod igitur hic est imitativè imago, idem illic naturaliter est filius. Quod et alibi explicans ait, *Unum exemplar est, et una item imago: genitus ex Patre Filius, et naturaliter exprimens in seipso Patrem, velut imago quidem identitatem habet. Neque enim qui in foro imaginem Regis intuetur, et Regem dicit eum qui pictus in tabulâ est, duos Reges confitetur, nec exemplar, Regis appellatione privat, imò potiùs illius honorem per hujus confessionem confirmat: Ita et hîc cùm audiveris imaginem (Dei) spendorem gloriæ intellige; quæ est substantiæ divinæ character. Atque sic imaginis ratio prout Deum decet accepta, unitatem Deitatis nobis declarat. Hæc nec alia est Patrum mens; Honorem divinum et latrîam qui Imagini Dei, id est, Christo datur, ad Deum Patrem transire docent, sicut honor civilis qui imagini Regis datur, ad Regem refertur. Honorem verò et cultum qui imaginibus Dei manufactis tribuitur, non ad Deum, illiusve honorem transire; sed ad Dei contumeliam et fabricari, et coli tales imagines, verè et constanter docuerunt. An æquum est aut vos, aut Nicænos Patres, Sanctorum Patrum verba, contra perspicuam ipsorum mentem, ad imagines Dei manufactas torquere, quæ de Imagine illâ unicâ Dei æternâ, et consubstantiali loquuti sunt. Sed danda et Nicænis Patribus, et vobis venia: malis artibus mala causa fulcienda est.**

^q Lib. 4.
contr. Arian.

^r Athan.
contr. Sabel.
gregal.

^s Lib. de Spir.
Sanct. c. 18.

^t Basil Serm.
cont. Sabel.
et Arian.

[506]

^u Cons. Red.
p. 46.

12. Conclusionem nunc attexis de vitulo et cultu Deo per imaginem exhibito. *Qui hujusmodi, inquis,*^u *adorationem tan-*

quam verè et propriè de se Idololatricam damnant, ne pilum quidem in se veri ac solidi Theologi habent: Satis hoc Thrasonicè, id est, insulsè. Verè, Vitulo tu dignus, quique in vestrà Asinorum mandrâ Capitaneus fias, et novus Induperator imperium habeas in belluas. Præmissæ tuæ exiles, enerves, arundineæ, vitulinæ. Conclusio quam ex eis inferis, tumida, typhoea, Goliathiaca, Atlante validior, et Tauro grandior. Ego ex præmissis quas jam demonstravi, conclusionem aliam apponam. Cùm Ecclesia tua Romana, adorationem, et *religiosum cultum*, qui te fatente, Deo soli convenit, imaginibus omnibus sanctorum tribuat; Cùm Imagines Dei contra ipsius mandatum et *fabricet, et adoret*: Cùm Cruci et imaginibus Crucifixi *Latriam* quæ Deo uni solique debetur exhibeat, et exhibendam doceat, qui vel istam imaginum adorationem, vel Ecclesiam tuam Romanam in hâc adoratione Idololatricam esse non agnoscit, ne pilum quidem ille habet vel pietatis, vel veræ ac solidæ Theologiæ.

CAP. LXXI.

DE CULTU EUCHARISTIÆ; UBI VANITAS ARCH. SPALAT. DEMONSTRATUR, CUM DICAT, IN CULTU QUEM EUCHARISTIÆ EXHIBENT, NE SUSPICIONEM QUIDEM ESSE IDOLOLATRIÆ.

A SANCTORUM Invocatione, et cultu imaginum, pergis ad tertium quod proposueras de apertâ Romanæ Ecclesiæ Idololatriâ caput, *Eucharistiæ nempe adorationem*. *Objiciunt*, inquis,^a *nobis apertissimam in sacrosanctâ Eucharistiâ adorandâ idololatriam, panis videlicet adorationem*. *Objicimus quidem, et* ^{a Cons. Red. p. 46.} *meritò*. Quid tu habes quod opponas? *Ne suspicari quidem*, inquis,^b *possunt adversarii nos in hâc Eucharistiæ adoratione, idololatriæ errori esse obnoxios*. *Quid ais?* Ne suspicari quidem possunt? Quorsum igitur tot, tamque grandia volumina à vestris scripta, ut crimen hîc Idololatriæ eluatis cujus ne *suspicio* quidem ulla est, imò nec *esse potest*? Nostin' Dominum Archiepiscopum Spalatensem? vide, annon te ille doceat suspicionem aliquam hîc subesse; aut subesse posse? Hæc ut scis illius verba sunt, etiam Ecclesiæ Catholicæ nomine conscripta: *Heu, inquit,*^c *pani huic preces funduntur, et adoratio quasi unico* ^{c Spalat. Scop. 1.}

[507]

et vero Deo præstatur, quæ est maximè expressa, propria et formalis idololatria. Satin' hoc clarè? Sed et iterum audi, *Ab hoc grandi impossibilis et incomprehensibilis Transubstantiationis errore, per quem panem volunt verè et realiter in verum, vivum et integrum Christi Corpus transmutari, oritur vera et realis Idololatria in missâ, in quâ elevatur hostia ut pro vero Deo adoretur, et tamen verè ac realiter verus est ac realis panis.* Quàm tu, ex quo in mandram rediisti, verè in stipitem transubstantiatus es, qui cùm et nostros scias argumentis clarissimis, nec unquam solvendis, Idololatriam hîc vestram demonstrare, et tuipse Idololatriam in hoc *propriam et formalem* à vestris committi non fatearis solùm, sed Ecclesiæ Catholicæ nomine orbi universo promulges, nunc tamen quasi mentis simul ac fidei naufragium fecisses, jactitas, ne *suspicionem quidem ullam Idololatriæ esse, imò nec esse posse* in vestrà Eucharistiæ adoratione?

^d Cons. Red.
p. 47.

2. Sed videamus quàm bellè vos Idololattras in hoc non esse probes. Nobis, inquis,^d *præsentia realis ac corporalis corporis et sanguinis Domini in Eucharistiæ sacrosanctis mysteriis est certissima.* Papæ, *Certissima?* Non est vobis de hoc certitudo fidei, quæ infallibilis est. Et benè sanè vobiscum ageretur, si *moralis*; at vix *conjecturalis* quidem certitudo hîc vobis est. Audi enim quid seriò dicam, quòdque cùm opus erit, certissimis, clarissimisque argumentis me demonstraturum suscipio. Certitudo vobis nulla, neque quòd is qui consecrat *Sacerdos* sit, aut vel *baptizatus*, neque quòd *intendit* facere quod facit Ecclesia: neque panem unquam *transubstantiatum* esse in Christi Corpus, neque quòd *possibilis* sit ita Transubstantiatio, quam tu^e et verè *impossibilem* vocas, nihil horum certò ac infallibiliter vel scitis, vel sine speciali revelatione, scire potestis. Addo panem in Corpus Christi transubstantiari, neque ex *Scripturis*, neque ex [508] *Conciliorum*, aut *Patrum*, qui antè sexcentos à Christo annos vixerunt, decretis ac scriptis, neque *sensu*, neque *ratione* ullâ, aut scitis, aut scire potestis: Etiam panem *non Transubstantiari* in Corpus Christi, et *Scripturæ*, et *Concilia*, *Patresque* quos dixi, et *Ratio*, et *sensus* certò demonstrant. Vos tamen de præsentia Christi corporali in Eucharistiâ *certissimi*; cùm neque ex *Scripturis*, neque testimonio priscorum Patrum, neque *sensu*, neque *Ratione* certi sitis, sed vanam solùm, ineptam, et impossibilem de hoc *opinionem* foveatis, et ut Idolum vestrorum cordium colitis.

^e Spalat.
Scop. 1.

3. Quomodo verò vos ab Idololatriâ tu hîc excusas? Nos, inquis,^f *ipsum Corpus Christi de se ob unionem hypostaticam adorabile verâ latrid sub speciebus latens adoramus.* Benè dixi et signanter *Latens.* Certè enim latet oculos *Corporis*, oculos *Rationis*, oculos *Hominum*, oculos *Angelorum*, oculos *glorificatos*, oculos *aliorum*, oculos *ipsius Christi.* *Corpus Christi* (inquit Durandus)^g *in hoc Sacramento non videtur ab oculo vel suo, vel alieno.* Addit Richardus,^h *qui per omnia consonat Thomæ, quòd oculus corporalis nec per naturam, nec per gloriam, nec per miraculum potest videre Corpus Christi in Sacramento.* Utque ait Thomas,ⁱ *Quomodo sit in Sacramento, neque sensu, neque imaginatione perceptibile est.*

^r Cons. Red. p. 47.

^g In 4. Sent. Dist. 10, q. 4, n. 5.

^h Rich. citatus à Dionys. Carthus. in 4. Sent. Dist. 10, q. 4.

ⁱ Part. 3, q. 76, art. 7.

4. Verùm dic seriò; An latens illud Corpus Christi *de se* adoratis? An *de se* adorabile est latria? Cave ne Anthropolatræ, sitis, et in illud anathema Sancti Ephesini Concilii^k incidatis, *Si quis dicere audet hominem assumptum unâ cum ipso Deo Verbo adorandum, unâ cum illo glorificandum, unâ cum illo tantquam alterum in altero existentem, Deum appellandum, et non unâ potius adoratione Emanuelem honorat, unamque illi glorificationem attribuit, quatenus Verbum caro factum est, anathema sit.* Iterum, *Ergone Emanuelem ut solum hominem adorabimus? Minimè gentium: Istuc enim nihil aliud foret, quàm errare et delirare.* Hoc explicans Durandus,^m ait, *Dicendum quòd humanitas Christi propriè non adoratur, cùm non sit res per se subsistens, nec est ratio per quam debeatur Christo adoratio latriæ; et in hanc rem citat glossam, quæ dicit, quòd caro Christi non est adoranda adoratione Latriæ, quæ soli Creatori debetur.* Nolo tibi litem hîc intendere. Verba tua, *Ipsummet corpus* adoramus, et corpus *de se* adoramus, malè sonant. Moneo igitur, si mens tibi sana, sint itidem et verba. Nolo in causis fidei verborum strophas. Dic igitur (quod sensisse te opinemur) *Christum ipsum, cujus corpus in illis speciebus præsens est, adoramus.*

^k Anath. 8, et Conc. Ephes. approbat habetur, tom. 1, art. Conc. Ephes. c. 14.

^l Cyril. de recta fide ad Theod.

^m In 3. Sent. Dist. 9, q. 2, n. 13.

[509]

5. Est verò et aliud quod mihi explicari valdè velim. Putemus subesse illis speciebus ipsummet Christi corpus, an ideo in illis latens Christi corpus, magis à vobis in hostiâ adorandum, quàm *ipsa Deitas Christi* latens in pane, in ligno, in lapide, in sacrificio, in quovis homine, est in illis adoranda? Ratio adorationis vestræ, est præsentia Deitatis, quia Christus Deus ibi latet. Cùm igitur ratio eadem adorationis sit in aliis quæ dixi, cùm verè ac realiter Christus Deus sit in pane, in lapide, in

quovis homine, cur non procumbitis ad pedes cujusvis sacrifici, cujusvis hominis, ut Christo in illis latenti latrariam exhibeatis? De præsentia Christi, quâ Deus est, in illis omnibus certissimi estis: de præsentia Christi, quâ homo est, in aut sub illis speciebus panis incertissimi estis. Si Christum hominem et illius corpus, à speciebus sub quibus latet, sejungens potestis, potestis similiter, et Christum Deum illiusque Deitatem, à quovis lapide, sacrificio, et homine in quibus omnibus latet, eâdem ratione secernere. Non major metus Idololatriæ, aut adorandi hominem, aut lapidem in quibus latet Christus Deus, quàm est metus Idololatriæ, aut adorandi hostiam in quâ latet Christi Corpus? Exime animo meo hunc scrupulum, et erit tibi gratia magna. Dic clarè, cur Corpus Christi quod illic putatis præsens, adoretis; et Deitatem Christi, quam hîc certò scitis præsentem esse, non adoretis.

6. Addis adhuc aliud, et id quidem perridiculum. *Præsentiam*, inquis,ⁿ *hanc realem et corporalem Christi nos supponimus*.

Itidem planè, qui Jovem, Venerem aut Bacchum adorant, supponunt Jovem aut Bacchum Deum verum esse: Hoc supposito, adorant illos, et adorandos defendunt. Ut illi, sic vos falsum supponitis. Ex falso supposito, falso religio, falsus et idololatricus cultus, falsum quodvis consequi potest. Suppone tu [510] Idolum quodvis, Mammona, aut ipsum Diabolum Deum tuum esse, ex hoc supposito, poteris tam strenuè, tam verè, tam piè Arcam tuam, aut ipsum Diabolum adorare, et adorandum defendere, quam nunc ex falso hoc supposito, hostiam adoratis, et adorandam dicitis.

CAP. LXXII.

TRANSUBSTANTIATIO NON PROBATUR VEL EX CAP. VI. JOHANNIS, VEL EX VERBIS CHRISTI, MATT. XXVI. 'HOC EST CORPUS MEUM,' SED EX UTRISQUE LOCIS REFELLITUR.

ⁿ Ib.

At *suppositio*, inquis,ⁿ *nostra nobis de fide certa est*. Non est. Opinione solùm, ac conjecturis, eisque vanissimis nititur: Profers duo è Scripturis testimonia. Unum è Johannis vi. Alterum ex Matt. xxvi. Ego verò, nisi Transubstantiationem

vestram illis locis non tradi, nisi etiam inde everti clarissimè convincam, pedibus ibo in tuam sententiam.

2. *Promisit, inquis,° Christus, Johannis vi. 51, se daturum* ° Cons. Red. p. 47. *carnem suam, Panis quem ego dabo caro mea est.* Sed non dixit, Panis quem dabo *in Eucharistiâ dentibus comedendum*, panis ille est caro mea: Dixit, *Panis quem dabo*; dabo nempe in cruce immolandum, dabo fidelium omnibus cordibus, fide comedendum, *Panis ille est verè caro mea.* Christus ipse, se non de *Sacramentali*, sed *Spirituali* esu loqui, demonstrat, cum ait v. 40, *Omnis qui credit in eum, habet vitam æternam*: et v. 35, *Qui venit ad me, nequaquam esuriat: et qui credit in me, non sitiet unquam.* Quid est venire ad Christum, nisi credere in Christum? *Non^p enim ad Christum ambulando currimus, sed credendo.* Fide ^p Aug. Tract. 26, in Joh. editur Christi Corpus, fide sanguis ejus bibitur. Fides famem animæ tollit: fides sitim Spiritus extinguit, et præter fidem nihil. Quòd si de Sacramentali esu loqueretur Christus, quomodò verum esset, quod dixit v. 51, *Si quis ederit ex hoc pane, vivet in æternum?* Panem Sacramentalem Judas edit, et reprobi multi, qui tamen cum Judâ moriuntur in æternum. Quare certissimum est, panem *Sacramentalem*, panem Eucharizatum et consecratum non posse hîc intelligi. Certè enim non omnes qui eum panem edunt, vivant in æternum; at de Pane illo quem Christus significavit, ipse dicit, *Quicumque panem illum manducat, vivet in æternum.*

3. Dein de carne suâ et sanguine dicit Christus, v. 53, [511] *Amen, Amen, dico vobis, nisi ederitis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Habent vitam in se infantes; habent et adulti multi adhuc catechumeni, qualis erat Valentinianus, quorum tamen nemo carnem Christi et sanguinem in Sacramento, aut sacramentaliter unquam ederunt, biberuntve. Ut Valentinianum, sic et alios sine Eucharistiâ, etiam sine baptismo morientes, *fides^q ipsorum abluit, et* ^q Hunc sua fides abluit et voluntas. Ambros. de obit. Valentia. *salvos facit.* *Quicumque, inquit, Augustinus^r* (adultus sit aut infans, nam et infantes martyrio coronari posse docet), *quicumque etiam non percepto regenerationis lavacro, pro Christi confessione moriuntur, tantum in eis valet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte baptismatis.* Et iterum,^t *Etiam atque etiam considerans invenio non tantùm passionem pro nomine Christi, id quod ex baptismo deerat, posse supplere, sed etiam fidem, conversionemque cordis, si fortè ad celebrandum mysterium*

^q Hunc sua fides abluit et voluntas. Ambros. de obit. Valentia.

^r Lib. 13, de Civit. Dei, c. 7.

^t Aug. lib. de Orig. Animæ ad Hier. c. 16. Lib. 4, de Baptis. c. 22.

baptismi in angustiis temporis succurri non potest. Ecce, defectum non Eucharistiæ solùm, sed et Baptismi, tam in infantibus quàm in adultis, supplet martyrium; supplet et fides. Defectum verò non edendi carnem Christi, et bibendi illius sanguinem, nihil quidquam vel in infante, vel in adulto supplere potest; nam nisi ederitis carnem Filii hominis, et sanguinem ejus biberitis, non habebitis vitam in vobis.

4. Ad hæc si de carne suâ et sanguine in Sacramento, edendo, bibendoque capiantur illa Christi verba, Joh. vi. miserrima omninò laicorum omnium apud vos conditio. Edunt quidem, ut vos putatis, carnem: sed an *bibunt* sanguinem? an *Bibunt* ex calice? Quia *non bibunt*, omninò vitam non habent in ipsis: Laici ad unum omnes per vos exitio devoti. Certè enim tam necessariò exigit Christus, ut *bibant*, quàm ut *manducent*, quia nisi ederitis carnem meam, et biberitis sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

5. Vides nunc luce meridianâ clarius esse, non posse verba Christi, Joh. vi. de *Sacramentali pane* intelligi. Panis ille cœlestis, panis vitæ, de quo illic agitur non dentibus, sed mentibus, non ore, sed corde manducatur. *Credere*, inquit, Augustinus,^u *hoc est manducare cibum qui non perit. Ut quid paras dentes et ventrem? Crede et manducâsti. Credere^x enim in eum, hoc est, manducare panem vivum; qui credit in eum, manducat, invisibiliter saginatur, quia invisibiliter et nascitur: Ut alios mittam, rectè hîc Jansenius^y vester: Cùm vel non Catholicè, vel non satis commodè locus iste Joh. vi. intelligi possit de manducatione Sacramentali, nec ille sit proprius Scripturæ sensus, restat totum hunc locum convenientissimè intelligi de manducatione spiritali, quæ est per fidem in carnem traditam in cruce, et sanguinem effusum pro nobis.*

6. Quid quod Transubstantiationem vestram evertunt penitus illa verba Christi, Joh. vi. Si enim panis verè ac realiter transubstantietur in carnem Christi, tum quicumque Sacramentalem illum et consecratum Panem manducat, ille Christi carnem verè manducat. Vivet igitur in æternum: nam si quis, ait Christus, v. 51, *ederit ex hoc pane, vivet in æternum*: et v. 54, *Qui edit carnem meam, habet vitam æternam*. Neque ait Christus, *Qui manducat dignè carnem meam*; sed simpliciter, *Qui manducat carnem meam*. Carnem ejus *indignè* nemo manducare potest. Hoc disertè docet Augustinus,^z *Hujus rei* (corporis

^u Tract. 25
in Joh.
^x Ib. Tract.
26.

[512]

^y Conc.
Evang. c. 59.

^z Tract. 26,
in Joh.

nempe et sanguinis Christi) *Sacramentum in dominicâ mensâ sumitur, quibusdam ad vitam, quibusdam ad exitum: Res verò ipsa cujus et Sacramentum est, omni homini ad vitam, nulli ad exitum, quicumque ejus particeps fuerit, sumitur.* Aut igitur fatendum, reprobos nullos carnem Christi sumere, ideoque nullam esse Panis in carnem Transubstantiationem; aut dicendum est, Judam et multos reprobos æternâ vitâ frui, ac donandos esse, quia quicumque *Panem vitæ, seu Christi carnem manducat, vivet in æternum.* Vidit hoc Jansenius vester, ideo candidè sic profitetur,^a *Hic jam manifestum evadit, non omnes hoc loco dici manducare carnem Domini, et bibere ejus sanguinem, qui Sacramenta corporis et sanguinis Domini sumunt, cùm non omnes Christum habeant in se manentem.* Ita prior hic quem citas locus, multis modis te tuamque causam jugulat.

7. Locus alter, qui vestris Achilles habetur, est Matth. xxvi. 26. Ubi Christus ait, *Hoc est Corpus meum.* Sed et hic quoque Transubstantiationem funditùs evertit. Quid vox illa, *Hoc* demonstrat in Verbis Domini? Demonstrativum enim Pronomen esse, non opinor dubitabis. Aliquid ergo, idque tum præsens, cùm prolata est, demonstrabit. Nam *si quis digito* [513] *aliquid ostendat, valdè absurdum videtur, et meritò Cardinali^b tuo dicere Pronomine illo, etiam cùm illud effert, non demonstrari rem præsentem.* Demonstrat etiam *Substantiam* hic non accidentia, ut verè et solidè probat Dominicus Soto,^c aitque *secundùm usum communem loquendi* (quem Christus sequitur) *Pronomen Hoc substantiam demonstrare.* Quod Jansenius^d quoque agnoscit, *Hæc, inquit, est propria vis Pronominis, Hoc, ut substantiam demonstret, est enim demonstrativum Substantiæ.* Demonstrat etiam rem illam quamprimùm effertur, et priusquàm reliqua orationis pars pronunciatur. *Demonstrativa Pronomina, ait tuus Cardinalis,^e mox indicant certum aliquid, etiam antequam sequantur cæteræ voces.* Clara hæc sunt, et in his convenimus omnes. Tene hæc firmiter, et causa statim exitum habebit.

8. Quæro nunc, quidnam illud sit, quod tum *præsens* per Pronomen *Hoc* demonstratur, antequam *ultima vox* profertur?

Idem quodcunque sit, *subjectum est*, ut rectè agnoscit Cardinalis,^f *in hac propositione, ideoque notius prædicato esse debet.* Quidnam igitur est? Hic sanè apud vos scinditur incertum studia in contraria vulgus. Aliis, ut Scoto,^g est *hoc Ens*: aliis, ut Aquinati,^h est *substantia in communi.* Aliis, ut Bellarmino,ⁱ

^a Conc. Evang. c. 59.

^b Bell. lib. 1, de Euch. c. 11, § Hæc.

^c In Lib. 4, Sent. Dist. 9, q. 2, art. 2.

^d Concord. Evang. c. 131.

^e Bell. loc. cit.

^f Bell. lib. 1, de Euch. c. 10, § Porro. ^g Scot. ap. Bell. lib. cit. c. 11, § Ad ib. ^h P. 3, q. 78, art. 5. ⁱ Loc. cit. § Ad ib.

^k In 4, Sent.
Dist. 8, q. 2,
et 3.

^l Antid.

Evang. in
Matt. 26.

^m In 4, Sent.
Dist. 8, et sic
eam sensisse
ait John

Gray, in sua
summa
Theol.

ⁿ In disput.
cum Theo.
Bez. ap.

Melch.
Adam. in
vita Beza.

^o Concord.
Evang. c.

131.

^p Bell. lib. 1,
de Euch. c. 1,
§ Ut.

^q Ib. § Est
igitur.

^r Gloss. in c.
Timorem
Dist. 2, de
Consec.

[514]

^s Bell. lib. 1,
de Euch.
c. 9.

^t Stapl.

Antid.
Evang. in
Matt. 26. pp.

341, 342.
^u Bell. loc.
prox. cit.

notat, *Accidentia seu species panis*. Respondeo, inquit, *formaliter in hac propositione demonstrantur Species, sed in obliquo, mutando scilicet Hoc in voces istas, sub His*. Aliis, ut Petro de Aquila^k et Stapletono,^l notat ipsum *Corpus Christi*, quod est prædicatum: Aliis, ut Magistro Laudanensi,^m et Sorbonistæ,ⁿ est *Individuum vagum*. Aliis, ut Jansenio,^o est *Substantia indeterminata, velata his accidentibus*. Aliis, ut Bellarmino, modò,^p *Hoc Edulium*: modò,^q *Contentum sub his speciebus*: Et quot ferè homines, tot sententiæ. Ad extremum accedit Crito, qui litem hanc dirimat; is in Juris glossa, velut ex tripode sententiam fert, *Dico^r quòd per hanc dictionem Hoc, nihil demonstratur*. Vide quàm hîc vobis nutent omnia; et quàm vani tui sunt, qua verba^s Christi non figuratè, sed propriè accipienda docent: *Sensu literalis^t tenendus est: Contextus Sermonis Christi nullum tropum admittit, eademque perspicua plana,^u et clarissima verba esse, clamitant: cùm tamen de unicâ hâc misellâ voculâ sic digladiantur, ut iis lectis incertior multò sis, quàm dudum fueras, eandemque sic distrahant et torqueant in tam multas formas, ut tandem ad Nihilum planè significandum deducant.*

9. Vide proximo loco, quàm facilis, quamque perspicua sit nostra verborum Christi explicatio: Panem accepit Christus; pani benedixit, benedictione illâ seu precibus ad sanctum hunc sublimem, cœlestem et mysticum usum consecravit, ut Symbolum esset non solùm *significativum*, sed *efficax*, et *instrumentaliter*, sed *spiritualiter* exhibens credentibus corpus ejus: de Pane sic benedicto, consecrato, ac benedictione Christi mutato (quod vi veritatis victus agnoscit Bellarminus,^f *Dedit panem benedictum, et benedictione mutatum*), de Pane, inquam hoc, à vulgari ac communi, ac sacrum hunc est cœlestem usum sic mutato dixit, *Hoc est corpus meum*; Hoc quod accepi, quod fregi, quod consecravi, quod dedi vobis ad edendum, Hoc est corpus meum.

10. Et quidem quod *Panis* jam consecratus, et præter panem nihil quidquam demonstretur vel demonstrari possit, per Pronomen illud demonstrativum *Hoc*, ex ipsâ vestrâ doctrinâ et certò et liquidò constat. Rem enim aliquam, imò *Substantiam* aliquam, tum cùm vox illa *Hoc* prolata est, *præsentem* demonstravit Christus: Nullum verò aliud vel *Ens*, vel *Substantia*, vel *Corpus*, vel *Individuum*, vel *Edulium*, vel *contentum sub illis speciebus panis*, nullum, inquam, præter Panem præsens erat, aut demon-

^f Lib. 1, de
Euch. c. 11,
§ Ad ultim.

strari tum potuit, quando vox illa *Hoc* prolata est. Panis enim qui antè erat, sine omni dubio adhuc remanebat, nec vel corruptus, vel annihilatus, vel transubstantiatus erat, ante ultimum instans totius orationis prolatae. *In ultimo instanti quo profertur vox ultima, ponitur conversio panis in Corpus Christi*, ait Cardinalis.^s *Hac conversio*, inquit Aquinas,^h *non fit successivè, sed in instanti, et istaⁱ conversio fit in ultimo instanti prolationis verborum, est primum instans in quo est in Sacramento Corpus Christi, in toto autem tempore præcedenti est ibi substantia panis.* Eadem est glossatoris,^l eadem aliorum sententia. Audi pro omnibus Jansenium,^m *Dicendum est, quòd ante consecrationem completam, quæ perficitur, et fit in momento terminante verborum prolationem, substantia illa (quam pronomen hoc demonstrat) est panis.* Ultimo illo instanti verba omnia Christi jam integrè prolata erant. Loquutio enim, sicut motus, et omnia successiva, desinit non per *ultimum sui esse* (ultima enim pars motus, aut loquutionis nulla est, aut esse potest, in quo foedissimè errat Aquinas) :ⁿ sed desinit per *primum sui non esse*. Quare quandiu pars ulla loquutionis erat, et quoad tota verborum istorum, *Hoc est corpus meum*, prolatio plenè et actu finita esset, sub speciebus illis remanebat panis, et præter panem nihil; ut certum sit Pronomine illo *Hoc*, panem in illâ loquutione demonstrari, et præter panem demonstrari nihil posse.

11. Idem adhuc clariùs ex alterâ Sacramenti parte liquet, in quâ figuratam esse Christi loquutionem, ne ipsa quidem per vicacia negare potest. In eâ Christus priùs dixit,^o *Bibite ex hoc omnes*, deinde morâ interpositâ, novâ sententiâ adjecit; *Hoc est enim sanguis meus Novi Testamenti*. Certissimum enim est, cùm dixit, *Bibite ex hoc omnes*, Pronomen *Hoc* non potuisse aliquid præter vinum demonstrare, cùm Transubstantiatio quam somniatis, non in illâ, sed alterâ et sequenti periodo exprimitur: Biberunt omnes ex eo, quod Christus demonstravit, cùm dixit, *Bibite ex hoc*. Id quia vinum sine dubio erat; vinum igitur biberunt omnes, et quia de eo quod ante demonstravit, iterum dixit, *Hoc est sanguis meus*, vinum igitur à Christo demonstratum, sanguis ipsius vocatum est.

12. Illud verò quod *robustissimum pro transubstantiatione argumentum*, vocat Bellarminus,^p verè nugamentum est. Vinum, inquit, per Pronomen *Hoc*, aut *Hic*, in illis verbis, *Hoc^q est sanguis meus*, non demonstratur, quia apud Lucan^r dicitur,

^s Bell. ib.
[§] Respondeo Cum.
^h P. 3, q. 78, art. 5.
ⁱ lb. q. 73, art. 7, ad 3.
^k lb. ad 1.
^l In cap. Ante Bened. Dist. 2, de Consec.
[515]
^m Conc. Evang. c. 131.

ⁿ Datur ultimum tempus in quo substantia panis est, Aq. p. 3, q. 75, art. 7 ad 1.

^o Matt. 26, 27, et Marc. 14, 23, 24.

^p Lib. 1, de Euch. c. 10, § Sed addo.
^q Sic legit Cypr. lib. 2, ep. 3.
^r Luc. 22, 20.

τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ, καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματι μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
 •Bell. loc.cit. ἐκχυνόμενον, id est, ut illi^s vertunt et sensum reddunt, *Hic calix
 Novum Testamentum in sanguine meo, qui* (Calix nempe) *pro
 vobis effunditur*. Ubi *qui effunditur*, non refertur ad sanguinem,
 quia in Græco vox αἵματι, et τὸ ἐκχυνόμενον casu differunt: sed
 ad calicem, quia τὸ ἐκχυνόμενον ejusdem casus est cum τὸ ποτήριον:
 [516] *Cum ergo Lucas dicat calicem effundi pro nobis, vas autem seu
 vinum non effunditur pro nobis: Calix igitur apud Lucam non
 significat calicem vini, sed calicem sanguinis.*

13. Hoccine illud est argumentum robustissimum, cui sol-
 vendo impar Hercules? Imo vos homines nugaces, qui in
 cortice verborum hæretis, vim et verum sensum aut non capitis,
 aut refugitis. Omnino enim τὸ ἐκχυνόμενον ad αἵματι refertur
 ut suum Substantivum, non ad ποτήριον. Sinite me paulisper ad
 rudimenta reverti, et erroris simul ac inscitiae vestrae fontem in
 hoc aperire. Verba primùm apud Lucam sic vertenda sunt:
*Hoc poculum est Novum Testamentum in sanguine meo qui pro
 vobis effunditur*. Supplendum primò esse verbum substantivum
¹ 1 Cor. 11. 25. *Est*, liquet ex Apostolo,^t qui ait Christum sic dixisse, τοῦτο τὸ
 ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστίν. Et rectè addi verbum *Est* apud
^u Conc. Evang. c. 131. Lucam monet Jansenius,^u qui meritò versionem Vulgatæ vestrae
 editionis ut *non satis hîc commodam* arguit, in qua dicitur: *Hic
 est calix Novum Testamentum, &c.* Cùm potius dicendum esset,
Hic calix est Novum Testamentum, &c. Ex quo quidnam verè
 sit *subjectum* in hâc propositione, clarè discernitur, nempe, *hic
 calix*. Totum verò quod copulam *Est* subsequitur est, *Prædica-
 tum*: nempe *Novum Testamentum in sanguine meo qui pro vobis
 effunditur*. Ut vel hinc perspicuum sit τὸ ἐκχυνόμενον non esse
 partem ullam *subjecti*, nec ad *subjectum* referri, sed partem esse
Prædicati, et ad αἵματι referendum esse, non ad ποτήριον. Si
 enim ad ποτήριον referas, diceretur, *Hic calix*, id est, ut vos
 putatis, hic sanguis in calice, *qui pro vobis effunditur, est Novum
 Testamentum in sanguine meo*. Quis verò dicat, aut quomodò
 verè dici possit, Hic sanguis est Testamentum? Certè Sanguis
 Christi, Testamentum verè non est: sed id in quo novum fœdus,
 seu Testamentum firmatur. Et ut sit Testamentum, sanguis
 tamen, non est Testamentum in sanguine. Rectè in hoc Jan-
 senius^x vester: *Sanguis in calice contentus non potest propriâ
 loquutione dici Testamentum Novum*. Et iterum, *Dictionem
 Calix, non posse hîc accipi pro sanguine contento in calice, patet*

^x Loc. cit.

ex eo quod additur, in meo sanguine: quæ verba ineptè erunt adjuncta. Non enim concinna fuerit oratio, si dixeris, Hic sanguis est Novum Testamentum in meo sanguine. Agnoscite igitur, Episcopo vestro monente vel Calicem non notare ut vos docetis, sanguinem Christi in Calice, vel (quod sentire aut dicere blasphemum est) loquutionem Christi non modò inconcinnam, [517] sed et ineptam esse.

14. Articulus dein *Præpositivus* τὸ pro *Subjunctivo* ὃ apud Lucam ponitur. Cui Verbum Substantivum ἐστὶ, quod usitatissimè subintelligi solet, addendum est, sic ut ἐν τῷ αἱματί μου, τὸ ἐκχυνόμενον, idem sit apud Lucam, ac si dictum esset ἐν τῷ αἱματί μου, ὃ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον ἐστὶ. Et quidem hæc utraque tam frequentia sunt apud Græcos, ut vix de iis dubitari possit. Apud Homerum^y leges, ὅφρ' εἴπω τὰ με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κέλεύει. ^y Ὀδυσ. Θ. Ut dicam quæ me animus in pectore jubet. Iterum,^z Ἡὺς²⁷ ἀράχνια λεπτὰ, τὰ γ' οὐ κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο. ^z Lib. eod. Sicut araneæ telæ²⁸⁰ subtiles, quas nullus videre potuisset. Iterum,^a Σήματ' ἀναγνούσῃ^a Ὀδυσ. lib. τὰ οἱ ἔμπεδα πέφραδ' Ὀδυσσεύς. Agnoscenti signa quæ ei firma^{T. 250.} dixerat Uliesses: Apud Hesiodum,^b ὕιες Ὀκεανοῦ, τοὺς γείνατο πύτνια^b Θεογ. 368. Τηθύς. Filii Oceani quos peperit veneranda Tethis. Apud Theocritum,^c φάρμακα λυγρὰ—τὰ καὶ θεοὶ ἐχθαίρονται, mala venena quæ^c Εἰδύλ κδ. etiam dii oderunt. Apud Theognidem, μυθεῖται δ' ἀπάλαμνα τὰ^d Γνωμ. 481. νήφουσ' εἶδεται αἰσχρὰ, loquitur inertia quæ sobriis videntur turpia. Apud Musæum,^e Καὶ γάμον ἀγλυόοντα, τὸν οὐκ ἴδεν ἄφθιτος^e De Heron. ἡώς. Cubitum tenebricosum quem non vidit immortalis aurora. et Lean. 3. In his omnibus, et infinitis ejusdem generis, *Præpositivus* articulus pro *Subjunctivo* seu *Relativo* usurpatur.

15. Quòd verò Greg. Martinus^f suam in Græcis scientiam ^f In suâ de- venditans, oggannit, *Relativum* semper referri ad *Antecedens* test. error in ejusdem casus, infantiam planè suam in hoc prodit, uno alterove transl. Bibl. exemplo id patefaciam; Apoc. i. 5. *Gratia vobis* ἀπὸ Ἰησοῦ c. I, n. 39. Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστός. Hic planè, ut apud Lucam et *Præpositivum* ὁ, pro *Subjunctivo* ὅς poni: et verbum ἐστὶ subintelligi; et *Relativum* ad *Antecedens* alterius casus, neinpe Ἰησοῦ Χριστοῦ referri perspicuum est. Aut si cui placet *Subjunctivum* hîc cum verbo subintelligi, ac si diceretur, ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅς ἐστὶ ὁ μάρτυς ὁ πιστός, tamen et sic quoque *Relativum* ad *Antecedens* diversi casus referretur: et parî planè modo *Relativum* cum verbo apud Lucam intelligi posse; apertum est, ac si diceretur, ἐν τῷ αἱματί μου, ὃ ἐστὶ τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Ut vel sic constructio non

[518]

minùs Grammatica sit apud Lucam, etsi τὸ ἐκχυνόμενον ad αἵματι diversi casus referatur, quàm apud Johannem, ubi ὅς vel ὁ refertur ad Χριστοῦ. Similis loquendi forma habetur, Apoc. viii. 9. Καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων τῶν ἐν τῇ θαλάσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς. Putet fortè quis, τὰ ἔχοντα per Appositionem hîc addi ad τὸ τρίτον, et tum sensus erit, Mortua est tertia pars creaturarum in Mari, nempe illa quæ vitam habent. At hoc nec dixit nec sensit Johannes. Non nominat viventia ut tertiam partem eorum quæ in Mari Mortua sunt: nulla enim nisi viventia mori possunt: sed hoc vult, Creaturarum viventium in Mari tertiam partem mortuam esse. Ubi similis est planè Johannis et Lucæ loquendi forma. Apud Johannem τὰ pro αἵ: apud Lucam τὸ pro ὃ ponitur. Apud utrumque verbum, ἐστὶ, quod subjunctivis addendum est, subintelligitur, τὰ ἐστὶν ἔχοντα: τὸ ἐστὶν ἐκχυνόμενον. Apud Johannem articulus τὰ pro αἵ positus, refertur ad Antecedens diversi casus τῶν κτισμάτων. Apud Lucam τὸ, vel ὃ, refertur ad Antecedens diversi casus τῷ αἵματι. Posset hoc compluribus aliis exemplis declarari, sed ex his opinor, liquidò nunc constat licere per Grammaticos, et rectè et commodè apud Lucam τὸ ἐκχυνόμενον referre ad αἵματι, ideoque Christum non de vino in calice (nam vinum solummodò erat, vel vobis ipsis Judicibus, usque ad completam et finitam integram illam Christi orationem) non inquam de calice seu vino in calice, sed de sanguine suo dixisse τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.

g Basil. in
Moral. Regul.
21, c. 3, edit.
Paris.
Græcolat.

16. Aut si in his à nobis instrui non vultis, discite tamen à S. Basilio qui in Græcis opinor sciolis vestris longè antepotendus. Is ut dubium hîc omne, etiam illam ipsam quæ vos torquet argutiam, funditùs ex animis omnium eriperet, verborum Christi apud Lucam sensum sic refert, ut non possit, τὸ ἐκχυνόμενον ad ποτήριον, sed tantummodò ad αἵματι, referri: *Christus*, inquit,^g *calicem dedit, dicens, τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ αἵματί μου, τῷ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνομένῳ*; *In sanguine meo pro vobis fuso*. Nec sine magnâ fraude simul ac scelere, ab aliquibus Basilii Interpretibus verba ejus sic vertuntur; *Hoc poculum Novum Testamentum in meo sanguine, quod pro vobis funditur*. Non est hoc vertere, sed pervertere, et evertere sanctorum patrum voces. Sed aperta sunt Basilii verba, nec ullâ arte aut cavillis eludi possunt. Disputent de vocum constructione, ut volent, et quamdiu volent Grammatici: quomodo τὸ ἐκχυνόμενον, Grammaticè cohærere possit cum τῷ αἵματι, investigent: Teneant

[519]

tamen constanter quod docet is, qui Grammaticos omnes docere potest, S. Basilius, sic esse ad τῷ αἵματι referendum, ut sensu idem sit cum ἐν τῷ αἵματί μου, τῷ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενῳ: vos interea videte an S. Basilium, an Grammaticalem istam argutiam deserere malitis. Certè enim si S. Basilio auscultetis, telum istud Herculeum in arundineum et junceum vertetur, et argumentum quod *robustissimum* esse jactatis, in fumum abibit, et tenues vanescet in auras.

17. Quin et Christi ipsius verba apud Matthæum et Marcum, hoc idem cum Basilio declarant τοῦτό ἐστι τὸ αἶμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον. Utroque τὸ ἐκχυνόμενον, ad τὸ αἶμα refertur: neque vel calix vel vinum, vel quidquam aliud præter αἶμα, in eâ sententiâ exprimitur ad quod referri possit. Quod dicitur, inquit Jansenius,^h *sanguis meus qui pro multis effunditur, communiter intelligitur de effusione factâ in Cruce, et rectè. Illa enim effusio facta est ad promerendam nobis remissionem peccatorum.* Non est verò dubium idem Participium ad idem prorsus Substantivum apud Lucam referri, ad quod apud alios Evangelistas refertur; cùm omnes eandem planè sententiam Christi, licèt diversis verbis, sensu tamen eodem exprimant. Nec hoc Anglo-Rhemensesⁱ latuit; *Hoc*, inquit,ⁱ *quod à Lucâ dicitur, ab aliis Evangelistis planiùs explicatur.* Obscurior est apud Lucam, manifestior apud Matthæum et Marcum loquutio; sed loquutionis Christi idem apud omnes sensus. Quare cum apud Matthæum et Marcum, τὸ ἐκχυνόμενον sine omni dubio referatur ad αἶμα, certè apud Lucam etiam, licèt phrasi obscuriore, ad τῷ αἵματι referendum est. Et sicut de corpore suo, quod est pars *Prædicati*, in priore Christi loquutione dicitur, *Corpus meum quod pro vobis datur*: Itidem de sanguine suo, qui est pars *Prædicati*, in alterâ Christi loquutione, pari modo dicitur, *Sanguis meus, vel in sanguine meo qui pro vobis effunditur.* Sicut non Panis, sed Corpus Christi, cujus symbolum erat panis, est id quod pro nobis datur; Ita non Calix, aut id quod erat in calice, sed sanguis Christi, cujus symbolum erat vinum, est id quod pro nobis effunditur. Sicut, quod datur, refertur ad Corpus, Ita quod effunditur, refertur ad sanguinem. Sed vestri, quò portentum istud fucare possint, cùm Sophistas se primùm egregios, tum Grammaticastros etiam imperitos demonstrant.

^h Concord. Evang. c. 131.

ⁱ Annot. in Luc. 22, § 8.

[520]

18. Nec dissimile est, aliud illud Bellarmini à Grammaticis

^k Bell. lib. 1.
de Euch. c.
10, § Porro.

^z Gen. 2. 23.

^a In 4, Sent.
Dist. 11, q. 1,
art. 5.

^b Joh. Mars.
Defens. cont.
Bell. in
causâ. Venet.
p. 218.

^c Lib. 4, Inst.
c. 30.

^d Orat. pro
A. C. lucent.

^e Matt. 17. 18.
edit. Vulg.

^d Matt. 6. 26.
Vulg.

^f Genes. 13.
11. Vulg.

^g Matt. 22. 30.
Vulg.

mutuatam nugamentum, Cardinale et docto homine indignis-
simum : Si, inquit,^k *Pronomen illud, Hoc, de pane dicatur ;*
absurdissima propositio erit. Non enim potest dici, Hoc, de re
quæ cernitur, et apertè cognoscitur, nisi res illa sit neutrius
generis. Nemo enim demonstratd imagine Cæsaris, diceret, Hoc
est Cæsar. Lepidum sanè hominem, et à Grammaticastris rude
donandum. Non legerat id quod de Evâ quam videbat, et
mulierem esse sciebat, Adamus, Hoc^z nunc est os ex ossibus meis.
Nec illud apud Sotum,^a Christus loquebatur discipulis, ut homo
dicit amico, Accipe, Hoc est Perdix. Nec audiverat unquam
usitatum apud vos, ut ait Marsilius,^b loquendi formam, Hoc est
Crucifixus, Hoc est Domina. Et quis Grammaticus, Philosophum
audeat reprehendere, cum demonstrato igne, aut aqua, quæ scias
optimè, videasque, dicat, Hoc est leve, hoc grave, hoc lucidum,
hoc diaphanum, hoc siccum, hoc humidum ; aut demonstrato
lapide, aut lanâ, dicat, Hoc est durum, hoc molle. Nec carpent
unquam Theologum Grammatici, si de Imagine quam Cæsaris
esse scit, aut Minervæ aut Veneris, dicat, Hoc Zeuxidis opus est,
Hoc Phidiæ, hoc Apellis : aut de libro quem codicem et librum
esse certò scit, dicat, Hoc est Novum Testamentum : Hoc est
Verbum Dei : Hoc Augustini, hoc Chrysostomi opus. An quis
ex Alphabeto emergens tyro, ignorat Pronomen Hoc, rem cujus-
vis sexus, cujusvis Generis notare posse, ac demonstrare, præ-
sertim in rebus inanimatis, tumque præcipuè, cùm licèt Sub-
jectum notissimum sit, Prædicatum tamen quòd de eo enunciatur,
ignoretur, et sit etiam sicut Pronomen demonstrativum neutrius
generis. Annon satis Ciceronianum censetis Lactantii^c illud,
Sola Catholica Ecclesia est, quæ verum cultum retinet ? Hic est
fons veritatis, Hoc domicilium fidei, Hoc Templum Dei. At illud
scio Ciceronis,^d ipsius esse non negabis ; Indignum est discedi à
legibus. Hoc enim (Legem vult) vinculum est hujus dignitatis
quâ fruimur in Repub. Hoc fundamentum libertatis ; Hic fons
æquitatis. Sed profectò sic res habet, quia è Theologiâ pro
fulciendo hoc Transubstantiationis portento desunt argumenta,
[521] *à Grammaticastris pueriles ineptiæ vobis petendæ erant. Nec*
tamen vos ipsi, quoties in rem sit, ullis vel Logicæ vel Gram-
maticæ legibus teneri vultis : Si quid Pontifici arridet, fiat in
injuriam Grammaticorum omnium. Exit^e daemonium, et dixē-
runt, Quare nos non potuimus ejicere illum ? Nonne^d vos magis
pluris estis illis ? Divisi^f sunt alterutrum à fratre suo. Neque^g

nubent, neque nubentur : et qui^h me confusus fuerit in generatione istâ, Filius hominis confundetur eum cùm venerit in gloriâ. ^h Marc. 8. 38. ^{Vulg.} Ejicite primùm festucas has et barbarismos è vulgata vestra editione, et tum ad limam Grammaticorum omnium excutite verba illa, annon de *Pane*, grammaticè satis dici possit ; *Hoc est corpus meum.*

19. Sed neque Grammatici scio ulli, nisi et Sophistæ sint, litem hîc ullam nobis unquam intendent, et Theologi sani omnes, prisci præcipuè Patres, et Doctores, constanti et uno animi consensu, per Pronomen *Hoc* in verbis Christi, *panem* demonstrari docent. Docet ante omnes S. Paulus,ⁱ qui panem disertè vocat, non modò cùm accipiatur, et frangatur, et detur, sed etiam cùm edatur, *sic edat de hoc pane ; et quisquis ederit panem hunc.* ⁱ 1 Cor. 11. 27, 28. Docet Irenæus,^k *Dominus, inquit, accipiens panem, suum corpus esse fatebatur.* ^k Lib. 4, c. 57. Docet Cyprianus,^l *Dominus Corpus suum panem vocat de multorum granorum adunatione congestum, et sanguinem suum vinum appellat de botris atque acinis plurimis expressum.* ^l Lib. 1, ep. 6. Docet Tertullianus,^m *Sic Christus revelavit, panem corpus suum appellans.* ^m Advers. Judæos. c. 10. Docet Cyrillusⁿ Hierosolymitanus, *Cùm Christus ipse dicat de pane, Hoc est corpus meum, quis deinceps audeat dubitare ?* ⁿ Catech. Mystag. 4. Docet Hieronymus,^o *Nos audiamus, panem, quem fregit Dominus, esse Corpus Domini Servatoris.* ^o Ep. ad Heb. q. 2. Docet Chrysostomus,^p *Panis dignus censetur appellatione Domini corporis.* ^p Ep. ad Cæsar. Docet Augustinus,^q *Quod fides postulat instruenda, Panis est Corpus Christi, calix sanguis.* ^q Aug. citatus à Grat. Docet Theodoretus,^r *In mysteriorum traditione, corpus panem appellavit : et symbolo nomen imposuit, quod erat corporis.* ^r Qui manducant, Dist. 2, de Cons. Dial. 1. Docet Œcumenius,^s *Quid est panis ? Corpus nempe Christi.* ^s In c. 10, ep. 1, ad Cor. Etiam et Seraphicus vester doctor docet per particulam *Hoc*, non Corpus Christi, sed *substantiam panis sub accidentibus demonstrari.* ^t Bonav. in 4, Sent. Dist. 8, part. 2, q. 1. Ita et evidenti ratione, et consensu Patrum ac doctorum constat, pronomen illud *Hoc*, quod vos sic torquet, panem, et præter panem nihil quidquam demonstrare. Et quia certissimum est, panem propriâ loquutione Christi Corpus non esse, consequitur necessariò, non proprium, sed figuratum et tropicum esse Christi Sermonem, et Panem ideò corpus suum à Christo vocari, quia sit *sacrum Symbolum* non significans solùm, sed credentibus, *instrumentaliter* sed spiritualiter, exhibens verum Christi Corpus.

20. Nec mirari quisquam debet, Christum figurato hoc loquendi genere tunc usum. Nihil est in vulgari omnium Ser-

mone frequentius, quàm signum et symbolum, rei signatæ nomine appellare. Apud Oratorem,^u imago Dianæ quæ Seges- tam revector est, *Diana*: imago Vulcani,^x quam fecit Alcámenes, *Vulcanus* vocatur. Apud Poetam^y machina illa fatalis ad equi formam fabricata, *Equus* appellatur, et *molem mirantur equi*: et *Equo ne credite Teucris*. Apud Basilium^z et Athanasium,^a qui imaginem Regis in tabulâ videt, de eâ dicit, *Hic est Rex: En tibi Regem*. Apud Theodorum^b Studitam, Hominis, bovis, asini, perdicis imaginem, *Hominem, bovem, asinum, perdicem* appellari videbis. In libro vestro Ceremoniarum,^c *imago agni immaculati* quam Pontifex consecrat, *Agnus immaculatus* vocatur. In sacris literis imagines Cherubini, bovum, leonum, Cherubim,^d boves,^e leones dicuntur: et de vaccis ac spicis Pharaonis dicitur,^f *Septem vaccae, septem anni sunt, et septem spicae septem anni sunt*. De vitulo, quem *pro imagine summi Dei*, ut agnoscit Cardinalis,^g *posuerunt Israelitæ*, dicunt illi,^h *Hic est Deus tuus*.

21. Quid igitur, an hoc in aliis signis factum putas, et non in Sacramentis, quæ signa omnium sacratissima sunt? Imò in Sacramentis vel maximè hoc familiare fuit, Symbola nomine rei signatæ appellari. *Petra*ⁱ *erat Christus*! Erat quidem sacramentaliter; Substantialiter omninò non erat: de quo pulchrè Augustinus,^k *Solet res quæ significat ejus rei nomine quam significat nuncupari. Hinc est quod dictum est, Petra erat Christus; Non enim dixit, Petra significat Christum, sed erat Christus tanquam hoc esset, quod utique per substantiam non erat*. Sic de agno Paschali dicitur,^l *Comedetis eum, est enim Pascha, id est, transitus Domini*. Formaliter, agnus ille transitus non erat; neque, transitus Angeli percutientis Ægyptios; neque transitus Israelitarum ex Ægypto, neque transitus à morte ad vitam æternam: sed *significativè et sacramentaliter* quilibet ex illis transitus erat, quia omnes significabat: in quod illud Augustini,^m quod ait de Sabbato congruit: *Erit signum æternum, id est, æternæ rei signum, quomodò Petra erat Christus, quia Petra significabat Christum*. Itidem de circumcisione dicitur, Gen. xvii. 10, *Hoc est pactum meum quod observabis*. Nec tamen formaliter, sed *sacramentaliter* solùm pactum erat, id est, sacrum signum et sigillum pacti, sicut Deus exponit, ver. 11, *Ut sit signum fœderis inter me et vos*. Et Apost. Rom. iv. 11. *Signum accepit circumcisionis, sigillum justitiæ*: quomodò et Augustinusⁿ ait, *Accepit signaculum justitiæ fidei in membris*

^u Cic. lib. 4. in Verrem. Cum Diana exportaretur ex oppido.
^x Laudamus Vulcanum eum. Cic. lib. 1. de Natur. deor.

^y Virg. Æneid. 2.

^z Cont. Sabel. et Arium.

^a Cont. Sabel. gregales.

^b Ep. 4. ad Naucrat.

tom. 3. BB.

^c Lib. 1. Sacram. Cerem. § 7.

tit. de Cons. Agni.

^d Exod. 25. 18.

^e 1 Reg. 7. 29.

^f Gen. 41. 26.

^g Bell. lib. de Imag. Sanct.

^h c. 13.

ⁱ Secundo.

^j Neh. 9. 18.

^k 1 Cor. 10. 4.

^l Quest. 57 in Levit.

^m Exod. 12. 12 Vulg. edit.

ⁿ Quest. 139 in Exod.

^o Lib. 6. cont. Faust. c. 3.

carnalibus. Sic Baptismum vocat Apostolus,^o *Lavacrum regenerationis*: et Greg. Nyssenus^p de eodem ait, *Baptisma est expiatio peccatorum, et remissio delictorum*: quorum tamen nullum formaliter est, sed sacramentaliter solùm; quia est Sacramentum non significans solùm, sed in credentibus efficiens instrumentaliter, et regenerationem, et remissionem, expiationem peccatorum. Quo eodem sensu de pane Eucharistico ait Ambrosius,^q *Panis hic, est remissio peccatorum*, non formaliter, sed sacramentaliter, quia et significat, et in credentibus efficit, iisque obsignat suorum peccatorum remissionem. Frequens est et familiaris in Sacramentis omnibus loquendi forma, ita signo rei significatæ nomen imponere, ut dicatur, *illud esse* quod significat; ut non potuerit, vel clariùs vel significantiùs exprimi quid per Sacramentalem hunc panem voluerit Christus, quàm de eo dicendo, *Hoc est corpus meum*; ideoque ut rectissimè observat Augustinus,^r *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc est corpus meum, cùm signum daret corporis sui*.

^o Tit. 3. 5.

^p Orat. de Sanct. Baptis.

^q Lib. de Bened. Patriarch. c. 9.

^r Cont. Adamant. c. 12.

22. Perspicias nunc, aut nisi oculos tibi erueris, perspicere potes in Verbis Domini, *Hoc est corpus meum*, et *Hic est sanguis meus*, nullam posse panis aut vini Transubstantiationem colligi, et verissimè à Cardinale Cajetano dictum esse, *Non apparet ex Evangelio coactivum aliquid ad intelligendum hæc verba propriè*. Et quid dico non colligi? Ex verbis ipsis Christi liquet, Panem non transubstantiari, sed integrum in suâ essentiâ ac substantiâ permanere; et de pane substantialiter manente dici à Christo, *Hoc est corpus meum*; quod nervos omnes Transubstantiationis vestræ penitus incidit. [524]

^s In 3. p. Aquin. q. 75, art. 1.

23. Sine me unius adhuc alterius, qui et Archiepiscopus vester est, non tam testimonium, quàm integro libello explicatam ab eo demonstrationem huc afferre. Vidisti nuper ex Aquinate, Bellarmino, Jansenio, aliisque Consecrationem materiæ, Confectionem Eucharistiæ, id est, eam quam fingitis Transubstantiationem, non aliis omninò verbis, vel olim à Christo factam, vel quotidie à sacrificulis vestris fieri, quàm illis, *Hoc est corpus meum*. Verba hæc Consecratoria vobis sunt, Operatoria et Conversiva, quia vi ac virtute eorum sit Eucharistia, et panis in Corpus Christi transubstantiatur. Aut si locupletiora testimonia desideres, audi imprimis Angelicum Doctorem, *Sacramentum hoc, inquit,^t perficitur in consecratione materiæ: et consecratio materiæ consistit in quâdam miraculosâ conversione, quæ à solo*

^t Aquin. part 3, q. 78, art. 1.

Deo perfici potest. Ideò ministri in hoc Sacramento perficiendo non habent alium actum, nisi prolationem verborum: Quænam verò illa verba et quæ forma consecrandi? Forma, inquit,^u hujus Sacramenti importat solam consecrationem materiæ, quæ in Transubstantiatione consistit, putà cùm dicitur, Hoc est corpus meum, et, Hic est calix sanguinis mei. Et iterum,^{*} Forma Consecrationis debet significare ipsam conversionem panis in Corpus Christi. Nec debuit significare illud in fieri sed in facto esse, quia hæc conversio non est successiva, sed instantanea. Unde hæc forma est convenientissima, Hoc est corpus meum. Nec aliter Magister,^y Forma Sacramenti hujus est, quam ipse Dominus edidit dicens, Hoc est corpus meum, et Hic est sanguis meus. Cùm enim hæc verba proferuntur, Conversio fit panis et vini in substantiam corporis et sanguinis Christi. Et postquam ex Ambrosio dixisset, Sermonem Christi fieri consecrationem, quærit, Quibus verbis consecratio fit? et respondet, Attende quæ sunt verba, Accipite et comedite, Hoc est corpus meum, et Accipite et bibite, Hic est sanguis meus. Credendum est, quòd illis verbis Christi Sacramenta conficiantur, reliqua omnia nihil aliud sunt quàm obsecrationes fidelium. Similiter docet Soto,^z Forma, inquit, consecrandi panem est, Hoc est corpus meum; et consecrandi vinum, Hic est calix sanguinis mei. Et hoc non est dubium, quia autoritate Christi et celeberrimo Ecclesiæ usu comprobatur. Et paulò post, In hoc Sacramento consecratio materiæ consistit in quiddam miraculosâ conversione substantiæ: Unde Forma hujus Sacramenti solum importat Transubstantiationem: quare debet esse hæc, Hoc est corpus meum, Hic est calix sanguinis mei. Clarissimè omnium Bellarminus,^a Apud Catholicos, inquit, verba hæc, Hoc est corpus meum, sunt de essentiâ Sacramenti, et sunt operatoria, ut ait Ambrosius. Et iterum,^b Verba illa Sacramentalia, secundum Catholicos, non sunt speculativa, sed practica; efficiunt enim quod significant: Atque ex hoc ille probat, Corpus Christi non posse significari, aut demonstrari, per pronomen Hoc, quia tum verba ista essent speculativa, non practica. Semper enim verum est, demonstrato Christi Corpore, dicere, Hoc est Corpus Christi, sive id dicatur ante consecrationem, sive post, sive à laico, sive à sacerdote. At verba Sacramentalia, quia sunt operatoria, non sunt vera, nisi dicantur ab eo qui est legitimus minister. Iterum,^c vi consecrationis fit, ut Corpus Christi et sanguis incipiat reipsa esse super altare: et^d

^u Aquin. part 3, q. 78, art. 1.

^{*} Q. ead. art. 2.

^y Pet. Lomb. lib. 4, Sent. Dist. 8, c. 3.

^z In 4, Sent. Dist. 11, q. 1, art. 1.

[525]

^a Lib. 1, de Euch. c. 11, § Tota.

^b Ib. § Secundo.

^c Lib. 1, de Miss. c. 27, § Secundo, in Consec.
^d Ib. § His igitur.

panis per consecrationem vertitur in Corpus Christi. Quibus autem verbis consecratio illa fiat, quæque illius Forma sit, disertè explicat, cùm integro Capite^e probet *solis Verbis Christi,* ^{o Lib. 4, de Euch. c. 13.} *nempe, Hoc est corpus meum, et Hic est sanguis meus, fieri consecrationem.* ^{f Cap. eod. § Quod autem.} *Postⁱ illa verba recitata, adest Corpus Domini et sanguis, et proinde vi illorum fit consecratio.* Et tandem sic concludit,^g *Consecratio igitur non fit aliis verbis, quàm illis quæ à Christo initio prolata sunt.* ^{g Ib. § Quarta.}

24. Ac ut scias hanc esse non privatorum quorundam, sed totius Ecclesiæ vestræ doctrinam, in Catechismo vestro Romano, ex *Decreto Concilii Tridentini, jussu et autoritate Pii Quinti edito atque approbato* idem hoc docetur: Est verò *is unus^b liber* ^{h Albert. Com. Palat. præfat. in Catech. Roman.} *omnium instar, Hunc qui leget, non hominum audiet sermonem, sed ipsas Apostolorum linguas loquentes.* Habe igitur ex eo Ecclesiæ tuæ iudicium, de *Formâ* consecrationis panis. *Aⁱ Sanctis Evangelistis, itemque ab Apostolo docemur, illam esse Formam, Hoc est corpus meum.* ^{i Catech. Trid. part. 2, c. 4, n. 18.} *Quæ quidem consecrationis forma, cùm à Christo Domino servata sit, eâ perpetuò Ecclesia Catholica usa est.* Atque hoc ratione etiam illic probatur: *Forma ea est, quâ illud significatur, quod in hoc Sacramento efficitur.* Cùm autem hæc verba id quod sit significant ac declarent, hoc est, panis conversionem in verum Domini nostri corpus, sequitur, *Formam* (consecrationis) *in illis ipsis verbis constituendam esse.* Etiam in Concilio Florentino hoc ipsum decretum discas, tum ex eodem Catechismo,^k tum ex Dominico Soto,^l qui [526] sic ait, *In Concilio Florentino decretum est, Formam hujus Sacramenti esse verba Salvatoris, quibus hoc Sacramentum confecit,* ^{k Ib. l In 4, Sent. Dist. 11. q. 1, art. 2.} *scilicet, Hoc est corpus meum, et Hic est calix sanguinis mei:* discas idem à Cardinale, qui sæpiùs Decretum Eugenii, ut Concilii Œcumenici Florentini Decretum citans,^m in hâc ipsâ causâ sic ait,ⁿ *Ecclesia Catholica magno consensu docet illa sola verba* (Hoc est corpus meum, et Hic est calix sanguinis mei, etc.) *ad Formam pertinere.* Ita enim habemus in Concilio Florentino in *Instructione Armeniorum.* Verba ipsa Decreti^o habe: *Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum.* *Sacerdos enim in personâ Christi loquens, hoc conficit Sacramentum.* *Nam ipsorum verborum virtute, substantia panis in Corpus Christi, et substantia vini in sanguinem convertuntur.* Etsi verò verba ipsa in decreto non exprimantur, perspicuum tamen est, non alia intelligi posse, quàm illa, *Hoc est*

^m Bell. lib. de Effect. Sacram. c. 25, § Secundum, et lib. 1, de Matrim. c. 7, § Habemus, et alibi sæpè.
ⁿ Bell. lib. 4, de Euchar. c. 13, § Est igitur.
^o Decret. Eugen. 4, § Decernimus.

^p Bell. lib. 4.
de Euch. c.
13, § Quarta.

^q Lib. de
Effect. Sacra.
c. 25, et lib.
1, de Matri-
mo. cap. 7.

corpus meum, et Hic est calix sanguinis mei, etc., quia in Decreto dicitur, *Sacerdotem in personâ Christi loqui*, cùm Sacramentum conficit: At illa sola verba, ut rectè notat Cardinalis,^p *Hoc est corpus meum, dicuntur à Sacerdote in personâ Christi, seu à Christo per os Sacerdotis*. Quare juxta Decretum Eugenii, *approbatum*, ut Cardinalis ait,^q à Concilio Generali Florentino, per illa verba, et per illa sola, consecratio, ideoque Transubstantiatio in hoc Sacramento fit.

^r Lib. de c.
Font. lib. de
correct.
Theol. Schol.
fol. 3, a.
^s Ib. fol. 11, a.

^t Fol. 41, a.

^u Fol. 87, a.

^x Fol. 18, b.

[527]

25. Habes Ecclesiæ tuæ dogma fidemque: vide nunc quid de utroque dicat sentiatque Rever. Pater C. de capite fontium Archiepiscopus vester Cæsariensis. Dicavit ille Sixto quinto libellum, quem de necessariâ Theologiæ Scholasticæ correctione conscripserat. In toto illo libro hoc unum agit, ut demonstret (et quidem verissimè solidissimeque demonstrat), Christum et sacrificos vestros, illis verbis, *Hoc est corpus meum, et Hic est calix sanguinis mei*, non consecrare et Transubstantiare. Accipe illius verba, et perpende: *Nisi^r priùs quàm ista verba diceret Christus, corpus suum fuisset ex pane factum, ista propositio non fuisset vera, Hoc est corpus meum, Mentitus^s fuisset Christus; Christus^t mendax esset; non^u fuisset ejus affirmatio vera; et similia plus centies opinor ingeminat. Iterum,^x Si quando* [527] *Christus dixit, Accipite et comedite* (quod ante illa verba, *Hoc est corpus meum, dixit*) *non erat facta transmutatio panis, et non erat corpus suum in ejus manibus, profectò sequitur, Christum jussisse accipi et edi substantiam panis, et sic oportet negare articulum Transubstantiationis. Iterum,^y Certò certius constat, Christum non solum per ista sola verba non consecrâsse; sed ne quidem illa partem aliquam fuisse consecrationis quam fecit. Atque hanc fuisse Patrum omnium sententiam declarat; Justinus,^z Dionysii, Augustini, Hesichii, Hieronymi, Gregorii, Ambrosii, Ruperti, Alcuini, Bernardi, Scoti, Landulphi, Petri de Aquila, Pelberti, aliorumque de quibus ita ait,^a Consecrationem solâ verborum Christi prolatione non fieri, ex unanimi omnium antiquorum Orthodoxum Patrum, tum Græcorum, tum Latinorum consensu probatur.*

^y Fol. 23, a.

^z Fol. 63, et seq.

^a Fol. 58, a.

^b Fol. 7, a.

26. Pergit adhuc Archiepiscopus, atque hoc ipsum ex Tridentini quoque Concilii Decretis demonstrat. *In primo, inquit,^b Sess. xiii. decreto manifestè asserunt* (Tridentini Patres) *Christum, post panis benedictionem, ista verba, Hoc est corpus meum, dixisse. In quo, Innocentii Tertii opinionem, quantum ad hoc, confirmârunt,*

cùm asserit Christum non benedixisse per ista verba, sed ea post benedictionem dixisse. Huc citat,^c quartum ejusdem Sess. xiii. ^c Fol. 9, a. decretum, ubi dicitur, *Christus corpus suum, id quod sub speciebus panis offerebat, verè esse dixit. Offerebat autem, inquit,*^d *Apo-* ^d Fol. 9, b. *stolis per verba, Accipite et manducate, quæ priùs prolata sunt quàm dixit, Hoc est corpus meum. Ex his sic infert, Quando* ^e Fol. 9, a. *Concilium dicit id quod Christus offerebat sub speciebus panis, fuisse verè Christi Corpus, manifestè indicat consecrationem corporis sui, jam antea factam fuisse (nempe cùm benedixit). Neque enim poterat offerri sub speciebus panis, id quod sub illis nondum erat. Ex eo quod dicitur; Quod Christus offerebat, sequitur id quod offerebat fuisse in manibus suis; verba significantia oblationem Eucharistiæ in cibum Apostolis sunt ista, Accipite et manducate. Si autem cùm dixit ista, erat sub panis speciebus ejus corpus, jam tum prius factam fuisse consecrationem dicendum prorsus est; et per consequens, non per ista, Hoc est corpus meum, sed per aliqua priora verba consecrationem factam ab eo fuisse. Et paulò post*^f *idem hoc sic premit, Argumentum Patrum* ^f Fol. 10, a. *Tridentinorum ad probandum Transubstantiationem ex eo sumitur, quod si substantia panis fuisset sub speciebus quando dixit Apostolis, Accipite et manducate, non potuisset verè dicere de eo quod* [528] *illis offerebat, quod esset corpus suum. Christus autem verè loquuntur est. Non ergo tum cùm dixit, Accipe et manducate, erat ibi substantia panis. Unde consequenter infertur; ergo facta jam tum erat Transubstantiatio; ergo non fuit facta per ista verba, Hoc est corpus meum. Ex his aliisque Tridentinis decretis non dubitat (nec sanè est cur quis dubitet), asserere, Non*^g *licet* ^g Fol. 7, a. *ampliùs post istud Concilii (Tridentini) decretum, quo ait Christum postquam benedixit, ista verba protulisse, tenere aut asserere Christum istis verbis, Hoc est corpus meum, consecrâsse. In* ^h Fol. 22, b. *hoc* ^h *omnes convenerunt semper usque ad recentia Cajetani tem-* ⁱ Fol. 23, b. *pora, quòd Christus benedictione consecravit: ideo hoc ex eis sumimus pro infallibili veritate. Cui et Scriptura, et Concilia, et tota antiquitas testimonium dat irrefragabile. Hoc autem posito, cum Christus ista verba, Hoc est corpus meum, non dixit, cum benedixit panem, sed postquàm benedixisset, sequitur quòd per ea verba, Hoc est corpus meum, non consecravit. Ideoque quòd per illa Transubstantiatio non fiat. Quòd*ⁱ *Christus consecra-* ⁱ *verit per ista verba, Hoc est corpus meum, integrum nobis, ampliùs non est ab illis (scholasticis quibusdam) accipere propter*

istud Concilii Tridentini decretum, in quo manifestè dicitur, ipsum post panis vinique benedictionem, ista verba dixisse. Hinc^k sequitur Patres Tridentinos non agnoscere propositionem hanc, Hoc est corpus meum, pro practica, sed pro merè speculativa, et præsupponere rem ita se habere, atque significat, non facere rem ita esse. Sufficit^l nunc declarasse, quòd post Concilii Tridentini decreta, aliter sentiendum sit de Consecrationis Eucharistiæ Formâ, quàm communis ante Scholasticorum opinio sentiret, quæ ait Christum per ista verba, Hoc est corpus meum, consecrâsse. Qui^m dicit Christum per ea verba, Hoc est corpus meum, consecrâsse, utique Patrum (Tridentinorum) argumentum evertit ad probandum transubstantiationem. Et quia duce et magistro Spiritu Sancto, Patres sic decernunt, argumentantur, et docent, sequitur eos errare, qui per ista verba Christum consecrâsse dicunt.

27. Hoc ex decreto Concilio de Sacrificio vehementiùs adhuc urget.ⁿ Dicitur ibi, quòd Christus Corpus et sanguinem suum, sub speciebus panis et vini, Deo Patri obtulit, ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc Novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, et eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit, per hæc verba, Hoc facite. Ex his Decreti Tridentini verbis ita colligit^o Archiepiscopus: Quandoquidem per hæc verba constat, quòd priùs Christus obtulit corpus et sanguinem suum Deo Patri, sub speciebus panis et vini, quàm illa Apostolis sub earundem rerum symbolis traderet, sequitur, ipsum priusquàm ea Apostolis traderet, panis et vini consecrationem fecisse. Et paulò post;^p Nostrum propositum erat ostendere ex Concilii verbis sequi, non solùm Christum non consecrâsse per illa verba, Hoc est corpus meum, sed eum non ea dixisse, nisi longo tempore post consecrationem. Nam consecratio facta fuit, ante oblationem factam Deo Patri de corpore ejus et sanguine sub speciebus panis et vini. Hoc negari nulla ratione potest. Post verò hanc oblationem sequuta est eorum sub dictis speciebus distributio facta Apostolis. Distribuendo et ea Apostolis dando dixit illa verba, Hoc est corpus meum. Unde sequitur, multum intercessisse temporis inter consecrationem panis et vini, et horum verborum prolationem. Quod ut clariùs explicet partes omnes Eucharistiæ, actionesque quibus Christus tum usus est, earumque ordinem, exacte, ut ait,^q et accuratè recenset,^r primò, panem accepit: secundò, gratias egit; Deum laudando et

^k Fol. 18, b.
et 19, a.

^l Fol. 28.

^m Fol. 41.

ⁿ Fol. 24, b.

[529]

^o Ib.

^p Fol. 25, b.

^q Fol. 28, a.
^r Fol. 27, a.

beneficia in humanum genus collata, et statim conferenda commemorando: tertio, panem benedixit, et benedicendo consecravit et mutavit in suum corpus: quarto, corpus suum Deo conceptis precibus obtulit: quinto, hostiam fregit: sexto, seipsum communicavit (nam Christum ipsum,^s Eucharistiam prius sumpsisse, quàm Fol. 26, b.
eam Apostolis traderet, ex Dei verbis, Hieronymum, Augustinum, Cyprianum, Hesychium et alios colligere asserit): septimo, Apostolos docuit quidnam id esset quod illis in cibum daret, dicens, Accipite et manducate, Hoc est enim corpus meum: octavo, Sacerdotes illos instituit dum dixit, Hoc facite in meam commemorationem: nono, orationem devotissimam à divo Johanne descriptam habuit, in quâ pro se, pro Apostolis, et omnibus in eum credituris oravit: decimo, totam actionem hymno conclusit, quo Deo gratias egit. Cùm itaque acceptum panem, et gratiarum actionem, sequatur benedictio, per quam panem (eâ quæcunque tum facta est, mutatione) mutavit, et benedictionem sequantur oblatio, fractio, communio, cumque in istâ communionem, nec antea, verbis illis, Hoc est corpus meum, Christus usus sit, liquidum est ex ipso ordine, diu ante verba illa prolata, ideoque non per illa verba Christum panem consecrâsse, ideoque per illa verba transubstantiationem non fieri. Ex his multisque similibus concludit Archiepiscopus, Concilium Tridentinum in eâ fuisse sententiâ, quòd per illa verba, Hoc est corpus meum, nec consecratio fiat, nec Transubstantiatio.

[530]

28. Quia verò videbat Archiepiscopus, se autoritate Concilii Florentini vehementius premi, cùm clarum sit in Decreto Eugenii, et Christum, et Sacrificos illis nec aliis ullis verbis, et consecrare, et transubstantiare, malo huic nodo triplicem cuneum admovens, tria respondet, quorum singula observatione dignissima sunt. Respondet primò ac verissimè. Decretum illud Eugenii, Concilii Florentini, Decretum non esse: *Error*, inquit,^t Fol. 51, a.
est, quòd Decretum Eugenii Papæ, Concilii Decretum dicitur. Decretum^u Eugenianum falsò vocare solent Concilii Florentini Fol. 56, a.
Decretum. Hoc ille sic, verèque demonstrat: ** Ex actis Concilii* Fol. 51, b.
prædicti constat, prius fuisse Concilium finitum per tres ad minus menses, quàm Decretum illud Eugenianum fieret: Die enim 21 Julii subscriptis ab utrâque parte. Græcorum nempe et Romanorum) literis unionis, finis Octavi Concilii Generalis (sic Florentinum vocatur)^p factus est. Decretum autem Eugenii datum fuit 22 die Novembris anni ejusdem. Hæc cùm ex Actis^z ipsius

^y Sess. ult.
 Conc.
 Florent.
^z 1b.

^a Post. Conc. Florent. *Synodi, et Decreto*^a Eugenii, perspicua sint et certa, vide tuannon pessimâ fraude, Decretum illud, ut *Concilii Generalis*

^b In 4 Sent. Dist. 11, q. 1, art. 2.
^c Part. 2, c. 4, n. 18.
^d Bell. lib. 1, de Matr. c. 7. *Florentini Decretum* citetur à Soto,^b à Catechismo^c Romano, à Bellarmino tum in hâc causâ, tum in omnibus ferè controversiis: *Habemus, inquit,*^d *Œcumenicum Concilium Florentinum in in-*

structione Armeniorum. Vide etiam quàm falsò et mendaciter ab ipso Eugenio in suo hoc Decreto dictum^e sit, et sæpiùs dictum; *Decerni hæc, approbante sacro hoc Florentino Concilio.* Concilium autem generale ab eo intelligi, et res clara est, et ex Car-

^f Bell. loc.cit. *dinale*^f facilè perspicias. Quomodò poterat Concilium Florentinum, Decretum id approbare, quod *tribus integris* et plus eo *mensibus post finitum Concilium, factum est?* Torquebat malè

[531] Binium hic scrupulus, quare ut eum eximeret aut fucaret, ad ridicula se commenta, nullis vel testibus idoneis, vel rationibus innixa convertit: *Hinc, inquit*^g (ex eo nempe quod Decretum Eugenii factum sit Novemb. 22) *colligitur, Græcos et Armenios hucusque Florentiæ permansisse, vel quod probabilius est, eandem Synodum post abitum Græcorum et Armeniorum aliquot sessionibus, quarum acta nulla extant, continuatum: vel saltem aliam quandam ab hâc Œcumenicâ Synodo diversam eodem anno 1439 decimo Kalend. Decembris (quo die scripta habetur Synodica hæc Eugenii Epistola) celebratam fuisse.* Ineptiæ ac germanæ gerræ!

^g Bin. not. in Conc. Florent.
^h Unde.

^h Ib.
ⁱ Dumque.

ⁱ Act. Conc. Floren. sess. ult.

29. Non permansisse Florentiæ Græcos et Armenios ad mensem Novembris, Binus ipse paulò antè testatur: *Armenii, inquit,*^h *magno honore affecti, unâ cum Græcis Florentiâ discesserunt, circa diem mensis Julii 22 aut 23.* Et quidem eodem quo finitum est Concilium die, eos discessisse, Acta ipsa Concilii declarant. Nam dum finem Concilii describunt, addunt ista,ⁱ *Armenios benignissimè susceptos, laudatos ac magno honore affectos, unâ cum Græcis Florentiâ discessisse: et immediatè sequitur, Finis Generalis Octavæ Synodi Florentinæ.*

^k Bin. loc. cit.
^l Sess. 25, et ultima.
^l Sess. 25, in fine.

30. Sessiones verò *alias Concilii istius Œcumenici* post Græcorum et Armeniorum abitum habitas, etsi probabile sentiat, vel somniet potiùs Binus, est ineptissima conjectura. Nam *sessio ultima* vel ipso^k *Judice* habita est 24 die Martii. Et ultimus illius sessionis consessus, habitus est 21 die Julii, ut ex actis^l Concilii liquet. *Quo pacto finis illius Octavi Concilii Generalis factus est;* ut ibidem exprimitur. An post ultimam Sessionem, et ultimum illius sessionis consessum, post finem ipsum Concilii, Sessiones aliæ ejusdem Synodi esse possunt? Credat Judæus

Apella, non ego: Nec Binium hoc credidisse, sanus quisquam opinor credet.

31. Aliud verò fuisse eodem anno celebratum Florentiæ Concilium quibus unquam suadebit Binius? Qui Synodi illius commentitiæ testes? Quæ argumenta? Ut habitum concedamus provinciale aliud aut privatum, decem aut duodecim Episcoporum Concilium, nihil hinc lucratur Binius. Nam Decretum istud Eugenii, *Concilii Generalis Florentini decretum* haberi volunt Soto, Catechistæ Tridentini et Bellarminus. Etiam [532] et Eugenium ipsum voluisse sic haberi testatur Platina,^m qui ait, *Eugenium promulgasse literas suas cum hac inscriptione; Datum in Sacrosancti Œcumenici Concilii Florentini, quod habitum est anno 1439 sessione, vigesima secundâ Novembris die; id est, si rem rectè reputes, plusquam tribus post finitum illud Concilium mensibus.*

^m In vita Eugen.

32. Sed cur se tantoperè torqueret Binius? Nodus hic facilè expediri potest, si dicas, quòd omninò dicendum est, Eugenium ipsum, *Decretum hoc Synodale* mendaciter confinxisse, et mendaciter à *Concilio Florentino fuisse approbatum* dixisse. Atque hoc ex eo liquidò perspicias, quia dicitur in eo Decreto, *Armeniorum oratores, hoc saluberrimum Synodale Decretum cum omnibus suis Capitulis, et definitionibus suscepisse, die 22 Novembris* (nam ante eum, quo datum est die, suscipere nemo poterat). Cùm ex Actis Florentini Concilii, verbisque ipsius Binii, liquidum sit, eos *tribus ante mensibus Florentia* (ubi datum est, decretum et editum) *discessisse*. Tu interea perpende quàm grande planeque insanabile vulnus, ex hâc Archiepiscopi vestri Cæsariensis responsione, imò demonstratione, accipiat Romana tua fides. Quis nescit, quanto apud vos in honore ac pretio sit Eugenianum hoc Decretum? Complura nimirum fidei vestræ dogmata, *Numerus Sacramentorum*, eorum *vis et efficacia*, quæ in eis sit *Materia*, quæ item *Forma*, *Necessitas intentionis*, et similia, non alio fulcro, non ullius Concilii Generalis, nisi Florentini autoritate inniti videbant, qui Tridenti nuper convenerant Patres. Cùm Decretum hoc mendax sit, cum à *Concilio Generali Florentino* approbatum non sit, cavete ne fidei vestræ dogmata multum hinc detrimenti accipiant. Nam aut ruant necesse est, aut nullius Concilii Generalis, ante nuperum istud et nudiustertius Tridenti habitum Conciliabulum autoritate fulcienda sunt. Hinc interim videas Archiepiscopum vestrum, non

ⁿ Fol. 53, b. immeritò Responsum hoc primum sic concludere,ⁿ *Nunc sufficit intellexisse, Decretum Eugenii non esse Concilii Florentini decretum, nec ut tale recipiendum esse.*

33. Sit verò, inquit, hoc Eugenii solius, non Concilii Decretum. At ipsa Pontificum Decreta et Definitiones de fide, certa sunt et infallabilia: *Summus^o Pontifex, cum totam Ecclesiam docet, in his quæ ad fidem pertinent, nullo casu errare potest.*

[533]

^p Cap. eod.
[§] Contranam.

Etiam certa magis sunt quàm Concilii ullius decreta: quia tota infallibilitas Conciliorum à Pontifice promanat. *Christus^p solùm Petrum vocavit Petram et Fundamentum, non Petrum cum Concilio. Ex quo apparet, totam firmitatem Conciliorum legitimorum esse à Pontifice, non partim à Pontifice, partim à Concilio. Vide quid his secundo loco opponat, circa hoc Eugenii Decretum, Archiepiscopus vester. Palam ille et profitetur et probat, Decretum hoc in multis erroneum esse. Certè, inquit,^a ut ante nos doctissimus Catharinus annotavit, multa sunt in dicto Eugenii Decreto, quæ si ad rigorem, et secundùm proprietatem Sermonis summantur (et sic omninò sumenda sunt), falsa esse comperientur.*

^r Fol. 53 et 58.

Ex hoc genere recenset,^r ea quæ de Eucharistiæ materia et forma: ea quæ de differentia Eucharistiæ ab aliis Sacramentis: ea quæ de verborum in Eucharistiâ virtute ad faciendam consecrationem: ea quæ de Actu et Intentione ministri in hoc Sacramento, hîc continentur: Sed aliis omnibus omissis, nos de solâ Consecratione et Transubstantiatione agemus. Decretum Eugenii in hoc ipso, quod Consecrationem, ideoque Transubstantiationem fieri doceat per verba illa, *Hoc est corpus meum*, Decretis aliorum Conciliorum et Pontificum, contrarium asserit, probatque. *Contrarium est, primo, inquit,^s decreto fidei in Concilio Romano sub Gregorio VII. facto. In eo Concilio per sacræ orationis verba, et sacerdotis consecrationem (sacræ autem oratio et Consecratio idem illis sunt) panem et vinum substantialiter converti asseritur.*

[•] Fol. 52, a. et 58, a.

^t Fol. 54, a.

34. *Contrarium^t secundo est verbis Concilii Nicæni Secundi, et iis quæ in necessariâ consequentiâ ex illis eliciuntur: Nam si illius Concilii Patres credidissent verborum Christi, Hoc est corpus meum, prolatione consecrationem fieri, nunquam dixissent post illorum verborum prolationem, nondum tamen factam esse consecrationem: nunquam post ea verba prolata, vel vocassent symbola Antitypa, vel peterent ut Symbola illa in Christi Corpus et sanguinem mutentur. Utrumque verò faciunt Nicæni Patres, ut illic demonstrat. Atque ex his tam clarè everti sententiam*

et Decretum Eugenii existimat, ut dicat,^u *Insolubile est hoc* ^{u Fol. 54, b.}
argumentum: addatque, *Dico ergo contraria esse ista Decreti*
Eugenii verba dicti Concilii Nicæni patrum doctrinæ, si verum
sit quod illi (Scolastici nempe et vos quoque cum illis dicitis) *solis* [534]
istis verbis, et sola illis in existente virtute consecrationem fieri.

35. *Contrarium* postremo est Concilii Tridentini decreto:
Certum est, inquit,^e *Christum, cùm benedixit, consecrâsse.* *In* ^{e Fol. 55, b.}
hoc unanimes est patrum omnium consensus. At ex Concilio
(Tridentino) manifestè constat, Christum, post panis benedictionem,
ista verba, Hoc est corpus meum, dixisse. Si ergo Eugenius
vult, quòd istis verbis Christus consecravit, contraria est illius
sententia Concilii Tridentini Decreto. Et paulò post,^f *Sic istos,* ^{f Fol. 56, a.}
inquit, magistros urgebo. Vos dicitis Decretum Eugenii, Concilii
Generalis Florentini decretum esse. Dicitis præterea in eo de-
finitum esse, quòd Christus istis verbis, Hoc est corpus meum,
consecravit, et quòd istorum verborum virtute fiat consecratio,
ideoque et Transubstantiatio. At ex Concilio Tridentino constat,
Christum ista verba non dixisse, nisi post consecrationem, unde
sequitur, quòd doceat Christum illis verbis non consecrâsse, ideoque
nec transubstantiâsse. Oportet ergo ut vel negetis Decretum
Eugenii Concilii Generalis decretum esse, vel duorum Generalium
Conciliorum decreta invicem contraria esse fateamini, et per con-
sequens alterum eorum errâsse: aut si Eugenii solius decretum
sit, consequens est Eugenii et Pii IV. Decreta contraria esse,
ideoque vel Eugenium vel Pium IV. in Decreto et definitione fidei
errâsse; Quare^g *si in Concilio Florentino vel in decreto Eugenii* ^{g Fol. 53, a.}
Papæ decretum fuit (ut vos docetis) *quòd solâ verborum illorum*
Christi, Hoc est corpus meum, prolatione fiat consecratio, hoc
Conciliorum et Pontificum auctoritatem plurimùm elevaret, velut
in quorum decretis in doctrinâ fidei contraria dogmata traduntur.

36. Quid ergo? an in definitione fidei errare Pontificem
concedit Archiepiscopus vester? Nihil minùs. Sed tertiâ suâ
responsione quid de hoc, quod vos vocatis *Decretum Eugenii*,
sentiendum sit, declarat: nimirum, Decretum aut definitionem
non omninò hoc esse, sed personalem et privati homines scrip-
tionem, atque opinionem. Quod, inquit,^h *ad Decretum Eugenii* ^{h Fol. 53, b.}
Papæ spectat, res de quibus in eo tractat, non fuerunt synodicè
discussæ. Nec in eo definitivè, et judicialiter loquitur, sed ma-
gisterialiter, et docendo ut Doctor, non definiendo ut Judex. Eu-
*genius*ⁱ *in hoc scribendo, non Judicis, sed magistri personam* ^{i Fol. 56, b.}

[535] *agebat.* Didicerat nimirum hoc à Johanne XXII. qui cum errorem Cœlestini prædecessoris sui aliter excusare non posset, emplastrum hoc adhibuit,^k *Dicimus, quòd hoc dixerit non ut Papa, sed ut frater Petrus de Tarantasia.* Videte interim quæ fides Pontificibus vestris habenda sit; qui (quod ab Eugenio hîc factum) opiniones, imò errores suos pro Catholicis fidei dogmatibus proponunt, quæque illi ut Petrus de Tarantasia, aut ut *Gabriel Condulmerius* (hoc olim Eugenio nomen) effutiunt, ea pro infallibilibus Cœlestini aut Eugenii Papæ decretis, proque Oraculis fidei promulgant. Vide dein quæ huic ipsi Eugeniano scripto habenda fides. *Decretum*, etiam *Synodale Decretum* vocatis, et quasi è tripode editum fuisset, in eo^l dicitur, *Decernimus*, seu *Definimus, Definitiones,^m Præcepta, statuta, Compendiumⁿ orthodoxæ fidei, Decretum à sacro hoc Concilio Florentino approbatum, in publicâ^o sessione Synodali Florentiæ datum tradimus*: cùm interim, ut rectè docet Archiepiscopus, nec *decernitur*, aut *definitur* hîc quidquam: nec vel à *Concilio approbatur*, vel in *Concilio datur*, sed sub magnificis his et sesquipedalibus verbis, fucum facit Lectori Eugenijs, et privatas suas opiniones, imò hæreses, quasi Decreta, eaque Synodalia et Œcumenica mendaciter, sine pudore ullo et verecundiâ, populo obtrudit. Factum hoc viderat Eugenijs ab Innocentio III. aut Gregorio IX. in ementitis illis et confictis Concilii Lateranensis Decretis. Hoc idem ipse Pyrrhus facitavit. Nunquid aliud facit Eugenijs, quàm quod faciunt summis nati generibus, inque summo Ecclesiæ fastigio constituti? His nimirum artibus et mendacijs fulcienda tua Romana fides. Absque his sit, ruet alto à culmine Roma. Vide postremò quæ sit Bellarmino, aliisque qui athletæ vestri et pugiles censentur, habenda fides. *Concilia* illi et *Decreta Conciliorum* ubique crepant, nec alia frequentius illis in ore, quàm Lateranense IV. et hoc Florentinum, in quo Decretum Eugenianum approbatur: verè tamen Conciliorum istæ larvæ solùm sunt, non Concilia. Decreta ementita, commentitia, fictitia nec *Synodalia*, et *Œcumenica*, neque vel *Pontificalia Decreta*, sed Gabrielis aut Tarantasii figmenti et phantasmata.

[536] 37. Hoc te nunc solum, exque vestro Archiepiscopo monendum censui, tantum abesse, ut ex illis verbis, *Hoc est corpus meum*, transubstantiatio probari posset, ut per ea validissimis invictisque rationibus funditus evertatur. Huc enim jam res redit. Docetis, idque decernente, ut jactitatis, Eugenio, approbante Con-

^k Extrav.
Joh. 22, c.
Quia quorundam, de
verb. signif.

^l Decr.
Eugen.
[§] Exultate.
^m Ib.
[§] Octavo.
ⁿ Ib.
[§] Exultate.
^o Ib.
[§] Octavo.

cilio Œcumenico Florentino docetis, non aliis ullis verbis, quàm illis Christi, *Hoc est corpus meum*, panis in Christi Corpus Transubstantiationem fieri. Docet verò verissimè, etiam et ex ipsis Concilii Tridentini Decretis docet, et integro suo libro demonstrat Archiepiscopus vester Cæsariensis, verbis illis Christi, *Hoc est corpus meum*, panis Transubstantiationem nec fieri, nec fieri posse. Ex quibus liquidò opinor et necessariò inferri debet, nullis omninò verbis, nec ullâ in Eucharistiâ actione Transubstantiationem istam quam fingitis, aut fieri, aut fieri posse. Aut si Archiepiscopi vestri conclusionem et verba audire malis, *Quæ*^P Fol. 103, b. *ergo fuerit*, inquit, *impudentia, nolle universalis Ecclesiæ, nolle sanctorum Patrum, nolle Evangelistarum, nolle Conciliorum testimoniis moveri et persuaderi?*

CAP. LXXIII.

TRANSUBSTANTIATIONEM PANIS IN CORPUS CHRISTI, À PATRIBUS ET CONCILIIS DAMNARI OSTENDITUR, DEQUE CONCILIO LATERANENSI QUARTO.

VISNE verò sacris literis, Ecclesiæ prisæ judicium addamus? Damnatur hoc Transubstantiationis vestræ portentum, magno et constanti antiquorum Patrum et doctorum hominum consensu. Eorum quidem verba aliquot obscuriùs prolata, vos invitis patribus distortetis ad figmentum vestrum stabiliendum; sed si rem penitiùs inspicias, videbis tuos in Patrum scriptis, nihil nisi corticem tenere; nucleum, medullam et genuinum Patrum sensum, ne attingunt quidem.

2. De Patribus in genere, audi imprimis virum magni nominis, et Romanæ Ecclesiæ athletam, Dominum Archiepiscopum Spalatensem: *Antiqui*, inquit,^t *omnes Patres verum panem in*^t Spal. Scop. 1. *Eucharistiâ manere agnoverunt: nec unquam de peregrino hoc Transubstantiationis dogmate, per annos octingentos, vel audiverunt quidquam, vel cogitârunt.* Et iterum,^u Guitmundum Lanfrancum, Scolasticos aliosque istius farinæ (in quorum numero exultant Romanenses) ut parum idoneos in hâc causâ testes merito rejiciens, illis et numero isti, alios qui errori huic adversantur opponens, ita ait, *Nos sciolis Scholasticis, Papæ mancipiis, opponimus totùm sanctorum Patrum catervâ à temporibus Apostolorum*

^t Spal. Scop. 1.^u Ib. lib. 5, de Repub. c. 6, n. 194.

* Ib. n. 58.

per integra octo sæcula. De Patribus verò, qui tribus primis Ecclesiae sæculis floruerunt, quorum fides integerrima, et minimè omnium corrupta, ista addit idem Archiepiscopus, quæ observatu tuo dignissima: *Ecce,* per trecentos annos nullum penitus, vel minimum habemus indicium præsentiæ realis Corporis Christi in sacro pane. Habemus verò ipsos primos Religionis nostræ sanctos et incorruptos Antistites, et prima Ecclesiae Catholicae lumina, qui communi consensu, et explicatâ sententiâ, solam (nota mihi Solam), spirituales, figuratam et mysticam præsentiâ Corporis Christi in Eucharistid uniformi consensu sunt professi. Ita vel teipso Judice, ab Ecclesiâ Catholicâ per annos non trecentos solùm, sed octingentos Transubstantiatio vestra damnata est. Sed præstat singulos audire: quorum cùm sit immensa caterva, ego paucos ex infinitis nominabo.*

† Orat. ad
Anton. Pium
p. 180.

3. Damnat Transubstantiationem vestram Justinus Martyr:† Non inquit, *ut communem panem, neque ut communem potum ista sumimus*, ut panem sumunt, sed non ut communem; et paulò post, *Eam, in quâ per preces verbi ejus ab ipso profecti gratiæ actæ sunt, alimoniam, unde sanguis et caro nostra per mutationem aluntur, Jesu Christi carnem et sanguinem esse, edocti sumus.* Vera et immortalis Christi caro nec alit carnem et sanguinem nostram, nec in eam mutatur; at cibus is qui Justino sacramentaliter caro Christi et panis consecratus vocatur, carnem et sanguinem nostrum per ipsius in eam *mutationem et conversionem* alit. Quare et substantia panis etiam post consecrationem manet; et verè corruptibilis cibus est, cùm editur.

† Orat. ead.

Quod iterum explicans Justinus, de pane consecrato ait,‡ *Unumquemque præsentium participare eum, in quo gratiæ sunt actæ panem vinum et aquam, et ad absentes perferre.* Panis est quoad substantiam, cùm participatur, panis est itidem, cùm ad absentes perfertur.

* Lib. 3, c. 33.

[538]

4. Damnat eam Irenæus:§ *Panis qui est à terrâ, percipiens invocationem Dei (id est, consecrationem per preces), jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrend et cælesti.* Terrenum in eâ nihil, si substantia panis tollatur: nam Accidentia terrena non sunt, neque ex terrâ. Et ibidem, de Hæreticis qui Christum verum corpus habere negabant, ait, *Quomodò ipsis constabit eum panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse Domini sui, et calicem sanguinis ejus, si non ipsum Fabricatoris mundi Filium dicant?* Pro certo et confesso,

quodque omnibus constaret, sumit Irenæus, *panem esse Corpus Christi*, et calicem esse sanguinem ejus. Et iterum, *Quando^b et mixtus calix, et fractus panis percipit Verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis et Corporis Christi, ex quibus consistit et augetur carnis nostræ substantia.* Et paulò post, *Grana tritici percipientia Verbum Dei, Eucharistia fiunt, quod est* (sacramentaliter) *Corpus et sanguis Christi, et nostra corpora ex eâ nutrita et reposita in terram, resurgent in suo tempore.* Eucharistiâ nutriuntur nostra corpora, ex eâ augentur, et consistunt. Nutrirî verò ea aut augeri, vero et immortalî Christi Corpore, sine blasphemiâ dici non potest. Et adhuc clariùs,^c *Dominus accipiens panem, suum corpus esse confitebatur.* Panem vocavit Christus suum corpus, qui quoniam *substantialiter* corpus ejus esse non potest, *sacramentaliter* solùm corpus illud esse, necesse est.

5. Damnat eam Clemens^d Alexandrinus: *Quod autem vinum esset quod benedictum est, ostendit Christus, dicens Discipulis, Non bibam ex fructu vitis hujus, donec bibero ipsum vobiscum in Regno Patris. Cæterùm, quòd vinum quidem esset quod bibebatur* a Domino, rursus ipse de seipso dicit.* Christum verè vinum bibisse probat, contra Eucratitas, Clemens, ex eo quia de calice tum benedicto bibisset.

6. Damnat eam Tertullianus:^e *Quid tunc voluerit significasse panem, satis declaravit, corpus suum vocans panem.* Ecce, panem vocavit corpus: et quare sic vocavit, indicat ibidem Tertullianus, *Acceptum panem et distributum, corpus suum fecit, dicendo, Hoc est corpus meum, id est, figura corporis mei. Figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus.* Id est, nisi Christus verè corpus habuisset: nam quod phantasma est, figuram capere non potest.

7. Damnat eam Origenes:^f *Quòd si Christus, ut obloquuntur isti, carne destitutus erat, et exanguis, cujusmodi carnis, cujus corporis, et qualis tandem sanguinis signa et imagines, panem et poculum ministravit?* Panem et vinum in Eucharistiâ, *signum* esse et *imagines* corporis et sanguinis Christi docet, ideoque Christum verè corpus et sanguinem habuisse probat, quia hæc illorum signa sunt. Si signa sunt, non ipsa sunt. Iterum: *Ille cibus, inquit,^g qui sanctificatur per Verbum Dei, et obsecrationem, juxta id quod habet materiale in ventrem abit, et in secessum ejicitur, cæterùm, juxta precationem quæ illi accessit, pro portione fidei fit utilis, efficiens, ut perspicax fiat animus, spectans*

^b Ib. Iren. lib. 5, c. 2.

^c Lib. 4, c. 57.

^d Lib. 2, Pædag. p. 186.

* Christum communicaſſe utraq̃ue Eucharistiæ parte putavit Clemens, quomodò eum prægusſſe sanguinis poculum, ex Cyprian, notat et probat. C. de capit. Font. Arch. Cæsar. lib. de correct. Theol. Scol. p. 5, et 4.

^e Lib. 4. cont. Marc. c. 40.

^f Dial. 3, de Christ. Hom.

[539]

^g Orig. Hom. in cap. 15 Matt.

ad id quod est utile. Nec materia panis, sed super illum dictus Sermo, prodest non indignè Domino comedenti illum. Et hæc quidem de Typico Symbolicoque corpore. En tibi, Corpus Christi verum et immortale, à Corpore illius Typico et Symbolico, disertè secernit Sacramentum ex utroque constare: Typico et Symbolico, quoad materiale illius, quod recipitur manu et ore; vero et immortalì, quoad Spirituale quòd recipitur fide et corde. Quod materiale est, panis nempe et vinum, in ventrem abit, et in secessum ejicitur: Quod spirituale est, nempe verum Corpus Christi et sanguis, in cœlo manet, et corde percipitur. Absit, enim, verum illud cœleste et immortale Christi Corpus in secessum rejici sentiatis; quod tamen fateri necesse est, si id Christi Corpus sit, quod materiale in Eucharistiâ, et Symbolicum corpus vocat Origenes. Nam quòd accidentia sola, materiale ab Origene vocari, eaque illa esse quæ in secessum abeunt, dicat Bellarminus,^h perridiculum est. Quomodò et illud, quòd Symbolicum Christi Corpus, sit ipsum verum et immortale Christi Corpus, ita ut idem suiipsius symbolum et signum sit, figmenta hæc sunt, et portenta opinionum, sensui, Rationi, Philosophiæ, et Theologiæ repugnantia: Illius generis sunt, quæ, quia contradictionem implicant, ne à Deo quidem ipso effici possunt.

^h Lib. 2, de Euch. c. 8, § Ad secundum, et § Ad tertium.

ⁱ Lib. 2, ep. 3.

8. Damnat eam Cyprianus:ⁱ *Invenimus, inquit, calicem mixtum fuisse, quem Dominus obtulit, et vinum fuisse, quod sanguinem suum dixit. Si fuit vinum, non ergo verè et realiter sanguis Christi. Et paulò post: Quomodò de creaturâ vitis vinum novum cum Christo in Regno Patris bibemus, si in sacrificio Dei Patris et Christi vinum non offerimus? Quod post consecrationem Deo offertur, Cypriano vinum est et creatura vitis. Iterum:^k Quando sanguis uvæ dicitur, quid aliud quàm vinum calicis Dominici sanguis ostenditur? Iterum:^l Non potest videri sanguis Christi esse in calice, quando vinum desit calici, quo Christi sanguis ostenditur. Quid clariùs dici potest? Si in consecrato calice vinum non sit, in consecrato calice Christi sanguis ne sacramentaliter quidem est, nedum corporaliter.*

^m Bell. lib. 2, de Euch. c. 9, § Secundum et Lind. Panopl. lib. 4, c. 44.
ⁿ Auth. Serm. monum de Card. Christ. oper. Ser. de Cœnâ Domini.

9. Scio citari à vestris quædam^m ut Cypriani verba, ex libro de Cardinalibus Operibus Christi, Ser. *De Cœnâ Domini*, ex quibus Transubstantiationem colligi putatis, verba hæc sunt: *Panisⁿ iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie, sed naturâ mutatus, omnipotentia Verbi factus est caro. In hoc testi-*

[540]

^k Ep. eadem.
^l Ib.

monio triumphum tui canunt: *Hoc testimonium*, inquit Bellarminus,^o *nullam admittit solutionem.* Divus Cyprianus, ait Lindanus,^p *Catholicæ Ecclesiæ column, an. Dom. 230, panis in Corpus Christi mutationem docet.* Tamque insolenter in hoc authore exultat; ut in aliâ causâ de numero Sacramentorum dicat:^y *Aurea prorsus sunt Divi Cypriani verba; et apud Evangelicos præ cæteris omnibus fidem ille meretur irrefragatam.* Hic, hic advigilate mihi Evangelici, et Divum Cyprianum totius orbis Doctorem, imò Miraculum, et controversiarum Judicem incorruptissimum audite.

10. Cogit me planè vestra insolentia, et Authorem ipsum, et Authoris verba diligentius expendere. Primò, liber iste, in quo sic triumphatis, S. Cypriani Cathaginensis Episcopi Liber non est: *Liber de Operibus Cardinalibus Christi ad Cornelium, Cypriani non est*, ait Possevinus:^r *Eum^s librum falsò tribuerunt Cypriano.* Sermones illi falsò inscribuntur Cypriano, ait Bellarminus.^t Et rationes dat: *Contraria^u docet Cypriano.* *Nec unquam Cyprianus sua scripta* (quod hic Author^x facit) *nugas infantiles appellaret: neque unquam diceret sublimitatem Cornelii linguâ balbutiente Cypriani oblectari debere.* Etiam Author illius de Cænâ Domini sermonis, non est Cyprianus, sed aliquis posterior, ut ingenuè agnoscit Cardinalis.^y Sermo ille de Cænâ Domini, falsò, Cypriano inscriptus est, ait Pamelius.^z

11. At antiqui, inquires, Authoris est liber ille: sic enim non Bellarminus^a solùm et Possevinus,^b sed et Pamelius;^c qui et hoc addit: *Librum hunc de Cardinal. Oper. scriptum constat ætate Cornelii et Cypriani, atque adeo eandem authoritatem quam Cyprianus meretur.* Constat, inquis, tum scriptum. Imò contrarium constat; teque mendacem esse constat, etiam ex Cardinali tuo constat; sic enim ille:^d *Sermones de Operibus Cardinal. Christi, falsò inscribuntur Cypriano, cùm sint Authoris Cypriano, imò et Augustino sine dubio posterioris.* Ecce, Sermones illi sine dubio, centum et quinquaginta annis^e post Cypriani obitum scripti sunt; quos tu homo confidens ætate Cypriani scriptos dicis, idque constare dicis. Quandiu verò post Augustinum scripti sint, an post annum Christi 600, aut 800, aut millesimum, quis certò ostendat? Ego post millesimum à Christo annum scriptum idcirco suspicor, quia in Bibliothecâ^f Collegii *Omnium Animarum* in Academiâ *Oxonensi*, Sermones hi ipsi extent in vetusto manuscripto codice, sub nomine *Arnoldi Bonavillacensis*;

^o Lib. 2, de Euch. c. 9, § Secundum.
^p Lib. 4, c. 6.

^y Ib.

^r Appar. in Cypriano.
^s Possev. præfat. in Appar. in fine.
^t Lib. 6, de Amissa grat. c. 2.
^u Author.
^v Bell. lib. de Script. Eccl. in Cypriano.
^x In sua præfat.
^y Lib. 4, de Euch. c. 26, § Respondeo primum.
^z Præfat. in tom. 3, Oper. Cypriani.
^a Lib. 2, de Euch. c. 9, § Extat.
^b Possev. loc. cit.
^c In præf. ad libros de Card. Chr. operib.

[541]

^d Bell. lib. 6, de Amiss. grat. c. 2, § Author.

^e August. obiit an. 430, Cyprian. obiit an. 261.

^f Ut testatur D. James in lib. de spuriis sub Patrum nomine scriptis, p. 12.

g Ep. 310.

dicanturque non Cornelio (Impostoris ista dicatio) sed Hadriano Quarto, vixit verò Arnoldus iste circa annum 1150, ad quem extat epistola Bernardi.^g An fraus ista in vobis ferenda? An æquum censetis, ut ea Testimonia nomine *Divi Cypriani, orbis Doctoris gloriabundi citetis*, quæ Impostoris esse sine omni dubio vosmet ipsi agnoscitis? Quæque *sine dubio* 150, et ut videtur 900, propè, post Cyprianum annis scripta sunt.

h Serm. de unct. Chrism. inter Serm. de Card. Christi operibus.

i Serm. de Cœnâ Domini.

k Ib.

[542]

l Ib.

12. Agè verò, etsi Impostoris testimonium respuere cuiquam fas sit, quid tamen Author iste dicat expendamus. Et quidem Transubstantiationem ille vestram penitus refellit. Eucharistiam etiam post consecrationem, *Panem* disertè vocat: *Dedit*, inquit,^h *Dominus in mensâ propriis manibus panem et vinum, in cruce tradidit manibus militum corpus trucidandum.* Quod in mensâ dedit, *Panis* erat, quod in Cruce dedit, *Corpus* suum erat. Et hæc fecit, *ut ostenderet gentibus, quomodò vinum et panis Caro esset et sanguis.* Si panis caro, et vinum sanguis, actum planè de Transubstantiatione. Iterum disertè distinguitⁱ *Sacramentum à re Sacramenti*: et de re Sacramenti ait, *Hæc quoties agimus, non dentes ad mordendum acuimus, sed fide sincerâ panem sanctum frangimus et partimur.* Si panis sanctus verè et propriè Christi Corpus esset, partiri illud et frangere nefas. Ac ut frangi, sed in figurâ solùm frangi videas, ait idem author,^k *Sanguinem sugimus, et intra ipsa Redemptoris nostri vulnera figimus linguam, quo interiùs exteriusque rubricati, à sapientibus hujus sæculi indicamur amentes.* Fidei, opinor, non corporis, figitur lingua in illis vulneribus: et fide ac mente rubricantur manducantes, non ore, corpore aut visceribus. Iterum,^l *Dominus usque hodie hoc veracissimum et sanctissimum suum corpus creat et sanctificat, et benedicit, et piè sumentibus dividit.* Quis dubitet hæc de Corpore Christi mystico, aut ut Origenes vocat, *Symbolico*, id est, de Sacramento corporis intelligenda? Certè enim verum et immortale Christi Corpus, neque *creat* hodie Deus, neque *sanctificat* aut *benedicit*, multò minùs *dividit* et *partitur*. Cùm tam multis, tam perspicuis locis Author ille Transubstantiationi adversetur, quæ vestra perversitas, qui arreptâ ex unicâ voculâ cavillandi occasione, in adversam partem vel invitum torquetis?

13. *Panis*, inquit, *non effigie, sed naturâ mutatur*: At non ait panis substantiam et essentiam mutari, non ait Panis substantiam penitus tolli: sed *panem naturâ mutari* dicit. Per *Naturam* autem, Substantiam panis et essentiam non vult.

Panem enim ipsum, ideoque Substantiam panis manere docet. Quomodò igitur aliter Naturâ mutetur, quàm virtute, conditione, officio, usu, et accidentalibus proprietatibus? Sic enim Naturæ vocem frequenter accipi, Oratores, Poëtæ, Philosophi, Theologi, et norunt et testantur: Hæc^m est Natura animæ atque vis, ut à seipso moveatur. Nec tamen est essentia, sed proprietas et conditio. Naturamⁿ expellas furcâ licèt, usque recurret. Conditionem insitam mutes ad tempus, et. pellas, Substantiam et essentiam expellet nemo.^o Densatur ubi loci natura poscit; id est, qualitas et conditio loci.^p Julius viator medicorum consilio sic à potu abstinuit, ut naturam consuetudine fecerit, adeo ut in senectâ potu caruisse prorsus feratur. Et de arboribus quibusdam agens, illud mirum, inquit Plinius,^q eas mutare naturam in eisdem locis. An tu arbores istas transubstantiari dices, quia naturam mutant? Vigorem illæ, vires, facultates, proprietates mutant, non Substantiam. Scientia beata, ait Aquinas,^r est quodammodò supra Naturam animæ rationalis, in quantum scilicet propriâ virtute ad eam pervenire non potest. Non ait supra essentiam esse, sic ut inesse substantiæ animæ non possit, sed supra vim [543] animæ est. Sic et Augustinus,^s Prævaricatione primorum parentum Natura humana mutata est. Non opinor transubstantiata: sed conditione, dignitate, vigore, virtute, et accidentibus mutata est. Sic et Cardinalis^t tuus, Per peccatum Natura non est mutata, quoad partes et membra naturalia, sed solùm quoad actiones et officia. Sic et Glossa^u juris: Papa immutat Naturam rerum (non transubstantiando res: ne cogita) sed substantialia unius rei applicando alteri. Hoc eodem sensu Naturam usurpavit ille Auctor; ut Natura humana per peccatum mutatur, ut Papa mutat Naturam rerum, ut arborum natura mutatur, nec tamen ulla in his Transubstantiatio, vel arborum, vel rerum, vel hominum, sic Naturam panis mutari in Eucharistiâ dixit Auctor, non amittendo vel substantiam et essentiam priorem, vel proprietates et conditiones essentiam sequentes; sed recipiendo novam conditionem, novam dignitatem, novum usum, officiumque. Priùs corporis erat, nunc mutatur ut sit et Animæ pabulum. Priùs erat panis vulgaris et communis, solùm vulgaribus et corporalibus usibus inserviens; nunc ad eam dignitatem evehitur, ut sacro usui inserviens, symbolum fiat, et Sacramentum Corporis Christi, officio, usu, dignitate, conditione nova, priori naturæ superadditis, à Deo ornatur; non essentiâ, non sub-

^m Cic. in Somn. Scip.ⁿ Horat. lib. 1, ep. 10.º Plin. lib. 12, c. 14.^p Plin. lib. 7, c. 18.^q Lib. 16, c. 32.^r P. 3, q. 9, art. 2, ad 3.^s Lib. 14, de Civit. Dei, c. 12.^t Bell. lib. 3, de Amis. grat. c. 11, § Quod vero. ^u In c. Quanto de Transl. episcop.

stantiâ, non prioribus naturalibus proprietatibus spoliatur aut orbatur. Et fit hæc in pane mutatio per *omnipotentiam Dei*, quia ille solus hanc dignitatem, vim, efficaciam ac virtutem pani dare potest, ut sit non solùm signum, sed efficax instrumentum exhibendi credentibus, Christi Corpus, et Dei gratiam eis obsignandi. Sicut ille solus per suam omnipotentiam, instrumento tam infirmo, tam in se inepto conferre gratiam, et dare credentibus suum corpus potest: Ita ille solus per suam omnipotentiam, panem ad tam sanctum tam cœlestem et gratiosum usum designare potest. Cavillari in verbis Authoris hujus aut aliorum pervicax quis potest, Hunc verum esse et genuinum Authoris sensum negare, nisi pervicax nemo potest.

* Serm. in illud, Quicumque dixerit verbum.

[544]

14. Damnat eam Athanasius:^{*} *Spiritum à carne discriminavit, ut disceremus ea quæ loqueretur, non carnalia esse, sed spiritualia: Quot enim hominibus corpus ejus suffecisset, ut universi mundi alimonia fieret? Sed propterea ascensionis suæ in cælum mentionem fecit, ut eos à corporali intellectu abstraheret, ac deinde carnem suam de quâ loquutus erat, cibum è supernis, cœlestem et spiritualem alimoniam ab ipso donandam intelligerent. Corporalem Corporis Christi esum rejicit ut impossibilem, esum illius nullum nisi spiritualem tantùm agnoscit.*

† Lib. 1, de Demonst. Evang. c. 10.

15. Damnat eum Eusebius[†] Cæsariensis: *Hujus, inquit, sacrificii memoriam signis quibusdam in mensâ celebrandam, corporisque illius salutarisque sanguinis accepimus. Quæ in mensâ accepimus, signa sunt corporis et sanguinis, non ipsum corpus ejus et sanguis.*

* Homil. 27.

16. Damnat eam Macarius[‡] S. Antonii discipulus: *Nesciebant, inquit, justi Reges, et Prophetæ, offerendum esse in Ecclesiâ panem et vinum, antitypon exhibens carnis ipsius et sanguinis, sumentesque de pane visibili spiritualiter carnem Domini edere. Quot penè hîc verba, tot sunt Transubstantiationis vestræ letalia vulnera. Sumitur panis et vinum: offertur panis et vinum: et ea Antitypo sunt corporis et sanguinis; et sic à Macario vocari etiam post consecrationem agnoscit Bellarminus.^a*

^a Lib. 2, de Euch. c. 15, § Sed hæc.
^b Lib. 1, de Spir. Sanct.

17. Damnat eam Didymus^b Alexandrinus, qui ex eo probat Spiritum Sanctum, *Deum* esse, quia, *incircumscriptus sit, et pluribus simul distantibusque locis adsit. Omnia autem quæ facta sunt, circumscriptam habent substantiam. Nam vel loco circumscribuntur, ut corpora, vel proprietate suâ substantiæ finiuntur; sic, ut extra terminos ubi definiuntur, non sint. Admissâ verò*

transubstantiatione, Corpus Christi nec loco circumscribetur, nec substantiæ suæ finibus definietur: sed in plurimis distantibusque locis simul existet.

18. Damnat eam Cyrillus^c Hierosolymitanus, ut nomen libri præ se fert; sin alius Author illius sit, *eum hominem fuisse sanctum et antiquissimum*, asserit Bellarminus.^d Agens ille de Chrismate, seu unguento quo baptizati inungi solebant, ad significandum eos Spiritu Sancto tum unctos, sicut etiam in Christum ipsum jam baptizatum Spiritus Sanctus in specie columbæ descenderat, ita ait: ^e *Ceterùm vide, ne illud putes unguentum tantùm. Quemadmodum enim panis Eucharistiæ post Sancti Spiritûs invocationem, non ampliùs est panis communis, sed est Corpus Christi; sic et sanctum hoc unguentum, non est ampliùs unguentum nudum, neque commune, postquam consecratum est, sed est Charisma Christi, quod adventu Spiritûs Sancti per ipsius divinitatem energiam habet; et corpus quidem unguento perungitur, anima verò Spiritu Sancto vivificoque sanctificatur.* Luculenter profectò declarat, quæ qualisque mutatio in *pane* per consecrationem fiat. Sicut unguentum *per consecrationem* non transubstantiatur in spiritum, aut Charisma, seu gratiam Christi; sic neque panis neque vinum *per consecrationem* transubstantiatur in Corpus Christi, aut sanguinem. Sicut unguentum manens *quoad substantiam* unguentum, non tamen vocatur unguentum tantùm, aut unguentum nudum et commune, sed jam est *Charisma*, seu gratia Christi; sic panis et vinum manens *quoad substantiam*, panis et vinum non vocatur, tamen panis tantùm, aut panis nudus ac communis, sed jam est *Corpus et Sanguis* Christi. Sicut de unguento post consecrationem dicitur, *Est charisma* Christi, nec tamen essentialiter aut formaliter est illud, sed *Symbolum* et typus Charismatis et gratiæ Christi; sic de pane et vino consecrato dicitur, *Est Corpus, Est Sanguis* Christi, nec tamen essentialiter aut substantialiter est illud, sed *Symbolum*, typus et Sacramentum corporis et sanguinis. Sicut unguentum non *nudum signum* est gratiæ, sed *efficax*, ut Cyrillus putat, quod per Christi divinitatem operatur in credentibus, gratiam; sic panis et vinum non sunt *nuda signa* Corporis et Sanguinis Christi, sed instrumentaliter ea *exhibent* credentibus, et Christum in eis habitare faciunt. Vides quam clarè Transubstantiationem evertant Cyrilli hujus verba. Nec dissimilia sunt quæ de *Aquâ baptismi* habet Cyrillus: Non, inquit,^f *tanquam aquæ simplici*

^c Lib. Catech. Mystag.

^d Lib. 2, de Euch. c. 13, § Hæc de.

^e Cyr. Hier. Catech. Mystag. 3.

[545]

^f Cyril. Hier. Catech. ilium. 3.

studeas huic Lavacro, sed ut spirituali gratiæ, quæ cum aqua datur. Aqua simplex per Sancti Spiritûs invocationem, acceptâ virtute, sanctitatem consequitur. Ut Aqua non substantiâ mutatur, sed virtute et sanctificandi vi donatur; sic panis et vinum, non substantiâ mutatur, sed virtute novâ, non significandi solùm, sed instrumentaliter exhibendi Corpus et Sanguinem Christi, et cum eo sanctitatem et gratiam, divinitûs ornatur. Hinc monetidem

^g Catech.
Mystag. 4.

[546]

^h Ib.

Cyrillus,^g Ne consideres tanquam panem nudum et vinum nudum; Corpus enim est et Sanguis Christi. Panem dicit esse corpus, et vinum sanguinem: additque Christum de pane dixisse, Hoc est corpus meum. Substantialiter Corpus Christi panis esse non potest: typicè, symbolicè, et sacramentaliter est; quia ut ille^h ait, Sub typo panis datur tibi Christus, et sub typo vini datur sanguis: quod captiosè nec bonâ fide alicubi vertitur, sub specie panis, et sub specie vini. Typum et Symbolum voluit Cyrillus, de Speciebus seu Accidentibus, sine subjecto existentibus, nihil antiquis vel per somnium in mentem venit. Typo nomen rei signatæ datur, et de pane, id est, typo corporis, dixit Christus, Hoc est corpus meum, quod tamen substantialiter non aliud est quàm panis. Quamvis enim sensus, ait idem Cyrillus,ⁱ hoc tibi suggerit (scilicet, panem esse nudum, et communem panem) tamen fides te confirmet: ne ex gustu rem judices (is præter panem nudum nihil esse judicat) quin potiùs habeas ex fide pro certissimo esse tibi cum pane donata (spiritualiter) corpus et sanguinem.

^k Homil. de
Corp. et
Sang. Christ.
Extat inter
opera Hier.
tom. 4, p.
399.

19. Damnat eam Eusebius Emissenus:^k *Evidenter, inquit, constat, vini creaturam Christi Sanguinem nuncupatam. Si vini creatura Christi Sanguis, sine dubio vini creatura non tollitur, non transubstantiatur in sanguinem. Sic enim vini creatura nulla esset, quæ sanguis vel vocaretur, vel esset. Explicans porrò quomodò panis in substantiam Corporis Christi, et vinum in substantiam sanguinis mutetur, à Baptismo petit exemplum, et sic ait:^l Quomodò tibi novum aut impossibile videri non debeat, quòd in Christi substantiam terrena et mortalia commutantur, teipsum qui jam in Christo es regeneratus interroga. Dudum alienus eras à vitâ, à salutis viâ intrinsecus mortuus, exultabas; subito initiatus Christi legibus et salutaribus mysteriis innovatus, in corpus Ecclesiæ non videndo, sed credendo transiisti. In exteriori nihil additum est, totum in interiori mutatum est, ac sic homo, Christi filius effectus, et Christus in hominis mente formatus est. Sicut ergo sine corporali sensu, subito novâ indutus es digni-*

^l Ib.

tale; Ita cùm reverenda altari cibis satiandus accedis, sacram Dei tui corpus et sanguinem respice, honora, mirare, mente continge cordis, manu suscipe, et maxime haustu interiori assume. Non poterat clarius mutationem panis et vini, in Eucharistiâ illustrare: mutantur in substantiam Corporis et Sanguinis Christi, ut mutatur homo per baptismum in corpus Ecclesiæ, vel in Corpus ipsius Christi. Ut idem docet Eusebius:^m Ut homo per baptismum mutatur; non amittendo priorem substantiam, sed recipiendo novam gratiam: sic ut jam sit, non tantum homo, sed homo Christi, aut Corpus Christi: sic panis et vinum per Eucharisticam consecrationem mutatur, non amittendo priorem substantiam, sed recipiendo novam dignitatem et novam virtutem, ut jam non sit panis tantum et vinum, sed panis Christus, seu Corpus Christi: non quia transubstantiatus in Corpus Christi, sicut nec per baptismum homo; sed quia efficaciter credenti jam exhibet Christi Corpus, ejusque gratiam; sicut efficaciter per baptismum Christi, gratiam receperat homo. In utroque conditionum est, et Accidentium; in neutro est mutatio substantiæ. Quare rectè Emissenus:ⁿ Nec dubitet quisquam ^[547] ^{ib.} *primarias creaturas nutu divinæ potentiæ in Dominici Corporis transire posse naturam, cùm ipsum hominem videat, artificio cælestis misericordiæ, Christi Corpus effectum. Vix clarius hoc quisquam exprimat, vel Transubstantiationem solidius evertat. Vestri verò qui ex Eusebio hoc transubstantiationem exculpere nituntur, et laterem lavant, et se Sophistas egregios præstant, qui cùm sensum Eusebii vel non capiunt, vel non curant, in verborum cortice pueriliter ineptiunt.*

20. Damnat eam Ambrosius:^o *Si tanta, inquit, vis est in* ^{o Lib. 4, de Sacram. c. 4.} *sermone Domini, ut inciperent esse quæ non erant, quantò magis operatorius est, ut sint quæ erant, et in aliud commutentur? Ecce, panem et vinum id esse, quod erant, docet: Substantialiter ergo non mutantur; tunc enim non essent quod erant. Mutantur tamen, ait, in aliud, non quoad substantiam, ut sint illa realiter, sed quoad significationem et usum, ut sint illa sacramentaliter. Hinc panem etiam post consecrationem significare Corpus Christi, ait Ambrosius:^p Ante consecrationem, alia species nominatur; post consecrationem, corpus significatur. Si pane significatur corpus, panis non est essentialiter corpus. Nihil enim suiipsius signum est. Sic et imaginem Corporis Christi* ^{p Lib. de iis qui Myster. initiant. c. 9.} *alibi^q vocat: Hic umbra, hic imago, illic veritas; umbra in* ^{q Lib. 1, offic. c. 48.}

Lege, imago in Evangelio, veritas in cœlestibus : Hic in imagine offertur, illic in veritate, ubi apud Patrem pro nobis quasi advocatus intervenit. Et iterum similitudinem corporis vocat :^r In similitudine accipis Sacramentum, sed veræ naturæ gratiam, virtutemque consequeris. Ideo alibi^s ait : Non enim corporali tactu Christum, sed fide tangimus ; et paulò post, Christum alloquens : Non, inquit, supra terram, nec in terrâ, nec secundum carnem te quærere debemus, si volumus invenire. Quin et adhuc clariùs exprimit Ambrosius, qualis illa sit panis mutatio, per quam sit Corpus Christi ; Tu ipse, inquit,^t eras, sed eras vetus creatura ; posteaquam consecratus es, nova creatura esse capisti. Qualis in baptismo, hominis ; talis, juxta Ambrosium, in Eucharistiâ, panis mutatio. In baptismo per regenerationem fit nova creatura ; in Eucharistiâ per benedictionem^u fit nova natura. In baptismo creatura hominis non substantialiter mutatur, sic ut desinat esse quod priùs erat, sed accidentaliter solùm mutatur, sic ut novâ gratiâ, quâ Christus in eo spiritualiter habitat, ornetur : In Eucharistiâ itidem natura panis non substantialiter mutatur, ut desinat esse natura quæ priùs erat, sed accidentaliter solùm mutatur ; sic ut Christum et repræsentet, et credentibus instrumentaliter exhibeat, efficiatque ut in eis Christus spiritualiter habitet. Mutatio in pane Eucharistico talis est Ambrosio per panis consecrationem, qualis est in baptismo mutatio hominis per regenerationem : Si non transubstantietur natura hominis per regenerationem ; nec transubstantiatur Ambrosio natura panis per benedictionem. Ut per baptismum fit homo, non quod natura formavit ; sed quod gratia regeneravit : sic apud Ambrosium, per benedictionem fit panis, non quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit. Natura hominem non nisi hominem, panem non nisi panem formavit : regeneratio ex homine nudo, facit hominem sanctum et sanctificatum, hominem qui jam sit Corpus Christi : in quo Christus spiritualiter habitat : Benedictio itidem ex pane nudo, facit panem sacrum, mysticum, sacramentalem, panem vivificum, panem qui sit et dicatur Corpus Christi, efficiatque in credentibus spiritualiter habitare Christum.

21. Damnat eam Basilus ;^s qui de Eucharistiâ post consecrationem, ut agnoscit Bellarminus,^t agens disertè, vocat *panem Eucharistiæ*. Si panis sit, sine dubio, non Corpus Christi. In *Liturgiâ quoque, seu Anaphorâ*, cujus vos^u S. Basilium authorem prædicatis, de pane et vino dicit ; *Proposuimus typum Corporis*

^r Lib. 6, de Sacram. c. 1. [548]

^s Lib. 10, in Lucam.

^t Lib. 4, de Sacram. c. 4.

^u Lib. de iis qui Myst. init. c. 9.

^s Lib. de Spir. Sanct. c. 27.

^t Lib. 2, de Euch. c. 15.

^u Alterum.

^v Possev.

Appar. in

in Basil. et

Epiph. Diac.

nomine

totius Conc.

Nicæn 2.

Act. 6, p.

366, b.

et Sanguinis Christi. Si Typus sit et figura, certè non ipsum [549]
 Corpus Christi et Sanguis. Nihil suiipsius Typus aut figura
 esse potest, nisi idem suiipsius Pater, aut Filius, aut Dominus
 esse potest. Nec possum quin insignem hîc vel inscitiam, vel
 impudentiam Epiphanii Diaconi, et totius Conciliabuli Nicæni
 notem. Epiphanius totius Conciliabuli istius nomine, agens de
 hoc ipso Basilii in Anaphorâ loco, ait :^{*} *Ante consecrationem* <sup>7 Loc. nuper
citat.</sup>
vocari quidem Antitypa à Basilio ; sed post consecrationem, non
antitypa, sed Corpus et Sanguinem Domini appellari. Consulat
 quivis Basilii Anaphoram ; et mirabitur, imò execrabitur Con-
 ciliabuli istius mendacia. Verba illa Christi, *Hoc est corpus*
meum, et, *Hic est sanguis meus*, quæ consecratoria, et operatoria
 vos^y dicitis, et *per quæ transubstantiari panem contenditis*, priùs
 recitantur : et integris sexaginta lineis pòst, habentur illa verba,
 in quibus *typum seu Antitypa* vocat Corporis et Sanguinis
 Christi. Ac ut perspicuum sit, Basilium non existimâsse, vel
 panem aut vinum transubstantiari, vel illa verba, *Hoc est corpus*
meum, esse operatoria et effectiva transubstantiationis panis et
 vini ; post hæc omnia quæ adhuc citavimus, additur alia Sacer-
 dotis precatio, in quâ sic dicitur : *Efficiat Dominus panem istum*
corpus gloriosum Jesu Christi, corpus celeste, in remissionem pec-
catorum, vitamque æternam, iis qui accipiunt. Panem esse ag-
 noscunt ; rogant ut fiat Corpus Christi, in vitam æternam, iis
 qui accipiunt. *Credientibus* fit corpus vivificum, quia illi Cor-
 poris Christi et panis cœlestis verè participes sunt. Aliis, tam
 non recipientibus, quàm non credentibus. *Antitypon* quidem est,
 sed illis non est, nec sit Corpus Christi, quo nihil efficacius
 transubstantiationem vestram evertere potest. Quod idem ex
 illâ Liturgiâ, quam, ut *Divi Jacobi missam* venditatis, observari
 posset. Priùs recitantur verba illa, *Hoc est corpus meum*, tum
 interjectis variis Sacerdotis precibus, et populi responsis, orat
 Sacerdos in hunc modum : *Dimitte nunc, Domine, in nos Spiritum*
tuum, ut superveniens, sanctâ et bonâ et gloriosâ suâ præsentia
sanctificet, et efficiat hunc panem Corpus Sanctum Christi tui : et
respondet populus, Amen.

22. Dannat eam Greg. Nazienzenus,^z qui eodem quo Basilius <sup>8 Orat. de
funer. Gorg.</sup>
 modo, panem et vinum consecratum, *Exemplaria* vocat, et *Ant-*
itypa Corporis et Sanguinis Domini. Si alicubi, inquit, manus [550]
 ἐκ τῶν ἀντιτύπων, ex venerando Corporis et Sanguinis Christi an-
 titypis aut exemplaribus recondiderat. Et iterum :^a *Quomodò* ^{9 InApologet.}

poteram audere ad Sacerdotium accedere, et ad hostias offerendas, et Imaginem ac Figuram caelestium mysteriorum celebranda ?

^b Orat. de
Sanct. Bapt.

23. Damnat eam Greg. Nyssenus,^b qui declarans aquam baptismi per *benedictionem sic mutari*, ut jam non sit *aqua communis*, sed *divinum lavacrum*, à quo *mirabiles existunt effectus*, explicat hoc tribus comparationibus. Prima est *Altaris*, quod *naturâ est lapis communis, sed Dei cultui consecratum, et benedictione acceptâ, fit mensa sancta et Altare immaculatum*. Secunda est *Eucharistiae*, de quo sic ait, *Panis est initio panis communis; sed ubi eum mysterium sacrificaverit, Corpus Christi et dicitur, et est, et excellenter operatur*. Tertia est *Sacerdotis*, Heri erat homo vulgaris et è plebe, *novitate benedictionis fit Doctor pietatis, mysteriorum præsul, et nihil corpore vel formâ mutatus, invisibili quâdam vi ac gratiâ animam in melius transformatam gerit*. Simili, inquit, *consequentid rationum, etiam aqua, cùm nihil aliud sit quàm aqua, supernâ gratiâ benedicente ei, in eam quæ mente percipitur regenerationem, hominem renovat*. Disertè docet *panem* et dici, et esse *Corpus Christi*, sic et *vinum*, *Sanguinem Christi*; quod quicumque dicit, *Transubstantiationi* contradicit. Etiam et luculenter exprimit, qualis fiat in pane et vino per consecrationem mutatio. Non ulla fit *substantiae* mutatio, sicut nec in *Lapidibus* Altaris, nec in *homine* ad Sacerdotium evecto, nec in *aquâ* ad baptismum consecratâ, sed mutatio solùm est *accidentalis* in usu, in effectu, in virtute, in officio panis et vini; qualis est in lapidibus, in Sacerdote, in aquâ baptismi mutatio.

^c In Enar.
Ps. 124.

24. Damnat eam Hilarius:^c *Dominus ait, Ego vobiscum sum omnibus diebus: Adest, et per naturam suam præsens est: Spiritus namque est omnia penetrans. Non enim secundum nos corporalis est, ut cùm alicubi adsit, absit aliunde*. Duo perspicuè docet et Christum non corpore, sed *Spiritu* solo hîc in terris adesse: et corporalem præsentiâ id requirere, ut ubi sic adest, *aliunde absit*. Quorum utrumque *Transubstantiationem* funditus evertit. Nam si Christus corporaliter aut corporali præsentiâ sit in hostia, nusquam alibi, ne in cœlo quidem erit. Quia in cœlo certum est corporaliter eum esse, certum quoque est, in hostiâ corporaliter eum non esse. Nam teste Hilario, *Corporalis præsentiâ talis est, ut cùm alicubi adsit, absit aliunde*.

[551]

^d Lib. 6, in
Joh. c. 14.

25. Damnat eum Cyrillus^d Alexandrinus; *Etsi, inquit, corporis sui præsentiâ hîc subdlexerit, majestate tamen divinitatis semper adest: Corporis hîc omninò nullam, Deitatis solum-*

modò præsentiam agnoscit. Iterum :^e *Qui Manna*, inquit, *manducabant, nullam inde vitæ perpetuæ virtutem acceperunt. Non enim vivificabat, sed famem solummodò corporalem removebat, et figura erat veritatis. Qui verò panem vitæ* (id est, Christum) *suscipiunt, immortalitatem consequuntur, cum Christo æternaliter viventes.* Nullum alium veri Corporis Christi esum usquam tradit Cyrillus, nisi qui *vivificus* sit, et manducantes faciat *æternaliter* cum Christo vivere, quique faciat ut ipse alibi^f docet, *Ut Christus maneat in nobis, et nos in Christo*, ideoque de eo qui verè Christi carnem comedit, ait, *Christum in eo non solum esse, sed participatione quoque naturali*, id est, indissolubili in eo esse. Utitur^g quidem voce *corporaliter*, dicens, *Mysticæ benedictionis eam virtutem esse, ut corporaliter faciat communicatione carnis Christi, Christum in nobis habitare.* Sed nihil minùs quàm Transubstantiationem vestram intellexit. Exprimit illà voce mirabilem effectum spiritualis manducationis carnis Christi, ex quà fit, ut Christo sic arctè ac indissolubili nodo jungamur, ut ille in nobis, et nos in illo æternum habitemus, maneamusque. Quo eòdem sensu Apostolus^h eàdem voce usus est, docens, *plenitudinem Deitatis corporaliter*, id est, indissolubiliter, *in Christo habitare.* Quod ipsum quoque Hilarius,ⁱ per vocem *Naturaliter* significavit, cùm dixit, *Si verè Verbum caro factum est, et nos verè Verbum carnem cibo Dominico sumimus, quomodò non naturaliter manere in nobis existimandus est : qui et naturam carnis nostræ jam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, et naturam carnis suæ ad naturam æternitatis sub sacramento nobis communicandæ carnis admiscuit ? Ita enim omnes unum sumus, quia et in Christo Pater est, et Christus in nobis. Quisquis ergo naturaliter Patrem in Christo negabit, neget prius Naturaliter, vel se in Christo, vel Christum sibi inesse.* Sanè neque nos in Christo, neque Christus in nobis eo modo vel naturaliter, vel corporaliter est, ut vel nos in ipsius, vel ille in nostram naturam transeat, aut in eà includatur : sed ideo et ille in nobis, et nos in illo *naturaliter* manere dicimur, quia arctissimo et indissolubili sui Spiritùs vinculo credentes omnes sibi colligavit. Hoc verè senserunt Hilarius, et Cyrillus : Christi verò carnem, vel ab ullo comedi, qui non æternaliter cum Christo maneat, sitque unum cum Christo, vel cujusquam ventri, aut stomacho, aut venis *corporaliter*, ut alii cibi solent inclusum esse, vel sic in quoquam esse, ut singulis horis corruptis panis accidentibus recedat,

^e Lib. 4, in Joh. c. 10.^f Lib. 10, in Joh. c. 13.^g Ib.^h Colos. 2. 9.ⁱ Lib. 8, de Trinit.

nosque deserat, etiam quosdam æternum deserat, non senserunt, non vel per somnium cogitarunt sanctissimi illi Patres. Hanc

^k Append. 3,
ad tom. 5,
Aetor. Conc.
Ephes. c. 2.

verè esse Cyrilli mentem, liquet ex ipsius ad Euoptium epistolâ.^k Redarguit ibi Nestorianos, quòd carnem Christi (quem hominem tantum fuisse credebant) in Eucharistiâ manducari dicerent. Illi sine dubio, carnem Christi non *visibiliter*, non *per frusta* ad morem Anthropophagorum, sed corporaliter tamen, licet *invisibiliter*, et *sub speciebus panis* (quomodò et vos docetis) manducari sentiebant. Adversus istos sic scribit Cyrillus: *Num hominis comestionem nostrum esse Sacramentum pronuncias? Et irreligiosè ad crassas eorum cogitationes, qui sic crediderunt, mentem nostram urges? Et attentas humanis cogitationibus* (corporeo nempe tactu gustu, esu) *tractare illa* (carnem et Sanguinem Christi) *quæ solâ, purâ, et inexquisitâ fide accipiuntur?* Ecce, carnem et Corpus Christi corporaliter in mysteriis comedi, tractari, accipi negat; fide, et *fide solâ*, non manu, non ore, non ventriculo, sed *fide solâ* tractari, et accipi declarat. Neque mens hæc Cyrilli solius. Consensu suo firmavit, et approbavit epistolas Cyrilli in causâ Nestorii scriptas (earum hæc una est, eaque certè cum præcipuis numeranda) Concilium Chalcedonense,^l Concilium Generale Quintum,^m itemque Sextum.ⁿ Horum fides eadem sine dubio quæ fuit Nicæni Constantinopolitani Primi, et Ephesini Concilii; quare istorum omnium sex Generalium Conciliorum iudicio, non *corporaliter*, non manibus, non dentibus, non ventriculo, sed *fide solâ* tractatur in Eucharistiâ, et accipitur caro Christi.

^l Act. 5, in
Definit. fid.
Epistolas, B.
Cyrilli ad
Nestorium et
alios per
Orientem,
acceptissimas
habet.
^m Quod
Chalcedo-
nense corro-
borat,
Collat. 8.
ⁿ Act. 18,
Conc. Chal-
cedonense
probat.

[553]

26. Damnat eam Philo° Carpathiorum Episcopus: *Cæleste*, inquit, *et salutare malum corpus est Jesu Christi, salutariter nobis ab eo datum sub mystico pane ac vino*. Datur quidem Corpus Christi, sed sub consecrato *pane et vino* datur.

^p In
Ancorato.

27. Damnat eam Epiphanius,^p qui de eo agens, quòd Christus in cœnâ Discipulis dedit, ait, *Hoc est rotundæ formæ, et insensibile quantum ad potentiam, et voluit per gratiam dicere, Hoc meum* (corpus) *est*. Quòd figuræ rotundæ est, et sensu expers, id est, panem, à Christo vocari suum corpus dicit. At quòd sensu vacat, Christi Corpus verè ac realiter esse non potest, quia ut ille subjungit, *Christus totus sensus est, totus sensitivus, totus movens, totus operans*.

^q Hom. in
Ps. 22.

28. Damnat eam Chrysostomus: *Istam*, inquit, *mensam præparavit servis et ancillis, in conspectu eorum, quotidie, in simili-*

tudine Corporis et Sanguinis Christi, panem et vinum, secundum ordinem Melchisedech, nobis ostendit in Sacramento. Similitudo hîc Corporis Christi, non verum corpus: Panis et vinum ostenditur in Sacramento, non igitur vere caro et sanguis, nisi et Melchisedechi panem et vinum transubstantiata dicas. Quomodò etiam ipsius emphaticas locutiones intelligi velit, indicat, dum explicans illa verba Christi, Joh. vi. de manducandâ ipsius carne, et bibendo sanguine, docet,^r *Ea non carnali, et corporali, sed mystico et spirituali sensu intelligenda esse.* Verba quæ locutus sum, spiritus sunt: *Hoc est*, inquit, *sunt spiritualia, nihil carnale, nullam naturalem consequentiam habentia.* Si carnaliter ea quis acciperet, nihil sanè lucraretur. Quid est autem carnaliter intelligere? *Simpliciter ut res dicuntur, neque aliud quidquam excogitare.* Non enim ita judicanda sunt quæ videntur, sed mysteria omnia interioribus oculis considerata, hoc est, spiritualiter. Et quid in hoc Eucharistiæ Sacramento tenendum sit, docet apertè in Epist. ad Cæsarium; ubi sic ait: *Ante consecrationem, panem vocamus; divinâ verò gratiâ sacerdotis ministerio sanctificante, à panis nomine liberatur, et dignus appellatione Dominici Corporis habetur, etsi natura panis in ipso permansit.* Clarè indicat, et post consecrationem, panem quoad substantiam remanere, et tamen quia jam sacrum symbolum fit Corporis Christi, Christi Corpus appellari. Nugantur verò Bellarminus^s et Possevinus,^t cùm Epistolam illam Chrysostomi non esse suspicantur. Quare verò suspicantur? *Neque enim*, inquit Bell. *in toto Chrysostomi opere ullus est liber vel Epistola ad Cæsarium.* Quid si non sit? An omnia Chrysostomi scripta typis excusa dices? Non esse docet te Possevinus.^d Extabat hæc Chrysostomi Epistola^e Florentiæ. Cur non evulgata à vobis, cum aliis Chrysostomi scriptis? Exstitisse etiam exemplar ejus in Bibliothecâ, vel Archiepiscopi, vel Archidiaconi Cantuariensis, discas à vestro Gardinero,^f Wintoniensi olim Episcopo.

29. Sed quàm longè à vestrà Transubstantiatione abfuerit Chrysostomus, demonstrant illa ipsa ejus verba,^g quæ vos pro Transubstantiatione citatis, magnique facitis: *Sacerdotis*, inquit, *ore verba proferuntur, et Dei virtute consecrantur et gratiâ.* *Hoc est, ait, corpus meum.* *Hoc verbo proposita consecrantur.* *Et sicut illa vox quæ dicit, Crescite et multiplicamini, et replete terram, semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum ad generationem operante naturâ; ita et vox illa semel quidem dicta*

^r Hom. 46 in Joh.

^s Lib 2, de Euch. c. 22
^t Respondeo nihil.
^u Appar. in Chrysost.
 [554]

^d Loc. cit.
^e Ut ex Petro Mart. estatur.
^f Steph. Gardin. lib. 2, de Euch.
^g Loc. cit.

^h Chrys. Homil. de prodit. Judæ.

est, sed per omnes mensas Ecclesiae, usque ad hodiernum diem, et usque ad ejus adventum, præstat sacrificio firmitatem. Adverte seriò: Verba illa à sacerdote prolata, *operatoria* jam et *effectiva* Chrysostomo non sunt, sed *recitativè* tantùm et *historicè* proferuntur, nec ad præsentem panem referuntur, sic ut eum aut quidquam jam præsens demonstrent, sed ad panem illum in particulari, quem olim in cœnâ demonstravit Christus. De præsentem jam panem non dicit, vel suo vel sacerdotis ore, Christus, *Hoc est corpus meum*; nec verba illa jam dicta, consecrant hunc panem, sed preces sacerdotis historicè referentis, quid in ultimâ cœnâ dixit Dominus. Preceatione suâ, et autoritate sibi à Christo datâ, per illa alia verba, *Hoc facite*, panem præsentem consecrat sacerdos, non efficiendo Transubstantiationem, sed designando panem hunc in symbolum sacrum Corporis Christi. Vide jam annon Chrysostomus nervos omnes incidat Transubstantiationis vestræ? Non aliter, nec alio modo transubstantiari panem docetis, quàm *operatoriis* his verbis de præsentem jam panem prolatis, *Hoc est corpus meum, vi illorum verborum*, inquit Bellarminus,^h *contentum sub illis speciebus incipit esse Corpus Domini: Apudⁱ Catholicos, Hæc verba sunt de essentiâ Sacramenti, et operatoria. Si verba hæc*, inquit Aquinas,^k *recitativè solùm proferantur, tum non applicarentur ad materiam corporalem præsentem, et ita non perficeretur Sacramentum.* Verba verò hæc *recitativè* solùm proferri, nec præsentem panem demonstrare, vel de præsentem panem quidquam enunciare, cùm doceat Chrysostomus, fundamentum ipsum Transubstantiationis vestræ funditùs evertit. Et quia verba illa, ut vos docetis, non aliter *operatoria* erant, cùm ea Christus protulit, quàm nunc sunt, cùm à sacerdote efferuntur, cùm à sacerdote nunc prolata, *operatoria et effectiva* Transubstantiationis non sint, ne Christo quidem ea proferente, *operatoria* erant, aut Transubstantiationem effecerunt.

30. Nec abnuo tamen nonnulla apud Chrysostomum inveniri, quæ emphaticè, imò verò hyperbolicè de Eucharistiâ dicuntur, quæ nisi dextrè capiantur, incautos homines facilè in errores abducant. Fuit hoc Chrysostomi et priscorum Patrum, est etiam et nostrum studium ac summa cura, populum Dei instruere, ne in externis symbolis mentes defigant, sed ut in illis Corpus Christi et sanguinem mentibus contemplantur; ut Aquilarum instar, sursum volantes, cœlesti illo pabulo toti vescantur. Perit omnes Sacramenti fructus, si in Symbolis hæreamus, et

^h Lib. 1, de Euch. c. 11,

§ IIinc.

ⁱ Ib. § T⁴ ta.

[555]

^k P. 3, q. 78, art. 5.

nisi in Christum ipsum, in illius vulnera, passionem, mortem et fructus qui inde percipiuntur uberrimos, toti versemur. Hinc factum, ut sancti Patres, quo hæc auditorum animis vehementius et efficacius imprimerent, de typis, quasi ipsa Antitypa essent, oratorum more multa enuncient, quæ si strictius ad limam revoces, examen non sustineant. Tale illud Leonis,¹ *In illd* ^{1 Ep. 23.}

mysticâ distributione hoc impartitur, ut in carnem illius tran-

seamus. Tale ex Hieronymo citat Joh. Langus^m (nam mihi locus non occurrebat), *O Esca sacratissima, quàm verè comedens, Deus efficitur.* Tale illud Augustini,ⁿ *Gratias agamus non solum*

nos Christianos factos esse, sed Christum. Fit magnum mira-

culum, sed tamen verum. Tale illud Authoris,^o qui Cypriani

nomen præ se fert, *Intra Redemptoris nostri vulnera linguam*

figimus, eisque interiùs et exterius rubricamur. Talia illa Chry-

sostomi: *Nihil^v sensibile traditum nobis à Christo, omnia quæ*

tradidit insensibilia sunt. Vellem, dicunt, formam et speciem ejus,

vellem vestimenta videre. Quibus sic Chrysostomus, *Ipsum vides,*

ipsum tangis, ipsum comedis; vestimenta ejus desideras videre:

Ipsè verò seipsum tibi tradit, non ut videas solum, verùm et tangas,

et in te habeas. Et paulò post: *Nos in unam secum massam*

reducit, neque id fide solum, sed reipsâ nos corpus suum efficit.

Iterum:⁹ *Non se tantùm videri permittit, sed et tangi, et man-*

ducari, et dentes carni suæ infigi. Etiam, *Lingua^r cruentatur hoc*

admirabili sanguine. Et, *Per^s cibum quem nobis largitus est*

efficitur, ut non solum per dilectionem, sed reipsâ in illam carnem

convertamur. Equidem si cavillari volupe esset, tam verè nos in

Christum, et Christi carnem *transsubstantiari*, quis ex his de-

fendat, quàm Corpus Christi in panem transsubstantiatur? Sed

vobis solis non item aliis Sophistis esse licet. Nos hæc et

similia Patrum dicta, candidè, ut æquum est, interpretamur.

Vosque monemus, meminisse quod docet Sapiens,^t *Qui vehe-*

menter emungit, elicit sanguinem; quodque ipse Senensis^u vester

monet, *Non sunt Concionatorum verba eo rigore accipienda, quo*

primum ad aures auditorum perveniunt; Multa enim declamatores

per Hyperbolen crebrò enunciant. Hoc interdum Chrysostomo

contigit.

31. Damnat eam Author operis imperfecti in Matthæum,

quem ego Chrysostomum fuisse non dubito; sed quia vos

aliu fuisse suspicamini, ego ut aliu (licèt vobis fatentibus^y

Catholicu) nunc cito: *Vasa hæc sanctificata, inquit,^z ad pri-*

^m Not. in Justin. Mart. tyrem, Orat. ad Antonium Pium. p. 190.
ⁿ Tract. 21, in Joh.

^o Serm. de Coenâ Dom. p. 320.

^v Chrys. Hom. 83, in Matt.

[556]

⁹ Ib. Hom. 45, in Joh.

^r Ib. Hom. 83, in Matt.

^u Ib. Hom. 45, in Joh.

^t Prov. 30. 33.

^u Sixt. Sen. lib. 6, Biblioth. Annot. 102.

^y Bell. de Scriptor. Eccl. in Chrysost.

^z Posses. Appar. in Chrysa.

^x Credibile est authorem fuisse Catholicu Bell. ib.

^y Chrysost. in Oper. Imperf. in Matt. hom. 11.

valos usus transferre peccatum est, in quibus non est verum Corpus Christi, sed mysterium corporis ejus continetur, quânto magis vasa corporis nostri, quæ sibi Deus ad habitaculum præparavit, non debemus dare Diabolo.

^a Matt. c. 26.

32. Damnat eam Hieronymus,^a qui *Eucharistiam, Corporis et Sanguinis Christi repræsentationem*, vocat. Ad veræ Paschæ, inquit, *transgreditur Sacramentum, ut quo modo in præfiguratione ejus, Melchizedech panem et vinum offerens fecerat, ipse quoque veritatem sui corporis et sanguinis repræsentaret.* Alibi de impiis

^b In c. 66 Isa.

agens, ait,^b *Nec comedunt carnem Jesu, neque bibunt sanguinem:* Sacramentum verò eos comedere et bibere, certò sciebat. Itidem

^c Com. in 22 Jerem.

de Hæreticis ait,^c *Non comedunt, non bibunt sanguinem Salvatoris.*

^d Com. in c. 14 Marci.

At illi quoque Sacramentum Eucharistiæ comedunt et bibunt.

Iterum,^d *Acceptit Jesus panem, et benedicens fregit, transfigurans corpus suum in panem*, non opinor, transubstantiando suum corpus in panem, sed panem benedictum corporis sui figuram constituens.

[557]

33. Damnat eam, et quidem plus millicies Augustinus, qui in hoc sic totus Calvinianus, ut Calvinum ipsum loqui, non

^e Aug. lib. 3, de Doct. Christ. c. 9.

Augustinum putes: *Literam*, inquit,^e *sequi, et signa pro rebus quæ iis significantur accipere* (quod vobis hîc solenne) *servilis infirmitatis est.* Iterum,^f *Qui non manet in Christo, et in quo*

^f Tract. 26 in Joh.

Christus non manet, procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem, licèt carnaliter et visibiliter premat dentibus Sacramentum Corporis et Sanguinis Christi. Quid clariùs?

Sacramentum aliqui edunt Corporis Christi, qui Corpus Christi non edunt. Et hoc explicans in Juda, et reli-

^g Ib. 59.

quis Apostolis, ait,^g *Apostoli manducabant panem Dominum, Judas panem Domini contra Dominum.* Et Israelitas qui

^h Ib. 26.

Manna manducârunt, conferens Christianis qui panem in Sacramento accipiunt, ait,^h *Utrorumque fuisse eandem escam spiritua-*

lem, sed diversa signa et Sacramenta. Sacramenta, inquit, *illa in signis diversa sunt, sed in re quæ significatur, paria sunt.* Spiritua-

lem escam eandem omnes manducârunt; nam corporalem alteram: quia illi Manna, nos aliud: spiritua-

lem verò eandem quam nos. Quis apertiùs distinguat spiritua-

ⁱ In Ps. 3.

lem escam, quæ est Christus, à corporali esca, quæ est vel Manna vel panis? Sed

nec Manna, nec panis, idem quod Christus, nec panis corpora-

liter magis, quàm Manna Christus. Iterum de Juda loquens,

ait,ⁱ *Adhibuit eum ad convivium, in quo corporis sui figuram Dis-*

cupulis commendavit et tradidit. Iterum ^k explicans Christi verba, ^k In Ps. 98. ait, *Non hoc corpus quod videtis, manducaturi estis* (nempè dentibus) *et bibituri illum sanguinem quem fusuri sunt, qui me crucifigent.* *Sacramentum aliquod vobis commendavi, spiritualiter intellectum vivificabit vos.* Si transubstantietur panis in ejus corpus, dixisse Christum oportuit. Corpus quidem hoc dentibus manducaturi estis, sed non eodem modo quo alias carnes, sed invisibiliter, in specie panis. Ille verò non dixit, *Manducabitis corpus hoc*, licèt non hoc modo: verùm dixit, *Corpus hoc non estis dentibus manducaturi.* Corpus ipsum comedendum negat; Non corpus comedendum esse, sed non eo modo, quo Capernaitæ putabant comedendum asserit. Iterum: ^l In Sacra- ^l Lib. 3, Cont. Maxim. c. 22. *mentis, non quid sunt, sed quid ostendant, semper attenditur, quoniam signa sunt rerum, aliud existentia, aliud significantia.* [558] Iterum: ^m *Donec sæculum finiatur, sursum Dominus est: sed tamen etiam hîc nobiscum est veritas.* I. Deitas Domini. *Corpus enim in quo resurrexit, in uno loco esse oportet, veritas autem ejus ubique diffusa est.* Iterum: ⁿ *Si Sacramenta quandam similitudinem earum rerum quarum Sacramenta sunt, non haberent; omninò Sacramenta non essent. Ex hâc similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo secundùm quendam modum* (non verè et realiter, sed secundùm quendam modum), *Sacramentum Corporis Christi Corpus Christi est, Sacramentum Sanguinis Christi Sanguis Christi est, ita et Sacramentum fidei Fides est.* Ut baptismus non transubstantiatur in Fidem, sic nec panis et vinum in corpus aut sanguinem Christi. Iterum: ^o *Ostendit Dominus quid sit non Sacramento tenus, sed reverà* (audi reverà) *Corpus Christi manducare, et ejus sanguinem bibere; Hoc est enim in Christo manere, ut in illo maneat et Christus.* Ex quo verissimo Axiomate, ait, ^p *Hæreticos et Schismaticos percipere Sacramentum Corporis Christi, qui tamen, ut ipse addit, non sunt dicendi manducare Corpus Christi.* Et rationem alibi ^q reddit, *Quia in hoc cibo et potu, id est, corpore et sanguine Domini, sit ut et qui eam escam non sumit, non habet vitam: et qui eam sumit, habet vitam, et hanc utique æternam.* Et passim apud Augustinum his similia invenias, quæ si recitare velim, Ante diem clauso componat vesper Olympos.

34. Damnat eam Prosper, ^r qui docet, sacrificium Ecclesiæ duobus constare, visibili elementorum specie, et invisibili Domini

^l Lib. 3, Cont. Maxim. c. 22.

^m Ut citatur Dist. 2, de Consec. c. Prima.

ⁿ Aug. ep. 23.

^o Lib. 21, de Civit. Dei, c. 25.

^p Ib.

^q Tract. 26 in Joh.

^r Citat hoc à Sentent. Prosperi. Grat. c. hoc est. Dist. 2, de Cons.

* Ante Consecrationem alia species nominatur. Amb. lib. de iis qui Myst. initiant. c. 9.
 † Species creaturæ quæ fuerat antè permanet, Bert. lib. de corp. et sang. Dom. p. 185, et sæpè alibi.
 ‡ Prosper. loc. cit.
 § In c. Hoc ea, dist. 6, de Consec.

[559]

nostrî carne et sanguine: Sacramento et re Sacramenti, id est, Corpore Christi; sicut Christi persona constat ex Deo et homine. Ut in Christi personâ, duæ substantiæ, divina et humana: sic in Sacramento duæ substantiæ, elementum visibile, et caro Christi invisibilis. Per Speciem enim non accidentia aut figuram, sed ipsam essentiam elementi notat Prosper, quomodò Homo et Brutum sunt apud Logicos species Animalis, quomodò Speciei nomen ab Ambrosio,^s aliisque Patribus, et frequenter à Bertramo^t usurpatur. Et paulò post:^u *Sicut cælestis panis* (sic Sacramentum, seu panem consecratum vocat, ut rectè notat Glossa^x) *suo modo vocatur Corpus Christi, cùm reverà sit Sacramentum Corporis Christi, sit Sacramentum fidei, id est, baptismus, Fides est.* Quid clariùs? Sacramentum, suo modo, nempe Sacramentali, sed non reverà est Corpus Christi: non magis, quàm baptismus est Fides. Audi quomodò hæc Prosperi verba et mentem explicet Glossator:^y *Cæleste Sacramentum, quod verè repræsentat Christi carnem, dicitur Corpus Christi, sed improprie: Undè dicitur suo modo, non rei veritate, sed significati mysterio, ut sit sensus, vocatur Christi Corpus, id est, significatur.* Et iterum:^z *Ostendit quòd cæleste Sacramentum, quod est in altari, improprie dicitur Corpus Christi, sicut Baptismus improprie dicitur Fides.*

y Loc. cit.

z Ib.

a Serm. 2, de Ascens.

b Serm. 3, in Ascens.

c Serm. 6, de Jejun. sept. mens.

§ 35. Damnat eam Leo^a Magnus: *Christus, inquit, elevatus in cælum, corporis præsentia modum fecit, mansurus in Patris dextrâ, donec tempora multiplicandis Ecclesiæ filiis divinitus præstituta peragantur.* Si corporalis præsentia finem tum fecit, si in cælo secundum corpus mansurus usque ad extremum Judicium, profectò corporaliter in terris, in altari præsens nunc non est. Iterum:^b *Ego individuus cum Genitore permaneo, et sic ab illo ad vos veniens non recedo, quemadmodum et vos ad illum rediens, non relinquo.* Præsentiam solummodò Deitatis nobiscum hîc agnoscit, juxta corporalem præsentiam, individuus cum Patre in cælo permanet. Ex quibus perspicuum fit, quid senserit Leo, cùm dixit alibi,^c *Sic mensæ sacra communicare debetis, ut nihil prorsus de veritate Corporis Christi et Sanguinis* (quod faciunt Eutychiani) *ambigatis.* Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur; et frustrâ ab illis, Amen respondetur, à quibus, contra id quod accipitur, disputatur. Hoc, nempè verum corpus sacramentaliter ore sumitur, quia Sacramentum et symbolum illius ore sumitur, quòd fide creditur, et symbolis Sacramentalibus

repræsentatur. Si verum, ut Eutychiani putant, Christi Corpus non sit, Sacramentum et symbolum veri corporis in Eucharistiâ non daretur: Quia veri corporis Sacramentum ore recipitur, veri corporis fides corde retineatur.

36. Damnat eam Fulgentius:^d *Christo, inquit, sacrificium panis et vini, in fide et charitate sancta Catholica Ecclesia per universum terræ orbem offerre non cessat. Ecce, Sacrificium Catholicæ Ecclesiæ, est Sacrificium panis et vini: Commemorative est, et Eucharisticum, non Propitiatorium Sacrificium et reale. Iterum,^e Christus, inquit, secundum humanam substantiam absens cælo, cùm esset in terrâ, et derelinquens terram, cùm ascendit in cælum: secundum divinam verò immensamque substantiam, nec cælum dimittens, cùm de cælo descendit, nec terram deserens, cùm ad cælum ascendit. Et paulò post, Quomodò ascendit in cælum, nisi quia localis et verus est homo? Quomodò idem adest fidelibus suis, nisi quidem immensus est et verus Deus? Christum, secundum humanitatem, in cælo tantum; in terrâ, non nisi secundum divinitatem esse profitetur: eundem immensum et illocalem secundum divinitatem, secundum humanitatem localem, et unico loco circumscriptum verissimè demonstrat.*

^d Citatur à Ber. lib. de corp. et sanguin. Dom. p. 223.

[560]

^e Fulg. lib. 2, ad Thras.

37. Damnat eam Gaudentius^f Brixianus: *Labores, inquit, passionis Christi, in Figurâ corporis ejus et sanguinis, pro salubritate vitæ communis offerimus, Eucharistiam vocat, Figuram Corporis Christi: quod si Figura illius, non ipsum corpus.*

^f Serm. 19, qui est ad Neoph. BB. tom. 2.

38. Damnat eam, et quidem luculenter admodum Theodoretus:^g *Symbola, inquit, et signa quæ videntur, appellatione corporis et sanguinis honoravit, non naturam quidem mutans, sed naturæ gratiam adjiciens. Quid clariùs à quoquam dici, quid vel desiderari potest? Iterum,^h Dominus in traditione mysteriorum, vocavit sanguinem id quod in calicem infusum et commixtum est. Vinum infusum est; vinum sanguinem suum vocavit. Iterum,ⁱ Servator noster nomina commutavit, et corpori suo, id quod erat Symboli nomen, imposuit, Ego sum vitis: Symbolo autem id quod erat corporis, et sanguinem, id quod erat Symbolum sanguinis appellavit. Etiam cur hoc Servator fecit, explicans, ait, Volebat enim eos qui sunt divinatorum mysteriorum participes, non attendere naturam eorum quæ videntur, sed mutationi quæ fit ex gratiâ credere. Iterum,^k Signa mystica post sanctificationem non recedunt à suâ naturâ. Manent enim in*

^g Dial. 1, p. 901.

^h Ib.

ⁱ Ib.

^k Dial. 2, p. 924.

priore substantia, et figura, et forma, et videri et tangi possunt, sicut et priùs: intelliguntur autem ea esse, quæ facta sunt et creduntur, adorantur ut quæ illa sint, quæ creduntur. Adorantur, id est, cum honore et reverentia tractantur, cum jam illa sint, sacramentaliter nempe, non substantialiter, quæ creduntur: Quomoddò in Conciliabulo Nicæno¹ dicitur: *Christiani imagines venerantur et adorant, sed non serviunt eis cultu divino*. Quomoddò et Glossa^m ait, *Possumus hoc sensu quamlibet rem sacram adorare, id est, reverentiam ei exhibere*.

39. Ac lepidum omninò commentum hîc excogitavit Bellarminus.ⁿ *Theodoretum*, ait, *per Substantiam intelligere non substantiam quæ in primo Prædicamento ab Aristotele ponitur, sed Essentiam et naturam Accidentium*. O amentiam nullo helleboro purgandam! An essentia accidentis ullius, *Substantia panis aut vini*? An et ea ipsa substantia eorum, quæ ante consecrationem fuerat? Nam panem et vinum *manere in priore substantiâ*, dicit Theodoretus. Ac ut scias ineptiam Cardinalis, Et *Substantiam*, et *Figuram*, et *Formam*, quæ fuerat, manere, dicit Theodoretus: *Substantiam* panis disertè ab *Accidentibus* panis secernens. An verò de Accidentibus panis et vini dixit Christus, Hæc Accidentia sunt, aut *Hoc Accidens* est corpus meum et sanguis? De Symbolis *Panis et vini* sic dixisse Christum testatur clarè Theodoretus. Sed quod ante dixi, et sæpè dicendum, tam fœcundus portentorum parens est prodigiosum hoc Transubstantiationis dogma, ut Panem in Christum, creaturam in Creatorem, terram in cœlum, tenebras in lucem, Substantias in Accidentia, Accidentia in Substantias, Hæresin in Fidem, Fidem in Perfidiam, quodlibet in quidlibet transubstantiari doceant; et quo has tam prodigiosas Metamorphoses (quibus Nasonis illæ, et Poëtarum, ludus solùm sunt ac jocus) Antichristi mancipliis persuadeant, ipsos primò omnium in jumenta, imò in truncos, ac stipites transubstantiant. Vosne interim Patrum cultores, an parricidæ estis? Quæ ipsi clarè dicunt et apertè, ea amplecti non vultis: quæ vos eos dicere vultis, torturis et equuleis dicere eos vel invitos cogitis.

40. Damnat eam nec minùs clarè quàm Theodoretus, Papa vester Gelasius.^o Nam etsi librum illum Gelasio Papæ adjudicare contendat Baronius,^p Bellarminus,^q Binius alique ex recentioribus Pontificiis, eumque *antiquiori Gelasio*, quàm est Papa Gelasius, ascribat Baronius,^r *Gelasio nimirum Cycizeno, qui*

¹ Act. 6, et citatur, cap. Venerabiles Dist. 3, de Consec.

[561]

^m In id. cap.

ⁿ Lib. 2, de Euch. c. 27, § Sed nec.

^o Gelasii Episcopi Rom. libro de duabus naturis adv. Eutychem, et Nestorium BB. tom. 4.

^p An. 496, n. 2, et seq.

^q Lib. 2, de Euch. c. 27, § Ubi. Bin. Notis. ad vit. Gelasii.

^r Loc. cit.

Basilisci temporibus circa an. 476, vixit : Ut sic quoque antiquum satis et incorruptum testem habeamus Gelasium, tamen, quia et Gennadius^s et Anastasius^t Gelasium Papam contra Eutychetem scripsisse testantur, et hunc ipsum librum sub Gelasii nomine ut orthodoxum citet^u Johannes II. quem Gelasium prædecessorem suum ommissurum, et Græcum Gelasium potiùs citaturum non est credibile, quia etiam vos ipsi in Bibliotheca Patrum, ex præscripto Indicis Expurgatorii emendatâ, librum hunc *Gelasii Romani Episcopi nomine* orbi edidistis, eum nos quoque ut Gelasii Papæ accipere, et illius vocare, non debetis ægrè aut molestè ferre. Sic igitur Gelasius ille, quem Episcopum Romanum vos ipsi vocatis, scribit,^y *Certa Sacramenta quæ sumimus Corporis et Sanguinis Christi, divina res est, propter quod et per eadem divinæ efficimur consortes naturæ, et tamen non desinunt esse substantia vel natura panis et vini. Et certè imago et similitudo Corporis et Sanguinis Christi in actione mysteriorum celebrantur.* Cùm Panis et vini *Substantia et Natura* maneat in hoc Sacramento, cùm ut paulò post iterum ait idem Gelasius, *permaneant in suæ proprietate Naturæ* : Cùm sint *similitudo et imago* Corporis et Sanguinis Christi; qui vos estis, qui tanto, tam orthodoxo, tam antiquo authori (ante annum Christi 500, ut Cycizenus etiam Gelasius author sit), hæc tam perspicuè testanti refragari audeatis? Torquet miserè vos hoc Gelasii testimonium; ideoque et Authorem non fuisse Papam conjicitis, licèt antiquiorem Gelasio Papam, et æquè ac Papa, orthodoxum negare non possitis: et verba insuper ipsa Gelasii mirum miserumque in modum distortetis: et ad eandem vos hîc quâ in Theodoreto usi estis, stropham vertitis. *Ne mireris*, ait Baronius,^z *si dixit Gelasius, remanere in Eucharistiâ substantiam panis, cùm sub nomine substantiæ intellexerit hoc, de Panis Accidentibus.* Iterum,^a *Quod ait remanere ibi Substantiam panis, usu dicendi, Panis Accidentia intellexit.* Applaudit Cardinali Margerius,^b qui in margine ad hæc Gelasii verba sic monet, *Ritè Lector intellige verba Gelasii: Substantiam panis et vini appellat, non ipsam veram substantiam, sed sic vocat naturam et essentiam accidentium.* Quis cælum terræ non misceat, et mare cælo, cùm tam absonas, et pueris ipsis deridendas, Theologis verò execrandas, Patrum non interpretationes, sed depravationes, cudi à vobis, et in vestrà mandrà cum plausu excipi videat? Dicas Salomonem stultum, Apostolos Hæreticos, infernum locum

^s De Script. Eccl. c. 14.
^t In vitâ Gelasii.

[562]

^u Ep. 3, quæ est ad Avienum et Senat.
^x Tom. 4, edit. Paris.

^y Lib. cit. p. 522.

^z An. 496, n. 14.

^a Ib.

^b Notæ Marginales ad hæc verba Gelasii in BB. Patrum.

[563]

amænissimum, aut si quid his absurdius occurrat. Poteris hæc vestrâ argutiâ quidvis horum nullo negotio tueri. Dixeris enim te per *stultum* intellexisse *sapientem*, per *Hæreticos* notâsse *orthodoxos*, et per *infernum* significâsse *cælum beatorum*. Tam facile poteris hæc in illa, atque *Substantiam panis in Accidentia panis* transsubstantiare.

^c Lib. 1, cont.
Eutych. tom.
4, BB.

41. Damnat eam Vigilius,^c Episcopus Tridentinus, et doctissimus Nestorii et Eutychetis impugnator: *Hoc erat, inquit, ire ad Patrem, et recedere à nobis, auferre de mundo naturam quam susceperat ex nobis. Nam vide miraculum, Dei Filius secundum humanitatem suam recessit à nobis, secundum divinitatem suam, adest nobiscum: quia quos reliquit, et à quibus discessit humanitate sua, non reliquit nec deseruit divinitate sua.* Absentiam corporalem humanitatis: præsentiam Christi hîc nullam nisi spiritualem et divinitatis agnoscit. Et adhuc clariùs totius Ecclesiæ Catholicæ nomine hoc profitetur:^d *Quando in terrâ erat, non erat utique in cælo; et nunc quia in cælo est, non est utique in terrâ. Apparet Christum utriusque esse naturæ; et esse quidem ubique secundum naturam divinitatis suæ, et loco continere secundum naturam humanitatis suæ. Circumscribitur loco per naturam carnis suæ, et loco non capitur per naturam divinitatis suæ. Hæc est fides et confessio Catholica, quam Apostoli tradiderunt, Martyres roboraverunt, et fideles nunc usque custodiunt. Quis clariùs Corporalem Christi in terris absentiam, localem verò et circumscriptam ejus in cælo præsentiam exprimat?*

^d Ib. lib. 4,
p. 615, 616.

^e Lib. 2, p.
23.

^f Ep. sua
dedicat. ante
libr. Joh.
Maxentii.
^g Ib.

42. Damnat eam Johannes Maxentius,^e quo nemo efficacius, ut ait Cocleus,^f Nestorianos errores impugnavit, cujusque liber (fatente hoc quoque Cocleo)^g ab Hormisdâ Papâ, in conventu Episcoporum lectus, et Catholicus per omnia approbatus est. *Panis, inquit, ille, quem universa Ecclesia in memoriam Dominicæ passionis participat, Corpus Christi est. Ecce, universa Ecclesia panem participat: et Panis ille Sacramentalis, Corpus Christi est. Sine dubio igitur non transsubstantiatur.*

^h Lib. 14,
Moral. c. 31.

43. Damnat eam Gregorius^h Magnus qui contra Eutychium negantem Christi Corpus verum esse et palpabile, verba illa Christi urget, *Palpate et videte*: et sic addit, *Mira res est valdè, quam astruis, ut inde nobis dubietas surgat, unde discipulorum corda dubietate sanata sunt. Quid enim deterius dici potest, quàm ut hoc nobis de ejus carne dubium fiat, per quid discipuli ad fidem*

ab omni sunt dubietate separati? Probate vos Eutychio, Christi Corpus in Hostiâ vestrâ, *verum corpus et non phantasticum* esse. Dicite, si audetis, ei, aut aliis, *Palpate et videte*; ut discipulis palpando dubietas est ablata, sic vobis, quia non palpatis, Dubietatem de vero corpore oriri necesse est. Quod enim palpari non potest, caro et os esse non potest. Vide insuper, an cum vestrâ Transubstantiatione cohæreant alia illa Gregoriiⁱ verba: ⁱ Lib. 7, ep. 64.
Mos Apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodò orationem (Dominicam) *oblationis hostiam consecrarent.* Si oratio Dominica solummodò consecratoria, ubi ulla verba operatoria? Ubi illa verba, quæ sola vobis Transubstantiationem efficiunt, *Hoc est corpus meum?* Putemus illa ab Apostolis adhibita (quod disertè tamen negat Gregorius) certè tamen *historica* solum erant, et *Narratoria*, non *effectiva*, non *consecratoria*, quia *Apostoli ad orationem solummodò Dominicam hostiam consecrabant.* Ad hæc Christum non corporaliter comedi aut bibi docet alibi Gregorius: ^k *Quid sit Sanguis Christi, non jam audiendo, sed bibendo* ^k Homil. Pascali 22.
didicistis: qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. Sine dubio, si versus Christi Sanguis è calice corporaliter bibatur, *ore cordis* non hauritur. Sed allegoricè per *duos postes Os et Cor*, notavit Gregorius; quorum utroque, sed proprio suo modo hauritur Christi Sanguis. Nam *ore* et corporaliter sanguinis Sacramentum quod est vinum; *corde* et fide sanguinem ipsum recipimus: *ore sacramentum, corde rem Sacramenti* bibimus.

44. Damnat eam Isidorus: ^l *Panis, inquit, quia confirmat* ^l Lib. 1, de offic. Eccl. c. 18.
corpus, ideo Corpus Christi nuncupatur: vinum autem, quia sanguinem operatur in carne, ideo ad Sanguinem Christi refertur. *Panem, qui corpus nutrit,* Corpus Christi vocari ait. Substantialiter verò Corpus Christi nec esse, nec dici potest. *Sacramentaliter* est, quia signum est et sacramentum corporis. Idem alibi^m quoque *panem sanctificatum*, et consecratum, *panis Sacra-* ^m Lib. 6, Orig. c. 19.
mentum vocat.

45. Damnat eam Venerabilis Beda: ⁿ *Loco carnis, inquit, et* ⁿ In Luc. 22.
sanguinis Agni, substituit Christus Sacramentum carnis suæ et sanguinis in figurâ panis et vini.

[565]

46. Damnat eam Walafridus Strabo: ^o *Dominus, inquit, cor-* ^o De rebus Eccl. c. 16.
poris sui et sanguinis sacramentum, in panis et vini substantiâ, suis discipulis tradidit, et in ea commemorationem sanctissimæ suæ passionis celebrare perdocuit. Ecce, tradidit Sacramentum corporis

et sanguinis sui in substantiâ panis et vini, et eam substantiam discipulis tradidit.

^p Serm.
Saxonicus
legend. in
festo Pascat.

47. Damnat eam Ecclesia Anglicana^p circa ann. 700. Sic enim in Sermone populum instruendum docet: *In baptismo duo videmus; juxta veram naturam, Aqua est corruptibilis; per mysticam benedictionem vim habet sanctificandi. Idem in sacrâ Eucharistiâ, quod videtur, panis est et corruptibile corpus; quod spiritualiter intelligimus, vita est, et immortalitatem donat. Multum differunt invisibilis hostiæ virtus, et visibilis propriæ naturæ formâ. Naturâ est panis corruptibilis, et vinum corruptibile. Potentia Dei, est verè Corpus Christi et Sanguis: non sic tamen corporaliter, sed spiritualiter: Multum differunt Corpus Christi, in quo passus est, et corpus quod in hostiâ consecratur. Corpus ejus in quo passus est, natum est ex Mariâ, carne, ossibus et humanis membris constans: Corpus ejus spirituale (Symbolicam vocat Origenes) quod hostiam vocamus, ex multis granis sine sanguine, osse, et membris humanis, constat. Quare nihil ibi corporaliter, sed omnia spiritualiter intelligenda sunt.*

^q Lib. de corpor. et sangui. lib. 2, c. 14.
^r Claud. Sanctes. in repet. de Euchar. Rep. 2, c. 14.

^s Bert. lib. cit. p. 183.

^t Ib. p. 185.

^u Ib. p. 205.

^x Ib. p. 186.

^y Ib. p. 188.

[566]
^z Ib. p. 191.

^a Ib. p. 193.

48. Damnat eam Bertramus,^q vir Sanctesio^r vestro sanctus, et verè Catholicus. Claret, inquit,^s quia panis ille vinumque figuratè Christi Corpus et Sanguis existit. Iterum:^t Secundum speciem creaturæ, formamque rerum visibilium, utrumque hoc, id est, panis et vinum, nihil habent in se permutatum; et si nihil permutationis pertulerunt, nihil aliud existunt, quàm quod priùs fuere. Iterum:^u Secundum creaturarum substantiam, quod fuerant ante consecrationem, hoc et postea consistunt. Panis et vinum priùs existerent, in quâ etiam specie, jam consecrata permanere videntur. Iterum:^x Cùm commutatio ista non corporaliter, sed spiritualiter facta fit, necesse est, ut jam figuratè facta esse dicatur, quia sub velamento corporei panis, corporeique vini, spirituale Corpus Christi, spiritualisque sanguis existit. Iterum:^y Secundum quod cernuntur, corpus pascunt corruptibile, ipsa corruptibilia; secundum verò quod creduntur, animas pascunt in æternum, ipsa immortalia. Nec asserit solùm, sed firmiter probat,^z nos non aliter sub creaturis panis et vini, manducare et bibere Corpus et Sanguinem Christi; quàm eandem carnem, eundemque Sanguinem Christi, etiam cùm humanam naturam nondum assumpserat, sub creaturis Mannæ, et aquæ manducârunt et biberunt Israelitæ: et tum addit,^a *Sicut Christus, antequam pateretur, panis substantiam, et vini creaturam convertere*

potuit in proprium corpus quod passurum erat, et in suum sanguinem qui post fundendus extabat; Sic etiam in Deserto Manna et aquam de petrâ in suam carnem et sanguinem convertere prævaluit, quamvis longo post tempore et caro illius in cruce pro nobis pendenda, et sanguis ejus fundendus superabat. Et quid addam plura? Erant, ut ipse ait,^b suâ ætate circa ann. 800, qui ea quæ Christus dixit, *non in figurâ, sed in veritate* fieri docebant. Illudque ipsum Christi Corpus quod ex Mariâ natum est, mortuum et sepultum, in sacramento ore fidelium sumi asserebant. Horum errorem Bertramus per integrum suum libellum, ex *Scripturis* primùm, tum ex Augustino, Hieronymo, Ambrosio, Fulgentio, Isidoro, aliisque *patribus* solidissime refellit; et tandem sic concludit:^c *Animadvertat, clarissime Princeps, sapientia vestra, quòd positis sanctarum Scripturarum testimoniis, et sanctorum Patrum dictis, evidentissimè monstratum est, quòd panis, qui Corpus Christi, et calix, qui Sanguis Christi appellatur, figura sit, quia mysterium: et quòd non parva differentia sit inter corpus quod per mysterium existit, et corpus quod passum est, sepultum, et resurrexit.*

^b Bert. lib. cit. p. 195.

^c Ib. p. 223.

49. Damnat eam Concilium Generale Constantinopolitanum,^d sub Constantino Iconomacho habitum. In eo plusquàm trecenti Episcopi panem in Eucharistiâ, etiam post consecrationem, *typum et imaginem* vocant Corporis Christi. *Imaginem totam electam*, inquirunt, *videlicet panis substantiam mandavit apponi, ne scilicet humanâ effigie figuratâ, idololatria induceretur.* Et de eodem pane consecrato addunt,^e *Imago ejus sancta per quandam sanctificationem, Dei gratiâ manet: et adhuc clariùs, Panem Eucharistiæ, velut imaginem naturalis ejus carnis, per Sancti Spiritûs aggressionem sanctificatum divinum corpus esse voluit.* Nec aliter Epiphaniî Diaconi verba capienda in Concilio Nicæno Secundo.^f Cùm ineptè ac pueriliter carpens Concilii Constantinopolitani verba, ait, *Panem non esse imaginem* (nudam scilicet) *carnis Christi, sed esse ipsum corpus.* Nec enim *substantialiter* vult Sacramentum illud esse Corpus Christi, sed quomodò patres Concilii Constantinopolitani sentiebant, *sacramentaliter*, sic, ut non solùm *repræsentet*, sed credentibus etiam instrumentaliter, licèt spiritualiter, *exhibeat* Corpus Christi.

^d Prout citatur in Actis Conc. Nicæn. 2, Act. 6, p. 366.

^e Ib.

^f Act. 6, p. 366, b.

[567]

50. Damnatur denique ab omnibus Œcumenicis Conciliis, quæ per sexcentos, inò mille annos, habita fuerunt, id est, judicio Universalis Catholicæ Ecclesiæ, et Orthodoxorum om-

nium in eâ Episcoporum. In illis omnibus Conciliis firmata est fides de *veritate humanæ in Christo naturæ*, quæ proprietates omnes humani corporis in se sic retineat, ut in loco, quo ambitur, circumscribatur, nec extra illum locum sit; ut in eodem loco situetur, et habeat partem extra partem respondentem partibus loci; ut possit ibi videri, palpari, sentiri; et quæ his similia. Cùm hanc naturam humani corporis, unâ cum proprietatibus suis naturam illam necessariò insequentibus, Christo tribuendam, et doceant, et definiant illa Concilia, certè ab illis omnibus Transubstantiatio vestra, quæ istam naturam corporis et proprietates destruit, damnata est. *Explicita* hujus dogmatis professio, quam post annum à Christo millesimum Hildebrandina factio, et Antichristi satellites amplexi sunt, professionem illam alteram *de veritate corporis humani in Christo*, quam constanti et unanimi consensu Concilia omnia Generalia prædicta et docuerunt, et decretis suis confirmârunt, funditùs evertit.

51. Possem quoque post millesimum annum testes complures citare, quibus Transubstantiatio vestra non admodùm grata. Ex omnibus consule decretum Romani Concilii contra Berengarium, ann. 1059, sub Nicolao II. habiti. In eo ex consensu, et juxta decretum Nicolai Papæ, totiusque illius Concilii, Berengarius non profitetur solùm, sed juramento confirmat hanc, quæ tunc erat Romanæ Ecclesiæ fides: *Consentio^s Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et Apostolicæ sedi; et ore et corde profiteor, de Sacramento Dominicæ mensæ, eam fidem me tenere, quam Dominus et venerabilis Papa Nicolaus, et hæc sancta Synodus tenendam tradidit, mihiq; firmavit: scilicet, panem et vinum quæ in Altari ponuntur post consecrationem, non solùm Sacramentum, sed etiam verum Corpus et Sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse; et sensualiter non solùm Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, et fidelium dentibus atteri.* Quid credis? An hæc sana nunc apud vos et in Romanâ Ecclesiâ fidei professio? An verò tempore Nicolai nondum satis concocta et expolita hæc Transubstantiationis doctrina? Certè enim si advertas, Transubstantiationem evertit hæc professio, et hoc Synodi decretum. *Profiteor panem et vinum esse verum corpus et sanguinem.* Hoc si propriè, et non figuratè, non sacramentaliter capias, hæreticum est et blasphemum. Dein, si panis sit Corpus Domini, panis adhuc manet, aut si annihilatus sit, aut esse desierit, annihilatum quoque est Corpus Domini, aut esse

§ Confessio hæc Berengarii extat ap. Lanfr. lib. de Euch. et cap. Ego Berengarius dist. 2, de consec. et ap. Bin. in Actis illius Conc. Rom. sub Nicolao II.

desiit; nam *panis ille est verum Corpus Christi*. Iterum profiteor, inquit, panem non solum esse Sacramentum, sed et verum corpus. An panis idem, utrumque est? An quod non est, utrumque horum est? An idem est et Sacramentum, et res Sacramenti, signum simul et significatum? Sed illud longè maximum adhuc miraculum, *Corpus Christi sensualiter, et in veritate non solum in Sacramento manibus tractari*. Jube igitur omnes palpare: ut ipsorum sensuum judicio convicti, sciant ibi esse veram carnem, ossa et sanguinem; et convicti tanto tamque certo et indubitato sensuum experimento, exclament cum Thomâ, *Domine mi, Deus mi*. At nunquam sinet scio tuus Pontifex, rem istam ad certum et infallibile sensuum tribunal deferri. Scit ille *Phantasma* esse, nec alio quàm *phantastico judicio* discerni unquam permittet. Ut tractetur, an et *frangi*, et *dentibus atteri* credis, sanctum illud et immortale Christi Corpus? Sacrilegi vobis dentes, et plusquam ferreæ mentes, vosque verè in Cannibales versi. Non Judas, non Judæi, non Pilatus, discernere Christum suis dentibus unquam ausi; non vel tentârunt. Atenim lepidè *Papistam* memini à non nemine sic definitum. *Eum esse qui Regem suum jugulat, Deum suum devorat, Homines quosvis Æquivocatione fallit*.

52. Erat hæc Berengarii professio, Romana olim fides, à Pontifice, à Synodo centum et tredecim Episcoporum approbata, et decreta. Sed profectò tam horrenda tuis visa est, ut non sine causâ notet Glossator:^h *Nisi sanè intelligas verba Berengarii* [569] (diceret Nicolai et Romani cum eo Concilii) *in majorem incidere hæresin quàm ipse habuit*. Nec magis Durando probata illa Nicolai professio. *Hostiensis, inquit,ⁱ et Gaufridus dicunt esse quorundam opinionem, quòd panis substantia remanet, et est cum Corpore Christi: nec reprobatur dicunt hanc opinionem: imò potius referunt ad confessionem Berengarii, quæ fuit per Concilium approbata*. Audin? Concilium illud Romanum quod confirmavit Nicolaus Papa, approbavit (ut Hostiensis et Gaufridus docent) opinionem Berengarii in hoc, *quòd substantia panis remanet, et est cum Christo*. Ut vestri nimis inepti, qui Lutheranorum *consubstantiationem* ut novam insectantur, cum eâ Transubstantiatione antiquior sit, et à Papâ cum Romanâ Synodo sexcentis adhinc annis decreta sit: Durandus verò ipse, quasi è Lutheri scholâ prodiisset, non modò *Consubstantiationem* possibilem esse docet,^k et multis rationibus confirmat, sed addit,^l *Ista*

[569]
^h In cap. Ego Bereng. dist. 2, de consec.

ⁱ Durand. in 4, sent. dist. 10, q. 1, n. 13.

^k Ib. dist. 11, q. 1, n. 11.
^l Ib. dist. 10, q. 1, n. 14.

opinio (quòd substantia panis manet simul cum Corpore Christi) *videtur intelligibilior esse, quàm alia communis et usitata, quæ ponit Corpus Christi in altari per conversionem substantiæ panis in ipsum.* Verè. Intelligibilior certè est, et pauciora multò incommoda, pauciora miracula ex hoc consequuntur, quàm ex Transubstantiatione.

^m Cap. 1.

• Scot. in 4, sent. dist. 11, q. 3, et Scotum sic docuisse agnoscit Bell. lib. 3, de Euch. c. 23. § Unum. ⁿ Discurs. moderatus de Jesuit. Anglis, p. 13, et Wats. Quodlib. 2, Art. 4, p. 31.

[570]

53. Vides interea, quàm informis adhuc post an. à Christo millesimum fuerit hic vester foetus. Lambendus igitur erat à Romanis ursoris. Et quidem postquam sinu suo ac ulnis fovisset eum aliquandiu Hildebrandina factio, tandem centum et quinquaginta post Nicolaum annis, in Portentum hoc evasit, quod in Conciliabulo Lateranensi,^m sub Innocentio Tertio, novo et portentoso nomine *Transubstantiationem* indigitârunt. Pulchram dixeris hanc Antichristi prolem, antiquam cave vel senseris. Vellet tibi hîc aurem acutissimus scholasticorum omnium, Johannes Scotus: *Ante Lateranense*, inquit,* *Concilium* (id est, ante an. à Christi 1215) *Transubstantiatio non fuit dogma fidei.* Neque, *nomen* solùm hoc novum: ne hîc erres, et latebram quæras: *Res quoque ipsa nova.* Sic enim Jesuitæⁿ tui apud nos testantur, *Rem*, inquit, *transubstantiationis, antiqui Patres ne attigerunt quidem.* Prima hæc vobis portenti hujus incunabula: Si *prima* tamen. Nam est quoque de hoc scrupulus non levis.

• In vitâ Innoc. III.

^r Conc. Lat. 4, c. 1. ^q Ib. c. 3. ^r Ib. c. 2.

^s Ad ann. 1215.

54. Quale enim quæso Concilium illud Lateranense? Hildebrandinorum factio; et qui in eo Antichristi tum regnantis mancipia. An verò ab illis decretum quidquam? an quæ extant, et illius Concilii nomine jactitantur à vobis decreta, ab Innocentio III. aut Gregorio IX. aut alio Impostore conficta sint, quis fidem faciat? Cogunt certè nos multa, non solùm de fide illorum decretorum hæsitare, sed verè pro Imposturis habere: *Venère multa*, inquit Platina,^o *in consultationem, nec decerni tamen quidquam apertè potuit, quod et Pisani et Genuenses maritimo, et Cisalpini terrestri bello inter se certarent. Eò itaque proficiscens tollendæ discordiæ causa Pontifex, Perusii moritur.* Si nihil potuit tum decerni, sine dubio nec Transubstantiatio,^p nec subditorum^q à juramento fidelitatis suis Dominis præstito solutio, nec Abbatis^r Joachim condemnatio, nec alia quæ feruntur capita, decreta illic sunt. *Nihil potuit apertè tum decerni.* Nec aliter Nauclerus:^s *Venère*, inquit, *multa tum in consultationem, nec decerni tamen quidquam apertè potuit. Editæ*

tamen nonnullæ constitutiones referuntur. Editas, inquit, sed à Concilio decretas fuisse non ait. Editæ etiam; sed à quo? Certè non à Concilio: nam, *Decerni in eo nihil quidquam tum potuit.* A quo igitur nisi Concilii nomine ab Impostore? His adjunge Godefridum Monachum, qui tempore hujus Concilii vixit: *Concilium, inquit,* ad festum Sancti Andreae protractum, nihil dignum memoriâ quod commendari possit, ibi actum, nisi quod Orientalis Ecclesia se subditam Romanæ exhibuit.* Si nihil aliud, non igitur Transubstantiatio ibi definita; nam ea sanè memoriâ dignissima fuit, non illa lxx. capitula ibi decreta, nam et illa quoque memoriâ digna. Imposturam sapiunt omnia.

* Godefrid.
ad an. 1215,
quem citat
Roger.
Widdring.
lib. cont.
Lessum. part.
1, § 2, n. 7.

55. Et quidem suam fraudem detegit ipse Impostor, quisquis fuit. Citat enim, in confictis hujus Concilii Canonibus, decreta hujus ipsius Concilii, ut aliquandiu antè habiti. Ex quo liquet, Canones istos, post Concilium hoc consarcinatos fuisse: Cap. ii. *In Lateranensi Concilio piâ fuit institutione provisum.* Cap. xxix. *De multâ providentiâ fuit in Lateranensi Concilio prohibitum.* Cap. xxxiii. *Mediocritatem observent in Lateranensi Concilio definitam.* Cap. xlvi. *Volens immunitati Ecclesiasticæ Lateranense Concilium providere, præsumptionem hujusmodi prohibuit.* Cap. lxi. *In Lateranensi Concilio noscitur fuisse prohibitum.* Quisquamne sanæ mentis hæc Concilii verba putet? An sui ipsius, ut priùs et diu ante habiti Concilii, decreta citet? Quod si hæc, quare non et reliqua Decreta confingat Impostor? An cuiquam ignotæ fraudes Pontificum in fingendis Conciliis, et Conciliorum decretis?

[571]

56. Certè tam perspicua hîc impostura, ut ne Eudæmon quidem vester, qui se Concilii hujus pugilem haberi voluit, offucias ullas objicere valuit, sed veritatis vi victus agnoscit: Multa, *quæ Lateranensis hujus Concilii capita feruntur, verè Concilii istius capita non fuisse, sed à Collectoribus Concilii, loco eorum Canonum qui periissent, inserta esse.* Quid audio? An tanti, tam chari Concilii decreta perire passi Romani Pontifices? An et orbis universus in custodiendis tam Generalis et Œcumenici Concilii decretis oscitans? Aut quâ arte suffurari potuisse putemus Canones 11, 29, 33, 46, 61, ut reliqui qui præcedunt, qui sequuntur, qui intermixti sunt, salvi et illæsi permaneant? Sine dubio ex eâdem officinâ Canones istius Concilii omnes. Ex uno capite *Capita* illa omnia, ut ista quæ nominavi, sic et reliqua omnia ab Impostore eodem conficta.

† Eudæm.
Cidon. parall.
Torti et
Tortoris,
c. 4, p. 183.

57. Est quoque et aliud fraudis satis clarum indicium : *Coactum fuit Concilium*, ut ait Cidonius,^u *ad impediendos Saracenorum processus in Asia* : id est, *pro^x recuperandâ à Saracenis terrâ sanctâ*. De hoc nihil certi in Concilio concludi, nihil definiri poterat, ait Bellarminus,^y cui assentitur Cidonius.^z Quid ergo ? An Concilio otium erat, alia, et quidem septuaginta capita, ob quæ vocatum non erat, definiendi ; id unum quod Caput omnium erat, volebat transilire, deque eo, cujus solius causâ congregatum fuerat, nihil statuere poterat ? Prudentes scilicet illi homines, qui strepentibus undique armis, qui ad concilium de bello gerendo vocati, res serias, et planè necessarias, missas faciunt ; et vertunt se ad nœnias, et ad discutendum scholasticorum, et otiosorum hominum de Transubstantiatione ineptias ac nugamenta. Noli putare tam illustrem cœtum sic desipere voluisse et delirare. Cùm illud, cujus solius causâ convenerant, cùm in tam necessario totius orbis negotio, per intestina Italorum bella decernere nihil poterant, ineptum sit et imperiti hominis, putare eis vel otium vel animos fuisse, inutiles quasdam leges ferendi de ritibus,^a de pædagogis,^b et Ludimagistris, de Joakimi^c libris, de Subditis^d ad perfidiam et rebellionem instituendis, de Capitulis^e monachorum, de ventribus, et commissationibus^f Prælatorum, de indumentis^g Clericorum, de aleis et taxillorum ludo, de pannis rubeis, de manicis, de fotulariis consutitiis, de fibulis, de frænis, sellis et calcaribus, de duellis^h et ballistariis, de decimisⁱ ante tributum solvendis, de suppellectilibus,^k de aliis minutulis, et contemnendis planè quisquilliis, quæ illic otiosus legas ; minimè omnium, de scholasticorum circa Transubstantiationem argutiis et tricis.

58. Non poterat Concilium hoc, *de bello gerendo, de recuperandâ terrâ sanctâ quidquam decernere*. Sic et verè tuus Cardinalis ; At poterat Impostor Decretum¹ pro terrâ sanctâ recuperandâ Concilii nomine confingere, et confictum vulgare : *Ad liberandam terram sanctam de manibus impiorum, sacro Concilio approbante definimus*. An decretum hoc de recuperandâ terrâ sanctâ, confingere potuit Impostor, et non poterat capitulum unum alterumque de Transubstantiatione, de solvendis à fidelitatis juramento subditis, de Joakimi libris, confingere ? Ejusdem cerebri, ejusdem fraudis, ejusdem facilitatis commenta hæc omnia.

59. Mitto alia ; fraudem omnem detegit, qui eodem quo

^u Loc. cit. p. 181.

^x Bell. Respons. ad Apol. pro Joram. fidel.

p. 77.

^y Loc. cit.

^z Ib.

^a Conc. Later. 4, c. 9.

^b Ib. c. 11.

^c Ib. c. 2.

^d Ib. c. 3.

^e Ib. c. 12.

^f Ib. c. 17.

^g Ib. c. 16.

^h Ib. c. 18.

ⁱ Ib. c. 54.

^k Ib. c. 19.

¹ Ib. post c. 70.

Concilium coactum est, tempore vixit, testis* fide dignissimus, Matthæus Parisiensis à scriptore et pugile vestro^m citatus. De Capitulis, Canonibus, et Constitutionibus istius Concilii sic scribit,ⁿ *Concilium illud generale, quod more Papali grandia primâ fronte præ se tulit, in risum et scomma desiit, quo Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Decanos, Archidiaconos, omnesque ad id Concilium accedentes ludificatus est. Illi enim, cum jam nihil geri in tanto negotio cernerent, redeundi ad sua cupidi, veniam sigillatim petierunt. Quibus Papa non concessit, antequam sibi grandem pecuniam promisissent, quam à mercatoribus Romanis priùs accipere mutuò, Papæque solvere coacti sunt, antequam discedere Româ potuissent. Papa jam, acceptâ pecuniâ, quæ-* [573] *stuosum Concilium dissolvit gratis, totusque Clerus abiit tristis. Vide jam quale hoc Generale Concilium Lateranense, in quo Transubstantiationem vestram decretam jactitatis; et Decretum illud, et Capitula istius Concilii omnia, in Imposturam, in fumum, in nihilum transubstantiata sunt: Ita ne Concilium quidem Lateranense pro parente habet Transubstantiatio: sed post annum à Christo 1215, ut filius populi, orbus in orbe vagabatur; quam etsi sedulò fovebant in sinu, qui ab Antichristi tum factione stabant, nullius tamen Concilii Generalis decreto unquam firmata est; sed errabunda, vagabunda, patrocinium Antichristi implorans, hîc illic peregrinatur, donec primùm in perfido illo Constantinensi Concilio* an. 1415, suscepta; demum an. 1551, in Conciliabulo Tridentino^o confirmata est.*

* Matt. Paris. vir probatæ vitæ et Religionis, teste Papa Innocentio, Rog. Widring. ^m Rog. Widring. in lib. de Discussionem decret. Concil. Later. part. 1, § 1, n. 5, et 21. ⁿ Matt. Paris. Histor. Minor.

60. Nec addam, præter unum hoc, plura de Transubstantiatione vestra; Unâ eâdemque operâ, eâdem facilitate, eisdem argutiis et argumentis, tam verè dici ac defendi potest, ex illis verbis, *Petra erat Christus*, Petras et lapides per orbem omnes, omnesque per orbem *aquas* (nam per petram aqua ex petrâ emanans metonymicè significatur) in *Corpus et Sanguinem Christi transubstantiatus fuisse*, et jam transubstantiatus manere, quàm ex illis verbis, *Hoc est corpus meum*, et, *Hic est sanguis meus*, vel panem in corpus, vel vinum in Sanguinem Christi transubstantiari. Quicquid vos de panis et vini speciebus dicitis, dicet alius æquè verè de speciebus lapidum et aquarum: Quod vos de Christi invisibili et miraculosâ præsentia, sub panis et vini speciebus fingitis, finget et alius de Christi invisibili et miraculosâ præsentia, sub lapidum et aquarum speciebus. Quomodò vos Christum sub panis et vini speciebus adorandum dicitis, dicet

* Sess. 8, et sess. ult. in Decr. Mart. 5. ^o Sess. 13, c. 4, Ea sessio habita an. 1551.

et alter eâdem prorsus ratione, Christum sub lapidis et aquæ speciebus adorandum esse. Utrique pari passu incedent, utrumque eisdem argutiis defendetur; nec potest in alterutro refelli, quin in utroque refellatur transubstantiatio. Tentet qui volet, verum hoc quod dico, clarissimè experietur.

[574]

CAP. LXXIV.

EX IIS QUÆ DE TRANSUBSTANTIATIONE DICTA SUNT, DUO CONSEQUI DECLARATUR: PRIUS, NON ESSE IN MISSA VERUM ET PROPRIUM SACRIFICIUM. SECUNDUM, EUCHARISTIAM ADORANDAM NON ESSE, ET PONTIFICIOS, QUIA EAM ADORANT, IDOLOLATRAS ESSE.

Ex his quæ jam de Transubstantiatione vestrâ declaravimus, præter multa alia, duo consequuntur. Prius est, *Sacrificium Missæ non esse verè sacrificium propitiatorium*, ut Concilium Tridentinum^p definit, vestrique^q docent, sed *Eucharisticum tantummodò et commemorativum*. Quod *proprie Propitiatorium* sacrificium est, suâ vi, non relatione ad aliud habitâ, propitium Deum peccatoribus facit, exque ipso merito, valore, pretio ac dignitate sacrificii, peccatorum remissionem, et Dei gratiam obtinet. Sacrificium tale nullum vel unquam fuit, vel erit, præter unum Christum, corpus suum et sanguinem in cruce Deo offerentem. *Ipse*,^r et præter ipsum nemo, *est Propitiatio pro peccatis nostris*. Christus in Eucharistiâ corporaliter non est, ut jam demonstravimus: ideoque corpus ejus ac sanguis, nisi *typicè*, et per *modum commemorationis*, offerri non potest. Quare quod in missâ realiter, et è manibus sacrificii offertur, verè ac *proprie sacrificium propitiatorium* esse non potest.

2. Sed nec omninò *verum ac proprie dictum sacrificium* in Missâ ullum est: non quale Tridentinum Concilium^s definivit, et vestri^t uno ore profitentur. Inter multa alia, hoc ad *essentiam* veri ac *proprie dicti* Sacrificii requiritur, inque ipsius definitione^u ponitur, *ut id quod Deo offertur, transmutetur*: id est, explicante ipso Bellarmino,^x *planè destruat, id est, ita mutetur, ut desinat esse id quod ante erat*: sic, ut non solum usus ejus, sed *substantia consumatur*. Et quomodò substantia ejus quod offertur consu-

^p Sess. 22, c. 2, et Can. 3.
^q Bell. lib. 2, de Miss. c. 2.

^r 1 Joh. 2. 2.

^s Sess. 22, Can. 1.
^t Bell. lib. 1, de Miss. c. 5.
^u E contrario.
^v Ib. c. 2.
^w His.

^x Ib.
^y Octavo.

menda sit, explicat juxta diversitatem rerum quæ offeruntur: *Omnia omninò, inquit,^y quæ in Scripturâ dicuntur sacrificia,* ^{y Bell. lib. 1, de Miss. c. 5. § Secundo probatur.} *necessariò destruenda erant: Si viventia, per occisionem; si inanima solida, ut similia, sal et thus, per combustionem: si liquida, ut sanguis, vinum et aqua, per effusionem.* Quid igitur? an Christi Corpus, an ejus substantia in Missâ consumitur? An Christus (qui vivens est cùm offertur) verè et realiter occiditur? [575] An desinit id esse quod priùs erat? Quàm hæc impia et blasphemia! Sed malim ego Rationem hanc Bellarmini ipsius verbis potiùs quàm meis exprimere. Triplici ille^z ratione refellit eorum sententiam, qui sacrificii vestri essentiam ideo in Consecratione existere putant, quia per eam verè immoletur^a Christus. Ejus tertia ratio est hæc: *Denique vel in Missâ fit vera et realis Christi mactatio et occisio, vel non fit. Si non fit, non est verum et reale sacrificium Missæ, sacrificium enim verum et reale veram et realem occisionem exigit, quando in occisione ponitur essentia sacrificii. Si autem fit, ergo verum erit dicere, à sacerdotibus Christianis verè et realiter Christum occidi. At hoc sacrilegium non sacrificium esse videtur.* Agnoscite jam tandem, Cardinale ipso demonstrante, vel in missâ non esse verum ac proprium sacrificium, si Christus verè ac realiter non occidatur, vel si verè et reipsâ à sacrificiis occiditur, tum sacrificos vestros verè sacrilegos ac Deicidas esse.

Nec enim expectes, ut eorum satis opinor insipidam opinionem, vel exagitem hîc, vel refellam, qui ne Christum realiter occidi in Missâ fateantur, *Panem ipsum mactari* asserunt. Scis, aut si nescis, disce à quo^b dictum sit, *Christum orâsse pro mirabili ista et beata panis mactatione, et^c post Mactationem panis,* ^{b Vid. C. de Capite font. fol. 27. c Ib. fol. 26.} *Christus obtulit Patri corpus agni, qui tollit peccata mundi.* Ridenda magis quàm refellenda ista *mirabilis panis mactatio.* An quod inanimum est mactare sciunt sacrifici et lanii vestri? An et tum mactatur, cùm ex inanimò, mutatur in vivens, et in æternum viventem Deum? Profligavit hanc ineptam opinionem satis strenuè Cardinalis^d tuus. *Id, inquit, propriè sacrificari dicitur, quod realiter mutatur, ita ut desinat esse. At solus panis ita mutatur, solus igitur panis triticeus sacrificatur: At hoc absurdissimum esse nemo negare potest, quia si ita esset, haberet Ecclesia sacrificium inanimum et vilius multò quàm habuerunt Hebræi. Deinde mutatio quæ ponitur quasi forma sacrificii sen-*

^a Lib. 1, de Miss. c. 27, § Hæc sententia.
^a Ib.
[§] Denique.

^b Vid. C. de Capite font. fol. 27.
^c Ib. fol. 26.

^d Bell. lib. 1, de Miss. c. 27, § Sed hæc.

sibilis et externi, debet esse externa et sensibilis. At mactatio ista panis, seu mutatio ejus in Corpus Christi, est omninò interna et nullo sensu sed solò fide perceptibilis. Tu vide, annon hæc eadem Cardinalis tui argumenta, æquè validè Mactationem et [576] *Sacrificium Christi in Eucharistiâ, ac Panis in ea mactationem et sacrificium refellant.*

3. Alterum, quod consequi dixi, est, *Ecclesiam Romanam verè Idololatricam, eosque qui ei adhærent omnes, propriè ac formaliter Idololatrias esse.* Adoratis enim cultu latriæ Eucharistiam, et corpus illud quod sub speciebus panis et vini continetur. Illud corpus non aliud quoad substantiam esse, quàm panem ac vinum, jam abundè demonstratum est. Pani igitur ac vino, id est, creaturis, *Latriam et cultum soli Creatori debitum*, exhibetis; quo magis propriè Idololatria nulla est. Atque hoc eò constantius dici potest, quia etiamsi ponatur, panem transubstantiari posse (quod impossibile planè est, et tu ipse^b impossibile esse profiteris) tamen ne sic quidem Idololatriam vestram eluere possitis; cùm vobis omnibus incertum omninò sit, an hoc tempore, an ab hoc homine, an istæ, quas latriâ colitis, hostiæ transubstantiatæ sint. Pendet hoc ab occultâ et vobis inscrutabili Intentione ministri. Sic enim de omnibus Sacramentis definit Concilium vestrum Florentinum,^c cui applaudit etiam Conventus Tridentinus:^d *Hæc omnia Sacramenta (numeraverat verò septem) tribus perficiuntur; videlicet, rebus tanquam materiâ; verbis tanquam formâ; et personâ ministri conferentis Sacramentum, cum Intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.* Dic nunc, An tu, an quivis ex Romanensibus certus sit, aut esse possit adesse ministro, cùm Sacramentum ullum conficit, *intentionem istam faciendi, quod facit Ecclesia?* Solus Deus καρδιογνώστης, illi soli mens et intentio mentis pervia; conjicere alii possunt, suspicari, opinari, benè sperare de ministri Intentione; certò eam scire nemo potest. Nullus omnium in Romanâ Ecclesiâ scit, aut scire potest *se, vel quenquam alium esse baptizatum*, et sic esse membrum Ecclesiæ: *se, vel quenquam alium esse, vel fuisse unquam absolutum à peccatis*, et non adhuc mortalibus suis omnibus peccatis onustum; *vel se, vel quenquam inter ipsos conjugatum esse*, et liberos ipsius aut ullius ex ipsis legitimos, ac non spurios esse: Nemo omnium scit, aut scire potest quis

^a Spal. Scop.
1.

^e In Decret.
Eugen.
§ Quinto.
^d Sess. 7, can.
11, de
Sacram. in
genere.

inter eos vel *Diaconus sit*, vel *Presbyter*, vel *Episcopus* : an is qui Missam celebrat, vel sit *sacerdos*, vel verè *consecrat et transubstantiet* panem. Pendent hæc omnia ab occultâ, quam nemo [577] ipsorum scire potest, Intentione. Atque hoc ultrò agnoscunt, qui inter vos *athletæ* : *Si in Episcopis*, inquit Bellarminus,^e *consideretur, quòd habeant potestatem Ordinis, et Jurisdictionis, non habemus certitudinem nisi moralem, quòd isti sint veri Episcopi.* De Presbyteris verò eadem est omninò et par ratio. Nam ratio Bellarmini^f de Episcopis est, quia *Ordinis Sacra-*^g *mentum pendet ab Intentione Ordinantis.* Iterum, de omnibus Sacramentis ita ait :^g *Nemo potest certus esse certitudine fidei* (id est, infallibili certitudine) *se percipere verum Sacramentum, cùm Sacramentum sine Intentione ministri non conficiatur, et intentionem alterius nemo videre potest.* Docet idem Andr. Vega,^h *Nemini potest per fidem constare se recepisse vel minimum Sacramentum, estque hoc ita certum ex fide, ac clarum est nos vivere. Nulla quippe via est, quâ citra revelationem (specialem) nosse pos-*

^e Lib. de milit. Eccl. c. 10, § Ad Secundum.

^f Ib. § Secundo.

^g Lib. 3, de Justif. c. 8. § Dicent.

^h Lib. 9, de Justif. c. 17, § Quod.

4. Vides nunc quantæ hîc salebræ, quàm apud vos fluctuent et vacillent omnia. Nescis eum qui missam celebrat *baptizatum* esse, nescis *sacerdotem* esse, nescis *Intentionem* debitam ei tum adesse : quia ista nescis, certus es te *nescire*, an Panis transubstantiatus jam sit : certus es te quod nescis colere, et *Latriam* ei exhibere, quod Deum esse non scis. Rectissimè hîc Gersonus,ⁱ *Credere quòd illa hostia sit Corpus Christi, non fides est, sed opinio tantùm, quæ potest esse de falso.* Deus verò ex opinione colendus non est, sed ex fide. Et si in aliis, maximè omnium in cultu latriæ exhibendo, tenenda est Apostoli^k Regula, *Quicquid ex fide non est, peccatum est.* Angelum fuisse Deum putabat Johannes. *Talis*, inquit Augustinus,^l *apparuerat Angelus, ut pro Deo posset adorari.* Et voluit quidem Latriam ei exhibere Johannes, ut indicat, et rectè idem Augustinus,^m *Ipsi*, inquit, *sancti vel homines vel Angeli, latriam sibi exhiberi nolunt. Apparuit hoc in Angelis, sicut in Apocalypsi legimus.* At increpuit eum Angelus,ⁿ qui ex hoc errore adorare voluit, quem falsò Deum putavit. *Vide ne feceris, conservus tuus sum, Deum adora.* Non Johannem, non vos excusabit *error Personæ*. Præstabit igitur Gersoni^o vestro auscultare, cujus hoc salubre consilium : *Illa conditio semper opponenda, vel ad minus supponenda est, quandò hostia adoratur, scilicet ; Si ritè consecrata sit* : id est, si verè [578]

ⁱ In Compend. Theol. tit. de tribus virt. p. 111.

^k Rom. 14. 23.

^l Quæst. 61, in Gen.

^m Lib. 20, cont. Faust. c. 21.

ⁿ Apoc. 19. 10.

^o Loco sup. cit.

sit Corpus Christi. Conditione hæc appositâ, licebit vobis hostiam, licebit lapidem, aut idolum, imò vel ipsum Diabolum latriâ colere.

CAP. LXXV.

DE FIDUCIÂ, MAGIÂ, ET ANTICHRISTIANISMO, APUD PONTIFICIOS IN USU AQUÆ BENEDICTI, CRUCIS, AGNI CEREI, IN HABITELLIS ET SIMILIBUS.

Ab *apertâ* Romanæ Ecclesiæ Idololatriâ pergis ad *occultam*.

^p Cons. Red. *Occultam*, inquis,^p nobis appingunt idololatriam, dum in sale, aquâ, oleo et similibus, post exorcismos et benedictiones, spiritualem fiduciam collocamus. Duo tu hîc, quâ Idololatriam vestram

^q Ib. p. 48. excuses opponis. Primum: Nos, inquis,^q in istis certam fiduciam non collocamus, quasi putemus creaturas istas vim aliquam certam et infallibilem ex nostris exorcismis, et benedictionibus accipere: sed tota nostra fiducia in Deo solo est. Utinam quidem esset.

At res ipsa contrarium loquitur; quid verba audiam, cùm facta videam? De fide cujusquam, ut Lucio dixit Moses,^r etiam de fiduciâ, magis oculis credendum, quàm auribus. Attingam pauca ex multis, et pede presso hæc transibo. In aquâ benedictâ, agnis cereis, cruce, habitellis, et similibus vestris nugis (sic tu^s ea vocas) tria vestra sunt et grandia peccata.

^r Ap. Soer. lib. 5, c. 29, et Ruff. lib. 2, c. 6.

^s Spal. Conc. habita Lond. p. 49.

2. Primum, id quod tu verbo uno te amoliri posse putas, *Fiduciam* verè in istis collocatis. Hoc tu olim et verè testatus

^t Ib. p. 45. es, *Populus*, inquis,^t nimiam in his externis superstitionibus fiduciam ponit: et iterum, vestros redarguens, *Perniciosus*, inquis,^u

^u Ib. p. 49. error est, credere externa hæc, quibus supersticiosissimè *populus* addicitur, remissionem peccatorum conferre. Sed nec nunc, nisi,

veteratoriè, negare hoc audebas. Non collocamus, inquis, in his certam fiduciam. Fiduciam igitur in his ponitis, licèt non certam. Nec certam sanè in ipso Deo ponitis. Speras solùm,

nec sine magnâ scio hæsitantiâ, remitti tibi à Deo peccata, teque à Deo diligì, te justificatum, sanctificatum, et vitâ æternâ olim donandum. Si certam te de his fiduciam habere dicas,

Tridentino^x fulmine ictus es, peristi. In cæteris, quæ hanc vitam spectant, liberandum te ab Herniâ qua laboras, aut bu-

^x Sess. 6, c. 9, et Can. 12, et 14.

bonocele, à fulmine aut naufragio, tam certam habes in Agno

quem sinu gestas, aut Francisci, Dominici, aut Loiolæ habitello fiduciam, quam ex omnibus quas ad Deum et sanctos omnes fundis precibus, tam certam quàm in auro et arcâ habet avarus; qui tamen quia in eis (qualem vos in istis) habet fiduciam, Idololatra ab Apostolo^y vocatur.

^y Ephes. 5. 5.

3. Vide enim qualis vobis in Aquâ benedictâ, et Sale, fiducia. Creditis, per hæc dæmones pelli, morbos curari, sterilitatem terræ averti, bona multiplicari, peccata deleri, hominem sanctificari. *Enarrat Clemens,* ait tuus Durantus,^z vim benedictionis aquæ, his verbis, Tribue ei (aquæ), vim sanandi, et depellendi morbum, fugandi dæmones. Rectè utimur, ait Bellarminus,^a aquâ, oleo, aliisque rebus benedictione consecratis, ad effectus supernaturales producendos, ad fugandos^b dæmones, et curandos^c morbos, et ad deletionem venialium peccatorum. Aspersio, inquit Aquinas,^d aquæ benedictæ, Episcopalis benedictio, et alia ejusmodi, causant remissionem peccatorum venialium. Ex Alexandro^e Papâ docet te hoc Juris canon,^f Si cinis vitulæ sanguine aspersus, populum sanctificabat, multò magis Aqua, sale aspersa, divinisque precibus sacrata, populum sanctificat atque mundat. Idem de Sale benedicto assertit,^g Si sale asperso per Elizeum Prophetam, sterilitas aquæ sanata est, quantò magis divinis precibus sacratus sal sterilitatem rerum aufert humanarum, et coinquinatos sanctificat, atque mundat, et cætera bona multiplicat, et insidias Diaboli avertit, et à phantasmatum versutiis homines defendit? Ex Institutione Alexandri Papæ Primi, ait Durandus,^h Sacerdos altare Ecclesiam, et populum aquâ benedictâ conspergit, ut omnis spirituum immundorum spurcitia, tam de habitaculo, quàm de domibus fidelium propellatur; Hæc enim virtus aquæ exorcizata inest.*

* Lib. 8, Const. c. 29.

^z De Ritib. Eccl. lib. 1,

c. 21, n. 3.

^a Lib. 3, de Cult. Sanct.

c. 7,

^b Ib. § Tertio.

^c Ib.

§ Secundo.

^d P. 3, q. 87, ar. 3, ad 1.

^e Ep. 1, c. 5.

^f Cap. Agnum.

Dist. 3, de Consec.

^g Ib.

^h Ration. Divin. lib. 4,

c. 4, n. 1.

4. Crucis quoque effectus non minùs mirabiles. *Terret, inquit Bellarminus,ⁱ et fugat dæmones, pellit morbos et omnia mala, et sanctificat ea quibus imprimitur.*

ⁱ Lib. de Imag. sanct.

c. 30, § Ac ut.

5. Agnus verò benedictus aquam et crucem superat. Ejus vim exprimit Papa, cùm agnos consecrans,^k rogat, ut per eorum tactum et visum, fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempestatum, ventorum rabies, infesta tonitrua temperentur: ut eos devotè^l deferentes, liberentur ab omni inundatione aquarum, ab omni fluctuatione diabolica tempestatis, et à morte subitanèd: ut protegantur ab omni periculo incendii, fulguris, procellæ, et tempestatis, et ab omni adversitate. Et agnum illum benedictum

^k Sac. Ceren. lib. 1,

§ 7, p. 87.

^l Ib. p. 90.

[580]

^m Ib. p. 91. vim habere istos effectus producendi docent illi versiculi, quos^m cum tribus Agnis ad Imperatorem misit Pontifex, *Fulgura desursum depellit, omne malignum Peccatum frangit, ut Christi Sanguis, et angit: Pregnans servatur, simul et partus liberatur, Dona defert dignis, virtutem destruit ignis, Portatus mundè de fluctibus eripit undæ.*

ⁿ Alph à Cast. lib. 1, de Hæres. c. 9.

6. Quin et Habitellis admirandam planè vim à nonnullis tribui, discas ex tuo Alphonso.ⁿ De Dominicanis ille nonnullis agens, ait, *Eos non vereri coram populo jactare et dicere, eum qui semel habitum illius ordinis suscepit, non posse in fide errare aut deficere. Testor Deum non mentior, me præsentè, quidam in concione publicè dixit, eum qui habitum illius ordinis semel induerit, non posse esse hæreticum. Et ab aliis pluribus accepi, se eadem verba audivisse ab hominibus ejusdem ordinis. Cùm ista efficiant Aqua, Sal, Crux, Agnus, et Habitellum, cùm hæc ab eis fieri vestri confidant, et vix dubitent: ubi tibi cor et cerebellum, qui tuos in his fiduciam collocare negas?*

^o Lib. 4, Instruct. Sacerd. c. 14, n. 3.

^p Secunda Secundæ, q. 90, art. 2.

7. Aliud in his peccatum vestrum, quòd, *aquæ, oleo, agno, cereo, et similibus sine Verbo Dei, supernaturales, nec eis à Deo inditas virtutes tribuitis.* Hoc enim superstitiosum est, ac verè *Magicum.* *Magia*, definiente Cardinale Toletò,^o *est potestas inordinata faciendi quod supra naturam est.* Inordinatam dico, quandò vim illam creaturæ quis tribuit, quæ neque naturaliter illi à Deo indita est, nec ad illum effectum producendum à Deo extraordinariè instituitur: *In his*, inquit Aquinas,^p *quæ fiunt ad aliquos effectus particulares inducendos, considerandum est, utrum naturaliter videantur tales effectus causare, sic enim non erit illicitum: licet enim causas naturales adhibere ad proprios effectus. Unde si naturaliter non videantur posse tales effectus causare, consequens est, quòd nec adhibeantur ad hos effectus causandos tanquam causæ, sed solùm quasi signa, et sic pertinent ad pacta significationum cum dæmonibus inita.* Atque hæc ea sunt, quæ *Molimina magicarum artium*, vocat Augustinus.^q *Ex quo genere sunt ligaturæ creaturarum* (ut cùm vim ligant ignis, aquæ, humoris, morbi, ne vires suas exerant) *atque remedia, quæ Medicorum quoque disciplina condemnat, sive in præcantationibus, sive in quibusdam notis quas Characteres vocant, sive in quibusdam rebus suspendendis atque illigandis.* Adhibent ad hos usus complures herbas Magi, sed *in verbenacà*, ut ait Plinius,^r *insaniunt. Hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias*

^q Lib. 2, de Doct. Christ. c. 20.

[581]

^r Lib. 25, c. 9.

conciliare, nullique non morbo mederi dicunt. Vis ista verbenacæ à Deo data non est; ideoque ad hos effectus sic adhibere, Magicum est. Similiter de Characteribus et carminibus dicendum: *Febrim gravissimam, quæ Hemitritaios vocatur, curari docent,*^a si vox hæc *Abracadabra chartæ certo modo inscribatur, et lino inclusa collo suspendatur.* Simile est deliramentum tum eorum, qui^t Harpocratis imaginem, si *gestetur, tutissimum malorum omnium amuletum,* dicunt, tum Cabalistarum, qui^u tantam vim in illis vocibus (*Jehova Dominus noster, Jehova unus*) esse docent, ut eorum prolatione *omnia adversa fugari opinentur.* Jam quia verba ad *significandum* solummodò instituta sunt, nec *operandi* et *producendi* istos aut similes effectus vis ulla eis inest, ut rectè post Aquinatem^x docent Valesius,^y et Goropius,^z ideo adhibere illa ad hos quæ naturam ipsorum superant, effectus, verè *Magicum* censendum est.

^a Q. Serenus, citat. à Franc. Vales. lib. de Sacr. Philos. c. 3.
^t Quos notat Gorop. lib. 4, Hieroglyf. u Gorop. lib. 9. Hermath.

^y Loc. cit. 7 lb.
^z Lib. 1, Hermath.

8. Similia omninò sunt incantamenta vestra. Ut illi Herbas, Characteres, Verba, Carmina, sic et vos Aquam, Agnum, Salem, Oleum, ad effectus eos qui ipsorum naturam superant, adhibetis. Quis enim Aquæ, Oleo, aut Cereæ imagini vim dedit *pellendi dæmones, fugandi morbos, peccata delendi,* et aspersos, unctos, aut gestantes *sanctificandi,* magis quàm verbenacæ, Harpocratis imagini, aut characteribus ac verbis, alia quæ dixi efficiendi? Unde vobis, vel ipsi Pontifici vestro, autoritas, ad istos effectus, creaturas has consecrandi, magis quàm Simoni aut Apolonio ad consecrandum *verbenacam,* aut *characteres?* Nam ut vos, itidem et Magi, *invocationem nominis Dei,* orationem Dominicam, salutationem Angelicam, ad sua amuleta, characteres et medicamenta frequenter adhibent, ut docet Gordonius à Wierris,* aliique, ut Simon et Apollonius idcirco Magi habiti sunt, quia creaturas ad effectus supra ipsarum vires ac naturas, sine Verbo præscripto, aut instituto Dei adhibeant: Eàdem omninò de causâ et vos quoque Magi jure censendi estis. Ut Simonis aut Apollonii, et aliorum Magorum invocationes, preces, et consecrationes, itidem planè et vestræ, nil aliud sunt quàm profanationes Nominis et Verbi Dei, nec in *vanum* solummodò, sed et in *Profanum* assumitis nomen Dei, quando sine ipsius jussu, autoritate, instituto et voluntate, ad *effectus istos supernaturales* et naturam istarum creaturarum excedentes, benedici illas à Deo et consecrari postulatis. Etiam Cardinalis^b vester rectè observat, *Esse reverà tacitam invocationem dæmonis, cùm homo in-*

* Bernar. Gordon. in lib. quem Lilius Medicinæ vocat. part. 2, c. 24, 25.

* Wier. de præst. dæm. lib. 5, c. 4.

[582]

^b Tolet. Instr. sacer. lib. 4. c. 14, n. 6.

tentat aliquid facere, per ea quæ nec ex se, nec ex virtute supernaturali (id est, ex instituto Dei extraordinario) tales possunt producere effectus. Nec refert quòd verbis hîc dæmon non invocetur. Nam ut ille observat,^c *Illa ipsa actio adhibendi aliquid ad effectus, qui excedunt virtutem illius medii*, ipsa, inquam, hæc actio, *tacitu est et implicita dæmonis invocatio*. Et, *Magia*, inquit, *fit aliquando cum tacitâ invocatione absque pacto*. Ex quo consequitur, in istis omnibus tacitam à vobis dæmonis invocationem fieri: quia cùm creaturas ad effectus illos adhibetis, quos ex Dei instituto, producere non possunt, opem Dei ut producantur expectare non potestis, quia ille operantibus solùm juxta illius institutum, cooperatorem se gratiosum fore pollicetur, et quoniam ut à Deo effectus illi producantur, expectare jure non potestis, ideo *tacitè* ut à dæmone producantur, *ex ipso illo magico creaturarum usu* vos expectare et postulare declaratis.

^c Tolet.
Instr. sacer.
lib. 4, c. 14,
n. 6.

^d Bell. lib. 3,
de Cult.
Sanct. c. 7.
§ Secunda.

• Lib. 8,
Antiq. c. 2.

[583]

9. At dicitis,^d *Rectè ista à vobis ad tales supernaturales effectus adhiberi*, eisque vim istam verè inesse, *quia exemplis multis constat, per Aquam benedictam, oleum, et similia, pulsos dæmones, et morbos sanatos esse*. Sed hinc non minùs validè confirment Magi, licere et ipsis, incantationibus suis uti, eamque vim herbis characteribus, et carminibus inesse. Certè enim et dæmones incantationibus pulsi, et morbi sæpius sanati sunt, aliique, supra naturam creaturarum, effectus producti. Extat memorabilis in hanc rem apud Josephum^e historia: *Incantationes*, inquit, *composuit Salomon* (nam ut Papam vestræ Magiæ Principem et authorem, itidem Magi suarum incantationum Salomonem authorem fingeant), *et conjurationum modos scriptos reliquit, quibus cedentes dæmones, ita fugantur, ut in posterum nunquam reverti audeant*. Atque hoc sanationum genus nunc usque plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex populis meis quendam Eleazarum, in præsentia Vespasiani et filiorum, et Tribunorum et reliquorum militum, multos arreptitios (dæmone correptos) percurantem. Audi de his Principem Medicorum, Galenum: ^f *Nonnulli, inquit, putant incantationes animalium fabulis esse persimiles; quemadmodum ego quoque diu existimavi*. Temporis autem processu, ab ipsis quæ evidentè apparent, persuasus sum, vim ipsis inesse. Nam in percussis à Scorpio adjumentum sum expertus etiam in ossibus gutturi infixis, quæ incantatione statim expuebantur, ac multa præclara singulæ habent incantationes, cùm institutum consequuntur. Ipse quoque

^f Galeni
verba citan-
tur à Tral-
liano, lib. 9,
c. 4, et
citantur
etiam à Fr.
Vales. loc.
cit.

Trallianus^a incantationem Magi cujusdam recitat, qui herbam^a Lib. 9, c. 4. sacram effodiens, dixit, *Adjuro te per Nomen magnum, &c. tum verbis finitis, aspersit incantator radici salem, præcepitque, ut sal non augetur, ita morbus hujus aut illius viri non augetur: additque Trallianus, se expertum esse hoc plurimum valere.* Gordonius^b medicus *Epilepsiæ*, seu morbi caduci curam Magicam^b In lib. suo quem vocat Liliū. par. 2, c. 25. indicat, per tres illos versus ter in aurem patientis, cū sit in paroxysmo recitatos: *Gaspar fert myrrham, thus Melchior, Balthasar aurum: hæc tria qui secum portabit nomina Regum, solvitur à morbo Christi pietate caduco.* Si, inquit Gordonius, *hi versus in aurem ejus dicantur, frequenter probatum est, quod statim surget.* Narrat Suidas,ⁱ in Olympiis, Milesium quendamⁱ Suid. in voce Ephes. literæ. in palæstrâ cum Ephesio commissum, nihil potuisse in conflictu, quod *Ephesius in talo literas Ephesias haberet.* Erant autem illæ literæ Magicæ voces Ephesiis usitatissimæ; quibus utentes, *in omni negotio victores evaderent.* Simulac id animadversum esset, demptis literis Ephesiis, *succubuit Ephesius, et tricies luctando dejectus est.* Innumera his similia proferri possent. Sed hæc satis multa, ut intelligamus non magis licitum esse aquam benedictam, oleum, aut agnum cereum ad effectus istos adhibere, quia sæpius effectum illud consequutum est: quàm licitum est ex eadem causâ characteribus, Ephesiis literis, et incantationibus ad similes effectus producendos uti; quia et in his effectus illos consequutos liquet. An potest in Magorum gratiam dæmon effectus illos producere; et non etiam in sacrifici Idololatrici gratiam pellat, aut pellere videatur dæmonem, aut morbum sanare? Faciet certè; nec minùs obsequens ille vobis, [584] quàm Eleazaro aut Ephesio: Illum vos tam sanctè, licèt *tacitè* invocatis, ac olim Ephesius. Illi animæ vestræ non minùs gratæ, quàm Ephesii. Concludam hunc locum tuis^k ipsius et^k Spalat. Resp. ad Suarez. c. 2, n. 27. veris verbis: *Ubi rebus sic benedictis, ex illâ benedictione tribuitur facultas aliqua, vel virtus spiritualis, quâ illæ ex opere operato mira, et supernaturalia efficiant?* *Aqua benedicta dicitur ex opere operato peccata venialia remittere, dæmones effugare, &c. Cerei agni quid non possunt? Contra incendium, contra naufragium, contra dæmones, &c. Hæc sunt plena puerilium superstitionum: defendi non possunt.* O virum Catholicum, accipe à me hanc corollam.

10. Tertium est in his peccatum vestrum, quod *Aquâ benedictâ populum aspergitis, Agnos sacratos gestatis, aliaque ex hoc*

genere usurpatis, in tesseram obedientiæ vestræ Romano Pontifici, id est, Antichristo: quâ de re ante à me abundè dictum est, ut horum usus qualis nunc est apud vos, Idololatricus, superstitiosus, et magicus, ita cùm in hunc insuper finem usurpantur, est Antichristianus. Ita triplici hæc nomine detestanda: Nam quia *fiduciam* in eis collocatis *Idololatræ*; quia ad *effectus supernaturalis* sine Verbo Dei adhibetis, *Magica*; quia in *tesseram* obedientiæ vestræ Antichristo præstatis sunt *Antichristiana*.

11. Alterum, quod ad tuendum istorum apud vos usum addis, est hoc:¹ *Quia eorum aliqua antiqua sunt, et ab antiquis Patribus usurpata.* Atque in hunc finem agglomeras complura ex Patribus loca, ex Tertulliano, Cypriano, Optato, Basilio, Justino, Nazianzeno, Chrysostomo, et spuris aliquot Augustini locis. Audi: Et hæc quæ tueris *Nugæ* sunt, et tu in his *Nugator* vel maximus.

12. Quorsum enim primò, *Antiquitatem quorundam istorum* memoras? An antiqui ritus omnes retinendi? Annon à posteris antiquari eos fas? Quàm multa ab Antiquis nec certè malè usurpata, quæ apud vos ipsos in desuetudinem abierunt! Vigiliarum usus quàm antiquus! Quàm frequens! Quàm etiam laudabilis! Testis earum Tertullianus,^m Eusebius,ⁿ Basiliius,^o Hieronymus,^p Ambrosius,^q Leo,^r Theodoretus,^s Augustinus,^t Concilium Elibertinum,^u Concilium Aquisgranense,^x Concilium Matisconense^y Secundum, Concilium Carthaginense^z Quartum, aliique complures. Vide tamen quid de *Antiquo* hoc ritu, tanto consensu, tot Conciliis firmato dicat Bellarminus:^a *Quoniam paulatim occasione nocturnarum vigiliarum, abusus quidam irrepere cæperant, vel potius flagitia non rarè committi, placuit Ecclesiæ nocturnos conventus et vigilias intermittere.*

Baptizati olim alicubi per septem dies Pascatis, albis vestibus utebantur, ut testantur Ambrosius,^b Augustinus,^c Socrates,^d Theodoretus,^e et ipsum nomen Dominicæ in Albis: Nunc verò vix dicas ut olim, Albicabat tota civitas de grege candido. Atratum veriùs dixeris, et vix vestigium tam antiqui ritus superest. Nam loco vestis albæ, sudariolum^f solùm post baptismum capiti baptizati imponitur.

13. Olim *delibatio lactis, mellis, seu vini usitata in baptismo,* ut testantur Tertullianus^g et Hieronymus:^h *Ritum istum nunc exolevisseⁱ non potes inficiari.*

14. Olim, *Neophytis post baptismum lavabantur pedes, ut*

¹ Cons. Red.
p. 48, 49.

^m Lib. 2, ad uxorem, c. 4.
ⁿ Lib. 6, hist. c. 7.
^o In Ps. 114.
^p Lib. adv. Vigil.

[585]

^q Ep. 85.
^r Serm. 1, 2, 4, de Jejun. decimi mens.
^s Lib. 2, Hist. c. 24.
^t Lib. 9, conf. c. 7.
^u Cap. 35.
^x Cap. 130, ex Isiod.
^y Cap. 1.
^z Cap. 49.
^a Lib. 3, de Cult. Sanct. c. 17.

^b Lib. de iis qui sacr. init. c. 7.
^c Serm. 157, de Tempor. tripart. lib. 11, c. 14.
^d Lib. 3, Hist. c. 3.
^e Durant. de Rit. Eccl. lib. 1, c. 19, n. 40.
^f In Hist. tripart. lib. 11, c. 14.
^g Lib. 3, Hist. c. 3.
^h Durant. de Rit. Eccl. lib. 1, c. 19, n. 40.
ⁱ Lib. 1, cont. Marc.
^j Dial. cont. Lucif.
^k Bell. lib. 1, de Bapt. c. 27, § Quinta.

testatur Ambrosius,^k et Augustinus.^l Lotionis illum ritum vix
 usquam, opinor, nunc invenias. Et Augustini tempore alii^m
hoc in consuetudinem recipere noluerunt, alii diem mutarant, ne si
eodem die cum baptismo fieret, ad ipsum baptismi Sacramentum
pertinere videretur.

15. Antiquitùs diebus omnibus Dominicis, et diebus omnibus à
 Pascatis die ad Pentecosten, stantes orabant, nec orando genu
 flectere licebat. Decrevit hoc Nicænum Concilium,ⁿ in quo sta-
 tutum est, ut omnibus in locis consonanter et consentienter stantes
 Dominum orare deberent, tam diebus Dominicis, quàm diebus Pen-
 tecostes. Nec ab hoc Concilio introductus, sed firmatus solùm
 hic ritus. De eo enim sic Tertullianus:^o *Die Dominico jejuni-um*
nefas ducimus, et de geniculis adorare. Eadem immunitate, à die
Pascæ usque ad Pentecosten gaudemus. Etiam plusquàm octin-
 gentis annis duravit hic in Ecclesiâ ritus; adeo ut in Concilio
 Turonensi^p tempore Caroli Magni decretum sit, ut *exceptis*
diebus Dominicis, et illis solennitatibus (à Pascate ad Pentecosten)
(quibus et universalis Ecclesia ob recordationem Dominicæ resur-
rectionis solet stando orare) fixis in terram genibus suppliciter
Deum precarentur. At hic ritus, licèt ab Ecclesiæ antiquissimæ
 traditione ortus, et Concilii Œcumenici autoritate firmatus, et
 tot sæculorum consuetudine roboratus sit, in desuetudinem
 tamen, etiam apud vos jam abiit. Ita nimirum se res habet,
 Ritus Ecclesiastici, ut ab Ecclesiâ institui, ita Ecclesiæ autho-
 ritate quoties ex usu est, abrogari possunt. Et si Augustinus^q
 suâ ætate *senserit, Ecclesiam (quam paucissimis et manifestissimis*
celebrationum Sacramentis, id est, ritibus, misericordia Dei liberam
esse voluit) servilibus oneribus sic tum pressam, ut tolerabilior in
hoc videretur conditio Judæorum quàm Christianorum, nemo
æquus rerum æstimator Ecclesiæ ullius prudentiam reprehendet,
si partem aliquam illorum rituum, qui tot sæculorum centenariis
inundârunt in Ecclesiam, quibusque velut iugo et sarcina op-
pressa erat, amputandam censuerit.

16. Sed est in his quæ nominas, justior quoque nobis ea
 respuendi causa. Nam etsi ex iis aliqui *ex sese* mali non sint,
 sed indifferentes ritus, quâ tamen vestri sunt, quâ fiducia in illis
 collocatur, id est, quâ *Idololatrici*, quâ ad effectus superna-
 turales, et eorum naturas superantes adhibentur, id est, quâ
Magici, quâ denique tesseræ sunt obedientiæ Antichristo præ-
 standæ, id est, quâ *Antichristiani* sunt, nec *Antiqui* sunt, nec

^k Lib. 3, de
 Sac. c. 1.
^l Ep. 119,
 c. 18.
^m Ib.

ⁿ Can. 20.

^o Lib. de Cor.
 mil. c. 3.

^p Cap. 37.

[586]

^q Ep. 119,
 c. 19.

^r Spalat. lib.
5, de Repub
c. 7, n. 70.

* Cons. Red.
p. 49.

legitimi. Agnosce hîc tua,^r et quidem vera verba: Neque Augustinus, neque Chrysostomus, neque ullus ex Patribus, unquam posuit peccata etiam hæc levia per aspersionem aquæ benedictæ remitti. Illa certè vera est nostrarum Ecclesiarum superstitio. Nos enim, non Scriptura, damus nostrâ benedictione vim quandam supernaturalem aquæ ad peccata remittenda, et sanè ex opere operato, quod est intolerabile. Idem dico de benedictione Papali, Episcopali, Sacerdotali. Cùm tanta sit Ecclesiæ vestræ, tamque fœda in his, et Idololatriæ, et Superstitionis ac Magiæ, et Anti-christianismi colluvies, quàm tu imprudens es, qui^s sanctissimam Ecclesiam nostram, ut temerariam, etiam ut impiam insectari audes, quòd ob ista (additâ etiam vestrâ, in Sanctorum invocatione, in imaginum veneratione, et in Hostiæ Adoratione apertâ tum hæresi, tum Idololatriâ) à Romanâ nos separavimus Ecclesiâ. Est in singulis, est junctim in universis, justissimâ, quæ dari vel inveniri potest, Separationis causa.

CAP. LXXVI.

ECCLESIAM ANGLICANAM SEPARÂSSE SE Â ROMANÂ, ANTEQUAM CAUSÆ PRO QUIBUS SE SEPARABANT, INDICATÆ ERANT, INEPTÈ DEFLET ARCH. SPALAT.

ACTUM hucusque est de duabus primis quas proposueras, justæ separationis nostræ causis, *Hæresi* primùm, tum *Idololatriâ* Romanæ tuæ Ecclesiæ. Progrediendum tibi nunc erat ad tertiam, quæ *Schisma* est Ecclesiæ tuæ. Sed tu, spretis omnibus Methodi atque Ordinis legibus, redis ad *novos* vestros, de quibus ante à te actum erat, *fidei articulos*; ad Articulos quoque vestros *non fundamentales*, et cramben tuam istam iterum hîc reponis, utque te Battum sciant omnes, repetis ferè eisdem et totidem verbis, quæ priùs de Serenissimo nostro Rege per calumniam dixeras et injuriam. An ego hominem ἀμουσον, ἀμεθοδικόν, in ineptiis ipsius sequar? Non faciam: non est otium mihi, vel si esset, voluntas ulla cum Batto balbutire. Demonstravi superiùs *Articulos omnes vestros, in quibus ab Ecclesiâ nostrâ dissidetis* (illi propriè vestri sunt) et *novos*, et *non fundamentales*, ideoque meritò rejiciendos esse. Tu, si lubet, quæ illic demonstrata

sunt, repete. Sapiienti Verbum, pervicaci homini ac imperito, ne si centies quidem Tautologus quis esse velit, et eadem ad ravim usque ingeminet, nihil tamen unquam satis erit.

2. Duo verò in hâc tuâ digressionem interseris, quæ paucis attingam: unum *luctus tuus* est, alterum *calumniâ*. Ego,^t inquit, *doleo et lugeo, ipsos antequam de his, quos novos vocant, Articulis quidquam ageretur, antequam definirentur, jam fœdissimum et sanè completum Schisma fecisse*. Nemon' verò est, qui spongiam tibi, aut panniculum porrigat, quo madentes ocellos abstergas, ne nova Niobe fias,

Quæ fixa cacumine montis

Liquitur, et lacrymis etiamnum marmora manant?

Nos quoque vix siccis oculis inscitiam tuam et fatuitatem ridemus, qui *Schisma* illud completum sic miserè defles, quod omnino *Schisma non est*. Secessimus à vobis, ut à Sodomitis Lotus; ab Ægyptiis Moses et Israelitæ; à Babyloñiis populus Dei; ut à Judæis, Apostoli; ab Arianis Athanasius; à Vigilio Papâ, et Nestorianis ipsius sectatoribus Concilium Generale Quintum, et Catholica tum Ecclesia. Justa in omnibus separatio, Schisma nullum. Nec tamen hîc tibi erat de Schismate agendi locus. Nondum ad schisma perveneras, Sed tu Ordinem omnem, etiam eum quem tibi ipse fixisti, pervertis, evertis.

3. Ubi dein vel mens tibi vel sensus, qui secessionem à nobis factam defles, *priusquam de Articulis vestris novis, et non fundamentalibus quidquam definiretur, imò vel ageretur quidem?* An nihil *Actum* de vestrà Universalistarum Hæresi, per quam primùm à vobis Schisma factum; cùm eam Gregorius Magnus,^v ex sensu et consensu totius ad id tempus Catholica Ecclesiæ, Episcopi Universalis illum, quo nunc gaudetis Titulum, ut novum, vanum, profanum, Antichristianum, et Diabolicum judicavit, definivit, damnavit? Nihil *Actum* de vestrà Iconolatrarum Hæresi, per quam secundùm à vobis Schisma factum: Cùm Concilium Generale Francofurdense,^x ex sensu et consensu totius, quæ ad id tempus fuerat, Catholica Ecclesiæ, eam ut novam, ut impiam, ut Idololatricam judicavit, definivit, damnavit? Nihil *Actum* de vestrà Hildebrandinâ Hæresi, per quam tertium à vobis Schisma factum: Cùm Concilium^y Moguntinum, Wormatiense, Papiense, Romanum, alia-

^t Cons. Red. p. 50.

[588]

^v Lib. 4, ep. 32, 34, 36, 38, 39, et lib. 7, ep. 70.

^x Act. Conc. Francof. in lib. Carolin.

^y Ut suprâ ostensum est.

^z Sess. 4.

^a Sess. 2, et aliis.

[589]

quæ ad id tempus fuerat, Ecclesiæ Catholicæ, eam ut novam, ut Antichristianam, ut Ecclesiæ simul ac reipub. perniciosam, iudicavit, definivit, damnavit? Nihil denique *Actum* de vestrà Particularum Hæresi, per quam quartum et pessimum omnium à vobis schisma factum, per quam Papa supra Episcopos omnes, supra Reges omnes et Imperatores, supra omnia Concilia Generalia, supra Universam Ecclesiam Dei evectus, ad ipsum Antichristianismi culmen ascendit, cùm Concilium Constantiense,^z et Basiliense,^a ex sensu et consensu totius ad id tempus Ecclesiæ Catholicæ, eam ut novam, ut impiam, ut fidei Catholicæ repugnantem iudicavit, definivit, damnavit? Quam tu *Actionem*, quod Iudicium, quam Definitionem expectes? An definitio, aut Iudicium in terris ullum ampliùs, augustiusve esse potest, quàm totius Ecclesiæ Catholicæ Iudicium? An vis ut hodiè nos ad Tribunal Papæ tui, id est, Antichristi, causam apud illum acturi, veniamus? Iniquum planè postulas. Iudicandus ille est, non Iudex. *Reus, Iudicis personam sustinere non potest*, non debet. Provocamus nos in Hæresi Universalistarum ad iudicium totius Ecclesiæ, per Gregorium declaratum. In Hæresi Iconolatrarum, ad iudicium totius Ecclesiæ, per Concilium Francofurdense declaratum. In Hæresi Hildebrandinâ, ad iudicium totius Ecclesiæ, per Concilium Moguntinum, Wormatiense, Romanum aliaque multa declaratum. In Hæresi Papistarum, ad iudicium totius Ecclesiæ, per Concilium Constantiense et Basiliense declaratum. In omnibus articulis fidei in quibus à vobis dissentimus, provocamus ad iudicium totius Ecclesiæ et Consensum Patrum per annos sexcentos. Hi æquissimi sunt, et neutrius partis studio corrupti Iudices. Hi nostram causam agunt. Hi pro nobis iudicant. Ab his Hæresis vestræ damnatæ priùs sunt quàm natæ. Ab his Iudicibus nos avelli nunquam sinemus. Si et vobis Catholica sit et antiqua fides, sistite vos pontificemque vestrum ad hoc æquissimum inter nos tribunal. Demonstrate articulos vestros *non fundamentales*, demonstrate fidem vestram Tridentinam à Pio Quarto declaratam, ab ipsâ Ecclesiâ Catholicâ, imò vel ab Ecclesiâ ullâ Provinciali, aut Diœcesanâ, imò vel Parochiali solum, per annos illos sexcentos, pro Catholicâ fide habitam esse et creditam; et palmam do.

4. Sed audi adhuc et aliud, ex quo justissimè nos secessionem fecisse intelligas. Querebantur olim Constantinopolitani,

Acatium sine Synodo et Synodali iudicio à Pontifice Romano damnatum. Adverte nunc quid respondeat eis Gelasius^b Romanus: *Itane*, inquit, *non perspicit secundum formam Synodi Chalcedonensis Acatium fuisse damnatum; nec novit in eâ erroris hujus (Acatii) authores fuisse damnatos? sicut in undquâque hæresi à Principio Christianæ Religionis, et factum fuisse et fieri, manifestâ rerum ratione monstratur; decessoremque meum executorem fuisse veteris constituti, non novæ constitutionis authorem. Quod non solùm præsuli Apostolico facere licet, sed cuicunque Pontifici; ut quoslibet et quemlibet locum secundum regulam hæreseos ipsius, antè damnatæ, à Catholicâ communione discernant.* [590]

Ecce, ut Romano, sic cuivis *Episcopo*, licet quoscunque Episcopos, quoscunque locos sive Ecclesias, cùm in hæresin priùs damnatum incidant, à Catholicâ communione secernere, eosque à suâ communione repellere. *Executores* solùm in hoc sunt sententiæ priùs ab Ecclesiâ latæ. Exequi verò Concilii Generalis, aut Ecclesiæ Catholicæ iudicium, legitimè semel declaratum, *cuivis Episcopo*, multò magis Episcoporum *Synodo* licitum. Factum hoc à nostrâ sanctissimâ Anglicanâ Ecclesiâ. Sententiam totius Ecclesiæ *exequuti* sunt Episcopi nostri in vos Hæreticos *universalistas* per Gregorium, in vos Hæreticos *Iconolatras* per Concilium Francofurdense; in vos Hæreticos *Hildebrandinos* per Concilium Wormatiense, Moguntinum, Romanum, aliaque, in vos Hæreticos *Papisticos* per Concilium Constantiense et Basiliense declaratam. *Exequi* sententias istas Ecclesiæ, in quoscunque homines, etiam in *ipsum Papam*, in quemcunque locum, seu Ecclesiam, etiam in *ipsam Romanam* cuivis Episcopo licet. Ita fecerunt in hoc Episcopi nostri (dum vos tot Hæresibus jam ante ab Ecclesiâ damnatis infectos, à suâ et Catholicâ communione sejunxerunt), quod ab ipso Gelasio Papâ licitum esse iudicatur. Absterge nunc lacrymas ab ocellis tuis, et buccellis. Desine tandem deflere id schisma, quod schisma non est. Defle indies ac deplora Romanæ tuæ mandræ Hæreses, Idololatrias, et Superstitiosas, Magicas, et Antichristianas, quibus à vertice capitis ad plantam pedis intumescit, abominationes. Hæc tibi justa deflendi causa, curque cum Jeremiâ^c Jer. 9. 1. dicas, *O si quis daret caput meum esse aquas, et oculum meum scaturiginem aquarum, ut defleam interdiu et noctu confossos populi mei!*

CAP. LXXVII.

HÆRESIN NOSTRAM HANC ESSE, QUÒD IN FIDE SOLÂ SIC SALUTEM REPONIMUS, UT OPERUM NECESSITATEM EXCLUDAMUS, CALUMNIATUR ARCH. SPALAT.

^d Cons. Red.
p. 51.

[591]

A LUCTU, ad *Calumniam* progredieris. Ea in *Hæresibus*, quas nobis appingis et affingis, posita est: et sic ais,^d *Quis absque pernicioso errore, imò et verâ Hæresi, in solâ fide reponat salutem, et operum bonorum excludat necessitatem?* At profectò pueriliter tu cavillaris, et calumniaris mendacissimè. Quis nostrum bonorum operum necessitatem negat? Quis sic in solâ fide salutem reponit, ut bonorum operum necessitatem excludat? Hæc nos neque dicimus, neque vel cogitamus. Fides quæ vera est, viva, et justificans à bonis operibus separari non potest. Operatur magna, si est: si non operatur, non est.

2. Nec tamen ex *operibus*, aut ex *merito*, seu condignitate operum justificamur, sed ex *Fide solâ*: sicut superiùs est à me tum ex Scripturis, tum ex consensu antiquorum Patrum demonstratum. Ut *manu solâ* recipimus oblatum munus, nec tamen sine capite, sine corde, sine pulmonibus id unquam recipimus: ut *visu solo* recipitur objectum visibile, nec tamen sine tactu, sine quantitate, sine figurâ unquam recipitur: ut *calore solo* ignis calefacit, nec tamen unquam sine luce, sine quantitate calefacit. Itidem et *fides sola* justificat, sola Christum *recipit*, sola Christi justitiam ac merita nobis *applicat*, sed nunquam tamen sine spe, sine charitate, sine bonis operibus vel justificat, vel recipit, vel applicat. Visne hoc clariùs dicam? *Fides sola* justificat, sed *solitaria* nunquam justificat: quia *solitaria* nunquam est. Tu si sentias nos docere fidem vacuum operibus justificare, quia *fidem solam* justificare docemus, dicas etiam pari argutiâ vel amentîâ, ignem sine luce existentem calefacere; aut videntem, tactu destitutum videre. Sed nugaci homini, et imperito quis unquam persuadere poterit? Non persuadebis, etiamsi persuaseris.

3. *Excludi* verò in *justificato* bona opera, quasi ea ad salutem necessaria non sint, non est dogma nostrum, sed cerebelli tui insignis calumnia. Lege Confessiones Ecclesiarum reformata-

rum, Helveticam, Boemicam, Basiliensem, Gallicam, Anglicanam, Belgicam, Auspurgensem, Saxoniam, Wittenburgensem, Suevicam, aliasque : miro omnes consensu ac harmoniâ, *calumniam* hanc tuam repellunt.

4. Lege dein nostrorum hominum scripta, sic apertè calumniatorem te in hoc demonstrabunt, ut si pudor ullus insit, te tuosque odisse oporteat. *Vides, inquit Lutherus,^e quàm non sufficiat sola fides, et tamen sola fides justificat ?* Explicans Calvinus ea Jacobi^t verba, *Nunquid potest fides* (quæ opera non habet), *salvum facere ?* *Hoc, inquit, tantundem valet, ac si dixisset, Nos frigidâ et nudâ Dei notitiâ salutem non posse consequi. Quod versissimum esse omnes fatemur. Ideo enim nobis salus ex fide, quia nos Deo conjungit, quod non aliter fit, quàm ut ejus Spiritu viventes ab eo gubernemur. Verum est, inquit Pet. Martyr,^s nulla præcedere opera, quæ causæ sint ut justificemur, sed post justificationem adeptam, bona opera consequi necessarium est. Impossibile est ut præcedentibus operibus justificemur, at post justificationem necessarium est ut bona opera consequantur, modò vita concessa sit. Ita defenditur, inquit Beza,ⁿ gratuita justificatio ex fide, ut opera ipsa bona non tollantur. Justificandi vis illis detrahitur ; sed vera justificatio ex illis tanquam effectis colligitur. Excluduntur opera à Paulo tanquam justificationis causæ ; stabiliuntur opera à Jacobo, tanquam Justificationis effecta. Nulla vera fides, inquit Polanus,ⁱ nisi quæ possit factis veræ fidei propriis agnosci, nec ulli (adulti) justificati coram Deo, nisi qui se justos esse veris operibus testantur. Clarissimè omnium Zach. Ursinus,^k Quæstio hæc, inquit, mota est, *Utrum bona opera sint necessaria ad salutem ?* Huic ille quæstioni ita respondet : *Sunt necessaria ad salutem, non tanquam causa ad effectum, vel tanquam meritum ad mercedem, sed tanquam antecedens ad consequens, vel tanquam medium sine quo non ad finem. Et quoad modum loquendi concludit, Omnino dicendum esse, Bona opera esse necessaria in justificatis, et in salvandis. Et quis omnium Protestantium non idem plenis buccis prædicat ? Dicimus omnes, et omnibus cum Christo,^l Ita splendeat lux vestra coram hominibus, ut videant bona vestra opera, glorificentque Patrem vestrum. Dicimus cum Jacobo,^m Ostende fidem tuam ex operibus : et cum Apostolo,ⁿ Discant nostri benè agendo præire ad necessarios usus, ut non sint infrugiferi. Docemus cum Augustino,^o Bona opera sequuntur justificatum, non præcedunt justificandum : Et iterum,^p**

^e Com. in Ep. ad Galat. c. 5.

[592]

^f Jac. 2. 14.

^s In c. ad Rom.

^h Annot. in c. 2 Jacob.

ⁱ Syntag. lib. 6, c. 36.

^k Catech. part. 3, q. 91, art. 5.

^l Matt. 5. 16.

^m Jac. 2. 18.

ⁿ Tit. 3. 14.

^o Lib. de Fide et Oper.

^p Ib. c. 23.

Inseparabilis est bona vita à fide, imò verò ea ipsa est bona vita. Et justificatus^q ex fide quomodò potest nisi justè operari? Quod si cùm quis crediderit, mox de hac vitâ discesserit, justificatio fidei manet cum illo, nec præcedentibus bonis operibus, quia non merito ad illam, sed gratiâ pervenit, nec consequentibus, quia in hac vitâ

[593]

esse non sinitur; undè manifestum est quod dicit Apostolus, Arbitramur hominem justificari per fidem sine operibus. Damnamus omnes illam Eunomii^l detestandam hæresin, quòd nihil cuique obesset quorumlibet perpetratio et perseverantia peccatorum, si hujus quæ ab illo docebatur fidei particeps esset. Fides enim quæ in operibus infrugifera, fides mortua est, fides diabolica est: et quomodò ex spinis uvam ex carduis ficum, ex morte vitam, ex fide mortuâ vitam perpetuam quis colligat? Cum Lactantio^m et dicimus et docemus, Nostra omnis Religio est, sine scelere ac sine macula vivere. Et cum Bernardo,ⁿ Ea quæ dicimus merita, si propriè appellentur, sunt quædam spei seminaria, charitatis incentiva, occultæ prædestinationis indicia, futura felicitatis præsagia, via Regni, non causa regnandi. Docemus denique bona opera necessariò præstanda à credente, sed fidem solam, non ipsa, justificare credentem.

^q Aug. lib. quæst. 83, q. 76.

^l Aug. lib. de Hæres. ad Quodvult. hæres. 54.

^m Lib. 5, c. 9.

ⁿ Lib. de grat. et lib. arbit. in fine.

CAP. LXXVIII.

HÆRESIN NOSTRAM HANC ESSE, QUÒD JUSTORUM GRATIA SIT INAMISSIBILIS, ET IPSI IMPECCABILES, CALUMNIATUR ARCH. SPALAT.

^o Cons. Red. p. 51.

HÆRESIS altera, quam ut nostram recitas,^o est, *Justorum gratiam esse inamissibilem, et ipsos impeccabiles.* Sed et hoc quoque non dogma nostrum est, sed calumnia tua. Gratiam simpliciter inamissibilem non dicimus, non vel cogitamus. Et sanctissimorum virorum lapsus, et quotidiana in omnibus Dei servis experientia demonstrat, in ipsis Gratiam Dei, *ex parte*, non amissibilem solùm esse, sed et frequenter amitti. Est in omnibus, ut in Oceano, reciprocatio quædam divinæ gratiæ, fluxus frequens, sed et nonnunquam refluxus: ut non Luna, sic nec ipsi semper, et vix unquam in plenilunio; sed ut illa luminis, sic hi incrementum cœlestis gratiæ patiuntur et decre-

mentum. *Totaliter* verò aut *finaliter*, non amitti divinam gratiam, docet Servator ipse,^p *Paracletum dabit vobis*, non ut apud ^p Joh. 14. 16. vos in diem, mensem, aut annum diversetur, sed *ut maneat*, et maneat in æternum vobiscum. Et,^q *oves meæ* (id est, credentes) ^q Joh. 10. 27. 28. *vocem meam audiunt, et sequuntur me, et ego vitam æternam do eis: nec peribunt in æternum, neque rapiet eas quisquam è manu meâ. Qui^r credit in Filium Dei, habet vitam æternam.* Habet, ^r Joh. 3. 36. dixit, non habebit: quomodò alibi Apostolus,^s *Quos justificavit, [594] hos et glorificavit: non dixit, glorificabit, sed verba præteriti temporis*, ut ait Augustinus,^t *Posuit de rebus etiam futuris, tanquam fecerit Deus, quod ut fieret, ex æternitate disposuit.* Docet idem Johannes,^u *Quisquis natus est ex Deo, non peccat, quoniam* ^u 1 Joh. 3. 9. *semen Dei in eo manet, neque potest peccare, eò quòd ex Deo natus est.* Peccant sæpè, et quidem mortaliter, ut David et Petrus, qui ex Deo nati sunt; sed quia non sic peccant, ut inde pereant, sed ex peccato resurgant, idèd non peccare eos dixit; manet enim in eis perpetuò Spiritus Sanctus, per quem regeneriti sunt: manet fides ex Verbo Dei, quod *Semen incorruptibile* vocatur,^y quia semel concepta nunquam corrumpitur. *Intellexi,* ^y 1 Pet. 1. 23. inquit Bernardus,^z *illius sententiæ veritatem, Omnis qui natus est ex Deo, non peccat. Hos adverti quasi nunquam peccasse, quoniam et si quâ deliquisse videntur in tempore, non apparent in æternitate; quia charitas Patris cooperit multitudinem peccatorum. Omne verò quod mihi non imputare decreverit, sic est, quasi non fuerit: seu ut loquitur Augustinus,^a Omnia mandata facta deputantur, quando quicquid non fit ignoscitur.* Indicat hoc et quidem sæpissimè Augustinus: *Hanc, inquit,^b perseverantiam Deus promisit, dicens,^c Timorem meum dabo in cor eorum, Quod quid est aliud, quàm, Talis ac tantus erit timor meus, quem dabo in cor eorum, ut mihi perseveranter adhæreant.* At si vel totaliter, vel finaliter à gratiâ exciderent, perseveranter eos Deo adhæsisse dici non posset. Et alibi^d clarissimè, ubi comparans ^d Lib. de correp. et grat. c. 12. *Primo homini datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc verò sanctis in Regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, non tantùm tale adjutorium perseverantiæ datur; sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur: non solùm, ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verùm etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint.* Disce jam sexagenarius (nam in his

planè instruendus adhuc es), et gratiam Dei, quæ justis donatur *ex parte*, et juxta quosdam *gradus* amitti posse, et eandem tamen, quia ex semine incorruptibili nascitur, neque *totaliter*, neque *finaliter* amitti posse.

[595] 2. Sed palmaris hîc tua calumnia est, quòd, ut nostram hæresin memoras, *Justos impeccabiles esse*. O hominem stigmatem et nigro theta notandum! Nosne justos *impeccabiles* vel dicimis, vel docemus? Imò verò, hoc ut hæresin et damnamus,

^e Hæres. 82, ad Quod vult.
^f Lib. 2, cont. Jovin.

^g Ib.

^h Ep. ad Ctesiph.
ⁱ Lib. 1, adv. Pelag.
^k Lib. 3, cont. duas ep. Pelag. c. 7.

^l Lib. 9, conf. c. 13.

^m Serm. 23, in Cant.

et detestamur: hocque ipso nomine cum Augustino et^e Hieronymo,^f Jovinianum Hæreticum dicimus, quia *non posse peccare hominem lavacro Regenerationis accepto docuerat*. Dicimus cum Hieronymo,^g *Johannes et baptizatus ipse erat et justus, et ad baptizatos ac justos scribit, Filioli, hæc scribo vobis, ut non peccetis. Quòd si quis peccârit, Advocatum apud Patrem habemus, Jesum Christum, et ipse est Propitiatio pro peccatis nostris*. Docemus cum eodem Hieronymo,^h *Hæc hominibus sola perfectio, si imperfectos se esse noverint: et cunctorumⁱ in carne justorum imperfecta perfectio est*. Docemus cum Augustino,^k *Ad virtutis in homine justo perfectionem pertinet, ipsius imperfectionis et in veritate cognitio, et in humilitate confessio*. Et iterum:^l *Væ etiam laudabili vitæ hominum, si remotâ misericordiâ, discutias eam*. Et ut infinita in hoc genere omittam, dicimus cum Bernardo:^m *Non peccare Dei justitia est, Hominis justitia, indulgentia Dei*. Hæc cùm nos ubique, et constanter, non profiteamur solùm, sed adversus Jovinianistas et Pelagianos probemus, vide annon tu ex condigno jam meritis sis, ut deinceps non Antonius de Dominis, sed *Antonius de Dæmoniis* et Calumniis ab omnibus, vociteris.

ⁿ Cons. Red. p. 51.

3. Concludis more tuo hanc ad Hæresin, sive digressionem dicas, sive regressionem, sed sine dubio calumniam; et sic ais,ⁿ *Qui hos ac similes contendunt mordicùs esse articulos fidei, contrarios verò esse hæreses, illi profectò circa res fidei errant, et se hæreticos esse declarant*. Sunt certè, quicunque ista docent, Hæretici. Sed qui sanctissimam hanc Ecclesiam Anglicanam, aut alias Reformatas Ecclesias ista dicere aut docere asserit (quòd opinor post te nemo unquam audebit), is non alius quàm mendax, hæreticus, apostaticus, idololatricus, magicus, et anti-christianus calumniator ab omnibus est habendus.

CAP. LXXIX.

[596]

ECCLESIAM ROMANAM VERÈ SCHISMATICAM ESSE, ET IMPERITÈ
AB ARCH. SPALAT. À SCHISMATE EXCUSARI DECLARATUR.

Post hoc tuum ad *luctum*, et *calumiam* diverticulum, accedis tandem ad tertiam illam justæ separationis nostræ causam, quæ est *Schisma Ecclesiæ tuæ Romanæ*. Tu eam Schismaticam non esse contendis, et sic inquis, ° *Sed neque Schisma eidem Ecclesiæ* ° Cons. Red. p. 51.
possunt objicere. Quàm hoc ineptè? Non *possunt* objicere? Objicimus; quare sine dubio possumus objicere. Nam ab Actu, ad potentiam sequitur argumentum. Possumus quoque justè, justisque de causis objicere: Est enim *Schisma voluntaria separatio ab Ecclesiâ unâ pluribusve, quibuscum jungi quis debet*. Perridiculum verò est, nec aliud nisi factionis Antichristianæ, quo schisma suum fucare possent, figmentum, quòd^p ad Schisma^p Aquin. Sec. q. 39, art. 1. Tolet. Instr. sacer. lib. 1, c. 19, n. 10, Bell. lib. de Eccl. Milit. c. 5, § Probatum ultimo.
requiritur *separatio à Papa*, quem *visibile Ecclesiæ caput* fingitis. Nam et ille *Caput tale* non est, ut antè demonstravi, et Papa ipse, non minùs quàm quivis in orbe Pontifex, *Schismaticus* esse potest. Dic enim seriò, Elias et qui ei adhærebant, an Baalitæ, qui hos et numero et splendore longissimè superabant, utri Schismatici? Tres pueri, an Babylonii? Athanasius et paucissimi illi qui communionem cum ipso tenebant, cùm labentem tum Ecclesiam sustinuit, cùm exultantem penè in orbe fidem Catholicam ipse exul tutatus est? An Ariani, qui sic ubique tum dominabantur, ut ingemisceret orbis, et Arianum se factum miratus sit? Duo testes, qui amicti saccis bellum inferunt Antichristo, an Antichristus, et innumeræ ipsius phalanges illi communionē conjunctæ, et caractere bestię notatæ, utri ex his Schismatici? Ex innumeris habe unicum, quod rem hanc totam extra dubitationis omnem aleam ponit, exemplum.

2. In causâ Trium Capitulorum (in quibus omnes Nestorianorum hæreses comprehensæ) separati^a à se invicem erant^a Bar. an. 553, n. 250, et alibi.
Concilium Generale Quintum, id est, Catholica tum Ecclesia, et Vigilius Papa, cum Ecclesiâ Romanâ; utrique communionē ab alteris sejuncti. Condemnatores omnes Trium Capitulorum, [597]
Decreto^r *Apostolico*, seu *Cathedrali*, etiam et *Synodali* con-^r Extat ap. Bar. an. 553, n. 208, et seq.
demnat Vigilius. Concilium^s contra Generale, defensores omnes^s Collat. 8.

istorum Capitulorum, quorum Antesignanus erat Vigilius, anathematizat, id est, à Christi et Ecclesiæ Catholicæ communione separatos denunciat. Qui, credis, hîc Schismatici? Vigilius sine dubio, eique tum adhærens Ecclesia Romana; Nam Œcumenicum illud sanctissimum Concilium, id est, Catholicam ipsam, quæ tum erat, ecclesiam, *schismaticum* opinari, amentis sit. Qui verò universalis et Catholicæ Ecclesiæ judicio sic se opponit, ut se ab illius communione sejungat, quomodò ille non Schismaticus? Fecit tunc hoc Vigilius, et Romana Ecclesia: tantaque se pertinaciâ opposuit Vigilius, aliique non pauci, ut maluerit probra, famæ et fortunarum jacturam, ipsumque (si Cardinali^t tuo fides) exilium ferre, quàm sancto et Orthodoxo Œcumenici et Sanctissimi Concilii decreto, id est, Ecclesiæ ipsius Catholicæ judicio consentire. Hæc à me fusiùs alio libro demonstrata sunt. Ex his quæ summatim hîc recensui, vides luce clariùs, Pontificem ipsum Romanum, eique adhærentem Ecclesiam Romanam, verè ac propriè Schismaticam fuisse. Debit Vigilius, et Romana Ecclesia, cum Concilio Sancto et Œcumenico, id est, cum Ecclesiâ Catholicâ Communionem tenere: quia hanc non tenuit, ipse et Romana Ecclesia Schismatici et verè fuerunt, et justissimè judicati sunt. Similis est omninò conditio inter modernam vestram et Reformatas Ecclesias. Debet Romanus Pontifex, debet tota illi adhærens Ecclesia, cum Reformatis, id est, Orthodoxis Ecclesiis communionem tenere: debent eandem cum ipsis fidem, Christo primùm, ut unico capiti, tum ipsis, ut Christi membris charitatis vinculo conjuncti, profiteri. Quia hoc non agunt, sed voluntariam separationem ab illis faciunt, idcirco, et Papa ipse, et ei adhærentes omnes verè Schismatici et sunt, et censendi sunt.

3. Quomodò verò tu Ecclesiam tuam Romanam à schismate excusas? Illa, inquis,^u *Schisma non fecit, sed passa est; ab eâ se Lutherus, ab eâ Calvinus, ipsorumque sequaces priores separabant, dum Ecclesiæ judicium contumaciter rejecerunt. Illi Schisma fecerunt. Illi Christi tunicam diviserunt. Illi altare contra altare erexerunt. Illi Catholicæ Ecclesiæ nuncium remiserunt.* Logi, et inanis verborum strepitus: tricaris in nomine, rem Schismatis, non attingis, nec capis quidem. *Separationem* passa est tua Ecclesia: sed qualem Sodomitæ passi, cùm exiret Lotus; qualem Ægyptii, cùm exiret Moses et Israelitæ; qualem Babylonii, cùm indè exiret populus Dei. Separârunt se

^t Bar. an.
553, n. 222.

^u Cons. Red.
p

priores, et ab his discesserunt Lotus, Moses, et populus Dei. Similem planè cum Sodomitis et Babyloniiis *separationem* passa est Ecclesia tua Romana, cùm exirent indè Lutherus, Calvinus, alique qui ad Reformatas se Ecclesias, velut Hierosolimam recepêrunt et ad terram sanctam commigrârunt. Illi se *separârunt*, sed vos *Schisma fecistis*; certè enim non *Separatio*, sed *causa* Schismaticum facit: nec qui se separat, sed qui se injustâ de causâ separat, is verè Schismaticus. Causa nobis separationis justissima, Hæreses, Idololatriæ, Antichristianismus Romanæ Ecclesiæ. Causa vestræ ab Ecclesiis Reformatis separationis injustissima est, quia fidem antiquam Orthodoxam, verèque Catholicam, rejectis assummentis vestris, et articulis *non fundamentalibus*, profitentur. In separatione utrique pares, in causâ separationis dissimilimi: Disparitas illa causæ, et nos verè Catholicos et Ecclesiam Romanam verè Schismaticam esse demonstrat. Audi enim tua ipsius verba: *Certè, inquis,^x si nos^x verè Idololatræ essemus, hæretici non essemus solùm, sed plerisque hæreticis multò deteriores: ac proindè meritò essemus vitandi, penitusque à fidelibus omnibus abjiciendi.* Idololatræ vos verè esse, et videbant illi qui se primò separabant, et nos clarissimis rationibus antè demonstravimus. Tuo igitur ipsius iudicio, meritò estis à fidelibus omnibus vitandi, penitusque abjiciendi. In separatione igitur nostrâ Schisma nullum. Romanam verò tuam verè schismaticam ipse doces. Nam quod ipse et verè asseris:^y *Schisma non est à particulari aliquâ Ecclesiâ errante, vel particularibus pluribus Ecclesiis errantibus, etiam non sine perfecto et sancto odio, discedere. Et quis, inquis,^z discordias serit, nisi Ecclesia Romana, dum falsitates docet, et quasi domina sit, obedientiam postulat?* *Ea particularis una Ecclesia est, par cæteris, quæ tanquam membrum Ecclesiæ universalis, eidem debet obedientiam. Et quia obedientiam eam jam negat, quam Reformatæ Ecclesiæ non negant, ideò illæ Catholicæ sunt, Romana verò manet ad minimum Schmatica.* Ecce, tuo ipsius iudicio, eoque in hoc verissimo, et Reformatæ Ecclesiæ, quæ se à Romanâ separârunt, verè *Catholicæ*, et Romana tua, à quâ separatio illa facta est, verè *Schmatica* est.

^x Cons. Red. p. 35.

^y Spal. Ostens.error. Suarez. c. 1, n. 44.

^z Ib. n. 45.

[599]

4. Dein, neque Lutherus, neque Calvinus, neque Ecclesiæ Reformatæ iudicium Ecclesiæ, ut tu calumniaris, vel contumaciter, vel omninò rejecerunt. Rejecerunt solùm Antichristi et Antichristianæ tuæ Ecclesiæ iudicium. Ad Ecclesiæ antiquæ judi-

cium assiduè provocârunt. Etiam et adhuc ad Concilii Generalis legitimi judicium, libentissimè provocamus, ardentissimisque votis optamus, ut Christianorum omnium Regum (quibus solis id munus à Deo demandatum est) mentibus aliquando ingerat Deus, ut unanimi consensu, Concilium tale legitimum autoritate suâ Imperiali, quod olim factitârunt pii Imperatores, celebrare velint: ut ad tale Concilium Episcopos omnes, atque imprimis Pontificem Romanum (cujus causâ primò omnium in Synodo agenda), convocent et cogant: ut coactis sic præsideant, ut Synodalis omnis ordo inviolabiliter servetur: ut, posito partium studio, causæ fidei ex sacris literis ventilentur primò, tum etiam judicentur; ut Capita Religionis ex majoris partis consensu, non ad unius cujusquam, minimè omnium ad Antichristi libitum, juxta normam Divini Verbi, et primævæ atque incorruptæ Ecclesiæ consentientem sententiam definiantur. Concilium tale horret, refugit ac reformidat Homo ille peccati, benè conscius, fastum ipsius ac tyrannidem, quibus à multis retrò sæculis Ecclesiam Dei miserrimum in modum oppressit et conculcavit, non posse magis ante tribunal tam sanctum, quàm ante Arcam Dei Dagonem stare. Dum hoc fiat (quod gliscentibus indies dissidiis vix sperandum) Orthodoxæ nostræ Ecclesiæ fidei suæ rationem Deo soli debent. Illius Verbo innixi (quod solum nobis spei Anchora est, et fidei fundamentum) consentiente nobiscum per sexcentos annos priscæ Ecclesiæ judicio, quo velut fidei honorifico fulcro, sed non fundamento gaudemus, in pace et fraternâ animorum concordîâ, fremente ad id et frendente Antichristo, possidebimus animas nostras.

CAP. LXXX.

MORES APUD NOS CORRUPTISSIMOS ESSE, ITEMQUE CONFES-
SIONEM PRIVATAM, JEJUNIA, ET PŒNITENTIAM APUD NOS
ABOLITA ESSE, CALUMNIATUR ARCH. SPALAT. CORRUPTIS-
SIMOS ROMANENSIIUM MORES FALSÒ EXCUSAT.

A SCHISMATE de quo agendum tibi proposueras, abruptis
omnibus methodi legibus, divertis ad calumnias, et sic ais;^a
Causam illi suæ separationis, Reformationis necessitatem præ-

^a Cons. Red.
p. 52.

tearunt. *Reformationem* ego inter illos vix ullam, imò ut veriùs dicam, nullam vidi, *deformationes* multas observavi. Quàm tu disertus in Reformatione, et Deformatione? Sed dic seriò: Nullamne apud nos *Reformationem* vidisti? An in arcâ tibi oculi juxta vetus verbum, *Ubi amor, ibi oculus?* Nam si in fronte gestâsses, non poteras non videre tyrannidem Antichristi Ægyptiacâ servitute duriorem, hinc extirpatam; vestrorum Monachorum fucos, qui Ecclesiarum pestes sunt, et rerum publicarum omnium erucæ ac hirudines, hinc pulsos; Transubstantiariorum idolomaniam, Iconolatrarum fatuitatem, qui dicunt lapidi, *Deus mi,* et ligno, *Tu me redemisti;* Hildebrandinum fastum, quo vel pedibus solis Homo Ille peccati datque rapitque sceptrâ, et regna, regno hoc, maximo Dei beneficio, ejectum: poculum Eucharisticum, quod non sine summo sacrilegio suffuratus est Pontifex, populo Dei restitui: Sacra quæ olim peregrino, et nostratibus barbaro idiomate peragebantur, linguâ omnibus notâ ac familiari celebrari. Hæc et quamplurima his similia videre poteras, quæ videre desiderabant patres nostri, et non viderunt; quorum etiam videndi desiderio languent adhuc complures, fortè etiam Nationes aliquæ sub tyrannide vestrâ gementes, quæ si per Inquisitorum arma non staret, viderent hæc brevi, et videndo exultarent.

2. Sed quasnam hîc *deformationes* oculo tuo maligno, malevolo, qui in aliorum vitiis vel serpentis Epidaurii aciem superat, vidisti? Calumniare audacter. Cardinalitius te galerus expectat, si mentiri strenuè, et florentissimam hanc Anglicanam Ecclesiam dehonestare poteris, *Conscientiæ*, inquis,^b *cura communiter abjecta jacet.* Hui, conscientiam narras? Quis tulerit Gracchum de seditione querentem? An fur displiceat Verri, homicida Miloni? Tene vel mutire de conscientiâ, cujus miser jam diu naufragium fecisti; qui conscientiam nullam nisi cauteriatam, quæ ad omnem probitatis et pietatis sonum obduruit, nunc gestas? Sed heus tu, Quis te mentium nostrarum et *Conscientiæ* inspectorem fecit? An καρδιογνώστης nunc esse vis, et in thronum Altissimi ascendere? An tu illi à Consiliis es? Domino suo, cui soli est pervia, hæc stat aut cadit. Actionum nostrarum hominibus, etiam vel inimicis nostris rationem, cùm est opus dare, sumus parati. Deo soli *Conscientiæ* rationem debemus. Morum tu censor sis, non mentium: Ne sutor ultra crepidam.

[601]

^b Cons. Red. p. 52.

^c Cons. Red.
p. 52.

3. Calumniando pergis, et ais :^c *Nulli apud nos ex adulteriis, ex rapinâ, ex proximi deceptione, ex dolis, ex fraudibus, ex usuris, si paucissimos excipias, scrupulis urgentur.* Quid ego hîc mendaci homini et Calumniatori respondeam? Vel inimici nostri testimonium ferent : Ex tuo ipsius ore judicabere, serve nequam. Suarezio tuo, qui frigere apud nos charitatem, et bona opera, ut

^d Spal.
Ostens. err.
Suarez. c. 1,
n. 21.

tu nunc, calumniabatur, sic tu ipse narras :^d *Angliam certè quod attinet, partim à bonis authoribus audio, partim cum maximâ animi voluptate video, post Papatum denuò fugatum, et Reformationem, regnum ineunte Elizabethâ, radicatam, longè plura publica pietatis opera eleemosynaria, Collegiorum, Ptochodochiorum, Scholarum, etc., esse fundata, ac in perpetuum stabilita, quàm tot annorum spacio in ullo vigentis Papismi sæculo. Si ad hæc comparentur, quid Ecclesiæ, quid Reipublicæ profuissent totidem otiosorum Monachorum stabula?* Atenim tu parcus hîc nimis in Ecclesiæ Anglicanæ encomiis. Dicis *tot annorum spacio*. Dixisses, quod me si opus sit, demonstraturum polliceor : Sexaginta his et sex annis (tot ab ineunte Elizabethæ Regno jam effluerunt) et plura, et Deo gratiora, et Reipublicæ simul atque Ecclesiæ, non nostræ solùm, sed et universali magis fructuosa charitatis opera præstita esse, quàm trecentis ullis ab Anti-

[602]

christo nato annis, vel in Angliâ, vel in Galliâ, vel in Hispaniâ, vel in illo ipso Pontificis Paradiso, Italiâ, ab illis qui tantoperè suis *meritis*, et charitatis operibus gloriantur, impensa unquam fuerunt. Quodque caput omnium est, ea nec per vim aut fraudem Regibus, aut populo subrepta, ad Monachorum, id est, teterrimarum Ecclesiæ pestium ventres saginandos, nec ad superstitionem, et Idololatriam, vel alendam, vel stabiliendam, sed ad pietatem, et sincerum Dei cultum promovendum, et ad charitatem pientissimorum hominum in Christum primò, tum in Christi membra testandam præstita sunt, et donata. Et quod ad mores nostros, quos tu sic per calumniam summam exagitas, quasi *dolis, rapinis, adulteriis, aliisque sceleribus* deturpatissimi simus, obstruent os tibi tuisque omnibus tuum ipsius, id est, hominis nobis infesti, et inimici testimonium. Sic enim tu ipse^e Suarezio tuo : *Quid de corruptis Anglorum moribus obloquitur? Nec pudet? Inspiciat Romam; episcopia per Italiam, Germaniam, Franciam, Hispaniam perlustret; intima penetret Franciscanorum, Dominicanorum, Eremitarum, Carmelitarum, Minorum, et similium, latibula dicam an lupanaria, an scelerum*

^e Ib. c. 6,
n. 92.

officinas? Digito obsecro compescamus labellum: de moribus sileamus. Scilicet^f nobis Romanis, alia sanctitas non est, nisi^f Spal. tota externa, et ut plurimum hypocritica, utinam non etiam Pelagiana; et in Societate Jesu multò plus hypocrisis affectatà cujusdam mortificationis superioribus commendat socium aliquem et promovet, etiamsi intus lateat fœdissima sentina vitiorum, quàm alium internè coram Deo verè compositum, sed ficta externæ sanctitatis rutilante veste carentem. Compesce nunc labellum tuum; de moribus nostris sile,

*Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum?*

4. Pergis adhuc, et rationem addis, quare apud nos tam corrupti mores, quare ex eis nullis scrupulis urgeamur: *Quia, ut inquis,^g confessionem auricularem, jejunia, pœnitentiam, et similia sacra impiè aboleverunt.* Vanum hominem, qui nec tacere scis, nec à mendaciis ac calumniis temperare vis; Nosne *Pœnitentiam* impiè abolevimus? An vel omninò abolevimus? Et scripta nostra, et Conciones nostræ calumniatorem te impudentissimum esse demonstrant. Nos et publicè, et privatim, et quotidie, et seriò pœnitentiam omnibus inculcamus. Hortamur, obsecramus populum Dei, cum Baptistâ:^h *Pœnitentiam agite, appropinquat enim Regnum Dei; facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.* Cum Prophetâ:ⁱ *Convertimini ad Deum toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. Scindite corda vestra, et non vestimenta, et convertimini ad Dominum.* Cum Ezechiele:^k *Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, et facite vobis cor novum et spiritum novum: nam quare moriemini, domus Israel?* Cum Servatore:^l *Nisi resipiscatis, omnes itidem peribitis.* Cum Apostolo:^m *Obsecro vos fratres per miserationes Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem sanctam, Deo placentem.* Nec nostros solùm, sed et vos quoque Dei nomine hortamur, vobisque cum Prophetâⁿ dicimus: *Convertimini, et recedite ab idolis vestris, et ab universis contaminationibus vestris.* Te quoque speciatim, licèt obdurâsti instar Pharaonis cor tuum, te tamen cum cæteris et præ cæteris hortamur cum Apostolo,^o *Deponite mendacium, et loquimini veritatem.* Nec hortamur vos solùm, sed cum Lutherò preces pro vobis fundimus. Sparsum^p erat in Italiâ impudentissimum de Lutheri tragico et horrendo obitu mendacium, quòd jam instante morte petiisset, ut ipso defuncto, corpus

^f Spal. Ostens. err. Suarez. lib. eod. c. 1, n. 21.

^g Cons. Red. p. 52.

^h Matt. 3. 2, 8.

ⁱ Joel. 2. 12, 13.

^k Ezech. 18. 31.

^l Luc. 13. 3, 5.

^m Rom. 12. 1.

ⁿ Ezech. 14. 6.

^o Ephes. 4. 25.

^p Melch. Adam. in vita Luth. p. 152, ex tom. 8, oper. Luth. Jen.

[603]

altari imponeretur, divinisque honoribus adoraretur, quòd tumultus horribilis, et tartareus fragor, cùm corpus ejus sepulcro imponeretur, auditus sit: quòd sacra hostia in aere pendere visa; quòd sepulcrum in quo conditum jam erat et repositum ipsius corpus, aperuerunt, ubi nec corpus, nec ossa, nec vel vestes offenderunt, sed fætor sulphureus è sepulcro exiens, circumstantes ferè extinxit. Mendacii istius libellus, postquam ad Lutheri manus pervenisset, ab illoque ipso refutatus esset, tandem sic precatus est: Convertat eos Deus à diabolicâ istâ malitiâ: sin decretum sit, preces meas pro peccato in mortem irritas esse, faxit Deus, ut mensuram peccatorum compleant, et libellis hujusmodi mendaciis scatentibus, seipsos invicem ad satietatem oblectent.

[604]

5. *Jejunia* verò à nobis abrogari, mirum te *hominem Epicureum* molestè ferre. Et tamen, sanctiora apud nos, quàm uspiam sub papatu jejunia: ubi præter umbram, et inanem larvam, veri jejunii nihil reperias. Magna scilicet illa maceratio, et mortificatio carnis, magnique meriti jejunium, si bubulâ, suillâ, aliisque salitis ac fumo duratis pecudum carnibus, si arido caseo, et rancido butyro abstinentes, ventres interim distendatis delicatissimis *piscium carnibus*, murenis, lampetris, mullulis, troctis, scombris, gobiis, locustis, caneris, sturionibus, anguillis decumanis, *vinis* quoque meracis et generosissimis, Falerno, Cretico, Chio, saccato, mulso, quodque palmam tenet, Theologico, *Bellariis* insuper et tragematis, malis Cydoniis, Assyriis, melimelis, ficubus, cerasis, pyris crustuminis, superbis, Regiis, ipsisque Venereis, aliisque, de quibus verum Verbum, τὰ πέλματα, τὰ πῆματα. His placentis, quæ verè irritamenta malorum, quibusque lautiora nec Apicius conficere aut excogitare, nec Sardinapalus aut Heliogabalus, aut Epicurus ipse exoptare posset; his afflictatis jejunando carnes vestras. Id verò ex omnibus perridiculum est vel maximè, quòd jejuniis vestris satisfactum sit, si *refectionem*^a *unam, eamque cœnam sumatis*: nam secunda, quæ sub noctem commestio, *Cœnula*^r solùm vobis est, non *cœna*; sed nec *refectio* quidem: *Refectio non nisi una, eaque cœna*. Cœnam verò *ad horam*^s *meridianam duodecimam, sumere vobis permissum*. Ita novâ arte, vesperam in meridiem, cœnam in prandium, lautitias in jejunia transubstantiâstis. Cùm ex nostris quàmplurimi hîc sub Jove frigido degentes, singulis penè diebus, non ante meridiem, cibo potuve ullo relecti, eoque

^a Unam refectionem, eamque cœnam esse debere, non prandium, probatur, Bell. lib. 2, de bonis oper. c. 2, § Unam.

^r Cœnulam sub noctem sumere ab Ecclesiâ toleratur. Bell. ib. § Primum.

^s Si tempore jejunii cibum sumant horâ sextâ, hoc est, ad meridiem, ab antiquâ consuetudine non recedunt. Bell. ib.

§ Addimus. Et probabilem rationem habent, qui jejunium solvunt horâ sextâ. Ib. § Fuisse.

tum et parco satis nec valdè opiparo, jejunium vestro et diuturnius et sanctius quotidie solvamus.

6. De abrogata quoque apud nos *Auriculari confessione*, veteratoriè vafreque agis. *Confessionem privatam*, quò in sinum, et si vis, in *aurem* presbyteri, angorem quis animi sui pro perpetratis uno pluribusque peccatis exonerat, etiam peccatoris talis post seriam, et non fucatam pœnitentiam ab eo factam, *Absolutionem* per Ecclesiæ claves Presbyteris omnibus commissas, et probat et docet Ecclesia nostra.^t Nec alia Reformatis aliis Ecclesiis mens: *Id officii sui*, inquit Calvinus,^u *unusquisque fidelium esse meminerit, si privatim ita angitur et afficitur peccatorum sensu, ut se explicare nisi alieno adjutorio nequeat, non negligere quod illi à Domino offertur remedium, nempe, ut ad se sublevandum, privatâ confessione apud suum pastorem utatur.* Et iterum:^x *Clavium*, inquit, *potestas in remittendo peccato locum habet, cùm is qui ob conscientie inquietudinem ope ministri indiget, suam illi infirmitatem aperit.* Privatam tam *Confessionem*, quàm *absolutionem* non abrogavimus: nedum impiè, ut tu calumniaris, abrogavimus: *Antichristianam* solùm vestram in aurem sacrifici *Confessionem*, quæ nil est aliud quàm *Conscientiarum laqueus*, *Abyssus* vestrarum fraudum, et imperitorum hominum decipula, eam, nec aliam ullam abrogavimus; et meritò ad orcum damnamus. Vide enim quàm multi in istâ laquei.

7. *Necessitatem*, primò, *omnibus imponitis*^z *omnia et singula peccata sua mortalia confitendi*: Nam *venialia*,^a vel una guttula aquæ benedictæ facilè abluat. *Colligimus hinc*, ait Bellarminus,^b *necessarium esse confiteri omnia peccata mortalia, etiamsi solâ cogitatione commissa sint*: etiam *Sacerdoti*^c *omnia confitenda*. Quis verè omnia memoriâ teneat? Quis enarrare aut enumerare valeat? Jugum hoc Antichristi nuperum quoque, et priscis, quod tu non nescis, patribus ignotum: *Talis*, inquis,^d *confessio aut pœnitentia, ut omnes obligentur confiteri, ut peccata omnia, et omnes peccatorum circumstantiæ numerentur, nunquam fuit à Christo instituta, neque ab Apostolis, neque ab Ecclesiâ purâ exercita.* Iterum:^e *Præceptum illud Confessionis auricularis, et Sacerdotalis absolutionis, vel in re, vel in voto, Patribus ignotum.* Carnificinam hanc conscientiarum, ut rectissimè eam vocat Cas-sander^f vester, ante Lateranense sub Innocentio III. Concilium, invectam in Ecclesiam non invenies.^g Concilii verò illius de-

^t Litur.
Anglic. tit.
de Visit.
Ægrot.
^u Instit. lib.
3, c. 4, n. 12.

[605]
^x Ib. n. 14.

^z Conc. Later.
sub Innoc.
III. c. 22.
^a Gloss. in c.
Omnis lib. 5,
decretal. tit.
38, de Pœnit.
et Remiss.
^b Lib. 3, de
Pœnit. c. 7,
§ Ex his.
^c Ib.
^d Idem etiam.
^e Spal. lib. 5,
de Repub.
c. 7. n. 79.

^f Ib. n. 11.
^g Lib. Consul.
art. 11.
^h Hic Innoc.
III. consti-
tuit, ut qui-
libet semel
in anno cen-
fiteatur, &c.
compil.
Chronol. ex
Bibl. Henr.
Petræ.

creta *ementita*, et *conficta* esse, superiùs est à me demonstratum. Fundamento lateritio et conficto dogma commentitium niti oportuit.

8. Dein, sub hoc Confessionis prætextu, quot quamque immania, sæpè flagitia perpetrantur! Testis Ecclesia Constantinopolitana. In eâ, matrona^h nobilis sub prætextu confitendi, *consuetudinem cum Diacono habere deprehensa est*. Quam ob rem *ritus ille confitendi Pœnitentiario* (is erat in singulis Ecclesiis vir spectabilis, et secretorumⁱ tenax), *cui lapsi peccata sua confitebantur, à Nectario abrogatus est; quem, omnium fermè Ecclesiarum præsules imitati sunt*. Canon ille, inquit Socrates,^k *apud alias sectas ratus firmusque manet. Soli autem qui fidem Consubstantialis tenent, cum Novatianis, qui cum illis in eâ fide consentiunt, Presbyterum pœnitentiarium rejecerunt*. Testis in sinum^l

^h Socrat. lib. 5, c. 19, et Sozom. lib. 7, c. 16.
ⁱ Sozom. lib. cit.
^k Loc. cit.
[606]
^l Act. proditoria. Bell. resp. ad Apol. pro Juram. fidelit. p. 117, et Eudæm. Cidon. Apol. pro Henr. Garnet. c. 7, n. 4, alibique.

^m Spalat. lib. 5, de Repub. c. 7, n. 75.

Garnetti Jesuitæ, et Grenwelli *confessiones depositæ*: quarum prætextu, inauditum illud ab orbe condito scelus, sulphuream dico, et pyropulveream prodicionem, in Reipublicæ nostræ subversionem ac funus, machinati sunt et meditati homines flagitiosissimi. Testis Archiepiscopus Sanctandræanus, Primas totius Scotiæ, qui sub sigillo Confessionis conscius atrocissimi sceleris et homicidii, quod indicare nolebat, factus, ad laqueum damnatus, laqueo vitam finivit. Verè Confessio ista vestra auricularis non peccatorum medicina, sed flagitiorum officina est; et dum in sacrifici aures peccata tua insusurras, duplò magis te ille facit filium gehennæ, quàm antè fueras. Agnoscis hinc opinor, non sine causâ, factum illud à te votum. Utinam^m in Ecclesiis nostris talis pœnitentia, talisque Confessio reformaretur, et ab ingenti abusu liberaretur, remediumque hoc ad commissorum remissionem, et committendorum frænum antidotum salutare frequentaretur, potiùs quàm crumena confessoriorum, quàm vanis, et lascivis fortassè cum feminis confessionibus, quæ ut plurimùm à spiritu incipiunt, et definunt in carnem: quàm denique politicis explorationibus, et affectionum à proprio, ad alienum Principem abalienationibus et defectionibus, et id genus corruptelis inservirent.

9. Est et tertius adhuc in Confessione ista laqueus. Docetis, tantam esse peccatorum mortalium omnium et singulorum confessionis necessitatem, ut si non (saltem voto) fiat, nec Absolutio, aut peccatorum remissio ulla inde consequi, nec confitenti, etiam et seriò pœnitenti, ingressus ad Paradisum ullas patere possit.

Detorquet hic Origenis verba tuus Cardinalis,ⁿ ex quibus infert,ⁿ *Si velimus peccata purgari, omnia, etiam occultissima, et solo verbo vel cogitatione admissa sacerdoti prodamus. Nam quæ^o Deo, eadem utique et omnia sacerdoti confitenda sunt.* Itidem ex Leone,^o sed falsò colligit, asseritque,^p *Confessionem peccatorum omnium esse jure divino necessariam. Nam ab ipso Deo ordinatum esse dicit, ut indulgentia Dei sine sacerdotum ministerio* (id est, sacerdotali absolutione), *nequeat obtineri.* Hinc à Lochmaire, *Moni-alem^a quandam Abbatissam, quæ valdè abstinenter vixerat, quia obtulit unum peccatum carnis ideò fuisse æternaliter damnatam.* [607] Huc spectat miraculum illud dignum sanè hâc causâ, à Bonaventurâ^r primùm, tum à Bellarmino^s citatum. Feminam quandam memorant Sancti Francisci *precibus ad vitam ex morte rediisse, ut peccatum quoddam in confessione detegeret, quod nunquam antea confessâ fuerat.* Nec ut hæc à me refutentur expecta; tu ipse dum sana tibi mens esset et cerebrum, abundè refellis^t *abusum summum, ut verè vocas, vestræ Confessionis auricularis; in quâ, ut ais, imago est aliqua veteris Ecclesiasticæ pænitentiae, sed ea tota inversa nunc est et perversa, et à verâ Ecclesiasticâ pænentiâ pluribus nominibus longissimè recessit.* Addisque,^u *Necessitatem istam absolutam confitendi omnia et singula peccata mortalia, lapsis post baptismum, fallacissimo (quem ipse explicas) paralogismo, à Bellarmino, aliisque Scholasticis colligi.*

10. Quòd si in Antichristianis vestris *Jejuniis, Pænentiâ, et Confessionibus auricularibus*, tam certum sit, et præsentaneum contra rapinas, dolos, adulteria, et alia scelera paratum antidotum, quî, obsecro, fit, ut ibi vel maximè regnent et triumphent hæc, et omne genus flagitia, ubi ista vel maximè vigent remedia? An tu oblitus, qui dixit,^x *Ubi sub sole major malorum omnium licentia, clamor, infamia, et impudentia? Talis certè ac tanta, ut nemo credat, nisi qui viderit, neget nemo, nisi qui non viderit.* An oblitus quid et alter, ipse quoque oculatus testis de Babylone tuâ dixit, *Hæc^y jam non civitas, sed larvarum ac lemurum domus est, scelerum atque dedecorum omnium sentina et viventium infernus, ubi nulla^z pietas, nulla charitas, nulla fides habitat, ubi tumor, livor, luxus, avaritia cum suis artibus regnant.* Iterum:^a *De avaritiâ et ambitione supervacuum est loqui: quarum alteram ibi solum suum posuisse, alteram verò alibi nusquam habitare compertum est. Populum videas duricordem et impium,*

ⁿ Bell. lib. 3. de Pœnit. c. 7, § 1d. Origenes.
^o Ib.
[§] 1d. etiam.

^p Lib. eod. c. 9, § Habemus.

^q Michael. Lochmair. in Paroch. curat. c. 4, fol. 13.

^r In Legend. S. Francis. tom. 7, p. 323.

^s Lib. 3, de Pœnit. c. 12, § 1b.

^t Spal. lib. 5, de Rep. c. 7, n. 42.

^u Ib. n. 74.

^x Espen. Com. in Ep. ad Tit. c. 1, p. 76.

^y Petr. lib. Ep. sine titul. ep. 7.

^z Lib. eod. ep. 9.

^a Ib. 15.

^b Mant.
Ecl. 5.

^c Paling. in
Capricor.

^d Ep. 398.

[608]

^e Spalat.
Ostens.error.
Suarez. c. 1,
n. 8.

^f Ib. n. 21.

^g Juven.
Sat. 2.

^h Matt. 7.
3, 4.

superbum, hiantē rostro, acutis dentibus, pedibus lubricis, pectore saxeo, plumbeā voluntate, voce melliflud. An et Poetæ^b oblitus, qui dixit, nec sine gemitu, *Heu, Romæ nunc sola pecunia regnat. Exilium patitur virtus.* Alterius^c quoque, qui quærentibus quidnam Romanâ ageretur in urbe, respondit: *Cuncti luxuriæ, atque gulæ, furtisque, dolisque certatim incumbunt, et (quod dictu fœdissimum) est noster sexus uterque.* Si horum, at Æneæ Silvii^d non es (opinor) oblitus, qui dixit, *Nulla inter nos concordia, nulla obedientia est, neque spirituali, neque temporali paremus capiti, jacet spreta Religio, Justitiæ nullus honos, fides penè incognita.* Aut si adhuc locupletiores testem desideres, audi de Monachis vestris (illi inter vos sanctissimi) ipsum Apollinis oraculum, *Monachi^e nostrorum temporum communiter plurimi quales, Deus bone, quales sunt? Dicamne? Dicam, superbi, arrogantes, delitiosi: ut minimum, adulteri, scortatores, Sodomitæ, seditiosi, rebelles, exploratores, expilatores, fraudulentī, superstitioni, impii. Annon abominandi? Reflecte nunc oculos ad hos Johanne Jejunatore severiores, magisque tetricos homines, funigerulos, nudipedes et similia, ut tu^f verissimè vocas mundi deceptacula, et tace de nobis, nostrisque moribus.* Et si Poetæ^g monitum audire non vis, *Loripedem rectus derideat: audi tamen Servatoris vocem,^h Quid spectas festucam in oculo fratris tui, Trabem verò quæ est in oculo tuo non animadvertis? Hypocrita, ejice primum trabem illam ex oculo tuo, et tum dispicies ut ejicias festucam ex oculo fratris tui.*

ⁱ Cons. Red.
p. 52.

11. At habes quale quale est, peccatorum vestrorum velamentum: *Si inquis,ⁱ inter nos reprehensibile aliquid in moribus, in actionibus, in regimine invenissent, &c.* Quàm tu hæc molli manu tractas? Quantæ hîc Meiôses? Revocas profectò mihi in mentem Itali illius, qui jam mundo valedicturus, sacrificio confessionem auricularem faciens, enumerat longum suarum blasphemiarum, rapinarum, fraudum, stuprorum, similiumque scelerum catalogum. Cùm ad integram omnium confessionem, quo plenè absolvi posset, urgeret sacrificus, unicum superesse, respondit *peccadillum, peccatum non audebat dicere.* Quodnam illud tandem ait Confessor? *Non credo, inquit, Jesum Christum Deum esse.* Unctus tamen hîc, et ex opere operato, ne dubita, ad Purgatorium transmissus. Similiter tu hîc facis. Extenuas illa, quæ tuorum esse hominum flagitia ipse agnoscis,^k *Rapinas, adulteria, stupra, Sodomias, rebelliones, expilationes, supersti-*

^k Spal.
Ostens.error.
Suarez. c. 1,
n. 8.

tiones, impietates abominandas, aliaque fanda et nefanda scelera ; *Peccatula* tibi nunc omnia, seu *Peccadilla*, vix duro hoc *Peccati* nomine censenda videntur. *Si sit*, inquis, apud nos? quasi dubium, *An sit*, cùm flagitia vestra incurrant oculos omnium, et ab universo orbe palpentur? *Si Aliquid sit*: quasi dubium, an vel *Aliquid*; cùm ad Stygios usque lares oleat, et incestet [609] Olympum nidore suo Romana ista sentina. *Si sit aliquid reprehensibile*: quasi dubium, an quidquam apud vos quod vel *reprehendi* possit: cum tam detestanda sit scelerum vestrorum colluvies, et confluges vitiorum, ut Ecclesia tua hinc facta sit toto execrabilis orbi? *Si sit aliquid reprehensibile in moribus*: quasi de *Moribus* eorum dubium sit, an in eis quidquam *reprehendi* possit, inter quos *nulla*^k *pietas, nulla charitas, nulla fides*^k *habitat*. *Si sit aliquid reprehensibile in Regimine*: quasi nihil in eo sit quod *reprehendi* possit, ubi Antichristus sedet in Templo Dei tanquam Deus; ubi ad Antichristi nutum sic omnia reguntur, ut illius *Placitum* fidei simul ac morum Norma fit: ubi non alius quo regantur canon, quam ille Tyranni;¹ *Quod*¹ *ego volo, pro Canone sit*. *Si Papa*^m *præcipiat vitia, et prohibeat virtutes* (quod facit ille sæpissimè) *tenetur Ecclesia credere vitia esse bona, et virtutes malas, nisi velit contra conscientiam peccare*.

^k Petr. ep. 9, antè cit.

¹ Constantii ap. Athanas. ep. ad Solit. vit. agent. p. 228.
^m Bell. lib. 4, de Pont. c. 5, § Quod.

12. Agè verò, si *aliquid* fortè *reprehensibile* inter vos inveniat, quid tu censes de eo statuendum? *Si*, inquis,ⁿ *tale*ⁿ *aliquid* *inveniat, id non Ecclesiæ, sed singulorum defectus denotat; qui à Catholicis non probantur, sed reprehenduntur*. Erras hîc toto cœlo. Scelera vestra, et quæ nos maximè inter vos abominanda ducimus flagitia, *Personalia* non sunt, sed *Dogmatica*: nec *Hominum* sunt, sed *Doctrinæ* vestræ vitia; ab Hominibus patrantur, à Doctrinâ vestrâ approbantur. Pontificem omnibus sic præesse, et Episcopis, regibus, Conciliis universalibus, ipsique fidei dominetur: eundem *summam habere de Fide et Moribus* judicandi potestatem, sic ut si ipse præcipiat, vitia pro virtutibus, fides pro hæresi habenda sunt; si Regna et Respublicas propulverèâ proditiōe evertendas et exsufflandas jubeat, hæc omnia etiam cum magnâ meriti confidentiâ fiant, *Doctrinale* peccatum est, vereque culmen ipsum *Antichristianismi*. Fidem datam, etiam et juramento firmatam violare, per *Æquivocationes* et mentales reservationes fallere, mentiri, pejerare, *Doctrinale* flagitium est, nec ulla unquam tam exitialis humano omni

ⁿ Cons. Red. p. 52.

[610]

generi pestis in orbe nata, quàm est vestra illa Æquivocandi, id est, sine omni conscientiæ scrupulo, decipiendi, mentiendi, et pejerandi ars. Imaginibus procumbere, et ligno ac lapidi dicere, *Tu me redemisti, tu me Deo reconciliasti*: Concubinas complures fovere, potiùs quàm legitimam conjugem ducere: Licere subditis in suos Principes arma capessere, eosque non Regno solùm, sed et vitâ privare, *Doctrinalia* peccata sunt. Ipsa doctrina, qualis nunc est Romanæ Ecclesiæ *Putens* infernalis est, ex quo *Hæreses, Idololatria, Magia, Blasphemia, Sacrilegia, Rebelliones, Homicidia, Rapinæ, Adulteria, Mendacia, Perjuria*, et flagitiorum omnium colluvies profluit ac promanat. Quâ *homines* estis, peccatis: quâ *Papistæ* estis, non nisi peccare potestis.

CAP. LXXXI.

RATIO ARCH. SPALAT. QUÒD ECCLESIA ROMANA NON SIT SCHISMATICA, QUIA ECCLESIA EST UNA; EAQUE EST ROMANA, ET QUIA CHRISTUM PRO FUNDAMENTO RETINET, REFELLITUR.

° Cons. Red.
p. 52 et 53.

Post Calumnias tuas (ad quas brevi reversurus es) attexis *rationem*, si Sophisma ratio vocari possit, quâ probes Ecclesiam tuam Romanam non esse *Schismaticam*: quia Ecclesia non nisi una est; vestra verò cùm Christum pro fundamento teneat, est illa una Ecclesia. Hæc tui Sophismatis summa; sed præstat tua ipsius verba audire: *Stat, inquis, in Ecclesiâ Romanâ solidum, inconcussum, et stabile fundamentum, quod Christus est. Unum fundamentum, non duo fundamenta; una Ecclesia, non duæ; unus Christus, non duo. Si Christus nobis est fundamentum (quod negare non possunt) ipsis certè fundamentum ille non est. Ipsi alteram Ecclesiam statuerunt à nostrâ divisam, et separatam: Et illa sanè Ecclesia esse non potest; quia una est Ecclesia, non duæ. Qui in eâ vult esse, extra Ecclesiam veram Christi eum esse oportet.*

2. Duo sunt præter alia, in hoc tuo sophismate peccata, quibus patefactis, et te nugatorem, et Ecclesiam tuam *Schismaticam* esse perspicies. Ecclesia, quæ Orthodoxam et Catholicam fidem tenet, cujus fidem qui *sincerè et piè* profitentur illi Christi

Sponsa, Christi vera sunt ac viva membra, Ecclesia hæc *una est*, ab orbe condito ad extremum usque Judicii diem pertingens : Ecclesia verò quæ fidem quidem Christi profitetur, sed Hæresibus, Idololatriis, aut Antichristianismi fermento, imò veneno infecta est, quæ sub Christiani nominis pallio, Christo bellum indicit, et illius vera vivaque membra persequitur, hæc alia longè est ab illâ Orthodoxâ, quam jam dixi, Ecclesiâ. Visne ad captum tuum omnes continet quem ego nunc catechizandum suscepi, apertius hæc dicam ? Attende. *Ecclesia universalis*, prout eos omnes qui fidem Christi quomodocunque profitentur, et Sacramenta illius, velut symbola professionis suæ retinent, una tantum est, sed una *per aggregationem*, quomodò tritici, cui paleæ admistæ sunt, acervus ; quomodò respublica, in quâ factiosi homines et seditiosi simul cum fidis suo Principi subditis comprehenduntur ; quomodò Civitas, in quâ grassante epidemico morbo, alii pestilentiam laborant, alii sani sunt, et à peste immunes. Ecclesia hæc, *una est*, utque plures sint, impossibile planè est. Hujus verò *universalis Ecclesiæ* partes duæ integrales sunt : et utræque specialius *Ecclesiæ*, et sunt, et vocantur ; in quibus utrisque, particulares aliæ, ut in manu digiti continentur. Pars una, *sana est*, et *Orthodoxa*, quæ Christo soli, ut suo Capiti adhærens, Catholicam et Orthodoxam fidem amplectitur : Pars alia, *morbida est*, et *Hæretica*, quæ non soli Christo, sed etiam *Antichristo*, ut suo Capiti subjecta est, illiusque Imperio ac nutu, vice Christi gubernatur. Accommoda nunc hæc ad præsentem causam et institutum. Ecclesia nulla, neque Reformata, neque Romana cum sibi adhærentibus ab *Ecclesiâ universali* separari unquam potest ; nulla idcirco *Schismatica*, quia ab hac universali scinditur, cum ab eâ scindi non potest. Ecclesia verò quæcunque *hæretica*, ipsaque *tua Romana*, idè solum schismatica, quia ab *Orthodoxa* et *sana* parte Ecclesiæ universalis, quæ sola habet vera et viva membra Christi, separat se et sejungit. Sicut Christo, sic vivis Christi membris, veræ Christi in terris sponsæ, id est, *Orthodoxæ Ecclesiæ*, *unionem et communionem conjungi debet*, quia huic non conjungitur, idè *Schismatica* est : quia hoc ipso, ut à Christi *vivis membris*, et vera sponsa, sic a *Christo ipso* cui illa conjuncta sunt, se separat, et separatione istâ verè, propriè, ac formaliter Schismatica fit. Qui in Ecclesiâ Orthodoxâ, quæ Christi sponsa est, manet et manere vult, is *Schismaticus* nec esse, nec verè dici potest. Quicumque in Ecclesiâ ullâ *hæreticâ*

[611]

[612]

maximè omnium in *Antichristianâ* esse, aut manere vult, eundem schismaticum et extra sanam Christi Ecclesiam esse necesse est.

3. Peccat iterum Sophisma tuum, cùm ais, *solidum et inconcussum stare apud vos fundamentum, quod est Christus, quodque super eum edificari Ecclesiam tuam dicis*. Demonstravi tibi superiùs, Christum (qui solus est fidei fundamentum) vobis fidei fundamentum non esse, sed illius loco *Pontificem*, id est, *Antichristum* à vobis substitui. Non Christi verbo, non vel Christum ipsum, aut Deum esse creditis, nisi quia *Papæ, id est, Antichristo*, sic docenti creditis. Christum quidem *verbo tenus* pro fundamento habetis; sed *verè ac re ipsâ* Papa, id est, Antichristus vobis fundamentum est. Papa vobis *inum* est, et *nulli innitens* fidei fundamentum; Christus nec *inum* vobis, nec aliter quàm *Papæ innitens* fidei fundamentum est. De Christo, eoque solo intelligitur, quod habetur, Isaïæ xxviii. 16. *Ecce, ego fundator in Sione lapidis, lapidis probati, angularis pretiosi, fundamenti, fundamenti*, id est, *solidissimi*, et firmissimi fundamenti, quo ut Forerius^p vester rectè explicat, *inum fundamentum* designat. Hoc de Christo solo dici docet S. Petrus,^q qui et hunc ipsum textum Christo accommodat; et eundem vocat; *λίθον ἀκρογωνιαίον*, id est, *summum* (quomodò vetus interpres) seu ut rectius verendum est, *inum lapidem angularem*: quomodò Chrysostomus^r aliique prisci omnes intellexerunt. Locum hunc, hocque encomium Christi proprium, non modò Papæ accommodat tuus Cardinalis,^s quod sacrilegii, et Blasphemix satis esset; sed sic in editione vestrà vulgari exprimitur, ut ex eâ Christus *secundarium* solum sit vobis fundamentum. Sic enim ibi^t habetur, *Mittam in Sion Lapidem probatum, angularem, in fundamento fundatum*. Quæ verba sic explicat Cardinalis:^u *Quid est, inquit, in fundamento fundatum, nisi fundamentum post fundamentum, fundamentum secundarium, non primum?* En tibi, locum hunc, de Christo intelligendum esse agnoscitis,^x sic tamen juxta authenticam vestram editionem, cui omnes ita assensum præbetis, ut *illam*^y *nemo* (nisi anathemate Tridentino percuti velit) *quovis prætextu rejicere audeat, aut præsumat*; sic, inquam, ibi legitis et explicatis, ut Christus jam vobis sit fundamentum solum *secundarium*, non *primum, fundamentum post fundamentum*, ideoque verè non *inum*, sed *Papæ ut imo* fundamento innitens. Sed hæc à me fusiùs antè demonstrata sunt. Ea tu, si placet, repete. Vides interim Sophismatis tui errorem. Illa

^p Com. in hunc locum Isa.

^q 1 Pet. 2. 6.

^r Hom. 6, in Ep. ad Eph.

^s Bell. præf. in lib. de Rom. Pontif.

^t Lect. edit. vulgat. Latin.

^u Bell. loc. cit. § Addit.

^x Ib. § Porro.

^y Conc. Trid. sess. 4, § In super.

Ecclesia, quæ Christum pro *imo*, pro vero et *Reali* fundamento habet, quæ Christo propter Christum, non propter hominem, minimè omnium propter Antichristum, fidem habet, illa schismatica nec est, nec dici debet. Talis est Anglicana nostra, omnesque Reformatæ seu Orthodoxæ Ecclesiæ. Illa Ecclesia, quæ Christum pro fundamento *nominali*, et non *imo*, sed pro fundamento *in fundamento fundato* habet, quæ Christo propter Papam, id est, propter Antichristum credit, ea licèt splendore fulgeat, typho intumescat, et caput inter nubila condant, verè ac propriè schismatica est et Antichristiana. Talis est et *Romana tua* et omnes ei adhærentes Ecclesiæ.

CAP. LXXXII.

PRÆTER ALIAS ARCH. SPALAT. CALUMNIAS, DE REGULÂ APUD NOS FIDEI, DE SYNODO DORDRACENÂ, DE SEPARATIONE NOSTRÂ, DUE SIBI INVICEM CONTRARIÆ REFELLUNTUR: UNA, QUÒD PARATI SUMUS CUM ROMANÂ ECCLESIÂ COMMUNICARE; ALTERA, QUÒD CONJUNGI CUM EIS NOLUIMUS. DEQUE COMMUNIONE CUM HÆRETICIS NON HABENDÂ.

NOVAS post hæc Calumnias addis: ad quas viam per *Ignorantiam tuæ* professionem struis, et sic ais,^z *Deceptum me ab* ^{* Cons. Red. p. 53.} *Anglis Protestantibus fateor, priusquam naturam Schismatis diligentius considerâsem.* Non erat tibi necesse, *Ignorantiam* tuam toties profiteri. Videt eam et deridet orbis, omnesque docti detestantur. Ignarus ad Episcopatum primò, tum etiam Archiepiscopatum evectus es: Ignarus ad nos accesseras: et licèt ex nostro lumine potuisses tuum lumen accendere, quia tamen oculos tuos ad Solem veritatis hîc splendentem ocludere malueras, ignarus quoque hinc in tuam mandram rediisti: et Ignarus homo jam sexagenarius et Archiepiscopus perseveras, Ignarus quoque, (ni affulgere tibi dignetur Spiritus veritatis) sepulcrum et orcum salutaturus es. Ignorantia non populum [614] modò, et minores sacrificos, sed Episcopos quoque et Archiepiscopos Antichristo commendat: quo magis ignari, magis illi apti et grati. Nescis quid de Thomâ Hatfeldo dixit olim Pontifex. Rogavit^a Clementem Papam Edwardus noster, ut in Episcopatum

^a Walsing. citatus ap. Antiq. Briton. in vita Joh. Ufford, p. 237.

Dunelmensem succederet Thomas. Cùm plerique illum, quia laicum indoctum, et Episcopali gradu indignum apud Papam criminerentur, respondit Papa, *Si Rex Angliæ pro Asino suo supplicasset, votum suum hæc vice obtinuisset.* Et sanè, Cur non faceret Pontifex? Caligula^b equum suum, *Incitatum* nomine, ad cœnam adhibuit, hordeum in auro apposuit, poculis aureis vinum ei propinavit; Consulem se eum facturum esse pollicetur, in *Sacerdotio*^c quoque collegam sibi adscivit, et sacerdotem fecit. Annon idem faciat, qui Caligula major, Pontifex Maximus? Non faciat simile Julius III. qui simiæ suæ custodem, bestiâ nequiores, *collegam sibi in sacerdotio cooptasse* fertur!^d Non et Paulus III. Robertum^e Venantium nullâ doctrinæ, aut virtutis, sed *viridarii laude nobilitatum, ad Archiepiscopatum eveheret?* Si hos inscitiam solùm et nequitiam insignes, Paulo et Julio; si suum equum in Sacerdotium cooptare Caligulæ fas: quis miretur, si tu quoque, qui toties Ignorantiam tuam orbi divulgas, ad Archiepiscopatum à Clemente VIII. evectus sis? Non tu solus es hoc *Ignorantiæ* encomio in tuâ mandrâ ornatus: Consortes tibi esse complures discas à Clemange:^f *Non à studiis aut scholâ, sed ab aratro etiam et servilibus artibus ad parochias regendas passim proficiscebantur, qui paulò plus Latinæ linguæ, quàm Arabicæ intelligerent, imò et qui nihil legere, et (quod referre pudet) Alpha vix noscerent à Betâ discernere; et si parùm docti, negligentius sanè morati, utpote qui absque literis in otio educati, nihil nisi impudicitias, ludos, commensationes, jurgia, vaniloquia sectentur.* Ex hoc te grege, si mores spectes, esse, licèt nullus moneat, intelligunt cordati omnes.

2. Quomodò verò tu ab Anglis deceptus es? *Mihi, inquis,*^g *Schisma ipsis opponenti, respondebant aliqui, per ipsos non stare quò minùs cum Romanâ Ecclesiâ communicent: se ad unionem esse paratos, summum tamen Pontificem nolle eos in communionem recipere, quos ab se anathemate reseuerit.* Atenim non tu à nostris deceptus, sed nos, aliosque decepisti: Et nunc quoque [615] palpum eis obtrudere conaris. An ulli ex nostris nos ad unionem cum Pontifice ineundam paratos dixit? Audeo dicere, Calumniam hanc tuam esse, non cujusquam, qui nobiscum in fide consentit, vocem. Si utrique et nos, et Pontifex in eâ quam nunc profitetur fide persistat, quis, amens modò non sit, sentiat vel nos paratos ad communionem cum ipso, vel ipsum velle nos in communionem recipere? Commentum hoc tuum,*

^b Dio Cass. lib. 39, p. 397.

^c Ib. p. 405.

^d Buch. lib. 1, de Jure Regn. p. 27.
^e Innoc. Gentil. Exam. Trid. Conc. Sess. 1, p. 33.

^f De corr. Eccl. statu. c. 6.

^g Cons. Red. p. 53.

* Arch. Spal. in Collat. cum Decan. Wint. Janu. 22, 1621.

et te sanè dignum, *conciliari posse Protestantes cum Papistis*, id est, lucem cum tenebris, fidem cum perfidiâ, Christum cum Antichristo, dogmata qualia nostra sunt Orthodoxa et Catholica, cum vestris hæreticis, Idololatricis, et Antichristianis abominationibus. Non possunt: nec tam distat cælum ab Orco, quàm nostra ab infernalibus vestris dogmatibus. Sed unus tu ex Rhetorianis hæreticis, qui *mirabili vanitate*, ut ait Augustinus,^h *docent hæreticos omnes rectè ambulare et vera dicere: Laudabant*ⁱ *omnes hæreses: omnes benè sentire, neminem errare, aut malè sentire asserebant.* Aut in Apellis hæretici Scholâ tu fortè institutus, qui docuit^k *nullius doctrinam inquirendam esse, sed quemque, ut credit, manere debere.* *Salvos enim fore pronuntiabat eos, qui in Crucifixum sperant.* Nos, et hæreticos istos damnamus, et cum illis tuum ab eis mutuatum phantasma. Si verè unionem vis, persuade tuis primùm, ut Antichristianas omnes abominationes et dogmata, Articulos omnes *non fundamentales* abjiciant, tùm Papæ tuo, ut fastum deponat, et eam, quâ multis sæculis Ecclesiam miserrimè oppressit, et conculcavit, tyrannidem, et nos tum paratissimi sumus dextras conjungere dextris. Ni hoc faciat, et vos, et ille; dicimus quod Jehoram olim Jehu,^l *Quæ pax, dum scortationes Jesabelis matris tuæ, et præstigiæ ejus plurimæ durant?* Dum in ista animorum obduratione persistitis, dicet unaquæque fidelis et Christiana anima, Littora littoribus contraria, fluctibus undas Imprecor, arma armis; pugnent ipsique nepotesque Et nati natorum, et qui nascentur ab illis.

3. Pugnas post hæc cum tuâ umbrâ, et multus in hoc es, ut probes (quod nos ultrò fatemur) *non esse nos paratos unionem cum Papâ et ipsius Ecclesiis*, quales nunc sunt persistentibus, inire. Et hoc quoque novis aliis calumniis probas. Earum aliquot paucis tibi notabo.

4. Prima est de *Regula* apud nos Fidei. Dum, inquis,^m *digitum in ulcus ulteriùs inferre tento, sentio in Angliâ non Anglicanam, quam mihi ut modestam prædicabant Confessionem, sed Calvinî, et multa Lutheri planè deliramenta Regulam esse fidei communem.* Calumnia hoc, et præter Calumniam nihil, Fidei nobis Regula est sacrosanctum Dei sacris literis exaratum Verbum; non Calvinî, non Lutheri doctrina, nedum Papalia vestra, et Antichristiana deliramenta. Tibi verò homini nunc deliro et Calumniatori, qui doctrinam orthodoxam à Luthero et

^h Hæer. 72, ad Quod vult.
ⁱ Philact. hæer. 43.

^k Euseb. lib. 5, c. 12.

^l 2 Reg. 9. 22.

[616]
^m Cons. Red. p. 53.

ⁿ Spalat.
Ostens.
error. Suares.
c. 1, n. 44.

Calvino propugnatum, pro *deliramentis* habes, tua ipsius dum adhuc poculo meretricis inebriatus, planeque dementatus non esses, verba opponam, et os obstruam. *Nego* inquis,ⁿ *hæreses aut Calvinum, aut Lutherum docuisse : et assero eos fuisse orthodoxos, et Catholicam fidem strenuè, abjectis erroribus, propugnâsse.* Scimus in illis, ut in pulcherrimis corporibus, nævos fuisse, ut etiam in Irenæo, Nepote, aliisque, qui in Chiliastarum errorem propensi. Nos verò, ut *Chiliastarum*, sic et *Lutheranorum*, ac *Calvinistarum* errores respuimus. Calvino autem et Luthero, ut Irenæo, ac Nepoti et ignoscendum scimus, et ignoscimus. Homines omnes fuerunt : Humanum est errare, labi, decipi : sed in errore et hæresi, quod vos facitis, perseverare, *Antichristianum est et diabolicum.*

^o Cons. Red.
p. 54.

5. Secunda tua Calumnia Dordracenam spectat Synodum. Hoc, inquis,^o *mihi clariùs patuit ex umbratili quâdam Synodo Protestantium Dordracend, in quâ, Calviniani rigores ex consensu et concursu etiam Anglicanæ sectæ, per suos ad illam Synodum missos fuerunt confirmati. Quos rigores Puritanicos si Anglicana, ut contendunt, illa Confessio in se nequaquam continet, cur Calvinianis excessibus suum calculum nomine Anglicanæ professionis adjecerunt ?* Ineptias hic non paucas calumniis admisceas. Synodus illa Dordracena, qualis nunc est Ecclesiarum status, et sancta fuit, et legitima *Nationalis* Synodus : quæ stramentitium istum Tridentinum conventum tam longè, quàm vel aurum stercus, vel noctuam Aquila, vel Concilium sanctum Conciliabulum Antichristianum superat. Calviniani in eâ Synodo rigores nulli : sed fides antiqua, orthodoxa, et in sacris literis fundata, consensu et concursu doctissimorum, pientissimorumque virorum, à Serenissimo nostro Rege ad eam Synodum missorum, magno Belgicarum aliarumque Ecclesiarum commodo declarata est et firmata. Repressæ etiam, si non et extinctæ illæ, quas vos (quia *Papismi* nomen fætère videbatis), sub Arminii et Arminianorum nomine velatas hæresis disseminare cupiebatis : haud aliter quàm olim Nestoriani, sub Theodori Mopsuesteni nomine (damnato in Concilio Ephesino Nestorio), suam hæresin tueri ac propagare satagebant. Anglicanam porrò Ecclesiam *Calvinianos ullos excessus*, aut, ut tu vocas, *Puritanicos rigores* calculo suo approbâsse, insignis Calumnia est. De illis sive *excessibus*, sive *rigoribus*, superiùs est à me fusiùs disputatum. Ex illis, et nos *rigores* illos omnes respuere, et te Calumniatorem

[617]

esse, poterit quivis perspicere. Tu verbo nobis Calumniam struis : Ego rationibus et demonstrationibus Calumniam depuli.

6. Tertia tua^p Calumnia est, *nos ante Tridentina Anathemata* ^{p Cons. Red. p. 74.} *à Romanâ Ecclesiâ fuisse separatos, ideoque non posse nos Schismatis culpam in Romana seu Tridentina Anathemata conjicere.* Nec conjicimus sanè. Schisma nullum â nobis factum; cur tu ejus quod non est causam investigando tam te torqueas? Justissima facta est à nobis *Separatio*, cujus causa, non Anathemata illa Tridentina, sed multiplices Hæreses vestræ, Idololatriæ, abominationes, et, ut verbo uno complectar omnia, *Antichristianismus*. Hæc vos Tridentinis Anathematis, obfirmato adversus Christum et illius veritatem animo, quantum in vobis erat, roborâstis. Ista verò Anathemata, quia injusta, neminem ex nostris lædunt: *Nam^q maledictio immerita non adveniet.* In ^{q Prov. 26. 2.} *authoribus ipsos et illorum fautores ruent omnia.* *Nam^r qui fodit* ^{r Ib. v. 27.} *foveam, decidet in ipsam; et qui devolvit lapidem, in ipsum reverteretur lapis.* *Incidet^s in foveam quam fecit; redibit dolor ejus in* ^{s Ps. 7. 16, 17.} *caput ejus, et in verticem ipsius iniquitas ejus.* Ut patibulo suo quod Mordecaio paraverat, suspensus est Haman, sic Anathemate Tridentino, ipsi peribunt Tridentini; Israele interim psallente Domino Canticum novum, et dicente, Benedictus Jehova; erepta est ut avicula anima nostra è laqueo aucupantium, loqueo effracto nos erepti sumus. Quod fecit patitur, authorem repetit scelus.

7. Quarta tua Calumnia est,^t *Anglicanum schisma longè pejus* ^{t Cons. Red. p. 54.} *ac fœdius esse, quàm fuerat Schisma à Luthero conflatum, et* [618] *Calvino incensore postea firmatum.* Dicam iterum tibi, licet surdo canam: neque Anglia, neque Lutherus, neque Calvinus *Schisma* fecit, sed recedentibus è Babylone servis Dei, vos soli et authores schismatis, et fautores estis. Vos à meretricis Romanæ latere divelli noluistis: vos Antichristi glandibus quàm Christi frugibus vesci maluistis: vos manere in jumentorum et Asinorum (sic vos ipsi vocatis) Mandrâ, potiùs quàm in pascuis Dei herbidis et amænissimis, juxta aquas lenes et salientes ad vitam æternam oblectare animas vestras, et cum Sponso lætari voluistis: vos in Sodomâ sulphure et igne devastandâ habitare, potiùs quàm in Zoare cum Loto et servis Dei vitam traducere elegistis: vos Antichristi non ferendo jugo et tyrannide premi, etiam et enecari, quàm Christo servientes, libertate simul et felicitate frui maluistis. Sociare vos Ecclesiis orthodoxis, seu

reformatis debuistis. Quia pertinaci animo vos ab illis separatis, soli *Schisma fecistis*, soli Schismatici censendi estis.

^u Cons. Red.
p. 54.

8. Quinta tua^u Calumnia est, *Anglicanam Ecclesiam initio* (cùm se separârunt) *neque hæresin, neque idololatriam Romanæ Ecclesiæ appinxisse: et nihilominus tamen absque causâ, ne apparenti quidem schismati communi hæreticorum, manus postea dedisse.* Imò ab ipso initio non apparens, sed justissima nostræ separationis causa, eaque Hæresis vestra et Antichristiana tyrannis. Annon *Papæ Suprematus*, annon *Antichristianismus* ipse, Hæresis? Hæresis certè est, eaque vel maxima. Fundamentum Hæreseon vestrarum omnium Suprematus Papæ. Ex hac unâ, velut ex Equo Trojano, erumpunt aliæ omnes. Ab istâ *Fundamentali Hæresi* cœpta apud nos, et quidem felicissimè, Reformatio. Ecclesia nostra tota, Episcopi, laici, universi, *Suprematum istum*, et Tyrannidem Antichristi tum Verbo Dei, tum antiquis Regni nostri legibus repugnantem respuerunt, damnârunt, extirpârunt.

^{*} Ib. p. 55.

9. Sexta tua^{*} Calumnia est, *nos unionem refugere, abjicere charitatem: Et quidem quandiu obduratos adversus veritatem animos gestatis vos et Papa, Separationem nostram laudamus, et justissimè tuemur: Unionem inire nec possumus, nec debe-*

^j 2 Cor. 6. 14.

[619]

^j 2 Joh. 10.

^a 1 Cor. 16.
22.

mus. Quod^j consortium justitiæ cum iniquitate? Quæ communio lucis cum tenebris? Quæ concordia Christo cum Belial? Annon Johannes hoc præcipit? Si^z quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, ne recipite eum in domum, nec Ave ei dicite. Annon idem monet Apostolus?^a Si quis non diligit Dominum Jesum Christum, esto Anathema Maranatha: id est, separatus à piis omnibus, ut et à Christo. Annon hoc docent exempla

^b Iren. lib. 3,
c. 3.

^c Ib.

^d Sozom. lib.
2, c. 31.

^e Athan. ep.
ad Orthod.
imperfect.
p. 171.

^f Theodor.
lib. 4, c. 14,
et Histor.
Tripartit.
lib. 7, c. 16.

sanctissimorum hominum? Johannis, qui^b non lotus, è balneo in quo erat Cerinthus, exiliit, nec sub eâdem trabe cum hæretico morari voluit: Polycarpi, qui^c Marcionem non aliter quàm pri-mogenitum Satanæ, salutare dignatus est: Marcelli,^d qui consecrationi magni Templi, quod Hierosolymis construxerat Constantinus, interesse noluit, idque non aliâ de causâ, quàm ut Arianorum vitaret communionem: Populi Alexandrini, qui^e sine visitoribus ægrotare, et periclitari, et baptis-mate destitui præoptabant, potiùs quàm ut Arianorum manus suis capitibus imponi sustineant: Populi Samosateni, cujus est in hoc genere celebris et memorabilis constantia: Pulso^f in exilium Eusebio, suffectus est ab Arianis in Episcopatu illius civitatis Eunomius: Populus ardore

zeli inflammatus, sic hæreticum Eunomium aversatus est, ut nemo omnium qui urbem incolet, non pauper, non dives, non famulus, non opifex, non agricola, non hortulanus, non vir, non mulier, non juvenis, non senex in cœtum Ecclesiasticum conveniret. Solus debebat nullo eum vidente vel etiam appellante. Cumque aliquandò lavaretur, populum adstantem videns, invitat eos ut secum in balneo lavari vellent. Silent illi, et renuunt. Ille honoris id causâ fieri putans, velociter egreditur. Illi verò nequissimæ hæreseos immunditiâ, etiam aquam judicantes esse pollutam, eam repenti per cuniculos in cloacam emisere, et recentem parari jubent. Hoc ille cognoscens relictâ civitate discessit. Tantùm ab hæretica communione abhorruerunt prisci orthodoxi, ut testante Irenæo,^g Apostoli eorumque Discipuli ne verbo tenùs ^{s Lib. 3, c. 3.} communicare vellent alicui eorum, qui adulteraverant veritatem: sed Paulo auscultârunt, dicenti,^h Hæreticum hominem post unamⁱ ^{h Tit. 3.} correctionem devita. An tu nobis nunc id vitio veritas, quòd ^{i Sic textum illum legit Iren. et Cypr. ad Quirin. c. 78, et Tertul. lib. de Præs.} Communem cum Antichristo et Antichristianis refugiamus, quibus et impietate, et hæresum tum multitudine, tum fœditate, non Cerinthus, non Marcion, non Ariani, non ulli qui ante ipsos Hæretici extiterunt, conferendi sunt.

10. Quòd verò addis,^k *nos abjicere charitatem, et quicquid* [620] *possumus efficere ut concordia non sequatur, et fraterna charitas* ^{k Cons. Red. p. 55.} *non conglutinetur, insignis Calumnia est. Charitatem hominum omnium, quæ cum charitate Dei consistere potest, amplectimur libentissimè, ambinus, etiam et procuramus. Scimus illud esse Apostoli^l mandatum, Si possibile sit, quantum in vobis est, cum* ^{l Rom. 12. 18.} *omnibus pacem colite. Quandiu abominationes Jesabelis apud vos durant, non est possibile pacem vobiscum habere. Ut non Christo, cum Antichristo; sic nec orthodoxis vereque Christianis, cum Antichristianis pax ulla est, aut esse potest. Rectissimè Augustinus,^m Amicitia aut concordia vera non est, nisi cùm tu,* ^{m Lib. 4, conf. c. 4.} *Deus, eam agglutinas inter inhærentes tibi charitate. Deus primò, et propter se, tum in Deo et propter Deum quicumque amantur, amandi sunt. Beatusⁿ ille qui amat te, et amicum in* ^{n Aug. ib. c. 9.} *te, et inimicum propter te. Atque utinam sanè vos Deo agglutinari velitis, ut in Deo à nobis diligì possitis. Nunc verò quâ homines estis, quâ etiam Christiani, quoniam hoc omne à Deo est, amplectimur vos, et bona omnia ex animo exoptamus: Quâ hæretici estis et Antichristiani, quia illud omne ab hoste Dei est, non possumus non odisse, et deberemus cum Prophetâ^o* ^{o Ps. 139. 21, 22.}

^p Matt. 10.
24.

^q Isa. 55. 10.

[621]

^r Jer. 51. 9.

^s Ps. 120. 5, 6.

Lib. 5, de
Baptis. c. 17.

dicere, *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam? et de insurgentibus in te fastidio meipsum torqueo? Perfecto odio odi illos, inimicorum loco sunt mihi.* Sed et vos etiam, *quâ tales*, ad pacem vocamus, et quod proximo loco jubet Apostolus, *Quantum in nobis est*, ut pacem habere possimus, contendimus. Aperimus vobis vulnera, hæreses et abominationes vestras demonstramus: Pharmaca salutaria ultrò porrigimus: Monemus, hortamur, rogamus, et obsecramus, ut salvi esse velitis; ut relictis Antichristi castris, ad Christum et orthodoxarum Ecclesiarum communionem, à quibus exitiali schismate vosmetipsos abscinditis, veniatis. Si nihil apud vos proficimus, nec ante nos apud duræ cervicis populum profecit Dominus noster: et non ^p est discipulus supra Doctorem, neque servus supra Dominum suum. Sed et sic quoque scimus laborem nostrum non fore inanem in Domino. Ut nix ^q et pluvia non revertitur in cælum, sed inebriat terram, *Sic et Verbum Domini non revertetur unquam ad eum vacuum, sed prosperabitur ad id ad quod emisit illud.* Nam et vos velitis, nolitis, scietis fuisse Prophetam in medio vestri: et nos coram Deo Angelis et hominibus liberabimus animas nostras à sanguine vestro: et merces nostra apud Dominum erit: et vos inexcusabiles apud Deum futuri estis, de quibus olim dicitur, *Curavimus^r Babylonem, sed non est sanata.* Cum Davide^s dicemus, *Hei nobis, quia peregrinamur cum his qui oderunt pacem. Nos pacem sectamur, sed cùm loquimur de pace, illi ad bellum conclamant.* Et solabimur animas nostras aureo illo Augustini^t elogio, *Bonus habere erga malos pacem potest: tenere autem cum eis pacem non potest, quam ipsi non tenent.*

CAP. LXXXIII.

DE EO QUOD ARCH. SPALAT. AIT, QUOSDAM DIXISSE MALLE SE
CUM TURCIS QUÂM CUM PAPISTIS SOCIETATEM INIRE.
DE ÆQUIVOCATIONE ET FIDE HÆRETICIS NON SERVANDA.

^u Cons. Red.
p. 55.

ATTEXIS aliud, quod calumniam dicam an Commentum tuum incertus sum. *Dicunt, inquis,^u ex illis Anglis non pauci, libentiùs et faciliùs se cum Turcis inituros societatem, quàm cum Papistis.* Scisne verò qui dixerint? Nomina, ut mendacem

te et calumniatorem non esse sciamus. Putemus dictum. Vide annon meritò id et jure dicatur, si perfidiam vestram quam vitâ proditis, et scriptis defenditis, intueare. Æquivocationes primò et mentales Reservationes spectra, quid aliud sunt quàm fallendi, mentiendi, et pejerandi artes, in exitium humanæ societatis repertæ, et à Jesuitis defensitatæ? Qualia enim ista vestra documenta? Si^x quis interrogatus, sive recreationis gratiâ, sive^x quocunque alio fine juret, se non fecisse aliquid quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud quod non fecit, vel aliam diem ab eâ in quâ fecit, vel aliquid aliud, non mentitur. Si quis^y interrogetur de re quam secretò servare expedit, licitum est ei dicere se nescire, intelligendo, ita, ut expediat dicere. Quando verò non expedit? Causa^z justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas. Theologi^a et Jurisperiti valdè consentiunt, neque reum in suâ, neque testem in alienâ causâ de occulto crimine rogatum, teneri ut veritatem confiteatur aut testificetur, ne si dederit quidem juramentum, se vera responsurum. Quod ferè idem, Cardinalis vester docet: Si Juxta, inquit,^b petat juramentum ab aliquo, ut dicat crimen vel proprium vel alienum, si Juxta habeat criminis testem fide dignum, aut semiplenam probationem, tunc tenetur jurare verum (scilicet, quia falsi convinci potest). Si verò est omninò occultum, non debet jurare, et si cogatur, utatur æquivocatione, putâ Nescio, intelligendo intra se, ut dicam tibi, vel simile. Cùm^c qui interrogat, non est superior aut Juxta, et is qui rogatus est, jurat (se vera responsurum) potest uti æquivocatione, maximè cùm non est revelanda res. Si^d sacerdos, qui alterius confessionem audivit, interrogetur, an hoc peccatum ille confessus sit, quamvis verum sit eum id confessum esse, licet tamen sacerdoti directè respondere, etiam et jurare eum non confessum esse, intelligendo et reservando apud se, non quidem fassum, ut ei liceat indicare. Cùm^e civitas aliqua non admittit cives alterius, quia peste infectos putat, si custos petat ab aliquo veniente juramentum, an veniat ex illâ civitate, tunc si talis civitas verè non est infecta, potest jurare non venio; intelligendo, modo, vel hoc momento, quamvis veniat verè juxta mentem custodis. Similiter quamvis sit infecta peste; si tamen ipse non sit infectus, potest uti æquivocatione. Qui^f cogitur jurare se accepturum aliquam in sponsam, potest jurare se accepturum, intelligendo, Si postea placuerit. Si^g ab aliquo pecunia mutuò petatur, quàm revera

^x Zanchez, oper. moral. lib. 3, c. 6, n. 15.

^y Ib. n. 25.

^z Ib. n. 19.

^a Pars. tract. de Mitigat. c. 10, n. 13, et citat. ex Genes. Dial. de ration. dic. testim. c. 17.

[622]
^b Tol. Inst. sacer. lib. 4, c. 21, n. 5.

^c Ib. n. 7.

^d Pars. Mitig. c. 10, n. 2.

^e Tolet. loc. cit. n. 6.

^f Ib.

^g Zanch. loc. cit. n. 43, et Pars. Mitig. c. 9, n. 8.

^h Zanch. loc.
cit. n. 31.

ⁱ Ib. n. 45.

habet, potest jurejurando affirmare se eam non habere, intelligendo intra se, ut mutuò det. Qui^h nummos mutuò acceptos solvit, si à Judice interrogetur de mutuo, jurare potest se nummos non accepisse, intelligendo apud se, ita ut teneatur eos solvere. Atque idem credo si tunc non teneretur, solvere, eò quòd terminus ad quem mutuum datum fuit, non est impletus, vel præ paupertate excusatur debitor à tunc solvendo. Siⁱ interrogans Æquivocationem excludat, licitum tamen est ad se tuendum, æquivocatione aliquà uti. Et quantumcunque reduplicet iniquus interrogator, ut juret se nullà æquivocatione uti, et absque omni prorsus æquivocatione se id intelligere, adhuc id jurare potest, intelligendo, ita ut planè debeat loqui, aut explicare, vel aliquid aliud mente concipiendo. Ita æquivocandi in juramento nullus finis, nec ulli, quibus verum expiscari quis queat, modi relictì, nullus quo Proteos istos teneas, nodus. Fallent, mentientur, æquivocatione te eludent, etiam cùm se nec fallere, nec mentiri, nec æquivocatione ullà omninò uti, sanctissimè jurant.

[623]

2. Ut non ipsi vosmet à promissis et juramentis expediatis, est tamen Rom. Pontifex, qui *omnipotenti* verbo suo, quoties et quandò vult, vincula ista omnia, licèt verè ferrea sint et adamantina, velut filum stupeum dirumpat. Ridet Pacenius vester prudentissimi Regis nostri, et Reipub. totius inscitiam. Illi ut ab insidiis, tartareis machinationibus, et pyropulvereis, quas experti erant, prodicionibus vestris, prospicere sibi possent et præcavere, *Juramentum Fidelitatis* instituerunt, præclusis in eo, quantum ingenio humano et prudentiâ fieri poterat, omnibus fallendi et Æquivocandi artibus ac viis. Audi nunc quid de hoc sanctissimo senatus nostri consilio, plusquàm vulpinâ fraude dicat Pacenius. Vide, inquit,* *in tantâ astutiâ quanta sit simplicitas, Juramentum tot circumstantiis connexuisse existimabat, ut salvâ conscientiâ, nullâ ratione à quoquam dissolvi posset. Sed videre non potuit, si Pontifex juramentum dissolverit, omnes illius nexus, sive de fidelitate Regi præstandâ, sive de dispensatione non admittendâ pariter dissolutos forè. Imò aliud dicam admirabilius: Juramentum si injustum esse apertè declaretur, neminem obligat, sed ipso facto nullum est. Regis verò juramentum injustum esse, ab ipso Ecclesiæ Pastore sufficienter declaratum est. Vides igitur jam, in fumum abiisse illius obligationem; ut vinculum quod à tot sapientibus ferreum putabatur, minus sit quàm stramineum.*

* Pacen. Ep.
Monit. Jac.
Reg. tit. B.
2 et 3.

3. Et quia in *scribendo* non minùs quàm *loquendo*, Æquivocatio ista locum habet, cùm *mixta*^k *propositio, scriptæ æquè ac*^k *prolatæ communis sit*, quî scias, aut quomodò unquam à quocumque sciri potest, Bellarminum, Baronium, Valentianum, aut ex vestris quenquam, in tam multis, quæ pro Pontificis causâ scripserunt, voluminibus, sic ut ipsorum verba præ se ferunt, verè sensisse? Quî scias, aut sciri potest, eos in singulis contriversiis, et capitibus fidei explicandis, non reservâsse aliquid, quod evertat quæ scripserunt omnia? *Dico, scribo, etiam juro* esse Transubstantiationem, Purgatorium, Sacrificium Missæ, Septem Sacramenta, Papam esse infallibile Ecclesiæ caput, Meritis suis hominem servari. *Dico, etiam juro*, hæc cæteraque similia, *reservato* tamen eo, quod temerè nimis à quibusdam,^l *Luthero opinor, significatum fuit; dico hæc sicut dicimus in scholis*, sicut favoris, honoris, aut metus causâ dicimus, *sed* [624] *(maneant inter nos) contrarium sentio*. Dic tu quo certo indicio eorum quemvis sic ut scribunt, et non planè contrarium sensisse sciamus, et eris mihi magnus Apollo. Tanta est tamque inexplicabilis in istâ Æquivocandi abyssus pestis, ut hâc arte (quam vos tantoperè adamatis et exercetis) semel admissâ, nec mendacii, aut perjurii quisquam convinci, nec quenquam verum ullum aut unquam, vel dixisse vel scripsisse cognosci à quoquam possit. Quæ igitur ab illis, aut cum illis *Societatis jura* servari aut coli possunt, quæ fidei jura, veritatis, et juramentorum (quæ vincula sunt et fundamenta societatum omnium) Amphibologiis suis, et mentalibus reservationibus funditùs evertunt? An tibi mirum jam videatur, si fortè ab aliquo simplicis apud nos et aperti ingenii, cùm fraudum istarum abyssum perpenderet, dictum sit, *libentiùs se cum Turcis*, cum ipsis feris, pardalis et ursis vitam tracturum, et societatem initurum, quàm cum illis quorum verba, promissa, ipsaque etiam juramenta nil aliud sunt, quam decipulæ et nassæ, quibus ad libitum imponere, mendaciis et perjuriis possitis, et tum perfrictâ paulùm fronte, dicere, quid mali feci? Non mentitus sum.

4. Sed neque ignotum orbi dogma vestrum, quo quasi perfidiæ scholam aperire velitis, *Fidem non esse hæreticis servandam* docetis. Pudere scio illius jamdudum vos cœpit, quare et Joh. Molanus,^m et nuper Joh. Ludovicus,ⁿ libellos de *Fide hæreticis servanda*, ediderunt; in eis et servandam esse rectè probant, et contrarium dogma,^o *vestrum esse diffitentur*. Sed

^k Tract. Georg. Blackw. de Æquiv. cit. in Confut. illius per Episc. Covent. p. 53, 55.

^l Papal. Abb. Ursper. ad ann. 1518.

^m Molan. lib. de fide hæret. servanda.

ⁿ Disp. Theol. de fide hæret. serv. præside Mart. Becano.

^o Mol. lib. 1. c. 25.

p Symanc.
Instit.
Cathol. tit.
46, n. 52.

[625]

q Ib. n. 53.

r Mol. loc. cit.

Æthiopem profectò lavant, nec ullo nitro vel perfidiam istam vel dogma unquam eluetis. Extant Catholicæ Institutiones à Symanca vestro editæ; in illis, Catholicos vestros sic instituit: *Ad pœnam pertinet, et hæreticorum odium, quòd fides illis data servanda non est. Nam si tyrannis, piratis, et cæteris publicis prædonibus, quia corpus occidunt, fides servanda non est, longè minùs hæreticis pertinacibus, qui occidunt animas. Jure igitur hæretici quidam gravissimo Concilii Constantiensis judicio, legitimâ flammâ concremati sunt, quamvis promissa illis securitas fuisset. Beatus quoque Thomas censet, hæreticum indocilem prodendum esse Judicibus, non obstante fide et Juramento, quibus Catholicum astrinxerint. Et paulò post: Fides illis (hæreticis) data etiam juramento firmata, contra publicum bonum, contra jura divina et humana, nullo modo servanda est. Ecce, non Symanchæ solius, sed Angelici Doctoris, etiam et Concilii Constantiensis Judicium, hoc est. Stomachatur^r valdè Molanus, hoc, Concilio Constantiensi à nostris attribui. An audeat, credis, Symanchæ, an et Divo Thomæ succensere? Cave illis, Molanum in instituendis Catholicis æquandum, aut vel conferendum sentias.*

* Bell. lib. 4,
de Pontif.
c. 5.

† Bell. lib. 3,
de Verb. Dei,
c. 8, § Ex
Latinis.

u Lib. 5, Hist.
Hussit. an.
1423.

5. Et quid Symancham dico? Scit orbis universus quantâ et perfidiâ et sævitiâ in Concilio Constantiensi, non annuente solùm sed approbante Concilio, *non obstante Imperatoris salvo conductu*, non obstante, ut Symancha loquitur, *promissâ illis securitate*, tractati sint et exusti duo testes; quorum adhuc cruor Deum inclamat, Johannes et Hieronymus. Dic dein; annon Apostolica et Cathedralia Pontificum vestrorum documenta, pro dogmatis vestris habenda? Sunt omninò: *Summus Pontifex non modò in decretis fidei errare non potest, sed neque in præceptis morum, quæ toti Ecclesiæ præscribuntur. Et: Post Pontificis definitionem, qui non obtemperant, fiunt hæretici. Vide nunc annon Cathedraliter docuerit hoc, et definiverit Romanus Apollo? Extat apud Coceum^u vestrum Apostolica Martini V. ad Alexandrum Lituaniæ ducem Epistola. Alexandrum, qui Bohemos in suam fidem et protectionem susceperat, et in Alexandro alios omnes sic instruit Martinus: Quòd si tu aliquo modo inductus, defensionem eorum suscipere promisisti, scito te dare fidem hæreticis, violatoribus fidei sanctæ non potuisse, et peccare te mortaliter, si servabis. Subit hîc mihi in mentem suspicio, et Molanum et Ludovicum latebram aliquam æquivo-*

cationis habuisse: et ideò fidem, quandò *hæreticis datur*, servandam dixisse: quia *fides*, docente Pontifice, *illis* nunquam dari potest. *Scitote dare fidem hæreticis non potuisse*. Ita, licèt promissa omnia, etiam juramenta hæreticis facta violes, non tamen *fidem* violas, quia fidem illis non dederas, nec verò dare potueras. Vocetur Fidei nomine; docet tamen disertè et expressè summus Pontifex, eam hæretico servandam non esse: *Scito te peccare mortaliter, si datam eis fidem servabis*. Est [626] scelus, est tibi supplicii causa fuisse pium. Meminerat, opinor, Martinus Urbanum Sextum hoc idem docuisse, et in perpetuam rei memoriam, ut æternum Romanensibus omnibus documentum tradidisse atque promulgâsse. Decretum illud, quia breviusculum est, et typis, nusquam quod sciam, excusum, quia etiam dignissimum est quod omnibus innotescat, ut sciat Orbis Christianus quam nihili faciant, et facienda doceant Pontificii, fidem promissa, pacta, fœdera, conventiones etiam et juramenta iis quos hæreticos censent facta, illud, inquam, verbatim hîc descripsi ex ipso Archetypo, quod bulla plumbea cum Urbani VI, nomine ei inscripto, signatum, in nobili illâ generosissimi et literatorum amantissimi viri D. Rob. Cottoni bibliothecâ asservatur.

6. *Urbanus Episcopus, servus servorum Dei, ad firmam rei memoriam. Inter sollicitudines varias quibus assiduè premimur, illa potissimùm pulsatur et excitatur mentem nostram, ut circa salutem animarum Christi fidelium sollicitis studiis intendamus, et ne fideles ipsi ex consortio, et participatione Schismaticorum seu Hæreticorum, labefactari valeant, adhibeamus remedia opportuna. Sanè ad nostrum nuper pervenit auditum, quod tam charissimus in Christo filius noster Wencelaus, Roman. et Bohem. Rex illustris, quam etiam claræ memoriæ Carolus Roman. Imperator, et ipsius Regis genitor, simul vel successivè, nonnullas confederationes, vel collegationes, seu ligas aut conventiones cum diversis Regibus, Principibus, Ducibus, Comitibus, ac Magnatibus, Nobilibus, ac certis aliis inierunt seu fecerunt, et quod aliqui ex hujusmodi Regibus, Principibus, Ducibus, Comitibus, Magnatibus, seu Nobilibus aut aliis tunc erant, seu postea sunt effecti schismatici, seu hæretici manifesti, et ab unitate sanctæ Roman. et universalis Ecclesiæ separati, quamvis per nos aliàs declarati non sint. Nos igitur attendentes, quòd hujusmodi confederationes, collegationes, et*

[627]

ligæ seu conventiones, factæ cum hujusmodi hæreticis aut schismaticis, postquam tales effecti erant, sunt temerariæ, illicitæ, et ipso jure nullæ, et si fortè ante ipsorum lapsum in schisma, seu hæresin initæ seu factæ fuissent, etiamsi forent juramento seu fide datâ firmatæ, aut confirmatione Apostolicâ, vel quâcunque firmitate aliâ roboratæ, postquam tales, ut præmittitur, sunt effecti, eo ipso tam idem Rex quam alii, qui forsân unâ cum eo hujusmodi confederationes, colligationes, ligas, seu conventiones, cum talibus inierunt seu fecerunt, et ad quos tales hujusmodi confederationes, colligationes, ligæ, seu conventiones quomodò libet extendi possunt, et quorum interest, vel interesse poterit, ab earum observatione absoluti existunt, illasque ipsis servare non debent. Quinimò ipse Rex, hujusmodi schismaticos et hæreticos, ratione Imperii ad quod electus et per nos approbatus existit, in favorem Sanctæ Roman. et universalis Ecclesiæ cujus est Advocatus, pro posse persequi tenetur, quodque omnis communio cum talibus hæreticis seu schismaticis nimis periculosa existit, cùm nulla sit prorsus, nec esse debeat participatio lucis ad tenebras, aut Christi ad Belial: et cupientes super his animarum saluti, et honori, ac Statui ejusdem Regis, et aliorum quorum interest, ut præfertur, salubriter providere, ac periculis et scandalis quæ ipsis exinde provenire possent, utiliter præcavere, eundem Regem et omnes alios quorum interest vel interesse poterit, autoritate Apostolicâ, tenore præsentium declaramus fuisse et esse ab earundem confederationum, colligationum, ligarum, et conventionum observatione, penitus absolutos, et ad earum observationem aliquatenus non teneri, illasque quatenus de facto processerunt, cassamus, revocamus, ac nullius esse decernimus firmitatis. Nos insuper cupientes animarum periculis obviare, tam eidem Regi, quàm etiam omnibus hujusmodi aliis quorum interest, seu interesse potest, tenore præsentium districtiùs inhibemus, ne confederationes, colligationes, ligas, aut conventiones hujusmodi aliquatenus observent, seu ab aliis servari quomodò libet permittant, decernentes omninò irritum et inane, quicquid in contrarium à quoquam, quavis autoritate, scienter vel ignoranter attemptari contigerit. Nulli ergo omninò hominum liceat, hanc paginam nostræ declarationis, cassationis, irritationis, inhibitionis et constitutionis, infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri,

et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum apud Sanctum Petrum, 3 Kl. Aprilis, Pontificatus nostri anno quarto.

7. Vides nunc ex ipsis Pontificum vestrorum Apostolicis et dogmaticis constitutis, quàm perfidis vobis esse non liceat solùm, sed et necesse sit; quamque non licet vobis fidem illis, quoscunque hæreticos vocare libet, datam, servare. Et quidem, quod docetis, facitis. Fidem, promissa, pacta, Juramenta ad libitum solvitis. Ingemuit sub hoc perfidiæ vetræ jugo jam ab Hildebrandi sæculo Christianus Orbis. Ipsis etiam quos nominas Turcis exosam fecistis Christianorum et fidem, et nomen. Testis, ut alia complura taceam, Varnensis clades, et vestra tum de quâ nulla unquam ætas conticescet, perfidiâ; *Fœdus* * cum *Amarathe* in decem annos ab *Uladislao* initum, idemque sanctissimis juramentorum vinculis utrinque firmatum erat. Eugenio Papæ, et Juliano Cardinali pax illa molesta videbatur: Quare fœdus violandum suadent, nec valere fœdus ullum, quod, inconsulto Pontifice, cum hostibus Christianæ Religionis initum sit, rescripto suo declarat *Eugenius*. Pontificis et Juliani suasu, rupto fœdere, et abrogato per Pontificem jurejurando, bellum Amarathi infert *Uladislaus*, cruce signatos ducente *Juliano*. Pugna atrox fuit, et diu anceps, ad *Varnam* Romanicæ Civitatem: Turca expanso ibi quasi in conspectu Dei *Pacificationis libello*, et imaginem Christi quam in vexillo cruce signatorum viderat, intuens, magna voce exclamavit, *Crucifixe, Crucifixe; vide gentem tuam perfidam, quæ à me non lacessita contra jusjurandum et æquum, jus omne ac fidem violavit. Si Deus aliquis es, fac ut illius perjurii pœnam luant*. Renovatâ statim pugnâ, terga vertunt Christiani, *Uladislaus* vulnere confossus occubuit; caputque ei amputatum, et hastæ affixum populis ostentatur. *Julianus* Cardinalis suasor perjurii, dum in fugâ se potu refecit, spoliatus, seminudus, semivivus relictus est, quem extremum paulò post spiritum anhelantem conspiciens unus ex proceribus *Gregorius*, cum execratione ipsum admonuit: *Quòd eventus belli tandem planum fecisset, non fuisse Deo cordi ea quæ contra fœdus ac jusjurandum, et ipse, et Pontifex consulisset*. Aut ut *Æneas* tuus loquitur, *Juramenta non solùm domesticis fidei, sed et hostibus servanda*. *Johannes* Episcopus *Varadiensis*, per paludes fugiens, diu in cœno luctatus et vexatus, tandem submersus est. *Johannes Hunniades*, Terror ille antè *Turcarum*, turpissimè se

[628]

* *Æneas*
Silv. ep. 81,
Joh. Cusp. in
vit. *Ama-*
rathis II.
Bonfin.
dec. 3, lib. 6.

[629]

nunc in fugam coniecit, vitamque (quo acceptam tunc cladem ulcissi posset) ægrè servavit. Qui ex Christianorum exercitu supererant, in fugam versi, partim in lacunas et paludes delapsi, submersi sunt, partim in sylvis, vepribusque, fame, frigore, siti, vigiliâ interiëre. Quodque omnium maxime deplorandum est, perfidiâ hâc vestrâ factum, ut fæterent Christiani, et blasphemaretur magnum sanctumque nomen Dei inter Gentes. At ipsis certè Ethnicis perfidia ista, et fœderum ac pactorum violatio exosa Exemplis Reguli, Camilli, Fabii, Africani, innumerisque aliis, demonstrari hoc posset. Habe unicum Saladini Ægyptii. Fœdus^y ille cum Reinaldo Castilione Antiochiæ Principe fecerat : quia *contra fœdus illud fidemque datam* Rainaldus bellum intulisset. Saladinus devicto Rainaldo (aliis in gratiam receptis) *sud ipsius dextrâ caput amputavit.*

^y Baptist.
Fulgos. lib.
6, c. 6.

8. Nec interim de Religione Papistarum et Turcarum comparisonem ullam institui. Est verò in utrâque Orthodoxæ fidei antithesis, et eversio. Turcismus apertè, Papismus per cuniculos fidem illam oppugnat. Turcæ Mahumetis, Papistæ Romani Pontificis Alcorano et Traditionum Cabalæ innituntur. Quorsum utra earum deterior sit Religio, disseramus, cùm sit in utrâque certa perniciës ? Quorsum utra ex eis magis probari debeat discutiamus, cùm in neutrâ, quâ talis est, quidquam sit, quod probari debeat ?

9. Quare postremò molestè feras, si ab aliquo fortè ex nostris Turcæ Papistis præponantur, cùm sint è vestris qui *Mahumetismum^z eisdem, imò melioribus Principiis, quàm Calvinismum fundari asseverent ?* Cùm libros integros de *Atheismis^a Protestantium*, et Calvinoturcismo vestri conscribant ? An vobis calumniari licet, nobis ne vera quidem dicere licebit ? Semper ego auditor tantùm ? Nunquamne reponam vexatus toties ? An de vestris, non licebit id nobis vel verbo significare, quod de Jesuitis (qui fide ac sanctitate sic inter vos micant, velut inter ignes Luna minores ?) prædicant, et Orbi universo promulgant reverendi sacrifici vestri ? Ab illis^b dictum : *Malle se sub durissimo Turcarum jugo, etiam respectu salutis animarum, quàm sub Jesuitis, vitam agere.* Præsertim, cùm tam miseranda sit et deflenda ordinum omnium in Papatu conditio, ut sancta vestra Brigitta in eo ipso libro, qui, ut titulus indicat, *immediate à Deo inspiratus est*, Papæ, illiusque asseclis, non Paganos solùm, sed Judam, ipsumque diabolum anteponat. Leges ibi^c de vestris,

^z Guil. Reginald in suo Calvinoturcismo in Argument. operis.

^a Ant. Possev. Atheism. Calvin. et aliorum Protest.

^b Wats.¹ Quodlib. 1, art. 1.

^c Revel. Sanct. Brigit. lib. 1, c. 41.

[630]

Tu es pejor Lucifero, injustior Pilato, immitior Judâ, abominabilior Judæis, etc. Si potes Brigittæ, debes et Anglorum, quos memoras, verba, candidè interpretari, et manu dextrâ accipere. Nec mirari debes, si quis fortè Turcicam fidem Papisticæ præponat; sed mireris potiùs, si quis hæc seriò apud se revolvens, non exclamet, ultra Sauromatas fugere hinc libet, et glaciale Oceanum, ubi Papistarum nec dicta, nec facta audiam.

CAP. LXXXIV.

CALUMNIÆ VARIE AB ARCH. SPALAT. IN HENRICUM VIII. EDWARDUM VI. ET ELIZABETHAM, OB SEPARATIONEM À ROMANÂ ECCLESIA CONJECTÆ, DILUUNTUR: DEQUE DISPUTATIONE HABITÂ CUM PAPISTIS, SUB INITIIS REGNI ELIZABETHÆ.

SEPTIMA tua^b Calumnia est, *Henricum Octavum Primum Papæ hæretico spiritu negâsse, Suprematumque Ecclesiasticum nonnullis intemperiiis agitatum arripuisse.* At negare Papæ suprematum Orthodoxi spiritus est, non Hæretici *τεκμήριον*. Nec cum intemperiiis ullis agitatus, sed juxta auctoritatem Verbi divini, *Suprematum illum* in suis ditionibus, ipsi uti et Regibus omnibus donantis, et juxta consentientem priscorum Patrum et Catholicæ Ecclesiæ sententiam, justissimè accepit, tenuitque Henricus. Possem hoc innumeris testimoniis, ex sacris literis, et sanctis et Œcumenicis Conciliis, ex Patrum antiquorum scriptis, demonstrare. Non ero tantâ testium phalange tibi molestus. Teipso hîc teste utar. Sic enim et verissimè ais: ^c *Henricus VIII. se et Regnum Papatui subtrahans, in re nihil quidquam erravit.* Si nihil quidquam; non ille ob negatum Papæ suprematum vel Hæreticus, vel Schismaticus. Et quia ille in hoc Orthodoxus; illi certè qui *Suprematum istum Papæ* propugnant et tuentur, non alii quàm *Hæretici* censendi sunt. Atque hoc tu iterum adhuc explicas, et verissime ais: ^d *Non illi qui pro Papâ, sed illi qui à Papâ, propter oppugnatum papatum mortem accumbunt, sunt veri Martyres.* Martyr, qui ob oppugnatum papatum; Hæreticus igitur, qui ob propugnatum papatum trucidatur. Et rationem addis, ^e eamque solidam ve-

^b Cons. Red. p. 55.

^c Spal. cont. Suar. c. 1, n. 42.

^d Ib. n. 41.

^e Ib. n. 42.

[631]

ramque: Quia qui propter oppugnatum papatum occumbunt, non pro Hæresi ullâ, sed pro ipsissimâ purâ fide Catholicâ trucidantur. Nulla igitur Henrici in hoc Hæresis.

2. Sed nec Schisma ullum. Justissima hæc erat illi separationis causa. Atque hoc ex tuo quoque testimonio liquet: *Turpissimus est, inquis,^f et intolerabilis eorum error, qui hominem illum, aut illam congregationem Schismaticam vocat, quæ ab aliquo Episcopo, illiusve communione se separat, propter ipsius Episcopi culpam, et in purâ fide errores.* Propter culpam Papæ et errores in Fide, quia contra Scripturas, contra consentientem priscae et Catholicæ Ecclesiæ sententiam, *Suprematum* sibi arrogavit, et tyrannicè usurpavit, separavit se à Papâ et illius communione, Henricus VIII. et cum eo Ecclesia Anglicana. Quare vel Henricum vel Ecclesiam Anglicanam schismaticam vocare, *turpissimus, vel teipso Judice, et intolerabilis est error.*

^f Spal. cont. Suar. c. 1, n. 42.

^g In Bulla Paul. III. ap. Sand. lib. 1, de Schis. p. 129, et seq.

^h Hollins. in Reg. Mar. ad an. 1557.

3. Vide nunc ex his, quàm inique Henricus à Paulo Tertio ob Hæresin *excommunicatus*,^g regnoque et dominiis omnibus *privatus*: quanto furore et amentia ferantur vestri, qui in Henricum ut *Hæreticum et Schismaticum* debacchantur: qui *Negationem Suprematus* Papæ Henrici VIII. Hæresin, errore intolerabili vocitant: qui sic in Henricum, etiam jam defunctum sæviebant, ut multis post ipsius obitum annis, in animo eis esset,^h *Corpus illius exhumare, et exurere.* Non vivis, non defunctis, non privatis, non Regibus et Imperatoribus parcat, promiscuè in omnes furit Romana bestia. Et quorum viventium vultus aspicere non auderent, in eorum cineres ac urnas sæviunt, nec vel ossa in pace recubare sinunt.

ⁱ Cons. Red. p. 55.

^k In Act. et Monum. Fox. in Hen. VIII. p. 1104.

4. Quod addis:ⁱ *Henricum, cum solo Pontifice negotium habuisse*, id est, in unico illo de *Suprematu* dogmate à Papa et Ecclesiâ Romanâ dissensisse, *in reliquis, fidem et Religionis Catholicæ cultum ritusque concernentibus, moderatiùs se gessisse*, imperitum te planè nostrarum rerum demonstras. Extant^k Henrici ad Thomam Archiepiscopum Cantuariensem literæ, in quibus *Imaginum et reliquiarum cultum, et peregrinationes vestras supersticiosas* amoveri mandavit. Ipse Rex, præsentibus, tum Archiepiscopo eodem, tum Galliæ Regis legato, ad Curiam Hamptoniensem, suo ore illis significavit, esse *et sibi et Regi Galliæ in mente, Missam in utroque Regno abolere, et Papæ auctoritatem funditùs extirpare.* Etiam et Imperatorem, ut idem faciat hortari, et si persuadere non possent, *pacem cum eo ab-*

rumpere. Quæ nisi morte fuisset præreptus, fecisset Henricus. Vides ex his, non de solo Primatu negotium fuisse Henrico. Negotium quoque illi de imaginibus et Idololatriæ earum cultu, quem amovendum curavit. In hoc quid præstiterit, testantur Annales nostri, in quibus leges,¹ *Henricum Ecclesias Idolis pur-*
gasse. Et exempla pauca subjunguntur. Ad crucem^m S. Pauli allata est à Roffensi Episcopo, *Crucifixi imago, è Monasterio*
Boxleensi. Patefactum est omnibus, quibus tendiculis atque imposturis imaginem illam caput inclinare, oculos circumrotare, labia movere, dextram extendere, pedem commovere, docuerant præstigiatores vestri. Imago tum in conspectu omnium confracta, et in quisquilias redacta est. Imago altera *Dominæ Walsinghamiensis*, alia etiam *Dominæ Ipswicensis* gemmis et inauribus non tam ornata, quàm onerata; multæ aliæ tum ex Angliâ, tum è Walliâ *Londinum allatæ, et publicè in oppido Chelseio exustæ sunt.* Ut non immeritò Annalium scriptor dixerit:ⁿ *Henricum Octavum et*
Romanæ bestię capiti diadema detraxisse; et Regnum hoc Lo-
custis (Monachos vult) *liberâsse, et Idololatriam cum Hezechiâ expulisse.*

¹ Chron. Joh. Speed. in Hen. VIII. n. 100.
^m Ib.

ⁿ Ib. lib. 6, c. 9, n. 13.

5. Aut si ex tuis testimonium audire malis, accipe quid de Henrico VIII. narret vester Sanderus, quem Slanderum, id est, ipsam Calumniam, rectiùs voces. *Hæretica, inquit,^o multa tene-*
bat Henricus, eaque cum Lutheranis, et Swinglianis communia, et
cum fide Catholicâ (Romanam tuam intelligit) *è diametro pug-*
nantia: Tria tantùm esse Sacramenta à Christo instituta dicebat,
Baptismum, Eucharistiam, et Pœnitentiam. Cætera quatuor, ut
minoris momenti, minusque necessaria, ab Ecclesiâ fuisse adjuncta.
In Sacramento altaris multa pervertebat; orationes omnes pro
summo Pontifice prohibebat. In^p Sacramento Pœnitentiæ, Con-
fessionem (auricularem puta) *à Christo institutam esse negabat.*
Satisfactionis nomen omninò abolebat: orare quidem pro defunctis
jubeat, Purgatorii tamen nomen nullo modo permittebat. Mo-
nachis, qui Sacerdotes non essent, uxores permittebat. Monasticæ^q
vitæ institutum cum hæreticis impugnabat. Ut^r nullus de cætero
Romanorum Pontificum vocaretur Papa, sed tantùm Episcopus,
decrevit. Omnem communicationem per literas cum Romano Pon-
tifice ejusve ministris extra Angliam degentibus, sub pœna læsæ
majestatis prohibebat. In Litaniiis præterea, precibusque quæ tum
privatim, tum publicè in omnibus Oratoriis, Ecclesiis, Mona-
steriis, aliisve locis recitabantur, loco petitionis illius quæ pro

^o Nic. Sand. de Schis. Aug. lib. 1, p. 153.

^p Ib. p. 154.

[633]

^q Ib. p. 153.

^r Ib. p. 110.

Domino Apostolico fieri solet, hæc verba apponi imprimique præcepit: Ab Episcopi Romani tyrannide, et destestandis enormitatibus, libera nos, Domine. Omnes^s Angliæ imagines celebriores, ad quas præcipua erat hominum frequentia atque devotio, disjecit, ac deformavit. Hujusmodi erant eo tempore illæ quæ Walsingham, Ipswici, Wigornia, Vildesoni, Cantuariæ frequentiam maximam ac donariis colebantur. Tumulos^t omnes Martyrum expilavit, et Reliquias indignissimis modis tractavit. In omnes^u Angliæ sanctos infestum bellum gerebat. Præ cæteris omnibus gloriosissimum Thomam Cantuariensem ingenti odio persequabatur. Tantam auri, argenti, lapidum pretiosorum, et sacrarum vestium vim, ex uno illo Divi Thomæ monumento abstulit, quanta viginti sex plaustra boum ingentia oneravit: ut ex eo conjicere liceat, quàm innumerabiles thesauros ex cæteris sanctorum monumentis, Oratoriis, et Monasteriis omnibus corraserit.

6. Nec mireris, si is in illa Monachorum claustra tam severus. Degenerârunt hi multis ante sæculis è priscorum qui Hieronymi et Augustini tempore vixerunt, Monachorum moribus. Horum claustra, seditionum jam seminaria erant et perduellionum Asyla. Post extinctam illam *insurrectionem*^x longè periculosissimam in Eboracensi Provinciâ, in quam *ad^y restituendum Papatum, et Wicklef, Hussi, Lutheri* (ut vocabant), *hæreses extirpandas, quadraginta^z hominum millia confluxerant*: Rebello mox alia, sed longè minor, duce Asko exorta^a est. In eâ non pauci è Monasteriis pro repentes pro Rosariis et Portiforiis, sicas, hastas, et bipennes gestantes, strenuè pro Pontifice dimicârunt. *Eorum nonnulli facinus illud capite luebant et laqueo.* Ex horum numero Joh. Paslayus Abbas Whaleyensis, Johan. Castlegatus, et Guil. Haidockus, ejusdem seminarii Monachi: Rob. Hobsus, Abbas Woburnensis, Adamus Sudburius, Abbas Gervacensis: [634] alter qui Abbas Sawleyensis, Guliel. Woldus Prior Birlingtonensis, Johannes Allenus sacrificus, et ejusdem ordinis sex alii. An non in hæc viperarum seminaria sævire æquum, imò necessarium Henrico fuit? Sed et causa Henrico alia, in qua Jo-

siam^b imitatus est. Verè enim illa claustra in *Lupanaria* erant et cinædorum ac Sodomitarum Latibula versa. Atque hoc tu

non ex fama (quæ sæpè mendax) sed ex visitatorum,^c qui rem ipsam compertam habebant, examine intelliges. In Monasterio Abingtonensi ipse Abbas, duos ex incestu cum sorore liberos, concubinas insuper tres habuit. In Monasterio Battlensi Sodo-

^s Nic. Sand. de Schis. Ang. lib. 1, p. 165, 166.

^t Ib. p. 166.

^u Ib. p. 167, 168.

^x Chron. Joh. Speed. in Hen. VIII. n. 96, et seq.

^y Ib. n. 98.

^z Ib. n. 96.

^a Ib. n. 99.

^b 2 Reg. 23. 7.

^c Chron. Joh. Speed. in Hen. VIII. n. 101.

mitæ quindecim inventi. E Cantuariensibus Monachis decem; è Cicistrensibus Sodomitæ duo. E Windesoriensibus, unus qui quatuor; tres, quorum singuli quinque; alter qui sex concubinas fovebat. Bristolensis Abbas quatuor; Prior Maidenbedleiensis quinque. E Monasterio Shulbredensi duo, quorum uterque septem; Hillus quidem Cicestræ tredecim. Abbas. verò Bermondensis viginti concubinas habuit: quorum ferè omnium nomina legas, nec opinor sine pudore, in Annalibus nostris. Quantam credis fuisse, quamque inexplicabilem eorum spurcitiem, quot infanticidia, per hoc omne Regnum? Quantam inter vestros (qui continentiae voto se astrinxerunt) per omem Europam, per omnem orbem? An mirum jam sit, si ista Prostibula ab Henrico sint in latrinas versa?

7. At perspicis nunc luce, opinor, clariùs, aliud fuisse Henrico, quàm cum solo *Suprematu Papæ* negotium. Certè enim Regnum hoc ut superstitionibus, et Locustis, et sceleribus vestris ex parte purgavit. Quòd si vel *Suprematum solum* ille hinc ejecisset, quantum illud, quamque verè magnificum et Heroicum opus? Verè in hoc quadrat Poëtæ^d illud, *Dimidium facti qui* ^{d Horat. lib. 1, ep. 2.} *cæpit habet.* Non plenè Ecclesiam reformavit Asa: *Statuam* ^{e 1 Reg. 15. 12, &c.} *horrendam quam posuerat Maaca succidit, et combussit ad torrentem Kedron. Amovit etiam Deos stercoreos quos fecerant majores sui: At Excelsa non amovit.* De eo tamen Spiritus Sanctus ait, *Animus Asæ fuit integer erga Jehovam, et fecit quod rectum est in oculis Jehovæ.* Similis Jehosaphati laus: *Fecit* ^{f 1 Reg. 22. 43.} *quod rectum erat in oculis Jehovæ, veruntamen Excelsa non abstulit; adhuc enim populus sacrificabat, et incensum adolebat in Excelsis.* Reformationem ab Asâ et Jehosaphato inchoatam, [635] perfecit Hezechias et Josias. Illi^g ipsa quoque *Excelsa dissipârunt: Contriverunt statuas, et in pulverem comminuerunt; succiderunt Lucos, et repleverunt loca eorum ossibus mortuorum.* Reformationi itidem apud nos ab Henrico inchoatæ, ipsius liberi Beatissimæ memoriæ, *Edwardus* instar impuberis Josiæ, et instar Hesechiæ, *Elizabetha* felicissimè colophonem addiderunt. Henricus *radicem*, Illi *ramos* disseuere: Henricus *Caput ipsum* Romanæ bestię amputavit, Edwardus et Elizabetha *digitos et ipsos ungues* resecuerunt: et exuviis detractis, exenteratam bestiam in cloacam abjecerunt. Sicut Hesechiæ et Josiæ gloria Asæ et Jehosaphati laudem, quam eis Spiritus Sanctus tribuit, non imminuit: Sic nec Edwardi nec Elizabethæ justissima maximâ-

que quæ illis debentur encomia, Henrici gloriam ulla ex parte minuunt, nedum tollunt. Non possis oculo quantum contendere Lynceus, Non tamen idcirco contemnas lippus inungi. Nec quia desperes invicti membra Glyconis, Nodosâ corpus nolis prohibere cheragra. Est quâdam prodire tenus, si non datur ultra. Quanquam si rem rectè reputes, etiam Henricus, cùm *Caput illud Suprematus* amputavit, vulnus insanabile corpori toto infixit. Hoc uno dogmate cadente, ruunt suâ mole cætera omnia, et ut truncus emortuus, in littore jacent. Ab isto, et vitam, et vitalem omnem spiritum trahunt omnia. Sine isto errore quis, Hæreticus, Transubstantiarius, Iconolatra, Purgatorianus esse potest, Papista, seu Antichristianus summo in gradu esse non potest. *Virtualiter* in hoc uno Suprematus capite, ab Henrico; *formaliter et Actu* ab Edwardo et Elizabetha extincta sunt, et extirpata dogmata Antichristiana ad unum omnia.

^b Cons. Red.
p. 55.

8. Octava tua^b Calumnia est ista, *Sub Edwardo filio Henrici puero, et multò magis sub Elizabethâ, non modo à summo Pontifice discessum est, sed etiam divinus cultus per summam vim atque injuriam Catholicis est ereptus, et publicis legibus Laicis suppressus.* Insignis calumnia. Non alius ab illis cultus, quàm *superstitiosus vester, Idololatricus, et Antichristianus* suppressus; *divinus verò, antiquus, et Catholicus* restitutus per illos est. Nec ille, per *vim aut injuriam ullam*, sed justissimis legibus, et auctoritate publicâ totius Ecclesia restitutus: Nam, quod tu, opinor, nescis, primis ipsis sub Elizabethâ Comitibus, ex consensuⁱ Ordinum Regni omnium, *Episcoporum, Procerum, plebis, Suprematus Papæ*, id est, fundamentum ipsum, et Caput vestræ fidei penitus rejectum est, decretumque *ut Regina, ejusque in perpetuum successores, pro Supremis in his Regnis Gubernatoribus, in omnibus tam Spiritualibus et Ecclesiasticis causis, quàm Temporalibus, ab omnibus, etiam et sub juramenti forma illic præscripta, a Clericis in hoc regno omnibus agnosceretur.* Cùm Decretum hoc factum sit ex consensu *Dominorum Spiritualium* (ut ipsa Legis verba testantur) intelligis facilè quàm splendido mendacio à Slander^k tuo (quem sectaris) dictum sit, *In fide et Religione sub Elizabethâ, immutanda Laicorum solùm suffragiis, Episcopis omnibus refragantibus decretum factum fuisse.* Sed quid Slanderus asserere erubescat, quem non puduit ista orbi evulgare: *Reginam^l Elizabetham, Pontificalem docendi ac Evangelizandi actum, non minore potestate quàm vel Moses, vel Christus unquam fecerat, in Angliâ exercere,*

[636]

ⁱ Statu Parl.
an. 1 Eliz.
c. 1.

^k Sand. lib. 3,
de Sch. p.
327.

^l Sand. lib. 6,
de Clave
David. p. 146.

et verè Episcopam agere? Hunc imitatus Bellarminus^m ait, ^m Lib. de Notis Eccl. c. 9, ⁿ § Pepusiani. *Mulierem in Angliâ esse summum Pontificem: et Rob. Parsonius,* ⁿ Resp. ad Dom. Edw. Cokum. c. 3, n. 19. *Jurisdictionem omnem Ecclesiasticam, quæcunque ab Ecclesiasticâ ullâ personâ exerceri potest, eandem Reginæ attribuunt: quod ab Eudæmone, Becano, aliisque similiter asseritur.* At scit interim universus Orbis, et vestræ ipsorum conscientiæ testes sunt, et Sanderum in hoc mendacissimum esse, et auctoritatem, seu potestatem nullam *sacerdotalem* (quæ in *executione* sacerdotalium officiorum posita est), sed *Imperatoriam* solùm (quæ sita est in *regendo* et cogendo Sacerdotes in ipsorum Regnis, ut hæc juxta ipsorum officium exequantur) Regibus et Imperatoribus à nobis attribui. *Imperialis* est ipsorum potestas, non *Pontificalis*; *Coactiva* est, non *Directiva* aut *Definitiva* in causis fidei; *Mandatoria* est, non *Exequutoria*. Sed ita res se habet; Malunt vestri perfrictâ fronte Mendaciis splendidis à Slandero confictis fidem habere, ut inde pientissimos Principes nostros calumniis impetere possint, quàm mendaciorum suorum (quod oportet) veniam deprecantes, veritati, quæ sic lucet, ut in oculos omnium incurrat, vel auscultare, vel subscribere.

9. Quod de *Synodo ab Elizabethâ, priusquam ista decernerentur, non coactâ* queritaris,^o non satis quid tum factum sit intelligis: Lex illa sub Elizabethâ de sacris vulgari linguâ celebrandis, de Missæ et aliorum Pontificiorum dogmatum abolitione tum lata, *Introductoria* non erat, sic ut Capita illa fidei tum in nova Synodo discuti necesse esset: *Restauratoria* solùm erat *Legis* priùs sub Edwardo, anno illius quinto et sexto, etiam ex mente et consensu Synodi legitimæ doctissimorum Episcoporum, simul ac Presbyterorum, latæ. Sanctissimam illam legem abrogârat Maria: eandem justissimè *restauravit* Elizabetha: Nec Synodus illa ipsa sub Edwardo novam ullam de fide sententiam tulit: sed antiquam fidem roboravit, et ut Gelasius loquitur, *antiquorum Conciliorum, et Ecclesiæ antiquæ sententias executæ est.* Sed et quadriennio post inchoatum Elizabethæ Regnum, Synodus et legitima, et sancta Londini habitæ^p est, in ^p Synod. Lond. habit. an. 1562, Eliz. cœpit an. 1558. quâ consensu *Episcoporum omnium et totius Cleri*, Forma illa *Anglicanæ confessionis*, cui nos omnes assensum præbemus, et cui *tu ipse*, tactis quoque Sacrosanctis Evangeliiis, te ex animo et libenter subscripsisse professus es, illa forma tunc edita, et *Regiâ auctoritate* firmata, consensu *Ordinum omnium totius Regni*, id est, totius Ecclesiæ simul et Republicæ nostræ, vim *Legis* obtinet, et obtinere cognoscitur.

^a Cons. Red.
p. 56.

^{*} Act. disput.
an. 1 Eliz.
extant in
Actis et Mon.
Joh. Foxi
in Eliz. p.
1919, et seq.
et summam
recensentur
ap. Speed. in
Chron. in
vit. Eliz. n. 5.
^{*} Ib.

10. Cavillaris post hoc de *disputatione* sub Elizabethâ habita. Num, inquis,^a *objecta contra Catholicos sunt discussa? Num defensiones ipsorum auditæ? Num erroris alicujus, aut impietatis in Religione convicti? Num per Judicem competentem judicium est peractum? Nihil minus.* Audi verò. Disputatio^f Regiâ autoritate mandata erat: semel, secundò, convenerant: Nostri paratissimi erant juxta ordinem tum præscriptum, et propugnando, et oppugnando, causam suam agere: Nihil tamen tunc actum: Episcopi illi, alique, qui ad vestram causam agendam designati erant, et accesserant, sic *tergiversando*^s tempus triverunt, et contra Honoratissimi illius consessus vota, etiam et suasiones, præ causæ suæ diffidentiâ, subterfugia quæritabant, ut propte ipsorum pervicaciam, disputatio priùs penè abrupta sit, quàm inchoata. Extant in æternam et vestræ causæ, et vestrorum pugilum ignominiam, illius disputationis gesta, quæ si revolvās, non poteris tuorum hominum proterviam non aversari.

[638]

11. Quæris, An *defensiones vestræ tum auditæ? An quæ objecerant discussa? Quomodò, obsecro, vel discuti poterant, vel audiri, cùm ea proponere pugiles vestri metuebant; saltem renuebant? An convicti erroris, quæris? Omninò convicti, qui aut nihil habuerunt quod pro erroribus vestris dicere poterant; aut propter pervicaciam proponere noluerunt. Pugna suum finem, cùm jacet hostis, habet.*

[†] Nic. Sand.
lib. 3, de
Schis. p. 333.

^u Sozom. lib.
4, c. 5.

12. At *Judicem non fuisse competentem*, ais. Erat verò vel maximè. Præsidebat illi Disputationi, vir et prudentiâ summâ, et moderatione ac æquitate singulari Dom. Nicol. Baconus, Magni Sigilli Angliæ tum Custos. Cui in illo Præsidentis officio adjunctus^t is, qui totus vester erat, Archiepiscopus Eboracensis, ut de æquitate nihil vobis metuendum esset. Nec verò illi Judices ad *causam definiendam*. Pueriliter in hoc tui cavillantur. *Ordinis* erant solùm Judices, qui ut unicuique liberum esset, quæ vellet juxta legem æquissimam priùs fixam proponere, prospicerent. An tu in disceptationibus *Pontificem tuum* advocandum censes? Non vacat tam exiguis rebus adesse Jovi. Disputavit^u olim cum Photino hæretico Basilius Ancyrae Episcopus. Disputationi illi non Pontifex tuus præsedet, sed *virī aliquot qui doctrinâ, et autoritate in palatio primas obtinebant, ab Imperatore ad id munus designati*. Cumque in eâ disceptatione superior Basilius judicatus esset, *in exilium statim* (non expectatâ Papæ sententiâ) *mittitur Photinus*. Habuit jussu Im-

peratoris cum Donatistis disputationem Augustinus, cujus Bre-
viculum * nobis ipse commendavit. An Pontifex tuus, ut judicium
ferret, vocatus? Imò *Judex tunc erat homo* (qualis Baconus) *laicus, Marcellinus Tribunus.* Quod tunc Donatistæ, fecerunt
idem sub Elizabethâ Papistæ: *Quia^y causam bonam se non habere*
sciebant, egerunt quantum potuerant, ne collatio ipsa fieret, et ut
causa prorsus non ageretur. Extat^z pulchra illa inter Augusti-
num et Pascentium disputatio. An ad Judicium ferendum
Pontifex vocatus? Imò habita est coram *homine Laico viro*
clarissimo Laurentio; qui *Judex ab utrâque parte electus est.*
Cui sic Augustinus:^a *Mihi placet te Judicem præsidere.* Sed^b Ib.
quod Augustino placuit, Papistis non placet. Habuit etiam in [639]
urbe Hipponensi cum Fortunato Manichæo disputationem. An
Papa ut judicet expectatus? Ne erres, *Convenerant^b ipsi in*
unum, concurrentibus quamplurimis viris studiosis turbisque cu-
rioris. Alii tum Judices non quæsi. Disputatio illa, ut hæc
sub Elizabethâ cœpta primo, secundo finita est die: *Fortunatus*
nec causam Catholicam evacuare, nec Manichæorum comprobare
potuit, sed deficiens responsione (quomodò in hâc tui) *collaturum*
se cum suis majoribus dixit. Sic Hippone discessit, nec remeavit:
Ita omnium qui aderant cordibus, et qui gesta cognoverant Catho-
lica, comprobata est sincera Religio. Extat^c alia et memorabilis
Augustini cum Fœlice Manichæo Hippone habita, et biduana
quoque disputatio. Judices, quantum ex Actis colligitur, *præter*
Hipponensem qui tunc aderat, populum nulli. Tantus tamen ex
illâ disputatione fructus sequutus est, ut Fœlix ex Manichæo
Catholicus factus sit, sicque disputatione finitâ, suâ manu sub-
scripsit:^d *Ego Fœlix qui Manichæo credideram, nunc anathema-*
tizo eum et doctrinam ipsius, et spiritum seductorem qui in illo
fuit. Iterum, cum Maximino Ariano disputavit Augustinus,^e
nec *Judices alii, nisi qui tum præsentibus Clerici ac Laici.* Extat^f
Maximi cum Pyrrho Patriarchâ Constantinopolitano, Monothe-
litâ, in Africâ habita disputatio. Non alius tum Judex, quàm
homo Laicus Gregorius Patricius, apud quem in celebri Episco-
porum et multorum nobilium conventu causa agitata est: et
absque tui Pontificis judicio, *vi veritatis victus, cessit Pyrrhus.*

13. Possem idem ex innumeris antiquis simul ac recentiori-
bus disputationibus demonstrare. Sed ex his intelligis, et teip-
sum, et quem in hoc sequeris Slanderum, iniquè omninò de
Judicibus in hâc disputatione conqueri. Judices, id est, *ordinis*

* Brevic.
collat. cum
Donatist.

^y Ib. in
Præfat.

^z Aug. ep.
178.

^a Ib.

^b Possid. in
vit. Aug. c. 6.

^c Apud. Aug.
lib. cont.
Fœlic.
Manich. et
Possid. in
vit. Aug.
c. 19.

^d Aug. lib. 2,
cont. Fœl.
c. 22.

^e Aug. lib.
cont. Maxim.
Arrian.

^f Ap. Baron.
post an. 714.

[640] *Præsides ac Moderatores*, vel Episcopi vel Laici esse possunt. *Judicio discretivo*, et qui disputant, et qui præsentés adsunt, et qui gesta legunt, judicant omnes. *Judicio definitivo* non alii quàm verbi Ministri, et in Synodo Generali *soli Episcopi*. Disputationis usus ac finis non est, rem *definire* (Judicium tale ad Disputantes non spectat), sed ventilando utrinque causam, veritatem et iis qui disputant, et aliis qui intersunt, aut gesta legunt, aperire, ac si fieri potest, demonstrare: ut et qui rectè sentiunt, constantius veritati adhæreant, et qui *errant*, ad sanam fidem revocari possint: et qui *vacillant* aut fluctuant in fide, corroborari possint et firmari. Hic neque alius hujus sub Elizabethâ disputationis scopus. Nam ante cœptam disputationem, Ordinum omnium, id est, unanimi *totius Ecclesiæ et Reipublicæ* consensu *Suprematus* Papæ, decreto in Comitibus facto, Regno hoc pulsus. Publicâ quoque Lege eâ ipsâ stabilita, quæ tum disputanda proponebantur dogmata. Volebat Serenissima Regina non tam legum metu trahere, quàm evidentiam ipsâ rationum quasi manu ducere cæcitas tam multorum mentes in rectam viam. Nec dubium quin plures multò adduxisset, nisi refractaria vestrorum hominum, qui disputationem planè refugiebant, pervicacia obstitisset.

g Cons. Red.
p. 56.

14. Quòd verò addis^g *eandem violentiam, eandem injuriam, eandem impietatem apud nos perseverare*; insignis calumnia est. Nullâ sub Elizabethâ, nullâ sub serenissimo et clementissimo Rege nostro Jacobo, vel *violentia*, vel *injuria*, vos unquam tractati. Æquissimo judicio, justis, sed moderatis, et longè infra merita vestra suppliciis castigati. Hortationibus, Suasionibus, Rationibus, minis etiam ac terrore revocare vos ad rectam veritatis viam optamus. Quia sanari non vultis, quid aliud faciendum quàm quod ille monet, *Immedicabile vulnus Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur*. Sed nec in ipsam Romanam fidem ensis apud nos evaginatur; Extant complura, eaque doctissima nostrorum hominum scripta, ex quibus liquidum omnibus fit, quod et leges quoque nostræ, et Tribunalia testantur, propter *solam Romanam fidem*, aut *solam Religionem*, neminem ex vestris vel sub Elizabethâ, vel sub Serenissimo Rege Jacobo, capite damnatum. Transubstantiariis, Purgatorianis, Iconolatris, etiam et Universalistis, sine capitis poenâ vobis esse licet. Sin Religionis metas transilire, et fidei nomine perfidiam, ac Religionis prætextu *Proditionem*, et crimen læsæ

majestatis velare velitis; si Regibus Diademata, Regna, ipsasque vitas eripere; si subditos à fidelitatis et obsequii vinculo solvere; et ad arma contra legitimos dominos capescenda instigare; si Regiam auctoritatem in exterum Monarcham transferre, sub specioso *Religionis* velamine velitis, an quis æquum censeat, ut vos *Capitalia hæc*, et in ipsis Protestantibus capite luenda flagitia, sine *Capitali supplicio* perpetretis? Ut Perduellibus, Rebellibus, Regicidis, et Majestatis violatoribus impunè vobis esse liceat? Absque istius perfidiæ et capitalium criminum notâ, Divos suos invocent; puppas, et Collyridas adorent, sint quantumvis religiosi, et superstitiosi, sentient *fidem vestram Romanam* capitalem apud nos eis non futuram.

15. Neque tu ipse, qui tantoperè nunc violentias et injurias nostras exagitas, verissima esse hæc quæ dico, ignoras. Quin Suarezio tuo, ista quæ tu nunc objicienti, sic respondes, ut te hîc insigniter calumniatorem agere ipse demonstres: *Nulla*, inquis,^h *apud Anglos lex est, quæ capitale crimen faciat professionem Romanæ Religionis. Propterea nemo unquam damnatorum interrogatus fuit, an Romanam profiteatur Religionem: parum congruè enim id interrogaretur, cùm id his legibus (capitalibus) vetitum non sit. Quare etiam si reus id apertè fateretur, liber nihilominus dimitteretur, quia contra has leges hoc nomine nihil commisit. Crimen igitur semper talibus objectum est, vel quòd fideles Reges à debita Regi fidelitate detraxerint, seditiones et conjurationes aut excitaverint, aut foverint, aut sibi cognitæ occultârint, vel eosdem fideles Papæ tanquam superiori Regis in temporalibus addixerint, et ita Regis subditos præparaverint, ut ad nutum Papæ parati sint Regi rebellare, et alteri extraneo Principi se subdicere: vel quod accepto sacro ordine à Pontificiis, et Papæ præstito fidelitatis juramento in præjudicium Regiæ Coronæ, ex ultramarinis Regionibus in Regnum, clam et contra leges penetrârint. Diluis deinde calumniam Suarezii. Conquestus, inquis, fuerat Suarez, apud Anglos, causam Religionis sub nomine criminis læsæ Majestatis involvi. Quid tu contrâ? Ego, inquis, vicissim respondeo, Apud Pontificios crimen læsæ Majestatis sub nomine Religionis involvi. Et addis aptum valdè et commodum exemplum: Si quis, ais, Anabaptista à suis fanaticis sodalibus in Hispaniam clàm missus populo suaderet, ne Philippum pro Rege agnoscerent, ne sub illo militarent, nefas enim esse Christianis vel bellare, vel Magistratum gerere, hocque ex Evangelio et verbis*

[641]

^h Spalat.
Ostens.
error. Suar.
c. 6, n. 103.

[642]

Christi constare : numquid illi in crucem rapiendo satis erit protestari, se non ob crimen civile, non ob læsam Majestatem, sed ut Suarezii verbis utar, propter suam conscientiam, et Religionem immaculatam servandam interfici, adeoque martyrem esse? Ridebunt certè vestri, eos qui talem utcunque fidei et conscientie prætextu peccantem, referrent in Martyrologium. Transferantur hæc (quæso) in Angliam. Si quis hîc populum doceret esse quendam tremendum, et potentem Principem Ecclesiasticum, utroque gladio accinctum, qui possit cùm velit, Jacobum declarare Hæreticum, eumque sic declaratum, vel etiam non declaratum, sed facti notorietate convictum, Solio dejicere, vel sicariis exponere, Hoc autem ipsi ex ejusdem Principis supremi Ecclesiastici Edicto etiam exemplis quibusdam stabilito constare diceret, nec esse de eo dogmate dubitandum, cùm sit fidei Catholicæ pars non minima, et omnes Ecclesiæ filios in conscientiâ obliget : Num talis à Carnifice ad supplicium raptus, meritò dicet, se in causâ fidei, non criminali aut civili pati? Num tali jus erit Martyris gloriam affectandi? Irridendum hoc quidem, vel potiùs lugendum. Addis ad extremum hoc Ephiphonema : Hujusmodi in casibus desinant (quæso) Romanistæ, ex Proditione fingere Religionem : et desinent Angli ex Religione facere proditionem.

CAP. LXXXV.

QUAM PUERILITER DE REFORMATIONE NUGATUR ARCH. SPALAT.
PER REFORMATIONEM NON INSTITUI RELIGIONEM NOVAM,
SED ANTIQUAM RESTITUI, ET SOLUM DEFORMATIONES PUR-
GARI DECLARATUR. RESPONSIO AD EPILOGUM ARCH. ET
ILLUSTRE ILLIUS DE ORTHODOXIA ECCLESIAE ANGLICANÆ
ELOGIUM.

PROBÂSTI, et strenuè profectò, id quod nos ultrò damus, nolle nos cum Papâ et Romanensibus, in hæresibus suis, Idololatriis, et Antichristianismo persistentibus, unionem facere. Nunc Reformationem non sic fuisse à nobis faciendam probare vis. Et duplici machinâ hanc oppugnas : utrumque ego paucis disjiciam. Prior tua ratio est hæc, *Reformatio*,ⁱ *quantumvis justa et necessaria, si fiat cum Schismate, est turpissima de-*

ⁱ Cons. Red.
p. 56.

formatio. Est certè. At Schisma, ut antè demonstravi, à nobis nullum factum. Quia justissima nobis erat separandi causa, *Schisma nullum* esse potuit. Soli vos, quia sine justâ causâ [643] à Reformatis Ecclesiis vos separâstis, et adhuc separatis, verè Schismatici censendi estis. Non *Separatio*, sed *Causa* Schismaticum facit.

2. Ratio tua altera est ista: *Id^k reformatur, quod idem in^k Ib. substantia perseverat*. Manere ergo in Angliâ Religio Catholica ejusque exercitium substantiale debuisset. Et si quid in ea reformatum fuisset, id reformationi legitimæ, servatis servandis subjici potuisset. Sed alia Religio, priori suppressâ aut compressâ, non erat instituenda, ita ut jam sint duæ inter se diversæ et pugnantes. Nam si posterior est alia à priori, non est Reformatâ prior, sed quantum in ipsis fuit destructa, et alia nova constructa. Magno conatu magnas tu nugas agis: Torques te in undâ, in aliâ, in deformatâ, et reformatâ Religione: multa dicis, sed nihil planè hîc intelligis. Ego rem paucis tibi expediam: Religionem reformari dicimus; Religionem Catholicam reformari non dicimus. Eam emendare, purgare, aut reformare in eâ quidquam, nefas. Ante Reformationem, Religio instar *Massæ* cujusdam erat, quæ ex auro partim, partim ex scoria et luto constabat: instar *corporis ægri*, in quo præter carnem, ossa, sanguinem, et vitalem spiritum, sanies multa, strumæ et humores noxii ac pestiferi corpus invaserant: instar *domûs*, quæ fundamentum, parietes, et tectum retinet, sed interiùs simul atque exteriùs, spinis, vepribus, fimo ac multis sordibus deturpatur. Itidem planè ante Reformationem, Religio vestra ex auro, et luto; ex sanguine, et humoribus pestiferis; ex parietibus fimo deturpatissimis constabat. Reformatio non aurum abstulit, sed purgavit à luto: non vel fundamenta evertit, vel parietes diruit aut tecta, sed vepres solùm excidit, et finum ejecit: Non carnem, ossa, aut sanguinem corpori detraxit, sed saniem et humores pestiferos expulit. Aut si clariùs hæc dici velis: Quicquid aureum, solidum, fundamentale, quicquid Catholicum et antiquum est, retinuit; ea solùm quæ internis sordibus vestra, lutea, morbida, et fundamento assuta, quicquid novum, hæreticum, Idololatricum aut Antichristianum erat, amputavit. De substantiâ antiquæ et Catholicæ fidei, nihil quidquam à nobis immutatum: quicquid tale est, amplectimur ambabus ulnis, exosculamur, tuemur. Novitia solùm dogmata, et Antichristi-

[644] anos, non fundamentales fidei articulos repudiamus, abjicimus; ut Josias, non novum Templum quoad substantiam extruxit, sed ejectis inde Idolis, et cultu Idololatrico, Templum Dei in pristinum decus restituit; sic Ecclesiæ reformatæ, non fidem, et dogmata, *quoad substantiam, nova* construxerunt, sed eadem ipsa, expurgatis idololatriis vestris, ad antiquum decus, et decorem restituerunt.

3. Quod verò tu *Aliam* nostram esse à vestrà Religione dicis: *Alia* quidem est, sed non aliter, quàm homo sanus, *Alius* à seipso ægro et morbidò: quàm Templum repurgatum, *Aliud* est quàm cum fimo et sordibus deturpatum fuerat. Nec suppressa à nobis aut destructa *Religio*: Absit; sed solùm Religio vestra, quâ hæretica, quâ Idololatrica, quâ Antichristiana.

Epilogum post hæc satis longum attexis, in quo vitium illud insigne, quod *Communis* sit, sic ut mutato Ecclesiæ Romanæ nomine, ad Orthodoxas Ecclesias justissimè accommodari possit. Illæ verè Ecclesia illa hoc sæculo sunt, *quam qui matrem non habent, nec Deum habere Patrem possunt*. Extra quam quicumque colligit, spargit. Nec est mihi in animo inania tua verba refellere: Ex sese Illa et se et Te refellunt. Redi igitur, si sapis, ad Saram, ad Orthodoxas, quas deseruisti, Ecclesias, ad Deum ipsum. Linque Agarem Ægyptiacam, linque hæreticam, Idololatricam et Antichristianam Synagogam. Salus tibi, si vocanti Angelo libens auscultes. Sin Agari adhærescere vis, pergisque, certa perniciēs.

4. De Anglicanâ verò sanctissimâ simul ac florentissimâ Ecclesiâ, quam tu homo ingratisissimus, tot injuriis, calumniis, et convitiis onerâsti, non addam nunc aliud quàm tuam ipsius de illius Orthodoxiâ Protestationem et Elogium, coram duobus Reverendiss. Episcopis¹ Londinensi, et Dunelmensi, et venerabili viro D. Decano Wintoniensi, tuo ore non multis ante tuum abitum diebus prolutum, quod extabit hîc ut æternum, atque ære perennius, et Apostasiæ tuæ, et nostræ Gloriæ monumentum, *Coram Deo et Jesu Christo Redemptore nostro profiteor, me semper ex animo agnosciturum, et palam professurum, Ecclesiam Anglicanam esse veram et Orthodoxam Christi Ecclesiam: et si*

[645] *aliter unquam sensero aut dixero, permittam ut omnes me summum nebulonem esse prædicent. Libereque me cum Pontifice acturum* (id est, hoc significaturum profiteor) *etiamsi hoc fiat cum discrimine vitæ meæ*. Quin et iterum, eo ipso die^m quo Serenissimi

¹ Colloq. cum illis habit. 21 Januar. an. 1621.

^m Die Sabb. Mart. 30, 1622.

Regis de Exilio tibi imperato sententia Lambethæ denunciata est, idem ferè ipsum professus es. Præsentibus ibi multis Reverendiss. atque Honoratiss. viris, D. Georgio Arch. Cantuariensi, Metropolitano, et totius Angliæ Primate; Johanne Lincolnensi Episcopo, Domino Custode Magni Sigilli Angliæ, aliisque, Tu sponte tuâ, idque *in fide viri boni* protestatus es, *te obsequentem Regiæ Majestati servum, et Ecclesiæ Anglicanæ benevolum Amatorem simul ac Laudatorem perpetuò, et ad extremum usque spiritum permansurum.* Vide nunc, homo ingratus ac perfide, quid *Hominibus*, quid *Fidei*, quid *Conscientiæ tuæ*, quid *Deo ipsi* responsurus sis, qui et Regiam Majestatem tot injuriis, et sanctissimam hanc Ecclesiam Anglicanam tot convitiis et opprobriis, et conscientiam tuam tot perjuriis ac flagitiis, et Deum, testem simul ac vindicem tuorum scelerum, tot blasphemiiis onerasti.

5. Quod ad me postremò attinet, Deo optimo maximo gratias nunc quantum possum, maximas ago, quòd pro infinitâ misericordiâ suâ donavit mihi labori huic (quem à diuturno morbo vix revalescens inchoaveram, et post vehementi febre correptus, abruperam) manum nunc extremam imponere. Successum Ipsi relinquo, et commendo, qui quod vult, quomodò vult, et per quos vult, operatur. A me gratia illi et debetur et dabitur, qui et animum mihi dedit, et vitam, viresque bis largitus est, hoc qualicumque labore, meum obsequium officiumque, et in Deum, et in Ecclesiam Catholicam, et in hanc sanctissimam matrem meam Anglicanam Ecclesiam testari. Quodque unum nunc superest, solenni illo mihi, et ab Augustinoⁿ mutuato voto ^{n Lib. 15, de Trinit. c. 18.} concludam omnia: *Domine Deus, quæcunque dixi de Tuo, agnoscant et Tui: Si quæ de meo, et Tu ignosce, et Tui.*

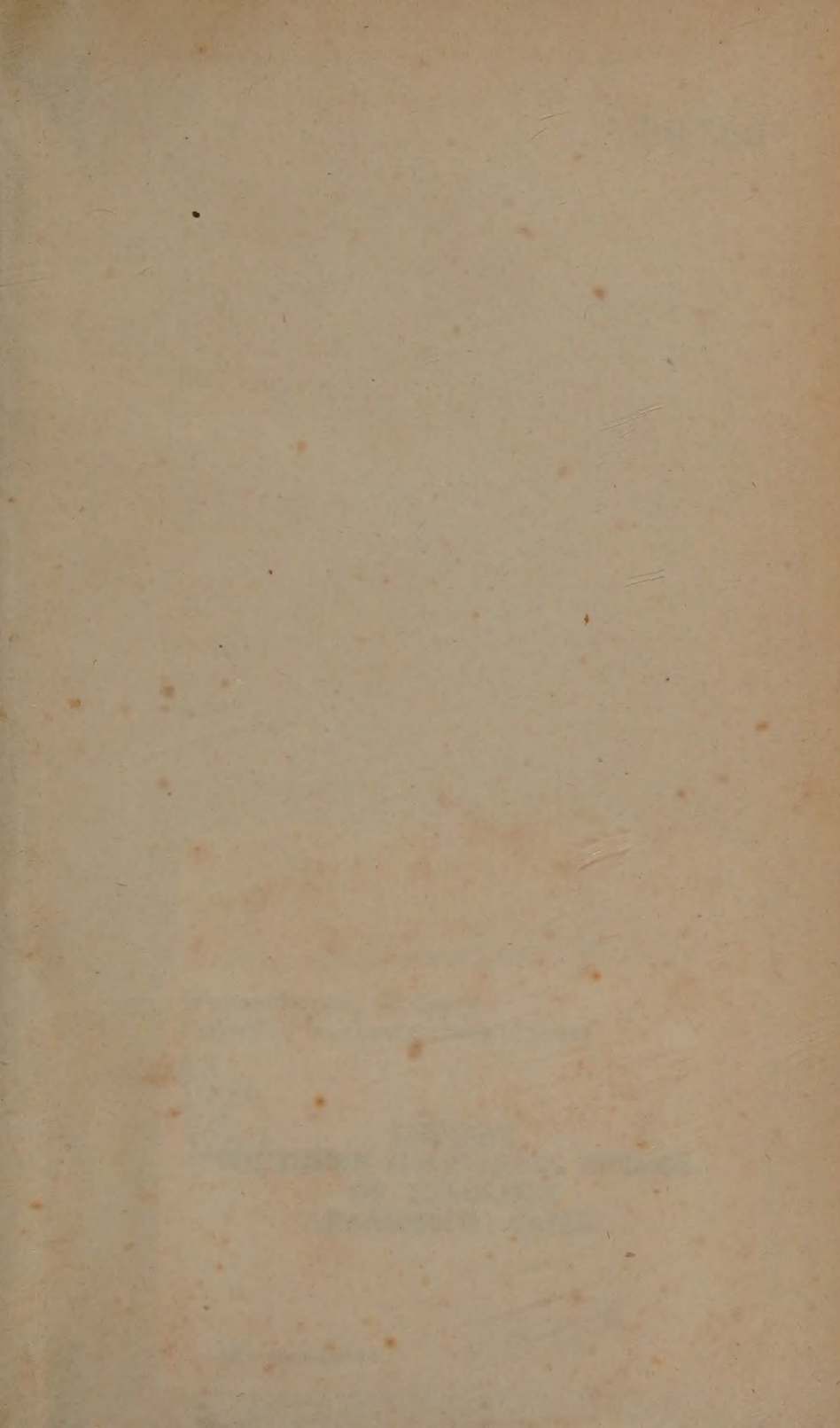
FINIS.

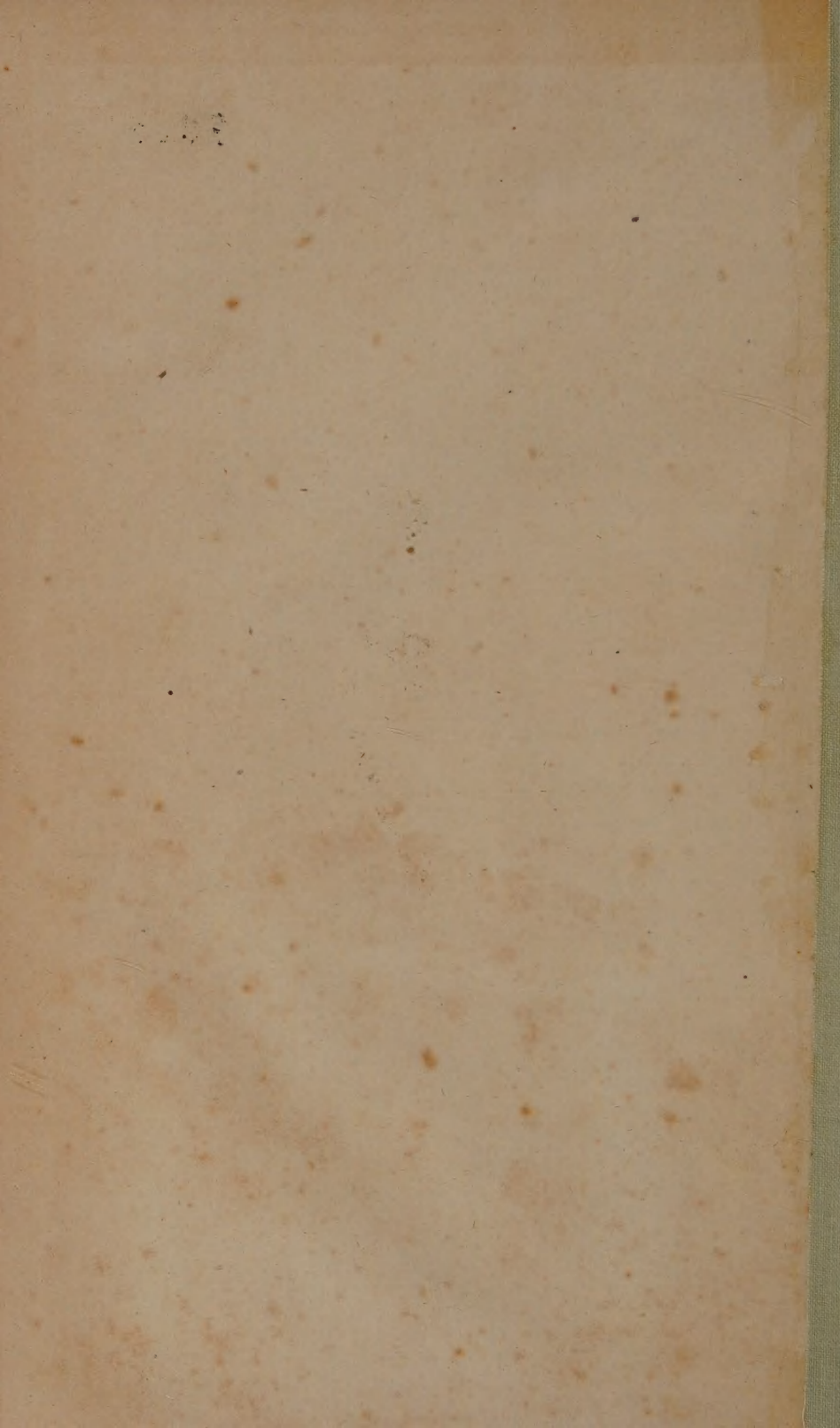
LONDINI:

TYPIS EXCUDERAT G. BARCLAY, CASTLE STREET, LEICESTER SQUARE.

20750

Crakanthorpe, Richard
Defensio ecclesiae anglicanae

BX
5136

C7
1847

**LIBRARY
SOUTHERN CALIFORNIA SCHOOL
OF THEOLOGY
CLAREMONT, CALIF.**

PRINTED IN U.S.A.

20750

